PÁPA VÁROS POLGÁRMESTERE
8500 PÁPA, Fő u. 5.
Tel: 89/515-000
Fax: 89/515-083
E-mail: polgarmester@papa.hu

45

E L Ő T E R J E S Z T É S
a Képviselőtestület 2024. április 25-i ülésére

Tárgy: **Döntés Pápa Város Fenntartható Városfejlesztési Stratégiája 2021-2027. című dokumentum módosításáról**

Előadó: **Dr. Áldozó Tamás polgármester**

PÁPA VÁROS POLGÁRMESTERE
8500 PÁPA, Fő u. 5.
Tel: 89/515-000
Fax: 89/515-083
E-mail: polgarmester@papa.hu

Tisztelt Képviselőtestület!

Pápa Város Önkormányzatának Képviselőtestülete 68/2022. (IX.1.) határozatával hagyta jóvá Pápa Város Fenntartható Városfejlesztési Stratégiáját (továbbiakban: FVS) a 2021-2027-es időszakra. A TOP Plusz 1.3.1-21 Fenntartható városfejlesztési stratégiák támogatása című felhívás előírja, hogy az elkészült dokumentumot a 2022. évi népszámlálás adatainak rendelkezésre állását követően felül kell vizsgálni, aktualizálni és egyéb dokumentumokkal kiegészíteni. Az FVS-nek részét képezi a zöld átállás menetrend és a városi zöld finanszírozási keretrendszer című dokumentum, melyet a Képviselőtestület 29/2024. (III.21.) határozatával fogadott el.

A 2022. évi népszámlálási adatok figyelembevételével az FVS módosítása megtörtént, továbbá részét képezi már a Digitális átállás menetrend és a finanszírozási terv is.

A Digitális átállás menetrend a fejlesztések előkészítését foglalja össze, valamint bemutatja Pápa város kiinduló állapotát a digitális fejlődés szempontjából, meghatározza és rendszerezi azokat a célokat, kapcsolódó beavatkozási területeket, ahol digitális fejlesztésekre van szükség.

Az FVS finanszírozási terve magában foglalja a finanszírozási lehetőségek feltérképezését, a finanszírozás keretrendszerének megalkotását. A pénzügyi modell a stratégiai tervezési módszernek megfelelő rugalmassággal bír.

Fentiek szerint felülvizsgált és módosított FVS-t az előterjesztés melléklete tartalmazza.

Kérem a Tisztelt Képviselőtestületet, hogy az előterjesztést megtárgyalni és az alábbi határozati javaslatot elfogadni szíveskedjen.

Összeállította: Rádi Róbert városfejlesztési osztályvezető

Pápa, 2024. április 17.

Dr. Áldozó Tamás
polgármester

HATÁROZATI JAVASLAT

Pápa Város Önkormányzatának Képviselőtestülete az előterjesztés mellékletében foglaltak szerint jóváhagyja Pápa Város Fenntartható Városfejlesztési Stratégiája 2021-2027. dokumentum módosítását.

A Képviselőtestület utasítja a polgármestert, hogy a módosított dokumentumot az Irányító Hatóság részére jóváhagyásra küldje meg.

Határidő: 2024. április 30.
Felelős: Dr. Áldozó Tamás polgármester
Rádi Róbert városfejlesztési osztályvezető

Pápa Város Fenntartható Városfejlesztési Stratégiája 2021-2027

2024. február

Tartalomjegyzék

Vezetői összefoglaló 3

1. A partnerségi folyamat ismertetése az FVS tervezés időszakára vonatkozóan 7

2. Megalapozó munkarész 10
2.1. Helyzetfeltárás 10
2.2. Területi lehatárolás 180
2.3. Helyzetértékelés, szintézis 190
2.4. A város irányítási és működési modellje 206
2.5. Kockázatok és lehetőségek értékelése 213

3. Stratégiai munkarész 233
3.1. Forgatókönyv elemzés 233
3.2. Jövőkép 240
3.3. A stratégia célrendszere 241
3.4. A reziliens város a stratégiai célrendszerben 246
3.5. A stratégia összhangja más stratégiákkal 258

4. Monitoring, kontrolling, indikátorok 263
4.1. Az FVS monitoring rendszere, a kiválasztott indoktárok bemutatása 263
4.2. A beavatkozásokra vonatkozó adatok gyűjtésének és kezelésének helyi módszertana 271

5. Az irányítási és működési modell 273
5.1. A városirányítási modell indokolt módosításai 273
5.2. A városi működési modellt érintő tervezett változtatások 274

6. Cselekvési terv 275
6.1. Intézkedések és beavatkozási területek rendszerezése 275
6.2. Az akcióterületek kijelölése, a kijelölés és a lehatárolás indoklása 279
6.3. Városi szintű beavatkozási területek részletezése 287
6.4. Városrészi szintű beavatkozási területek részletezése 313
6.5. Stratégia együttműködési menetrendek 320

7. Finanszírozási terv 446
7.1. Elérhető és bevonható források számbavétele 446
7.2. A stratégia finanszírozási terve 451
7.3. Fenntartható üzemeltetés 463
7.4. Projektcsatorna fejlesztése 481

8. Mellékletek 484
8.1. Az Antiszegregációs Terv felülvizsgálata 484
8.2. Elvégzett kérdőíves felmérések dokumentálása 496
8.3. Működési térkép 500
8.4. Ábra- és táblázatjegyzék 503

9. Függelékek 511
9.1. A lakossági kérdőív 511
9.2. Az intézményi kérdőív 511
9.3. Az életminőséget meghatározó szolgáltatásokkal való elégedettség (2022) 511

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

Pápa város Fenntartható Városfejlesztési Stratégiája átfogó szemlélettel alapozza meg, és stratégiai szinten ismerteti a város fejlesztési szükségleteit és terveit a következő 7 évre vonatkozóan. A stratégiai dokumentum elkészítését egyszerre indokolta a legutóbbi városfejlesztési dokumentum (ITS, 2016) elkészülte óta eltelt idő, valamint a 2021-2027 közötti időszak forrásfelhasználási feltételrendszere.

Az elmúlt években több olyan folyamat is elindult, melyek a városi fejlesztési szándékok újrapozícionálását igénylik. Ezek közül kiemelkednek az alábbiak:

- A sikeres, részben kormányzati támogatásoknak is köszönhető foglalkoztatás-bővítő vállalati beruházások következtében Pápát fokozódó munkaerőhiány jellemzi. Felértékelődnek azok a beavatkozások, amelyek **vonzó munkahely-kínálatú várossá** teszik Pápát, melyek a helyben történő foglalkoztatást ösztönzik a munkavállalási célú ingázással vagy elköltözéssel szemben, és amelyek képesek a Pápára irányuló munkaerő-áramlások indukálására. Pápa számára mindezek miatt stratégiai kérdés, hogy ne csak **vonzó telephely kínálattal** rendelkezzen a közép- és nagyvállalatok számára, hanem egyben **vonzó lakóhely** kínálatot is biztosítson a Pápán maradó és a Pápára költöző munkaerő számára egyaránt.
- Magyarország Kormánya 2020 szeptemberében négy gazdaságfejlesztési zónát hozott létre Magyarországon. Az **Északnyugat-magyarországi Gazdaságfejlesztési Zóna** sikeréhez Pápa részéről is proaktív hozzáállásra van szükség. Az ITS elfogadása óta változott a város területén lévő ipari parkban lévő ingatlanoknak a tulajdonjogi helyzete, így a város gazdasági területeivel kapcsolatos stratégiai elképzeléseit is aktualizálni kell.
- A térség **vasúti hálózat**ának fejlesztését szolgáló Nyugat-magyarországi Masterplan előkészítése 2020 nyarán megkezdődött. A dokumentum többek között vizsgálni fogja a Győr-Pápa-Celldömölk vasútvonal villamosításának lehetőségét is. A vasútvonalat érintő fejlesztési elképzelések időszerűsége megkérdőjelezhetetlen.
- A kormány által 2020 szeptemberében nevesített 11 turisztikai térségből Pápa 90 perces körzetében négy található (Balaton; Győr–Pannonhalma; Bük-Sárvár; és Sopron-Fertő turisztikai térség). Ezen kedvező turisztikai adottságokkal, fejlett élménykínálattal rendelkező desztinációk vonzerejétől, relatíve friss turisztikai desztinációként még messze elmarad a város teljesítménye. Pápa **turizmusfejlesztési** célja racionálisan szemlélve nem az ezen térségekkel való verseny, azonban a város adottságainak léptékhelyes stratégiai szemléletű kihasználásával szerves része lehet a fent nevezett desztinációk hálózatának, egymás kínálatát kiegészítve, miközben profitálhat az országos jelentőségű turisztikai térségek ismertségéből.
- Mindezeken túl a városnak olyan fejlesztési területekkel is kiemelten kell foglalkoznia, melyek a korábbi stratégiai dokumentumai készítésekor még nem voltak olyannyira aktuálisak, mint napjainkban. Így például a városnak meg kell kezdenie a **digitális átállás**át, melyhez kapcsolódóan az alapos helyzetfeltárás mellett a fejlesztési lépések azonosítására is szükség van. Az éghajlatváltozás, az élhető város képéhez kapcsolódó elvárások arra is késztetik a várost, hogy a **zöld átállás**sal kapcsolatos stratégiai elképzeléseit is kialakítsa.

A fenti trendek mellett jelen fejlesztési dokumentum elkészítését indokolta a **2021-27-es Uniós ciklushoz kapcsolódó megújult tervezési rendszer** is. A Fenntartható Városfejlesztési Stratégia (FVS) és az Integrált Településfejlesztési Stratégia (ITS), valamint utóddokumentuma, a

településfejlesztési terv küldetésében és valamelyest módszertanában is elválik egymástól. Míg a településfejlesztési terv kereteit magyarországi jogszabályok rögzítik, addig az FVS az Európai Unió elvárásait figyelembe vevő dokumentum, és a 2021-27-es forrásfelhasználás feltétele.

Pápa Város Önkormányzata 2021 decemberében bízta meg a Határon Átnyúló Kezdeményezések Közép-európai Segítő Szolgálatát (CESCI) az FVS dokumentumának összeállításával. A dokumentum összeállítása során a tervezők törekedtek követni azt a módszertani alapvetést, hogy az FVS teljes tervezéssel készül, és nem korlátozódik csupán a TOP Plusz forrásainak a felhasználására. Az FVS Módszertani Kézikönyve meghatározza a tervezési folyamat lépéseit, és a stratégiai dokumentum ebből következő fejezeteit, melyeket az alábbi ábra szemlélteti.

1. ábra: Az FVS tervezés folyamata (Forrás: FVS Módszertani Kézikönyve)

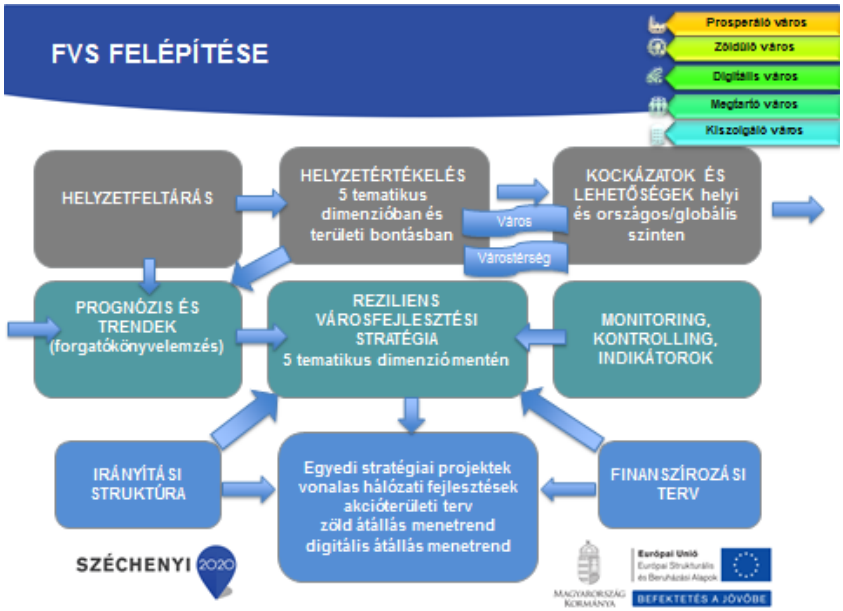

Az FVS szellemiségét áthatja a Módszertani Kézkönyv alapján meghatározott 5 tervezési dimenzió, melyek a következők: **prosperáló, zöldülő, digitális, megtartó és kiszolgáló város**. Ezek a dimenziók több fejezetnél is visszatérő vezérfonalai a stratégiának.

Az FVS elkészítésével azonban nem zárul le a stratégiai menedzsment ciklus. A dokumentumra úgy kell tekinteni, mint egy dinamikus, élő stratégia, ami dokumentált iránymutatást nyújt a városfejlesztés – és egyre fokozottabb hangsúllyal – a működtetés/fenntartás dinamikus, visszacsatolásokkal sűrűn megtűzdelt menedzsment folyamata tekintetében.

A stratégia első komolyabb felülvizsgálatára 2024 I. negyedévében került sor, a 2022. évi népszámlálás adatainak publikálását követően frissítésre került a helyzetfeltáró munkarész, valamint ennek mentén a stratégiai elképzelések aktualizálása. Ennek a folyamatnak az első ciklusát szemlélteti az alábbi ábra.

2. ábra: A városfejlesztési tartalmú stratégiai ciklus – stratégiai menedzsment ciklus (Forrás: FVS Módszertani Kézikönyve)

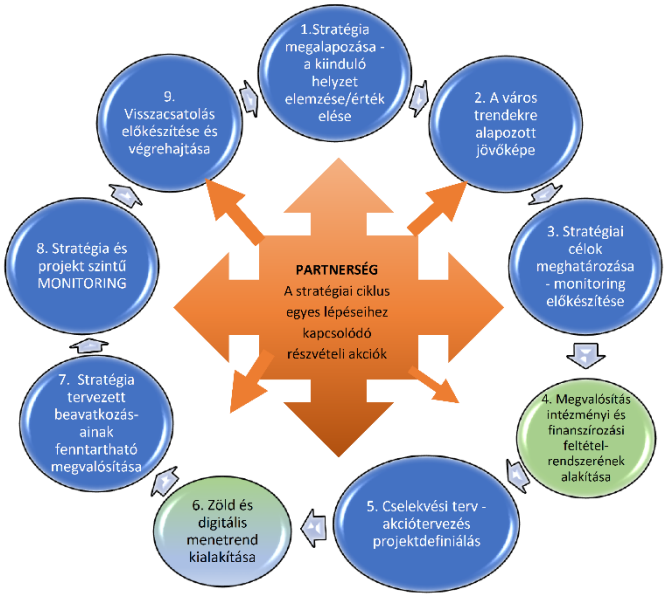

Az FVS Módszertani Kézikönyve alapján összeállított **helyzetfeltárás** (2.1-es fejezet), és a ráépülő **helyzetértékelő** és szintetizáló fejezetek (2.3-2.5. fejezetek) alapján az alábbi célrendszer került kialakításra.

3. ábra: FVS stratégiai célrendszere

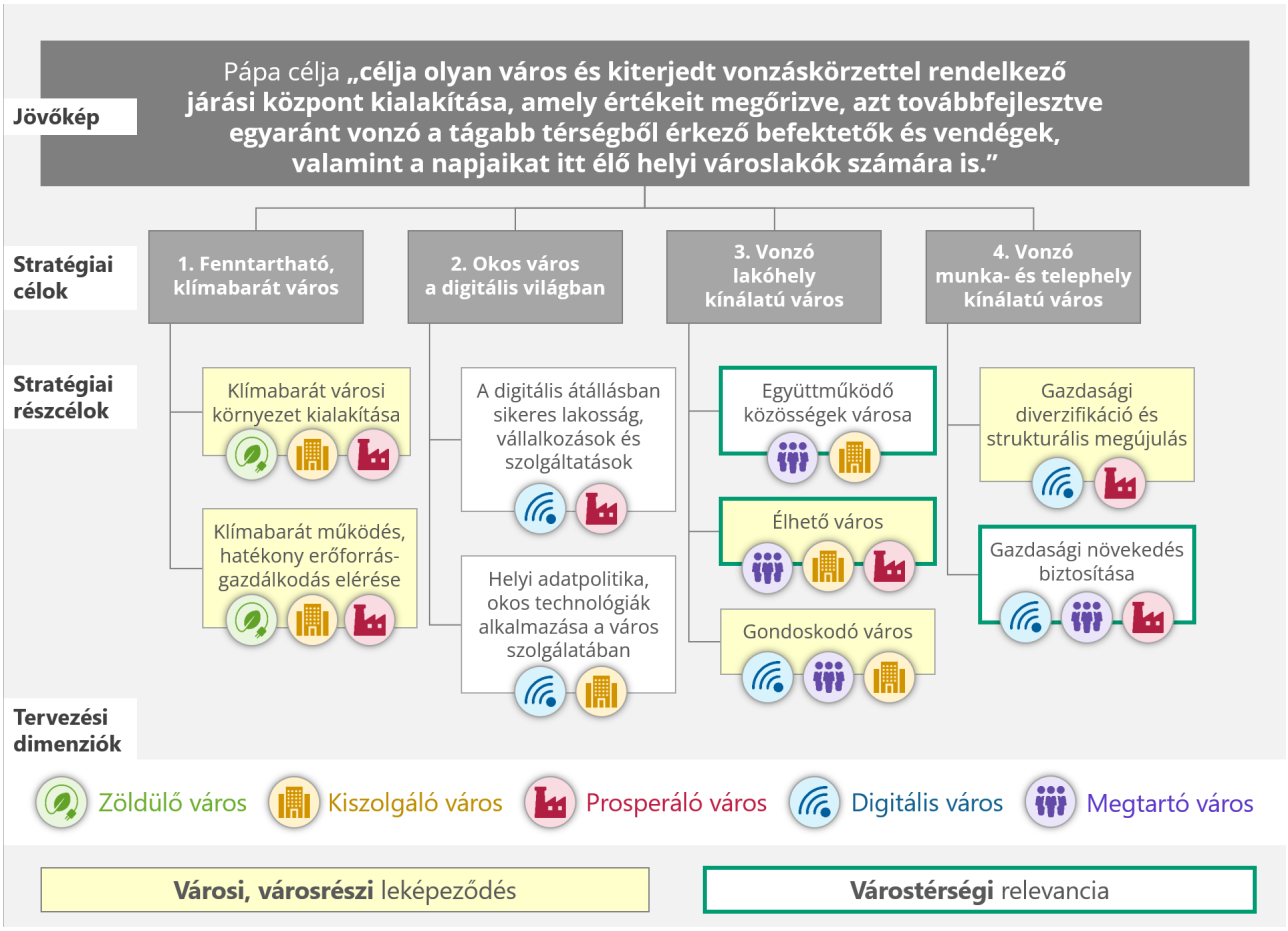

Pápa jövőképe értelmében **a város célja olyan város és kiterjedt vonzáskörzettel rendelkező járási központ kialakítása, amely értékeit megőrizve, azt továbbfejlesztve egyaránt vonzó a tágabb térségből érkező befektetők és vendégek, valamint a napjaikat itt élő helyi városlakók számára is.** A célhierarchia csúcsán négy stratégiai cél kapott helyet: Fenntartható, klímabarát város; Okos város a digitális világban; Pápa, a vonzó lakóhely-kínálatú város; Pápa, a vonzó munka- és telephely kínálatú város A stratégiai célok részcélokra lettek lebontva. Minden stratégiai célhoz kettő vagy három részcél társul, amelyek egytől négyig terjedő volumenben tartalmaznak azok megvalósítását támogató intézkedéseket. Az intézkedések alábontását a beavatkozási területek képezik. Minden intézkedésbe legalább egy, de jellemzően kettő-három beavatkozás került besorolásra.

A kialakított hierarchiának köszönhetően a város képes alacsonyabb absztrakciós szintű, a Fenntartható Városfejlesztési Stratégiából következő, nagyobb részletezettségű településfejlesztési dokumentumait, konkrét fejlesztési tevékenységeit területi és ágazati szempontból is lebontani. Ezzel a rendszerrel a város rendszerbe tudja foglalni azokat a fejlesztési tevékenységeket, amelyek - a teljes tervezés elvi alapjait figyelembe véve - kontextusát jelentik a különféle típusú konkrét projekteknek rövid- és középtávon.

Meghatározásra került a célrendszer megvalósításának eredményességét **monitorozó rendszer** (4. fejezet), valamint kialakításra került a megvalósításhoz szükséges irányítási és működési modell (5. fejezet). Mindezek után a **cselekvési terv**ben (6. fejezet) megtörtént a beavatkozási területek tematikus lehatárolása. A stratégiai ciklus további szakaszaiban ezek tovább konkretizálhatók, projektek generálhatók belőlük, a jelenlegi tematikus beavatkozási területek térbeli leképezése is tovább pontosítható. Pápa Városának Önkormányzata 2024 első negyedévében elkészítette az **FVS teljes körű finanszírozási tervét**, kidolgozta **városi zöld keretrendszerét**, valamint aktualizálta a **digitális átállást támogató menetrendet** és felülvizsgáltatta **digitális akciótervét**.

Az FVS mellékletében megtalálható a korábbi **antiszegregációs terv** (8.1 fejezet) aktualizálása. Ennek újbóli frissítésére a 2022-es népszámlálás friss adatai alapján majd szintén sort kell keríteni. Ugyancsak a melléklet tartalmazza a város működési térképét (8.4 fejezet).

Pápa város Fenntartható Városfejlesztési Stratégiájának kidolgozásához felhasználásra kerültek többek között a város elmúlt időszakban készült stratégiai dokumentumainak még mindig aktuális megállapításai; a lakosság, illetve az intézmények között végzett online kérdőívezés eredményei (8.2 fejezet); a Városfejlesztési Munkacsoporttal folytatott egyeztetések következtetései; továbbá a városi adatszolgáltatásból és egyéb forrásból származó statisztikai adatok.

1. A PARTNERSÉGI FOLYAMAT ISMERTETÉSE AZ FVS TERVEZÉS IDŐSZAKÁRA VONATKOZÓAN

Pápa Város Önkormányzata Képviselőtestületének a településterv, a településképi arculati kézikönyv és a településképi rendelet készítésével és módosításával összefüggő partnerségi egyeztetés helyi szabályairól partnerségi egyeztetések helyi szabályairól szóló 13/2022. (VI.17.) önkormányzati rendelete szerint Pápa város településtervének, a településképi arculati kézikönyvének és a településképi rendeletének elkészítése során a partnerségi egyeztetésben részt vehetnek a pápai lakóhellyel, tartózkodási hellyel rendelkező vagy ingatlantulajdonjoggal rendelkező természetes személyek, továbbá pápai székhellyel, telephellyel, ingatlantulajdonnal rendelkező jogi személyek és a környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény 98. § (2) bekezdés c) pontja alapján - a partnerségi egyeztetés megkezdése előtt legalább 30 napnál korábban - a polgármesternél írásban bejelentkező szervezet.

Az FVS kidolgozása során a partnerség körét a város alapvetően nem módosította, ugyanakkor jelentős hangsúlyt fektetett az önkormányzati intézményrendszerrel történő szoros együttműködésre.

A stratégia kereteink kidolgozása során a helyi szempontok beépítése közvetett módon valósult meg. A pápai lakosok bármikor jelezhetik a lakóhelyük szerint illetékes önkormányzati képviselőnek a lakókörnyezetüket érintő problémákat, fejlesztési igényeket. A város közvetítette azokat a lakossági és helyi gazdálkodói, valamint civil fejlesztési elképzeléseket, melyek a stratégia kialakítása szempontjából relevánsak. Ebben a közvetítő folyamatban kiemelkedő szerepe volt annak a Városfejlesztési Munkacsoportnak, amelyben az Önkormányzat különböző működési területeiről közvetítették az elmúlt évek lakossági igényeit.

A lakosság bevonását jelentősen korlátozta az aktuális járványhelyzet. A fellépő világválság hatására a személyes egyeztetések az online térbe kerültek át, amely ugyan lehetőséget teremtett a tanácskozásra, azonban a közvetlen széles körű lakossági fórom megszervezését nem tette lehetővé. Ennek ellenére a lakosság véleménynyilvánítására és informálására – egyéb online eszközök igénybevételével – sor került.

A stratégiai célrendszer kialakítása során meghatározó szempont volt a lakosság részéről kérdőív útján jelzett válaszok, észrevételek beépítése is, melyek több területen is alakították a fejlesztési szükségletek azonosítását.

Belső szereplők:

- Polgármester
- Alpolgármester
- Jegyző
- Városfejlesztési Osztály osztályvezetője
- Gazdasági Osztály osztályvezetője
- Önkormányzati és Szervezési Osztály osztályvezetője
- Szociális és Közigazgatási Osztály osztályvezetője
- Aljegyző
- Érintett gazdasági társaságok ügyvezetői (indokolt esetben)
- Érintett csoportvezetők (indokolt esetben)

- Érintett önkormányzati intézmények vezetői (indokolt esetben)

Külső szereplők

- Egyéb, városban jelen lévő intézmények vezetői
- Civil szervezetek, egyesületek
- Egyházak képviselői
- A város lakossága
- Helyi vállalkozók
- Tankerületi Központ
- Szakképzési Centrumok

További potenciális szereplők:

- Járás önkormányzatai

1. táblázat: Az érintett szereplők bevonásának javasolt módjai

	Kérdőív	**Műhelymunka**	**Interjú, személyes egyeztetés**	**Tájékoztatás, véleményezés**
Egyéb, városban jelen lévő intézmények vezetői	x	x	x	x
Civil szervezetek, egyesületek	x	x	x	x
Egyházak képviselői			x	x
A város lakossága	x			x
Helyi vállalkozók	x	x	x	x
Tankerületi Központ			x	x
Szakképzési Centrumok			x	x
Járás önkormányzatai				x

2. táblázat: Partnerségi akciók indikatív ütemezése

	2022. I. negyedév	**2022. II. negyedév**	**2022. III. negyedév**	**2022. IV. negyedév**	**A stratégiai ciklus teljes ideje alatt**
Véleményfelmérés, szakmai és érintetti tájékoztatás	x				
Közvéleménykutatás, kérdőívezés	x				
Szakmaközi egyeztetések, döntéselőkészítés		x			
Kérdőíves felmérés kiértékelése és visszacsatolása	x				
Műhelymegbeszélés, döntéshozás	x		x		
Folyamatos tájékoztatás, véleményezési lehetőség			x	x	x

	2022. I. negyedév	2022. II. negyedév	2022. III. negyedév	2022. IV. negyedév	A stratégiai ciklus teljes ideje alatt
Városfejlesztési Munkacsoport egyeztetései	x	x	x	x	x
Lakossági tájékoztatás, kommunikáció			x		x

Az előkészített FVS-t a város a benyújtás előtt szakmailag véleményezi, és egyben ellenőrzi, hogy a városi, intézményi, valamint lakossági igények megfelelően beépültek-e a stratégiába. Ezután a dokumentáció vármegyei szinten is véleményezésre kerül.

Az FVS további, valamint a kapcsolódó konkrét fejlesztési tervek, koncepciók rugalmas tervezése során a partnerségi akciók jóval specifikusabban határozhatók meg. A partnerek bevonására korábbi, a 2014-2020 közötti finanszírozási ciklusban alkalmazott gyakorlata megfelelő keretet biztosított az érintett felek informálására és véleményük becsatornázására. Ennek szellemében a projektek megtervezésétől kezdve, a kivitelezésen át, egészen a megvalósulásig folyamatos a kapcsolat az önkormányzat és a partnerek között. Elhivatott a város a már kiépült partnerségi eszközök megtartása mellett, ezért a következő stratégiai ciklusban azok számát csak bővíteni szeretné. A korábbi tapasztalatokra alapozva a következő időszakban a partnerek beazonosítása és bevonása várhatóan még specifikusabban és gördülékenyebben fog megtörténni.

2. MEGALAPOZÓ MUNKARÉSZ

2.1. Helyzetfeltárás

2.1.1. Településhálózati összefüggések, a település helye a településhálózatban, térségi kapcsolatok

Pápa helyét a településhálózatban nagymértékben földrajzi fekvése határozza meg. A város hiába tartozik a közép-dunántúli régióhoz és azon belül Veszprém megyéhez, kapcsolatrendszere által sokkal inkább Nyugat-Dunántúlhoz kötődik. Földrajzi szempontból Északnyugat-Dunántúl középpontjának tekinthető, hiszen Győr-Moson-Sopron, Vas és Veszprém vármegye találkozásánál fekszik.

Pápa fekvésből adódó lehetőségei kettősek. Egyfelől jó és tovább javuló infrastrukturális bekötöttséggel kapcsolódik a hozzá legközelebb eső, számára legfontosabb környező, nagyobb városi centrumokhoz, illetve jelentős közlekedési folyosókhoz. Győr, Veszprém, de Szombathely is jelentősen meghatározza azt a funkcionális környezetet, amiben Pápa érvényesülni tud. Ez az adottság egyszerre teremti meg számára az e városokban és térségekben rejlő társadalmi és gazdasági dinamika hasznosításának, becsatornázásának lehetőségét, amellett jelentős elszívó hatással is fenyegeti. Pápa városa számára a fő közvetlen vonzásközpont a három vármegyeszékhely közül Győr. Nagyvárosi szinten Győr az egyetlen, mely térkapcsolatokat és napi szintű mobilitást meghatározó súllyal van jelen Pápa életében. A pápaiak Győrt főként munkavállalás, bevásárlás és a felsőfokú tanulmányok elvégzése céljából keresik fel. Győr viszonylatában szoros ipari beszállítói kapcsolatokkal, valamint sokrétű foglalkoztatási kapcsolattal rendelkezik Pápa, és a Pápáról ingázó munkaerő elsődleges foglalkoztatója Győr. A Rába menti vármegyeszékhely agglomerációs térsége Tét kisvárosáig ér, azonban a közlekedésfejlesztéseknek köszönhetően számos lehetőség és kockázat rejlik a Győr funkcionális kínálatához való közelebb kerülésben Pápa számára.

A történelmi és közigazgatási központként funkcionáló „Bakonyon túli" Veszprém csak másodlagos szereplőként van jelen Pápán Győrhöz képest. Pápát többnyire Veszprém közigazgatási, tanulmányi és kulturális kínálata kapcsolja a vármegyeszékhelyhez.

Pápa másfelől a környező, nagyobb fejlődési dinamikájú központoktól kellő távolságra fekszik ahhoz, hogy saját központi szerepét és funkcionális arculatát lehetőségeihez mérten megerősíthesse. Mivel a Győr és Veszprém között húzódó tengelyen helyezkedik el, így mindkét város hatással van rá, azonban a kellő (éppen köztes) távolságnak köszönhetően egyik város hatása sem dominálja Pápát minden funkcióra kiterjedően. Ez a fekvés lehetővé teszi számára, hogy a környező középvárosi struktúrából kiemelkedve, e köztes régió meghatározó alközpontjaként definiálja magát. Pápához a legközelebb hasonló méretű város Ajka. Földrajzi közelségük ellenére a két város nem rendelkezik közös kapcsolatrendszerrel. Ennek okai között szerepel, hogy más gazdasági tengelyen helyezkednek el, és eltérő városfejlődéssel rendelkeznek. Pápa fejlődésére nagy hatással lesz az is, mennyire tudja majd térkapcsolatait a Celldömölki, a Devecseri járások irányába kiterjeszteni a többi főbb vonzásközpont „holtterében".

A térség **településhierarchiájának** csúcsán Győr helyezkedik el, mint egyetlen magyarországi léptékkel mérve nagyváros. A térségi kapcsolatokat is meghatározó településhierarchia tekintetében kiemelendő, hogy Pápa egy 30 000 fős középvárosnak számít, hasonlóan Veszprémhez, Ajkához és Szombathelyhez. Pápa térségi szerepkörét történelmi múltjának köszönheti, hiszen híres polgárváros, oktatási centrum és a Református Egyház dunántúli központja. Az oktatási és vallási funkciója még mindig biztosítja a város regionális szerepkörét, hiszen középfokú iskolái és szakképzései a régió számos területéről vonzzák a diákokat. Azonban régiós viszonylatban szegényesnek tekinthető kulturális (kékfestő, Kastély, Pannonia Reformata, Református Gyűjtemény stb…), valamint felsőoktatási kínálata alárendelt szerepbe kényszeríti Győrrel és Veszprémmel szemben.

4. ábra: Funkcionális viszonyok Pápa 60 perces vonzáskörzetében

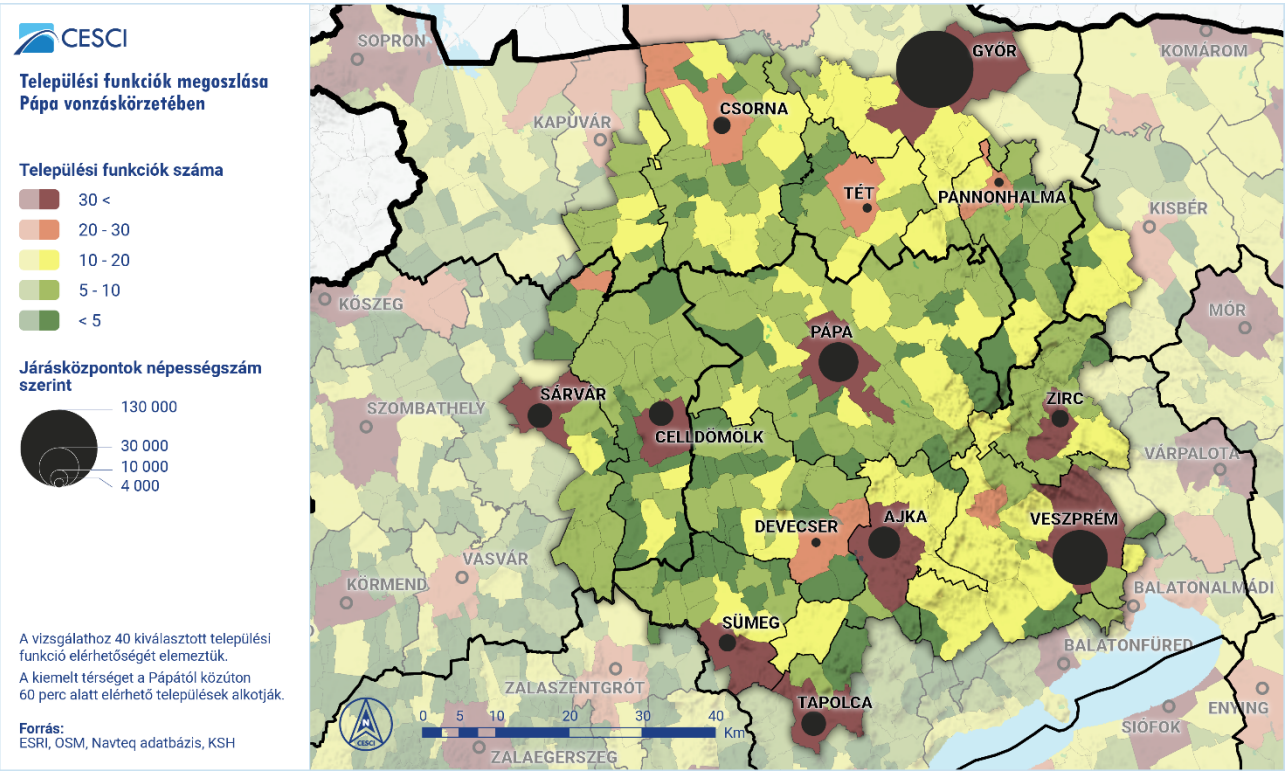

Funkcionális ellátottság tekintetében a járásszékhelyek kedvező pozícióban vannak. A Pápa szomszédságában lévő városok közül Veszprém, Győr és Ajka rendelkezik a legtöbb funkcióval. Utána következik Pápa és Celldömölk 35 darabbal, majd a rangsort Tapolca (33), Sárvár (32), Sümeg (32) és Zirc (31) zárja. A kevesebb, mint harminc funkcióval rendelkező járásközpontok között Csorna (29), Devecser (23), Pannonhalma (23) és Tét (23) található, de közülük Csorna inkább a harminc, míg az utóbbiak a húsz felé tendálnak. A nem járásszékhely települések közül funkciószámuk alapján kiemelkednek még Herend (23) és Répcelak (22) városai is. A lakosságszám alapján számottevő (3 000 főnél népesebb), de funkció-ellátottság alapján nem kiemelkedő települések is fontos részét alkotják a térség településhálózatának. Ezek a települések többnyire a közeli városok agglomerációjának a részét képezik, úgymint Nyúl, Győrújbarát, Csabrendek vagy Győrszemere. Az említett községek tíznél több, de húsznál kevesebb funkcióértékkel rendelkeznek. Pápa környező községi és kisvárosi állományból való kiemelkedését a kulturális intézmények (színház, mozi) megléte, valamint az alap- és középfokú oktatási intézmények széles kínálata biztosítja elsősorban. Ezen középfokú oktatási és kulturális tőke különbözteti meg legjobban a közeli, bár városhierarchia

szempontjából alatta álló, jobbára kisebb ellenpólusaitól, úgymint Ajkától és Celldömölktől vagy Sárvártól és Zirctől.

Amennyiben egy konkrét pápai **vonzáskörzetet** kell felrajzolni, érdemes segítségül hívni a közlekedési elérhetőség által meghatározható közúti vonzáskörzeteket (bővebben a témáról a közlekedési hálózati kapcsolatokkal foglalkozó 2.1.11.1 fejezet, illetve a kapcsolódó „Pápa térsége és elérhetőségi vonzáskörzetei" című ábra ad tájékoztatást). A 30 és 60 perces övezethatárok jól kijelölik Pápa elsődleges, illetve teljes vonzáskörzetét (ahol Pápa már nem feltétlenül vezető, de jelentős térszervező erővel bír).

A **vonzáskörzethez tartozó települési önkormányzatok** meghatározásánál Pápa központi szerepköreinek rövid bemutatását is érdemes segítségül hívni. A város központi funkciói, melyek valódi városhatáron is átnyúló, térszervező erővel bírnak, elsősorban a következők: közigazgatási, gazdasági, oktatási és rekreációs funkciók. A közigazgatás terén Pápa járásközpont. Közigazgatási szempontból Pápa vonzáskörzete egzakt módon megadható: területe egybeesik a róla elnevezett járás kiterjedésével. Ügyintézési értelemben a járás 48 községe irányából egy államigazgatási, közigazgatási meghatározottságú Pápára történő beutazás jellemző. A járásba tartozó települések, melyekre a legnagyobb vonzerőt gyakorolja Pápa, a következők: Adásztevel, Bakonyjákó, Bakonykoppány, Bakonypölöske, Bakonyság, Bakonyszentiván, Bakonyszücs, Bakonytamási, Béb, Békás, Csót, Dáka, Döbrönte, Egyházaskesző, Ganna, Gecse, Gic, Homokbödöge, Kemeneshőgyész, Kemenesszentpéter, Kup, Külsővat, Lovászpatona, Magyargencs, Malomsok, Marcalgergelyi, Marcaltő, Mezőlak, Mihályháza, Nagyacsád, Nagydém, Nagygyimót, Nagytevelközép, Nemesgörzsöny, Nemesszalók, Németbánya, Nóráp, Nyárád, Pápadereske, Pápakovácsi, Pápasalamon, Pápateszér, Ugod, Vanyola, Várkesző, Vaszar, Vinár. Pápa vonzáskörzete meghatározásánál ezen települési önkormányzatok név szerint is felsorolhatóak.

A térbeli kapcsolatrendszernél meghatározó a mindenkori **ingázás** iránya és mértéke. Gazdasági téren a Pápai Ipari Park gyakorolja a legnagyobb vonzerőt a város vonzáskörzetére. Ez a napi ingázás pápai célterülete az odavándorlás terén. A statisztikai adathiány ellenére elmondható, hogy két ipari parki nagyvállalatnál foglalkoztatott közel 4 000 főnyi munkavállaló jelentős része nem pápai, tehát ingázó. A város gazdasági vonzáskörzete legfeljebb 80-90 km-re terjed ki; ez a határ, ahonnét napi ingázókat még fogadnak a vállalatok. Egyes dolgozók, főként a magasabban kvalifikáltak közül Szombathelyről vagy Győrből járnak be.

A városból történő napi ingázás kisebb mértékű a befelé jövőnél. Győr és Veszprém a két fő vonzásközpont. Pápáról legnagyobb számban Győrbe, mint célterületre ingáznak. Főként az Audi határozza meg Pápa, mint kibocsátó terület számára a munkaerőpiaci térségi kapcsolatok irányát és intenzitását. A korábbi években Celldömölk és Komárom felé is kibocsátó területként jelentkezett Pápa, azonban jelentősen csökkent az ezen irányokba történő ingázás a helyi gazdasági funkciók megerősödésével.

Az oktatási funkció terén a Református Kollégium vármegyehatáron is átnyúló vonzáskörzettel bír. Az intézményben tanulók között nagy arányban vannak Veszprém vármegye déli, Vas vármegye keleti részéről érkezők, akik közül sokan nem napi ingázás révén, hanem bentlakásos módon oldják meg az intézményi funkció igénybevételét. A középfokú intézmény államhatáron is átnyúló vonzerővel bír, és a városnak iskolavárosi rangot ad, kiegészülve a többi középfokú gimnáziumi és

szakképzési intézménnyel. A három gimnázium és a három szakképző oktatási intézmény az ipari park mellett számottevő ingázást generál a város irányába.

Az elmúlt 5-6 év településfejlődése következtében Pápára elsősorban a járásban található települések belső gyűrűje egyre inkább rekreációs központként is tekint. Pápa sportvárossá válása nagyrészt a Téglagyári úti sportcentrumhoz és egyéb, a jövőben is folytatni kívánt fejlesztéshez kötődik. A rekreáció kapcsán kiemelendő még a Várkertfürdő, melyet a Pápai járáson kívül a Magas-Bakony (Zirci járás) valamint Győr térségéből is rendszeresen látogatnak. Az Esterházy-kastély, valamint a városi zöldterületek látogatása szintén generál egy térségi, Pápára irányuló kapcsolatot.

5. ábra Vándorlási egyenleg (ezrelék) (Forrás: TeIR)

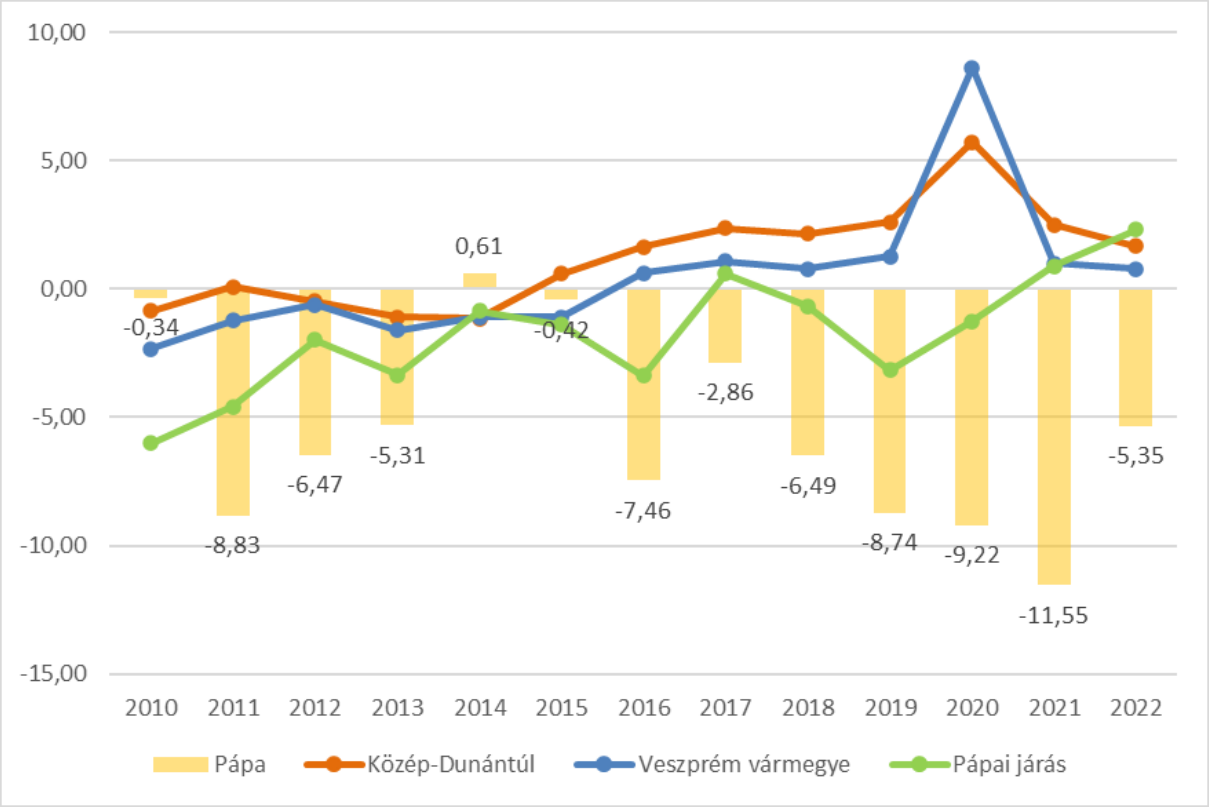

Pápa, illetve a város legerőteljesebben vonzott településeit szinte teljes mértékben lefedő Pápai járás **vándorlási egyenlege** alaposabban is megvizsgálandó, mivel befolyásolja a város központi funkcióinak használatát, a városi közszolgáltatások igénybevételét, az intézményfejlesztés kérdéseit, és a térbeli-ingázási kapcsolatok változására is rámutathat.

Pápa közigazgatási területére állandó vagy ideiglenes jelleggel betelepülők, és a várost szintén ideiglenes vagy állandó jelleggel elhagyó lakosok számának különbözete adja a vándorlási egyenleget. Az ezrelékben mért vándorlási egyenleg értéke kedvezőtlen tendenciát mutat. 2010 és 2019 között két hullámvölgy (2011: -8,83‰; 2021: -11,55‰) jellemzi a mutató változását. A közel kiegyenlített 2010-es értékről (-0,34‰) -8,83‰-re zuhant 2011-ben a vándorlási különbözet, amely a vizsgált időszak második legrosszabb értékének számít. A betelepülők és az elköltözők számának különbözete 2011 és 2014 között folyamatosan kiegyenlítődött, 2014-ben pedig a beköltözők száma – a vizsgált tíz évben egyedüli módon – csekély mértékben meghaladta a kiköltözőkét (0,61‰). A 2014-es kiemelkedő évet követően azonban folyamatos csökkenés váltotta fel a kedvező tendenciát.

A csökkenés mértéke kezdetben elhanyagolható (2015: -0,42‰) volt, majd -6‰-nél is alacsonyabb értékek következtek (2017: -7,46‰; 2019: -8,74‰); a mélypontot a 2021-es év hozta el (-11,55‰).

Térségi tekintetben Pápa mutatói a vizsgált tizenhárom évből tíz alkalommal kedvezőtlenebb értékkel rendelkeztek, mint a Közép-Dunántúli régió, Veszprém vármegye vagy a Pápai járás. Míg 2010-ben Pápa bírt a legkedvezőbb vándorlási egyenleggel (Közép-Dunántúli régió: -0,84‰; Veszprém vármegye: -2,32‰; Pápai járás: -6,02‰), addig 2022-ben már minden vizsgált területegység megelőzte Pápát (Közép-Dunántúli régió: 1,67‰; Veszprém vármegye: 0,77‰; Pápai járás: -2,3‰). A legnagyobb különbség 2021-ben állt fenn a régió és Pápa értékei között (14,05‰-pont). A trendek alapján megállapítható, hogy míg a Közép-Dunántúli régió és Veszprém vármegye vándorlási különbözete az eltelt időszakban fokozatosan javult, és a 2015-ös évet követően vándorlási többletté vált, addig Pápára 2014 után az elvándorlás volt jellemző. A Pápai járás 2017-ig – megszakításokkal ugyan, de folyamatosan – felzárkózott a regionális és vármegyei értékekhez, azonban az azt követő időszakban – a járásszékhely mellett – itt is súlyosbodott a vándorlási veszteség – egészen 2019-ig, amikortól napjainkig tartó javulás vált jellemzővé, melynek során 2021-ben a járás vándorlási egyenlege ismét a pozitív tartományba váltott.

A **Pápai járás** 2022-es települési adatai alapján Pápa vándorlási egyenlege (-4,20‰) a közepesen teljesítő kategóriába tartozott. A legnagyobb vándorlási veszteséget főleg a járás keleti települései szenvedték el, úgymint Bakonyszentiván (-59,907‰), Gecse (-41,56‰), Bakonyszűcs (-27,78‰), Bakonytamási (-22,45‰), de hasonló mértékű csökkenés figyelhető meg egyes járásszékhely környéki településeken is: Nagygyimót (-24,04‰), Döbrönte (-33,58‰). Ezzel szemben jelentős betelepülés jellemzi a járás északi részén található falvakat, úgymint Bakonyságot (107,14‰), Nagydémet (53,97‰), Takácsit (32,58‰); illetve a Celldömölkhöz közeli Külsővatot (122,72,%); és a járásszékhellyel szomszédos települések némelyikét (Pápadereske (45,3‰), Dáka (39‰), Pápakovácsi (31,37‰)) Ezen növekedések okai a környező ingázási és magasabb hierarchiaszintű központok (pl. Győr, Veszprém) közelségében, illetve a szuburbanizációban, továbbá a Pápáról kiköltözők esetében Pápa könnyű közúti elérhetőségében keresendők.

2.1.2. A területfejlesztési dokumentumokkal való összefüggések vizsgálata

Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció fejlesztési prioritásai ugyan csak a 2014-2020-as programozási időszakra vonatkoztak, ám jövőképe és célrendszere 2030-ig szól. Az OFTK célrendszere négy átfogó célra épül:

1. Értékteremtő, foglalkoztatást biztosító gazdasági fejlődés;
2. Népességi fordulat, egészséges és megújuló társadalom;
3. Természeti erőforrásaink fenntartható használata, értékeink megőrzése és környezetünk védelme;
4. Térségi potenciálokra alapozott, fenntartható térszerkezet.

Utóbbi cél tekintetében a Koncepció egyértelműen a többközpontú térszerkezetre helyezi a hangsúlyt, a városok térségközponti és térségszervező szerepét erősítendőnek tartja. A kapcsolódó beavatkozási területek között olyan tételek szerepelnek, melyek Pápa esetében is relevánsak:

- az egységes és fenntartható várospolitika megteremtése;
- a városok térségközponti és térségszervező szerepének erősítése;
- a városhálózat területi kiegyenlítését szolgáló fejlesztésének megvalósítása;
- a városok sajátos gazdasági profillal történő fejlesztése;
- a város-vidék kapcsolatok erősítése.

A városok számára azonosított fejlesztési prioritások között is olyan szempontok szerepelnek, melyek Pápa számára is követendők:

- fenntartható és harmonikus város-vidék kapcsolat biztosítása;
- fenntartható és kompakt városszerkezet kialakítása;
- az energiafüggőség csökkentése és klímavédelem;
- a demográfiai változások – a városi népességfogyás kezelése, a családok és a helyi közösségek megerősítése;
- a leromlott városrészek hanyatlásának megállítása, megelőzése;
- együttműködés a többszintű kormányzás jegyében;
- stratégiai szemlélet a várostérségek tervezésében;
- helyi és térségi gazdaságfejlesztés.

A Koncepció hat pontban összegezte a városok sikeres startégiáját: zöld; kézen fog; játékos; low carbon; kre-aktív; kompakt.

Pápa városát az OFTK az egyéb, térszerkezeti szempontból jelentős hazai városok közé sorolja. Ezekre vonatkozóan külön fejlesztési irányokat a Koncepció nem határoz meg. A város kívül esik mind a külső városgyűrűhöz tartozó Győr, mind a belső városgyűrűhöz tartozó Veszprém agglomerációs térségén, köztes fekvése okán azonban mindkét zóna dinamikájára kapcsolódhat. A vármegyehatártól függetlenül a győri agglomeráció kiterjedése a térbeli adottságok, valamint a társadalmi-gazdasági folyamatok miatt egyre jobban megközelíti Pápa térségét.

6. ábra: Az OFTK ábrája Magyarország városhálózatáról

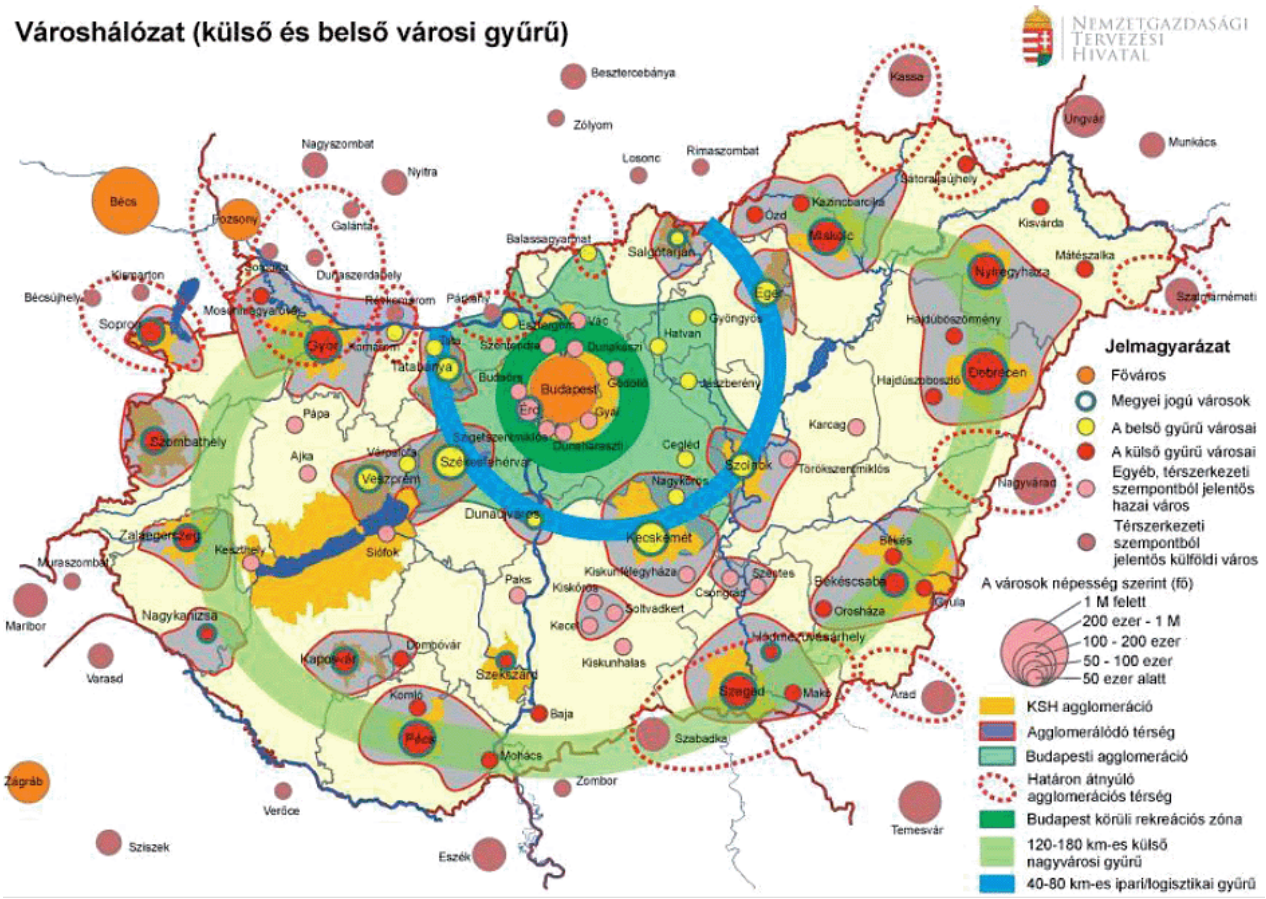

A Veszprém megyére vonatkozó javaslatok között a város számára az OFTK külön fejlesztési irányt nem azonosított. A városra is igazak ugyanakkor az alábbi vármegyei fejlesztési irányok:

- A városok közötti közlekedési kapcsolatok javítása.
- A helyi gazdaság jelenlegi teljesítő képességének, hozzáadott értékének emelése, új perspektivikus ágazatok és a „tudásalapú ipar" megerősödése.
- A megyében élők szaktudásának, képzettségi színvonalának növelése, a tudományos kutatás és fejlesztés feltételeinek, intézményeinek fejlesztése.
- Az ipari zónák rehabilitációjának folytatása, a turizmus és a koncentrált ipari tevékenységek környezetterhelésének minimalizálása.
- A vármegye táji, természeti és műemléki értékeinek megőrzése, tematikus összekapcsolása, fenntartható hasznosítása, megismertetése.
- A városok térségszervező szerepköreinek élénkítése, kooperálás; az aprófalvas és perifériális térségek komplex fejlesztése a népességmegtartás érdekében.
- A vármegyeszékhely és a városok a kultúra és az innovatív tudás központjai, eme szerepük erősítése.

Egyebekben az OFTK a várost külön nem nevesíti.

Veszprém vármegye Területfejlesztési Koncepcióját 2021-ben újították meg. A fejlesztési koncepció több helyen is hangsúlyozza Veszprém mellett Pápa kiemelkedő térszerkezeti jelentőségét, és az ezzel járó fejlesztési szükségleteket. A dokumentum hivatkozik az OFTK azon megállapítására, miszerint „vannak klasszikus, a vármegyehatárokon átlépő kis- és nagyvárosi vonzáskörzetek is,

illetve olyan kisvárosi várostérségek, melyeket sokkal több szál fűz a szomszédos vármegye nagyvárosához, mint a vármegyeszékhelyhez." Mindezt Pápa esetében több helyen is hangsúlyozza, és megállapítja, hogy „Pápa térsége inkább Győrhöz, mint Veszprémhez kötődik". A fejlesztések tekintetében ezt a térszerkezeti adottságot a Koncepció figyelembe veszi, és leszögezi, hogy Pápa fejlesztése a Győrrel közös gazdasági térben, azzal összehangoltan indokolt, ami vármegyeközi koordinációt is igényel.

7. ábra: Veszprém vármegye funkcionálisan együtt fejlesztendő várostérségei

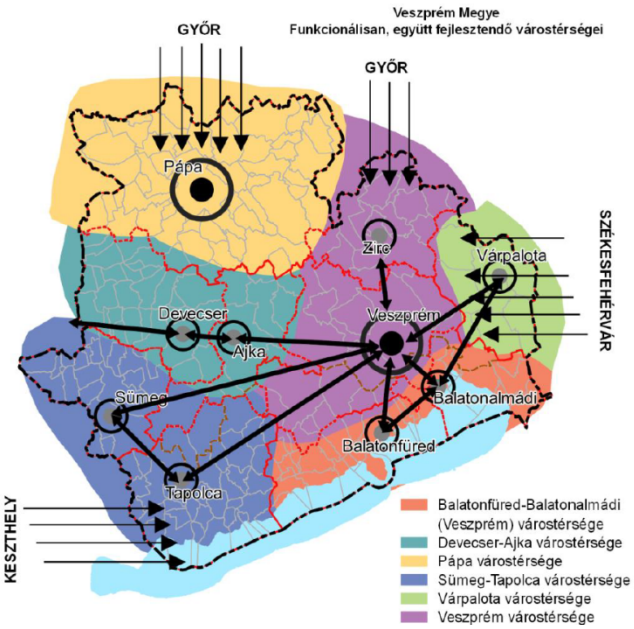

8. ábra: Veszprém vármegye stratégiai térstruktúrája

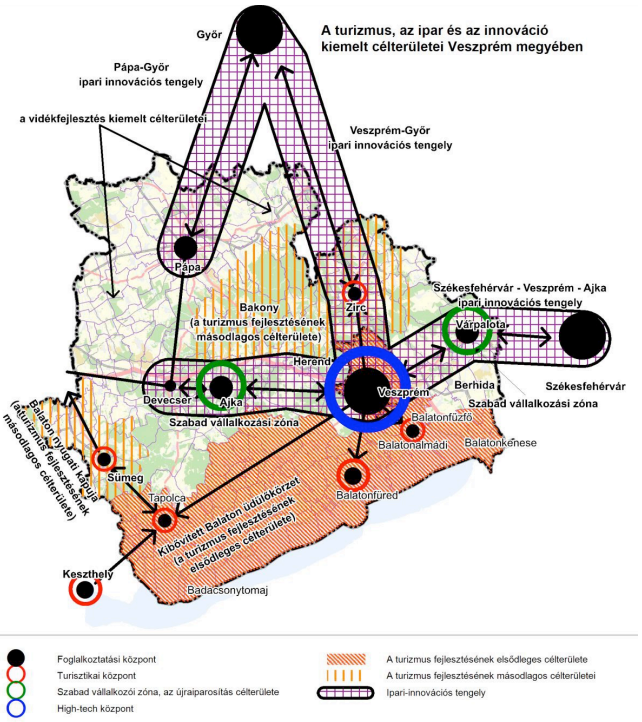

A dokumentum megállapítja, hogy a Pénzügyminisztérium szakmai iránymutatása tartalmazza a magyarországi területfejlesztés fő beavatkozásai célterületeit, térségeit, melyek közül a Pápai járás az ún. kedvezményezett járások közé tartozik, területfejlesztési szempontból kiemelt térségek közé azonban nem tartozik. Előbbi tekintetében érdekes megjegyezni, hogy a kedvezményezett járási státusz megállapítása a 290/2014. (XI. 26.) Korm. rendelet alapján szabályozott, a társadalmi és demográfiai, lakás és életkörülmények, helyi gazdaság és munkaerő-piaci, valamint infrastruktúra és környezeti mutatókból (négy mutatócsoport) képzett komplex mutató alapján történik. A kedvezményezett járások közé azok estek, amelyeknek komplex mutatója kisebb, mint az összes járás komplex mutatójának átlaga. A kormányrendeletben szereplő – fordított sorrendbe állított – 197 járás közül a Pápai járás a komplex fejlettségi mutató alapján a 103. helyen áll. Veszprém vármegye 10 járásából a Pápai járáshoz képest kettő rendelkezik kedvezőtlenebb mutatókkal (Devecseri (15.), Sümegi (61.), míg a másik hét járást a komplex mutatójuk alapján nem sorolták a kedvezményezett járások közé.

A vármegye fejlesztési koncepciójának stratégiai célrendszere három stratégiai célterületet határozott meg a „vonzó, élhető és versenyképes térség" megfogalmazású jövőkép elérése érdekében:

- Gazdasági növekedés, a térségi potenciálokra építő, a versenyképességet fokozó gazdaságfejlesztés.
- A lakosság életminősége javítása, „jól léte" biztosítása, a XXI. század nyújtotta technikai lehetőségek sokoldalú alkalmazásával, a helyi társadalmak fejlesztése.
- A térszerkezet tudatos alakítása, a versenyképességet segítő szerkezetfejlesztés, várostérségek összehangolt fejlesztése.

9. ábra: Veszprém Megye Területfejlesztési Koncepciójának célrendszere

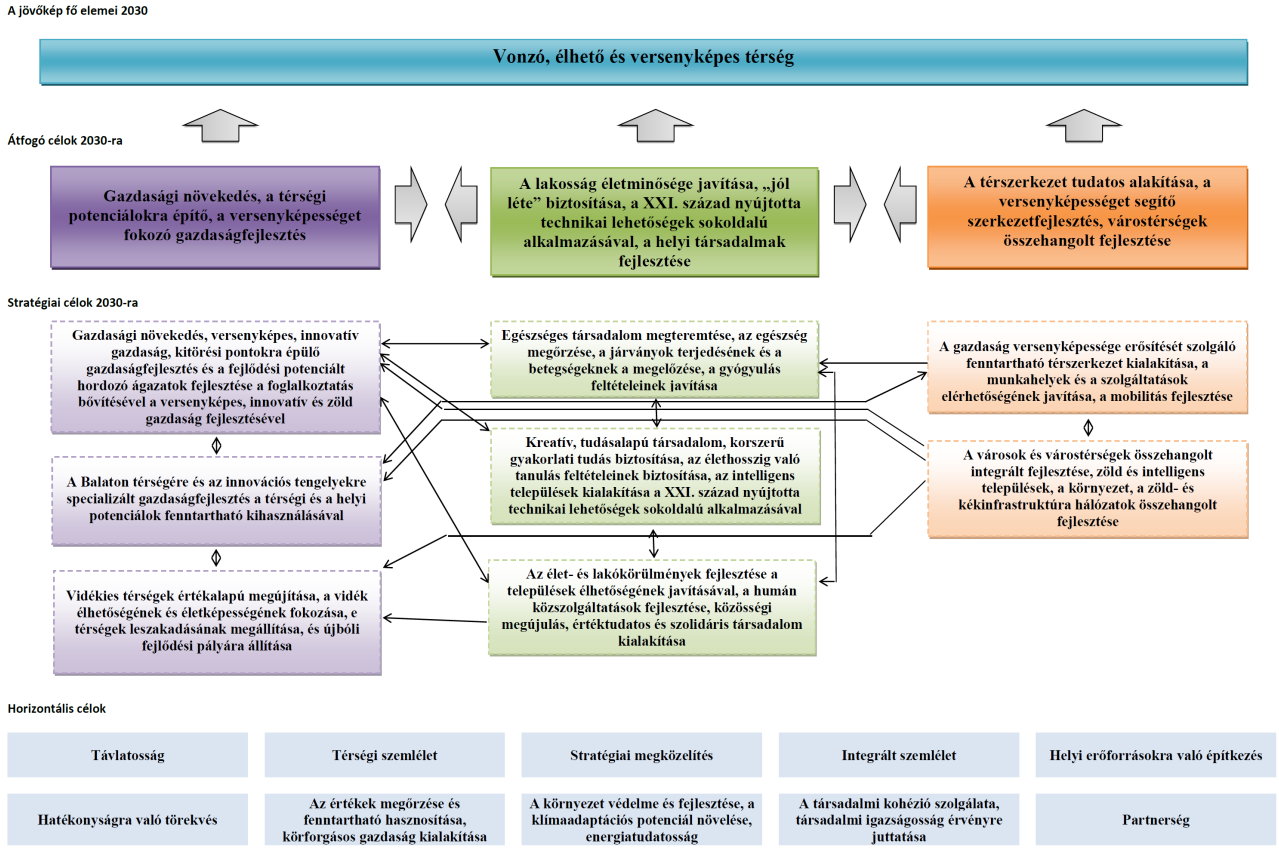

A fenti célrendszer alapján összeállított Koncepció többek között az alábbi területfejlesztési megállapításokat teszi Pápával kapcsolatosan:

- A vármegye térszervező központjainak (Pápa, Balatonfüred, Ajka, Várpalota, Tapolca, Sümeg, Zirc) központi funkcióinak fejlesztése, helyi gazdaságaik térségükre kisugárzó fejlesztése kiemelt jelentőségű.
- Pápa kiemelését indokolja a térszervező, ellátó funkcióján túl a gazdaságfejlesztésében betöltött szerepe tekintettel a Nyugat-Dunántúli Gazdasági Övezetre.
- Pápa nagy vonzáskörzettel bíró gazdasági, oktatási, kulturális központ.

Az alábbi felsorolás áttekintést ad a vármegyei Koncepció Pápával kapcsolatos fejlesztési irányairól, elképzeléseiről:

- Az épített örökség és a városszerkezet védelme és megújítása Pápán.
- Megújuló energiaforrások (napenergia, szél, földhő) széles körű kihasználása.

- Az ipari park infrastrukturális feltételrendszerének fejlesztése az Ipar 4.0 iránymutatásai alapján.
- Új ipari park kialakítása, beruházásra alkalmas területek feltárása, előkészítése.
- Korábbi gyártelepek rehabilitációja, értékőrző megújítása, rozsdaövezetek rehabilitációjának elősegítése.
- A gazdasági növekedés kapcsán, illetve a versenyképes, innovatív, kitörési pontokra épülő gazdaságfejlesztés és a fejlődési potenciált hordozó ágazatok fejlesztése kapcsán cél a járműipar és a hozzá kapcsolódó gép- és elektronikai ipar fejlesztése (a Pannon Egyetem innovációs, kutató-fejlesztési munkájára is alapozva) Pápa térségében.
- Stratégiai ágazatok fejlesztése: a járműiparhoz, logisztikához, élelmiszeriparhoz, faiparhoz kapcsolódó vállalkozások fejlesztése.
    - Pápa és Győr közös gazdasági kapcsolatrendszerének erősítése, elsősorban a járműipari klaszter támogatása és kibővítése terén.
    - Az autóipari beszállítóknak fel kell készülniük az autógyártás terén az elektromos autók térnyerésével összefüggő fejlesztésekre. Kiemelt cél a magyarországi beszállítók arányának növelése, mely jelentősen elősegítené a kisvállalkozások fejlődését és a munkahelyteremtést
    - A textilgyártás százéves hagyományának folytatása (a termelési hagyományok és a mesterségbeli tudás hasznosítása a piac várható ismételt átrendeződése során), kézművesség, nagyüzemi textilipar modernizációja.
    - A mezőgazdaság támogatása: a nagyüzemek, a kisüzemek, a családok önfenntartó gazdálkodását biztosító kisüzemek és a kereset-kiegészítést biztosító háztáji kisgazdaságok gazdálkodásának összehangolt támogatása, mezőgazdasági öntöző-rendszerek kiépítése, egészséges termékek előállítása, helyi-térségi piac létesítése révén.
    - Az élelmiszer-feldolgozó ipar fejlesztése a helyben termelt egészséges élelmiszerek feldolgozásával a hozzáadott érték helyben tartása érdekében. Minden termék vonatkozásban támogatott a teljes terméklánc térségi érdekű alakítása.
    - A helyi mezőgazdaságra építő feldolgozóipar kiteljesedésével vármegyei élelmiszer terméklánc alakul ki, amely a vármegye sajátos térségeiben az adottságok és a hagyományok szerint szakosodik: Pápa térsége profilja a szántóföldi növénytermesztés, a sertéstenyésztés, valamint a húsfeldolgozás.
    - A teljes húsipari vertikumhoz (az állattenyésztés technológiai fejlesztésétől a „pápai hús" márkaértékét biztosító meglévő és az új feldolgozógyárakon át a – a fűszeriparban, a húshulladék feldolgozásban működő) kapcsolódó vállalkozások fejlesztése.
    - A tejipari vertikum fejlesztése (állattenyésztéstől tejfelvásárláson át a feldolgozásig, sajátosan térségi termékek előállításáig).
    - Ásványvizek piacra juttatásához szükséges technológia kialakítása/fejlesztése.
    - A környezetipar, ezen belül elsősorban a hulladékok újrahasznosításához, valamint az alternatív energiahordozók hasznosításához kapcsolódó termékek fejlesztése és azok előállításának bővítése (főként nagy állattartó telepek trágya hasznosítására biogáz üzemek fejlesztése, állati eredetű melléktermékek és alapanyagok feldolgozása és

hasznosítása, növényi és erdészeti eredetű alapanyagok és hulladékok hasznosítása, a termálvíz többirányú hasznosítása kertészeti termelésben).
    - A turizmus fejlesztése: a természeti és épített örökségre alapuló desztináció-fejlesztés (kiemelten wellness-, gyógy-, konferencia-, kulturális-, vallás- és egészségturizmus), magasabb szintű szálláshely-fejlesztés, a pápai gyógy- és termálfürdő fejlesztése.
- Veszprém vármegye fejlődésének – versenyképessége javításának - lényegi feltétele a korszerű gyakorlati tudást biztosító képzés és szakképzés fejlesztése, a képességek folyamatos fejlesztésének és az élethosszig való tanulás feltételeinek széleskörű biztosítása, a kutatás- fejlesztés és az innováció eredményeit a térségi gazdaságba és a helyi társadalomba integrálni képes kreatív térségi társadalom kialakítása.
    - A köznevelés és szakképzés feltételrendszerének fejlesztése.
    - A gazdaság fejlesztéséhez szükséges képzett munkaerő biztosítása, letelepítése, lakhatási feltételek megteremtése (munkásszálló).
    - Felnőttképzési és átképzési programok indítása, felsőoktatási programok megvalósítása.
    - Cél a K+F szektor erősítése érdekében: a térségi gazdaságiban hasznosulni képes kutatás-fejlesztési tevékenységek támogatása, az eredmények felhasználásával a magasabb szellemi hozzáadott értéket biztosító munkahelyek bővítése, KKV-k és start-up-ok kiemelt K+F-támogatása.
    - Az innováció vezérelt gazdaságfejlesztési folyamatok támogatása, a kutatás-fejlesztési tevékenységek eredményeinek adaptációja a gazdasági modellekbe.
- Az alközpontok, a térszervező városok elérhetőségének komplex javítása.
    - Az észak-déli (Tapolca – Devecser – Pápa – Győr) közlekedési tengely megerősítése, új főúti szakaszok kiépítésével.
    - 83-as főút: további déli irányú fejlesztése; a települési elkerülő közúti szakaszok kiépítése, a közlekedés biztonságának és az utak teherbíró képességének emelése.
    - Keleti elkerülő út megépítése.
    - Fejleszteni szükséges az autóbusz közlekedést annak érdekében, hogy javuljon a munkahelyi és szolgáltató központok elérhetősége: a pápai térségben elsősorban Kemenesszentpéter, Nagydém, Bakonytamási és Gic települések vonatkozásában.
    - A vasúti közlekedés fejlesztése is szükséges (a vasúton való közlekedés vonzerejének helyreállítása érdekében) a térségközpont elérhetőségének javítása érdekében: a pápai térségben Csorna–Marcaltő–Pápa viszonylatában.
    - A transzeurópai vasúti áruszállítási hálózat részeként működő országos törzshálózati vasútvonalak fejlesztése, villamosítása (Győr – Pápa – Celldömölk).
    - Balaton–Rába kerékpárút kialakítása: Veszprém – Nagyvázsony – Kapolcs – Tapolca – Sümeg – Somlóvásárhely – Pápa – Árpás – Győr.
    - Rába–Bakonyalja kerékpárút kialakítása: Sárvár - Celldömölk – Mersevát – Pápa.
    - A térségi kerékpárút hálózat térségi rendszerbe fejlesztése összhangban a vármegyei területrendezési tervvel.
    - Kerékpáros útvonalak kialakítása a város egész területén.
    - Közlekedésbiztonsági és parkolási fejlesztések.

2.1.3. A területrendezési tervekkel való összefüggések vizsgálata

Veszprém vármegye 2020.01.12-től hatályos területrendezési tervét a 15/2019. (XII. 13.) önkormányzati rendelettel hagyták jóvá. A vizsgált vármegyei területrendezési terv már a 2018. évi CXXXIX. törvényben rögzített Országos Területrendezési Terv-nek (OTrT) megfeleltetve készült el.

10. ábra: A Veszprém vármegyei területrendezési terv területszerkezeti tervlapja

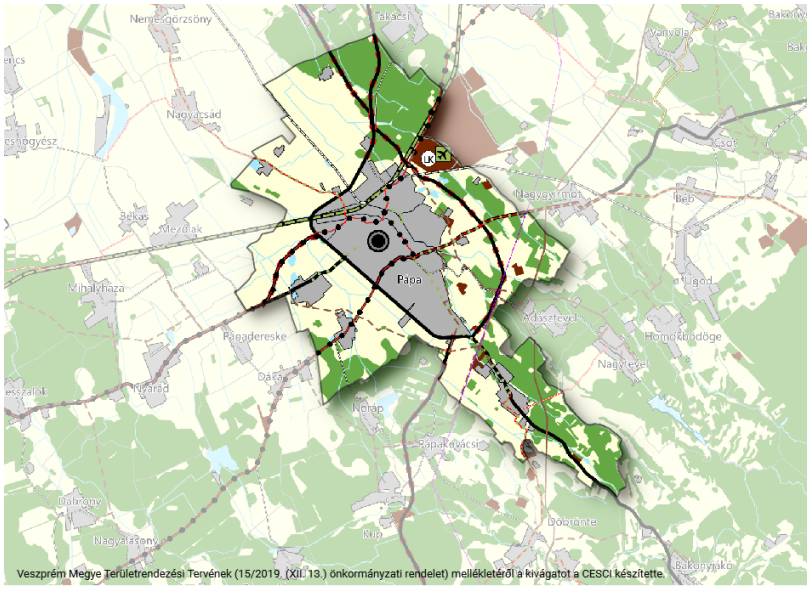

Pápa területét mind az öt térségi területfelhasználási kategória érinti:

- erdőgazdálkodási térség,
- mezőgazdasági térség,
- vízgazdálkodási térség,
- települési térség,
- legalább 5 ha nagyságú sajátos területfelhasználású térség.

A közlekedési hálózati elemek közül a város északi részén található a Magyar Honvédség Pápai Bázisrepülőtere, melyet a vármegyei területrendezési terv közös felhasználású meglévő katonai és polgári repülőtérré fejleszthető repülőtérként jelöl, és térségi logisztikai központ szereppel lát el.

A főúthálózat meglévő elemei közül a várost érintik a 83., 832. és 834. sz. főutak. A város új főúthálózati tengelyeként, 2023 utolsó negyedévében átadták az R83-as gyorsforgalmi utat, további tervezett hálózati elemek a 832., 836. és 861. sz. főutak. Pápa esetében a területrendezési terv két főúthoz kapcsolódóan tartalmaz településelkerülő szakaszt: a 83. sz. és a 834. sz. főút esetében. Térségi szerepű összekötő utak közül a 8403. j. út érinti a várost. Az országos törzshálózati vasútvonalak meglévő elemei közül a 10. sz. vonal (Győr (Rendező)) - Pápa - (Celldömölk) halad át a város északnyugati részén. Az országos vasúti mellékvonalak meglévő elemei közül a 13 Környe – Pápa, valamint a 14 Pápa – Csorna vonal érinti a várost. Az országos kerékpárhálózat meglévő elemei közül a 81.A kerékpárút érinti a várost, míg a tervezettek között előbbi további fejlesztése, valamint a 83. sz. útvonal szerepel. Ezenfelül a várost érinti a meglévő, valamint a tervezett térségi kerékpárút hálózat is.

A város területét a villamosenergia-átviteli hálózat elemei közül a térségi ellátást biztosító elosztó hálózat érintett szakasza a településmagtól délre halad el. A település területét továbbá érintik meglévő földgázelosztó vezetékek is.

Az alábbi ábrák áttekintést nyújtanak arról, hogy Pápa területét a vármegyei területrendezési övezetek érintik.

11. ábra: A Veszprém vármegyei területrendezési terv érintett övezeti tervlapjainak kivágatai

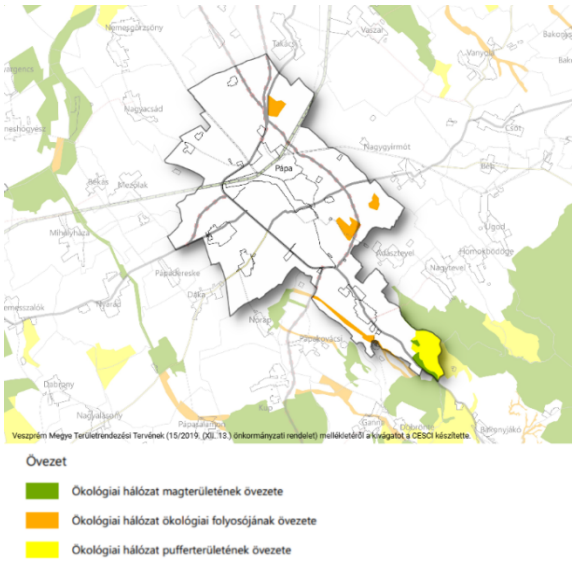

Az országos ökológiai hálózat mindhárom övezete érinti a települést. Ezeken a területeken új beépítésre szánt terület nem jelölhető ki csak a jogszabályban meghatározott kivételes esetekben. A közlekedési és energetikai infrastruktúra-hálózatok elemeinek elhelyezése, valamint a bányászati tevékenységek folytatása is korlátozott ezen területeken.

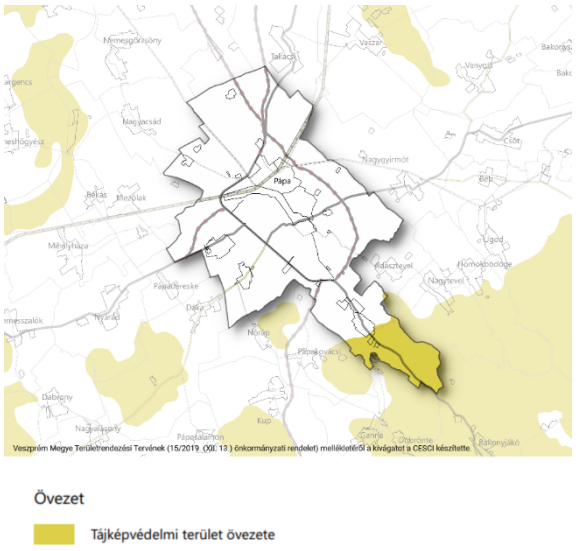

Az országos tájképvédelmi terület övezet a település közigazgatási területének délkeleti sávját érinti. Az övezetbe a természeti adottságok, rendszerek, valamint az emberi tevékenység kölcsönhatása, változása következtében kialakult olyan területek tartoznak, amelyek a táj látványa szempontjából sajátos és megkülönböztetett fontosságú, megőrzésre érdemes esztétikai jellemzőkkel bírnak.

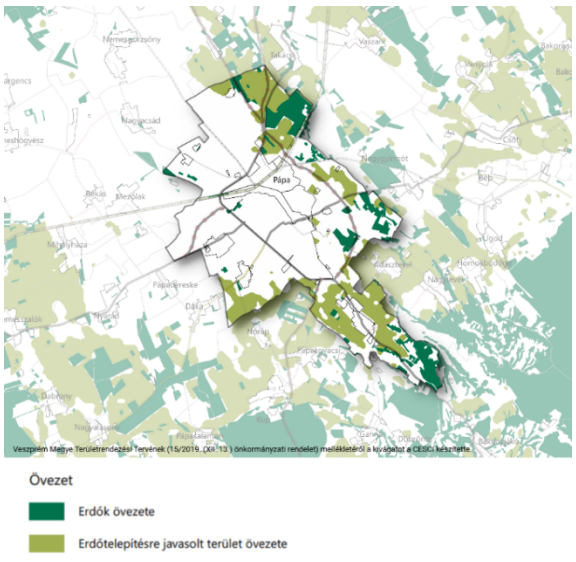

Az erdőterület az erdőgazdálkodás hosszú távú célját, a település ökológiai rendszerének megőrzését, javítását és védelmét, valamint a pihenést és a szabadidős tevékenységet egymással összehangoltan szolgáló területek összessége. Az ilyen területeken a beépítési lehetőség erősen korlátozott. Az erdőtelepítésre javasolt területekhez a természeti adottságok, rendszerek, valamint az emberi tevékenység kölcsönhatása, változása következtében kialakult olyan területek tartoznak, amelyek a táj látványa szempontjából sajátos és megkülönböztetett fontosságú, megőrzésre érdemes esztétikai jellemzőkkel bírnak.

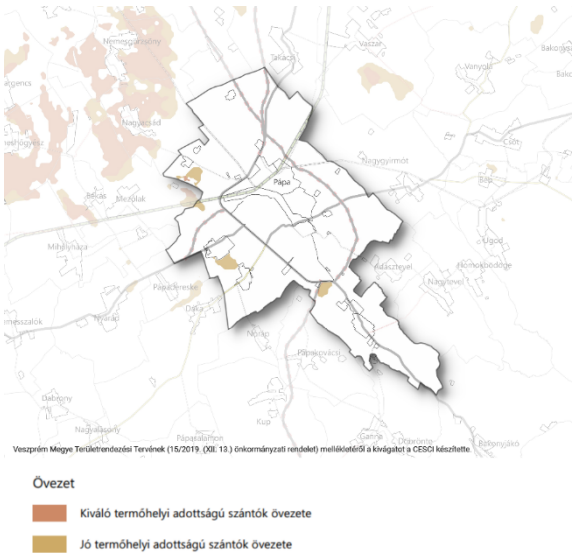

Pápa területét mind a kiváló, mind a jó termőhelyi adottságú szántók övezete érinti. A 83-as főúttól foltszerűen fekvő területeket a településrendezési eszközök készítése során javasolt mezőgazdasági területfelhasználási egységbe sorolni. A területen bányászati tevékenység folytatása csak korlátozottan lehetséges.

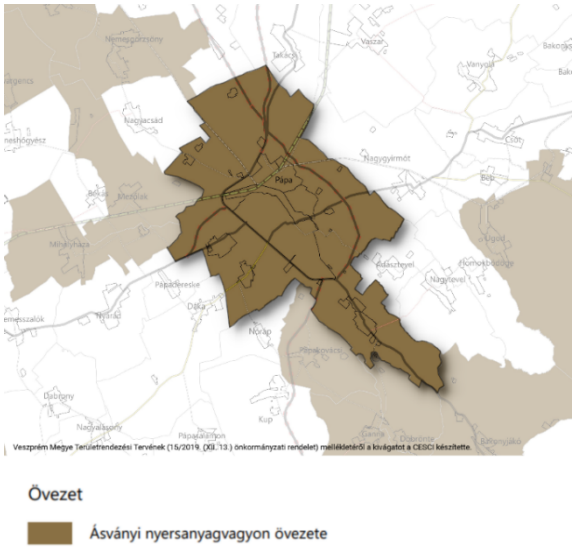

Pápa közigazgatási területét Veszprém vármegye területrendezési terve az ásványi nyersanyaggazdálkodási terület övezetébe sorolja. A térség legjellemzőbb és hasznosítható ásványi nyersanyaga a kavics.

Az ásványi nyersanyagvagyon övezetét a településrendezési eszközökben kell tényleges kiterjedésének megfelelően lehatárolni. Az ott pontosan lehatárolt területeken csak olyan területfelhasználási egység, építési övezet vagy övezet jelölhető ki, amely az ásványi nyersanyagvagyon távlati kitermelését nem lehetetleníti el.

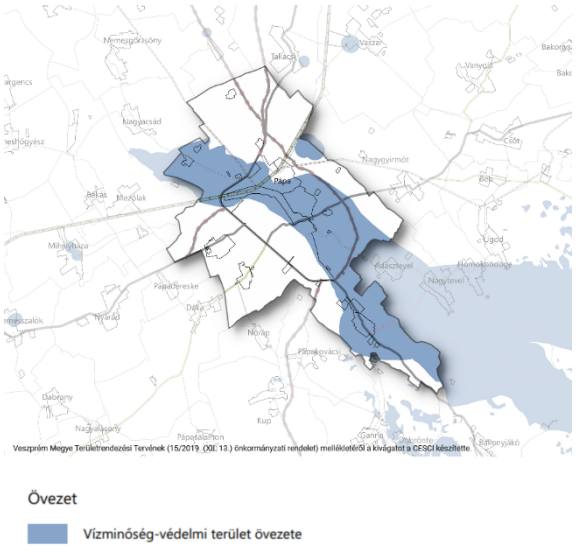

Pápa közigazgatási területének belső sávját, északnyugat-délkelet irányban érinti a vízminőség-védelmi terület övezete. Az új beépítésre szánt terület kijelölése nem érintheti a vízminőség-védelmi terület övezete által érintett területeket.

Településrendezési eszközökben kell kijelölni pontosan a vízvédelemmel érintett területeket.

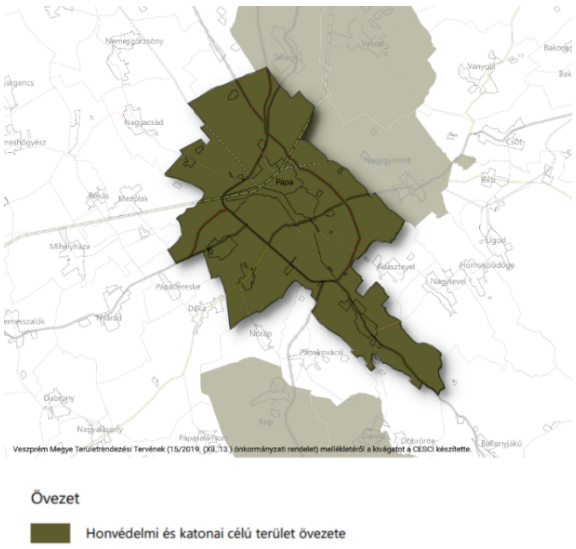

A honvédelmi és katonai célú terület övezetét a településrendezési tervben kell tényleges kiterjedésének megfelelően lehatárolni.

Pápa településszerkezeti terve a Honvédelmi Minisztérium adatszolgáltatása alapján a tulajdonukba tartozó honvédelmi célú ingatlanokat ún. K-Hon területfelhasználási egységbe sorolta.

A város fejlesztési céljait, illetve beavatkozásait, különös tekintettel az érintett területek térségében a honvédelmi érdekekre figyelemmel kell meghatározni.

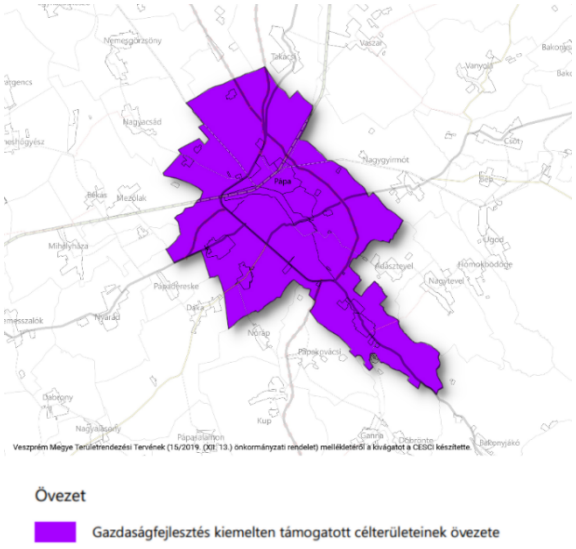

Veszprém vármegye 217 települése közül 23 települést, köztük Pápát sorolták be a gazdaságfejlesztés kiemelten támogatott célterületeinek övezetébe. Ezeken a településeken, lehetőség van arra, hogy bizonyos kereskedelmi-, szolgáltató gazdasági besorolású területeket különleges fejlesztési területté minősítsenek a településrendezési eszközök készítése során, és ebben az esetben az OTÉK-ban meghatározottnál 10%-kal nagyobb beépítési lehetőség van az érintett területeken.

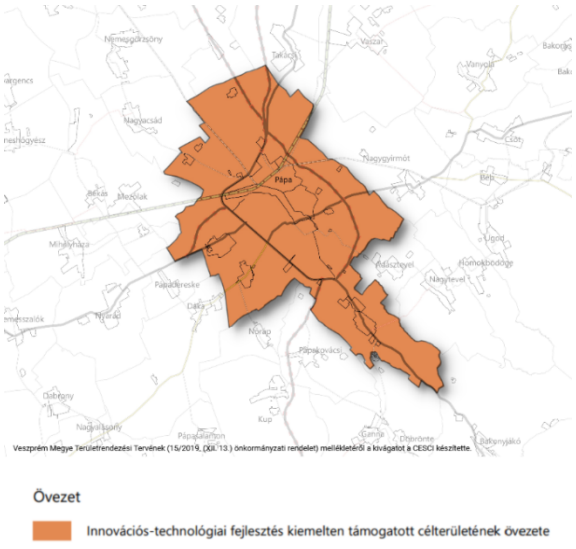

Veszprém vármegye 217 települése közül 14 települést, köztük Pápát sorolták be az innovációs-technológiai fejlesztés kiemelten támogatott célterületének övezetébe. Az előző övezethez hasonlóan, amennyiben a város a településfejlesztési eszközeinek készítése során „fejlesztési területté" minősít adott telkeket, azokon 10%-kal nagyobb beépítési lehetőség lesz.

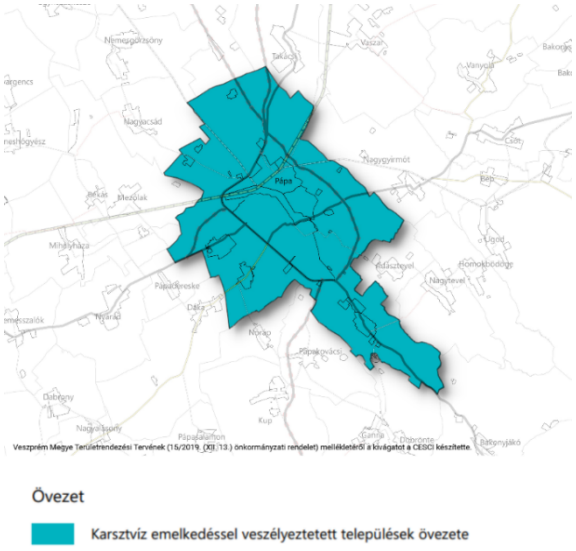

Veszprém vármegye területrendezési terve a vármegye négy települését, köztük Pápa-Tapolcafőt sorolta be a karsztvíz emelkedéssel veszélyeztetett települések övezetbe. Az érintett települések településrendezési eszközeiben a vízügyi adatszolgáltatás vagy szakvélemény alapján kell meghatározni az egyes karsztvíz emelkedéssel veszélyeztetett területeket, továbbá szabályozni a vízkár elleni védelem növelését. (További információk az FVS környezetvédelmi fejezetében.)

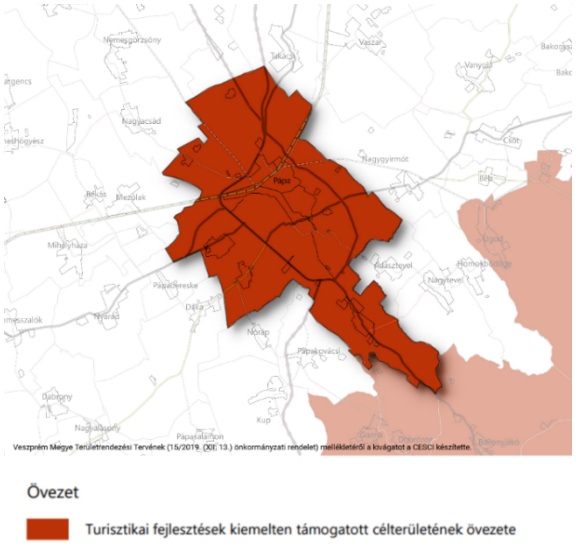

Veszprém vármegye településeinek közel felét, köztük Pápát is a turisztikai fejlesztések kiemelten támogatott célterületének övezetébe sorolták a vármegyei területrendezési terven. A vármegye három fő turisztikai térsége tartozik az övezethez: Balaton-felvidék, Bakony, Somló térsége.

Az övezettel érintett települések településrendezési eszközeinek készítése során biztosítani kell a vonalas nyomvonalak (kerékpárutak, túraútvonalak) folytonosságát. A környezeti állapot megőrzése érdekében a térségi övezetbe tartozó települések rekreációs célú területein csendes övezet kijelölése indokolt.

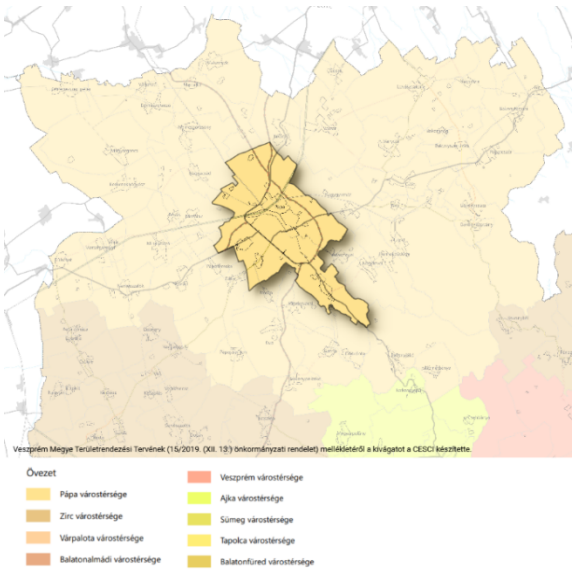

Veszprém megyében 9 együtt tervezendő térség, várostérség került kijelölésre, ahol a településrendezési eszközöket és a településfejlesztési dokumentumokat az adott várostérségre kitekintéssel kell előkészíteni. A Pápai várostérség esetében az együtt tervezendő térség megfelelő a Pápai járás területének.

Pápa területét az alábbi övezetek nem érintik:

- világörökségi és világörökségi várományos területek országos övezete;
- nagyvízi meder országos övezete;
- rendszeresen belvízjárta terület övezete vármegyei övezete;
- földtani veszélyforrás terület vármegyei övezete;
- Az „Európa kulturális fővárosa Veszprém 2023" program érdekében együttműködő települések egyedileg meghatározott vármegyei övezete.

2.1.4. A szomszédos települések hatályos településszerkezeti terveinek vonatkozó megállapításai

A szomszédos települések településszerkezeti jelentőségű fejlesztési elképzeléseinek azonosítása érdekében áttekintésre kerültek az elérhető településszerkezeti tervek, ahol erre nem volt lehetőség, ott az érintett település szabályozási terve szolgált a vizsgálat alapjául. Az alábbi ábra ezen terveket szemlélteti.

12. ábra: Pápa, valamint a várossal szomszédos települések településszerkezeti, illetve szabályozási terveinek áttekintő ábrája

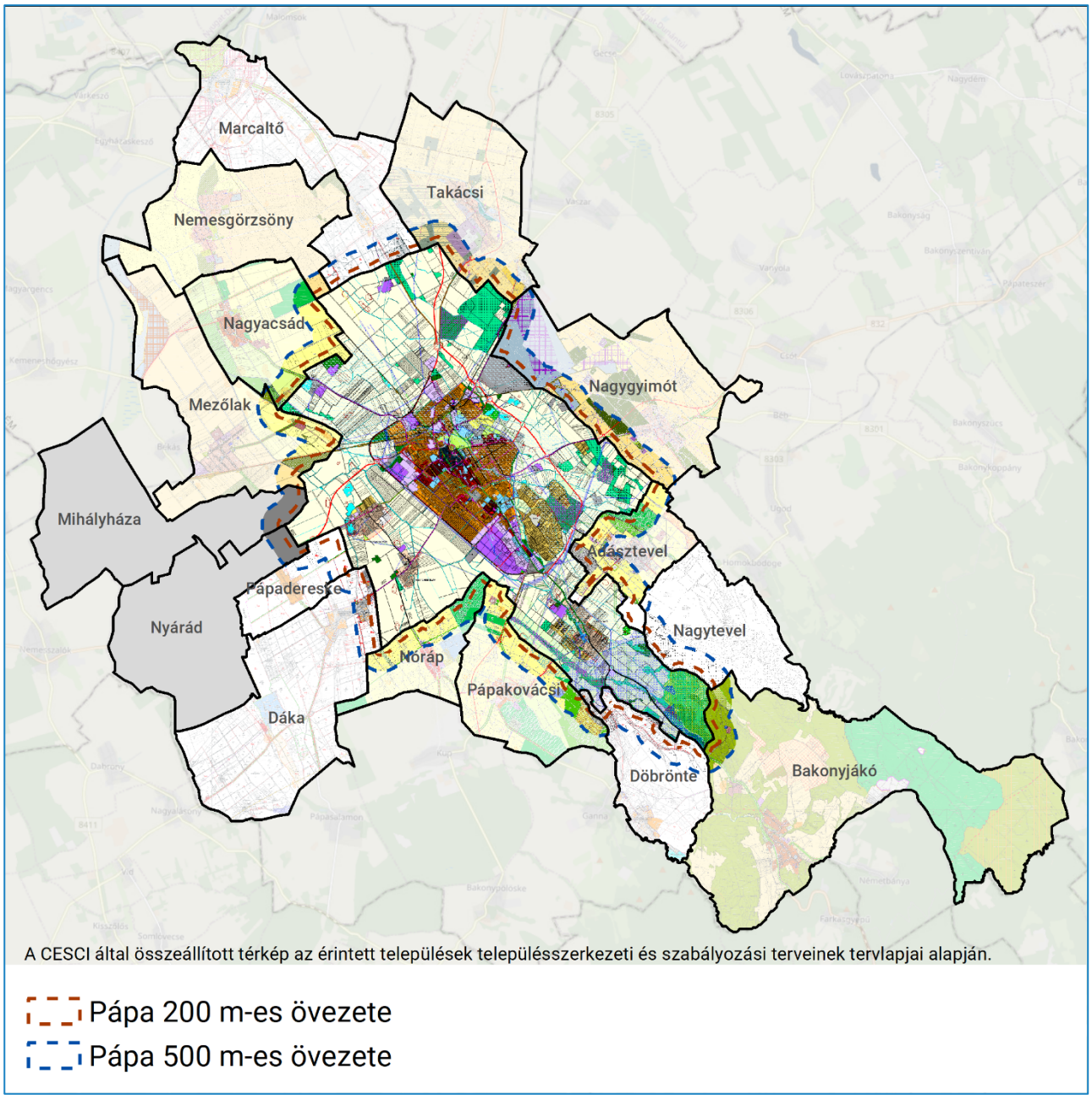

Az alábbi táblázat északnyugatról indulva, az órajárás irányában összegzi, hogy a szomszédos települések milyen övezetek mentén érintkeznek Pápa város közigazgatási határával. A táblázatban az is jelölésre került, hogy a várostól 500 m-es sávban milyen egyéb övezetek találhatók még meg. Mind a két oszlopban félkövérrel kerültek jelölésre a beépítésre szánt övezetek. A táblázat negyedik oszlopában a településszerkezeti terveken jelzett tervezett fejlesztések kerültek feltüntetésre. Néhány település esetében településszerkezeti terv nem állt rendelkezésre. Ezek esetében a szabályozási terv (kékkel jelölt sorok), amennyiben az sem állt rendelkezésre az illeszkedés szabályai alapján a meglévő állapot (zölddel jelölt sorok) került figyelembevételre.

3. táblázat: A Pápával szomszédos települések településrendezési eszközeinek vonatkozó megállapításai

	Pápa területével szomszédos övezetek	**További övezetek 500 méteren belül**	**Tervezett fejlesztések a vizsgált tervek alapján**
Takácsi	Eg, Má, Má€, Mko, Gip (meglévő gazdasági ipari terület), K-Hon (meglévő különleges honvédelmi terület)	K-Mü (mezőgazdasági üzemi terület), Gip (tervezett)	Kerékpárút a 8305-ös út mentén, tervezett gazdasági ipari terület a meglévő mezőgazdasásig üzemi terület körül
Nagygyimót	Kkh (beépítésre nem szánt különleges terület: honvédségi terület), Má	Gipe (meglévő gazdasági, egyéb ipari terület), Ev, Z, V, Eg	Országos főút új nyomvonalon (8302) Kerékpárút 832-es út mentén
Adásztevel	Má1, Má0, Mk, Eg, Ev	Ev (tervezett), Mk, Gipe (tervezett gazdasági, egyéb ipari terület), Gipt (meglévő egyéb településgazdálkodási terület), Lf (meglévő falusias lakóterület), Ksp (meglévő és tervezett különleges sportterület	Kerékpárút Pápa-Tapolcafő felé. Tervezett egyéb ipari terület a meglévő településgazdálkodási terület mellett. Meglévő sportterület bővítése.
Nagytevel	M-N, Ej-N	IG (meglévő ipari gazdasági terület)	-
Bakonyjákó	Ev	Má1, Gipt (meglévő gazdasági, településgazdálkodási terület), Gipü (meglévő gazdasági ipari, jelentős mértékben zavaró hatású terület)	Kerékpárút (83-as út mentén)
Döbrönte	Eg, Ev, Má, Mk, Kb (meglévő különleges bányaterület)	Gipe (meglévő ilkapusztai gazdasági, egyéb ipari terület)	-

	Pápa területével szomszédos övezetek	További övezetek 500 méteren belül	Tervezett fejlesztések a vizsgált tervek alapján
Pápakovácsi	Má, Mk, Eg, Ev, V	Gip-jü (meglévő gyulamajori gazdasági ipari, jelentős mértékben zavaró hatású terület, mezőgazdasági üzem), Keü (meglévő attyapusztai különleges egészségügyi terület), MÁ0	Országos főúttá fejlesztendő út (8402: Pápai / Kovácsi út) Országos mellékút Pápa-Tapolcafő felé (nincsne pápai folytatás tervezve)
Nóráp	Eg, Má, Mk	Ev, Gipe (már meglévő gazdasági, egyéb ipari terület), Lf (meglévő falusias lakóterület)	Tervezett erdő, kerékpárút Kéttornyúlak felé (84109-es út mentén)
Dáka	Má1, Mk, Eg	Lf-1 (meglévő és tervezett falusias lakóterület)	Tervezett 8403-es elkerülő út, tervezett falusias lakóterület a meglévő lakóterülethez kapcsolódóan
Pápadereske	Má1	V	-
Nyárád	Mezőgazdasági területek	-	-
Mihályháza	Mezőgazdasági területek	Mezőgazdasági üzemei terület	-
Mezőlak	Má0, Má1, Ev (tervezett), Eg (tervezett), V, KÖk	Ev, Gip0 (meglévő asszonyfapusztai gazdasági, egyéb ipari, mezőgazdasági üzemi terület))	Tervezett erdő, egyvágányú vasútvonal fejlesztése (meglévő nyomvonalon), országos mellékút, kerékpárút (Mátyusháza felé)
Nagyacsád	Ev (tervezett), Eg, Má0, Má1, V	-	-
Nemesgörzsöny	Má1	-	-
Marcaltő	Má1, Eg, KÖu	--	

A Pápával szomszédos területek területfelhasználási övezetei között jellemzően beépítésre nem szánt területek vannak. A közigazgatási határral közvetlenül szomszédos területeken csak három esetben található beépítésre szánt terület, ezeknek azonban mindegyike meglévő területfelhasználás alapján került kijelölésre. A Pápával határos 500 m-es sávban több beépítésre szánt terület található, azonban jellemzően ezek többsége is már kialakult használatot jelöl. A tervezett, új beépítésre szánt területek meglévő beépítésre szánt területekhez kapcsolódnak, Pápa területére vonatkozóan jelentős zavaró tényezővel várhatóan nem bírnak. A tervezett fejlesztések jellemzően infrastrukturális elemeket jelölnek. Ezek esetében szembetűnő, hogy az egymással szomszédos településszerkezeti tervek tervezett elemei sok esetben nincsenek összhangban. Több esetben is előfordul, hogy az egyik terven jelölt fejlesztés, nem, vagy nem ott folytatódik a szomszédos településen, ahol azt a másik település településszerkezeti terve jelöli. Mindez igaz a szomszédos települések és Pápa településszerkezeti tervére is.

2.1.5. A település társadalma

2.1.5.1. Demográfia, népesség, nemzetiségi összetétel, képzettség, foglalkoztatottság, jövedelmi viszonyok, életminőség

Pápa város népességdinamikája illeszkedik az országos trendbe, amelyet a folyamatos demográfiai kopás jellemez. A lakóhellyel rendelkező személyek száma (**állandó népesség száma**) 2010 és 2022 között 3 255 fővel csökkent, amely 10,2%-os veszteséget jelent (2010-ben 31 904 fő, 2022-ben 28 649 fő). A vizsgált időszak alatt tapasztalt egyenletes népességfogyás miatt a város lakosságszáma 2019-ben 30 000 fő alá süllyedt. A tartózkodási helyet is figyelembe vevő – ez által a városban ténylegesen élő személyek számáról pontosabb képet adó – **lakónépesség szám** alapján a 2010 (32 473 fő) és 2022 (28 789 fő) közötti fő veszteség 11,3 %-os volt (3 684 fő), amihez közel azonos arányban járul hozzá a természetes fogyás és a negatív vándorlási egyenleg. Ezen mutató alapján a 30 000-es küszöbérték alá csak 2020-ban került a város.

13. ábra: Pápa népességdinamikája 2010 és 2022 között (Forrás: KSH)

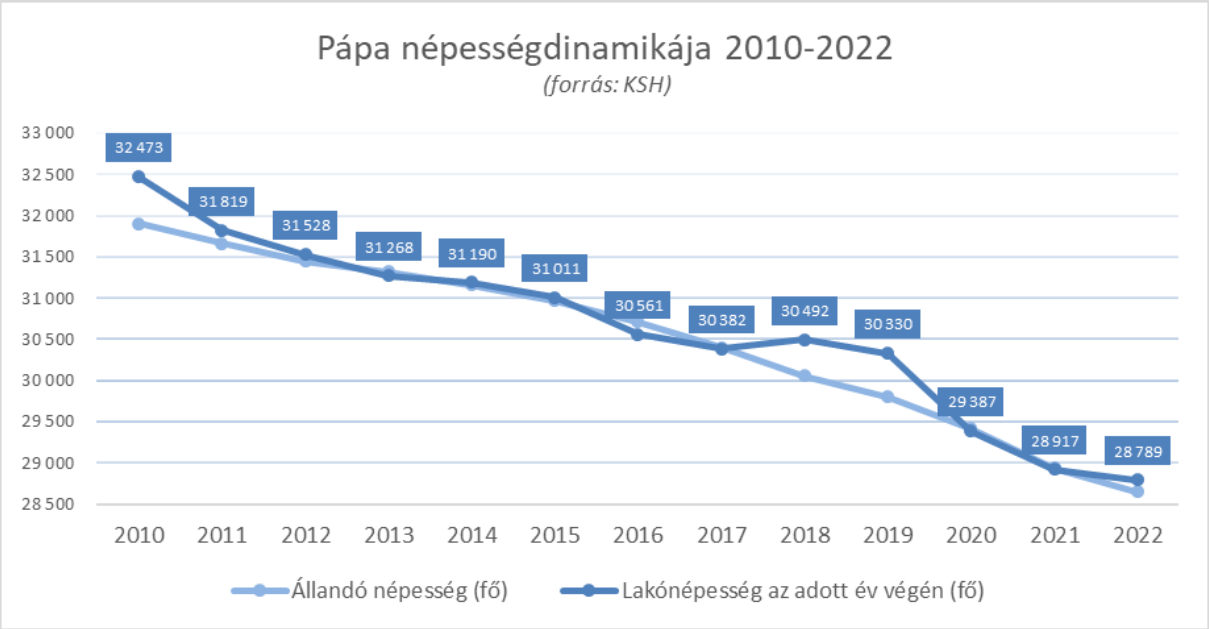

A város lakosságának folyamatos fogyását az élveszületések számának és a halálozások számának negatív értékű különbözete, illetve a negatív vándorlási egyenleg (az elvándorlók száma rendre meghaladja a városba beköltözőkét) okozza. Az **élveszületések száma** a vizsgált időszakban 226 és 305 fő között ingadozott. 2014-ig egyenletesen nőtt az élveszületések száma, amit később – kisebb kilengések mellett – fokozatos csökkenés váltott fel. **Halálozások** tekintetében 345 és 450 fő között változott az érték. 2010 és 2022 között eltelt időszakban évente átlagosan 267 születés és 400 halálozás történt. Pápa **természetes szaporodása** – a vizsgált időszakban mért halálozások jelentős nagyságából adódóan – minden évben negatív előjelű volt. A fogyás értéke évente átlagosan 133 fő, de számottevő kilengések figyelhetőek meg: 100 fő alatti fogyás volt 2013-ban (-66 fő), 2014-ben (-80 fő) és 2018-ban (-93 fő); míg 2020-ban – az egészségügyi világválság miatt – 219 fős volt a különbözet. Ezer lakosra vetített élveszületések és halálozások különbözete (2010-2019 időszak

alapján) 2013-2014-ig javuló tendenciát mutatott (2013-ban -2.11‰), amit egy 2015-ös negatív csúcsérték (-4,94‰) szakított meg, és jelentős kilengések követtek.

14. ábra: Természetes szaporodás/fogyás (ezrelék) (Forrás: TeIR)

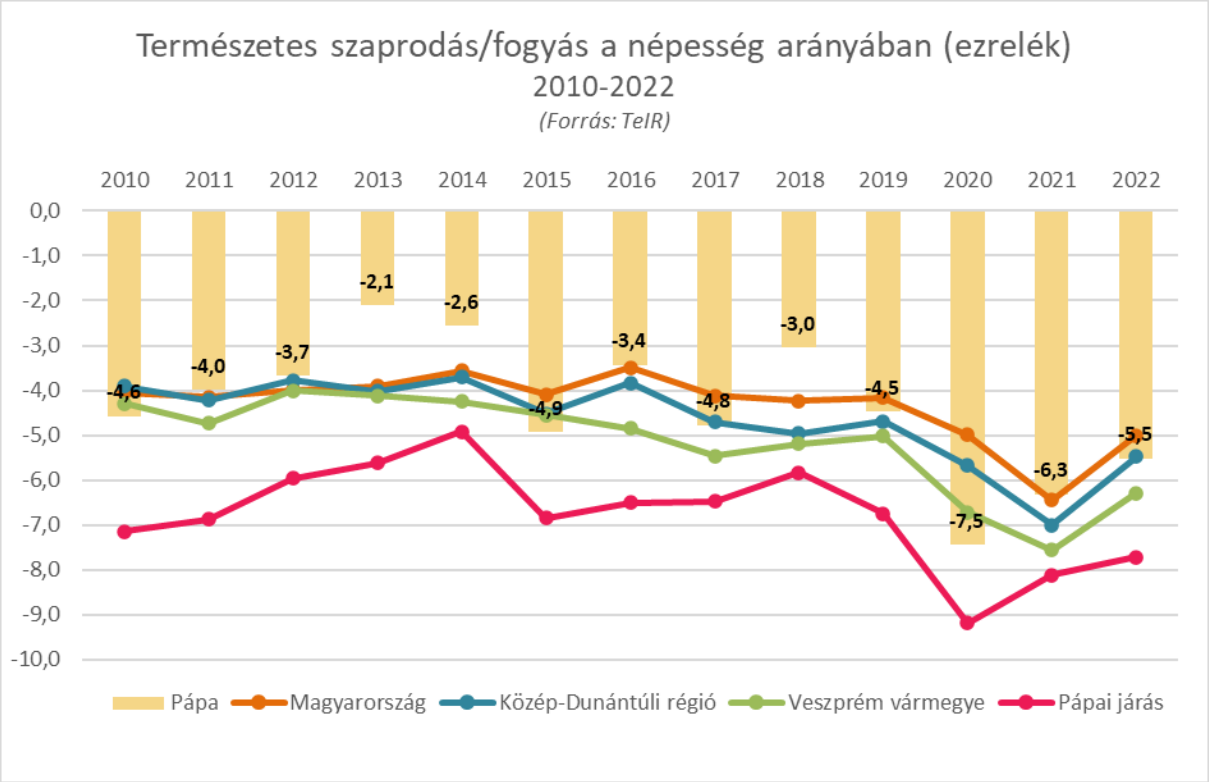

A **Pápai járás korfája** az elöregedő, fogyó népességű lakosságot megjelenítő korfák alakjára hasonlít, és ebben rokon Magyarország egészének társadalmával. Az országos értékekhez képest alulreprezentáltak a fiatalok és fiatal felnőttek, a munkavállalási korúak fiatalosabb generációi, míg az idősek felülprezentáltak. Ennek jele, hogy a férfiak esetében az újszülöttektől kezdődően a 20-29 éves korcsoportokat leszámítva egészen 49 éves korig az érintett fiatalabbak arányai minden korosztályban az országos érték alatt maradnak. Különösen a 30-39 éves (0,54%-pontos különbség) és a 40-49 éves korcsoportokban (0,53%-pontos különbség) nagy az eltérés. Ezzel szemben a középkorú, nyugdíjas életkorhoz közelítő 50-64 év közötti korosztályok mindegyikében magasabb a Pápai járási korcsoportok részesedése a magyar szinthez képest, különösen az 55-59 (+0,7%-pont) és a 60-64 évesek (+0,9%-pont) köreiben. A nőknél hasonló a helyzet: a 0-tól 49 éves korig csak az 20-29 évesek között magasabb a Pápa központú járásban élők részesedése saját népességükön belül (+0,57%-pont). Az idősebb középkorúak és az időskorúak esetében az 50 év felettieknél minden vizsgált korcsoportban magasabb a magyar átlaghoz képest az arányuk. Különösen magas a Pápai járásban lakó nők között a 60-64 éves (+0,41%-pont Magyarországhoz képest) csoport aránya.

15. ábra: Pápai járás és Magyarország korfájának összehasonlítása 2022 (Forrás: KSH)

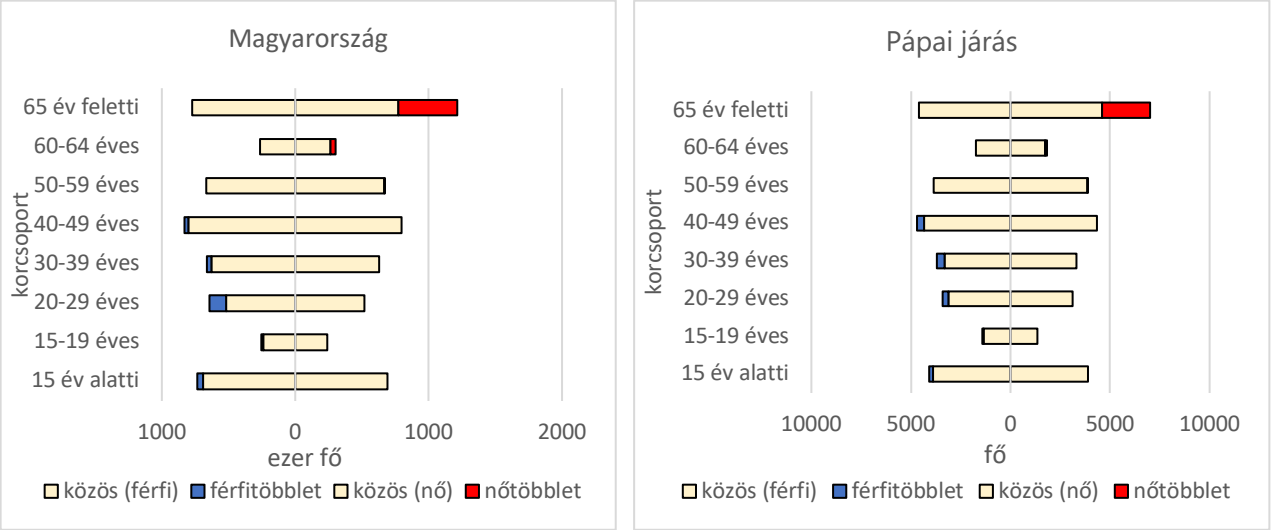

Korstruktúrát tekintve Pápa öregedő város, mivel a 60 év felettiek részaránya növekszik a többi korcsoport kárára. Állandó népesség alapján a 0-14 év közöttiek aránya – 2010 és 2022 között – 14%-ról (4 468 fő) 13,52%-ra (3 873 fő), a 15-59 évesek aránya 63,56%-ról (20 279 fő) 57,76%-ra (16 549 fő) csökkent, míg a 60 év felettiek aránya 22,43%-ról (7 157 fő) 28,72%-ra (8 227 fő) nőtt. Összességében a legidősebb korcsoport 6,28%-pont-os gyarapodást, a munkaképes korúak csoportja 5,8%-pont-os veszteséget élt meg a vizsgált időszak alatt.

A 15-59 évesek korcsoportjainak szétbontása alapján látható, hogy míg 2010-ben a 30-as éveikben járók adták a lakosság összetételének legnagyobb részét (16,28%) – másodikként a 65 évesek és annál idősebb generáció következett (16,23%) –, addig 2022-ben már a 65 év felettiek aránya adja a legnagyobb egységet (22,27%), amit a 40-es éveikben lévő korcsoport követ (16,67%). Mind a két **korcsoport aránya** 2010 óta erőteljesen növekszik. A 0-14 év közöttiek aránya 2011 óta 13,7-13,5% között stagnál (2022: 13,52%), az 50-59 évesek aránya 2018 óta növekszik, és 2022-ben a harmadik legnagyobb korcsoportot alkotja (13,76%). A 30-39 évesek aránya 2011 óta dinamikusan apad (2022: 11,83%), amelyhez a 20-29 évesek tendenciája is igazodik (2022: 10,74%). Az 5-5 évet lefedő 15-19 éves és 60-64 éves korcsoportok részesedési arányváltozása azonban eltérő tendenciát mutat. 2010-ben a két korcsoport közel azonos mértékben képviselte magát a város lakosságában (15-19 évesek: 6,03%; 60-64 évesek: 6,2%), addig 2022-re a 15-19 évesek aránya 5% alá csökkent (4,8%), a 60-64 évesek aránya pedig megközelítette a 7%-ot (6,45%). A részesedési arányok változása alapján az eltelt 11 év alatt a legnagyobb mértékben a 65 és annál idősebb lakosság (+6,03%-pont) és a 40-49 év közöttiek aránya (+3,56%-pont) nőtt. Legnagyobb arányvesztést főleg a 30-39 évesek (-4,44%-pont) és az 20-29 évesek (-2,12%-pont) korcsoportja szenvedett el.

4. táblázat: Pápa város korstruktúrája 2010 és 2022 között (Forrás: KSH)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Állandó népességből a 0-14 évesek száma (fő)	4 468	4 364	4 291	4 296	4 258	4 261	4 241	4 184	4 131	4 105	4 034	3 893	3 873
Állandó népességből a 15-59 évesek száma (fő)	20 279	20 000	19 777	19 465	19 168	18 781	18 372	18 043	17 663	17 403	17 118	16 803	16 549
Állandó népességből a 60-x évesek száma (fő	7 157	7 298	7 383	7 560	7 737	7 927	8 095	8 170	8 259	8 289	8 263	8 237	8 227

5. táblázat: Pápa város korstruktúrája %-os bontásban (Forrás: KSH)

Korcsport	Állandó lakosság (fő)		Korcsoport aránya		Részesedési arány változása (%-pont)
	2010	2022	2010	2022	
0-14	4468	3873	14,00%	13,52%	-0,49%
15-19	1923	1363	6,03%	4,76%	-1,27%
20-29	4104	3078	12,86%	10,74%	-2,12%
30-39	5193	3390	16,28%	11,83%	-4,44%
40-49	4183	4776	13,11%	16,67%	3,56%
50-59	4876	3942	15,28%	13,76%	-1,52%
60-64	1978	1848	6,20%	6,45%	0,25%
65+	5179	6379	16,23%	22,27%	6,03%

Részletesebb korcsoportok alapján a legnagyobb számbeli veszteséget a 30-as éveikben járó (-29,92%) és 15-19 év közötti (-26,52%) lakosság élt meg, míg gyarapodást csak a 40-es években lévő (+17,09%) és a 60 év feletti (+15,45%) csoportok mutattak. Utóbbiak közül a 65 vagy annál idősebb lakosság száma 20,24%-kal nőtt. Nemi bontás szerint 30%-nál nagyobb veszteséget a férfiak körében a 15-19 évesek (-30,28%), a nőknél a 30-39 évesek (-32,99%) korcsoportja mutatott. A férfi lakosság

esetében a 65 éves és annál idősebb korosztály nagyságában 25,58%-os, a 40-es években járók számában 15,93%-os növekedés figyelhető meg. A nők esetében ekkora különbség nem fedezhető fel a két korcsoport gyarapodásában (65 és annál idősebb lakosság: +17,30%; 40-es éveiben lévők: +18,24%).

6. táblázat: Pápa város korstruktúrája nemi bontásban (Forrás: KSH)

Korcsoport	**2010**		**2022**	
	Férfi	Nő	Férfi	Nő
0-14	2308	2160	1999	1874
15-19	1004	919	695	668
20-29	2151	1953	1621	1457
30-39	2586	2607	1748	1642
40-49	2078	2105	2382	2394
50-59	2320	2556	1912	2030
60-64	895	1083	835	1013
65+	1907	3272	2471	3908

Pápa gyors ütemű elöregedése az elmúlt évek jelentős halálozási számának és a kedvezőtlen vándorlási egyenlegének függvénye. Ennek a demográfiai folyamatnak a mérését teszi lehetővé az öregedési index, amelynek értékét az időskorú (65 éves és annál idősebb korosztályok) népesség és a fiatalkorú (0-15 éves korosztályok) népesség viszonyszáma adja. A 2011-es népszámlálásra a város öregedési indexe már nagyobb számot produkált az országos átlagnál, a 2022-es népszámlálásra pedig ez az arány még jelentősebb lett. Ugyanez elmondható továbbá Veszprém vármegyére és a megye járási átlagára is.

16. ábra: Az öregedési index alakulása Pápán az országos átlaghoz, valamint Veszprém vármegyéhez viszonyítva. Forrás: KSH adatai alapján saját szerkesztés

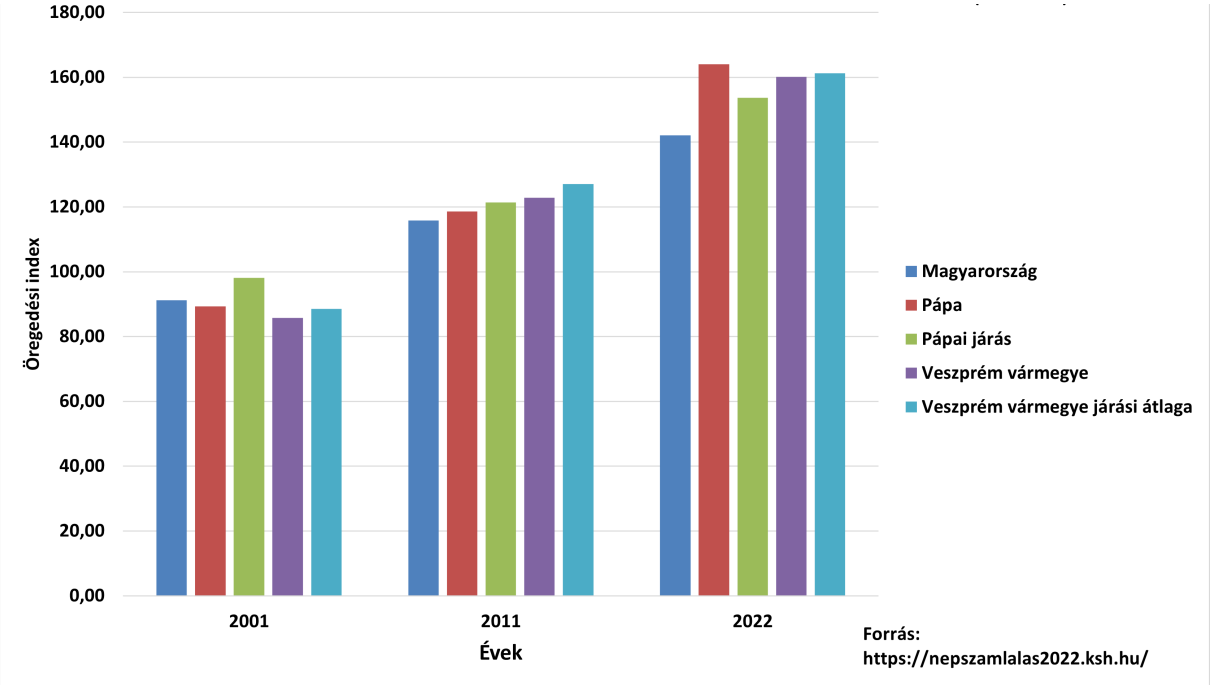

Ez a tartós öregedési tendencia jól látszik Pápa korosztály szerinti népességmegoszlásában is (17. ábra). A 65 éves és idősebb korosztály 2001-es népszámlálás során mutatott 14%-os részesedése a 2011-es népszámlálásra 18%-ra, a 2022-esre pedig 22%-ra növekedett. Ezzel szemben a fiatal, 15 és annál fiatalabb korosztály aránya csökkenést mutat, 2001-ben 18%, 2011-ben már csak 15%, a legutóbbi 2022-es népszámlálásra 14%-ot ért el ez a szám. Kedvezőtlen folyamat, hogy zárult a korábban Pápának kedvező olló az országos szinttel, Veszprém megyével és a Pápai járással szemben az öregedési index tekintetében. Mindezek hátterében a fiatal korosztály csekély mértékű utánpótlása áll, az idős korosztály gyarapodása elenyésző. Mindemellett a közép és felsőoktatási tanulmányaikat folytatók elvándorlása, a jobb munkalehetőség és jobb életkörülmények reményében költözni kívánkozó lakosság aránya is hozzájárul a nagyarányú elöregedéshez.

17. ábra: Pápa korosztály szerinti megoszlása az utolsó 3 népszámlálás adatai alapján. Forrás: KSH adatai alapján saját szerkesztés

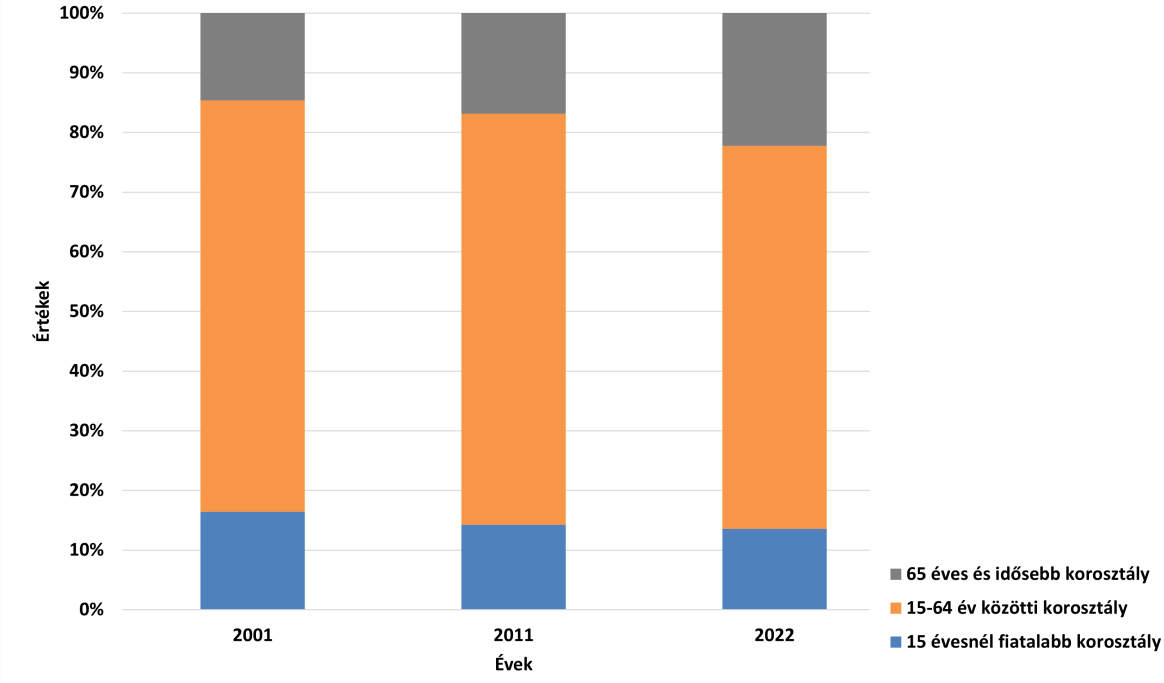

A korcsoport szerinti megoszlásban is követi Pápa az országos átlagot, miszerint 65 év felett jelentős nőtöbblet figyelhető meg (18. ábra). Ennek oka nők magasabb születéskor várható élettartalmában keresendő. A fiatal és középkorosztály arányában nem figyelhető meg ekkora eltérés.

18. ábra: Pápa korcsoportok szerinti megoszlása 2022-ben. Forrás: KSH adatai alapján saját szerkesztés

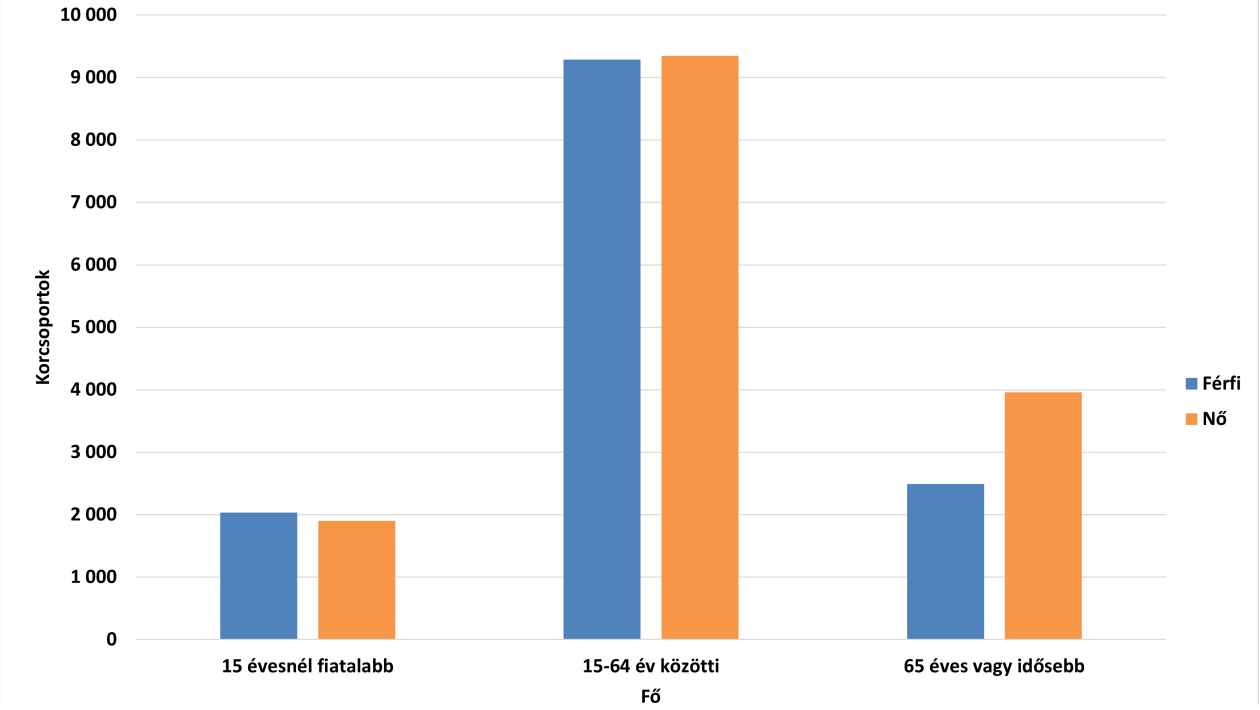

Pápa **nemzetiségi összetételét** főleg a roma és német identitású lakosok adják, akik nemzetiségi önkormányzatot választanak. A 2022-es népszámlálási adatok alapján a város lakosságának közel 1%-a vallotta magát roma származásúnak, de mivel az etnikai hovatartozás érzékeny adatnak minősül, ezért ezen nemzetiségi csoport nagysága a mért értéknél nagyobb lehet. A roma identitás erősségét mutatja, hogy körükben a cigány nyelv használata általános jelenség. A népszámlálás során megállapított százalékos részesedésük alapján a pápai roma közösség nagysága a járási (1,2%) és a vármegyei járásközpontok (0,6%) értéke között helyezkedik el, jóval az országos átlag (2,1%) alatt. Pápa másik fő nemzetiségi csoportjának (németeknek) az identitása már csak nyomokban fedezhető fel, hiszen körükben a német nyelv használata nem jellemző. Feltételezhetőleg 4-5%-os a német felmenőkkel rendelkezők aránya, azonban ennek csak töredéke vallja magát német nemzetiségűnek (a teljes népesség 0,65%-a). Népszámlálási adatok alapján a nem roma nemzeti kisebbségek aránya 2022-ben 1,78%-ot tett ki Pápán, amely bőven elmarad a Pápai járás (2,3%), az országos (2,1%) és a Veszprém vármegyei járásközpontok (1,7%) értékeitől.

19. ábra: A cigány és az egyéb nemzeti kisebbséghez tartozó népesség aránya (forrás: KSH)

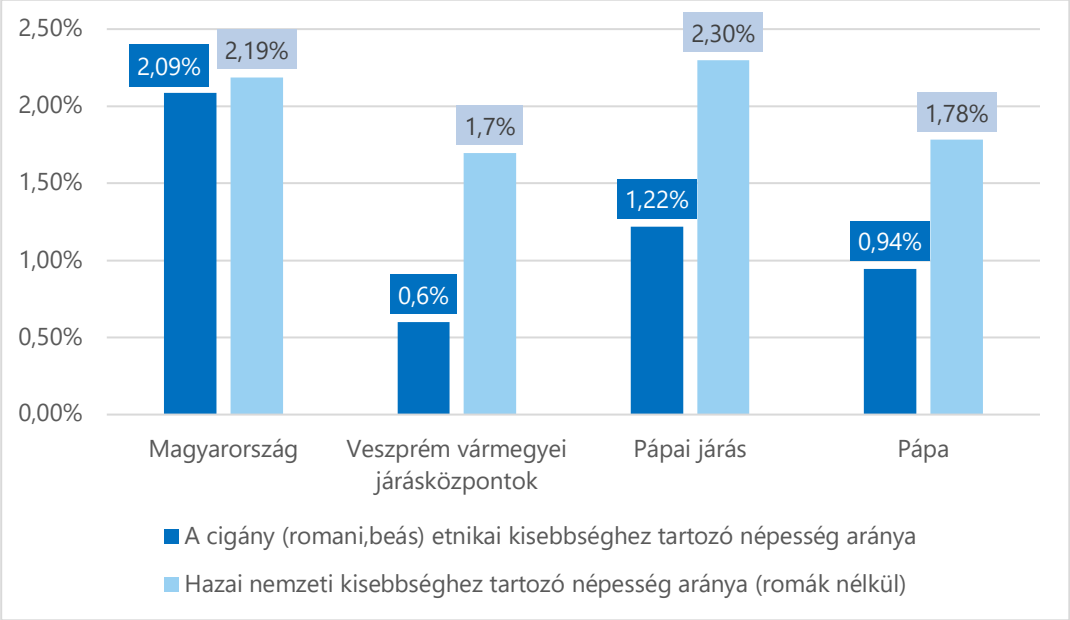

A **lakosság legmagasabb iskolai végzettség** szerinti megoszlása a város versenyképességéről és a munkaerejének képzettségéről tanúskodik. A 2022-es népszámlálási adatok alapján a 7 éves és idősebb korosztályok tekintetében a legfeljebb általános iskola 8. osztályát végezettek aránya 19,6%, amely több, mint 5%-os csökkenést jelent az előző, 2011-es népszámlálási értékekhez képest. Ez meghaladja a Veszprém vármegyei járásközpontok (18%) kedvező értékét, saját járásán belül (23%) is az egyik legjobb adatnak bizonyul. Ugyanezen korcsoporton belül az érettségivel, mint legmagasabb végzettséggel rendelkezők aránya Pápán 30,9%, amely az országos (30,3%) és a vármegyei járásközpontok értékhez (31%) esik legközelebb., azonban a Pápai járáson belül (27%) legkedvezőbb értékkel bír. A középfokú végzettséggel rendelkező, de érettségit nem szerzők aránya alapján Pápa (24%) a vármegyei járásközpontok adatához (22%) esik legközelebb, míg a pápai járási (28%) és országos (19,4%) értékektől nagyobb mértékben eltér. Még nagyobb leszakadás figyelhető meg a felsőfokú végzettséggel rendelkezők arányában. Az országos (20,5%) és a Veszprém vármegyei járásközpontok (19%) értékei több százalékponttal megelőzik Pápát (16,6%), azonban a Pápa és járása (12%) közötti különbözet nagysága még ennél is markánsabb. Negatív folyamatként

értékelhető, hogy a 2011-es értékeket alapul véve Pápán a diplomások aránya divergált az országos átlagértéktől (2011: -2,04%-os eltérés, 2022: -3,88%-os eltérés). Összességében elmondható, hogy a maximum 8. osztályt elvégzők és az érettségivel rendelkezők aránya alapján Pápa az országos trendbe illeszkedik, a Veszprém vármegyei járásközpontoktól elmarad, míg a felsőfokú végzettségűek arányában mind a járásközpontok, mind pedig az országos adatok meghaladják az értékét; saját járásának adatai közül azonban minden esetben kiemelkedik.

20. ábra: Legmagasabb iskolai végzettség a 7 éves és idősebbek arányában (Forrás: KSH)

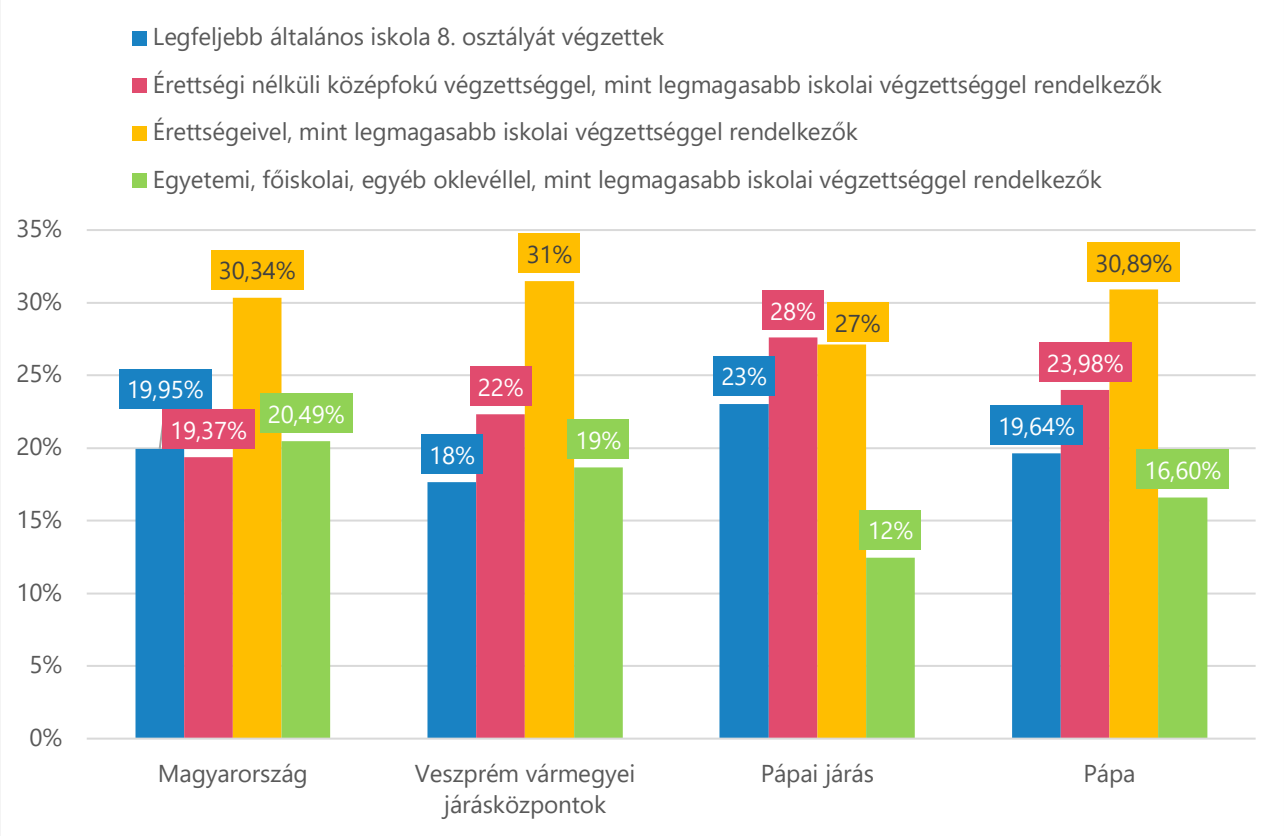

A település lakosságának digitális jártassága a 2022-es népszámlálás digitális tevékenységekre vonatkozó adatai alapján jellemezhető. A KSH besorolása a 6 évnél idősebb népesség körében megkülönböztet alapszintű (interneten való böngészés és/vagy kommunikáció), középszintű (ügyintézés és/vagy vásárlás és/vagy szöveg-, táblázat-, videó- vagy képszerkesztő szoftver használata), valamint magas szintű (összetett, speciális szakmai tudást igénylő) digitális tevékenységeket. Ez alapján Pápa esetében, a 6 évnél idősebb lakosság 81,6%-a (22 454 fő) végez rendszeresen valamilyen szintű digitális tevékenységet, míg 18,4%-a (5 077 fő) nem végez ilyen jellegű tevékenységeket. Alapszintű digitális tevékenységet az említett korcsoportba tartozó népesség 32,2%-a, középszintű digitális tevékenységet 42,9%-a, míg magas szintű digitális tevékenységet 6,4%-a szokott végezni. A 21. ábrán megfigyelhető, hogy a digitális tevékenységet nem végzők részaránya Pápa esetében a vármegyei átlagértéknek felel meg, ugyanakkor a település értéke hozzávetőlegesen 1%-kal magasabb, mint az országos, illetve regionális érték, azonban 3%-kal alacsonyabb, mint a járási érték. A vizsgálatba vont települések közül Pápa ebből a szempontból Ajka értékéhez közelít, míg a legközelebbi vármegyeszékhelyek, Veszprém és Győr esetében jelentősen alacsonyabb az említett csoport részaránya. Az alapszintű digitális tevékenységet végzők arányaiban hasonló súllyal szerepelnek a megoszlásban Pápa, illetve a Pápai járás viszonylatában, a

többi vizsgált területi egység esetében viszont számottevően kisebb részarányt képviselnek, különösen Veszprém esetében, ahol 25% alatti ez az arány. Ezzel szemben a középszintű digitális tevékenységet végző lakosok részaránya az országos, regionális, illetve vármegyei értékektől kisebb mértékben, míg a közeli vármegyeszékhelyek értékeitől nagyobb mértékben elmaradnak. Pápa ebben a tekintetben is Ajka értékéhez közelít. Ehhez hasonló jellemzők állapíthatók meg a magas szintű digitális tevékenységet végzők csoportjához kapcsolódóan is. Az említett csoport részaránya a járási értéket ugyan meghaladja, azonban a további területi léptékek átlagértékeitől számottevő, míg a közeli vármegyeszékhelyek értékeitől már jelentősebb mértékben elmarad.

21. ábra: A lakosság digitális jártassága a vizsgált területi egységekre vonatkozóan, az egyes kategóriák értékei szerint, a 6 évnél idősebb népesség %-ában. (Forrás: KSH 2022-es népszámlálás adatai alapján saját szerkesztés)

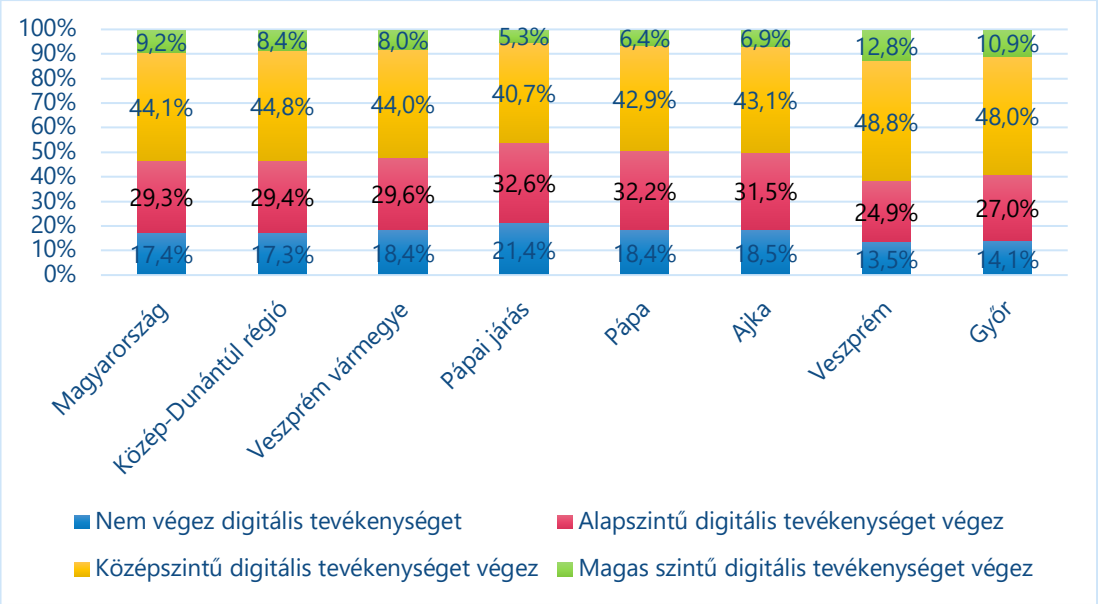

Pápán összesen 12 854 fő állt **alkalmazásban** 2021-ben, mindössze négyezer fővel kevesebb, mint a 30 perces vonzáskörzetén belül fekvő mintegy 60 településen (16 816 fő). Ez alátámasztja, hogy Pápa közvetlen vonzásterében a legnagyobb foglalkoztató és járáson belül foglalkoztatási szerepe elsődleges. A 2022-es népszámlálás alapján, a 2011-es adatokhoz képest Pápán a 30-49 éves korcsoportban csökkent a foglalkoztatottak száma (-2%), azonban az 50-64 éves korcsoportnál jelentős, 25%-ot meghaladó növekedés detektálható, amely még így is elmarad a járási (30%) és vármegyei (30%) értéktől. A tendencia elsősorban a társadalom elöregedésével magyarázható, amely rámutat arra a jövőbeni kockázatra is, hogy a jelenlegi ellátórendszer jelentősebb reformok nélkül nem lesz fenntartható.

Miközben a középfokú, szakképzést vagy semmilyen képesítést nem igénylő munkakörökben Pápa vagy járása átlag feletti részesedésekkel bír, a **felsőfokú foglalkoztatási kategóriákban** arányaiban kevés foglalkoztatottal rendelkezik. A felsőfokú képzettség önálló alkalmazását igénylő foglalkozásoknál szélesebbre nyílik a különbség. Itt Pápa (13,5%), de még inkább a Pápai járás (10%) nagymértékben elmarad az érintett értelmiségi munkaalkalmak terén, főként Magyarország átlagához (16%) képest. Az egyéb felsőfokú vagy középfokú képzettséget igénylő foglalkozásoknál Pápa (14,6%) és járása (13%) minden további területi szinttel (Veszprém vármegye: 14,5%; Magyarország: 15,8%; járásszékhely városok: 15,2%) szemben elmarad. A 2008-2009-es pénzügyi és

gazdasági világválságot követő időszakban Pápa munkaerőpiaci helyzete számottevően javult. Ennek egyik fő indikátora a munkanélküliség drasztikus csökkenése. A **munkanélküliek száma** a 2009-es 2 052 főről 1 535 fővel a negyedére, 518-ra csökkent 2019-re, ami 2020-ra az egészségügyi világválság hatására 569 főre nőtt, ám 2022-re ismét lecsökkent. Utóbbi év 417 fős értékénél csak 2021-ben (415 fő) volt kevesebb munkanélküli Pápán, mely értékek még a korábbi legalacsonyabb értéknél (2018: 427 fő) is kisebbek. A **munkanélküliek aránya** a 2013-as 6%-os értékről kevesebb, mint felére, 2,6%-ra zsugorodott 2019-re, majd a Covid-19 járvány hatására 2020-ra 3%-ra nőtt. Utóbbit követően 2021-re vissza csökkent a munkanélküliség 2,2%-ra, amely érték 2,3%-ra nőtt 2022-re. A 2013 és 2022 közötti változás (-62,1%) a második legnagyobb mértékű volt a Pápa 60 perces vonzáskörzetében fekvő járás- és vármegyeszékhely városokhoz képest. Míg 2013-ban csak Devecseren és Sümegen volt jelentősebb a munkanélküliek aránya, mint Pápán, addig 2022-ben Devecser (6%) és Sümeg (4,3%) mellett Ajkán (2,9%), Tapolcán (2,8%) és Celldömölkön (2,6%) is magasabb az állástalanok részesedése. Pápa gazdasági fejlődése a munkaerő-bevonás szempontjából sikeresnek tekinthető; ma jóval inkább a fokozódó **munkaerőhiány**ról kell beszélni a régióban. Pápa 30 perces időtávra fekvő közvetlen vonzáskörzeti településeiben 567 munkanélküli személyt regisztráltak 2022-ben, többet, mint Pápán. Ráadásul a munkanélküliségi ráta a jelzett városok és versenytársak közös átlagánál (2,4%) alacsonyabb értékű Pápán. Győr (1,2%) és Veszprém (1,8%) mutatói jelzik, hogy ezek a meghatározó foglalkoztatási centrumok ma már komoly munkaerőhiánnyal küzdenek. Pápa, Győr és Veszprém irányából egyaránt erős és dinamikus munkaerőpiacú városok vonzásterében fekszik. Pápa leginkább déli irányban számíthat még bevonható munkaerő-kínálatra, hiszen Csorna, Tét, Győr, Pannonhalma, valamint messzebb Veszprém irányába nagyfokú a munkaerőért folytatott verseny.

22. ábra: Munkanélküliség Pápán és térségében (2022)

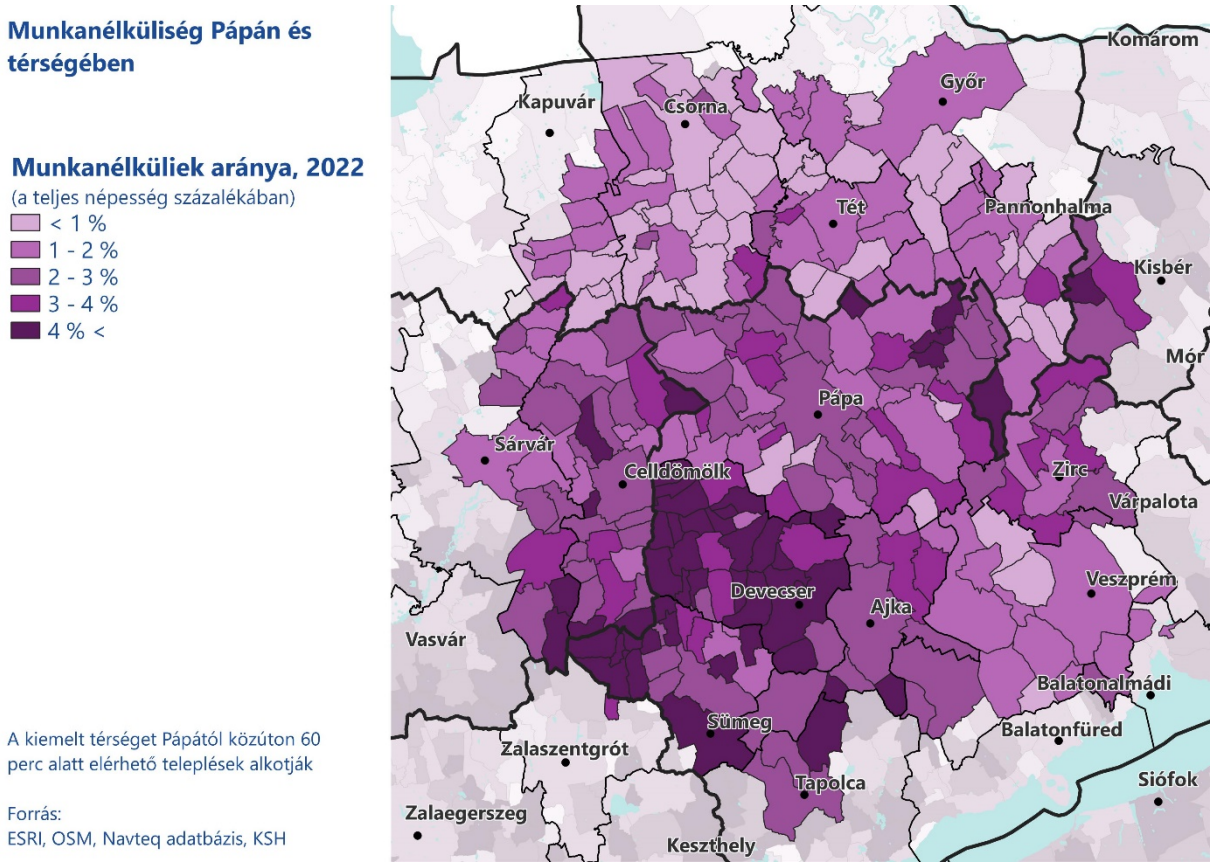

A Pápán mért **munkanélküliség nemek közti megoszlásának** alakulása 2010 és 2022 között egyértelmű trend nem fedezhető fel. A vizsgált időszakban hat évben a férfiak, míg hét évben a nők aránya volt magasabb a nyilvántartott álláskeresők között. A legnagyobb különbség 2016-ban alakult ki, amikor 10,44 százalékpontos különbség volt a nők javára. Utóbbiak többsége 2013-ban, illetve a 2015-2017-es a 2019-2021-es időszakokban volt megfigyelhető. A férfi többlet 2010 és 2012 között, illetve 2014-ben, 2018-ban és 2022-ben volt tapasztalható, bár utóbbi évben a két nem közötti különbség csupán 0,24 százalékpont volt.

23. ábra: Nyilvántartott álláskeresők Pápán nemi bontásban (Forrás: KSH)

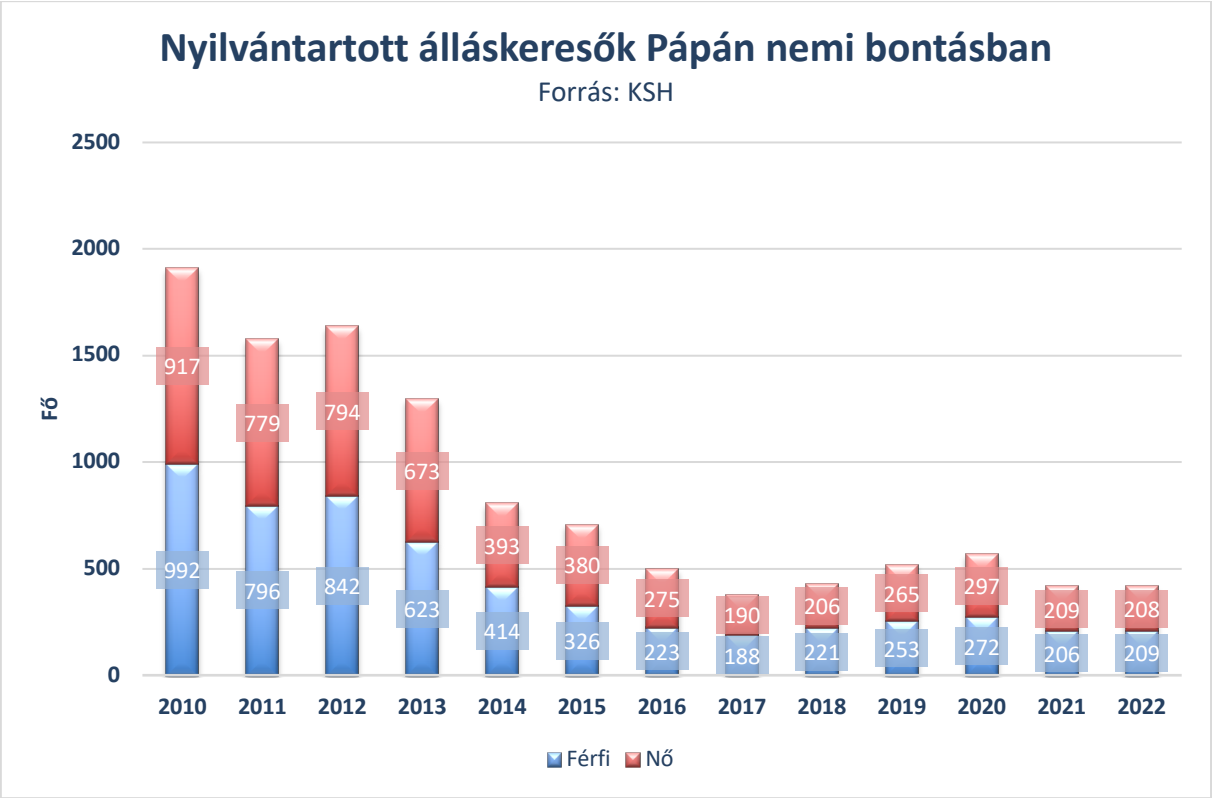

A **munkanélküliek képzettség szerinti szerkezetét** vizsgálva megállapítható, hogy Pápán (munkanélküliek 7,4%-a) a vármegyei (3,8%) és az országos szinthez (6%) képest kimagasló a 8 általános iskolai osztályt el nem végzők aránya. A pápai értéket éppen a város közvetlen munkaerőpiaci vonzáskörzete, a Pápai járás (7,8%) előzi meg kismértékben. Minden területi egység esetében 2015 óta a stagnálás vagy az enyhe csökkenés volt alapvetően megfigyelhető, ám Pápán ez a 2020-as legalacsonyabb értékig (6,5%) volt csak elmondható, melyet két magasabb követett (2021: 8,9%; 2022: 7,4%). A munkanélküliek között a szakmunkások aránya 2022-ben (28%) szintén számottevő mértékben meghaladja a magyar átlagot (23%). A Pápai járás (29,7%) a járásszékhelynél is némileg magasabb értékkel bír a szakmunkás végzettségű munkanélküliek körében, amely sorrend 2014 óta fennáll. A pápai érték az országoshoz 2017-ben volt a legközelebb (Pápa: 23,8%; Magyarország: 23,7%), az azt követő 5 évben hullámzó mértékben, de nőtt a két területi szint értéke közötti olló. Mindezekkel szemben a legfeljebb általános iskolai (Pápa: 28,5%, Magyarország 36,2%) és a szakiskolai (1,7%; 2,6%) végzettséggel rendelkező munkanélküliek aránya 2022-ben az országos átlagok alatt maradtak, ellenben a szakközépiskolai (26,4%; 24,5%), valamint a főiskolai (6,2%; 3,9%) végzettségűekre vonatkozó értékek terén 2020 óta Pápa értékei a magasabbak. A 2013 és 2019 közötti időszak alatt jelentősen növekedett a legfeljebb általános iskolával rendelkezők aránya

(30,7%-ról 34,2%-ra). Az általános iskolához kötődő csoportokat és az egyetemi végzettségűeket leszámítva minden, alapvetően középfokú végzettséget képviselő kategóriában csökkent a munkanélküliek részesedése. Az egyetemet végzettek korábban elhanyagolható szintű munkanélkülisége azonban jelentősen megnőtt az alacsony bázisértékről (1,7%-ról 2,7%-ra), így arányuk meghaladta a munkanélküliek között a szakiskolát végzetteket. A 2013-2022-es idősáv tekintetében a kapott eredmények már kevésbé kedvezőek. Ugyan a szakmunkás, a legfeljebb általános iskolai, az egyetemi és szakiskolai végzettségű munkanélküliek aránya csökkent az eltelt időszakban – utóbbi esetében 2,5%-ról 1,7%-re – addig a többi képzettségi kategóriához tartozó munkanélküliek aránya nőtt.

A **munkanélküliek életkor szerinti megoszlása** alapján Pápán a munkanélküliek körében felülprezentáltak voltak 2019-ben a 31-35 (Pápa: összes munkanélküli 12,4%-a; Magyarország: 9,1%), a 36-40 (11,4%; 9,6%), illetve a 61 éves vagy annál idősebb (16,2%; 13,7%) korosztályok az országos átlaghoz viszonyítva. Az érintett korcsoportok kiemelkedő részesedése különösen a legfeljebb 20 évesek (5,4%), valamint az 51-60 évesek (7,9%) alacsony arányához képest feltűnő. A többi korcsoport tekintetében jellemzően a pápaiak részesedése alacsonyabb volt az országos és a Veszprém vármegyei értékekhez képest. 2022-re ellenben a 19-20 évesek (Pápa: 4,3%; Magyarország: 2,8%), a 21-25 évesek (8,2%; 8,1%), a 26-30 évesek (10,1%; 8,7%), a 46-50 évesek (12,5%; 11,1%), az 56-60 évesek (11%; 10,3%) és a 61 éves vagy annál idősebb (21,1%; 19,9%) korcsoportok esetében is meghaladta Pápa az országos értéket. A 2013 és 2019 közötti intervallumban a 31-35 éves korcsoportba tartozók részesedése (10,9%-ról 12,4%-ra) növekedett egyedül a legidősebb csoport (1,3%-ról 16,2%-ra) mellett. Ezzel szemben 2013 és 2022 között a 61 éves vagy annál idősebb korcsoporton felül (1,3%-ról 21,1%-ra) csak a 46-50 évesek (11,8%-ról 12,4%-ra) között nőtt a munkanélküliség, míg a kora harmincas éveikben járók aránya 2022-re jelentősen lecsökkent (10,9%-ról 6,7%-ra). A 31-40 éves korosztályok munkanélkülisége azért is kedvezőtlen, mivel éppen ez az a generáció, amely családalapítási, gyermeknevelési korba lép. Kedvezőtlen foglalkoztatási és ebből eredő rossz jövedelmi helyzete negatívan befolyásolja Pápa természetes népmozgalmát, a természetes reprodukciót.

A **foglalkoztatáshoz való hozzáférés** esélyeinek helyi potenciáljára is érdemes adatokat szolgáltatni, mely információkat az alábbi táblázat foglalja össze.

7. táblázat A foglalkozáshoz való hozzáférés esélyének helyi potenciálja – programokon részvevő fiatalok száma (2017-2023) (Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi Program)

Év	fiatalok foglalkoztatását megkönnyítő programok a településen (fő)		fiatalok foglalkoztatását megkönnyítő programok a vonzáskörzetben (fő)	
	férfi	nő	férfi	nő
2017	3	1	8	5
2018	4	4	6	6
2019	4	6	5	12
2020	1	3	2	3
2021	1	0	2	0
2022	1	2	2	2
2023	0	2	0	1

A **közfoglalkoztatás** célja, hogy munkajövedelemhez juttassa azon személyeket, akik számára a munka világába való be- vagy visszajutás nehézségekbe ütközik (munkagyakorlat hiánya, alacsony iskolai végzettség, kevés munkalehetőség). A közfoglalkoztatottsági mutató alapján – amelyet a közfoglalkoztatásban dolgozók és az aktív korú (15-64 éves) népesség hányadosa ad meg – jól látható, hogy mind Pápa, mind pedig a Pápai járás és Veszprém vármegye adatai az országos trendet követik. 2013-tól 2016-ig folyamatosan gyarapodott a közfoglalkoztatottak száma, amely 2016-ban érte el csúcspontját. 2016-ban a közfoglalkoztatottsági mutató Pápán 1,51% (313 fő), a Pápai járásban 2,4% (930 fő), Veszprém megyében 1,96% (4 534 fő), Magyarországon pedig 3,38% (223 469 fő) volt. Míg Pápa esetében minden vizsgált térségi mutatónál alacsonyabb volt a közfoglalkoztatásban résztvevők aránya, addig a Pápai járás értéke a vármegyei átlag fölött helyezkedett el. 2016-ot követően a közmunkaprogram sikeressége miatt egyre több ember volt képes kilépni a közfoglalkoztatásból, ezért a mutató értékei 2018-ig erőteljes, majd enyhe, de folytonos csökkenést mutatnak. 2022-ben Pápán már csak 0,2% (41 fő), a járásban 0,6% (225 fő), a megyében 0,5% (1 077 fő), az országban pedig 1,2% (76 182 fő) volt a mutató értéke. A 2016 óta eltelt hat év alatt Pápán tudtak a legnagyobb arányban kilépni a közfoglalkoztatásból: 86,85%-kal, összesen 272 fővel csökkent a programban résztvevők száma (Pápai járás: -75,76%, -704 fő; Veszprém vármegye: -76,25%, -3 457 fő; Magyarország: -65,91%, -147 287 fő). A közfoglalkoztatottsági mutató változásában (résztvevők arányszámcsökkenése alapján) pedig az országos érték (-2,17%-pont) rendelkezik – az a járási értéket (-1,8%-pont) követően – a legjobb értékkel, megelőzve ezzel Pápát (-1,28%-pont) és Veszprém megyét (-1,46%-pont).

24. ábra: Közfoglalkoztatás arányának alakulása 2013-2022 között (Forrás: Közfoglalkoztatási portál)

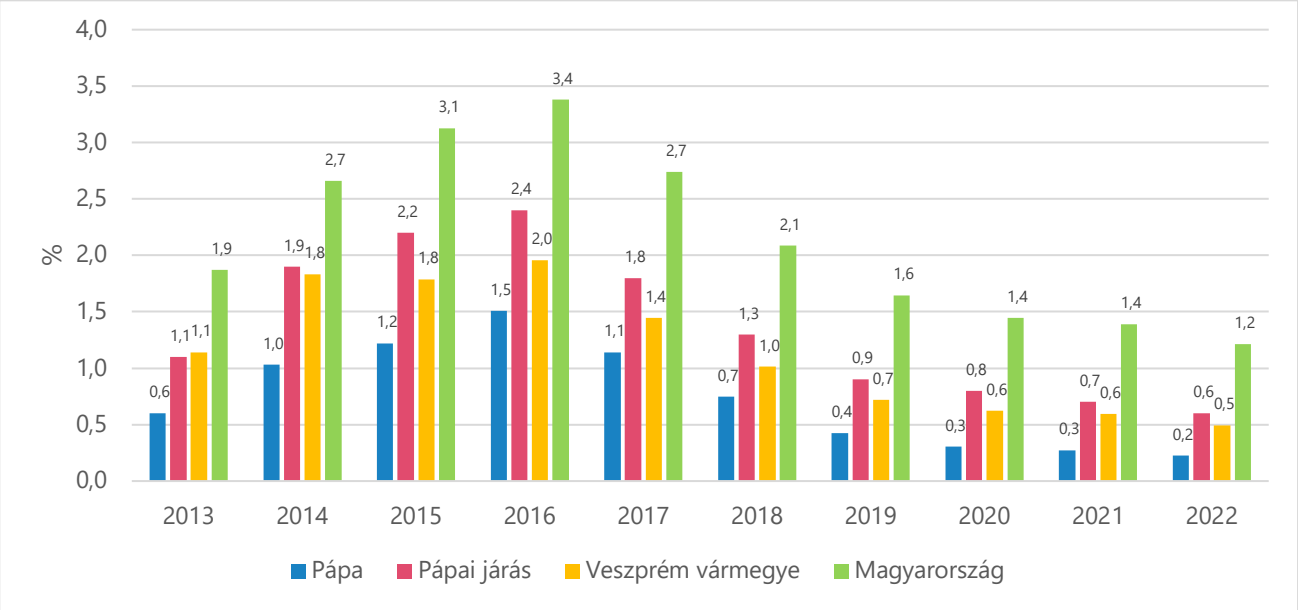

Nemzetiségi tekintetben a romák aránya jellemzően magas a közfoglalkoztatásban. A helyi esélyegyenlőség biztosításának egyik eszköze közfoglalkoztatásuk megszervezése. A romák száma csökkent a közfoglalkoztatásban a többségi társadalomhoz hasonlóan, azonban arányuk növekedett az összes közfoglalkoztatotton belül. Míg 2015-ben Pápán a roma közfoglalkoztatottak aránya 25,3% (65 fő) volt, addig 2019-ban már úgy számoltak, hogy a közfoglalkoztatásban arányuk elérte az 50% körüli értéket (2019: 57,7%; 49 fő).

8. táblázat Közfoglalkoztatásban résztvevő romák (Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi Program)

Év	Közfoglalkoztatásban résztvevő romák aránya (%)	Közfoglalkoztatásban résztvevő romák (fő)
2015	25,3	65
2016	24,9	78
2017	25,2	58
2018	38,3	57
2019	57,7	49
2020	44,1	26
2021	49	25
2022	78	32

A közmunkaprogram különböző válfajai közül Pápán a hosszabb időtartamú (legfeljebb 12 hónapos, napi 6-8 órás munkaidőjű) közfoglalkoztatás volt jellemző, melynek keretében dolgozott a közmunkások legnagyobb hányada: 2014-ben 150 fő, 2016-ban 155 fő, 2022-ben már csak 20 fő. Az országos közfoglalkoztatási program (szintén 12 hónap időtartam, napi 6-8 órás munkaidő) keretében dolgozók száma 2016-ban érte el a legnagyobb értéket (96 fő), ami 2022-re 9 főre csökkent. A járási startmunka mintaprogram (12 hónap időtartam, 8 órás munkaidő) ugyan később futott fel, és 2016-os rekordértéke (63 fő) a többi programnál alacsonyabb volt, de 2019-től (24 fő)) már meghaladta az országos program keretében foglalkoztatottak számát (2022: 12 fő). A startmunka mintaprogramban résztvevők túlnyomó többsége a szociális jellegű programban vett részt, míg más programelem (mezőgazdaság, helyi sajátosságokra épülő közfoglalkoztatottság) csak pár főt látott el munkával.

9. táblázat: Közfoglalkoztatás számának változása Pápán (Forrás: Közfoglalkoztatási portál)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Hosszabb időtartamú közfoglalkoztatás támogatása	74	150	137	155	112	84	48	29	26	20
Országos közfoglalkoztatási program támogatása	56	70	76	96	71	34	13	13	11	9
Járási startmunka mintaprogram támogatása összesen	1	0	43	63	47	31	24	18	14	12
-- Mezőgazdaság	-	-	-	*0*	*1*	-	*1*	*0*	*0*	*0*
-- Helyi sajátosságokra épülő közfoglalkoztatás	-	-	-	*11*	*3*	-	-	-	-	-
-- Szociális jellegű program	*1*	*0*	*43*	*51*	*43*	*31*	*24*	*17*	*14*	*12*
-- Egyéb startmunka mintaprogram	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-- Magas hozzáadott értékű program	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mindösszesen	**130**	**219**	**257**	**313**	**230**	**149**	**85**	**60**	**51**	**41**
Közfoglalkoztatási mutató (%)	**0,60**	**1,03**	**1,22**	**1,51**	**1,14**	**0,75**	**0,43**	**0,30**	**0,27**	**0,2**

Az adatok alapján Pápán – a munkaerőpiacon jelentkező kedvező keresleti állapotok miatt – már nincs igény a tömegek közfoglalkoztatására. A térségbe érkező beruházások és ipari parkok minden lehetséges munkaerőt felszívnak, ezáltal munkaerőhiány keletkezik; a közfoglalkoztatás pedig folyamatosan súlyát veszti, és eljelentéktelenedik a régióban.

Pápa város lakosságának **jövedelmi viszonyainak változása** megegyezik az országos, a regionális és a vármegyei trenddel, amelyeket a folyamatos növekedés jellemez. 2011-ben az egy lakosra jutó SZJA adóalapot képező belföldi jövedelem 757 378 Ft volt, amely az országos (767 954 Ft) és a Veszprém vármegyei (757 428 Ft) értékkel volt közel azonos. Jelentős eltérést a Közép-Dunántúli régió (824 990 Ft) és a Pápai járás (685 691 Ft) mutatott, amelyek közül az első felülmúlta a Pápán mért jövedelem nagyságát, míg a járási adat erőteljes lemaradásban volt az összes kategóriához képest. Az eltelt tíz évet Pápa és járásának felzárkózása jellemezte (2015-ben a jövedelemszint átlépte az egymilliót, 2018-ra pedig a 2011-es érték duplájára nőtt). 2012-től a Pápán mért egy lakosra jutó nettó jövedelem nagysága felülmúlta mind az országos és mind a vármegyei értéket, és folyamatosan a Közép-Dunántúli régió jövedelemszintjéhez közeledett. A vizsgált területi szintek alapján, a 2011-2022 között eltelt időszak alatt az egy lakosra jutó jövedelem legnagyobb arányban a Pápai járásban (215%) és Pápán (202%) nőtt, és csak ezt követi a vármegyei és a régiós (196%-196%) változás.

25. ábra: Egy lakosra jutó SZJA adóalapot képező belföldi jövedelem (Ft) (Forrás: TeIR)

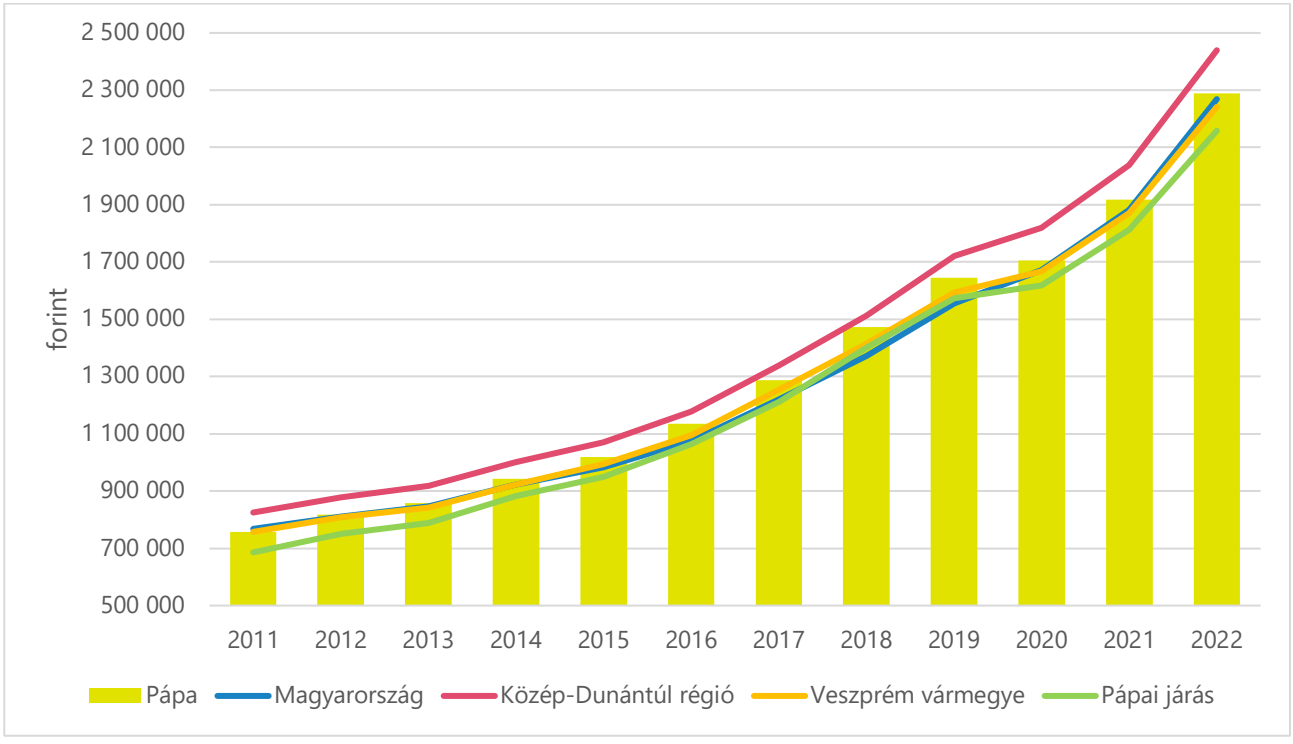

Veszprém vármegye öt (Veszprém, Pápa, Ajka, Tapolca) **legnagyobb városát** vizsgálva egy trend, de három jövedelemszint azonosítható be. 2011 és 2022 között mindenhol növekedtek a jövedelmek. A vizsgált időszak elején (2011) Veszprém 1 000 000 Ft-ot is meghaladó egy főre jutó jövedelme (1 008 266 Ft) és a vármegye másik négy városa között jelentős szakadék volt, amit az eltelt időszak alatt nem sikerült leküzdeni. Ezek a városok azonos jövedelemkategóriába (700 000 - 800 000 Ft) tartoztak, amelyek közül Ajka (800 776 Ft) adta a legnagyobb értéket, míg Pápa (757 378 Ft) és Tapolca (704 192 Ft) a kategória alsó szintjén helyezkedett el. A több, mint tíz éves intervallum alatt Pápa változtatni tudott a rangsorban betöltött pozícióján, azonban Tapolca folyamatos növekedése ellenére is leszakadt a vármegye többi vizsgált városától, és más jövedelemkategóriába került (2022:

1 963 550 Ft). Pápa jövedelemszintjének változását igazolja, hogy a Pápa és Ajka közötti olló 2014-ra záródott, ezt követően egy ütemben növekedett, majd 2016-ban meghaladta az ajkai értéket (2022: Pápa: 2 289 803 Ft; Ajka: 2 265 188 Ft). Veszprém ugyan folyamatosan megtartotta jelentős előnyét (2022: 2 719 937 Ft), azonban mind a négy város csökkenteni tudott a különbség mértékén (2011 és 2022: Pápa: -9%-pont; Ajka: -4%-pont; Tapolca: -2%-pont). A legnagyobb összeggel Veszprémben (+1 711 672 Ft) emelkedett a jövedelemszint, de Pápa (+1 532 425 Ft), Ajka (+1 464 412 Ft) és Tapolca (+1 259 358 Ft) gyarapodása is meghaladta a 1 000 000 Ft-ot. Arányváltozás tekintetében Pápa (+202%) a rangsor élén áll; hozzá hasonlóan 2022-re Ajka (+183%), Tapolca (+179%) és Veszprém (+170%) is meg tudta duplázni az egy lakosra jutó jövedelem értékét.

26. ábra: Egy lakosra jutó SZJA adóalapot képező belföldi jövedelem (Ft) (Forrás: TeIR)

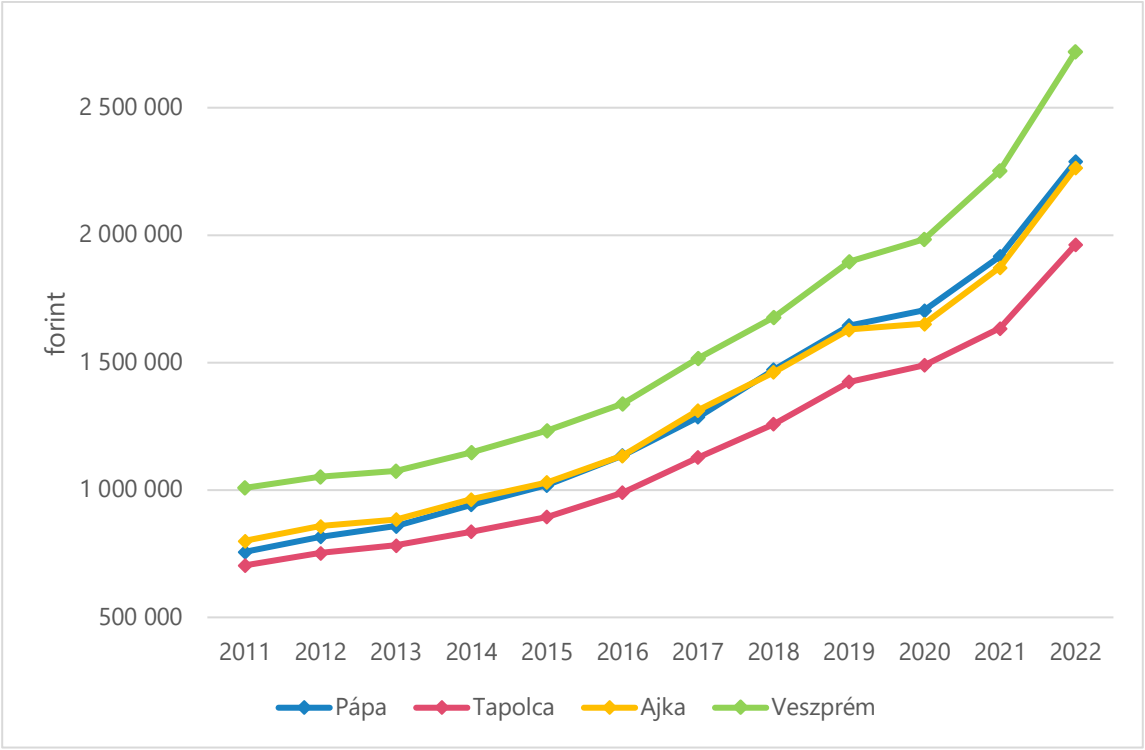

2.1.5.2. Térbeli-társadalmi rétegződés, konfliktusok, érdekviszonyok

Vándorlási mutatók tekintetében a belföldi **odavándorlások** tendenciája 2016-ig (+1 629 fő) fokozatosan nőtt (2010-hez képest 38,76%-os növekedés), amelyet egy három éven át tartó stagnálás, majd csökkenés váltott fel (2020-ra 10,13%-kal csökkent 2016-hoz képest a betelepülők száma). A 2021-es évben kiemelkedő szintet (1 659 fő) ért el a beköltözés volumene, majd 2022-re 1 557 főre esett vissza (A vizsgált időszak alapján a betelepülők száma többnyire 1 300 és 1 600 fő között változott; átlagban mérve évente 1 479 fő települt Pápára.) Az **elvándorlási adatok** hullámszerű mintázatot rajzolnak. Az első hullám csúcspontja 2012-re tehető, amikor 1 600 fő hagyta el a várost. Ezt követően enyhe csökkenés jelentkezett az elvándorlók számában, majd 2015-től ismét emelkedésnek indult, és 2016-ban (1 857 fő) tetőzött. A 2016-os csúcsérték követően (2010-es adatokhoz képest 56,71%-os növekedés) ismét apadni kezdett a várost elhagyók száma, ami 2020-ra a rekordértékhez viszonyítva 6,57%-kal esett vissza. Ezt követően harmadszorra is hullámszerű emelkedés következett, melynek tetőpontján 2021-ben 1 993-an hagyták el a várost. A **vándorlási különbözet** alapján három hullámvölgy azonosítható be: 2011 (-281 fő), 2016 (-228 fő), 2021 (-334

fő), amelyeket négy hullámhegy fog közre: 2010 (-11 fő), 2014 (19 fő), 2017 (-87 fő) és 2022 (-154 fő). Az el- és odavándorlási mutatók 2014-ben és 2015-ben hasonló értéket vettek fel, amelynek következtében a vándorlási különbözet 2014-ben pozitív előjelű volt. Az időszakos kedvező értékek ellenére Pápa vándorlási különbözete 2017 óta folyamatos csökkenést mutat és vándorlási egyenlege évente átlagosan 169 fős deficitet jelez.

27. ábra: Természetes szaporodás és vándorlási különbözet Pápán (Forrás: KSH)

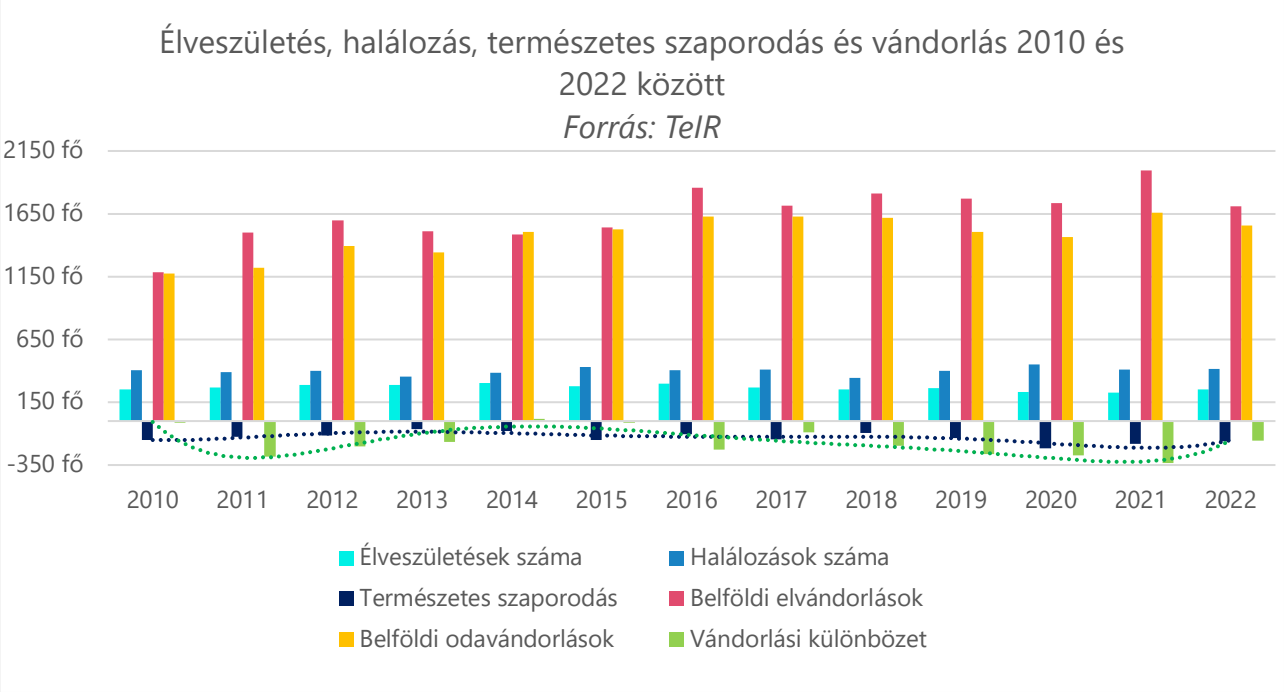

Pápa kedvezőtlen elvándorlási egyenlege ellenére a város gazdasági övezetei munkaerőt vonzanak a járásszékhelyre. Az ipari parkban történt beruházásoknak köszönhetően Pápán megnövekedett a munkaerőkereslet, amelyet a helyi (városi) munkaerő már nem tud kielégíteni. Ennek ellenére, a munkavégzés céljából ide költözők és itt élők aránya minimális, a havi és heti **ingázás** nem jellemző, hivatalos **munkásszállással** pedig nem rendelkezik az önkormányzat. Az ebből adódó nehézségeket a Kóter Turistaszálló kezeli, melynek vendégköre az utóbbi években megváltozott, és előtérbe került a munkások elszállásolása. Mindemellett jelentős külföldi (többnyire ukrán) munkaerő tartózkodik Pápán (300-400 fő), akiknek a jelenlétével hosszútávon számolni kell.

A város társadalmában jelentős **konfliktus** – amely szétfeszítené a település társadalmát, vagy ellehetetlenítené az egymás mellett való élést – nem tapasztalható, azonban az eltérő nemzetiségek közötti kulturális különbségek esetleges nézetkülönbségek kialakulását eredményezheti. A Pápán élő külföldi munkavállalók jelentléte nem okoz feszültségeket a városban, hiszen a felmerült problémákat közösségükön belül rendezni tudják. A közbiztonság javítása érdekében a közterületeket térfigyelő kamerákkal látták (és látják) el, ezáltal a város közbiztonsága országos viszonylatban is jónak mondható. A lakossági kérdőív eredményei is ezt igazolják, hiszen sötétedés után a városközpont közbiztonságával a helybéliek csak közepesen elégedettek (ötös skálán átlagosan 3,34 pont), és a megfogalmazott javaslatok között többször szerepelt a kamerarendszer lefedettségi területének növelése.

A központi városrész és a csatolt településrészek (Borsosgyőr, Kéttornyúlak, Tapolcafő) közötti kapcsolat rendezett, Pápa szerves részeinek számítanak, nézetkülönbségek nem tapasztalhatóak a városrészek között.

A jövőbeli legnagyobb konfliktusforrás a város elöregedő társadalmából következhet. A növekvő számú időskorú lakos ellátása kihívás elé fogja állítani a várost, ami a jelenlegi intézménystruktúra átalakítását vonja maga után. A város elöregedését tovább fokozza a fiatal párok Pápáról való elköltözése. A környező falvak olcsóbb telkei és ingatlanjai költözésre bírják a gyermekvállalás előtt álló fiatalokat, ami a városi óvodák és bölcsődék fenntartásában és ellátásában már most gondot okoz. Az időskorúak arányának növekedése a település versenyképes oktatási intézményeinek is köszönhető, mivel a Pápán végzett diákok a tanulmányaikhoz jobban illeszkedő állást csak más városokban találnak.

28. ábra: Közbiztonság Pápa városközpontjában sötétedés után (Forrás: FVS kérdőíves kutatás)

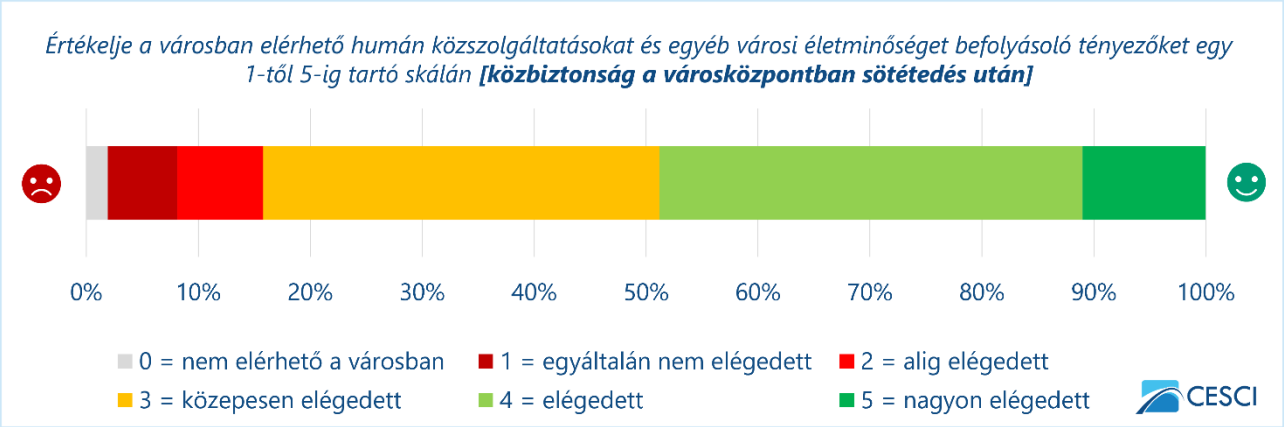

2.1.5.3. Települési identitást erősítő tényezők (történeti és kulturális adottságok, társadalmi élet, szokások, hagyományok, nemzetiségi kötődés, civil szerveződések, vallási közösségek stb.)

A város komoly lokálpatriotizmussal rendelkezik, melynek alapjául az épített örökségek szolgálnak. A városban található Esterházy-kastély, a nagytemplom, a református templom és a Várkert olyan reprezentációs helyek, ami a **pápai identitás** alapjául szolgálnak. A Dunántúli Református Egyházkerület központjaként a református szellemi és oktatási intézmények (Pápai Református Kollégium, Református Teológiai Akadémia), valamint a város egykori neves diákjai (Jókai Mór, Petőfi Sándor, Orlai Petrich Soma, Deák Ferenc, Nagy László, Weöres Sándor, Csoóri Sándor) nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy Pápán egy nyugodt, kiegyensúlyozott és büszke polgári légkör alakuljon ki. A polgári hagyományok jelentik a helyi társadalom egyik legnagyobb megtartó erejét. Iskolavárosként és katonaibázisként sok ember kerül közelebbi kapcsolatba a várossal, ami lehetővé teszi, hogy ne csak a helyeik, de a távolabbról érkezők is pápaivá válhassanak, és részesei lehessenek a helyi identitásnak. A polgári miliő megtartása mellett a város új arculatot is próbál kiépíteni. Sportcentrum létesítésével és egyéb sportberuházások által Pápa sportvárossá igyekszik válni, amely főleg a fiatalok igényeit elégíti ki, de az idősebb korosztályok számára is biztosít szolgáltatásokat.

Pápa **színes civil élettel** rendelkezik, amely a művészeti ágakhoz kapcsolódó önszerveződésektől az egészségügyi szolgáltatásokon és néptáncon túl, egészen a katonai hagyományőrzésig terjed.

Mindemellett a bejegyzett egyesületeken és alapítványokon túl további önszerveződő klubok és be nem jegyzett közösségek és szervezetek is működnek, amelyek száma és tevékenységi köre nehezen meghatározható. A civil szervezetek jelenléte 2010 és 2020 között szinte változatlan, számuk 190 és 170 között ingadozott. Az eltelt időszak alatt darabszámuk enyhén csökkent, amely illeszkedik Pápa lakosságának természetes fogyásához. Önkormányzati adatszolgáltatás alapján 2021-ben 104 darab bejegyzett és 23 darab be nem jegyzett civil szervezet működött a városban, ami az előző adatoktól jelentősen eltér (2011: 187 db). A lakossági kérdőívek alapján igény fogalmazódott meg a helyi civil szervezetek rendszeres bemutatására és tevékenységük ismertetésére, amely által nagyobb támogatottságra tehetnének szert. A legaktívabb szervezetek között említették a Pápa Város Fúvószenekarát, a Pápai Musical Stúdiót és a Pápai Nyugdíjasok Érdekvédelmi-Érdekképviseleti Egyesületét.

29. ábra: Nonprofit és civil szervezetek száma Pápán (Forrás: KSH)

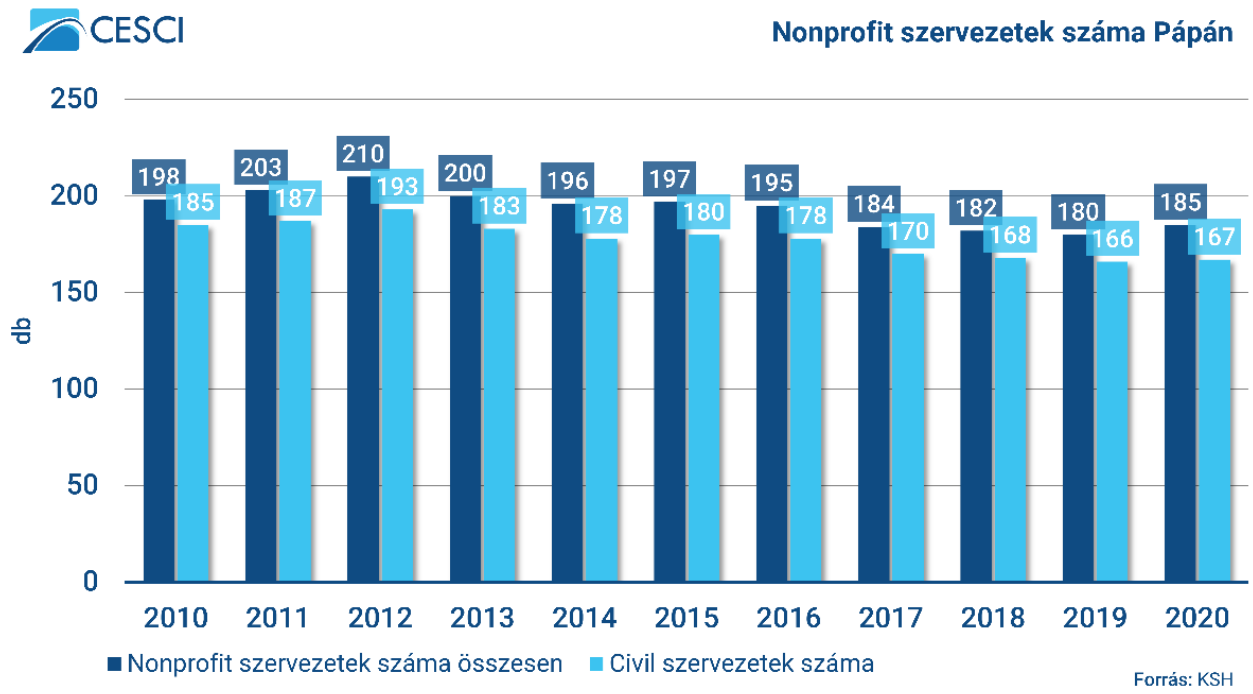

A város legnagyobb civil szervezete a Pápai Nyugdíjasok Érdekvédelmi-Érdekképviseleti Egyesülete, amely több mint 730 taggal rendelkezik. Tevékenységük az időskorúak támogatására, különösen a nehéz életkörülmények között lévők (betegek, rászorulók) megsegítésére koncentrál. Gyűjtések, rendszeres látogatások, közösségi programok, színház- és koncertlátogatások, könyvbemutatók, műsorok és előadások szervezésével próbálják színesebbé és könnyebbé tenni a legidősebb korosztályok mindennapjait. Szervezett előadások keretében aktuális információkat osztanak meg egymással szociális, egészségügyi és nyugdíjazási témákban. Mindemellett amatőr művészeti csoportokat tartanak fenn, továbbá alapfokú számítógépes tanfolyamokon és bűnmegelőzést szolgáló rendőrségi tájékoztatásokon vesznek részt. A szervezet gazdasági relevanciával is bír, mivel megalapították az „Idősek Aktívan" Közérdekű Nyugdíjas Szövetkezetet, ami az aktív időskorúak számára biztosít – nyugdíj folyósítása mellett – munkalehetőséget, és lehetővé teszi a körükben felhalmozott szaktudás átadását a fiatalabb generációk számára. Más **szépkorúak megsegítéséért** dolgozó civil szervezetek közül megemlíthető az Időskorúak Szociális Ellátásáért Alapítvány,

amelynek fő területe a házigondozás és szociális étkeztetés; vagy a Fehér Galamb Hospice Alapítvány, amely a végstádiumban lévők otthonápolását teszi lehetővé.

A városban működő civilszervezetek közül **gazdasági érdekképviseletet** lát el a Pápa és Térsége Ipartestület, amely az egyéni vállalkozók és KKV-k fórumaként is szolgál. Az Ipartestület által biztosított szolgáltatások között megtalálható az irodatechnikai gépek és munkaközvetítés biztosítása vagy az egészségügyi vizsga, munkavédelmi oktatás és egyéb tanfolyamok és tájékoztatók szervezése.

A helyi társadalmi **konfliktusok enyhítését** szolgálja a nehéz anyagi körülmények között élők vagy roma származású emberek felkarolását célzó szervezetek. Ilyen a Civilszerviz Közösségfejlesztők Közhasznú Egyesülete, amely a munkaerőpiacról kiszorultak képzésével, a munka világába való visszakerülésével, és az etnikai kisebbségek támogatásával foglalkozik. Mindemellett élelmiszersegélyt, ruhaadományt és háztartási gépeket gyűjtenek olyan szervezetek és egyházi közösségek, mint a Szent Anna Római Katolikus Plébánia, a Pápai Református Egyházközség, a Pápai Református Egyházközség Nőszövetségi Csoportja vagy a Magyar Vöröskereszt Pápai Területi Szervezete. Továbbá a Pápai Sarokkő Baptista Gyülekezet tizennégy személy számára anyaotthont, a Magyar Máltai Szeretetszolgálat Pápai Csoportja pedig krízis ügyeletet tart fenn.

A **hátrányos munkaerőpiaci helyzetű aktív korúak** esetében 2017-2022 között 49 fővel emelkedett az álláskeresési ellátásban részesülők száma. Ezzel párhuzamosan, a szociális támogatást igénybe vevő nyilvántartott álláskeresők száma 18 fővel, a fogalkoztatást helyettesítő támogatásban részesítetek átlagos havi létszáma pedig 44 fővel csökkent a vizsgált időszakban.

10. táblázat: Passzív foglalkoztatás-politikai eszközök - Álláskeresők ellátásai I. (január 1.) (Forrás: TeIR, Nemzeti Munkaügyi Hivatal)

Év	Nyilvántartott álláskeresők száma		Álláskeresési ellátásban részesülő nyilvántartott álláskeresők száma	
	Fő	15-64 év közötti népesség %-ában	Fő	Nyilvántartottak %-ában
2017	378	1,85%	147	38,89%
2018	427	2,09%	172	40,28%
2019	518	2,57%	203	39,19%
2020	569	2,98%	204	35,85%
2021	415	2,22%	174	41,93%
2022	417	2,25%	196	47,00%

11. táblázat: Passzív foglalkoztatás-politikai eszközök - Álláskeresők ellátásai II. (Forrás: TeIR, Nemzeti Munkaügyi Hivatal)

Év	Szociális támogatásban részesülő nyilvántartott álláskeresők száma		Foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesítettek átlagos havi száma		Ellátásban részesülő nyilvántartott álláskeresők száma	
	Fő	Nyilvántartottak %-ában	Fő	Nyilvántartottak %-ában	Fő	Nyilvántartottak %-ában
2017	51	13,49%	92	24,29%	198	52,38%
2018	47	11,01%	50	11,76%	219	51,29%
2019	54	10,42%	50	9,68%	257	49,61%
2020	55	9,67%	73	12,86%	259	45,52%
2021	43	10,36%	50	12,07%	217	52,29%
2022	33	7,91%	48	11,41%	229	54,92%

12. táblázat: Pénzbeli és természetbeni ellátásokban részesülők száma Pápán (Forrás: Önkormányzati adatszolgáltatás)

Támogatás megnevezése	Ellátási forma	Ellátás fajtája	Ellátottak száma
Rendkívüli települési támogatás	pénzbeli/ természetbeni	eseti	55 család 95 eset
Települési gyógyszertámogatás	pénzbeli	rendszeres	109
Települési lakhatási támogatás	pénzbeli/ természetbeni	rendszeres	83
Gyermekétkeztetési kedvezmény	természetbeni	rendszeres	15
Rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény	természetbeni	rendszeres	348
Köztemetés	természetbeni	eseti	16
Temetési kölcsön	pénzbeli	eseti	0

Az Önkormányzat által biztosított rendszeres támogatásokat igénybe vevők közül a gyermekvédelmi kedvezményre jogosultak száma (2016: 836 fő; 2023: 348 fő) a legnagyobb, amelyet a települési gyógyszertámogatás (2016: 296 fő; 2023: 109 fő) és a települési lakhatási támogatás (2016: 467 fő; 2023: 83 fő) követ. Összességében a támogatásokban részesülők számának állandó csökkenése alapján az önkormányzat szisztematikusan redukálja a támogatásokra elkülönített összegek nagyságát.

2.1.6. A település humán infrastruktúrája

2.1.6.1. Humán közszolgáltatások

Pápán, miközben nem növekszik a lakosságszám, a beépített területek aránya fokozatosan gyarapszik. A város szétterülése kedvezőtlenül hat a fenntarthatóságra, és megnehezíti a városrészek szolgáltatásokkal való ellátását. A belváros funkcióbővítő rehabilitációja az elmúlt 5-10 évben érdemben tudott előre lépni, viszont a külsőbb lakóterületek, külvárosok kevésbé kerültek a figyelem középpontjába. Több városrészben találhatóak szegregációval veszélyeztetett területek, ahol negatív társadalmi folyamatok indultak el (pl. Erzsébetváros egyes részei), vagy olyan lakóövezetek, amelyek fenntarthatósági szempontokat nélkülöző ipari technológiával kialakított épületekből állnak (pl. a volt Kilián, a Bástya, a Vajda, Igal, Huszár, Fáy lakótelepek). A városrészek adottságaiból fakadó különbségek ellenére a humán közszolgáltatások mindenki számára hozzáférhetőek. Pápa kisvárosias adottságából adódóan a városon belül jelentős távolságok nincsenek, ezért 2 kilométeren belül minden közszolgáltatás elérhető, még a szegregátumokból is. Azonban a város lakosságának folyamatos öregedése miatt az intézmények átszervezése elkerülhetetlen, hiszen bölcsődék és óvodák helyett sokkal inkább a nyugdíjasok által igénybe vett szolgáltatóintézményekre (egészségház, bentlakások) lesz majd szükség.

A humán közszolgáltatások egyik legnagyobb típusa az **egészségügy**, amely különböző ellátási szintekből tevődik össze. Az önkormányzatok egészségügyi alapellátással kapcsolatos feladatai a háziorvosi, a házi gyermekorvosi, a fogorvosi ellátásra és ezek ügyeleti ellátására, valamint a védőnői és iskola-egészségügyi ellátásra vonatkozik, amelyek **működtetési hátterét** a Pápa Város Önkormányzatának Egészségügyi Alapellátási Intézete biztosítja. Az egészségügyi hálózat alapját a **háziorvosi körzetek** adják. Tevékenységük a rendelőben fogadott beteglátogatásra koncentrálódik, de súlyosabb eseteknél ez kiegészül a beteg otthonában nyújtott beteglátogatással és ellátással. Pápán 12 felnőtt háziorvosi körzet mellett **6 gyermekorvosi körzet és 6 fogorvosi körzet** működik.

Jelenleg 3 felnőtt és 2 házi gyermekorvosi körzetben az ellátást az önkormányzat helyettesítéssel biztosítja, emellett folyamatosan hirdeti a tartósan betöltetlen körzeteket.

A városban jelentkező orvoshiány az orvosok elöregedésére és nyugdíjba vonulására vezethető vissza, ami a jövőben kihívás elé fogja állítani a várost. Az idős orvosok távozásakor körzeteik üresen maradnak, nem tudják azokat értékesíteni, így személyi utánpótlás nélkül maradnak a praxisok. A háziorvosi körzetek betöltése a fiatalok számára nem vonzó, mivel a kórházakhoz képest szakmailag kisebb kihívást, a körzetek működtetése pedig plusz terhet jelent. Ennek kezelése érdekében Pápa Város Önkormányzata **letelepedési** támogatással, rezidensek ösztöndíj támogatásával, lakhatási támogatással, valamint a háziorvosi rendelők felújításával igyekszik ösztönözni az egészségügyi szakemberek egészségügyi alapellátásban történő elhelyezkedését.

30. ábra: Pápa felnőtt háziorvosi körzetei (Forrás: 22 / 2012. (X.25.) önkormányzati rendelet)

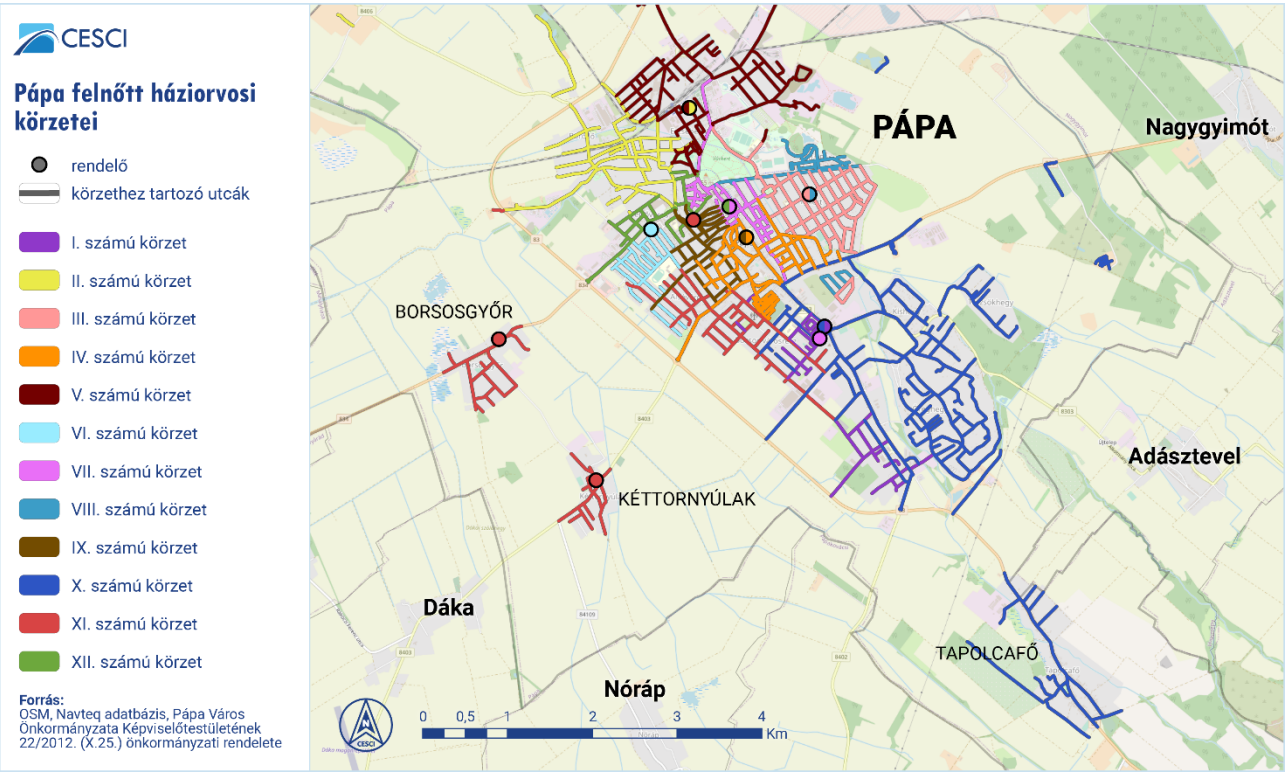

A háziorvosi rendelők és a házi gyermekorvosi rendelők önkormányzati tulajdonban vannak, 4 fogorvosi körzet pedig az egészségügyi szolgáltató tulajdonában lévő épületben működik. Az orvosi rendelők felújítása folyamatosan zajlik. Kérdőíves felmérés alapján a válaszadók zöme mind az egészségügyi alapellátással, mind pedig a szakellátással elégedetlen; előbbit átlagosan 2,94 pontra, utóbbit 2,92 pontra minősítették egy ötpontos skálán. A megjegyzésekből kiderül, hogy az egészségügyi ellátáson belül a háziorvosi és a kórházi szolgáltatások színvonalát tartják a legkedvezőtlenebbnek. Ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy a kórház fenntartója nem az önkormányzat, így annak szolgáltatási színvonalára érdemi ráhatása nincsen.

31. ábra: A pápai egészségügyi alapellátás minősége (Forrás: FVS kérdőíves kutatás)

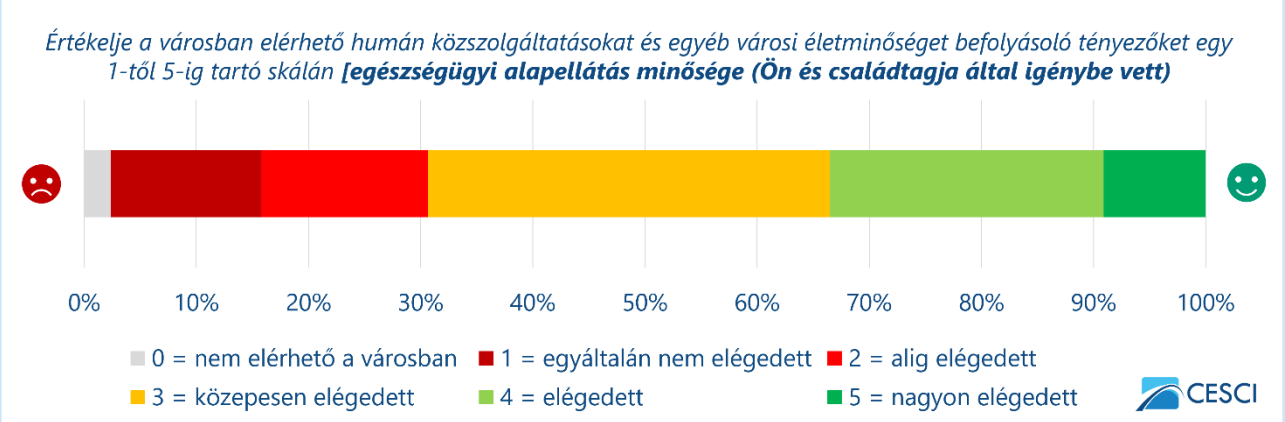

13. táblázat: Pápai önkormányzat által biztosított egészségügyi alapellátás adatai (forrás: KSH)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Háziorvosok száma (fő)	14	14	14	13	13	12	12	12	12	10	9	8	8
Házi gyermekorvosok száma (fő)	5	6	6	6	6	5	4	4	4	4	4	4	4
Háziorvosi szolgálathoz tartozó szakápolók/ápolók száma (fő)	16	16	16	16	16	14	16	17	16	14	13	13	14
Háziorvosok által ellátott szolgálatok száma (szolgálat)	14	14	14	13	13	12	12	12	12	12	12	12	12
Házi gyermekorvosok által ellátott szolgálatok száma (szolgálat)	6	6	7	7	7	6	6	6	6	6	6	6	6
Háziorvosi ellátásban a megjelentek és a meglátogatottak száma összesen (eset)	164112	166334	169167	155496	154991	159305	154233	154408	156380	154107	153703	145347	156416
Házi gyermekorvosi ellátásban a megjelentek és a meglátogatottak száma összesen (eset)	52577	49400	46785	47799	49760	41092	41288	41149	39709	40656	30669	34659	42651
A védőnői dolgozók betöltött állásainak száma (db)	19	19	19	18	18	18	19	0	17	19	17	-	16

A körzetek és orvosok számának csökkenése mellett a város lakosságának változása is befolyásolja az adott **körzetek leterheltségét**. Az egy házi- és házi gyermekorvosi körzetre jutó lakosok száma Pápán 2010-2022-es időszakban 1 500-1 700 fő között ingadozott. Az értékek közötti nagy kilengéseket a körzetszámok váltása okozza (2013 és 2015), míg az azonos körzetszámmal rendelkező évek értékei – a lakosságszám fogyásából adódóan – folyamatosan csökkennek. A vizsgált időszak elején (2010) egy pápai körzetre 1 624 fő jutott, amelynek értéke 2012-re 1 501 főre apadt. A 2013-as (1 563 fő) és 2015-ös (1 723 fő) körzetszámváltozással az orvosi szolgálatok leterheltsége hirtelen megugrott, majd a 2015-ös rekord értéket követően – a 12 darab körzetszám állandósulása miatt – enyhén csökkent. A város természetes fogyásának köszönhetően 1 723 főről (2015) 1 599 főre (2022) apadt az egy orvosi körzetre jutó lakosszám. **Térségi viszonylatban** 2010-ben Pápa Ajkával (1 618 fő) közel azonos szinten állt, ami meghaladta a Veszprém vármegyei (1 566 fő), az utóbbival szinte végig együtt mozgó régiós (1 570 fő), az országos (1 498 fő) és a veszprémi (1 462 fő) értéket, de jóval a Pápai járás (1 750 fő) szintje alatt maradt. 2012-re Pápa megközelítette az országos (1 487 fő) átlagot, kedvezőbb értéket mutatva, mint Veszprém vármegye (1 561 fő) és Ajka (1 614 fő). A körzetszámok változásával ismét megnőtt az egy pápai körzetbe tartozók száma:

2013-ban a vármegyei (1 558 fő), 2015-ben a járási (1 745 fő) adat szintjére került. Ezt követően Pápa körzeteinek leterheltsége a járási értékekhez igazodva változott. 2022-re Pápa adata csak a járási szinttől (1 657 fő) volt kedvezőbb, de elmaradt az ajkai (1 567 fő), a vármegyei (1 559 fő), az országos (1 481 fő) és a veszprémi (1 290 fő) összegtől is. Ezek alapján 2022-ben Ajkán 32 fővel, Veszprém megyében 40 fővel, Magyarországon 118 fővel, Veszprémben 309 fővel kevesebb, a Pápai járásban pedig 58 fővel több lakos jutott egy körzetre, mint Pápán. A vizsgált időszak kiindulási (2010) és utolsó (2022) éveinek adatai alapján az egy körzetre jutó lakosok száma Veszprémben (-11,8%), a Pápai járásban (-5,3%) és Ajkán (-3,2%) változott a legnagyobb mértékben, de kissé csökkent Pápán (-1,5%), országosan (-1,1%) és Veszprém vármegyében (-0,4%) is, ellenben nőtt a régióban (+0,6%). Ez alapján a pápai körzetek számának fogyása megfelelően igazodott a város lakosságszám-csökkenéshez.

32. ábra: Egy házi- és házi gyermekkörzetre jutó lakosok száma (Forrás: KSH)

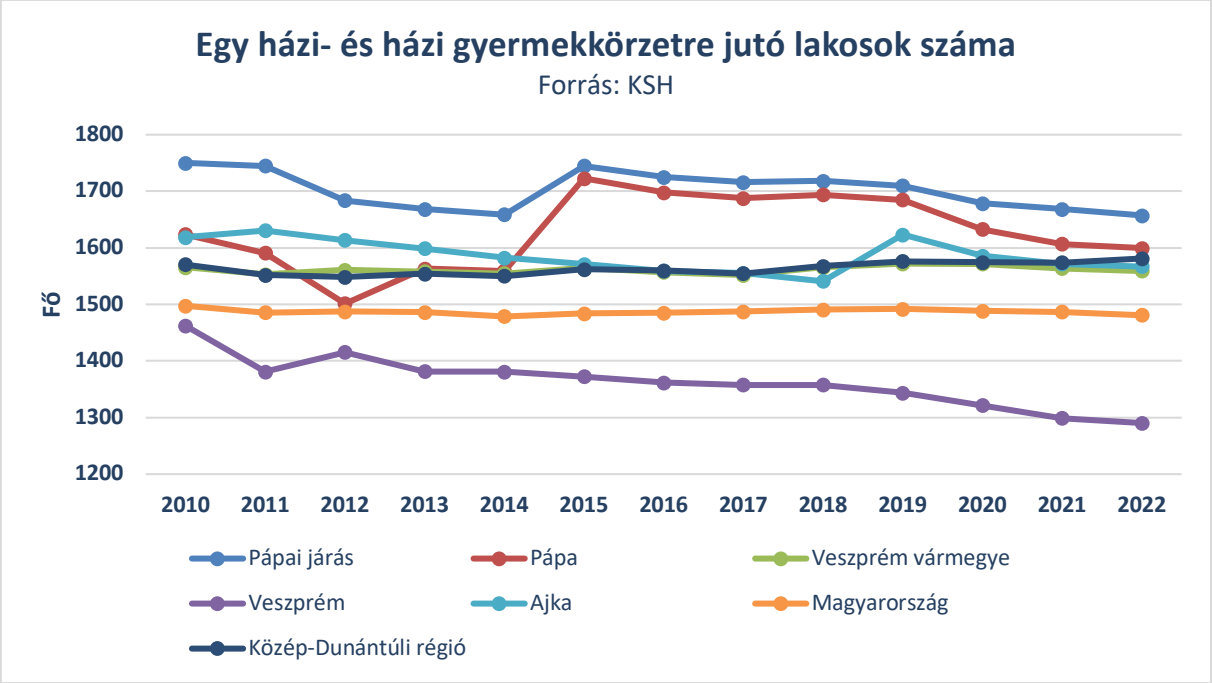

33. ábra: Egy házi- és házi gyermekorvosra jutó lakosok száma (Forrás: KSH)

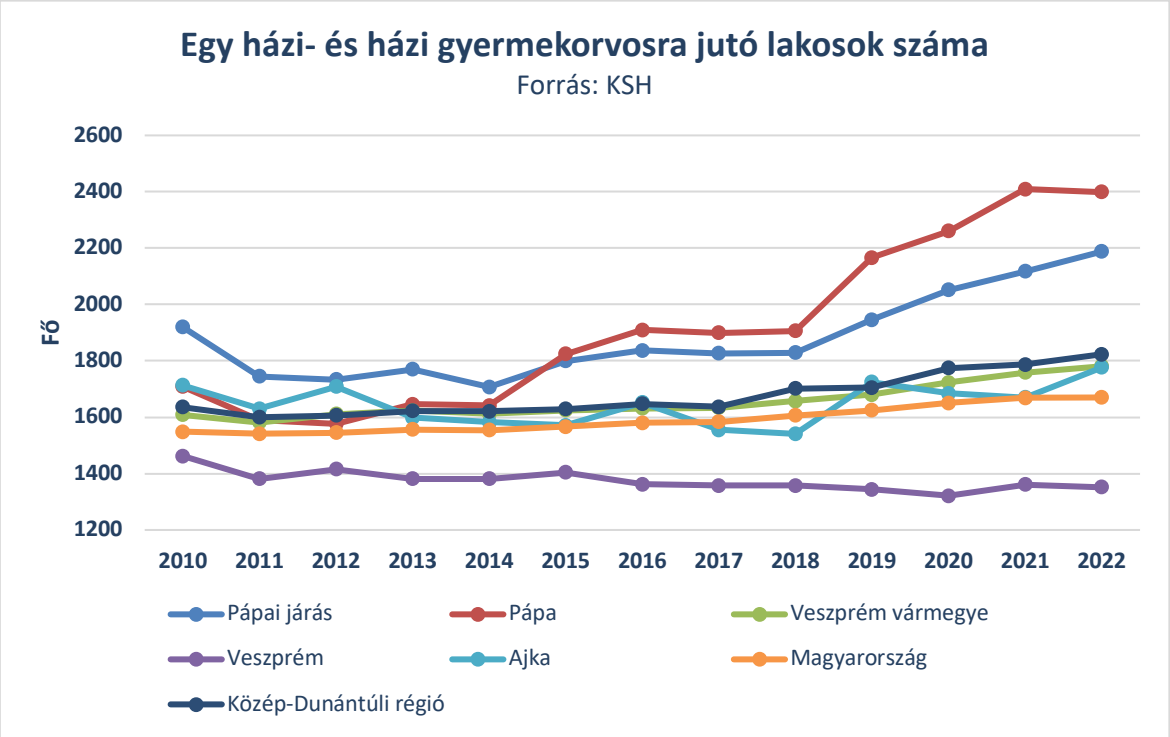

Az egy házi- és házi gyermekorvosokra jutó lakosok száma a körzetekben dolgozó **orvosok leterheltségét** mutatja. A bázisévnek számító 2010-ben Pápán egy orvosra átlagosan 1 709 lakos jutott. Ez az érték 2012-ig (1 576 fő) egyenletesen csökkent, majd a 2013-tól jelentkező orvosszám csökkenésével inverz módon töretlenül nőtt: 2013-ban 1 646 fő, 2016-ban 1 910 fő, 2022-ben 2 399 fő. A mutató stagnálása csak azokban az években fordult elő, amikor az orvosok száma kis időre változatlan maradt (2013-2014, 2016-2018, 2022). **Térségi tekintetben** 2010-2013 között Pápa az ajkai (2010: 1 714 fő; 2013: 1 599 fő) és a Veszprém vármegyei (1 608 fő; 1 623 fő) értékek szintjén mozgott; a Pápai járás (1 920 fő; 1 770 fő) adatai alatt, de az országos (1 548 fő; 1 557 fő) és veszprémi (1 462 fő; 1 382 fő) eredmények fölött. 2013-2022 között viszont a pápai és az ajkai/vármegyei értékek közötti olló kinyílt, 2015-ben pedig a pápai járási érték (1 799 fő) fölé emelkedett, az olló mértékének a növekedése pedig csak 2022-ben fordult stagnálásba. 2022-re Pápa elszakadt a térségi átlagtól: a Pápai járáshoz (2 188 fő) képest 211 fővel, Veszprém vármegyéhez (1 781 fő) képest 618 fővel, Ajkához (1 776 fő) képet 623 fővel, Veszprémhez (1 352 fő) képest pedig 1 047 fővel több lakos jut egy pápai orvosra. A 2010-es és 2022-es adatok közötti eltérés Pápán volt a legnagyobb (+40,4%), de a járásban (+14%), a régióban (+11,4%), a vármegyében (+10,7%), országosan (+7,9%) és ajkán (+3,7%) ugyanúgy nőtt az orvosokra jutó lakosszám. Ez az érték – vizsgált területegységek között – csupán Veszprémben (-7,6%) csökkent. Az adatok tükrében, míg Pápán a körzetszám igazodik a város lakosságszámához, addig a praktizáló orvosok száma nem elegendő, ezért egy orvosnak egyszerre több körzetet is el kell látnia. **Emiatt a háziorvosok létszámának növelése szükségszerű a városban.**

A **háziorvosi ellátásban** megjelentek és meglátogatottak száma Pápán 2010-2022-es időszakban 170 000 és 145 000 fő között ingadozott. 2010-től (164 112 fő) 2012-ig (169 167 fő) nőtt az ellátott esetek száma, majd a 2012-es rekord érték után 155 000 fő környékére zuhant, és 2020-ig azon az értéken stagnált, majd 2021-re lecsökkent 145 347 főre. 2022-re azonban ismét vissza emelkedett

156 416 főre. A háziorvosok számának figyelembevétele alapján 2010-2014 között évente átlagosan 12 000 eset, 2015-2018 között 13 000 eset jutott egy orvosra, mely érték 2018 óta meredeken emelkedik. Ennek oka a háziorvosok számának a csökkenése a 2018 és 2021 közötti időszakban, azonban 2022-re hiába maradt az orvosok száma 8 főn, továbbra is nőtt az egy háziorvosra jutó esetszám (2022: 19 552 eset). A vizsgálatba bevont 13 év alapján 2022-ben 7 830-cal több eset jut egy háziorvosra, mint 2010-ben. A **házi gyermekorvosi ellátásban** megjelentek és meglátogatottak száma – a háziorvosi ellátáshoz hasonlóan – 2010-2022-es időszakban csökkent. A fogyás trendje két lépcsőre (2014-2015; 2019-2020) és két stagnáló időszakra bontható. 2010-től 2014-ig 50 000 fő vette igénybe a gyermekorvosi ellátást, ami 2015-2019-es időszakra 40 000 esetre, 2020-ra pedig 30 669 esetszámra apadt. Ugyanakkor 2020 és 2022 között a vizsgált időszakban először jelentősen, összesen közel 12 000 esettel nőtt a szolgáltatást igénybe vevők száma (2022: 42 651 eset). A 2010-2022-es intervallumban egy házi gyermekorvosra évente általában 10 000-8 000 eset jutott. Míg a háziorvosok esetében rendre nőtt az egy orvosra jutó esetszám, addig a gyermekorvosok tekintetében – a csökkenő gyermeklétszámból adódóan – ilyen trend nem rajzolódik ki. Egy gyermekorvosra 2010-ben 10 515 eset, 2011-2015 között 8 000 eset, 2016-2019 között ismét 10 000 eset jutott. Ezt követően 2020-ra az esetszám lecsökkent 7 667-re, ám ez 2022-re vissza is állt 10 663-ra. Míg 2010-ben a 10 000-es esetszám tartása érdekében 5 gyermekorvosra volt szükség, addig 2016-2019 között, illetve 2022-ben már elegendő volt 4 fő. **Térségi bontásban** a háziorvosokra jutó éves esetszám nagysága a 2010-2022-es időszakban többnyire 12 000-13 000 db között alakult. Más kategóriaszintbe csak Veszprém sorolható, ahol az egy háziorvosra jutó esetszám 8 700-10 000 db között alakult (2022: 11 921 db). Veszprémmel ellentétben Pápa 2018-ig illeszkedett a térségi adatsorba, majd 2019-et követően rohamosan nőni kezdett az esetszám (2022: 19 552 db). Hasonló, de kisebb léptékű növekedés jellemezte 2019-től Ajkát (2022: 15 686 db) és a Pápai járást (2022: 15 775 db), ezáltal kiválva a vármegyei (2022: 14 224 db) és országos (2022: 13 652 db) szintből. Általánosságban megállapítható, hogy az orvoshiányból adódó értéknövekedés minden területi egységnél megfigyelhető volt 2022-ben. Ebből adódóan a vizsgált időszakban minden területi kategóriában nőtt a háziorvosokra jutó esetszám: Ajkán (+14,4%), országosan (+17,3%), a Pápai járásban (+21,5%), Veszprém vármegyében (+24,4%) és Veszprémben (+36,7%), mely értékek közül a pápai emelkedik ki (+66,8%). A házi gyermekorvosokra jutó esetszám alapján Pápa és a Pápai járás (10 500-7 600 db) - 2022 kivételével - a vizsgált időszak minden évében elválik a térségi adattól (8 000-5 400 db). Utóbbi évben azonban – a háziorvosokra jutó esetszámhoz hasonlóan – minden területi szinten növekedett a gyermekorvosokra jutó esetszám, oly mértékben, hogy jelentősen csökkentek a különböző területi szintek közötti különbségek. Átlagosan 2022-ben egy házi gyermekorvosra Veszprémben 8 787 db, Ajkán 8 995 db, Veszprém vármegyében 9 378 db, Magyarországon 9 528 db, a Közép-Dunántúli régióban 10 221 db, illetve Pápán és a Pápai járásban 10 663 db eset jutott. A Pápai járás és járásközpontjának adatsora megegyezik, mivel a járásban házi gyermekorvosi szolgálat csak Pápán található. 2010 és 2022 között az esetszám nagyságának változása Pápán és a pápai járásban kis mértékben (+1,4%), míg a többi területi egységen jelentősen nőtt: Veszprém vármegyében +33%, Veszprémben +35,2%, Magyarországon +35,7%, a Közép-Dunántúli régióban +37%, Ajkán pedig +45,2%.

34. ábra: Egy háziorvosra jutó esetszám (db) (Forrás: KSH)

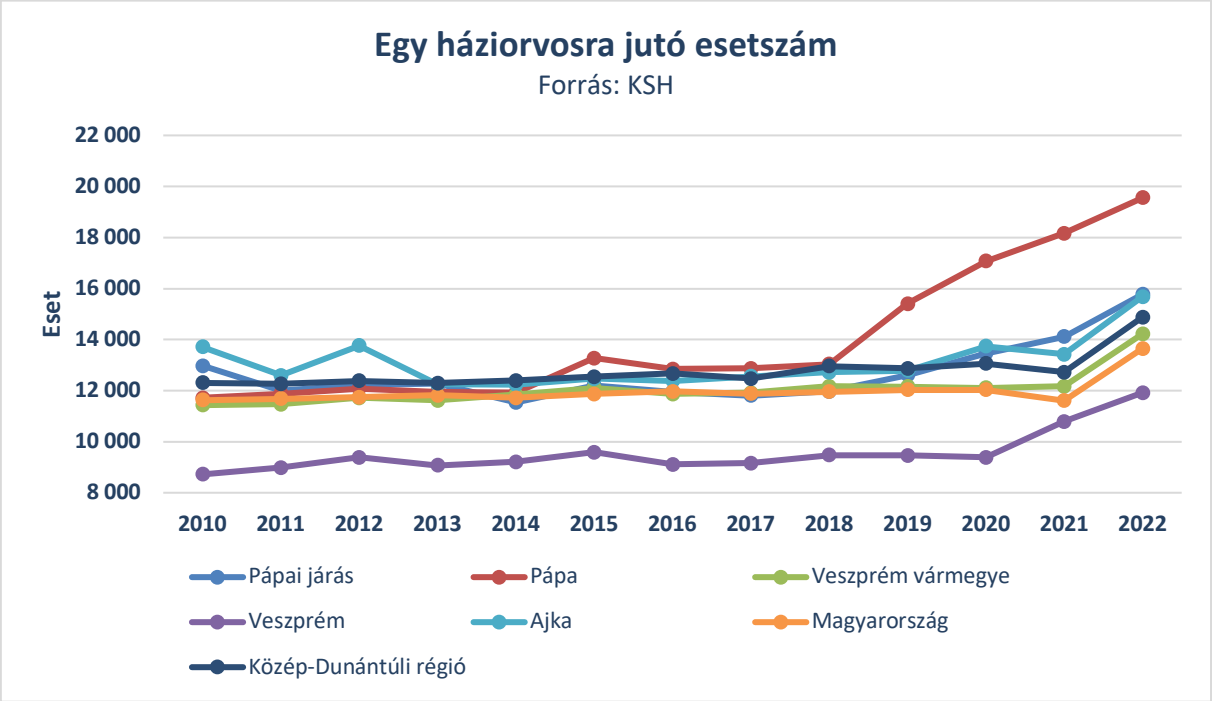

35. ábra: Egy házi gyermekorvosra jutó esetszám (db) (Forrás: KSH)

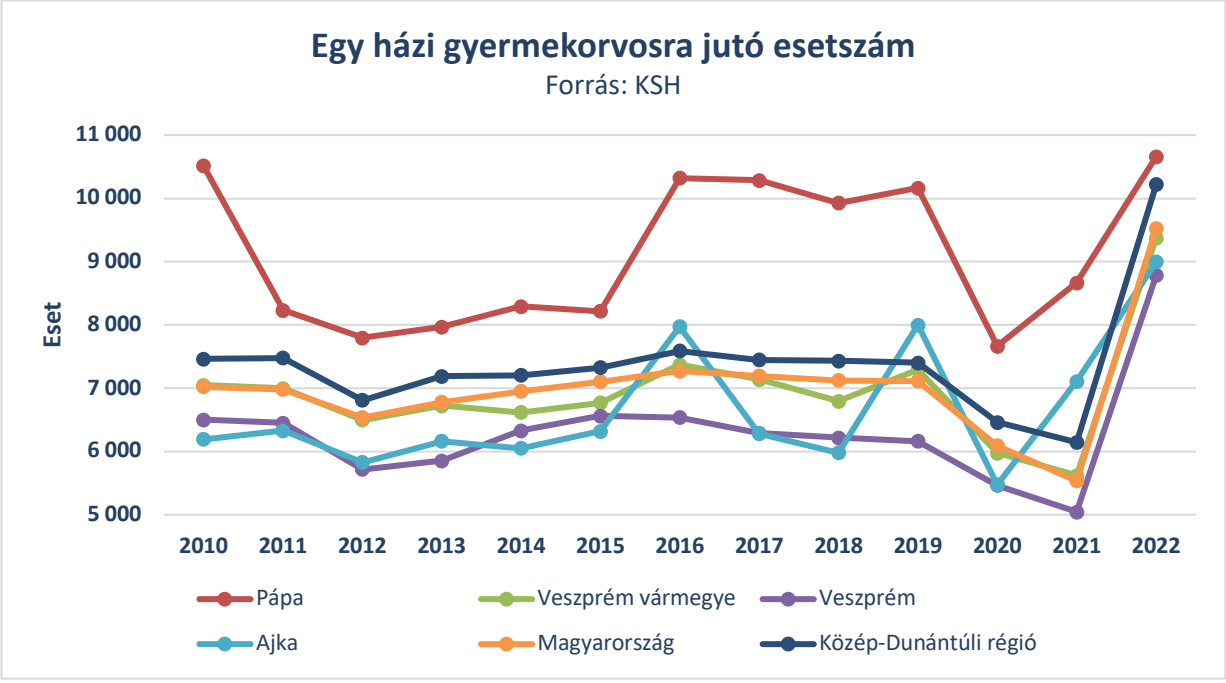

Pápán 6 fogorvosi körzet működik, valamennyi szolgáltató feladat-ellátási szerződés alapján látja el tevékenységét. A praxisok közül 2 önkormányzati tulajdonú, 4 pedig a szolgáltatást nyújtó egészségügyi szolgáltatók tulajdonában álló rendelőben biztosítja a feladat-ellátást. A fogorvosi alapellátás feladatköre a fog- és szájbetegséggel kapcsolatos tünetek kezelésére és megelőzésére vonatkozik, amely beutaló nélkül vehető igénybe. Pápán az ellátás vegyes szolgálatban működik, ezért a páciensek kortól függetlenül – felnőtt és gyermek egyaránt – ugyanahhoz a körzeti orvoshoz fordulhatnak.

A város 10 **területi védőnői körzettel** és 6 iskolavédőnői körzettel rendelkezik, amelyek kihasználtsága kiegyensúlyozott, az ellátottak számában jelentős különbség nincs. Az oktatási intézmények – különösen a középiskolák – diákszámának csökkenése miatt az iskolavédőnői körzetek számának racionalizálása szükségszerű volt (2017-ben hétről hatra csökkent).

2023. július 1-jétől a **területi védőnői** feladatokat a Kormány által kijelölt állami intézményfenntartó szerv, az irányító vármegyei kórház vette át. A kórház felelős a védőnői ellátás biztosításáért azzal, hogy az ellátás jogszabályban előírt tárgyi feltételeit az állam a települési önkormányzattal kötött megállapodás útján is biztosíthatja. A jogszabályi rendelkezés alapján háromoldalú megállapodás született az Önkormányzat, az Egészségügyi Alapellátási Intézet és a Veszprém Vármegyei Csolnoky Ferenc Kórház között, mely szerint az Intézet, mint átadó köteles gondoskodni az eszközök és ingatlanok fenntartásáról, karbantartásáról, javításáról, az ingatlanok üzemeltetésével kapcsolatos feladatokról (karbantartások, közüzemi szolgáltatások, takarítás, telefon-internet), a vagyontárgyakhoz és feladathoz kapcsolódó fogyóeszközök beszerzéséről.

Az **iskolavédőnők** a 6-18 éves, valamint a 18 év feletti, középfokú nappali rendszerű iskolai oktatásban tanulók iskola-egészségügyi ellátásában vesznek részt. Közreműködnek az iskolai egészségfejlesztési programokban, ellátják a tanulók védőnői szűrővizsgálatát, szervezik az iskolaorvosi vizsgálatokat, iskolai kampányoltásokat, szükség esetén kapcsolatot tartanak a szülőkkel.

Az iskolavédőnők saját munkatervükben foglaltakat, illetve az ellátott iskolák igényeit és az intézménybe járók életkorát figyelembe véve egészségfejlesztő foglalkozásokat, vetélkedőket, egészségnapokat tartanak és részt vesznek az iskolanapi rendezvényeken.

Az egészségügyi ellátás második szintje a **járóbeteg szakellátás**, amely a betegek folyamatos szakorvosi felügyeletét biztosítja. Pápán az állami fenntartású Gróf Esterházy Kórház és Rendelőintézeti Szakrendelő és több gazdasági társaság nyújt járóbeteg ellátást. A Gróf Esterházy Kórház és Rendelőintézeti Szakrendelő ellátókörzete nem csak a város, hanem a járás további 48 településére és két járáshatár menti településre (Dabronyra és Nemesgörzsönyre) terjed ki. Vonzáskörzetének nagyságát indokolja, hogy az intézmény nem csak járóbeteg szakellátást, hanem **fekvőbeteg-ellátást** is biztosít (100 település számára), így Veszprém megyén belül regionális szereppel rendelkezik. A fekvőbetegellátás során a beteg aktív, krónikus, rehabilitációs és ápolási célú kezelésben részesül, melynek felvételéhez orvosi beutalásra van szükség. A kórház a meghatározott területi ellátási körzetében az elvárt egészségügyi szolgáltatásokat biztosítani tudja. **Térségi viszonylatban** Veszprém vármegye kórházainak elhelyezkedése az átlagosnál jobb, az intézeteket 20 és 60 km-es távolságok választják el egymástól. A megyén belül a legközelebbi kórházak az ajkai (35 km), a veszprémi (48 km), és a zirci (60 km), a megyén kívül a celldömölki (30 km) és a győri (45 km). Pápa kórházának vonzáskörzetéhez 63 000-80 000 fő tartozik. Az **elbocsátott fekvőbetegek száma** Pápán 9 000-8 000 fő között alakul, jelentős kilengés 2020-ban történt 5 980 fővel. A pápai kórház ágyszámának növelése – a rendelkezésre álló terület nagysága miatt – nem megoldható, csak azok átstrukturálása lehetséges, továbbá a járóbeteg ellátás bővítése is akadályba ütközik a rendelők korlátozott száma miatt.

A kórház **humánerőforrásának** digitális felkészültsége megfelelő, mivel a digitális eszközök alkalmazása a napi szintű teendők közé tartozik. Azonban ezen ismeretek fenntartása, esetleges új technológiákkal járó további tudás megszerzése vagy új alkalmazott betanítása rendszeres feladatnak számít. A kórház legnagyobb kihívása a helyhiány, mivel a külső telephelyen lévő

szakrendelések a központi épületegyüttesbe kerültek át, valamint a raktározást, irattározást és műszaki ellátást biztosító helyiségek nagysága is meglehetősen korlátozott.

Infrastrukturális fejlesztések között szerepel a kórház villamos elosztó szekrényeinek a felújítása, a csapadékvíz és szennyvíz rendszerének szétválasztása, a beázások javítása (Patológiai Osztály), a klimatizálás fejlesztése, a szakrendelők burkolatának és a vizes szerelvények cseréje, valamint a nyílászárók korszerűsítése (C épület). Az intézmény **IT fejlesztése** olyan elemeket tartalmaz, mint a PACS rendszer, szerverek (2 db), számítógépek (40 db), nyomtatók (30 db), szünetmentes áramforrás (8 db) és telefonhálózat cseréje. Az **eszközállomány korszerűsítése** ennél még sokrétűbb, hiszen ez a különböző szakorvosi ellátáshoz szükséges műszerek (pl. mikroszkóp, műtőlámpa, sejtmosó, EKG, CT, digitális röntgengép) beszerzését tartalmazza.

14. táblázat: Gróf Esterházy Kórház és Rendelőintézeti Szakrendelő struktúrája 2030-ban (Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi Program, Gróf Esterházy Kórház és Rendelőintézeti Szakrendelő)

Osztály	Ágyszám
Belgyógyászat	60
Sebészet	29
Fül-orr-gégészet	12
Gyermekgyógyászat	15
Szülészet-nőgyógyászat	15 (10+5)
Intenzív Terápiás Osztály	6
Sürgősségi Betegellátó Osztály	4
Szemészet, Urológia (egynapos ellátás)	0
Ápolási	75
Krónikus	30
Mozgásszervi rehabilitáció	30
Aktív összesen	**141**
Krónikus összesen	**135**
Nappali kórház (mozgásszervi)	**12**

15. táblázat: Összes működő kórházi ágyak száma és elbocsátott fekvőbetegek száma Pápán (Gróf Esterházy Kórház és Rendelőintézeti Szakrendelő)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Összes működő kórházi ágyak száma (db)	308	308	276	276	276	266	276	276	276	276	276	276	276
Elbocsátott fekvőbetegek száma (fő)	n.a	n.a	n.a	n.a	9028	9227	9191	8523	8514	8708	5980	6961	7234

Pápa Város Önkormányzata a szociális alap- és szakosított ellátásokat integrált formában, az Egyesített Szociális Intézményen keresztül biztosítja. Alaptevékenységei közé tartozik az időskorúak átmeneti vagy tartós bentlakásos ellátása, a fogyatékkal élők és idősek nappali ellátása, hajléktalanok átmeneti ellátása, valamint a szociális étkeztetés, házi segítségnyújtás, családsegítés és a gyermekjóléti szolgáltatás. Ezen ellátások minden rászoruló számára nyitottak, és közvetlenül igénybe vehetőek. Az önkormányzat önként vállalt feladatként idősek otthonát tart fenn, biztosítva a város legnépesebb korcsoportjának a szükséges ellátását. Az intézmény telephelyei a **városon belüli helyezkednek el,** könnyen elérhetőek, így szolgáltató körzetük lefedi az egész várost. Az időseknek nyújtott szolgáltatások (idősek otthona, gondozóház) a város könnyen megközelíthető központjában (Barát utca) találhatóak, de Pápa északi (Vörösmarty utca) és déli (Teveli út) részén is működik egy-egy telephely. A szociális és gyermekjóléti alapszolgáltatások (Barát utca, Anna tér) és a Fogyatékosok Nappali Intézménye (Anna tér) szintén a belvároshoz közel, míg a Hajléktalan Személyek Átmeneti Szállása a város külsőbb, északi területén (Arany János utca) helyezkedik el.

Pápán a tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó szolgáltatások **kihasználtsága** 2010-ben elérte a 99,5%-ot (208 ágy; 207 ellátott), ami 2020-ra 80,5%-ra (185 ágy; 149 ellátott), csökkent. Szerepet játszott a kihasználtság csökkenésében, hogy a veszélyhelyzetben nem lehetett az üres férőhelyeket betölteni, pedig többen is várakoztak felvételre.

A képviselőtestület döntésének megfelelően az ellátási formák férőhelyeinek száma csökkent, a tartós bentlakásos ellátást 2023-ban 122 férőhelyen, az átmeneti ellátást 16 férőhelyen biztosítja az intézmény. Az idősotthoni telephelyek közül a Barát utcai 33 ággyal, a Vörösmarty utcai 43 ággyal, a Teveli úti 31 ággyal, a Barát utcai demens csoport 15 ággyal rendelkezik. A szolgáltatások iránti kereslet magas, 2023-ban az idősek otthonába 87 fő, a gondozóházba pedig 13 fő várt felvételre. Az átmeneti elhelyezést nyújtó Hajléktalan Személyek Átmeneti Szállása 28 férőhellyel működik, amelyből 2023-ban 8 volt betöltetlen.

2023-ban az Egyesített Szociális Intézmény (ESZI) által biztosított szolgáltatások közül átlagosan az Idősek Klubját 1 fő, a Fogyatékosok Nappali Intézményét 22 fő, a szociális étkeztetést 175 fő, a házi segítségnyújtást 97 fő vette igénybe. Az idősek nappali ellátására mutatkozó kereslet folyamatosan csökken, hiszen míg 2012-ben 40 férőhelyből 20 betöltött volt, addig 2023-ra gyakorlatilag megszűnt a szolgáltatás iránti igény. A Fogyatékosok Nappali Intézményének kihasználtsága 100 %-os. A szociális alapszolgáltatásokat (étkezés, házi segítségnyújtás) igénybe vevők száma folyamatosan csökken, amelynek egyik oka a térítési díjak emelkedése.

Az Egyesített Szociális Intézmény Barát utcai épületeinek **infrastruktúrája** felújításra szorul. Az itt található idősotthonok burkolat- és nyílászárócseréje ugyan megtörtént, de a tetőszerkezetek javítása és az épületek átfogóbb korszerűsítése hiányzik. A szintén Barát utcában található szociális étkeztetés épületszerkezete leromlott, teljes épületfelújításra szorul. Az intézmény többi épületének állapota megfelelő, főképp energetikai fejlesztéseket igényelnek (klimatizálás, napelemes rendszer kiépítése). A létesítmények fejlesztése érdekében a számítógéppark állományának megújítása, és a munkavégzést megkönnyítő programok beszerzése kiemelt fontosságú. 2019-ben a Teveli úti és a Vörösmarty utcai idős otthon energetikai korszerűsítése, 2012-ben a hajléktalan szálló fejlesztése és bővítése történt meg. Kiemelkedő fejlesztés volt 2017-ben a véradó állomás épületének (Anna tér 15. szám) a fejlesztése, amelynek keretében az épületet alkalmassá tették a Család- és Gyermekjóléti központnak és a Fogyatékosok Nappali Intézményének a befogadására. Utóbbi a város széléről került

be a belvárosba, ezáltal az ellátottak számára elérhetőbbé, fenntartás tekintetében pedig költséghatékonyabbá vált az intézmény. Az épületfejlesztés során nyílászárócsere, akadálymentesítés, gépészeti és elektromos rendszercsere, fűtéskorszerűsítés és szigetelés történt meg. Az újonnan kialakított helyiségek között szerepel – a Fogyatékosok Nappali Intézménye számára – két foglalkoztató szoba, tornaszoba, vizesblokk, konyha és iroda; a Család- és Gyermekjóléti Központ számára váróhelyiség, két ügyeleti szoba, tanácskozóterem, négy iroda, konyha és vizesblokk. Eszközbeszerzés keretében főleg bútorok, számítógépek és infokommunikációs eszközöket vásároltak.

Jövőbeli **fejlesztési igényként** merült fel – a fenntartási költségek racionalizálása érdekében – a szociális alaptevékenységet biztosító intézmények területi koncentrálása. A működési átszervezés keretében kevesebb épületben, de komplexebb ellátást tudna nyújtani az önkormányzat. Ezáltal gazdaságosabban, az erőforrások koncentrálásával lehetne biztosítani a rászorulók ellátást, s az épületfenntartási költségek minimalizálását. Az Idősek Otthona férőhelyei iránti kereslet folyamatos, az intézmény teljes kihasználtsággal működik. Ugyanakkor azt is fontos megjegyezni, hogy az Idősek Otthona fenntartását Pápa Város Önkormányzata önként vállalt feladatként látja el, ezért 2023 júniusában szándékát fejezte ki arról, hogy a fenntartói jogot átadja a Mezőörsi Református Egyházközségnek. Az átadás a Család- és Gyermekjóléti Központ, a Család- és Gyermekjóléti Szolgálat kivételével valamennyi szolgáltatást érinti.

Pápan a **bölcsődei ellátását** az önkormányzat a fenntartásában működő Pápai Egyesített Bölcsődék székhelyén, továbbá két tagintézményében biztosítja, 250 férőhelyen. A bölcsőde **tevékenységi köre** a 20 hétnél idősebb és 3 évnél fiatalabb gyermekek felügyeletére és napközbeni gondozására terjed ki. Célja a kisgyerekek harmonikus fejlődésének biztosítása, támogatva ezzel a szülők munka világába való visszatérését. A hagyományos bölcsődei ellátás mellett lehetőség van családi napközik létrehozására is. Jelenleg magánszolgáltató által működtetett családi napközikben a rendelkezésre álló férőhelyek száma 28, amely a bölcsődés korú gyermekek családias körülmények közötti ellátását biztosítja intézményi kereteken kívül, legfeljebb 5 gyermek erejéig (segítő személy esetén maximum 7 főig).

A családi bölcsőde kihasználtsága közel 100 %-os (2018: 30 fő; 2020: 26 fő).

Térségi viszonylatban az egy működő bölcsődei férőhelyre jutó 0-2 évesek száma 2014-ig növekedett, majd 2016 óta (3,8 fő), (2019: 3,3 fő), (2023: 2,9 fő) folyamatosan csökken. A pápai trend illeszkedik a Pápai járás és a Veszprém vármegyei járásközpontok változásához, de hozzájuk viszonyítva egy bölcsődei helyre Pápán jut a legkevesebb gyermek. A pápai bölcsődék ellátási **területe Pápa** városára korlátozódik. Mivel a Pápai járásban – a járásközponton kívül – csak két mini bölcsőde üzemel 7-7 fővel, így a járásban hagyományos bölcsődei szolgáltatást csak Pápa nyújt. A városon belül a bölcsőde és tagintézményeinek megközelíthetősége megfelelő. Területi elhelyezkedésük főleg a város keleti és déli részére koncentrálódik: a Vajda Péter lakótelepi Fenyveserdő Bölcsőde Tagintézményben 98 férőhely, a Képző utcai Napsugár Bölcsőde Tagintézményben 88 férőhely, a Tókert utcai Pápa Egyesített Bölcsőde székhelyén 64 férőhely áll rendelkezésre. Ugyan a szegregátumokban élők számára is elérhető távolságban van a bölcsődei szolgáltatás, azonban számuk a bölcsődések között minimális: 2020-ban csak 2 fő lakott szegregátumban. A **fejlesztési igények** megvalósulását igazolja, hogy az önkormányzati tulajdonban lévő bölcsőde székhelyének és tagintézményeinek épülete is megújult. A fejlesztések

többnyire energetikai korszerűsítést, férőhelybővítést, nyílászárócserét, eszközbeszerzést, akadálymentesítést és napelemek felszerelését tették lehetővé.

16. táblázat: Pápai bölcsődék kihasználtság- és férőhelyváltozása (Forrás: önkormányzati adatszolgáltatás)

Év	Működő munkahelyi bölcsődei férőhelyek száma	Munkahelyi bölcsődébe beírt gyerekek száma	Működő családi bölcsődei férőhelyek száma	Családi bölcsődébe beírt gyerekek száma	Működő mini bölcsődei férőhelyek száma	Mini bölcsődébe beírt gyerekek száma	Működő (összes) bölcsődei férőhelyek száma	Bölcsődébe (összes) beírt gyermekek száma
	db	Fő	db	Fő	db	Fő	db	Fő
2017	0	0	28	28	0	0	254	254
2018	0	0	28	30	0	0	254	242
2019	0	0	28	25	0	0	264	255
2020	0	0	28	26	0	0	264	239
2021	0	0	42	28	0	0	278	190
2022	0	0	42	26	0	0	292	209
2023	0	0	42	25	0	0	292	229

A köznevelési intézmények legalsóbb szintje az **óvodai nevelés**, melynek célja felkészíteni a 3-6 éves korú gyermekeket az iskolakezdésre. Az óvodapedagógusok által tartott foglalkozások hozzájárulnak a gyermekek fejlődési és szociális lemaradásának az enyhítéséhez, továbbá elősegítik a bennük rejlő tehetség kibontakozását. Az óvodai szolgáltatás az egyetlen köznevelési ágazat, amely a települési önkormányzatok kötelezettségei között maradt. Ebbe beletartozik a sajátos nevelési igényű gyermekek befogadása és a nemzetiségi nevelés biztosítása. Pápán összesen 11 óvoda működik, amely közül 7 az önkormányzat, 3 egyházi jogi személy, 1 a tankerületi központ fenntartása alá tartozik. Az **önkormányzati** óvodák egységes szervezetben, a Pápai Városi Óvodák néven működnek, az intézményhez a székhely óvodán kívül 6 tagóvoda tartozik. Pápai Városi Óvodákban a többi gyermekkel együtt nevelhető sajátos nevelési igényű gyermekek integrált nevelését három intézmény biztosítja: a központi óvoda (Huszár lakótelepi), az Erzsébetvárosi Tagóvoda és a Szivárvány Tagóvoda. A Pápai Városi Óvodák Nátuskerti Tagóvodájában biztosított a német nemzetiségi óvodai nevelés, a Fáy András lakótelepi Tagóvodában pedig az angol-magyar két nevelési nyelvű ellátás.

Az óvodák **ellátási körzete** meghatározott, így a város minden részén biztosított az óvodai neveléshez való hozzáférés. A város csatolt településrészei közül Tapolcafő és Kéttornyúlak is saját tagóvodával rendelkezik, amelyek közül az utóbbi Borsosgyőrt is ellátja. A szegregátumokból is kevesebb, mint 30 percen belül elérhető az óvodai szolgáltatás. A szegregátumban élő óvodások (átlagosan 50 fő) nagy része a Huszár lakótelepi és az egykori Vajda Péter lakótelepi óvodába jár.

A városban 2013-ig 11 óvoda működött, ez a szám 2013-ban 12-re, majd 2018-ban 13-ra bővült. A feladatellátási helyek számának növekedése a **férőhelyszámok alakulásán** is tetten érhető: 2010-2016 között 1 050 férőhelyen stagnált (2017-ben 1 040 férőhely), majd 2018-tól fokozatosan

növekedett, 2018-ban 1 068 férőhelyre, 2019-ben 1 078 férőhelyre. 2022-ben 1 068 óvodai férőhely volt.

A Pápai Városi Óvodákhoz tartozó hét óvoda közül a székhely óvoda (Huszár lakótelepi óvoda) rendelkezik a legnagyobb kapacitással (126 fő), ezt követi a Szivárvány (106 fő) és a Fáy András lakótelepi Tagóvoda (100 fő), majd a Nátuskerti Tagóvoda (93 fő), az Erzsébetvárosi Tagóvoda (72 fő), a Tapolcafői és a Kéttornyúlaki Tagóvoda (29 - 28 fő).

17. táblázat: Pápa városban működő óvodákba beírtatott gyermekek száma (Forrás: Szolgáltatástervezési Koncepció)

Intézmény neve	Fenntartó	2022/2023. nevelési évre beírt létszám
ÓVODÁK		
Pápai Városi Óvodák	Pápa Város Önkormányzata	126
Pápai Városi Óvodák Erzsébetvárosi Tagóvodája	Pápa Város Önkormányzata	72
Pápai Városi Óvodák Fáy András lakótelepi Tagóvodája	Pápa Város Önkormányzata	100
Pápai Városi Óvodák Szivárvány Tagóvodája	Pápa Város Önkormányzata	106
Pápai Városi Óvodák Kéttornyúlaki Tagóvodája	Pápa Város Önkormányzata	28
Pápai Városi Óvodák Nátuskerti Tagóvodája	Pápa Város Önkormányzata	93
Pápai Városi Óvodák Tapolcafői Tagóvodája	Pápa Város Önkormányzata	29
Pápai Városi Óvodák Tókerti Tagóvodája	Pápa Város Önkormányzata	55*
Csodavár Evangélikus Óvoda	Pápai Evangélikus Egyházközség	94
Szent Anna Római Katolikus Óvoda	Veszprémi Főegyházmegye	94
Édenkert Pápai Református Óvoda	Pápai Református Egyházközség	100

*2023/2024. nevelési évtől a Tókerti Tagóvoda épületét az önkormányzat a Pápai Tankerületi Központ vagyonkezelésébe adta. Az épület a Vajda Márta Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola és EGYMI telephelye, ahol a Tankerület a sajátos nevelési igényű gyermekek gyógypedagógia nevelését (mozgásszervi fogyatékos, beszédfogyatékos, halmozottan fogyatékos, autizmus spektrumzavar, egyén pszichés fejlődési zavarral küzdők, enyhe és középsúlyos értelmi fogyatékos), látási, hallási érzékszervi fogyatékos) biztosítja. Az intézménybe maximálisan felvehető gyermeklétszám: 39 fő.

Térségi viszonylatban az egy óvodai férőhelyre jutó 3-5 évesek száma se a Veszprém vármegyei járásközpontokban (2022: 0,65 fő), se a Pápai járásban (2022: 0,7 fő), se Pápán (2022: 0,7 fő) nem haladja meg az egyet, ami szerint férőhelyhiány nem tapasztalható. Ezt igazolja az egy óvodai férőhelyre jutó óvodások száma is, ahol mind a három területi egység adatai egy alatt maradtak (2022: Veszprém vármegyei járásközpontok: 0,81 fő; Pápai járás: 0,79 fő; Pápa: 0,81 fő).

36. ábra: Pápa Városi Óvodák ellátási körzetei (Forrás: Oktatási Hivatal)

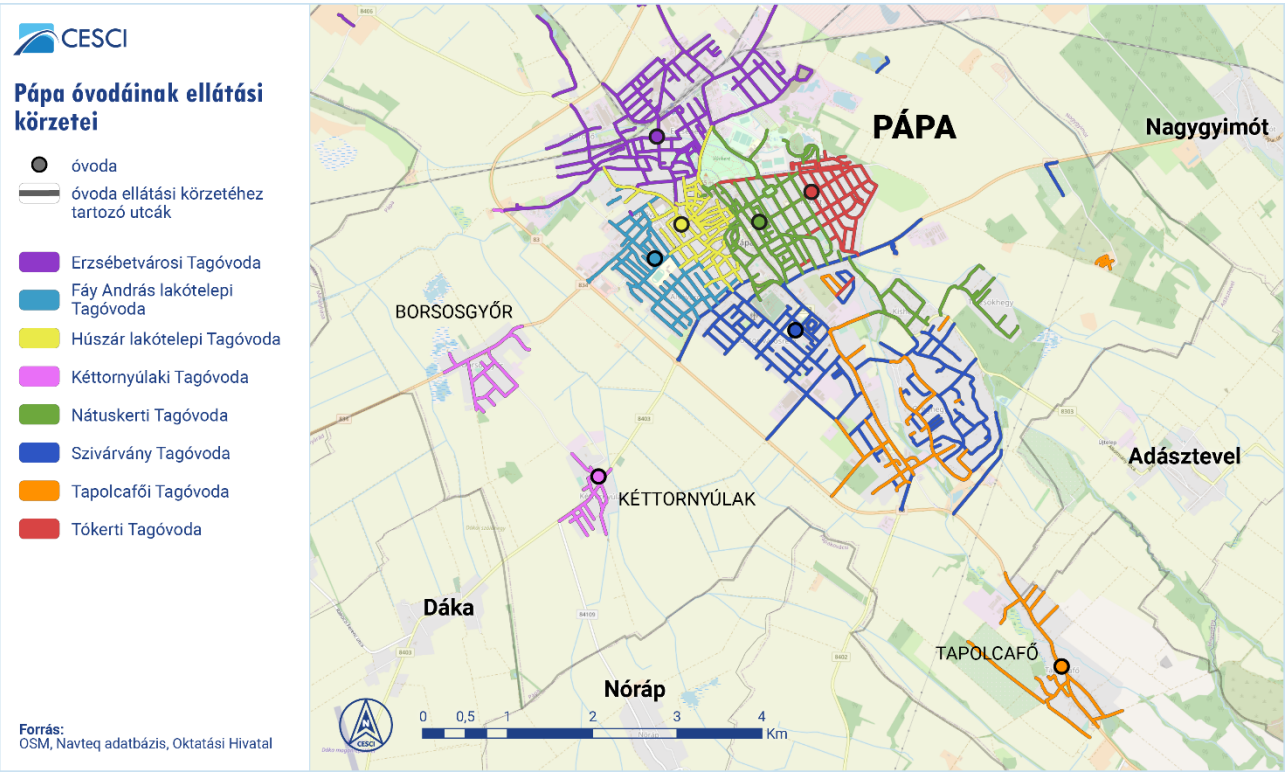

Az **óvodák infrastrukturális** állapota – az időközbeni fejlesztések ellenére – nem megfelelő, hiszen az 1970-es és 1980-as években kialakított óvodaépületek építéstechnológiája nem vette figyelembe az energiatakarékosságot. Ebből adódóan a Fáy lakótelepi, a Huszár lakótelepi, a Nátuskerti és Szivárvány óvoda energetikai korszerűsítése elengedhetetlen. Utóbbinak fejlesztése túlmutat az energetika megújításán, mivel a gépészeti modernizálás mellett új aula kialakítását is tervezik. Az eddig történt beruházások között kiemelendő a 2013-2014-ben történt eszközfejlesztés, amely által az óvodák bútorzata, sportszerei és udvari eszközállománya újult meg, vagy a Fáy lakótelepi tagóvoda 2018-as fűtéskorszerűsítése.

2022-ben a Pápai Református Egyházközség fenntartásában lévő óvoda (Édenkert Pápai Református Óvoda) egy újonnan épült óvodaépületbe költözött, amely a csoportszobák mellett tornaszobával, logopédiai szobával és pszichológusi szobával is rendelkezik.

A lakossági kérdőív alapján az óvodákkal és bölcsődékkel a legelégedettebbek a válaszadók. Az ötös pontrendszerben az óvodai ellátást 4,05 pontra, a bölcsődei ellátást 3,91 pontra értékelték.

37. ábra: Pápai óvodai ellátással való elégedettség (Forrás: FVS kérdőíves kutatás)

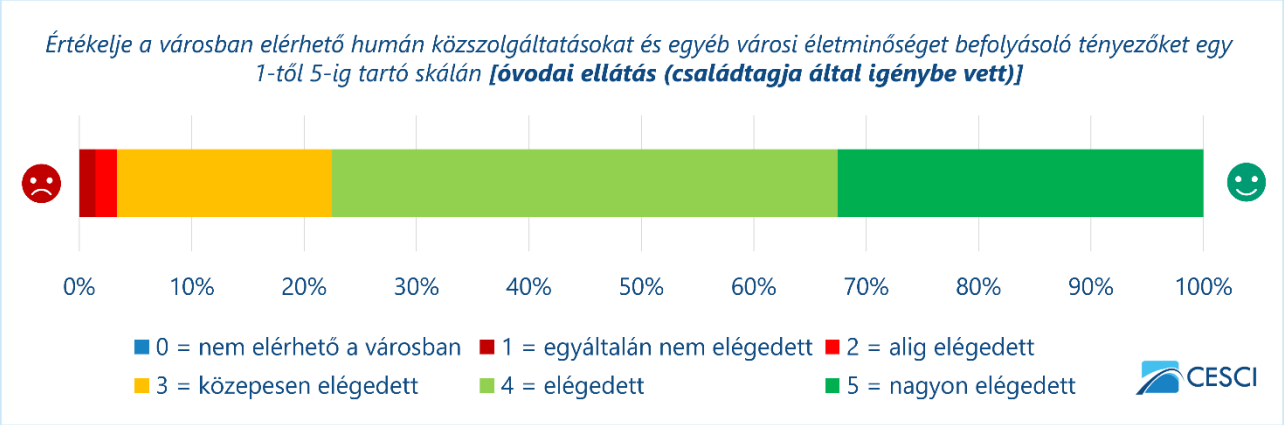

18. táblázat: Pápai óvodák adatai (Forrás: KSH)

Mutatók	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Óvodai feladatellátási helyek száma (db)	11	11	12	12	12	12	12	13	13	13	13	13
Óvodai férőhelyek száma (fő)	1050	1050	1050	1050	1050	1050	1040	1068	1078	1078	1088	1068
Óvodába beírt gyermekek száma (fő)	1036	1048	968	961	947	962	994	1026	1025	985	904	917
Óvodai gyermekcsoportok száma (db)	45	45	45	45	45	45	44	46	48	48	49	47
Óvodapedagógusok száma (fő)	97	97	96	96	94	92	99	93	89	83	80	79

38. ábra: Egy óvodai férőhelyre jutó 3-5 évesek száma (fő) (Forrás: TeIR)

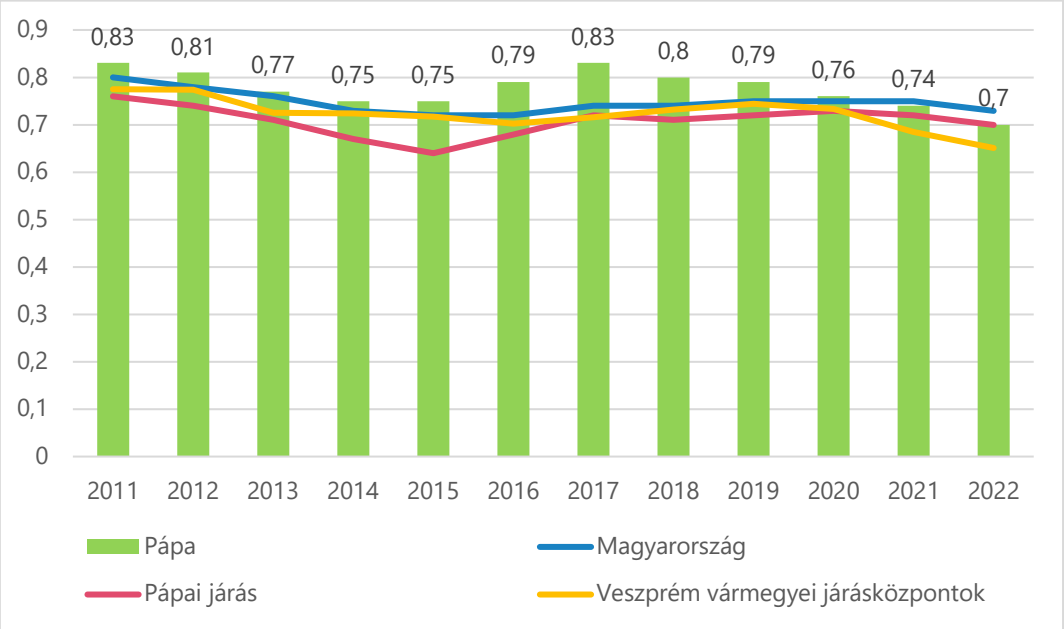

A köznevelési intézmények következő szintjét az **általános iskolák** rendszere adja. Az óvodát elhagyó, hatodik életévét betöltött és a szükséges fejlettségi szintet elérő tanköteles diákok nyolc osztályon át részesülnek alapfokú oktatásban. Az intézmény **tevékenységi körébe** tartozik a diákok felkészítése a középfokú oktatásra, melynek érdekében felső tagozattól szakrendszerű oktatást biztosít. A városban összesen nyolc általános iskola üzemel, amely közül egy (a Szent István Római Katolikus Iskola) külön telephellyel rendelkezik a Török Bálint utcában, így összesen kilenc épületben folyik általános iskolai oktatás. Nemzetiségi iskola is biztosított a városban a Munkácsy Mihály Német Nemzetiségi Nyelvoktató Általános Iskola által. **Működtetési hátterük** alapján 5 iskola a Pápai Tankerületi Központhoz, 2 iskola egyházi jogi személyhez (Pápai Evangélikus Egyházközséghez és Veszprémi Főegyházmegyéhez), míg egy darab korlátolt felelősségű társasághoz (QSI Nemzetközi Iskola Magyarország Nonprofit Kft.-hez) tartozik.

Az általános iskolák száma Pápán 2011-ben és 2022-ben egyaránt 9 darab volt, de átmeneti években (2012, 2016, 2017) ez az érték 8 darabra csökkent. Az osztálytermek száma 2011-2022-es időszakban 122 db (2012) és 130 db (2021) között változott. 2022-ben 129 osztályterem állt a diákok rendelkezésére, iskolánkként átlagosan 14,3 darab. Az általános iskolai osztályok száma 2011-től 2017-ig folyamatosan csökkent (127 darabról 109 darabra), majd 2022-re enyhe gyarapodás történt (117 darab). Ezzel szemben az **ellátott tanulók száma** egyenletesen fogy, 2010 (2 819 fő) és 2022 (2 467 fő) között 351 fővel csökkent (-12,5%), ami a város kedvezőtlen korstruktúrájára vezethető vissza. Míg 2010-ben egy iskolára átlagosan 313 fő jutott, addig 2022-ben ez nem érte el a 300 főt (274 fő). A 2022/2023. tanév beiskolázási adatai alapján 500 főnél több diákkal csak a Munkácsy Mihály Német Nemzetiségi Nyelvoktató Általános Iskola (517 fő) rendelkezett. Napközis ellátásban részesülők száma évente 1 400 fő körül alakul, amely a teljes tanulólétszám több mint felét, közel 60%-át teszi ki (2022: 1 474 fő; 59,7%). Az általános iskolai rendszert eredményesen elhagyók száma évente 320-370 fő között változik. A pápai általános iskolák átlagos létszáma (2022: 274 fő) **térségi tekintetben** illeszkedik a Veszprém vármegyei járásközpontok (272 fő) adataihoz, azonban a Pápai járás értékét (173 fő) bőven meghaladja.

39. ábra: Pápai általános iskolák diákszáma (Forrás: KSH)

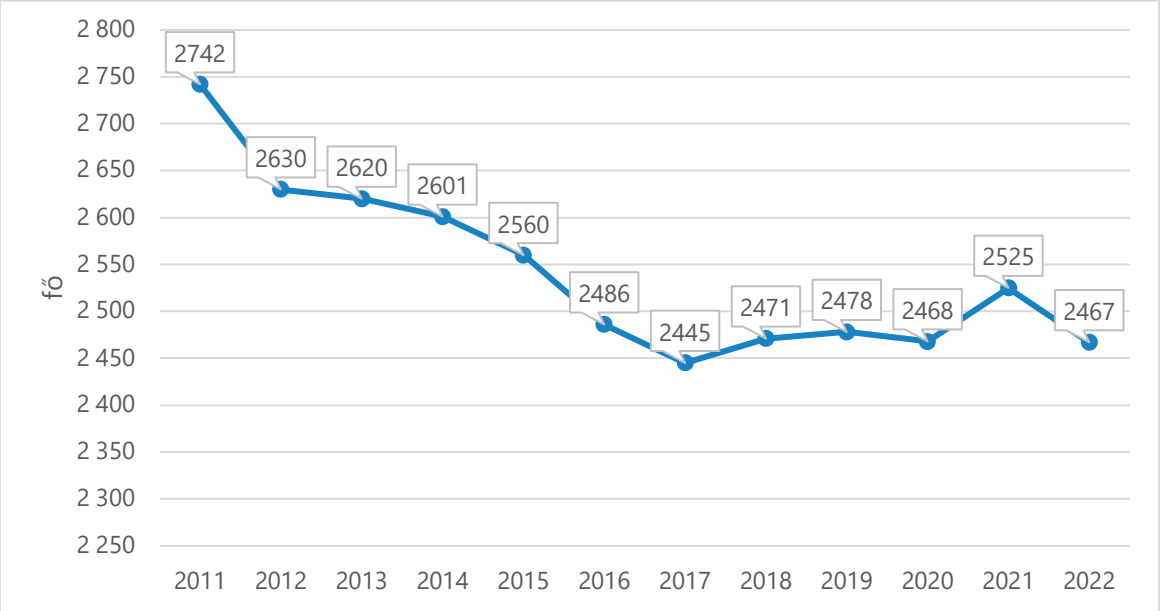

Az általános iskolák meghatározott körzethatárai lefedik Pápa minden városrészét, az egyházi kézben lévő intézmények **hatóköre** pedig az egész városra kiterjednek. Beiskolázás során az adott körzethez tartozó diákot az intézmény köteles felvenni, továbbá a szabad iskolaválasztás miatt Pápán több iskola közül is választhatnak a növendékek. Az intézmények városon belüli elhelyezkedése többnyire a belvárosra koncentrált, de a Tókertben és a város déli részén is igénybe vehető az alapfokú oktatás. Mivel Pápa iskolaváros, és járásnak központjában helyezkedik el, így a környező településekről való oktatási célú ingázás rendszeres. A más településről bejáró általános iskolai tanulók létszáma 2010 óta szinte változatlan, évente átlagosan 412 fő. Legmagasabb értéket 2022-ben 495 fővel, legalacsonyabb értéket pedig 2019-ben 320 fő érte el a létszámuk. A pápai oktatási rendszerben betöltött viszonylag konstans jelenlétüknek köszönhetően arányuk fokozatosan növekszik a pápai diákokkal szemben (2010-ben 14,7%; 2022-ben 20,1%). A pápai általános iskolák intézményrendszerének fennmaradása érdekében szükségszerű a szomszédos települések tanulóinak az elvonzása, így növelve a városi iskolák területi hatókörét, ezáltal biztosítva a diáklétszámot. Míg Pápán az ingázó diákok aránya 14-20%-ot tesz ki, addig a pápai járási szinten ez 25-30%. Az általános iskolák versenyképességét igazolja, hogy a lakossági kérdőívet kitöltők nagy többsége elégedett mind az oktatás színvonalával (3,84 pont), mind pedig az iskolák infrastruktúrájával és felszereltségével (3,95 pont).

40. ábra: Pápa általános iskoláinak ellátási körzetei (Forrás: Oktatási Hivatal)

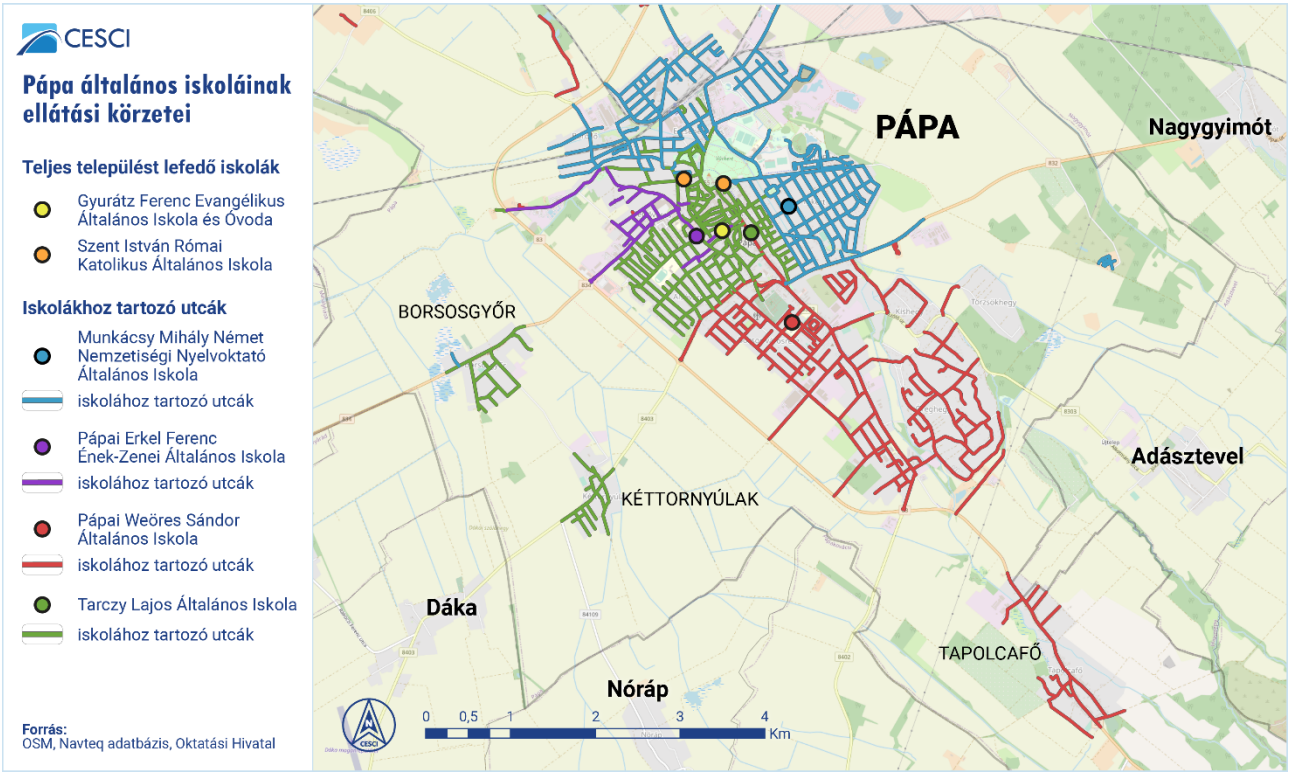

Mivel az iskolák hatóköre lefedi az egész város területét, így a **szegregációs területek tanulói** is hozzáférnek az alapfokú oktatáshoz. Ezen diákok többsége a Munkácsy Mihály Német Nemzetiségi Nyelvoktató Általános Iskolába jár, amely napközit, szabadidős programokat és több szakkört is nyújt diákjai számára. Míg 2012-ben 757 hátrányos helyzetű gyermek járt Pápán általános iskolába, addig 2014-ben már csak 193 fő, 2017-ben 76 fő, 2022-ben pedig mindössze 7 fő. Ez alapján a diáklétszámon belül betöltött arányuk is jelentősen csökkent, 28,8%-ról (2012) 0,3%-ra (2022).

Az általános iskolában dolgozó főállású pedagógusok mutatják az adott intézmény **humánerőforrásának** állapotát. Számuk 2010 óta – kisebb kilengésektől eltekintve – fokozatosan csökken. 2010-ben több mint 270 pedagógus (273 fő) dolgozott pápai általános iskolában, majd 2015-ben már csak 264 fő, 2022-ben pedig 242 fő. Az eltelt időszak alatt (2010-2022) összesen 31 fővel fogyatkozott meg Pápán a főállású pedagógusok száma, ami 11,3%-os veszteséget jelent. A főállású pedagógusra jutó átlagos diáklétszám 2010 és 2016 között fokozatosan csökkent – 10,3 főről 9,4 főre –, majd 2016-tól mérve ismét emelkedni kezdett, és 2020-ban ismét elérte a 10 főt. Az átlagosan egy iskolára jutó pedagógusszám is csak enyhe változást mutat: míg 2010-ben 30,3 pedagógus jutott egy intézményre, addig 2022-ben már csak 26,9 fő.

A pápai általános iskolák **számítógéppel való ellátottsága** 2010-2022 között folyamatosan javult. Míg 2010-ben 213 darab állt a tanulók rendelkezésére, addig 2022-ben már 383 darab. Minden iskola rendelkezik számítógéppel, és az internetelérés is biztosított. Az egy számítógépre jutó géphasználó diákok száma folyamatosan csökkent, ami a javuló eszközállománynak köszönhető. Amíg 2010-ben egy számítógépre 10,1 diák jutott, addig 2022-ben ez az érték 6,44.

Az intézmények **infrastrukturális állapotának** megóvása érdekében minden tanév kezdete előtt általános karbantartási munkálatokat tartanak. 2020-ban az egészségügyi festés mellett a Pápai Erkel Ferenc Ének-Zenei Általános Iskola tornatermében LED-es lámpákat szereltek fel, a Vajda Márta nevét

viselő általános iskolában pedig padlóburkolatot cseréltek. Jelentősebb fejlesztések között említhető a Munkácsy Mihály Német Nemzetiségi Nyelvoktató Általános Iskola 2011-es felújítása és bővítése. A beruházás során az iskola új épületszárnnyal gazdagodott, amely nyolc új tanteremnek és egyéb kiszolgáló helyiségeknek ad otthont. Az építkezés második részében a régi épületrészt is modernizálták, amelynek így a tetőszerkezete, a burkolata, a kazánja, a villamos és gépészeti berendezése újulhatott meg. Az építkezés továbbá akadálymentesítéssel (Forfa épület) és eszközbeszerzéssel is kiegészült. 2016-ban a Vajda Márta Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény tornaterme, 2018 pedig a Pápai Weöres Sándor Általános Iskola 12 tanterme újult meg a tanári szobákkal és egy vizesblokkal egyetemben. Utóbbi intézmény tantermeinek a világítása 2020-ban LED panelekkel korszerűsödött. Szintén tornateremfejlesztés történt 2021-ben, melynek kedvezményezettje a Gyurátz Ferenc Evangélikus Általános Iskola és Óvoda volt. Az újonnan épült kétszintes épületszárnyban a tornaterem mellett ebédlőhelyiséget is létrehoztak.

19. táblázat: Pápa város általános iskoláinak létszámadatai (Forrás: KSH)

Mutatók	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**
Általános iskolai feladatellátási helyek száma (db)	9	8	9	9	9	8	8	9	9	9	9	9
Általános iskolai osztálytermek száma (db)	127	122	124	123	123	123	124	128	124	127	130	129
Általános iskolai osztályok száma a nappali oktatásban (db)	123	114	112	113	111	110	109	115	117	117	119	117
Általános iskolai tanulók száma a nappali oktatásban (fő)	2742	2630	2620	2601	2560	2486	2445	2471	2478	2468	2525	2467
Általános iskolai főállású pedagógusok száma (fő)	270	260	264	263	264	265	260	259	256	247	249	242
Más településről bejáró általános iskolai tanulók száma a nappali oktatásban (fő)	387	391	403	431	436	434	413	451	320	453	477	495
Általános iskolában tanuló 1-4. évfolyamosok száma a nappali oktatásban (fő)	1362	1289	1291	1316	1331	1300	1272	1244	1246	1276	1366	1377
Általános iskolában tanuló 5-8. évfolyamosok száma a nappali oktatásban (fő)	1380	1341	1329	1285	1229	1186	1173	1227	1232	1192	1159	1090

20. táblázat: 2022/2023. tanévre beírt általános iskolai diákok létszáma Pápán (Forrás: Szolgáltatástervezési Koncepció)

ÁLTALÁNOS ISKOLÁK		
Intézmény neve	**Fenntartó**	**2022/2023. tanévre beírt létszám**
Vajda Márta Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola és EGYMI	Pápai Tankerületi Központ	151
Pápai Erkel Ferenc Ének-Zenei Általános Iskola	Pápai Tankerületi Központ	374
Munkácsy Mihály Német Nemzetiségi Nyelvoktató Általános Iskola	Pápai Tankerületi Központ	517
Tarczy Lajos Általános Iskola	Pápai Tankerületi Központ	475
Pápai Weöres Sándor Általános Iskola	Pápai Tankerületi Központ	344
Szent István Római Katolikus Általános Iskola	Veszprémi Főegyházmegye	411
Gyurátz Ferenc Evangélikus Általános Iskola és Óvoda	Pápai Evangélikus Egyházközség	228

41. ábra: Általános iskolai feladatellátási helyek átlagos létszáma (fő) (Forrás: TeIR)

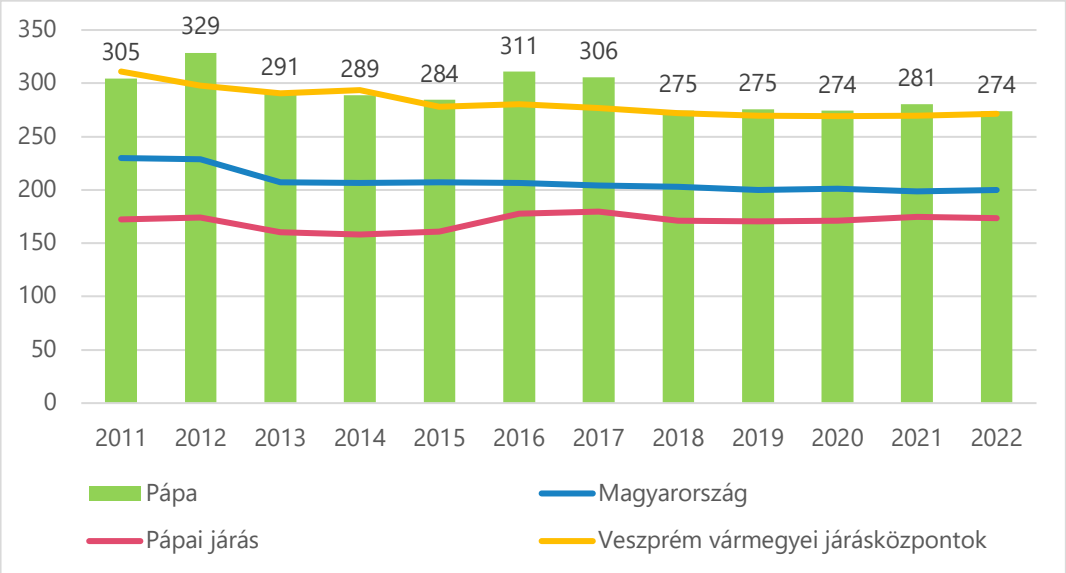

Az általános iskola végeztével a diákok a **középfokú oktatásba** kerülnek át, amely köznevelésre és szakképzésre bontható. A 2020-as szakképzési rendszer megreformálásával a szakközépiskolák és szakgimnáziumok átalakultak, előbbi szakképző iskolává, utóbbi technikummá. Kivételt csak azok a szakgimnáziumok jelenteknek, amelyek pedagógiai, közművelődési vagy művészeti területen folytatnak szakképzést. Ezen intézmények továbbra is szakgimnáziumként működhetnek. Pápán **szakképzést** biztosító intézményből négy darab van, amelyek a szakképzés különböző típusait fedik le. **Szakgimnáziumban** négy éven keresztül közismereti oktatás és szakmai képzés folyik, az azt követő ötödik évben már csak szakmai képzés történik. Érettségit és szakképesítést adó szakgimnáziumból egy van – a Pápai Református Kollégium Gimnáziuma, Művészeti Szakgimnáziuma és Diákotthona –, amely művészeti oktatást nyújt. A **technikum** öt éves képzést követően szakmával és érettségivel látja el diákjait. Pápán 2022-ben ez az iskolatípus négy intézményben működött: Pápai Református Kollégium Gimnáziuma, Művészeti Szakgimnáziuma és Diákotthona; Pápai SZC Jókai Mór Közgazdasági Technikum és Kollégium; Kisalföldi ASzC Batthyány Lajos Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium; Pápai SZC Acsády Ignác Technikum és Szakképző Iskola. Utóbbi kettő a technikumi képzés mellett három évfolyamos **szakképző iskolaként** is működik, amely érettségit nem, de szakmát biztosít. Középfokú **köznevelési** intézményből nyolc darab található a városban, amely közül hat érettségit nyújtó négy évfolyamos **gimnázium**. A Vajda Márta Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény a sajátos nevelési igényű diákok számára **szakiskolát**, a középsúlyosan értelmi fogyatékos tanulók számára **készségfejlesztő iskolát** tart fenn, amelyek lehetővé teszik tanulóik számára a munkába állást és az életkezdésre való felkészülést.

Az intézmények **működtetési háttere** alapján a tankerületi központhoz 3 iskola – Vajda Márta Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény; Pápai Petőfi Sándor Gimnázium; Türr István Gimnázium és Kollégium –, egyházi jogi személyhez pedig egy iskola – Pápai Református Kollégium Gimnáziuma, Művészeti Szakgimnáziuma és Diákotthona – tartozik. Korlátolt felelősségű társaság három gimnáziumot működtet – Balassi Bálint Gimnázium Pápai Tagintézménye; Tudásfa Felnőttoktatási Gimnázium és Általános Iskola Pápai Tagintézménye; QSI Nemzetközi Iskola Magyarország[1] –, melyek közül az első kettő fenntartójának a telephelye nem Pápán található. A szakképzést nyújtó intézmények közül a Pápai SZC Jókai Mór Közgazdasági Technikum és Kollégium és a Pápai SZC Acsády Ignác Technikum és Szakképző Iskola az Innovációs és Technológiai Minisztériumhoz, a Kisalföldi ASzC Batthyány Lajos Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium pedig az Agrárminisztériumhoz tartozik.

Pápa iskolavárosként az oktatási és szakképzési intézmények **területi hatóköre** jóval meghaladja a város körzethatárát. A pápai középiskolák tanulói a várostól mért közel 75 km-es sugarú körön belülről származnak, de szigorúan vett hatóköre Ajka, Celldömölk és Győr közötti területre korlátozódik. A Pápára irányuló oktatás célú napi ingázás főleg a Pápai járás településeire jellemző, úgymint Adásztevel, Kemeneshőgyész, Mezőlak, Mihályháza, Nagytevel, Pápasalamon, Ugod vagy Vaszar. Az intézmények többsége kollégiumi férőhelyet biztosít diákjai számára, melyek lakóinak többsége a környező kisvárosokból való, úgymint Ajkáról, Celldömölkről, Devecserről és Tapolcáról, de olyan települések is számottevő diákot küldenek pápai kollégiumba, mint Badacsonytomaj,

[1] A QSI Nemzetközi Iskola Magyarország amerikai iskolaként csak Budapesten és Pápán hozott létre oktatási intézményt. Vidéki iskolája 2018-ban nyílt meg.

Csabrendek, Kamond, Monostorapáti, Nyirád, Papkeszi vagy Vaszar. A gimnáziumok közül kiemelkedik a Református Kollégium, hiszen az intézmény történetiségéből adódóan vonzáskörzete országos léptékben mérhető. A pápai középiskolai tanulók szerény többsége ugyan Pápán él, de a más településről bejárók aránya általában így is eléri a 40-50%-ot: a Pápai SZC Acsády Ignác Technikum és Szakképző Iskola 55,6%-ban (233 fő), a Pápai Petőfi Sándor Gimnázium 48%-ban (136 fő), a Pápai SZC Jókai Mór Közgazdasági Technikum és Kollégium 45,6%-ban (214 fő), a Türr István Gimnázium és Kollégium pedig 45%-ban (246 fő) más településekről származó diákokat tanít.

42. ábra: Pápai közoktatási intézménybe járó nem pápai tanulók területi megoszlása (Forrás: Intézményi és a Pápai Tankerületi Központ adatszolgáltatása)

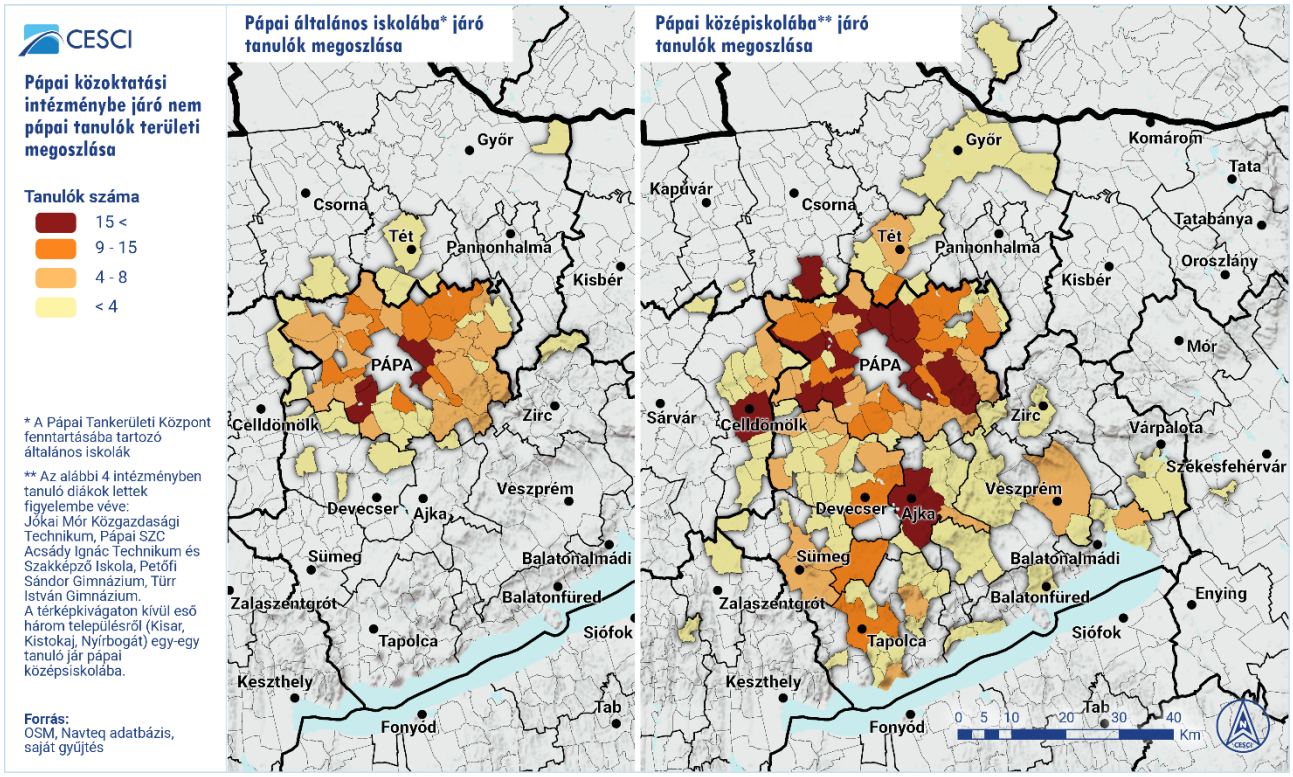

A középiskolákban tanuló **diákok létszáma** – a többi oktatási intézményekhez hasonlóan – csökken. Pápai gimnáziumokba 2022-ben 1 108 fő járt, 2010-hez (1 381 fő) képest 273 fővel kevesebb (19,8%-os veszteség). Az egy gimnáziumra jutó tanulószám folyamatosan csökkent: míg 2010-ben egy gimnáziumra átlagosan 276,2 fő jutott, addig 2022-re már csak 184,7 fő (33,1%-os veszteség). Az osztálytermek száma az utóbbi öt évben nőtt, 54 darabról (2018) 64 darabra (2022), amelybe a hat- és nyolcévfolyamos gimnáziumok adatai is beletartoznak. Ez alapján az egy osztályteremre jutó gimnazista diákok átlagos száma 25 főről 17,3 főre csökkent. A közoktatáshoz tartozó szakiskolai és készségfejlesztő iskolai feladatellátó helyek száma 2020-ban egyről kettőre nőtt, mivel a Vajda Márta nevét viselő intézmény készségfejlesztés mellett 2020-tól szakiskolai képzést is biztosít. A tanulószám 2016-2019 között enyhén csökkent (13 főről 9 főre), majd a 2020-as intézménybővítés által 36 főre gyarapodott 2022-ben. A szakképzés 2020-as reformja miatt az érintett intézmények esetében hosszabb idősoros elemzésre nincs lehetőség. 2022-ben a négy technikumba összesen 742 diák (egy intézménybe átlagosan 185,5 fő), a két szakképző iskolába 479 diák (egy intézménybe átlagosan 239,5 fő), az egy köznevelési szakgimnáziumba pedig 78 fő járt. A 2022/2023. tanév beiskolázási adatok alapján a legtöbb diák a Türr István Gimnázium és Kollégiumban (543 fő) és a Pápai SZC Jókai Mór Közgazdasági Technikum és Kollégiumban (451 fő) tanult. A hátrányos helyzetű tanulók száma

mind a gimnáziumban, mind pedig szakképzési intézményekben alacsony, számuk maximum 3-4 főre tehető. A 8 osztályt el nem végzett tanulók felzárkóztatása a 2020/21. tanévig a szakképzési HÍD programban, 2020/21. tanévtől a dobbantó programban történt meg.

43. ábra: Pápai gimnáziumok diákszáma (Forrás: KSH)

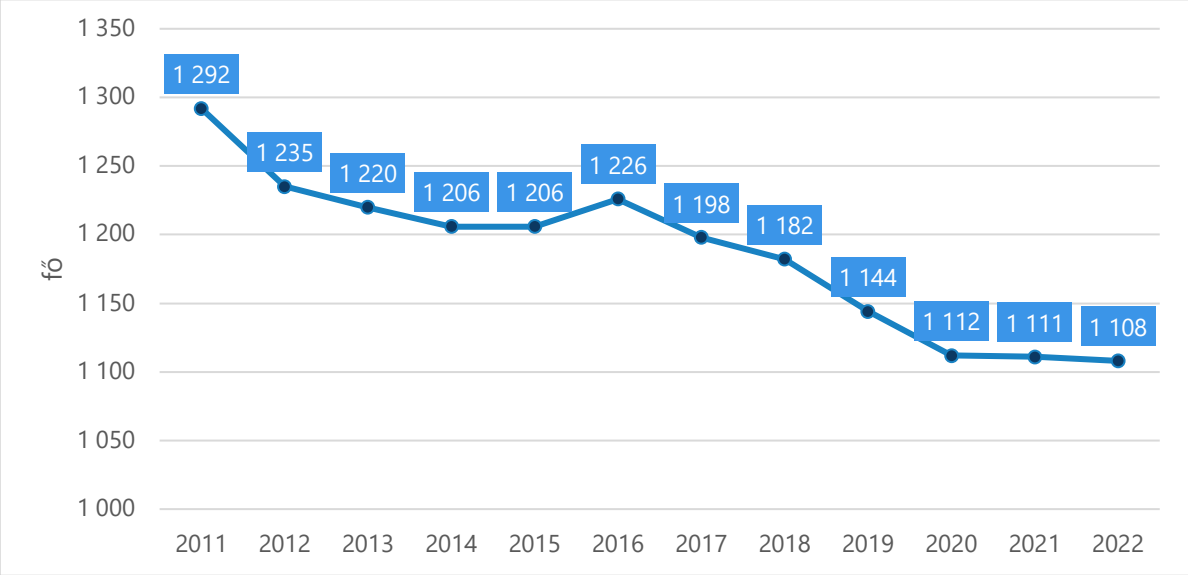

A gimnáziumokban oktató **főállású pedagógusok száma** 130 fő körül alakult, amely az utóbbi öt évben (2018-2022) mért legalacsonyabb értéket 2022-ben érte el (121 fő). 2022-ben egy gimnáziumra átlagosan 20,2 pedagógus (2016: 26,2 fő), egy pedagógusra 9 diák (2016: 9,4 fő) jutott. Szakiskolai és készségfejlesztő iskolában a főállású pedagógusok száma 6 főtt tett ki, ami jelentősen több mint 2016-ban (2 fő) vagy 2017-2019-ben (1 fő). A technikumok 2020-as tanárlétszáma 68 fő volt, akikre fejenként 11 diák került. Összességében egy technikum átlagosan 17 pedagógussal rendelkezett. A szakképző iskolák oktatói gárdája 51 főből állt, akik egyenként 9,4 diák képzéséért voltak felelősek. Az adatok tükrében a gimnáziumok vannak legjobban ellátva pedagógusokkal, míg a tanárokra jutó diákszám a szakképző iskolák esetében a legnagyobb.

A gimnáziumok **számítógéppel való ellátottsága** kedvezőnek mondható, mivel minden intézmény rendelkezik számítógéppel és internetelérhetőséggel. Az eszközállomány az időszakos visszaesésektől eltekintve – ami az eszközpark megújításából adódhat – 2011 óta folyamatosan nőtt. 2011-ben 213 db, 2016-ban 238 db, 2019-ben 243 db számítógéppel rendelkeztek a gimnáziumok. Az említett visszaesések 2011-ben (-18 db), 2017-ben (-14 db) és 2020-ban (-24 db) történtek. Ezek az időszakos kilengések az egy számítógépre jutó (számítógépet használó) diákszám alapján nem tetten érhető, mivel a vizsgált időszak minden évében átlagosan 6 tanuló jutott egy eszközre (2020-ban 6,1 fő). 2022-ben az eszközállományban jelentős bővülés volt tapasztalható, 601 számítógép állt rendelkezésre a gimnazisták számára. A gimnáziumok diáklétszámcsökkenése itt is megfigyelhető, mivel 2010-ben 1 509 tanuló használt számítógépet, addig 2022-ben már csak 1 330 fő.

A középiskolák **infrastruktúrájának fejlesztése** folyamatos, állapotuk az elvárásoknak megfelel. A Türr István Gimnázium és Kollégiumot érintő 2020-as fejlesztés az iskola kollégiumi épületére koncentrált. A kollégium épületének energetikai korszerűsítése a homlokzat és a lapostető szigetelésére, napelemes rendszer létesítésére és a nyílászárók részleges cseréjére terjedt ki. Jövőbeli fejlesztések között szerepel az intézmény Fő utcai épületének teljes körű felújítása, és egy új

tornaterem kialakítása a Csáky utcában. Pápai Református Kollégium Gimnáziumának, Szakgimnáziumának és Diákotthonának homlokzatfelújítása már 2013-ban megkezdődött, ami 2016-ban az épület teljes épületenergetikai és gépészeti modernizációjával folytatódott. A konyhaépület energetikai fejlesztése 2018-ban befejeződött, a tetőn napelemes rendszert létesítettek. További fejlesztések között szerepel egy új internátus kialakítása, amely kielégítené az időközben jelentkező férőhelyhiányt. A szakképzési intézmények közül a Kisalföldi Agrárszakképzési Centrum Batthyány Lajos Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Technikum Szakképző Iskola és Kollégium energetikai korszerűsítése 2019-ben fejeződött be. A munkálatok során a kollégium vizesblokkjai, a tető és a falak szigetelése, valamint a nyílászárók újultak meg. Fejlesztési szükségletek között merült fel a kollégiumi szobák és a közös helyiségek korszerűsítése, valamint új bútorok beszerzése. Az 1970-es években épült Pápai SZC Acsády Ignác Technikum és Szakképző Iskola épületének a tetőszigetelése 2016-ban valósult meg, ami 2020-ban négy tanterem felújításával, napelemrendszer kiépítésével és a világítótestek korszerűsítésével egészült ki. Az intézmény digitális eszközállománya jó, a tantermek fele interaktív táblával ellátott. A jövőbeli fejlesztések között szerepel további táblák beszerzése, valamint az épület elöregedett csatornarendszerének és vizesblokkjainak a felújítása. A Pápai SZC Jókai Mór Közgazdasági Technikum és Kollégium fejlesztései közül kiemelendő a 2016-2017-es homlokzatfelújítás és a kollégium fűtéskorszerűsítése. További munkálatok során 2018-2019-ben a vizesblokkok és a gépjármű kapu újult meg (utóbbit kaputelefonnal, kamerával és beléptetőrendszerrel látták el), majd a rákövetkező időszakban a folyosó nyílászárócseréje (2020), a világításrendszer modernizációja és az iskola hőközpontjának teljes gépészeti fejlesztése (2021) következett. A beavatkozásoknak köszönhetően az intézmény energetikailag modern, és digitális eszközállománya is megfelelő: 11 db interaktív tábla, 1 db okostábla és 6 informatikai szaktanterem (melynek gépállománya folyamatosan cserélődik). Azonban mivel az épület teljes körű felújítása 1990-ben történt meg, így mára tetőcserére és külső vakolásra szorul. A tervezett fejlesztések között szerepel még egy aula kialakítása és a tetőtér beépítése.

21. táblázat: 2022/2023. tanévre beírt középiskolai diákok létszáma Pápán (Forrás: Szolgáltatástervezési Koncepció)

KÖZÉPFOKÚ OKTATÁSI INTÉZMÉNYEK		
Pápai SZC Acsády Ignác Technikum és Szakképző Iskola	PSZC, NSZFH és KIM	nappali: 376 felnőttképz:56
Pápai SZC Jókai Mór Közgazdasági Technikum és Kollégium	PSZC	451
Kisalföldi Agrárszakképzési Centrum Batthyány Lajos Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Technikum Szakképző Iskola és Kollégium	Agrárminisztérium	409
Pápai Petőfi Sándor Gimnázium	Pápai Tankerületi Központ	260
Türr István Gimnázium és Kollégium	Pápai Tankerületi Központ	543
Pápai Református Kollégium Gimnáziuma, Szakgimnáziuma és Diákotthona	Dunántúli Református Egyházkerület	392

22. táblázat: Pápai szakképzés adatai (Forrás: KSH)

	2022
Köznevelési szakgimnáziumi feladatellátási helyek száma (db)	1
Köznevelési szakgimnáziumi tanulók száma a nappali oktatásban (fő)	78
Technikumi feladatellátási helyek száma (db)	4
Technikumi tanulók száma a nappali oktatásban (fő)	742
Technikumi főállású pedagógusok, oktatók száma (fő)	68
Szakképző iskolai feladatellátási helyek száma (db)	2
Szakképző iskolai tanulók száma a nappali oktatásban (fő)	479
Szakképző iskolai főállású pedagógusok, oktatók száma (fő)	51

Mára Pápának csak egy **felsőfokú oktatási intézménye** maradt, a Pápai Református Teológiai Akadémia. Képzési hely szerint Pápán a felsőoktatásban tanulók száma 2010 és 2022 között 80%-kal csökkent – 2010-ben 260 hallgatóval, 2022-ben már csak 52 hallgatóval rendelkezett a város – ami főleg két felsőoktatási intézmény pápai telephelyének felszámolására vezethető vissza. Ez a tendencia tükröződik vissza a felsőfokú oklevelet szerzők számában is. 2010-ben Pápán 72 fő végezte el sikeresen a felsőfokú tanulmányait, ami 2022-re 7 főre zsugorodott. A kollégiumban lakó hallgatók aránya – a 2013-2015-ös időszaktól eltekintve (50%-os arány) – többnyire 20-30% között ingadozott (2022-ben 23,07%). Ezzel szemben a felsőoktatási intézményben dolgozó oktatók száma a vizsgált időszakban alig változott, hiszen a 2010-es 24 főről 26 főre emelkedett 2022-re.

23. táblázat: Pápai felsőoktatás adatai (Forrás: KSH)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Felső oktatásban részt vevő hallgatók száma (képzési hely szerint) (fő)	260	218	157	111	87	95	86	60	50	47	47	52	52
Kollégiumban lakó felsőfokú alap- és mesterképzésben részt vevő hallgatók száma (képzési hely szerint) (fő)	58	50	52	62	51	43	20	23	14	12	14	14	12
Felsőfokú oklevelet szerzett hallgatók száma (képzési hely szerint) (fő)	72	30	25	30	27	17	29	12	12	13	8	8	7
Felsőoktatási intézményekben dolgozó oktatók száma (képzési hely szerint) (fő)	24	20	25	23	25	27	27	19	18	18	21	22	26

A város dinamizmusának és közösségszervezésének meghatározó eleme a helyi **kulturális és kreatív szektor** helyzete. A kulturális rendezvények terén kifejezetten széles a kínálat, viszont az azokat kiszolgáló korszerű, fenntartható, családbarát közösségi terek száma véges. A sportcsarnokon, egyes egyházi épületeken és a kastélyon, kastélykerten kívül még mindig kevés a valódi közösségi tér és rendezvényhelyszín. Kevés az igazán nagy látogatószámot vonzó rendezvény. Különösen

Veszprémmel szemben nagy e téren a város hátránya, mely sikeresen, igazi fesztiválvárosként és immár kulturális fővárosként tudta magát pozícionálni. A pápai kulturális intézmények területi hatóköre ezért főképp a város szűkebb környezetére, járására korlátozódik.

A muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvény 83/A. § (1) bekezdésben kapott felhatalmazás alapján, Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 13. § (1) bekezdés 7. pontjában meghatározott feladatkörében eljárva Pápa Város Önkormányzatának Képviselőtestülete a közművelődésről szóló 33/2020. (XII.15.) önkormányzati rendeletében határozta meg azon közművelődési alapszolgáltatások körét, amelyet települési önkormányzati kötelező feladatként ellát.

Pápa Város Önkormányzata a feladatkörébe tartozó közművelődési feladatainak ellátásáról a Pápai Platán Nonprofit Kft-vel kötött közművelődési megállapodás útján gondoskodik.

Ennek keretében biztosítja a művelődő közösségnek rendszeres és alkalomszerű művelődési vagy közösségi tevékenysége végzésének helyszínét a Huszár Közösségi Házban és a művelődő közösség számára bemutatkozási lehetőségeket teremt.

Továbbá biztosítja az alábbi közművelődési alapszolgáltatásokat a Kft. feladatellátási helyeként működő Jókai Mór Művelődési Központ keretein belül:

- művelődő közösségek létrejöttének elősegítése, működésük támogatása, fejlődésük segítése, a közművelődési tevékenységek és a művelődő közösségek számára helyszín biztosítása,
- a közösségi és társadalmi részvétel fejlesztése,
- az egész életre kiterjedő tanulás feltételeinek biztosítása,
- a hagyományos közösségi kulturális értékek átörökítése feltételeinek biztosítása,
- az amatőr alkotó- és előadó-művészeti tevékenység feltételeinek biztosítása,
- a tehetséggondozás- és -fejlesztés feltételeinek biztosítása, valamint
- a kulturális alapú gazdaságfejlesztés.

Pápa Város Önkormányzata a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvény alapján a közművelődési és közgyűjteményi feladatokról, illetve a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény, valamint a régészeti örökség és a műemléki érték védelmével kapcsolatos szabályokról szóló 39/2015. (III.11.) Korm. rendelet alapján a régészeti örökség és műemléki érték védelmével kapcsolatos feladatok ellátásáról is a Pápai Platán Nonprofit Kft. útján gondoskodik.

A Kft. feladatellátási helyeként működő Gróf Esterházy Károly Múzeum és Kékfestő múzeum által ellátott feladatok:

- A kulturális javak egységes szaktudományos szempontok szerint, tudományos szaktevékenység keretében kialakított, nyilvántartott és dokumentált együttesének őrzése, gondozása és kiállításokon történő bemutatása.
- A kulturális javakhoz kapcsolódó kutatási tevékenység biztosítása.
- Kultúraközvetítő, közművelődési tevékenységével hozzájárulás az egész életen át tartó tanulás folyamatához.
- Közművelődési rendezvények és egyéb programok rendezése.
- A nevelési-oktatási intézményekkel való együttműködés, múzeumpedagógiai programjaival az iskolai és az iskolán kívüli nevelési célok elérésének segítése.

- A kulturális javak múzeumpedagógiai célú feldolgozása, folyamatosan megújuló múzeumpedagógiai és múzeumandragógiai programkínálat biztosítása.
- Turisztikai vonzerejének felhasználásával, a látogatóknak nyújtandó szolgáltatásokkal helyi és országos szinten a gazdaság élénkítésének elősegítése.
- A működési engedélyben meghatározott gyűjtőkörébe tartozó kulturális javak gyűjteménygondozása, ennek keretében azok gyarapítása, nyilvántartása, állományvédelme, tudományos feldolgozása és publikálása, hozzáférhetővé tétele, ennek keretében állandó és időközi kiállítások rendezése, közművelődési és múzeumpedagógiai programok és kiadványok biztosítása, a kulturális javak digitalizálása, a kutatási tevékenység biztosítása.
- Gyűjtőterületére kiterjedően a jogszabályban meghatározottak szerint régészeti feltárás, illetve régészeti szaktevékenység végzése.
- Kiadványai és más, a múzeum, illetve a kiállítóhelyek karakteréhez illő tárgyak értékesítésére múzeumi bolt üzemeltetése.

A muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvény 64.§ (1) bekezdése szerint a települési könyvtári ellátás biztosítása a települési önkormányzatok kötelező feladata, melynek ellátásáról a Kft. útján gondoskodik.

A Kft. feladatellátási helyeként működő Jókai Mór Városi Könyvtár által közszolgáltatási szerződés keretein belül ellátott feladatok:

- Pápa, Fapiac tér 14. szám alatt: könyvtári dokumentumok helyben használata, kölcsönzése; könyvtárközi kölcsönzés, területi együttműködés szervezése; könyvtári tevékenységgel összefüggő egyéb szolgáltatások.
- a könyvtári tevékenység fő céljait küldetésnyilatkozatban közzéteszi,
- gyűjteményét folyamatosan fejleszti, feltárja, megőrzi, gondozza és rendelkezésre bocsátja,
- tájékoztat a könyvtár és a nyilvános könyvtári rendszer dokumentumairól és szolgáltatásairól,
- biztosítja más könyvtárak állományának és szolgáltatásainak elérését,
- részt vesz a könyvtárak közötti dokumentum- és információcserében,
- biztosítja az elektronikus könyvtári dokumentumok elérhetőségét,
- a könyvtárhasználókat segíti a digitális írástudás, az információs műveltség elsajátításában, az egész életen át tartó tanulás folyamatában,
- segíti az oktatásban, képzésben részt vevők információellátását, a tudományos kutatás és az adatbázisokból történő információkérés lehetőségét,
- kulturális, közösségi és egyéb könyvtári programokat szervez,
- tudás-, információ- és kultúraközvetítő tevékenységével hozzájárul az életminőség javításához, az ország versenyképességének növeléséhez,
- a szolgáltatásait a könyvtári minőségirányítás szempontjait figyelembe véve szervezi,
- a nyilvános könyvtár az általa üzemeltetett, kiskorúak által is használható, internet-hozzáféréssel rendelkező számítógépek használatát a kiskorúak védelmét lehetővé tevő, könnyen telepíthető és használható, magyar nyelvű szoftverrel ellátva biztosítja a kiskorúak lelki, testi és értelmi fejlődésének védelme érdekében.
- szolgáltató jelleggel részt vesz a Könyvtárellátási Szolgáltató a kistelepülési könyvtárak könyvtári ellátása céllal.

Szintén a Pápai Platán Nonprofit Kft. üzemeltetésében működő Esterházy-kastély elsősorban turisztikai attrakció, de a kastély épületében található a Gróf Esterházy Károly Múzeum legújabb, Pápa középkori történelmét bemutató helytörténeti kiállítása és az épület, valamint annak udvara több kulturális rendezvény helyszíne is.

Pápa város kulturális kínálatát tovább színesíti a gazdasági társaságként működő Pegazus Színház, Petőfi Mozi, valamint az Edvy Malom Fogadó és Barokk Udvarház, az intézményi formában működő Dunántúli Református Egyházkerület Tudományos Gyűjteményeinek könyvtára, levéltára és Pannonia Reformata múzeuma, az Allegro Alapfokú Művészeti Iskola, a Pápai Református Kollégium "Tánc-Lánc" Alapfokú Művészeti Iskolája, a Bartók Béla Alapfokú Művészeti Iskola továbbá számos egyesület, közülük kiemelendő a Pápai Vadvirág Művészeti Egyesület, a Pápai Fúvósok Közhasznú Egyesülete, a Pápai Művelődéstörténeti Társaság, valamint a város köznevelési intézményei, egyházi közösségei és további civil szervezetei.

A kulturális és ismeretterjesztő rendezvények számának és látogatottságának adatait – a 2020-as egészségügyi világválság miatt – érdemes a 2010-2019 közötti, valamint a 2020 utáni időszak esetében külön-külön vizsgálni. A kulturális rendezvények száma (Pápa: 17,1/ezer lakos), a kulturális rendezvényeken résztvevők fajlagos száma (Pápa: 4 267 fő/ezer fő). A rendezvények száma 2010-2019 között 400 és 700 db között változott (2019: 518 db), de voltak olyan kiemelkedő évek (2015: 907 db; 2016: 943 db), amikor számuk meghaladta a 900 darabot. A pandémiát követően a rendezvények számában lassú emelkedés tapasztalható, a 2020-as értékhez (76 db) képest 2022-ben 149 darab rendezvényt tartottak a városban. A kulturális rendezvényeken résztvevők száma 2010-2016 között folyamatosan emelkedett (2010: 60 931 fő; 2016: 223 521 fő), majd a 2016-os rekordévet követően erőteljesen apadt (2019: 129 406 fő). A rendezvényekhez hasonlóan a résztvevők számában is csökkenés volt tapasztalható 2020-ban (26 732 fő), a visszarendeződési folyamat még itt sem zárult le (2022: 71 600 fő). 2022-ben összesen 20 ismeretterjesztő rendezvényt tartottak, amelyekre 790 fő látogatott el. A rendszeres művelődési foglalkozások száma 2013-2019 között meghaladta az évi 2 000 darabot, amelyek közül kiemelkedő évnek tekinthető 2014 (2 705 db), 2015 (3 353 db) és 2016 (2 763 db). Ezen rendezvények éves látogatószáma többnyire 5 000 fő alatt marad (2019: 1 777 fő), kiugró értéket csak 2017-ben mértek (19 408 fő). A pandémiát követően a vizsgált mutatók értékei szintén visszaestek, 2022-ben a rendszeres művelődési foglalkozások száma 13 darab, az ezeken résztvevők száma pedig 1069 fő volt. A lakossági kérdőívre beérkezett válaszok alapján a helyiek közepesen elégedettek (3,67 pont) a város kulturális életével, a fiatalokat megszólító rendezvényeket hiányolják.

44. ábra: Kulturális rendezvényeken és rendszeres művelődési formákban résztvevők száma (Forrás: KSH)

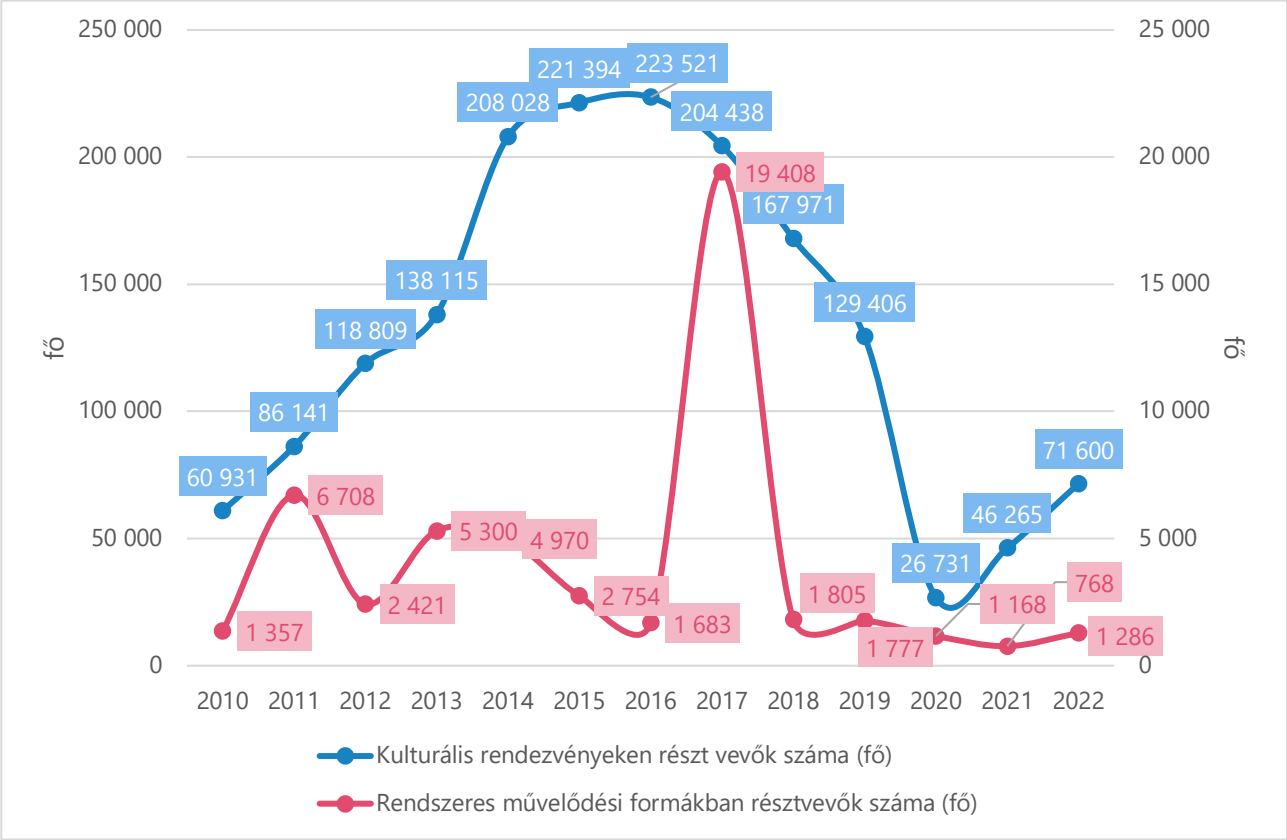

A Jókai Mór Városi Könyvtár Pápa egyetlen könyvtára. A beiratkozott olvasók száma 2010-től (6 563 fő) 2019-ig (9 354 fő) szinte töretlenül gyarapodott, azonban 2020-tól szignifikánsan csökkent a számuk (2022:1352 fő). A kölcsönzött könyvek száma 2017-ig (140 125 db) 100 000 darab fölött volt, ami 2022-re 41 338 darabra fogyatkozott. A három pápai múzeumba 2022-ben 20 538 fő látogatott el, amely a 2019-es értékhez (46 251 fő) viszonyítva 56%-os csökkenés. A csökkenés oka vélhetően a pandémia. A vizsgált időszakban a múzeumok száma bővült: 2011-ben kettő, 2013-ban három múzeum nyitotta meg kapuit.

A kulturális intézmények **infrastrukturális állapota** alapján a legnagyobb fejlesztésre a Jókai Mór Városi Könyvtár szorul. A 2020-as energetikai fejlesztés során napelemmel látták el az épületet, valamint a hőszigetelés és a nyílászáró-állomány is megújult. Ennek ellenére a világítás-, fűtés- és tetőkorszerűsítés még mindig nem történt meg. Az épület legnagyobb hátránya, hogy belső szerkezete nem alkalmas a könyvtári funkció betöltésére, hiszen az iskolai, s nem könyvtári célból épült. Ebből adódóan inkább új könyvtári épület kialakítására lenne szükség. A Jókai Mór Művelődési Központ épülete szintén 2020-ban újult meg. A fejlesztés nyílászárócserét, hőszigetelést, valamint a fogadótér és a külső terasz átalakítását foglalta magában. További fejlesztési igény a fűtésrendszer modernizálása, mivel jelenlegi állapota nem gazdaságos. Az épület szakaszolására nincs lehetőség, a teljes épület kifűtése pedig fölösleges. A fűtéskorszerűsítés mellett a világítótestek cseréje, a klimatizálás és a színpadtechnika fejlesztése is a jövőbeli beruházások között szerepel. Szintén felújításra szorul a Kékfestő Múzeum főépülete és gyárépülete, amelynek korszerűsítése főleg az elektromos hálózat cseréjére irányul. A Huszár Közösségi Ház épületkarbantartása nyílászárócserét, világításkorszerűsítést és a vizesblokkok felújítását tartalmazza. Az eddig megvalósult kulturális

fejlesztések közül kiemelkedik a filmszínház 2013-as átadása, valamint az Esterházy-kastély 2015-ös renoválása (amely jelenleg nyílászárócserére szorul).

24. táblázat: Közművelődési intézmények száma Pápán (Forrás: KSH)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Közművelődési intézmények száma (db)	4	3	1	7	17	15	10	14	18	16	17	14	13
Rendszeres művelődési foglalkozások száma (db)	1884	1708	1563	2323	2705	3353	2763	2204	2541	2155	65	671	1069
Rendszeres művelődési formákban résztvevők száma (fő)	1357	6708	2421	5300	4970	2754	1683	19408	1805	1777	1168	768	1286
Kulturális rendezvények száma (db)	689	470	541	515	708	907	943	638	430	518	76	99	149
Kulturális rendezvényeken részt vevők száma (fő)	60931	86141	118809	138115	208028	221394	223521	204438	167971	129406	26731	46265	71600
Alkotó művelődési közösségek száma (db)	17	15	14	17	31	27	30	20	26	24	17	13	28
Alkotó művelődési közösségek tagjainak száma (fő)	326	307	239	317	452	497	559	427	492	412	256	212	425
Ismeretterjesztő rendezvények száma (db)							77	133	228	59	45	43	20
Ismeretterjesztő rendezvényeken résztvevők száma (fő)							6030	2795	3477	3062	539	847	790

A pápai identitásnak fontos eleme a sport, ezért a város **sportlétesítményei** az alapvető igényeket – legyen az tömegsport vagy versenysport – kielégítik. A meglévő sportinfrastruktúra egyaránt kiszolgálja az iskolai testnevelést, a szabadidősportot, valamint az egyesületek munkáját. Szabadtéri

pályából összesen 19 darab található a városban, amelyek között sportcentrum, stadion, sportcsarnok, sportpálya, pumpapálya, lovaspálya, teniszpálya, kerékpárút és kondipark is található. Ezeket 23 darab fedett sportlétesítmény egészíti ki, amelyek között sportcsarnok, sportpálya, tornaterem, konditerem, termálfürdő, bowling pálya, darts pálya és fegyveres lőtér is szerepel. Ezen létesítményekben végezhető **sportolási tevékenységek** igen széleskörűek, kezdve a tömegsportoktól egészen a sportegyesületek és klubok által működtetett speciális sportágakig (lovaglás, lövészet, karate, tánc, fitness, cirkuszművészet). A város legújabb sportlétesítménye a Sportcentrum, ahol atlétika és teke sportág mellett szabadidős sporttevékenységek is helyt kapnak, továbbá lehetőség van személyi edzésre, mozgásterápiára, masszázsra, edzőtáborokra és rendezvények szervezésére. A Városi Sportcsarnok rendezvények, testnevelés órák, egyesületek edzéseinek ad otthont. Nézőtere 1 150 személy befogadására képes, játéktere 20x40 méteres, ami két műfüvespályával egészül ki. A Perutz Stadion 500 fedett ülőhelyével és 5 500 fős teljes befogadóképességével a város legfontosabb futballmérkőzéseit fogadja be, míg a Spartacus Sportpálya 50 fős fedett ülőhelyével és 20x40-es műfüves pályájával ingyenesen biztosítja iskolák és egyesületek számára a testmozgás lehetőségét. A Várkertfürdő két medencét biztosít a sportolásra: egy tanmedencét (amely vízi tornára és úszásoktatásra alkalmas), valamint a gyakorlott úszók számára egy feszített víztükrű sportmedencét (2 méter mély, 25 méteres, 6 sávos).

A város sportinfrastruktúrája nem csak a pápai, hanem a környező (járási) települések igényeit is kielégítik, ezért a **területi hatóköre** jóval túlnyúlik a város közigazgatási határán. A mindennapi sportolást biztosító sportpályák a város különböző részein elérhetőek: szakképző iskolák sportpályái (2 db), lakótelepi betonos sportpályák (2 db), valamint a csatolt településrészek saját sportpályái (3 db). Mindemellett a nagyobb sportlétesítmények és sportfunkciók a város ÉK-i (Várkert és Külső-Várkert) részén tömörülve egyfajta külön sportközpontot alkotnak. **Működtetési háttér** alapján az önkormányzati tulajdonban lévő sportlétesítmények üzemeltetését a város a Pápai Sport Nonprofit Kft. megbízásával látja el. Ezen létesítmények közé tartozik a Pápai Sportcentrum, a Városi Sportcsarnok, a sportcsarnok melletti műfüves kispályák, a Spartacus Sportpálya, a Mézeskalács utcai és a Teveli úti sportpályák, a Perutz Stadion, valamint a csatolt településrészek (Borsosgyőr, Kéttornyúlak, Tapolcafő) sportpályái, a Külső-Várkertben lévő futókör. Ezek mellett kiemelt fontosságú létesítmény a Várkertfürdő, amelyet a többségi önkormányzati tulajdonban levő gazdasági társaság, a Pápa Termálvízhasznosító Zrt. üzemeltet.

Ezen létesítmények szolgáltatását főleg iskolai csoportok és sportegyesületek tagjai veszik igénybe. **Látogatottsági számok** alapján a Sportcentrumot 300-400 fő, a Városi Sportcsarnokot 300 fő, a Sportcsarnok melletti műfüves kispályákat 100 fő (kisbajnokságok esetén +40 fő), a Spartacus Sportpályát (amely nyitott és ingyenes) 300 fő, a Perutz Stadiont szintén 300 fő, míg a csatolt települések sportpályáit külön-külön 10-20 fő (mérkőzések idején 50 fő) veszi igénybe naponta. Természetszerűen rendezvények vagy nagyobb mérkőzések idején a látogatószám jelentősen megnő. A Perutz Stadionban rendezett mérkőzések alkalmával a stadion napi látogatószáma 200-300 fővel, kispályás bajnokságok esetén 150 fővel emelkedik. A Várkertfürdő éves látogatószáma – amely nem csak a sportolás célú személyeket tartalmazza – 2019-ben 262 051 fő volt (naponta átlag 718 fő).

A sportlétesítményeket érintő **infrastrukturális fejlesztések** közül kiemelendő a 2021-ben átadott Pápai Sportcentrum. Az új sportlétesítmény során szabványoknak megfelelő nyolcsávos atlétikai pálya létesült rekortánnal és füvesített dobótérrel. A Sportcentrum fejlesztésének utolsó ütemében

futófolyosót, ugrógödröt, magasugró területet, beltéri dobókört, tekepályát, skateboard pályát, streetball pályát és játszóteret alakítottak ki. Az épület rendelkezik a szükséges öltözőkkel, irodákkal, fitness- és edzőtermekkel. A Városi Sportcsarnok fűtésrendszere és a tetőszerkezete 2021-ben újult meg, utóbbit szigeteléssel és napelemmel is ellátták. A sportcsarnok korszerűsítése eddig csak részben történt meg, ezért a közel húsz éves épületben gyakoriak a műszaki problémák. Jelentős fejlesztés történt még 2021-ben a Külső-Várkertben is, hol az extrém sportok kedvelői számára egy 1 400 négyzetméteres pumpaparkot hoztak létre. A Spartacus Sportpályát 2015-ben újították fel, amelynek keretében a füves nagypálya öntözőrendszerrel és világítással egészült ki. Műfüves és salakos kispályája megfelelő állapotú. Szintén ezen felújítás keretében a Perutz Stadion centerpályájának és a Kisalföld Agrárszakképzési Centrum Batthyány Lajos Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium labdarúgópályájának a gyepszőnyege ekkor újult meg, utóbbi szintén automata öntözőrendszert kapott. A csatolt települések sportpályái is bizonyos mértékű fejlesztésekben részesültek. A borsosgyőri sportpálya öltözőit az utóbbi években felújították, a pályát kispadokkal és korszerű eredményjelzővel látták el. A kéttornyúlaki sportpálya öltözőinek vizesblokkjai megújultak, a nyílászárókat lecserélték, azonban az épület műszaki állapota rossz. Hasonlóan kedvezőtlen állapotú a tapolcafői sportpálya is, melynek nagypályája és öltözői nem megfelelő állapotúak.

Az eddig megvalósult korszerűsítések mellett **további fejlesztések** szükségesek. A Pápai Sportcentrum kivitelezése során a gépjárművek garázsa és az atlétika pálya csepegtető öntözőrendszere még nem épült meg. Az új garázs a gépjárművek hosszabb élettartamához, az öntözőrendszer a kommunális vízzel és az élő munkaerővel való spórolást tenné lehetővé. A Városi Sportcsarnok régi épületszerkezetéből adódóan renoválásra szorul. A legfontosabb beruházások között a nyílászárók és a vizesblokkok felújítása, valamint a játéktér felületcseréje szerepel. Ezek mellett a szünetmentes tápegység cseréje, a kis tornaterem talajcseréje, a falburkolatok kijavítása, a riasztóközpont cseréje, a világítás korszerűsítése, az öltözők felújítása, az akusztikai csillapítás, továbbá a fűtés és tűzjelző rendszer korszerűsítése is a fejlesztési listán szerepel. Ezen felül a sportcsarnok melletti műfüves pályák befedése és a LED világítás kialakítása is növelni tudná a létesítmény kihasználhatóságát. A Spartacus Sportpályán jelentkező fejlesztési igények között a járófelületek, a kerítés és a villámvédelem javítása, a térvilágítás kiépítése, a salakos futópálya korszerűsítése és egy tárolóépület kialakítása szerepel. A Perutz Stadion főépületének és lelátóinak állapota rossz, emiatt ezek korszerűsítése elengedhetetlen. Ezt egészíti ki a járdafelületek felújítása, a villámvédelem javítása és a lapostetők renoválása. A csatolt településrészek sportpályái közül a borsosgyőri betonos pálya és annak környezetének megújítása szükségszerű. A padok, pályafelületek és eredményjelzők korszerűsítésén felül a kéttornyúlaki pályánál a tetőszerkezet renoválása és az épület fűtéssel való ellátása, a tapolcafői pályánál az öltözők teljes felújítása szerepel. A Várkertfürdő fejlesztései között hőszivattyú beszerzése, napelem rendszer létesítése, valamint gépészeti fejlesztést tartalmaz. Ahhoz, hogy a fürdő vízellátása a jövőben is biztosított legyen további kutat kell kialakítani. A sportinfrastrukturális beruhások tartalmazzák továbbá a Vasas sporttelep fejlesztését is, ami egy városi teniszközpont kiépülését jelentené.

2.1.6.2. Esélyegyenlőség biztosítása

Pápa esélyegyenlőséget célzó programjainak és beruházásainak fő célkitűzése a mélyszegénységben élők, a roma lakosság és az idősek helyzetének javítása, valamint a város többségi társadalmához való felzárkóztatása. Az **időskorúakat célzó tevékenységek** közül az alapvető számítástechnikai ismeretek oktatása emelhető ki. A város könyvtárában kialakított felnőttképzési helyiség lehetőséget teremtett, hogy a NYITOK program keretében az időskorúak bővíthessék számítógépes ismereteiket. Az öt éven át tartó felnőttképzés során az érintett korosztály elsajátíthatta a digitális, internetalapú szolgáltatások használatát, csökkentve így a városban tapasztalható generációs különbségek nagyságát. A **szegregátumban élő lakosság** társadalmi integrációját szolgáló programok között humán és infrastrukturális fejlesztések is történtek. A felzárkóztatási programok sikerességének legnagyobb akadálya, hogy sokan a bemeneti követelményeknek nem felelnek meg, mivel az érintettek egy része nem végezte el az általános iskola nyolc osztályát. Emiatt a fejlesztések során a képzéshez szükséges bemeneti feltételek teljesítésére kell koncentrálni, ami a 7-8. osztály elvégzésére irányuló programok támogatása nélkül nem érhető el. Az általános iskolai tanulmányok teljesítését célzó programra már volt példa Pápán, de jelenleg ilyen lehetőség nem áll rendelkezésre. Az infrastrukturális beruházások közül a Rigó lakótelepi szegregátumban létrehozott – szolgáltatáshiányokból fakadó kihívásokat enyhíteni tudó – Cserhaj Csillagház és Szolgáltatópont emelhető ki. A szolgáltatóház tisztálkodási, mosási, oktatási és internethasználati lehetőséget biztosít bárki számára, mindemellett a szolgáltatópont a felmerült ügyintézések megoldásában is segít, egy arra kijelölt családsegítő kolléga által. A beruházások közül a szolgáltatóház kialakítása mondható a legnagyobb sikernek, mivel a képzések végeztével és a támogatások biztosítása után a puha fejlesztések kifulladtak, de a szolgáltatópont továbbra is betölti a kijelölt funkcióját. A beruházások elsődleges célja nem a szegregátumok felszámolása, hanem a komplex **humán szolgáltatások** és képzések odavitele és **elérhetővé tétele** volt (ami sikeresen megtörtént). Ezt egészíti ki az önkormányzat által tervezett **délutáni tanoda** kialakítása, amely sportolási és kulturális lehetőségeket biztosítana a gyermekek számára, hogy szabadidejüket értelmes és tartalmas tevékenységgel tölthessék el.

A mélyszegénységben élők és a romák esélyegyenlőségét elősegítő **felzárkóztató és integrációs programok** között olyan tevékenységek szerepelnek, mint az egészségügyi és életvezetési tanácsadás, népegészségügyi szűrés vagy közösségépítő rendezvények szervezése. Felvilágosító programok keretében a védőnők gyermeknevelséhez és gondozáshoz, valamint egészségmegőrzéshez köthető egészségfejlesztési foglalkozásokat, továbbá szűréseket szerveznek. A lakókörnyezet karbantartását segítő tanácsadások a hulladék és a veszélyes anyagok kezelésében nyújt eligazodást, míg az ellátórendszerek igénybevételében (ellátások és támogatások kérelmezésében) a Család- és Gyermekjóléti Központ segít tájékozódni. További célkitűzésként szerepel a higiéniai ismeretek növelése, a szolgáltatópont ismertetése, a szűrővizsgálatok népszerűsítése, valamint a helyes hulladékkezelési módszerek érvényre juttatása. Fontos jövőbeli tevékenységek között említhető az iskolakezdés előtt álló gyerekek és szüleinek nyílt nap és információs program szervezése, nyolc osztály befejezését támogató (készség és kompetencia-fejlesztő) foglalkozások létrehozása, szakképzést és átképzést segítő tanfolyamok kialakítása, valamint a munkába állást segítő programok elindítása.

25. táblázat: Hátránykompenzáló programok (Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi program)

Tanév	tanodai program létszám	HH/HHH tanulók létszáma	tehetség-gondozó program	HH/HHH tanulók létszáma	nyári tábor	HH/HHH tanulók létszáma	Alapfokú művészet-oktatás	HH/HHH tanulók létszáma
2017/2018.	0	0/0	642	21/16	311	4/6	310	0/0
2018/2019.	0	0/0	653	14/16	310	1/1	293	0/0
2019/2020.	0	0/0	638	12/14	70	0/0	302	0/0

Hátránykompenzáló programok között tehetséggondozás, nyári tábor és alapfokú művészetoktatás szerepel, míg tanodai program jelenleg nem áll a gyerekek rendelkezésére. A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek részvétele ezen programokon minimális, ezért további hátránykompenzáló tevékenységek szervezése szükségszerű. A tehetséggondozó programokban évente 640-650 diák (2018/2019: 653 fő) vesz részt, amely közül a hátránnyal rendelkező fiatalok száma 30-40 fő (2018/2019: HH: 14 fő; HHH: 16 fő) között alakul, ami a programban résztvevők 4%-át adja. A nyári táborok 300 főnek (2018/2019: 310 fő) biztosítanak kikapcsolódást, amelyekben hátrányos helyzetű gyermek alig vesz részt (2018/2019: HH: 1 fő; HHH: 1 fő). Alapfokú művészeti oktatásban évente szintén közel 300 fő részesül (2018/2019: 293 fő), amelyek között hátrányos helyzetű és halmozottan hátrányos helyzetű gyerek nincs. Megemlítendők a GINOP 6.1.1 keretében tartott képzések, amelyek a 7-8. osztály elvégzését segítették elő. Pápán a 2016/2017-es tanévben 16 fő, 2017/2018-ban 24 fő, 2018/2019-ben 0 fő, 2019/2020-ban pedig 13 fő vett ezeken részt. A felzárkóztató programok szükségszerűek voltak, azonban a rászorulók többségének nem csak az általános iskola utolsó két osztálya hiányzik, hanem a teljes felső tagozat (5-8. osztály), ilyen képzést pedig nem szervezett a tankerület.

2.1.7. A település gazdasága

2.1.7.1. A település gazdasági súlya, szerepköre

Egy-egy település gazdasági súlyára utaló mutató az egy lakosra jutó jegyzett tőke, valamint az egy lakosra jutó hozzáadott érték. Előbbi kapcsán 2021-ben Pápa (528,1 ezer Ft/fő) a járását megelőzve (337,7), de a Veszprém vármegyei járásközpontok (541,6) és a magyar átlag (2 099) mögött helyezkedik el a rangsorban. Utóbbi mutatónál a 2015-ös adatok értelmében Pápa helyzete igen hasonló: Pápa értéke (994 ezer Ft/fő) megelőzi a járásit (872), de elmarad a vármegyei járásközpontok (1 562) és Magyarország (2 725) átlagától.

45. ábra: Egy lakosra jutó bruttó hozzáadott érték (1 000Ft) (Forrás: TeIR)

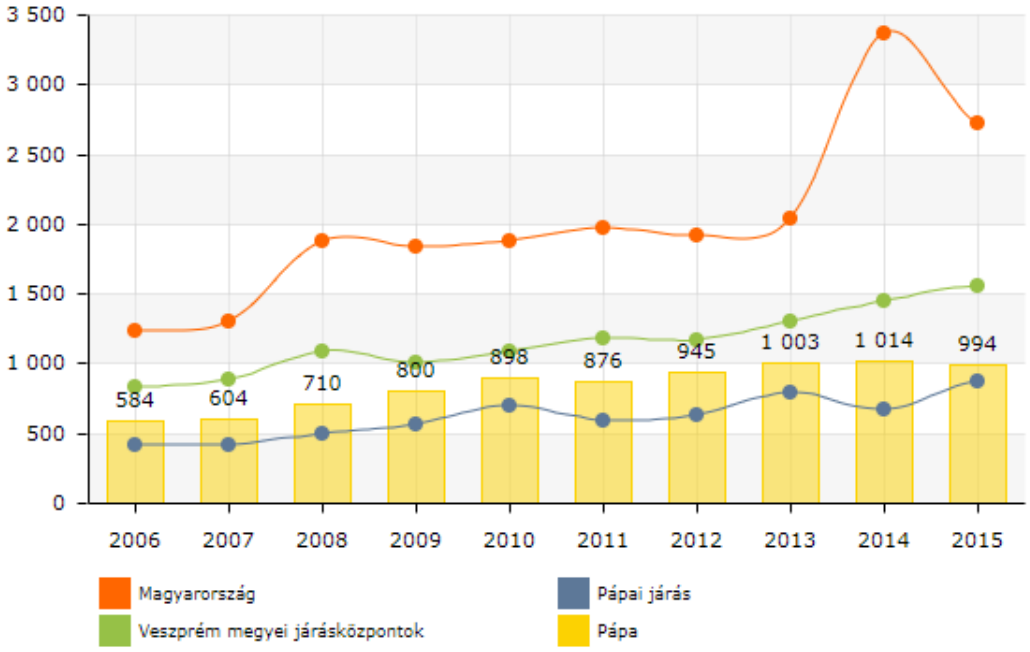

A hozzáadott értéken és jegyzett tőkén kívül fontos mutatószám egy város gazdasági intenzitása terén az **egy lakosra jutó iparűzési adó**. A 2014. évi 44,36 ezer Ft-ról 2019-re mintegy 61,99 ezer Ft-ra gyarapodott az egy lakosra jutó IPA. A koronavírus világjárvány okozta gazdasági visszaesés következményeként ez a kedvező érték 52,56 ezer Ft/főre csökkent 2020-ban, azonban még ez is mintegy 18,5%-os növekedést jelent a 2014-es bázisévhez viszonyítva. 2022-ben az egy lakosra eső adónem értéke a 70 ezer forintot, amely a legjobb érték a vizsgált időszakban. A pápai vállalkozások többségének válságálló képessége elegendőnek bizonyult ahhoz, hogy a pandémia okozta válságot követően a város gazdasága ismét prosperáljon.

A gazdaság egy számottevő, Pápán feltörekvőnek számító, kiegészítő ágazata a turizmus. A turisztika gazdasági jelentőségét szemlélteti az **egy főre jutó idegenforgalmi adó**. Az érték 2014-ben 44,36 volt, mely folyamatos növekedés után és 2019-ben rekordévet zárva a COVID-19 megjelenésével és elterjedésével, illetve az ahhoz kapcsolódó, változó mértékű járványellenes intézkedések nyomán rendkívül lecsökkent (pl. személyes szolgáltatási korlátozások, kijárási tilalom, oltási igazolványhoz kötött szolgáltatás-igénybevétel, vagy az, hogy egy időszakban az éttermek nem fogadhattak vendégeket, a szállodák pedig turistákat). A 2020. évi bevétel mindössze a bázisév 22,5%-át érte el, és 0,13 ezer Ft-ot tett ki egy főre vetítve. A járvány előtti sikerév 0,83 ezer Ft/fő értéke 43,3%-kal haladta meg a 2014-es évet. 2022-ben az egy főre jutó idegenforgalmi adóbevétel megközelítette az 1 000 forintot, amely már a meghaladja a pandémia előtti értéket. Ez elsősorban annak köszönhető, hogy a pandémiát követően változtak az utazási preferenciák, sokan a biztonságot előtérbe helyezve választanak hazai helyszíneket szabadidejük eltöltéséhez.

26. táblázat: Pápa helyi adóbevételei 2014 és 2022 között

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2022
Lakónépesség száma az év közepén (a népszámlálás végleges adataiból továbbszámított adat) (fő)	31229	31100,5	30786	30471,5	30437	30411	29858,5	26385
A helyi önkormányzatok helyi adó bevételeiből az iparűzési adó (1000 Ft)	1385200	1291064	1350861	1480760	1658244	1885216	1569379	1862679
A helyi önkormányzatok helyi adó bevételeiből az idegenforgalmi adó (2) (1000 Ft)	18070	18359	20958	23564	24887	25209	3889	24939
Egy főre jutó iparűzési adó (1000 Ft/fő)	44,36	41,51	43,88	48,59	54,48	61,99	52,56	70,6
Egy főre jutó idegenforgalmi adó (1000 Ft/fő)	0,58	0,59	0,68	0,77	0,82	0,83	0,13	0,95

Forrás: https://www.teir.hu/helyzet-ter-kep/kivalasztott-mutatok.html?xteiralk=htk&xids=1077,1078&xtertip=T&xterkod=3194

A város a **befektetésösztönzés eszköztárából** elsősorban három tevékenység- és szolgáltatástípussal kíván kiemelten foglalkozni, melyek a városvezetés megítélése szerint egymással szinergiában sikeresen szolgálják már ma is a város gazdaságfejlesztését: 1. üzleti-vállalati kapcsolattartás és -építés; 2. vállalkozások beruházási folyamatainak komplex segítése; 3. gazdaságfejlesztési területek kijelölése és infrastrukturális kiépítése.

Egyrészt tehát az eszköztárból kiemelendő a kapcsolattartás. A város gazdaságáért felelős önkormányzati szereplők felismerték, hogy az üzleti életben nagy szerepe van a személyes kapcsolatoknak, ezért számos személyes tárgyaláson, üzletember találkozón vettek már részt az ipari park és a város nyújtotta lehetőségek ismertetése végett (pl. a Német-Magyar Kereskedelmi és Iparkamara közreműködésében, Magyar Tudományos- Technológiai és Ipari Parkok Szövetsége, Ipari-, Tudományos-, Innovációs- és Technológiai Parkok Egyesülete rendezvényei). Pápa gazdaságfejlesztési eszköztárában kap helyet a gazdasági társaságok fóruma (Business Leader Forum). Ez egy adott időközönként összegyűlő szervezet. Az önkormányzat elkötelezett a

kapcsolattartási események folytatásra, megszervezése mellett. 2021-ben kétszer is sor került ilyen találkozóra. A város új ipari parkot tervez létrehozni (bővebben alább: Ipari Park II), ehhez a következő marketingeszközöket határozták meg: hirdetés gazdasági szaklapban; A/5 méretű színes szórólap készítése (magyar, angol, német nyelven); üzletember találkozó; adatbázis létrehozása és építése; hírlevél az adatbázisban szereplő társaságok számára. A kapcsolattartás részben digitális platformok, felület igénybevételével történt részben tekintettel a világjárvány okozta helyzetre, ideértve az e-mailen, webináriumon, felhőalapú kommunikációs platformon való kommunikációt, valamint a digitális információtárolást és –megosztást.

A kapcsolattartáson túl a komplex befektetésösztönzést és vállalkozásfejlesztést támogató szolgáltatások nyújtása is jelen van. A befektetésösztönzés egyrészt a Pápai Városfejlesztő Társaság Kft. egyik főtevékenysége, másrészt az egész önkormányzati hivatali struktúra támogatja a befektetők letelepedését, növekedését. Minden önkormányzati hivatali egység a saját szakterületén ellátja a hozzá tartozó feladatokat. Az önkormányzat gondoskodik a közművek fejlesztéséről, a különféle engedélyek beszerzésében való segítségnyújtásról, a lehetséges befektetési célterületek feltérképezéséről, a településszerkezeti tervmódosítások elvégzéséről. Komplex, a teljes másfél-két éves betelepülési folyamatot végig kísérő ügyintézés valósul meg, egészen a megkereséstől a beruházás befejezéséig. Az önkormányzati hivatal illetékes kollégái, szervezeti egységei koordináló-segítő szerep ellátásával igyekeznek támogatni az új vállalkozások, telephelyek letelepítését, a meglévők bővítését. A vállalkozásfejlesztés terén külön figyelmet fordítanak a generációváltó és ifjú vállalkozások támogatására.

A befektetésösztönzés eszköztárának harmadik, igen markáns elemei az alább bővebben kifejtett ipari parki és barnamezős területek.

46. ábra: Pápa ipari parki és barnamezős gazdasági területei területi elhelyezkedése

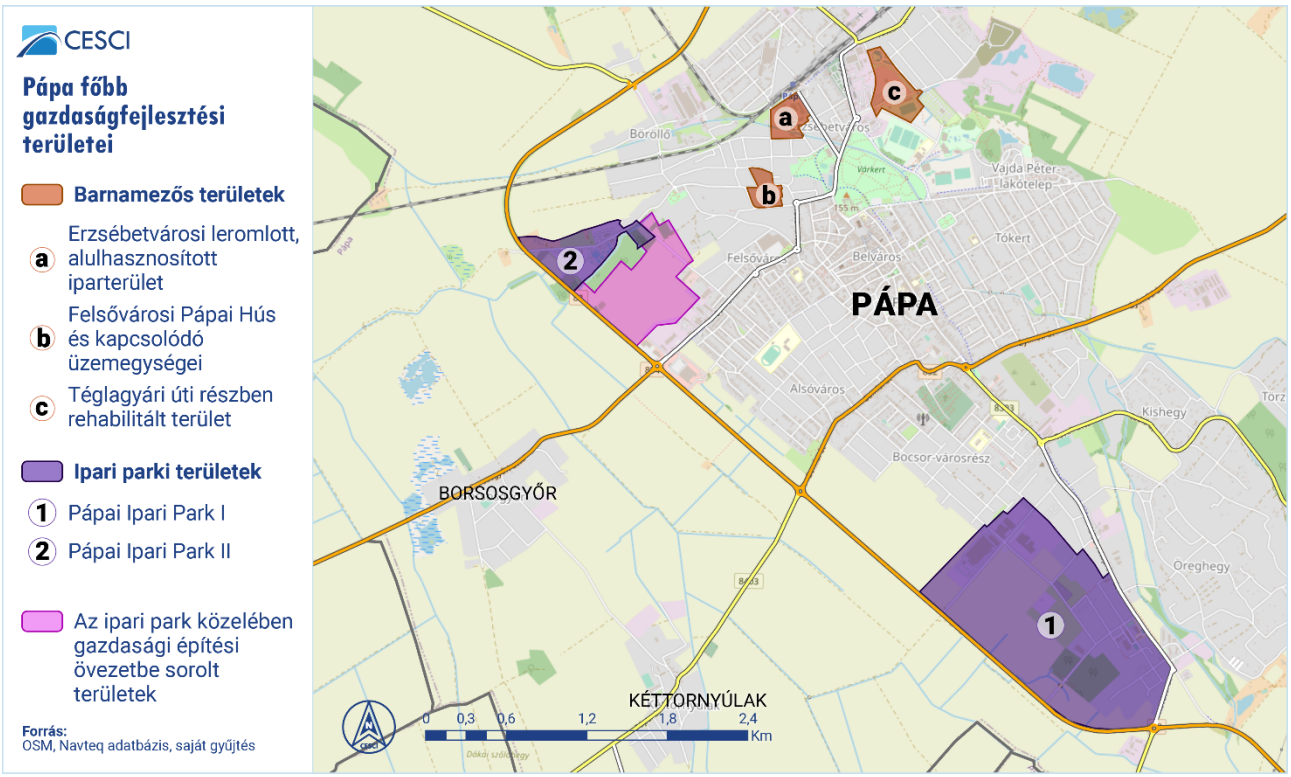

Pápa városának legfontosabb **iparterülete** a **Pápai Ipari Park**. Regionális szinten a Pápai Ipari Park a legnagyobb ipari parkok között található a maga 116 hektár kiterjedésével. Az egy órás közúti távolságon belüli ipari parkkal rendelkező települések közül kizárólag Győr (Győri Ipari Park: 184 ha, Rába Ipari Park: 81 ha) és Ajka (Főnix Ipari Park: 154 ha) koncentrál nagyobb ipari park státuszú gazdasági övezetet, több munkavállalóval. A város délnyugati részén, a 83-as út városi elkerülője mellett elhelyezkedő parkban 97 hektár hasznosítható terület található, amely egy 40 hektáros betelepült területből és egy 57 hektáros még nem hasznosított területből tevődik össze. A hasznosítható területből 41%-os az iparterület betelepültsége. A régen laktanyaként funkcionáló területet 1997-ben alakították át ipari parkká, emiatt a térség legelső ipari parkjai között tartják számon, továbbá a folyamatos fejlesztéseknek köszönhetően 2012-ben elnyerte az Ipari Parkok Versenyképességi Díját.

A Pápai Ipari Park alkalmas nagy területű és energiaigényű gyártó- és raktárcsarnokok építésére, logisztikai központok kialakítására egyaránt. A már gazdasági betelepülésre hasznosítható ipari parki területeken a közművekkel kapcsolatban kedvezőnek mondható a jelenlegi kiépültség. A terület nagyobb része a nagy volumenű beruházások számára is megfelelő közművekkel kiépített: a 20 és 30 kV-os villamos csatlakozási pontok, az ivóvíz és szennyvíz-csatlakozási pontok és a középnyomású gázvezeték csatlakozási pontjai kialakításra kerültek. A közúthálózat tekintetében a park nagy részén kiépített az aszfaltos út, a 83-as főúthoz történő csatlakozás a Park északi és déli részén is immár biztosított.

47. ábra: A Pápai Ipari Park területi kiterjedése és főbb közlekedésiinfrastruktúra-fejlesztései

Forrás: https://www.papa.hu/top-1-1-1-15-ve1-2016-00006-a-papai-ipari-park-infrastrukturajanak-fejlesztese

A parkkal kapcsolatban több önkormányzati infrastrukturális fejlesztés is megvalósult. Ezek nagyrészt abból eredtek, hogy a terület legnagyobb problémáját, a rossz közúti feltárást orvosolják. Fontos fejlesztési indok volt a munkaerő-megtartás, illetve –bővítés is. A park betelepülésének fő akadályát az egyes értékesíthető, bérbe adható területek gyenge vagy teljesen hiányos közúti kapcsolatrendszere a meglévő utak gyenge minősége, teherbíró képessége, burkolatlansága képezte. A legjelentősebb fejlesztői válasznak a megközelítés javítására a Terület- és Településfejlesztési Operatív Programban elnyert Pápai Ipari Park infrastruktúrájának fejlesztése című pályázat (TOP-1.1.1-15-VE1-2016-00006) számít a közelmúltból, melynek fizikai megvalósítása 2020 áprilisában indult meg, és 2021-ben fejeződött be. A projekt összköltsége 1 206 153 167 Ft, az elnyert TOP támogatás 800 000 000 Ft, míg a Magyar Kormány által biztosított ráemelés 406.153.167 Ft volt. A projekt keretében a következő, az ipari park fejlődése számára meghatározó közúti, gyalogos és kerékpáros infrastrukturális fejlesztések és tervezések zajlottak. A Mozsár utcára és a Nagysallói útra engedélyes, kiviteli tervek készültek, azonban megvalósulásukat végül a forráshiány hátráltatja. A projekt eredményeképpen jelentősen javultak a közlekedési lehetőségek az ipari park területén és környékén, ezáltal a személy- és teherforgalom könnyebbé és biztonságosabbá vált.

A Pápai Ipari Parkból 55 hektár, még beépítetlen hasznosítható terület az elmúlt években új tulajdonosok kezébe (Chi-Fu cégcsoport, Hercsi Agró Kft.) került. További szabadon értékesíthető terület a parkban már nem áll rendelkezésre. A vállalat jelentős léptékű beruházást hajthat végre a következő években, mely az ipari parki és kapcsolódó gazdasági és közlekedési infrastruktúra fejlesztését is megköveteli, és jelentős mértékben határozhatja meg a város gazdasági helyzetét.

A taglalt gazdaságösztönző TOP-beruházás ellenére az ipari parkban és környezetében további infrastruktúra-fejlesztésre van szükség és igény: ide tartoznak a bekötőút-építések, a meglévő közutak kapacitásának, áteresztő-képességének és tengelyterhelésének javítása, a kerékpáros és közösségi közlekedési bekapcsoltság megoldása, az energetikai ellátórendszer kapacitásának növelése. A lakóövezetből jelenleg nehezen közelíthető meg az új ipari terület, hiszen a parkot a várossal összekötő helyi utak minősége rossz és áteresztőképessége kicsi. A probléma kezelése sürgető, mivel a tervezett ipari fejlesztések az ipari parkban dolgozók számának jelentős növekedését fogja maga után vonni. A foglalkoztatottak számának gyarapodása pedig még nagyobb leterheltségnek teszi ki a helyi utakat.

Pápa Város Önkormányzata az ipari park működtetésére gazdasági társaságot hozott létre, amelynek feladata az ipari parkban található ingatlanok értékesítése, bérbeadása, infrastrukturális fejlesztése, a betelepülő vállalkozások segítése a beruházásaikhoz kötődő feladatok elvégzésében, a vállalkozás működéséhez szükséges munkaerő toborzása, képzése, átképzése. A betelepült és telephelyet létesíteni szándékozó vállalkozások részére az önkormányzat cége, a Pápai Városfejlesztő Társaság Kft. gazdasági, jogi, műszaki, valamint marketing tanácsadási szolgáltatásokat nyújt.

A gazdasági területen összesen 94 darab vállalkozás működik, amely több mint 3000 munkavállalónak nyújt biztos megélhetést a 2020. évi cégadatok értelmében. A betelepült vállalkozások árbevétele 76 570 millió Ft körüli, az összesített exportarány pedig 79,8%-ot tesz ki. Darabszám alapján zömében mikrovállalkozások találhatóak itt (62%), míg a nagyvállalkozások 2%-ot, a kis- és középvállalkozások 36%-ot tesznek ki. A foglalkoztatottak és a jegyzett tőke terén a nagyvállalkozások dominálnak az ipari parkon belül. Az itt letelepedő cégek többnyire autóipari beszállítók, bútorgyártó-faiparban tevékenykedők, de található még itt textilipari, fémipari és építőipari vállalkozás is. A tercier szektort számos kereskedelmi egység jeleníti meg, főként építőanyag, mezőgazdaságigépalkatrész-forgalmazók. A foglalkoztatottak létszáma alapján az autóipari beszállító cégek a legjelentősebb munkaadók a területen. Összesen 2 898 fő dolgozott 2020-ban a két autóipari cégnél (Astotec és Yanfeng), amely az ipari park foglalkoztatottainak 78%-át tette ki.

Az ipari park 2015-ben inkubátorházzal is bővült, amely közel 30 irodahelyiséggel épült meg kis- és középvállalkozások számára. A város egy időben két inkubátorházzal is rendelkezett, azonban az egyiket eladták, a másik pedig lényegében üresen áll, mert nincs megfelelő kereslet inkubátorházi helyekre és szolgáltatásokra. A város számára jóval kritikusabb, sikerül-e új gazdaságfejlesztési területeket létrehozni, valamint az összes kijelölt ipari parki területet betelepíteni, hasznosítani. Ez pedig jelentősebb mértékben a közlekedési és egyéb kapcsolódó gazdasági infrastruktúra kiépítettségétől függ.

További zöldmezős iparterületek jelenleg nem állnak rendelkezésre. Pápát beépítésre nem szánt területek, erdők, mezőgazdasági területek veszik körbe. Ezen besorolású területek kiszabályozása időigényes és problémás is lenne. A közeljövőben azonban egy második ipari park létesítésére lesz

szükség. A város ezt felismerve **Ipari Park II** elnevezéssel egy új park létesítésével is foglalkozott már. A TOP-1.1.1-16-VE1-2017-00003 Ipari parkok, iparterületek fejlesztése II. Iparterületek fejlesztése a pápai Felsővárosban című projekt során már feltártak iparterületek számára a város északnyugati sarkában egy új gazdasági zónát. A 2022 elején befejeződött projekt mérete 872 270 064 Ft, az elnyert támogatás pedig 602 918 810 Ft volt. A projekt szakmai tartalma a következőképpen került meghatározásra: gáz, víz, csatorna, út, parkoló, elektromos vezetékrendszer, energiahálózat, távközlési és kommunikációs hálózat alapinfrastruktúrájának kiépítése, továbbá hulladékkezelő létesítmények felújítása, közlekedőfelület kialakítása. A fejlesztés keretében megvalósult a Szabó Dezső utca útburkolati felújítása és a 83-as főútra történő bekötése. Marketingstratégia is kialakításra került már az új parkkal kapcsolatban. Az iparterületek potenciáljának megfelelő hasznosítását szolgálandó marketingmunka is szükségessé válik. Az Ipari Park II esetében a kiajánlás, a marketingmunka elsődleges fontosságú. Az iparterületet a Pápai Városfejlesztő Társaság Kft. fogja üzemeltetni. Az Ipari Park II 59 478 m^2 kihasználatlan, valamint 90 281 m^2 használt területből tevődik össze; előbbi az összterület 39,7%-át, utóbbi 60,3%-át adja. Az ipari park jelenleg igen vegyes besorolású helyrajzi számokból tevődik össze: található itt kivett udvar, lakóház, gazdasági épület, kiterjedt szántó, erdő, kivett ipartelep, kivett szennyvíztisztító, kivett telephely és hulladéktelep is.

Pápa kiemelkedő adottsága a katonai reptere, mely egyben NATO légibázisként is szolgál. Az **MH Pápa Bázisrepülőtér** elődjének a kiépítése 1936-ban kezdődött, és azóta folyamatosan katonai célokat szolgál. Magyarország 2001-ben NATO-feladatokat ellátó reptérnek jelölte ki a pápait, és ezzel párhuzamosan fejlesztések indultak el, hogy a reptér alkalmassá váljon nemzetközi feladatok ellátására. A nemzetközi jelenlét megköveteli a folyamatos fejlesztéseket és karbantartásokat. 2019-ben új utasforgalmi terminál került átadásra, amely polgári és katonai használatra is alkalmas. Azonban az új négyszáz fős terminál jelenleg csak katonai célokat szolgál, amit többnyire békefenntartó és missziós erők vesznek igénybe. Mivel a Nehéz Légiszállító Ezred is itt található, ezért tervezett a reptér kapacitás-bővítése, a kifutópálya legnagyobb gépek fogadására is alkalmassá tétele érdekében. Ezek mellett 2020-ban út- és térburkolat-fejlesztési projekt valósult meg a reptér területén, ami 21 400 m^2 régi betonút felújítását, 1 600 m^2 új aszfaltút kialakítását és egy vasúti átkelő kiépítését tartalmazta. A Bázisreptér polgári logisztikai hasznosítása esetén új beépítésre szánt gazdasági terület kijelölésére lenne szükség.

A Pápai Ipari Parkon, illetve a Bázisrepülőtéren kívül a város gazdaságszerkezete, versenyképessége terén kiemelt jelentőségű a kiterjedt **barnamezős területek** sorsa. A város gazdasága számára nem elhanyagolható szempont, képes-e, és amennyiben igen, milyen módon a barnamezős területállomány megújulni. Egyértelmű városfejlesztési szándék a kompakt városszerkezetre való törekvés és ezzel összhangban a leromlott, alulhasznosított területek rehabilitációja. Ezt az alapelvet a városvezetés szem előtt tartja: az új területek extenzív fejlesztésbe vonása helyett a már korábban igénybe vett, de nagyrészt kihasználatlan területek átstrukturálásával, újrahasznosításával, intenzív fejlesztésével kell megvalósítani a városfejlesztés és ezen belül a gazdaságfejlesztés céljait.

A városfejlődés dualizmuskori, illetve szocialista időszakaiban kialakult gyártelepeit, egykori iparterületei napjainkra szinte teljes egészében lakóterületek veszik körbe, és komoly belterületi problémává váltak a közelmúltra. Ma ezek a pangó, fizikailag leromlott állagú ipari területek szigeteket képeznek a városi szövetben. Egyre égetőbb feladat ezek környezetének fizikai megújítása mellett funkcióval való megtöltésük, funkcióváltásuk. Pápa iparvárosi múltjából adódóan kiterjedt, beavatkozást igénylő területeket képeznek. Ezek jelentős városfejlesztési tartalékterületek, amelyek

kármentesítése és ingatlanfejlesztése jelentős kihasználatlan potenciálokat tartogat a városi funkciók, szolgáltatások, köz- és magánintézmények, de a lakhatás számára is.

Ezek közé tartozik a **Téglagyári út – Gém utca – Vaszari út** által határolt rehabilitálandó terület. E leromlott ipari karakterű, a későbbi hasznosítást megelőzően környezetvédelmi munkálatokat is igénylő terület jelenleg a Pápai Városfejlesztő Társaság Kft., illetve az ÁGÉPSZER-telep helyszíne. Három gazdasági társaság birtokolja a terület kicsit kevesebb mint felét, míg a másik része teljes egészében magántulajdonban áll, és használatban van. A meglévő épületek nem képviselnek jelentős épített örökségi értéket.

A Téglagyári út menti barnamezős területek rehabilitációja azonban e térségben már megkezdődött. A funkcióváltó újrahasznosítás keretében a volt malomipari területen Sportcentrum épült, ehhez előbb 1,758, majd 1,4 milliárd Ft-tal járult hozzá a kormány. A területen az atlétikai központon túl sportpark, kutyafuttató, szabadidőpark-közpark is létesült. A sportcentrum és a parkosított Schwenczel-rét (274 millió Ft-os beruházás) mellett azonban további fejlesztések is szükségesek a kiterjedt alulhasznosított terület funkcióbővítéséhez és városi szövetbe integrálásához. A 2021 elején elkészült létesítmények kiegészítéseként, az újabb fázisokhoz további forrásbevonás szükséges. E téren már lépett is az önkormányzat: 92,6 millió forint + ÁFA összegért megvásárolta a Bakonyerdő Zrt-től a Schwenczel-réttel közvetlenül határos két ingatlant. Az egykori dohányszárító területét érintő vásárlás célja a terület új közparkhoz való kapcsolása volt. Ezt a területet is parkosítani, a legnagyobb ott álló épület pedig felújítani tervezi. A szomszédos sportközponttal szemben lévő ingatlanra még 2020-ban tettek ajánlatot a város részéről, tárgyalások már folytak a tulajdonossal. Amennyiben sikerül megállapodni, azt a területet is bevonják a barnamezős rendezésbe. Az újabb területek bevonásával kialakításra kerülnek azok a funkciók, amelyek jelenleg hiányoznak (pl. közösségi terek, rendezvényeket kiszolgáló létesítmények, parkolók). Az egykori dohányipari ingatlanokat érintően piaci alapú szolgáltatások megjelenése is támogatott, ideértve a turisztikai kínálat bővítésére irányuló fejlesztéseket.

További kiterjedt alulhasznosított, leromlott iparterületet alkot az **Esterházy út – Arany János u. – Kisfaludy u. – Tompa Mihály u.** által határolt terület. Az Erzsébetváros városrészben található egykori ipartelep funkcióváltó rehabilitációja jelentősen átalakítaná a nem vonzó, negatív társadalmi folyamatokkal küzdő szomszédos lakóterület városi pozícióját is. A város északnyugati részén fekvő egykori textilgyári tömb régóta használaton kívül van. Az aktuális tulajdonosok már az átadáson (jelképes 1 Ft értékben) is gondolkoztak. A terület nagysága lehetővé teszi a komplex, akár nagyobb helyigényű funkciók letelepítését is.

A régi dohánygyár és a textilgyár egy része ipari szennyeződés által érintett, mely ellehetetlenítette az eddigiek során a költségkímélő rehabilitációt. Előbb megoldandó a szennyezés felszámolása, melyhez azonban jelentős pénzügyi forrásokra lenne szükség. E területen jelentős beavatkozások nélkül továbbra is konzerválódnak az aktuális viszonyok.

A jövőre nézve lényeges kiemelni a barnamezős területek kapcsán azt is, hogy a Pápai Hús ipari parkba költözését követően gyakorlatilag egy szinte összefüggő, több mint száz évvel ezelőtt kiépített ipari övezet kiürülése történne meg, benne a Felsővároshoz tartozó, **Lehel – Vásár – Bezerédi – Táncsics Mihály – Tapolca utcák** által határolt területtel. A Chi-Fu csoport az által birtokolt Pápai Hús kitelepülését helyezte kilátásba, így felszabadulna egy 5 hektáros terület, ahol a beruházó ingatlanfejlesztést hajtana végre.

Az egyes volt és jelenlegi iparterületek funkcióváltása, az új szerepkörök kiépítése jelentős városfejlesztési potenciállal bír. Fontos azonban, hogy a tervezett fejlesztések munkaerőpiaci és demográfiai alapjainak, háttérországának megvizsgálása realisztikus legyen, a léptékhelyes beruházások kialakítása érdekében. Ez az északi zóna magába foglalja az előbb említett egykori textilgyárat, a volt dohánygyárat és a húsgyárat is. Az egykor több ezer főnek munkát adó ipari területek alkotta rozsdaövezet rehabilitációja keretében az építészeti és ipartörténeti értelemben értékes épületek megmentése mellett a terület nagyobbik részén található üzemépületek elbontását, lakó-pihenő, illetve rekreációs övezet kialakítását, kulturális intézmények betelepítését is lehetőség van támogatni. Az egykori gyárak területének megvásárlása, elbontása, környezetikár-mentesítése és az új szabadidős-rekreációs, kulturális funkciók, közösségi terek, ipari-logisztikai telephelyek kialakítása költségei meghaladják a város pénzügyi lehetőségeit. Éppen ezért külső támogatásra szorul a rehabilitáció előmozdítása.

Az önkormányzat tudatában van annak, hogy az elérhető pályázati lehetőségekkel összehangoltan olyan speciális gazdasági ösztönzők alkalmazása szükséges, amelyek közgazdasági előnyt biztosítanak azon fejlesztők számára, akik barnamezős területek hasznosításával oldják meg beruházásaikat. A városi gazdaság bővítése, strukturális átalakítása, de a barnamezős területek újrahasznosítása, illetve az új gazdaságfejlesztési területek hasznosítása érdekében is támogatja a város valamennyi ágazatban a befektetések ösztönzését, a külső működőtőke bevonását.

A főbb gazdaságfejlesztési eszközök taglalásán túl meg kell említeni, hogy Pápán az új betelepülő vállalkozások megjelenésének és növekedésének legfőbb gátja a villamosenergia. A város egyetlen elektromos alállomásnak gyakorlatilag nincs szabad kapacitása.

2.1.7.2. A település főbb gazdasági ágazatai, jellemzői

A város gazdasági szerkezetét több szempontból is érdemes elemezni, hogy az milyen mértékben és módon képes támogatni a versenyképes fejlődést, valamint, hogy melyek a város főbb gazdasági ágazatai. Először a **TEÁOR szerinti ágazati besorolás alapján az egyes ágakban, ágazatokban tevékenykedő vállalkozások száma** kerül bemutatásra. Pápán 2022-ben 4 675 darab vállalkozás működött, 145-tel több, mint 2014-ben. A legtöbb vállalkozás az ingatlanügyletekben (819 darab cég, az összes regisztrált vállalkozás 17,52%-a), a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat nemzetgazdasági ágakban (816 db, 17,45%), valamint a kereskedelem, gépjárműjavítás nemzetgazdasági ágban (617 db, 13,2%) tevékenykedik. E három ág koncentrálja a regisztrált vállalkozások közel felét (48,2%). A TEÁOR 2008-as beosztása értelmében a három nagy nemzetgazdasági ág közül a szolgáltató szektorban fejt ki gazdasági tevékenységet a legtöbb vállalkozás, 3618 darab. A szolgáltatások terén az említetteken (G és L jelű ágak) túl viszonylag jelentős szerepe van a szakmai, tudományos, műszaki tevékenységnek (420 db, 9%) az építőiparnak (430 db, 9,2%), az egyéb szolgáltatásoknak (299 db, 6,4%).

48. ábra: A Pápán regisztrált vállalkozások száma és aránya nemzetgazdasági ágak szerint (db)

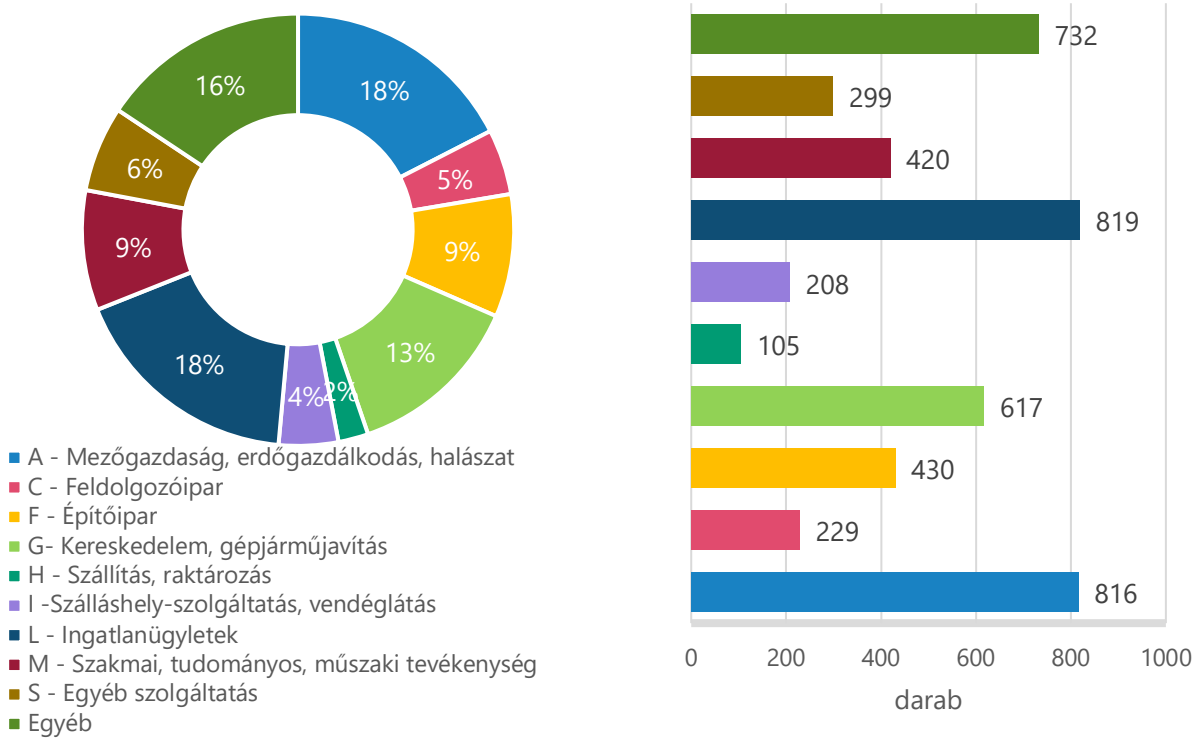

Forrás: TeIR

A legkevesebb vállalkozás a bányászat, kőfejtés (1 db), a villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás (2 db), valamint a közigazgatás, védelem, kötelező társadalombiztosítás nemzetgazdasági ágakban van jelen. Ezek a vállalkozások még az összes vállalkozás 1%-át sem teszik ki kiegészülve a vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyeződésmentesítés (9 db, 0,2%) nemzetgazdasgi ág cégeivel. A mezőgazdaság és főleg a szolgáltatások mögött viszonylag alacsony az ipar cégeinek száma és részesedése, ahol egy kivételével minden cég a feldolgozóiparban érdekelt. A TEÁOR 2008-as beosztása szerinti bontásban, az iparban összesen 239 vállalkozás került regisztrálásra 2022-ben, az összes vállalkozás 5,2%-a. Ez főként a szektorban jellemző alacsony önálló vállalkozási kedvvel, valamint a szekunder szektorban domináns közép- és nagyvállalatok súlyával áll összefüggésben; néhány ipari profilú vállalat biztosítja a helyi foglalkoztatás és értéktermelés túlnyomó részét. Ezért önmagában az ipar alacsony részesedése a vállalkozásszámból nem jelenti a szektor alacsony jelentőségét a városban, éppen ellenkezőleg; legtöbbször néhány, a helyi gazdaságot alapjaiban meghatározó cég kezében van az ipari termelés legnagyobb hányada.

A vállalkozások számának ágazati bontásban történő elemzésén túl bemutatásra kerül a vállalkozások méret szerinti eloszlása, valamint a vállalkozássűrűség is. Pápa gazdasági helyzetképének felvázolásához elengedhetetlen a tágabb térség gazdasági szereplőinek feltérképezése. Annak érdekében, hogy el lehessen helyezni Pápát a gazdasági térben, érdemes megvizsgálni a környező települések gazdaságszerkezeti sajátosságait. E célból elsősorban a Pápától

legfeljebb 60 perces időtávolságra fekvő járásszékhely városokkal[2] kerül összevetésre a város. A vállalkozások száma és eloszlása alapján Pápa egy jelentős gazdasági központ. Pápán 17, legalább ötven főt foglalkoztató **középvállalkozás** és 5 legalább 250 főnek munkát adó **nagyvállalkozás** működik. Ennél több közép- és nagyvállalkozás mindössze Győrben (105 középvállalkozás és 29 nagyvállalkozás), Veszprémben (44 és 13) és Ajkán (10 és 7) található. Az **összevetés** alapjául szolgáló 12 város közös átlagához (168,8 vállalkozás/1000 fő) mérten Pápa **vállalkozássűrűsége** viszonylag alacsony; 138,5 regisztrált vállalkozás jut ezer lakosra. Ez azt jelenti, hogy Pápa gazdasági életében kevésbé a sok mikro- és kisvállalkozás, inkább néhány közép- és nagyvállalat a meghatározó.

A város gazdasága a rendszerváltás óta kritikus időszakokat sem nélkülöző szerkezetátalakuláson esett át: a több ezer embert foglalkoztató háztartásikészülék-gyártás és a textilipar összezsugorodott, a konfekcióipar gyakorlatilag eltűnt, az 1913-ban alapított húsgyár folyamatosan a megszűnés határán egyensúlyozott. Az 1990-es évek végén megindult fellendülés alapját az ipari park új és eltérő profilú cégeinek betelepülése jelentette. Összességében elmondható, hogy térségi kitekintésben Pápán három szakágazat a meghatározó az elmúlt években: a járműipari tevékenységek, a műanyagipar, valamint a húsipar.

Az **autóipari beszállítók** ma a legnagyobb foglalkoztatók, és közvetetten közel négyezer ember megélhetéséért felelnek. Pápa gazdasági profilját jelentős mértékben két autóipari beszállító nagyvállalat, a bőripari tevékenységet folytató Yanfeng Hungary Automotive Interior Systems Kft. (2022-ben 1 480 fő foglalkoztatott) és a 966 főt foglalkoztató Astotec. határozza meg. A két vállalat a város legnagyobb adófizetőit jelentik.

Az osztrák cég közel ezer alkalmazottjával kiemelkedően fontos munkaadó a térségben.

A város gazdaságában a járműipari alkatrészgyártást követően az **élelmiszergazdaság** következik. Az agrárszektor két nagyvállalkozása, a Pápai Hús Kft. és a vegyes gazdálkodást folytató Agroprodukt Zrt. (jegyzett tőke: 870 550 000 Ft, létszám: 320 fő) közösen 927 főt foglalkoztatnak, mely az összes közép- és nagyvállalati keretek között foglalkoztatott közel ötödét. Az agráriumban érdekelt cégek hagyományosan legnagyobb szereplője a húsfeldolgozási és –tartósítási főtevékenységgel bíró Pápai Hús Kft. A nagyvállalat mind az alkalmazottak létszámadata (607 fő) mind a jegyzett tőke (2 935 000 000 Ft) szerint Pápa harmadik legfontosabb gazdasági társasága a 2022. évi adatok tükrében.

27. táblázat: Pápa vállalkozásainak száma méretkategóriánként

Időszak	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
0 és ismeretlen fős regisztrált vállalkozások száma - GFO'14 (db)	1172	1230	574	629	682	595	801	1997	2006
1-9 fős regisztrált vállalkozások száma - GFO'14 (db)	3254	3167	3797	3749	3789	3950	3825	2605	2570
10-19 fős regisztrált vállalkozások száma - GFO'14 (db)	59	55	48	49	56	62	56	57	57

[2] 12 járásszékhely város: Ajka, Celldömölk, Csorna, Devecser, Győr, Pannonhalma, Sárvár, Sümeg, Tapolca, Tét, Veszprém, Zirc

Időszak	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
20-49 fős regisztrált vállalkozások száma - GFO'14 (db)	31	30	41	35	35	32	27	25	25
50-249 fős regisztrált vállalkozások száma - GFO'14 (db)	10	11	9	9	8	10	13	10	12
250-499 fős regisztrált vállalkozások száma - GFO'14 (db)	1	3	1	1	1	1	1	2	2
500 és több fős regisztrált társas vállalkozások száma - GFO'14 (db)	3	2	3	4	4	4	4	3	3

Forrás: KSH

49. ábra: Pápa lakossági kérdőívének eredménye a létrehozott termékek ismertségéről

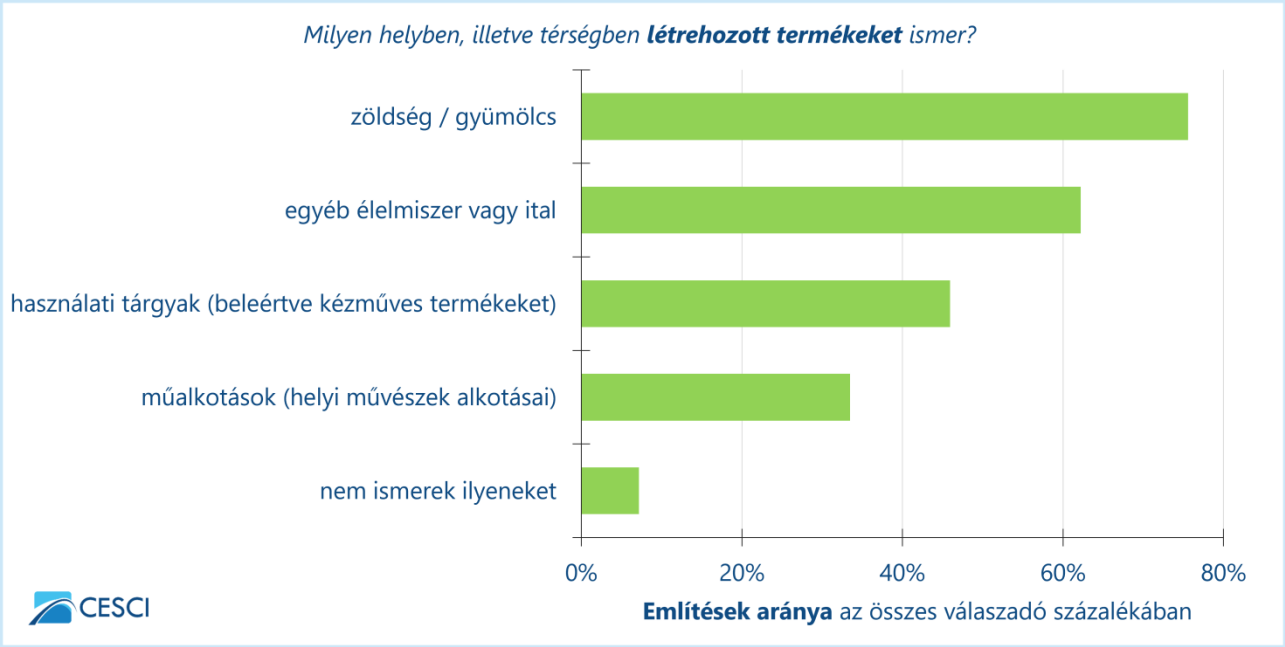

Forrás: Lakossági kérdőív

Pápa gazdaságának jellemzéséhez hozzátartozik az is, milyen helyben, illetve térségben létrehozott termékek kerülnek előállításra, melyeket a pápaiak is ismernek. A legnagyobb számban említett termékek közé a zöldség / gyümölcs, valamint az egyéb élelmiszer vagy ital tartozik a kérdőíves felmérés eredményei szerint. A tárgyak, főleg a műalkotások kevésbé jellemzőek a város és térsége gazdaságára. Összességében inkább az agrártermékek ismertsége magas, míg a kreatívipari termékek kevésbé elterjedtek, illetve kevéssé széles körben ismertek. Ez is részben alátámasztja azt az alábbi alfejezetekben bővebben kifejtett megállapítást, hogy Pápán alacsony a magasabb hozzáadott értékű termékek, valamint a tudás-intenzív ágazatok súlya a gazdaságszerkezetben. Az előállított termékeket jellemzően hagyományos csatornákon keresztül értékesítik, illetve vásárolják meg a pápaiak a kérdőív alapján: a piacon, közvetlen a termelőnél, valamint a kézműves / termelő saját üzletében. Az alternatív, illetve elektronikus felületek kevésbé kihasználtak.

50. ábra: Pápa lakossági kérdőívének eredménye a vásárlás helyszínéről

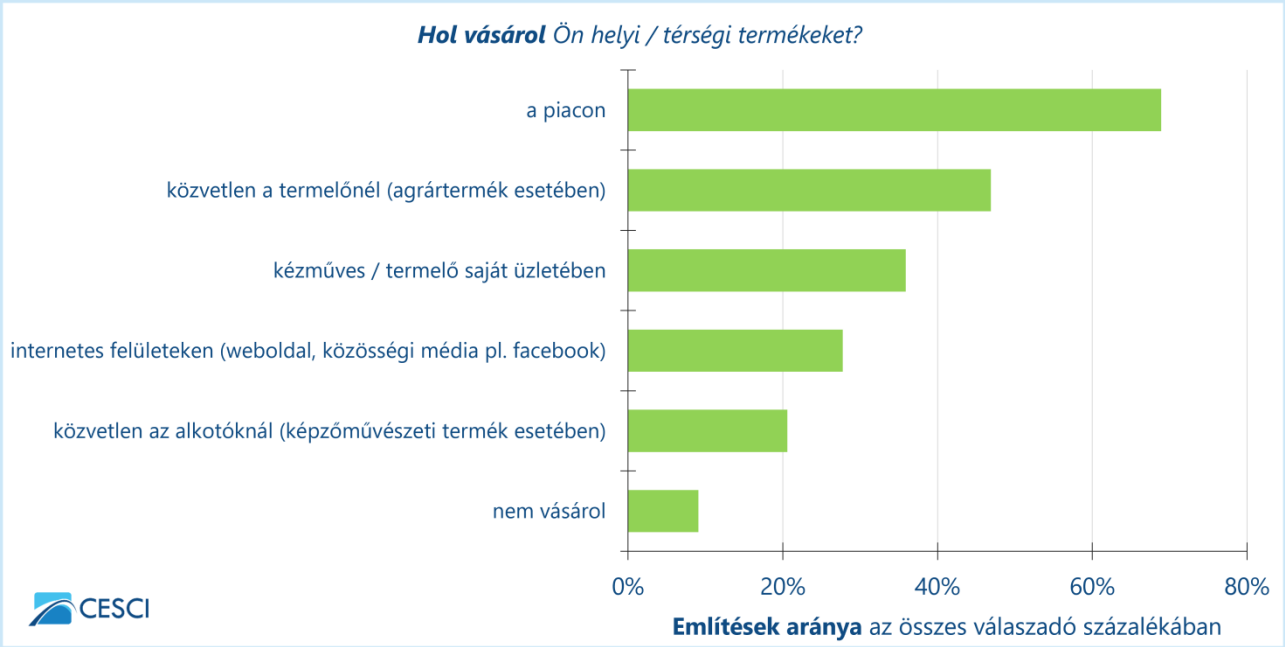

Forrás: Lakossági kérdőív

2.1.7.3. A gazdasági szervezetek jellemzői, fontosabb beruházásai, települést érintő fejlesztési elképzelései

2004 óta tevékenykedik Pápán a **Yanfeng**[3]. Az elmúlt években a Yanfeng pápai gyáregysége az egyik legdinamikusabban fejlődő vállalat volt Magyarországon. A bőripari tevékenységeket is jelentő gyártási folyamatok során varrást, ragasztást, szivacsozást, élvisszahajtást, megmunkálást, szerelést végző alkalmazottak dolgoznak az ajtópanelek, padlókonzolok, műszerfalak és más belső járműalkatrészek gyártásában. A vállalat bőrkárpitozási technológiára nagy hangsúlyt fektet. A legutóbbi, 2016-ban bejelentett kapacitásbővítés újabb 450 főnyi munkaerőigénnyel lépett fel. Ekkor 7,4 milliárd Ft-os beruházást valósított meg a cég, melyhez a kormány 1,85 milliárd Ft-os támogatást nyújtott. A vállalat tervei között szerepel a foglalkoztatottak újbóli 2000 főre növelése. A cég innovációs folyamatai számos lehetőséget kínálnak a térségi munkavállalók számára. Folyamatosan várja a tervezők, fröccsöntő szakemberek, karbantartók, adminisztrációs szakértők jelentkezését. A Yanfeng számára a legfontosabb a megfelelő számú, gyártásban dolgozó személyzet felvétele annak ellenére, hogy kerestek viszonylag jelentős számban műszaki és vezetői háttérrel rendelkező, illetve a minőségbiztosítás, a pénzügy és a humán erőforrás területén dolgozó munkavállalókat is. A munkatársak többsége, körülbelül 80%-a fizikai munkát végez. A varró és kárpitozási részleg számára problémás megfelelő számú munkavállalót találni, mely kedvezőtlen a további fejlődés szempontjából.

2001 óta működik Pápán a Hirtenberger. Több ütemben fejlesztette gyártási kapacitását; a 2015-ben zárult fejlesztés eredményeképp a különleges szerelési műveletek kapacitása 75 százalékkal, a hegesztés-technológiáé pedig mintegy 100 százalékkal nőtt, 50 fővel bővítve a dolgozói létszámot.

[3] Korábban Johnson Controls. A Yanfeng Automotive Interiors 2015-ben jött létre a kínai Automotive Trim Systems és az amerikai Johnson Controls vegyesvállalataként.

A vállalat munkaerőigénye növekvő mértékű, ezt bizonyítja, hogy 2014-ben az átlagos statisztikai létszám 607 fő volt, míg 2021 őszén már 1003 fő dolgozott a gyáregységben. A vállalat anyavállalati döntés keretében jelentősebb változáson ment keresztül, és 2021. október elsejétől ennek jeléül **Astotec**-nek hívják. A vállalat a hadiipari irányt teljesen hátrahagyta a márkaváltoztatás során, és az emberélet megőrzését szolgáló vezetésbiztonsági eszközöket gyárt kizárólag. Az elfogadott vállalati stratégia alapján egy növekedésorientált stratégia jellemzi a vállalatot, melyben egy nyugodt tempójú további fejlődést vizionálnak a vállalat felsővezetői. Helyben ugyan nincsen, de az anyacég K+F részlegével szoros a kapcsolatuk, és látják a felmerülő új igényeket, innovatív megoldásokat. A termékfejlesztésen túl megemlítendő, hogy a termelési eszközöket is igyekeznek fejleszteni; a régi gépeket idővel leselejtezik, és a helyükre újakat állítanak be ütemezetten. 2021 nyarán már igyekezett a cég meghozni azokat az intézkedéseket, melyek hozzájárultak, hogy a munkaerő és a termelés megtartása biztosított legyen.

A **Pápai Hús Kft**. nagy múltú élelmiszeripari vállalatként több átalakuláson, valamint tulajdonosváltáson is átment. Az egykori szocialista húskombinát privatizálása 1993-ban megtörtént, és 2001-ben a fellendülő termelés jegyében a Pápai Hús Rt. irányításával létrejött egy regionális élelmiszeripari klaszter, melynek célja a versenyképesség növelése, a hazai és nemzetközi piaci jelenlét erősítése, a kutatás-fejlesztés összehangolása, valamint az oktatási és foglalkoztatási tevékenység fejlesztése volt. A csőd-közelbe jutott vállalatot távol-keleti tőke mentette meg. 2016 decembere óta a hongkongi magánszemélyek tulajdonában álló Famous Yield Enterprises (amely a nemzetközi, tajvani hátterű Chi Fu Csoport tagja) egyik cége. Foglalkoztatási szerepe abban is megnyilvánul, hogy beszállító partnerei révén mintegy 1 800-2 000 környékbeli lakosnak biztosít megélhetést.

A Pápai Hús az egyik legkirívóbb példája a város és közvetlen vonzáskörzete fő munkaerőpiaci problémájának, a fokozódó és kritikus szintű munkaerőhiánynak. Pápa környékén nem talál az üzem elegendő és megfelelő munkaerőt, így közvetítőkön keresztül próbál a vállalatvezetés a szükséges feladatok elvégzéséhez munkavállalókat keresni. A termelés stabilitásának fenntartása érdekében a magyar munkaerőnél alacsonyabb bérigényű külföldi (ukrán, mongol stb.) munkavállalók igénybevételével igyekszik megoldani a helyzetet. Azonban az ilyen módon közvetített munkaerő nagy bizonytalanságot okoz vállalat számára. Sok esetben nem a bérezésen múlik az állások betöltése, ezért is játszik fontos szerepet a munkaerő megtartásának kérdése. A Pápai Hús Kft.-nél jelen pillanatban betanított munkára és szakmunkára keresnek munkavállalókat, de a cégirányítás szintjén is szinte minden területen vannak nyitott pozíciók. A vállalat a megfelelő létszám feltöltése érdekében a vendégmunkások foglalkoztatásán túl a még mobilizálható helyi-térségi munkaerő bevonására is hangsúlyt helyez. 2020-ban például a hátrányos helyzetű járásban élő emberek számára a helyi önkormányzattal és a munkaügyi központtal együttműködésben mindenki számára ingyenes csontozómunkás-képzést indított el a Pápai Hús. A sikeres záróvizsga esetén a jelentkezők munkalehetőséget is kapnak a vállalatnál.

Az elmúlt években két jelentős, Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Programból (GINOP) társfinanszírozott projekt is támogatást nyert a Pápai Hús pályázatai közül. A „Hatékonyságnövelési képzési program a Pápai Hús Kft-nél" című, A projekt 2018.02.18. - 2021.02.20. között megvalósult projekt (azonosító: GINOP-6.1.6-17-2018-00831) keretében az elszámolható költség 27 014 570 Ft, a támogatási konstrukció keretében igényelt támogatás pedig 16 740 929 Ft volt. A projekt céljaként került meghatározásra, hogy a megszervezett képzések segítségével, az eddigivel szemben több

szakmai tudást, nagyobb hatékonyságot teremtsenek, ezzel fenntartva a cég versenyképességét az erős piacon. A projekt célja volt továbbá, hogy saját humánerőforrásukat fejlesszék, és ezáltal is a cég hatékonyságát növeljék. A Pápai Hús egyik fő törekvése, hogy az alkalmazottak foglalkoztathatóságának, a munkavállalók munkahelyi készségeinek és kompetenciáinak javítása révén növekedjen a vállalkozás versenyképessége.

„A Pápai Hús Kft. kapacitás- és hatékonyságnövelő beruházása a központi telepén" című, 2019 végén indult és 2021.06.30-án befejezett projekt (azonosító: GINOP-1.2.6-8-3-4-16-2017-00046) keretében a szerződött támogatás összege 746,91 millió Ft volt, a teljes megvalósított beruházás 36,9%-a. A projektnek köszönhetően a Pápai Hús több mint 2 milliárd forintot fordított 26, főként a sonka, bacon és a hagyományos töltött termékei előállításához szükséges feldolgozó és csomagoló eszköz beszerzésére a technológia-fejlesztés címszó alatt. A három termékvonal előállításához szükséges eszközök jelentős mértékben meggyorsítják a munkafolyamatokat, és elősegítik a termékek magasabb színvonalon történő termék-előállítását. Az új gépek negyven százalékkal több sonka és füstölt áru, valamint harminc százalékkal több bacon termék előállítását teszik lehetővé.

Fontos piaci tényező, hogy a magyarországi húsipari vállalatok közül elsőként kezdte meg a húshelyettesítő vegán termékek gyártását és értékesítését ezzel számottevő előnyre és többletbevételre szert téve.

A korábban állami és önkormányzati kézben is lévő vállalat piaci helyzetével kapcsolatban az új tulajdonosnál az utóbbi időben jelentős, a város és foglalkoztatási vonzáskörzete egész munkaerőpiacát számottevően megváltoztató termelésszervezési döntések várhatóak. A korábbi átfogó munkafolyamatok (sertésnevelés, -vágás, -feldolgozás stb.) átszervezését, a késztermék-gyártáson kívüli tevékenységek leépítését részben éppen az élelmiszeripar gyenge jövedelmezősége, veszteséges helyzete indokolja. A tervekben szereplő új gyáregység a korábbi 800 fő helyett 200-300 munkavállalónak tud majd munkát biztosítani.

A legnagyobb munkaerőpiaci szereplők között kell továbbá megemlíteni az 1998-ban alakult **DUNITALIA Textilipari Kft**.-t (jegyzett tőke: 500 000 000 Ft). A textilszálak fonását, szövetek gyártását mintegy 204 fővel végezte 2022-ben. Az elmúlt bő 3 év során a termelés-növekedés miatt, létszámemelésre volt szükség mind az adminisztratív, mind pedig az üzemi dolgozók állományában, fiatal, gyorsan képezhető munkaerő formájában. A vállalkozás is rávilágít HR politikájában arra, hogy mennyire fontos a pápai cégek számára a piaci igényekre való professzionális és rugalmas reakció biztosítása. Ennek érdekében az új belépők számára egyebek mellett folyamatos képzési ciklusokat biztosít a vállalat. A keresett szakmák közé tartozik a DUNITALIA-nál a gépkezelő, a minőségellenőr, valamint a karbantartó lakatos, gépszerelő munkakör.

A DUNITALIA is igyekezett az elmúlt egy évtizedben fejleszteni. A cég 2012-ben 109 022 300 Ft uniós támogatást nyert a „Komplex technológiai fejlesztés és foglalkoztatás támogatása" tárgyú pályázaton az Új Széchenyi Terv keretében. A mintegy 420 millió forintos beruházás révén megduplázta temelőkapacitását a cég, a termelés költséghatékonyabbá vált és a minőség ellenőrzése is egyszerűbb. A világon elérhető legmagasabb technológiai színvonalú légsugaras szövőgépek kerültek telepítésre, ezzel növelve a textilipari termékek piaci versenyképességét. Napjainkban a vállalat piacvezető a kiemelkedő minőségű fonalak és háztartási textíliák gyártásában.

Mindezeken túl kiemelendő a helyi gazdaságban a **Bakonyerdő Zrt**. szerepvállalása. Az erdészeti, egyéb erdőgazdálkodási tevékenység keretében 3 340 790 000 Ft jegyzett tőkével rendelkezik, és a városban 358 fővel a negyedik legtöbb alkalmazottnak ad munkát.

A magánszféra mellett kiemelendő a **Pápai Termálvízhasznosító Zrt**. A vállalat jegyzett tőkéje 1 500 000 000 Ft, melyből az önkormányzati részesedés névértéke és nyilvántartott értéke 884 500 000 Ft. Az önkormányzat tulajdoni részesedése 58,97%-os. A részvénytársaság által üzemeltetett Pápai Várkertfürdő 2003-ban nyitotta meg kapuit. A létesítmény közel 6 hektár területen mintegy 9700 m^2 épület komplexumban végzi tevékenységét. Az üzemeltetési egységek 5 részre bonthatók: uszoda, termálfürdő, gyógyászat, strand, mini hotel. A sportos életmód kedvelőit az uszoda két medencéje várja. A létesítmény tanmedencével, valamint 25 méteres sportmedencével rendelkezik. A termálfürdőben egy beltéri medence, egy kisgyermek medence, valamint egy gyógyvizes ülőmedence helyezkedik el. A termálfürdő emeletén épült ki 2017-ben a Bambusz SPA wellness központ aromafürdővel, masszázs helyiségekkel és szoláriummal. 2017 év végére megújult a szintén a termálfürdő emeletén található szaunavilág is, valamint helyet kapott 2019-ben egy mesterszauna. A strandon öt különböző medence, ugrótorony, hat óriás csúszda, játszótér, több homokos sportpálya várja a vendégeket. A Várkertfürdő gyógyászatán reumatológiai, fizioterápiás és mozgásszervi rehabilitációs szakrendelés működik. A vízben végzett kezelések gyógyvízben történnek, mely az ország legjobb minőségű gyógyvizei között szerepel. A társaság szolgáltatásai között megtalálható a gyógymasszázs, a gyógytorna, a víz alatti vízsugármasszázs, a súlyfürdő, a fizikoterápia, de mágneses kezelések is zajlanak.

A Pápai Várkertfürdő Pápa leglátogatottabb turisztikai attrakciója. Vendégforgalma a következőképpen alakult (tekintettel a járványügyi korlátozásokra): 2019-ben: 262 051, 2020-ban 87 343, míg 2021-ben 119 054 fő vette igénybe a fürdőt. A szomszédos Várkert Termál Kemping is jelentősen hozzájárul a fürdő látogatottságához. A Fürdőhöz kapcsolódóan továbbra is fontos célkitűzés a szálláshelybővítés, annak érdekében, hogy a többnapos turizmus számára távolabbi célközönség is elérhetővé váljon. A szálláshelybővítés koncepciója az elmúlt időszakban kidolgozásra került. A Várkertfürdő további fejlesztési tervei között szerepel az infrastruktúra fejlesztésének biztosítása, ezek közül a legfontosabbak a parkóló bővítése, térkövezése, valamint a főbejárat kialakítása. A szolgáltatások minőségének javítása, illetve az elérhető szolgáltatások körének bővítése szintén fontos feladat. A vendégforgalom növelését biztosító elképzelések között szerepel például egy fedett vízi gyerekvilág építése. A felsorolt fejlesztések mellett prioritást élvez a fürdő gyógy- és termálvizét biztosító egységek, azaz a kutak és egyéb gyógyvizet biztosító létesítmények fejlesztése.

A városban nem működik **digitális technológiákat, mint szolgáltatást fejlesztő és/vagy nyújtó vállalkozás**, ez a hiányosság pedig részben a versenyképességet is ronthatja, illetve utal az alacsony szintű innovációra. A városi életben hiányukból adódóan nincsen számottevő szerepük ezen vállalkozásoknak. A gazdaságszerkezet diverzifikációjában, a hozzáadott érték növelésében még kihasználatlan lehetőségek adódnak az innovatív, digitális technológiákat megjelenítő vállalkozások letelepítésében, bevonzásában.

Végül, de nem utolsó sorban a helyi vállalkozásokkal kapcsolatban el kell mondani, hogy nem működnek a városban klasszikus értelemben vett **társadalmi vállalkozások**, így sem helyi, sem térségi munkaerőt nem alkalmaznak ilyen besorolású vállalkozások. Pápa önkormányzata információközlése értelmében nem ismertek ilyen profilú és célú vállalkozások. Mindazonáltal fontos

röviden bemutatni az országban az elsők között létrehozott nyugdíjas szövetkezetet. Az Idősek Aktívan Közérdekű Nyugdíjas Szövetkezetet 2017 nyarán alakították meg 16 alapító taggal, 3 igazgatósági taggal és 3 tagú felügyelőbizottsággal. A szervezet saját irodával rendelkezik, ahol a hét több napján is várják az öregségi nyugdíjkorhatárt elérő, de társadalmilag hasznos munkát vállalni kívánó pápai személyeket. A szövetkezet összehozza a munkavállalást tervező nyugdíjasokat és a munkahelyet biztosító vállalkozásokat, cégeket, melyek éppen munkaerőt keresnek. 2018-ban már két tucatot is meghaladó számú időskorú jelentkezett a szövetkezetbe, hogy azon keresztül vállaljon munkát, és több mint 10 munkáltató is jelezte, hogy szívesen együttműködnének a munkaközvetítői szerepet betöltő szövetkezettel. Ugyan a koronavírus-világjárvány miatt megtorpant a növekedés, a szervezet továbbra is pozitív hatást gyakorol az időskorúak társadalmilag is hasznos munkavégzésének terén. Szintén megemlítendő a FŐKEFE, a Kézmű és ERFO közhasznú nonprofit társaságokból álló cégcsoport pápai telephelye. A seprű- és kefegyártással foglalkozó Főkefe Közhasznú Nonprofit Kft. az ipari parkban végzi tevékenységét, amelynek keretében túlnyomórészt megváltozott munkaképességűeket foglalkoztat.

2.1.7.4. A gazdasági versenyképességet befolyásoló tényezők (elérhetőség, munkaerő képzettsége, K+F stb.)

Pápa gazdaságának versenyképességére alapvetően néhány tényező bír kiemelkedő közvetlen hatással: az elérhetőség javulása, a képzett munkaerő szűkössége, valamint az ezekhez szorosan kapcsolódó gazdasági infrastruktúra hiányosságai.

Az **elérhetőség** terén kulcsmomentum, hogy 2023 utolsó negyedévében átadásra került az **M83-as gyorsforgalmi út** (a közúthálózatról és a közlekedési kapcsolatokról a bővebb elemzés a 2.1.11.1 Hálózatok és hálózati kapcsolatok c. fejezetben kerültek kifejtésre). Ez lökést adhat a további gazdasági fejlődésének, többek között további ipari-logisztikai kapacitások jöhetnek létre, a város beszállítói hálózata kiterjedhet, és közvetlenül kapcsolódhat a Győr és Pozsony környéki határon átnyúló járműipari növekedési zónához, valamint a Tatai-medence kiemelt járműipari térséghez. A közlekedési infrastruktúra egyben hozzájárul Pápa Északnyugat-magyarországi Gazdaságfejlesztési Zóna többi helyi gazdaságához történő erősebb integrációjához is. Magyarország Kormánya olyan céllal jelölte ki 2020-ban ezt az új zónát, hogy a gazdaságilag egységes területet képező régió nemzetközi összehasonlításban is versenyképes gazdasági egységként fejlődhessen. A fejlesztés kedvező gazdasági-logisztikai hatásai mellett azonban a városnak a lakosság-megtartó és ebből következően munkaerő-megtartó erejét várhatóan negatívan érintő folyamatokra is fel kell készülnie. Olyan gazdaságot érintő beavatkozásokra van szükség, melyek erősítik Pápa lakó- és munkahelyi funkcióit, gazdasági versenyképességét a térségben. Az M83-as megépülése tovább fogja erősíteni Győr és Pápa társadalmi-gazdasági integrációját, amelyre minél előbb fel kell készülnie a városnak. Ellenkező esetben mindössze Győr pólusa erőforrás-elszívó hatása (pl. ipari parki kapacitások, kereskedelem, turizmus-vendéglátás, sportgazdaság terén) fog csak érvényesülni fékezve Pápa gazdasági növekedését.

A kormány által 2020 szeptemberében nevesített 11 turisztikai térségből Pápa 90 perces körzetében négy található (Balaton; Győr–Pannonhalma; Bük-Sárvár; és Sopron-Fertő turisztikai térség). Ezen kedvező turisztikai adottságokkal, fejlett élménykínálattal rendelkező desztinációk vonzerejétől, relatíve friss turisztikai desztinációként még messze elmarad a város turisztikai gazdasági

teljesítménye. Pápa versenyképességét illetően a város reális célja nem az e térségekkel való verseny, hanem a város adottságainak léptékhelyes stratégiai szemléletű kihasználása lehet. A jövőbeli turisztikai piacon Pápa turizmusgazdasága a fentnevezett desztinációk hálózatának szerves részévé válhat, egymás kínálatát kiegészítve, miközben profitálhat az országos jelentőségű turisztikai térségek ismertségéből. A turizmus fontos kiegészítő szereppel bír, és a több lábon állással, a gazdasági diverzifikációjával járul hozzá a versenyképességhez. Egy jól működő, több ipari ágazatot is magába foglaló városi gazdaság nélkülözhetetlen kiegészítőjeként töltheti be leginkább szerepét. Jelenleg a turisztikai infrastruktúra gyengén szolgálja a versenyképességet. A Várkertfürdő regionális léptékben versenyképes szolgáltatásokkal rendelkezik, amely további fejlesztésekkel még tovább növelhető, azonban a vendégforgalom lényegi kiterjesztését a városi szálláshely-kínálat hiányosságai akadályozzák. Pápa turisztikai szektorának fejlesztése terén az egyik legnagyobb gátat a magas minőségű szálláshelyek szűkös kínálata képezi. Szintén hiányos a kerékpáros hálózat. A színvonalas szálláshelyek szükségestől elmaradó bővülése megnehezíti a korábbi években fejlesztett turisztikai attrakciók (belvárosi rehabilitáció, Esterházy-kastély rekonstrukciója, Kékfestő Múzeum, a Dunántúli Református Egyházkerület látogatóközpontja stb.) értékesítését. A belföldi piac hatalmas potenciált rejt magában, amelyből a szükséges szállodai kapacitások megteremtésével még profitálhat a város. Pápa külföldi látogatói jelenleg elsősorban a lakóautós kempingezők, de a megfelelő infrastruktúrát illetve új, magas színvonalú szálláshelyeket létrehozó fejlesztések által a város meglévő külföldi ismertsége hozzájárulhat további külföldi célcsoportok (pl. egészségturizmust kereső seniorok) városba vonzásához.

A **munkaerő** mennyisége és milyensége alapvetően befolyásolja a város versenyképességét, annak fenntarthatóságát (bővebb foglalkoztatási és munkaerőpiaci elemzés a 2.1.5.1 Demográfia, népesség, nemzetiségi összetétel, képzettség, foglalkoztatottság, jövedelmi viszonyok, életminőség fejezetben kapnak helyett). A humánerőforrás-kínálat elfogyása a gazdasági növekedés alapvető gátjává válhat. A sikeres, részben kormányzati támogatásoknak is köszönhető foglalkoztatás-bővítő vállalati beruházások következtében Pápát fokozódó munkaerőhiány jellemzi. Felértékelődnek azok a beavatkozások, amelyek vonzó munkahely-kínálatú várossá teszik Pápát, melyek a helyben történő foglalkoztatást ösztönzik a munkavállalási célú ingázással vagy elköltözéssel szemben, és amelyek képesek a Pápára irányuló munkaerő-áramlások indukálására. Pápa jövőbeli versenyképességi helyzetét ezért fokozódó mértékben fogja meghatározni, hogy a helyben erősen megfogyatkozó humán erőforrás mellett/helyett a közvetlen vonzáskörzetét forrásterületnek tekintve képes lesz-e a foglalkoztatásbővítésre vagy akár csak a termelés szinten tartására. Pápa számára mindezek miatt stratégiai kérdés, hogy ne csak vonzó beruházási célpont legyen a közép- és nagyvállalatok számára, hanem egyben vonzó lakóhely is a Pápán maradó és a Pápára költöző munkaerő számára is.

A város gazdasága számára fontos kérdés, hogyan sikerül megoldani a várható munkaerőpiaci átrendeződés okozta kihívásokat, a húsiparból a járműipari beszállítókhoz vagy más, akár újonnan betelepülő cégekhez terelni a foglalkoztatottakat. Az autóipari cégek is jelentős számban alkalmaznak olcsóbb, főként ukrán és mongol származású munkaerőt, így az ő helyükre tudnának érkezni az agrárfeldolgozó szektorból felszabaduló munkavállalók. Fontos ugyanakkor kiemelni, hogy a helyi magyar munkaerő magasabb bérigényű. Az autóipar másfajta és gyakran magasabb kompetencia-elvárásokat fogalmaz meg a húsiparhoz és a mezőgazdasághoz képest, mely kevéssé vonzó a munkaerő-átirányítás által érintettek körében. A város gazdasági stabilitása nagymértékben kitett a néhány transznacionális hátterű nagyvállalat mindenkori sikerességének és

versenyképességének. Ezért az azok működési és fejlődési lehetőségeit erőteljesen meghatározó tényezők, mint a megfelelő mennyiségű és minőségű bevonható munkaerő, valamint a megfelelő gazdasági infrastruktúra beleértve a gazdaságfejlesztésre kijelölt területeket is, kritikus fontosságú.

51. ábra: Pápa lakossági kérdőívében a munkahelykínálattal kapcsolatos válaszok megoszlása

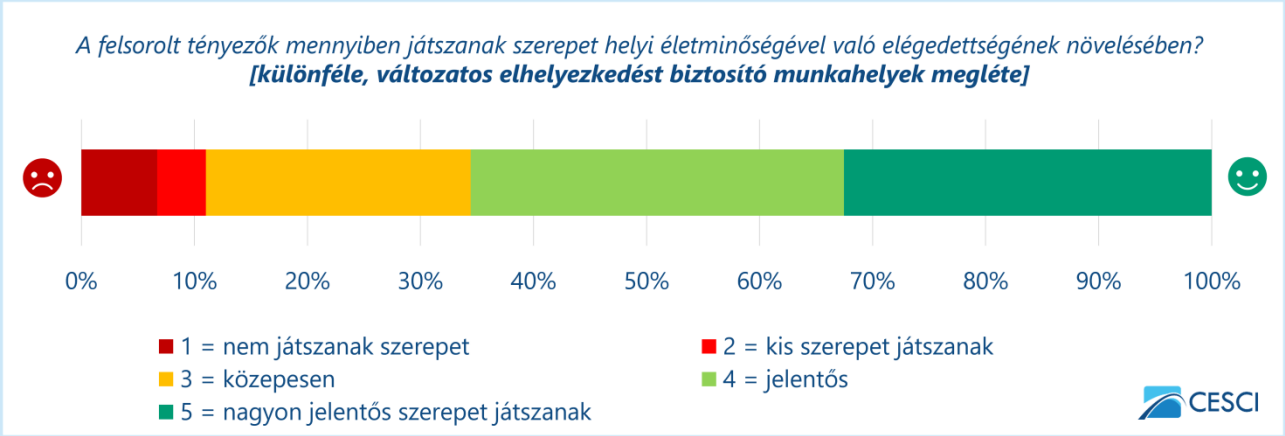

A város versenyképességével szoros kapcsolatban áll az, hogyan vélekednek a helyi lakosok (a helyi munkaerő) a város által nyújtott életminőségről, mivel az esetlegesen csökkenő-stagnáló, szomszédos városokhoz csekélyebb életminőség az elvándorláson és elingázásokon keresztül negatívan hat az egész pápai gazdaság munkaerőpiaci fenntarthatóságára. A pápaiak életminőségében fontos szerepet játszik, hogy különféle, változatos elhelyezkedést biztosító munkahelyek létezzenek a városban. Ez összefüggésben áll a gazdasági diverzifikációval, valamint a képzettségükhöz jobban igazodó munkahelykínálat megteremtésével. A munkahelyek megléte (3,8-es átlag) jóval inkább fontos, meghatározó a kérdőívet kitöltők számára, mint hogy nem lenne az. A munkaerőpiaccal összefüggésben az is inkább meghatározó az életminőségük szempontjából, hogy magas jövedelmet biztosító munkalehetőségek (3,85-os átlag) legyenek biztosítottak. Az e két életminőségi feltételnek való megfelelés nem pusztán a városlakók elégedettségét és megtartását, illetve bevonzását szolgálná, hanem a gazdaság versenyképes működését.

52. ábra: Pápa lakossági kérdőívében a munkajövedelemmel kapcsolatos válaszok megoszlása

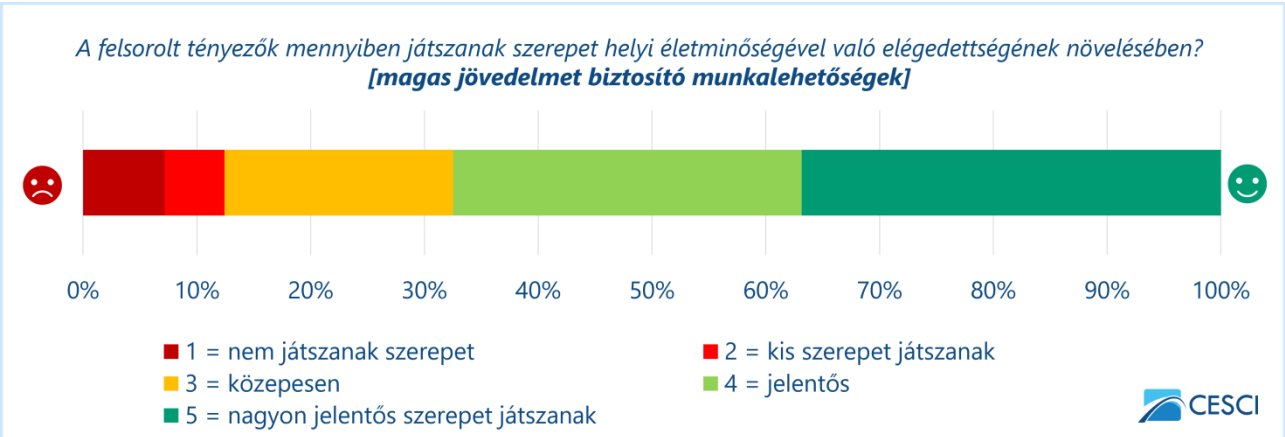

A gazdasági infrastruktúra terén a gyorsforgalmi úthálózat, vagy a turisztikai infrastruktúra mellett legalább olyan fontos, kritikus elem az ipari-logisztikai övezetek helyzete. A **Pápai Ipari Park** kulcsinfrastruktúra a város gazdaságának egésze számára. Gazdasági szempontból ez a parcella a

város legversenyképesebb gazdasági földterülete. A terület versenyképességének fejlesztése érdekében a parcellák komplex infrastrukturális bővítése elengedhetetlen. Az új tulajdonos szándéka szerint az ipari park fejlesztése egyik pilot-projektje lehet Magyarország „keleti nyitás" politikájának. A város versenyképességét alapjaiban változtathatja meg a befektető és az önkormányzat következő évekbeli város- és gazdaságfejlesztési beavatkozásai. Akár 3000-5000 új lakos megjelenésével is számolni lehet a maximalista forgatókönyvek szerint, de reálisan is több száz munkavállaló (iránti igény) jelenhet meg a városban. A **2-es számú ipari park** kiépítése további jelentős versenyképességi tényezővé válhat a város számára, ahol nagy kiterjedésű új, beépítetlen gazdaságfejlesztési területekre települhetnek további cégek. A már fentebb taglalt **barnamezős területek** a korábbi szennyező, korszerűtlen, versenyképtelen ipari tevékenységek kiszorulásával egy komplexebb, szolgáltató szektort is támogató szerkezetváltás színtereiként kulcsszerepet játszhatnak Pápa gazdasági életében a következő évtizedben.

Továbbra is időszerű a város azon fejlesztési elképzelése, hogy az Észak-Dunántúlon kialakult autóipari centrum egyik kiemelkedő logisztikai központjává váljon. Ebben a folyamatban kiemelkedő tényező lenne, amennyiben a **Magyar Honvédség Pápai Bázisrepülőtere** vegyes (katonai és polgári) hasznosításúvá válna. A katonai repterek funkciójának újraértelmezése vált lehetségessé egy 2014-es (T/1507. számú) törvénymódosítás által, amely megszüntette a katonai repterek kettős hasznosításának a tilalmát, és lehetővé tette a közös felhasználást. Ez jelentős elvi gazdasági lehetőséget ad Pápának, azonban a funkcióbővítés eddig még csak ötlet szinten merült fel.

A versenyképességre továbbra is negatívan hathat, hogy jelenleg nem alkalmaz a város **digitális megoldásokat** (pl. vállalkozói adatbázisok) **a helyi gazdaság menedzseléséhez**. Az önkormányzat tevékenységére jóval inkább a „személyesen támogató jelleg" igaz. Az önkormányzat vezetése a személyes kapcsolattartás befektetésösztönző, gazdaságfejlesztő erejében hisz, mely kiegészítve a taglalt ipari parki gazdasági infrastrukturális beruházásokkal megfelelően támogatja Pápa prosperáló várossá válását.

A városban nem kellően kiépült az **innovációs ökoszisztéma**: kevés az igazán innovatív (pl. start-up, tudományos-műszaki kutatást, fejlesztést végző) vállalkozás; hiányosak az önkormányzat, a civil szféra, a felsőoktatás és kutatói szféra, valamint az üzleti szféra közti szinergikus együttműködések, továbbá szinte egyáltalán nem kerül előállításra és transzferre helyben új tudományos eredmény. Pápa nem tekinthető innovációs központnak: hiába történtek kezdeményezések, máig hiányzik a kiépített felsőoktatás, nincs tudományos-technológiai, innovációs park. K+F szempontjából Pápa a tudáshasznosítás színtere lehet, a más centrumokban létrehozott innovációk gyártástechnológiában, termelésszervezésben történő alkalmazása képzelhető el. Az **innováció terjedését segítő szervezetek, hálózatok** nem jellemzőek: kivételt azok az alapvetően külföldi kézben lévő nagyvállalatok képeznek, melyek jellemzően a járműipari beszállításban érdekeltek. Ezen cégek a K+F+I eredmények pápai üzemekben történő tudáshasznosítását honosították meg néhány szegmensre korlátozódva.

A nagyobb feldolgozóipari üzemek a városban az elmúlt években több versenyképesség-növelő, hatékonyságnövelő beruházást is végrehajtottak, beleértve új gépek, berendezések beszerzését. A Yanfengnél zajlik kutatás-fejlesztési tevékenység, valamint a Pápai Hús legújabb termékfejlesztési is innovatívnak tekinthetők (pl. vegán termékek irányába való elmozdulással). Az Astotec Hungary közlekedésbiztonsági szempontból jelentős fejlesztéseket hajtott végre. A biztonságiövek terén,

valamint kifejezetten az ütközéskori életvédelem terén (itt említhető egy motorháztetőt felemelő technológia, melynek révén az utas kevésbé találkozik frontálisan kemény alkatrészekkel baleseti körülmények között). Egy újonnan betelepülő izraeli cég úsztatott növénytermesztést honosít meg a városban. Ez a termőföld nélküli technológia valódi újdonságot jelent a gazdaságszerkezetben. A Chi-Fu nevű vállalkozás 5G technológiával kívánja a megvásárolt iparterületét kiépíteni. A KKV szektorban elsősorban az asztalosipari vállalkozások emelhetők ki innovációs képességeiknek köszönhetően. Magas szintű technológiával rendelkeznek. Ide tartozik a Pápai Asztalos Kft, illetve a Meister-Holz Kft, előbbi többek között részt vett a budavári palota Szent István termének rekonstrukciójában is magasszintű tudásának köszönhetően. A **szűkös innovációs potenciál** összességében erősen befolyásolja a város versenyképességét, mégpedig negatívan. A felsőfokú végzettségűeket, műszaki-tudományos értelmiséget foglalkoztató munkahelyek alacsony kínálatából is eredően a magasan képzett munkaerő jelenleg nem marad a városban. A gazdaságszerkezet jelenleg meghatározó szereplői sem ilyen innováció-vezérelt, tudásintenzív ágazatokból kerülnek ki jellemzően. Ezen vállalkozások bevonzása és letelepítése, valamint a megfelelő képzettségű munkavállaló biztosítása nélkül a nagyobb hozzáadott értékű (és ezért versenyképes) tevékenységek nem igazán tudnak elterjedni, megerősödni a város gazdaságszerkezetében.

A versenyképességet térségi kitekintésben, területi alapon is érdemes megvizsgálni. Pápa legerősebb konkurensei közé Győr, Veszprém, Ajka és Sárvár tartozik. Az előbbi kettő jóval diverzifikáltabb gazdaságszerkezettel rendelkezik, és az iparon túl a szolgáltató és kutatás-fejlesztési szektorokban is jóval fejlettebb és kiterjedtebb kapacitásokkal bír. A Győr, Veszprém és Ajka alkotta térségen belül van Pápa elsődleges gazdasági mozgástere. Azonban míg Győrrel és Veszprémmel nehezen, addig Ajkával és Sárvárral, még inkább a többi térségi, főként kisvárossal szemben sikeresen lehet képes felvenni a versenyt. Pápa számára döntő jelentőségű, hogyan alakul tágabb vonzáskörzetében a járműgyártás helyzete, de az élelmiszeripar jövője is kérdéses. A kisebb környező központok jellemzően csak egy-egy gazdasági területen emelkednek ki, és kis létszámú foglalkoztatottat vonzanak. Pápa ezért gazdasági pozícióit sikeresen erősítheti meg velük szemben, különösen dél-délnyugati irányban.

2.1.7.5. Ingatlanpiaci viszonyok (kereslet-kínálat)

A **lakásállomány** és az ingatlanpiac vizsgálata nélkülözhetetlen egy település épített környezetének és gazdaságának a megismeréséhez, melyre kiváló lehetőséget nyújtanak a 2022-es népszámlálás adatai. 2010 és 2022 között mérsékelt ütemben, folyamatosan emelkedett minden vizsgált területi egység lakásszáma, melynek a fő okát az építőipar felpörgése adhatta. Ennek eredményeképpen a kezdőévhez viszonyítva a Pápai járásban volt a legkisebb mértékű az emelkedés (+2,6%), míg országosan (+5,6%), Veszprém vármegyében (+5,8%) és Pápán (+6%) közel azonos mértékű volt a növekedés. Így összeségében a 2010-es 13 705 db-nál közel 500-zal több, 14 152 lakás található 2022-ben utóbbi településen. Ezek **szobaszám** szerinti megoszlása: 10,1%-a egyszobás, 29,5%-a kétszobás, 33,8%-a háromszobás és 26,6%-a négy vagy több szobás. Előbbiek aránya alapvetően változatlan volt 2010 és 2012 között, azonban a két- illetve négy vagy többszobás lakások mennyisége és aránya is jelentősen emelkedett a 2020-2022-es időszakban. Ezzel szemben a háromszobás ingatlanok aránya és mennyisége számottevően csökkent 2020 után.

53. ábra: Pápa lakossági kérdőívében a munkajövedelemmel kapcsolatos válaszok megoszlása

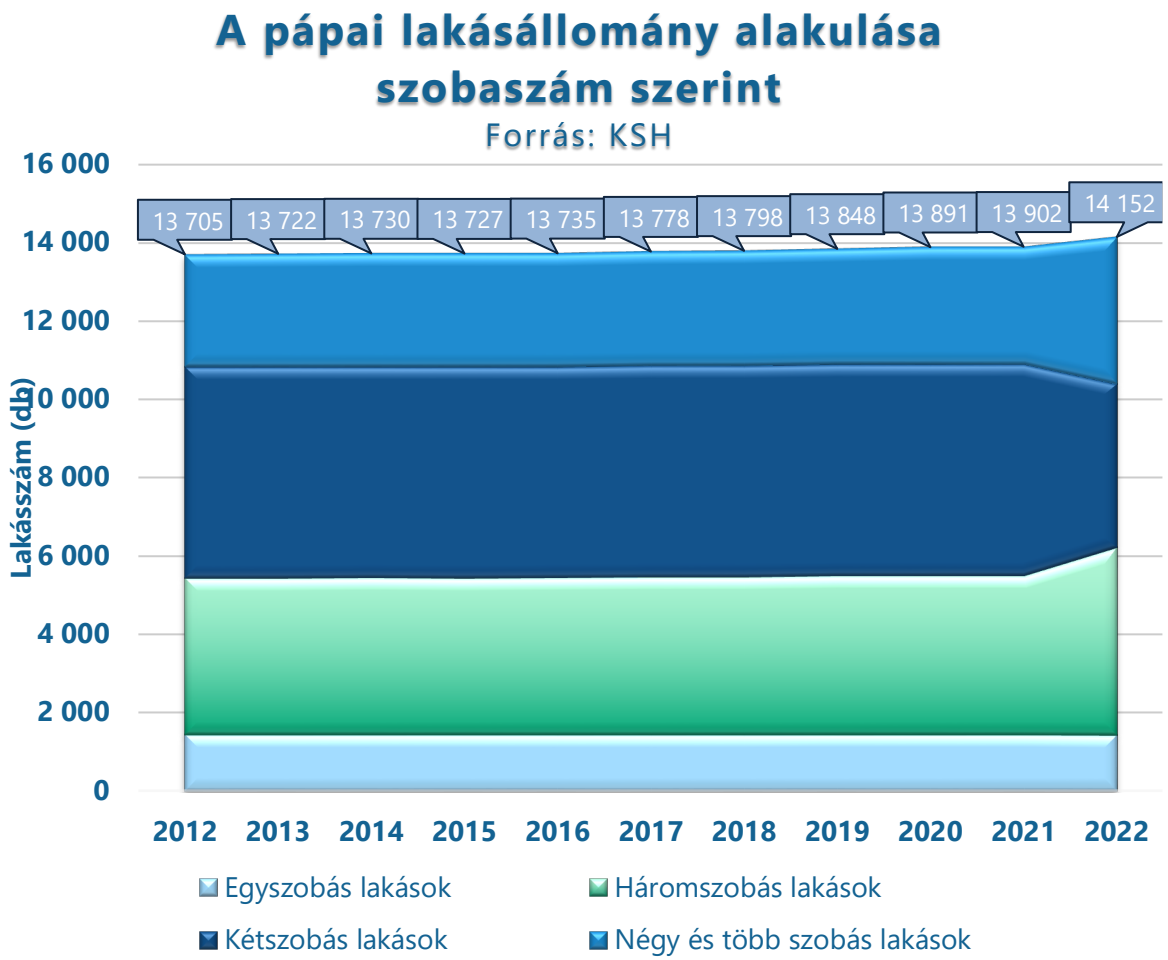

A pápai lakások viszonylag magas, 4,2%-a nem magánszemély **tulajdon**ában van, melynél alacsonyabb az országos (3,9%), a pápai járási (3,1%), a veszprémi (2,6%), a Veszprém vármegyei (2,5%) és az ajkai (1,4%) érték is. Azonban 2022-ben így is több, mint a lakásállomány 95%-a magánszemély tulajdonában állt. Továbbá pozitív jellemzőként ki kell emelni, hogy a vizsgált területi egységek közül csak Ajkán alacsonyabb számottevően a nem lakott ingatlanok aránya (6,7%). A pápai (12,1%), a járási (12,9%), a vármegyei (12,6%) és az országos (13,1%) megoszlási mutatók közel azonos értéket vesznek fel 2022-ben, melyeket a veszprémi (14,8%) is csak kis mértékben lép túl.

54. ábra: A lakások lakottsági arányának megoszlása (forrás: KSH)

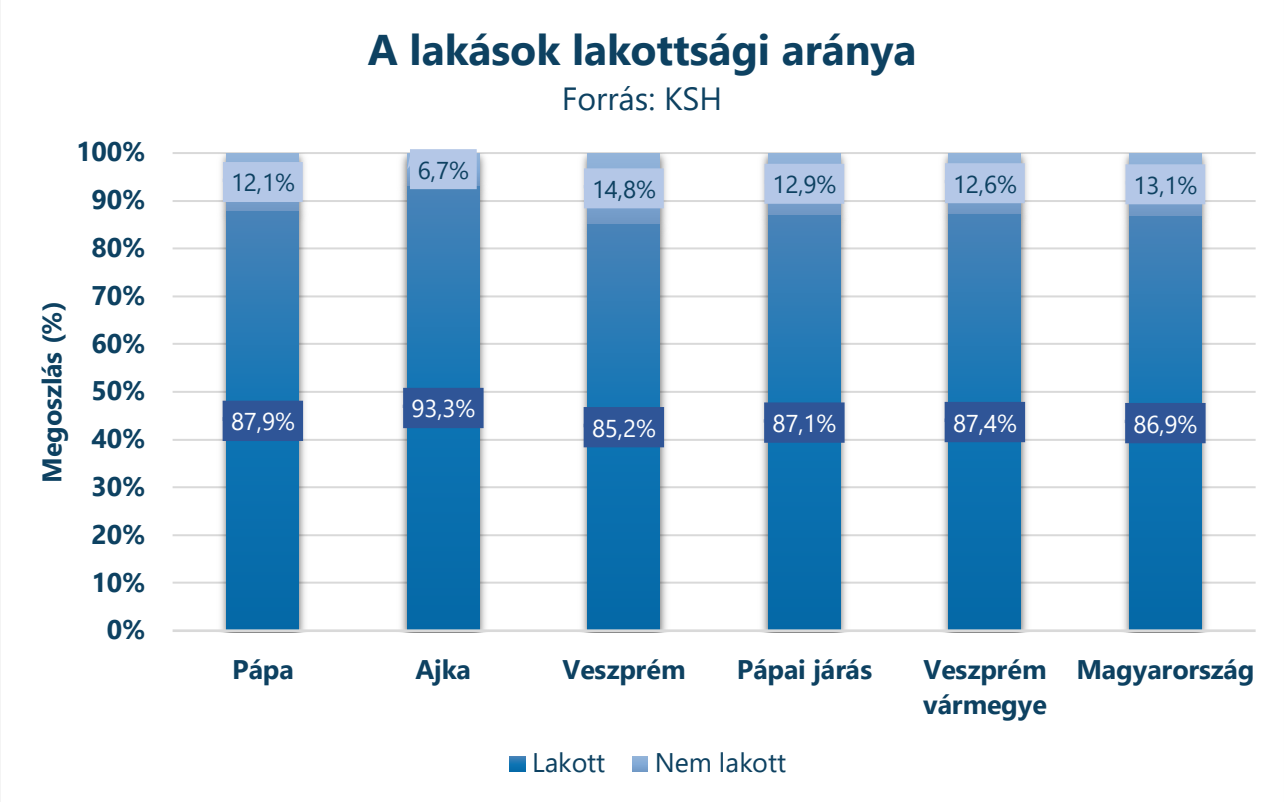

Pápán 2022-ben összesítve a 12,1%-ot kitevő lakatlan ingatlanok mellett a legtöbben az egyedül **lakók** vannak (31,3%), melyektől kis mértékben marad csak el a 3-5-en (29%) és a 2-en (25,4%) egy lakásban élők aránya. 6 vagy több ember által lakott ingatlanok aránya kifejezetten alacsony (2,1%) mely trend, csak úgy, mint a többi lakosszám esetében is illeszkedik a járási, vármegyei és országos tendenciákhoz. Az egy lakásban élők száma alapvetően befolyásolja az **egy lakóra jutó alapterület** átlagos értékét, mely eloszlás terén Pápán egy főre 13,2%-ban 10 m^2-nél kevesebb, 3,7%-ban 10-14 m^2, 6,3%-ban 15-19 m^2, 17,8%-ban 20-29 m^2, 14,8%-ban 30-39 m^2, 24,4%-ban 20-59 m^2, 9,3%-ban 60-79 m^2 és 10,6%-ban 80 vagy annál is több m^2 jut. Ez közel azonos a pápai járási, Veszprém vármegyei és az országos eloszlással, azonban eltér az Ajkaitól, hiába található a két településen összesen közel azonos mennyiségű lakás (Pápa: 14 152 db; Ajka: 12 870 db). Ugyanis utóbbi városban csak közel fele akkora az egy főnek 10 m^2-nél kisebb alapterületet biztosító lakások aránya (7,5%), ellenben nagyobb arányban vannak jelen 15-19 m^2-ert (9,2%) és 20-29 m^2-ert (22,4%) biztosító ingatlanok. Továbbá a vármegyeszékhely, Veszprém is eltérő eloszlást mutat a közel kétszer annyi (27 604 db) ott található lakáson belül, ahol magasabb az egy főre eső 10 m^2 alatti alapterülettel rendelkező ingatlanok aránya (16%), ellenben kisebb az egy főre 80, vagy annál is több m^2-ert biztosító lakások aránya (6,4%).

55. ábra: Egy lakóra jutó alapterület szerinti megoszlása a lakásoknak (forrás: KSH)

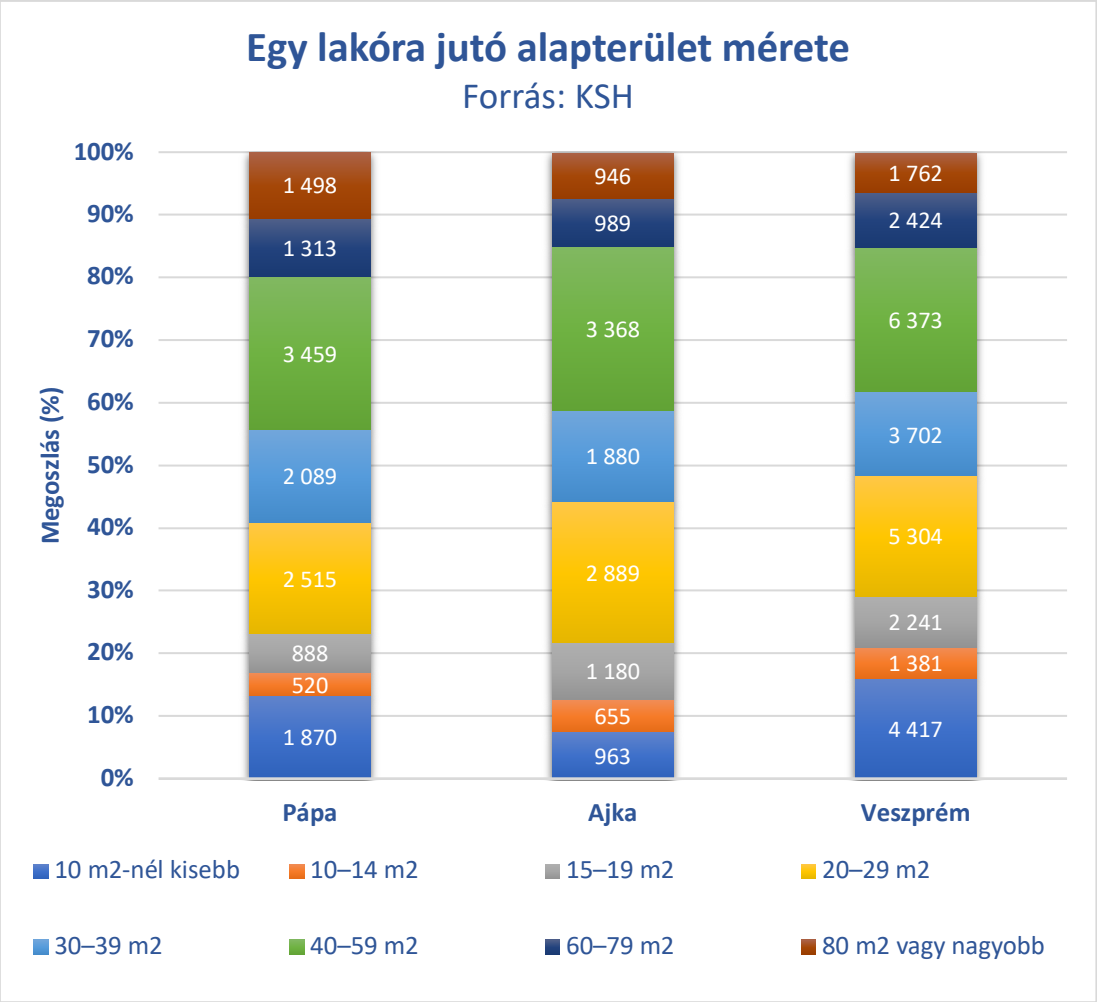

Az egy lakóra eső **alapterület** eloszlása a lakók száma mellett az ingatlan alapterületétől függ, mely mutató terén Pápán alapvetően megegyeznek a 2011-es és a 2022-es arányok. A két jelentősebb változás a 30 m^2 alatti lakások számának az 55 darabbal, illetve a 100 m^2 feletti lakások számának a 399 darabbal való növekedése jelentette, ám százalékpontok terén ezek sem eredményeztek jelentős eltérést. Így 2022-ben Pápán a lakások 1,9%-a 30 m^2 alatti, 5,7%-a 30-39 m^2-es, 11%-a 40-49 m^2-es, 18,4%-a 50-59 m^2-es, 19,3%-a 60-79 m^2-es, 16,8%-a 80-99 m^2-es, 12,2%-a 100-119 m^2-es és 14,7%-a 120, vagy annál több m^2-es. Más területi egységekhez viszonyítva megállapítható, hogy Ajka értékei jelentősen eltérnek abból kifolyólag, hogy ott a lakásállomány közel egyharmadát (29,8%) teszik ki az 50-59 m^2-es ingatlanok. Veszprém esetében nem tapasztalható ilyen markáns eltérés, de a vármegyeszékhely esetében is alacsonyabb a 100-119 m^2-es (Veszprém: 7,1%; Ajka: 8,5%) és a 120 m^2 feletti (10,9%; 10,5%) lakások aránya, mint Pápán. Azonban a pápai járási, a Veszprém vármegyei és az országos eloszlások mind a pápai értékek felett vannak a 100 m^2-nél nagyobb lakások terén, illetve alatta a 40-59 m^2-es ingatlanok esetében.

56. ábra: Pápa lakásállományának az alapterület szerinti megoszlása (forrás: KSH)

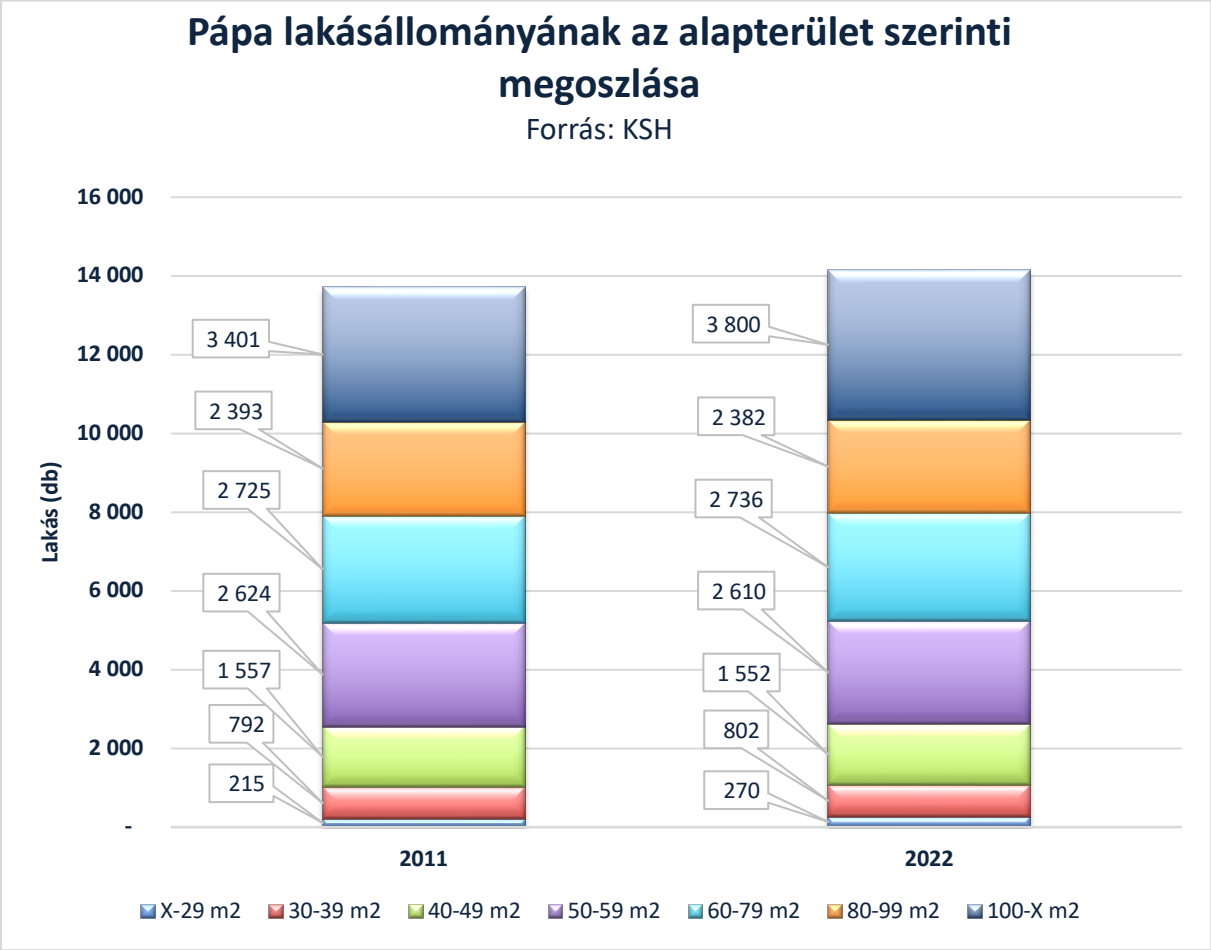

Pápán az össz**komfort**os lakások részaránya (61,6%) az országos (69,1%), a Veszprém vármegyei (73,5%), a veszprémi (86,9%) és az ajkai (91%) értékek alatt van, csak a pápai járás (56,7%) vonatkozó mutatóját múlja felül, mely jelzi az egész járás és magának a járásközpontnak az elmaradottságát is ezen téren. A komfortos (Pápa: 35,9%) és félkomfortos (1,2%) lakások részaránya terén is csak a pápai járást előzi meg a vizsgált területegységek közül Pápa. Az azonban pozitívumként jelölhető meg, hogy a komfort nélküli lakások részaránya a városban (0,6%) elmarad mind az országos (2,6%), a járási (2,3%) és a vármegyei (1,4%) értéktől, ellenben a szükség- vagy egyéb lakások aránya a 0,6%-os értékkel az összes vizsgált területi egység közül Pápán volt a legnagyobb 2022-ben. A komfortossági fokhoz szorosan kapcsolódó mutató a fűtési mód, mely terén hasonló tendencia figyelhető meg. A központi **fűtés**sel ellátott lakások aránya Pápán (61,6%) csak a pápai járás mutatóját előzi meg (56,6%), ellenben elmarad az országos (69,1%), a Veszprém vármegyei (73,4%), a veszprémi (86,9%) és az ajkai (91%) értéktől. Így Pápán kifejezetten magas, 38,4% a helyiségenként konvektorral, kályhával vagy más eszközzel fűtött lakások aránya. A központi fűtéssel rendelkező ingatlanokat vizsgálva a teljes lakásállományból Pápán kifejezetten kevés a távfűtéssel ellátott lakás (1,2%), ellenben a vizsgált területi egységek közül itt a legmagasabb azon lakások aránya (12,8%), melyeket az épületen belüli más lakásokkal együtt fűtenek kazánnal vagy más eszközzel. Végezetül az országos átlaggal pontosan megegyező, 47,6%-os Pápán azon lakások aránya, melyeket központi, cirkó kazánnal vagy más eszközzel fűtenek önállóan. Végezetül a lakások **felszereltség**i foka terén megállapítható, hogy Pápán 2022-ben minden lakás hálózati vízvezetékre van kötve, továbbá a lakások 98,9%-ban van vízöblítéses WC, 98,3%-hoz van meleg folyóvíz, 95,3%-hoz van közcsatorna

és 99%-hoz van szennyvízcsatorna bekötve. Ezen mutatók minden esetben felülmúlják az országos, a Veszprém vármegyei és a pápai járási értéket, azonban elmaradnak a két összehasonlítandó város, Veszprém és Ajka részarányaitól. Ugyanez figyelhető meg a házi csatornát alkalmazó lakások részaránya terén is, amely Pápán 3,7%, ami alacsonyabb, mint a vármegyei (4,4%), az országos (9%) és a járási (22,5%) értékek, ám számottevően nagyobb, mint Ajka (0,7%) és Veszprém (0,3%) részaránya. A vezetékes internettel rendelkező lakások aránya terén azonban Pápa (64,4%) nem csak a két említett várostól (Ajka: 72,9%; Veszprém: 78,7%) marad el, hanem az országos (68,3%) részaránytól is. Ellenben a légkondicionálókkal rendelkező lakások aránya Pápán a legmagasabb (24,3%) az országos érték (26,5%) után a vizsgált területi egységek közül. Pápa a hőszivattyús fűtőberendezésekkel (1,4%), a napelemmel (3,3%) és a napkollektorral (0,6%) rendelkező lakások részaránya terén alapvetően kissé az országos átlag alatti értékkel rendelkezik 2022-ben, de fontos kiemelni, hogy ezen mutatók terén viszonylag kicsik az eltérések az egyes területi szintek között.

Az ingatlanpiaci keresleti-kínálati viszonyokat legjobban összefoglaló mutató az ingatlanár. A 20-as, 30-as éveikben járó, gyakran felsőfokú tanulmányaikat elkezdő/befejező, saját otthonteremtés előtt állók közül kerül ki Pápa városát végül lakóhelynek nem választók egy jelentős része, fontos tudni, milyen (minőségű) ingatlantípusokat és milyen áron keresnek leginkább a 18 és 30 év közötti fiatalok országszerte. Az Otthon Centrum adatbázisa alapján harminc éves életkorig az átlagár alatti, jobbára közepes állapotú lakások a legkelendőbbek. A fiatalok élethelyzetükből adódóan jellemzően az olcsóbb lakástípusokat favorizálják. A magasabb árfekvés miatt az új építésű lakás mellett a harminc alatti korosztály csupán 5 százaléka döntött. A fiatalok lehetőleg az átlagár alatti, azonnal beköltözhető ingatlanokat keresik, ennek jele, hogy a közepes vagy jó (tehát nem rossz vagy kiváló) állapotúakat 2-3%-kal többen preferálták köreikben.[4] Ezért, valamint igazán nagy volumenű pápai újlakás-építés hiányában az értékesített **használt lakások átlagárát** érdemes alapul venni Pápa helyzetének értékelésekor. Továbbá fontos kiemelni, hogy a mindenkori ingatlanár komplex módon kifejezi a város gazdasági teljesítményén kívül azt is, mennyire keresett az adott település. Az emberek a magasabb életminőséget kínáló környezetért hajlandók többet fizetni, ennek következtében az ingatlanárak a jobb körülményeket biztosító településeken magasabbak. Pápán a használt lakások átlagos ára (20,07 millió Ft) az országos átlag (27,56, millió Ft) alatt maradt 2022-ben. Pápa térségi versenytársaihoz képest kevésbé vonzó ingatlanpiaccal rendelkezik (Győr: 36,93, Veszprém: 38,28 millió Ft; Sárvár 26,24 millió Ft), és egyedül a Pápai, a Devecseri és a Sümegi járások településeihez képest tekinthető magasabbnak az átlagár értéke. A viszonylag mérsékelt ár a gyenge kereslettel, valamint a drágább újépítésű vagy újszerű ingatlanok nagyfokú hiányával magyarázható.

[4] Forrás: https://www.oc.hu/ingatlanpiac/hirek/ingatlanpiaci-hirek-vevoknek/fiatal-lakasvasarlok-elvarasai-olcsobb-es-kozepes-allapotu-ingatlanok)

57. ábra: Értékesített használt lakások átlagos ára, 2021 (millió Ft)

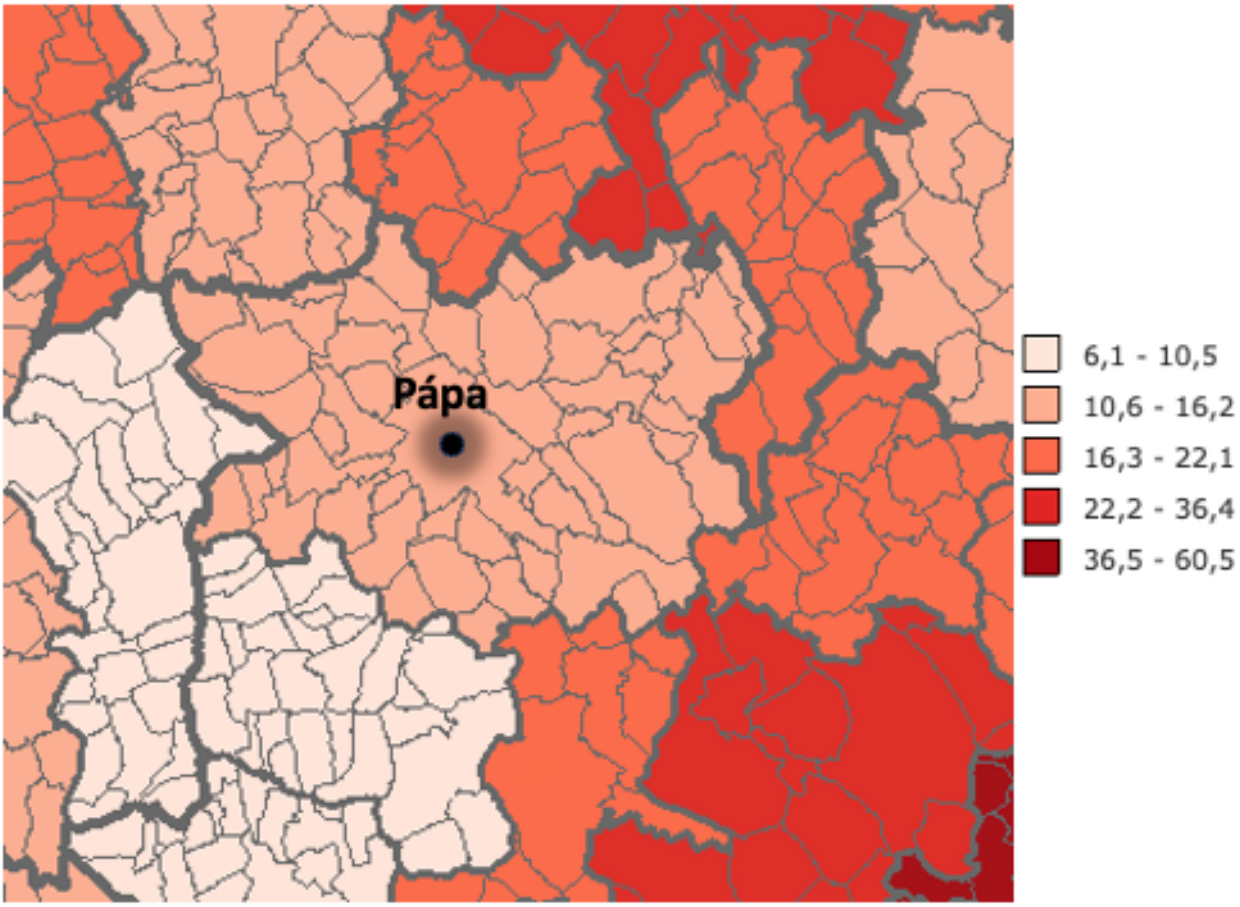

Forrás: https://map.ksh.hu/timea/?locale=hu

A keresleti oldalt leíró mutatók közül érdemes elemezni az **ezer lakásra jutó értékesített használt lakások számát**.[5] Ez alapján települési szinten országos viszonylatban Pápán (31 db/1000 lakás) az értékesítés mérsékelt, bár a régiós (26 db) és a vármegyei (27 db) átlagot minimálisan meghaladta 2022-ben.

A kínálati oldal tekintetében csekély, de jelzésértékű különbségek adódnak Pápa és az egyes területi szintek közti összehasonlításban. Magyarország (477,8) és a Veszprém vármegyei járásközpontok (466,3) is alacsonyabb értékkel bírnak az **1000 lakosra jutó lakások számában**.[6] Pápa értéke 492,5 db lakás/1000 fő a 2022-es adatok szerint. Ez az érték a 2011-ben 430,8 db/1000 fő volt, tehát a kínálat 14%-kal bővült.

5 Ezer lakásra jutó értékesített használt lakások száma, 2020 (db): https://map.ksh.hu/timea/?locale=hu

6 1000 lakosra jutó lakások száma (db); Épített lakások aránya (éves lakásállomány százalékában): https://www.teir.hu/its/kivalasztott-telepulesi-mutatok.html?xteiralk=its&xids=710,711,712,713&xtertip=T&xterkod=3194

58. ábra: Új építésű lakások aránya Pápán), 2011-2022 (Forrás: TeIR)

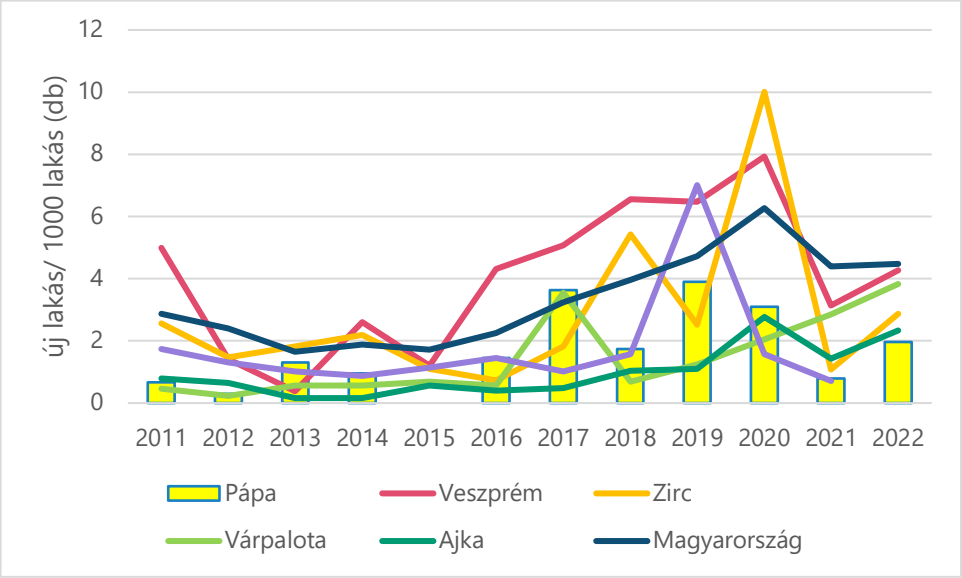

Kínálati oldalról fontos megvizsgálni a kínálatbővítő új lakások piacát. Az ezer lakásra jutó új építésű lakások aránya Pápán igencsak alacsony (1,97 új lakás/1000 lakás) a vizsgált településekkel való összehasonlításban. 2022-es adatok alapján Veszprémben (4,27), Zircen (2,88), Várpalatán (3,83) és Ajkán (2,33) is arányaiban több új lakás épült.

59. ábra: Az év folyamán kiadott új építési engedélyek és egyszerű bejelentések alapján létesítendő lakások száma, 2005-2022 (db)

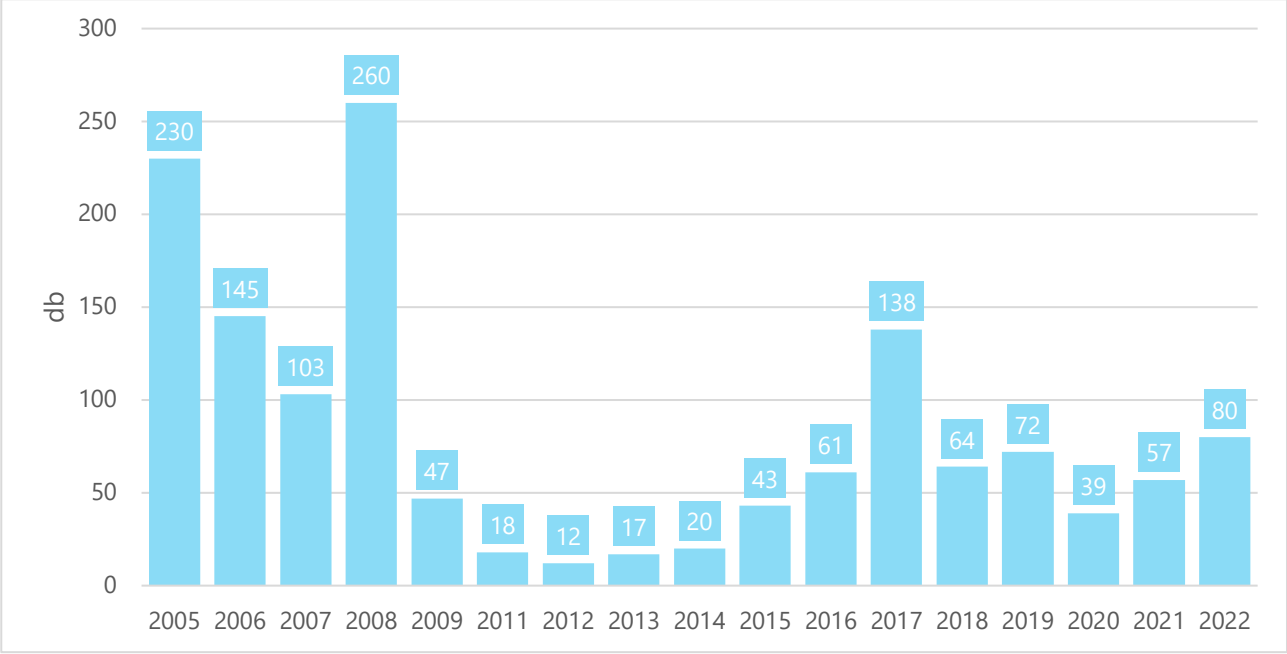

Az új ingatlanok építése általában többéves előretervezési folyamat, melynek fontos kezdeti lépése a szükséges engedélyek beszerzése, az építési szándék bejelentése a hatóság felé. Az **év folyamán kiadott új építési engedélyek és egyszerű bejelentések alapján létesítendő lakások száma** utal az ingatlan-befektetők és a vásárlók piaci megítéléseire, a keresleti és a kínálati viszonyokra, hiszen például az ingatlanfejlesztők a keresleti intenzitás alapján is döntenek egy-egy befektetésről. Az engedélyek és bejelentések száma alacsony szinten fluktuál az egyben ingatlanpiaci válságot is

jelentő 2008-as világválságot követően, és képtelen volt megközelíteni a 2008. évi rekordévet (260 db). 2010 és 2022 között átlagosan évi 52 engedély és bejelentés érkezett. 2022-ben 80, 2020-ban pedig csak 39 darab engedély és bejelentés regisztrációja történt meg, vagyis a koronavírus okozta válság csak átmeneti beesést eredményezett a helyi ingatlanpiac esetében. Az **ezer lakóra jutó lakásépítési engedélyek és bejelentések száma** mindössze 2,7 db, mely alatta marad a vármegyei (3,2) és régiós átlagnak (3,1 db/1000 fő). Ez a térségben is az egyik legalacsonyabb érték. A Pápai járás azonos értéke a szomszédos járások közül csak a Celldömölki és a Devecseri járásokat képes megelőzni.

2.1.8. Az önkormányzat gazdálkodása, a településfejlesztés eszköz- és intézményrendszere

2.1.8.1. Költségvetés, vagyongazdálkodás, gazdasági program

A 2014. és 2020. évi (egyes esetekben a 2015. és 2019. évi adatokat alapul véve) bevételi összegek összehasonlítása alapján megállapítható, hogy csökkentek a pápai önkormányzati bevételek. A koronavírus járvány okozta bevételcsökkenést megelőző 2019-es év a 2014. évhez viszonyítva felemás képet mutat. Csökkent a bevétel, a korábbi 91,9%-ára. Nőttek az államháztartáson belülről érkező működési célú támogatások (2014. évi 108,5%-a), a helyi adók (2015. évi 144,4%-a), azokon belül a gépjárműadó (110,8%), az iparűzési adó (136,1%) és az idegenforgalmi adó (139,5%) egyaránt, a tulajdonosi, kamat és egyéb nyereségjellegű bevételek, illetve az ingatlanértékesítési (571,1%) bevételek. 2014 és 2019. között azonban csökkent az államháztartáson belülről érkező felhalmozási célú támogatások (10,8%-ra), az államháztartáson kívülről érkezett bevételek, a bírságok (83,2%-ra), a helyi bevételekből nyújtott ellátások (92,1%-ra) összege, továbbá nem érkezett bevétel a magánszemélyek jövedelemadójából. 2019 és 2022 között stabilizálódott az önkormányzat gazdálkodása a **bevételi oldalt** vizsgálva. A helyi önkormányzat összes költségvetési bevétele 6.957.344 ezer Ft-ot tett ki 2022-ben. A 2022. év bevételi tételeiből a legnagyobb részesedést a helyi adók (2.750.624 ezer Ft, a bevétel 39,5%-a) képezik, melyet az államháztartáson belülről érkező működési célú támogatások (2.653.876 Ft, 38,1%) követnek. A helyi adóbevételeken belül meghatározó az iparűzési adó (1.862.679 ezer Ft, összes bevétel 26,8%-a).

A **kiadási** oldalt vizsgálva a helyi önkormányzat teljes kiadása 2020-ban történelmi csúcsra, 10.088.178 ezer Ft-ra növekedett, ezzel 2.600.526 ezer Ft-tal meghaladta a 2014-es év értékét. 2022-ben a kiadási oldalt sikerült konszolidálni, az önkormányzat teljes költségvetési kiadása 9.867.733 ezer Ft volt. 2022-ben az önkormányzat legnagyobb kiadási tételei közé tartozott az önkormányzat beruházásai (1.393.560 ezer Ft, 15%), valamint a saját és egyéb foglalkoztatottak személyi juttatásai (2.684.665 ezer Ft, 27%) tartoztak. A helyi beruházások értéke a 2016. évet leszámítva minden évben meghaladta 2014 óta a 1.000.000 ezer Ft-os, azaz egymilliárd Ft-os határt. Ez népességarányosan, a település méretét tekintve igen jelentős, aktív önkormányzati szerepvállalásra utal. A beruházások éves összértéke 2016 után tartós növekedésnek indult, és még 2020-ban kiugróan magas szintre jutott el. A 2016. évhez képest 4,9-szeresére növekedtek a helyi önkormányzat beruházásaira szánt kiadási összegek 2020-ban. A beruházások kiadáson belüli aránya a 2014. évi 22,3%-ról igen magas értékre, 37,7%-ra növekedtek. A beruházások értéke 2022-ben jelentős mértékben, 63

százalékponttal csökkent 2020-hoz képest. Ez elsősorban az ukrán-orosz háborús konfliktussal járó energiaárak drasztikus emelkedésével okolható, a fenntartási költségek elszállása az önkormányzati gazdálkodás stabilitását veszélyeztette, így a beruházók volumenét szignifikánsan csökkenteni kellett.

60. ábra: Pápa helyi önkormányzati beruházásainak alakulása 2014 és 2022 között. Forrás: KSH

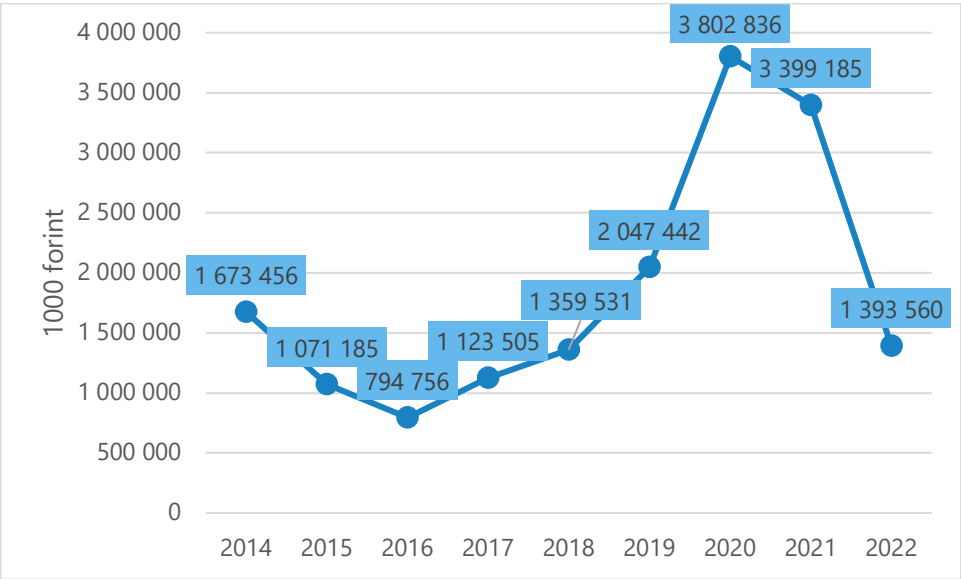

Pápa Város Önkormányzata **digitális beruházásainak nagysága** 227 937 546 Ft a 2022. februári adatszolgáltatás értelmében az elmúlt néhány évet összegezve. A digitalizációra fordított bruttó összegek a 2022 elejére kifutó beruházások, projektek kapcsán, az alábbi módon oszlottak el:

- Közbiztonságot szolgáló kamerarendszer: 125 498 144 Ft
- Hulladéklerakást monitorozó kamerarendszer: 30 810 361 Ft
- Zöld Város II projekt kamerahálózata:16 632 606 Ft
- Rádiót érintő digitalizáció: 45 996 435 Ft
- KÖFOP-projekt keretében végzett, forgalmat figyelő-szervező beruházások: 9 000 000 Ft.

A 2014. és 2020. évi (egyes esetekben a 2015. és 2019. évi adatokat alapul véve) kiadási összegek összehasonlítása alapján kijelenthető, hogy jelentősen növekedtek az önkormányzat kiadásai, melyre a COVID-19 is rásegített. 2014 és 2019 között csak 11,4%-kal nőtt a kiadások összege. 2020-ra az illetményekre, munkabérre, saját foglalkoztatottak részére jutó kiadások 52%-kal, a személyi juttatásokra szánt kiadások 52,9%-kal, az önkormányzat beruházásai 2,3-szorosára nőttek, de növekedtek a kiadások a közüzemi díjakon kívül az összes dologi kiadási oszlopban is. A koronavírushoz kapcsolódó válsághelyzetet megelőző 2019. évet tekintve szinte minden tétel esetében kisebb-nagyobb mértékben alacsonyabb összegekkel lehetett kalkulálni. Fontos megemlíteni, hogy Pápának 2019-ben és 2020-ban már nem volt költségvetési kiadása a munkanélküliséggel kapcsolatok kiadások (2014-ben még 97.120 ezer Ft), a családtámogatások (13.602 ezer Ft), valamint a lakhatási támogatások (23.676 ezer Ft) terén. A válsághelyzettel függ össze, hogy Pápa visszafogta a dologi és a felújítási kiadásokat; előbbinél több mint 15, utóbbinál közel 10%-kos kiadáscsökkentésre került sor az erősödő infláció ellenére. A dologi kiadások szinte megegyeztek a 2014. évi bázisértékkel a dolog kiadásoknál, míg a felújításoknál még alacsonyabb érték került allokálásra 2020-ban.

A **2019-2020 utáni** költségvetési, gazdálkodási helyzetképpel külön is érdemes foglalkozni. Itt érdemes kiemelni, hogy a település rendelkezik gazdasági programmal, mely külön pénzügyi helyzet című fejezettel is bír. Pápa Város Önkormányzatának Gazdasági Programja beszámol arról, hogy a 2020-2025-ös időszakban a saját bevételek legnagyobb részét a helyi adóbevétel alkotja. Az elmúlt években a bevételeket tekintve az önkormányzat számottevő bevételekhez jutott az EU-s forrásokból. Ezek lényegében a fejlesztési célú kiadások fedezetét biztosítják. Meg kell említeni, hogy az elmúlt néhány évben a felújítási és beruházási költségek jelentős mértékben növekedtek. Külső, további bevételi források igénybevétele szükséges egyes jelenlegi és jövőbeli fejlesztésekhez, azok sikeres végig viteléhez, mivel az eredeti támogatások és betervezett költségek időközben megnőttek.

Pápa Város Önkormányzata két hitelfelvételt hajtott végre: az egyiket 2018. október 24-én mintegy 1.100.000 ezer Ft összegben, a másikat 2019. július 29-én 1.500.000 ezer Ft összegben. A felvett hitelek célhitelek, a hiteltörlesztésre vonatkozó türelmi idő 3 év, a futamidő 15 év lejáratú. Az önkormányzat a hitelszerződés keretében kötelezettséget vállalt arra, hogy a futamidő alatt a költségvetésébe a kölcsön és járulékai visszafizetésére a fedezetet a saját bevételeiből a fejlesztések előtt betervezi, jóváhagyja, és biztosítja. Az önkormányzat egyértelműen kimondta, hogy a város gazdaságfejlesztési elképzelései minél nagyobb mértékű megvalósulásának szükséges feltétele a fenntartható és stabil gazdálkodás. A fejlesztésekhez szükséges önerőt rendelkezésre állását alapvetően kétféleképpen lehetséges elérni a költségvetés által: alaposan megtervezett és következetesen végrehajtott költségvetési koncepciók által, melyek megfelelnek a hosszú távra kialakított feladat-ellátási rendszernek, illetve a hosszabb távú fejlesztési elképzelések a forrásfelhasználás optimalizálásával biztosíthatják ugyanezt a célt.

A 2020-2025 évekre szóló gazdasági program elsődleges célja a likviditás biztosítása. A program szigorú gazdálkodást, a pályázati lehetőségek feltárását, azok kihasználását nevezi meg az önkormányzat pénzügyi egyensúlyának megőrzése érdekében. Pápa törekszik a saját bevételi lehetőségek felkutatására, a bevételi források növelésére. Fontos kitétel, hogy az egyensúly elérése végett az önkormányzati kötelező és önként vállalt feladatokat rangsorolni és racionalizálni kell.

28. táblázat: Az önkormányzat költségvetése, számított bevételei és kiadásai 2021-2025. években

Megnevezés	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Intézményi működési bevételek	800000	850000	900000	950000
Önkormányzatok sajátos működési bevételei	2900000	3000000	3100000	3200000
Felhalmozási és tőkejellegű bevételek	150000	150000	150000	150000
Központi támogatások és támogatási értékű bevételek	1900000	3500000	7100000	4700000
Önkormányzat egyéb saját bevételei	6100000	3500000	3000000	2500000
Bevételek összesen	**11850000**	**11000000**	**14250000**	**11500000**
Személyi juttatások	2300000	2400000	2500000	2600000
Munkaadókat terhelő kiadások	450000	450000	450000	450000
Dologi kiadások	3300000	3300000	3400000	3400000

Megnevezés	2021	2022	2023	2024
Egyéb működési-fenntartási kiadások	1300000	1350000	1400000	1550000
Működési-fenntartási kiadások összesen	7350000	7500000	7750000	8000000
Adósságszolgálat	138387	252291	250406	247310
Beruházások	4000000	3000000	6000000	4200000
Felújítások	361613	247709	249594	52690
Kiadások összesen	**11850000**	**11000000**	**14250000**	**12500000**

Forrás: Pápa Város Önkormányzatának Gazdasági Programja

Pápa vagyongazdálkodásáért önkormányzati szinten a gazdasági társaságok, intézmények és a Pápai Polgármesteri Hivatal Gazdasági Osztálya, azon belül is a **Vagyongazdálkodási Csoport** felel. Feladatai:

- önkormányzati vagyonkezelés és vagyon-hasznosítás, ingatlanfejlesztés;
- vagyongazdálkodás;
- önkormányzati ingatlanvagyon nyilvántartása;
- ingatlan-értékelés;
- nem lakáscélú helyiségek bérbeadása, üzemeltetése, az ehhez kapcsolódó végrehajtási feladatok ellátása;
- az önkormányzat ingó és ingatlan vagyon hasznosítására vonatkozó szerződésekkel kapcsolatos ügyek;
- közterület-használati engedélyezési eljárással kapcsolatos ügyek.

Az önkormányzat rendelkezik saját **vagyongazdálkodási tervvel**, melynek elnevezése: Pápa Város Közép- és hosszú távú Vagyongazdálkodási Terve. A terv részletesen beszámol az önkormányzat közép- és hosszú távú vagyongazdálkodási céljairól, ideértve a törzsvagyont, az üzleti vagyont, az önkormányzati részesedéssel rendelkező gazdasági társaságokat egyaránt. Az Önkormányzat vagyongazdálkodása során a közép- és hosszú távú célkitűzések a Gazdasági Program alapján az alábbiak:

- a biztonságos feladatellátás feltételeinek megteremtése;
- a kiszámítható és átlátható gazdálkodás;
- a pénzügyi egyensúly biztosítása;
- a vagyon értékének megőrzése, ezzel párhuzamosan a vagyon növelésének, gyarapításának elősegítése (beruházások, fejlesztések);
- a vagyon piaci alapi alapon történő hasznosítása (bérbeadás, haszonbérlet, értékesítése);
- a gazdaságosan nem hasznosítható ingatlanok értékesítése, térítésmentes átadása, cseréje.

Pápa Város Önkormányzata vagyongazdálkodásának elsődleges célja, hogy az önkormányzati vagyon megfelelő infrastrukturális feltételeket teremtsen az önkormányzat kötelező és önként vállalt feladatainak, közszolgáltatásainak hatékony ellátásához. A vagyongazdálkodás során az önkormányzat törekszik arra, hogy a meghatározott célok megvalósítása mellett a vagyonelemek hasznosításából származó bevételek növekedjenek, lehetőséget teremtve a meglévő vagyon állagának megóvására, értékének növelésére.

Pápa Város Önkormányzatának vagyona a 2022. évi zárómérleg alapján 31.871.993 ezer Ft. A forgalomképtelen törzsvagyon 14.527.283 ezer Ft (összvagyon 46%-a), a korlátozottan forgalomképes törzsvagyon 15.032.365 ezer Ft (összvagyon 47%-a), míg a törzsvagyonon kívüli egyéb vagyon értéke 2.312.345 ezer Ft (összvagyon 7%-a).

Az önkormányzati vagyonba fektetett eszközállomány összesen 31.871.993 ezer Ft-ot tett ki 2022 végén. A legnagyobb tételt a tárgyi eszközök képviselik (25.693.841ezer Ft), míg a legkisebbet az immateriális javak (72.465 ezer Ft). Míg a többi tétel kisebb, 5-25%-os változást könyvelhetett el, az immateriális eszközállomány jelentősen, közel 35%-kal csökkent 2017 és 2022 között.

29. táblázat: Az önkormányzati vagyonba befektetett eszközállomány

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Immateriális javak	90846	53814	41022	45037	107005	72465
Tárgyi eszközök	16669381	17573405	18926238	21368637	24792790	25693841
Befektetett pénzügyi eszközök	1427928	1340828	1340801	1379276	1362017	1362017
Vagyonkezelésbe adott eszközök	4126647	4044422	4244335	4341176	4542878	4743670

Forrás: Pápa Város Önkormányzatának Gazdasági Programja 2020-2025

2.1.8.2. Az önkormányzat településfejlesztési tevékenysége, intézményrendszere

Pápa Város Önkormányzata településfejlesztési tevékenysége terén a legfontosabb intézményrendszeri szereplő a Polgármesteri Hivatal **Városfejlesztési Osztálya**. A szervezeti egység feladatai az alábbiak:

- településfejlesztési és településrendezési tervek, eszközök, helyi építési szabályzat előkészítése, felülvizsgálata és végrehajtása;
- településképi véleményezési-, bejelentési- és kötelezési eljárással kapcsolatos ügyek;
- az építmény, az építményen belüli rendeltetési egység rendeltetésének megváltoztatását igazoló hatósági bizonyítványok kiállítása;
- vízgazdálkodási, vízjogi engedélyezési hatósági ügyek;
- nem gazdasági társaság feladatkörébe tartozó energetikai-, városüzemeltetési- és kommunális ügyek;
- Központi Címregiszter vezetése.

A Városfejlesztési Osztály alá tartozik a Beruházási Csoport. Feladatai a következők:

- önkormányzati beruházások előkészítése, szervezése, műszaki ellenőrzés, üzembe helyezés;
- önkormányzati intézmények beruházásainak koordinálása és ellenőrzése;
- pályázatok figyelése, előkészítése és benyújtása, végrehajtása;
- pályázatokhoz kötődő projektmenedzsmenti feladatok ellátása;
- közművekkel kapcsolatos egyeztetési, véleményezési feladatok ellátása;
- közbeszerzések, versenyeztetések lebonyolítása;
- helyi közutak nem közlekedési célú igénybevételével kapcsolatos ügyek;

- tulajdonosi, csapadékvíz elvezető hálózat- és közútkezelői nyilatkozatok kiállítása.

A Városfejlesztési Osztály az alábbi emberi erőforrásokkal gazdálkodik:

- osztályvezető;
- beruházási csoportvezető;
- 6 fő ügyintéző;
- projektasszisztens;
- projektmenedzser.

Pápa Város mindenkori éves költségvetésében meghatározott előirányzatokra tervezett pénzügyi forrás az, amely a településfejlesztés anyagi erőforrásait jelenti. Ez évről évre változó mértékű lehet.

Pápa hatályos, illetve kifutó fejlesztési dokumentumait az alábbi táblázat foglalja össze.

30. táblázat: Pápa településfejlesztési tevékenységét meghatározó dokumentumok, azok időbelisége

Dokumentum címe	**Dokumentum időtávja / keletkezése**
Pápa Város Önkormányzatának Sportkoncepciója	2012
Pápa Város Gazdaságfejlesztési Stratégiája	2014
Pápa Város Közlekedési Koncepciója	2014-2027
Pápa Város Integrált Településfejlesztési Stratégiája	2024-2030
Pápa Településképi Arculati Kézikönyv	2017
Pápa Város Településfejlesztési Koncepciója	2017
Pápa Város Települési Környezetvédelmi Programja	2024-2028
Helyi Esélyegyenlőségi Program	2023-2028
Pápa Város Településszerkezeti Terve	2019
Pápa Város Önkormányzatának Szolgáltatástervezési Koncepciója	2021
Pápa Város Önkormányzatának Közép- és Hosszútávú Vagyongazdálkodási Terve	2020
Pápa Város Önkormányzatának Gazdasági Programja	2020-2025
Pápa Város Integrált Települési Vízgazdálkodási Terve	2024
Pápa Város Fenntartható Mobilitási Terve	2024
Pápa Város Kerékpárforgalmi Hálózati Terve	2024
Pápa Város Önkormányzatának Fenntartható Energia- és Klímaakcióterve	2019-2030

2.1.8.3. Gazdaságfejlesztési tevékenység

Pápa Város Önkormányzata gazdaságfejlesztési tevékenységéért a Polgármesteri Hivatal szervezeti és működési szabályzata értelmében elsősorban a Gazdasági Osztály felel. A szervezeti egység fő feladatai közé az intézmények pénzügyi-gazdasági ellenőrzése, az önkormányzat gazdaságfejlesztésének főbb irányait többéves időtartamra kijelölő gazdasági programjának

összeállítása, a végrehajtás szervezése, továbbá a gazdaságfejlesztést alapjaiban meghatározó vállalkozásfejlesztés tartozik.

Pápa Város Önkormányzatának Gazdasági Programja 2020-2025 határozza meg helyi szinten mindazokat a célkitűzéseket és feladatokat, amelyek a helyi önkormányzat költségvetési lehetőségeivel összhangban, a helyi társadalmi, gazdasági és környezeti adottságok átfogó figyelembevételével a helyi önkormányzat által nyújtott feladatok biztosítását, színvonalának javítását szolgálják. A program felhívja a figyelmet a koronavírus világjárvány okozta bizonytalan helyzetre. Kettő kihívást említ: egyrészt gondoskodni kell a város társadalmi, gazdasági életének megújításáról, másrészt szembesülni kell a járvány okozta nehézségekkel. Az erőforrások, kapacitások számottevő részét volt szükséges 2020-ban és 2021-ben is a járvány elleni védekezésre fordítani. Lényeges a gazdaság fenntartása, a helyreállítás és a növekedés újraindítása, valamint a szociális háló megerősítése, a fenntarthatóság biztosítása. A gazdasági program alapján a város gazdaságfejlesztést érintő stratégiai céljai:

- a városban a befektetési környezet, a meglévő ipari terület, illetve az ipari parki szolgáltatások javításával erőteljes és fenntartható legyen a gazdasági fejlődés, amely a foglalkoztatottság növelésének köszönhetően kedvező szociális hatásokat eredményez.
- A korábban kijelölt és infrastrukturálisan előkészített ipari, gazdasági területeit, valamint a jó területi és műszaki adottságokkal rendelkező barnamezőit újrahasznosító gazdaságpolitikai nyomán a város gazdasága újabb jelentős terület-igénybevétel nélkül növelje a gazdasági tevékenységet.
- Fejlett és innovatív vállalkozói infrastruktúra eredményeként stabil és diverzifikált gazdasági struktúrával rendelkezzen a város, amely magasabb hozzáadott érték előállítására képes.
- A kulturális, a vallási és a gyógyturizmus a város idegenforgalmának fontos eleme, a turisztikai kínálat és fogadóképesség bővítésével a város országosan ismert és kedvelt, de a város lakói által is látogatott turisztikai célponttá váljon.
- Az épített örökség megújításánál a gazdaságossági szempontok, a pénzügyi fenntarthatóság és a jövedelmezőség is érvényesüljön.
- a civil szervezetek, az egyházak és más, a politikai-gazdasági életen túlmutató helyi szervezetek, szerveződések közösségteremtő, identitást meghatározó, a város életében tenni akaró munkáját támogatva erősítse a társadalmi szolidaritást.
- a gazdasági élet meghatározó szereplői – a munkavállalók, a munkaadók, a civil társadalom, a gazdaság- és fejlesztéspolitikai döntéshozók – között létrejött partnerségi kapcsolat fenntartása, további lehetőségek keresése.
- A gazdaságfejlesztési tevékenység révén a város őrizze meg, növelve népességét, javítsa a fiatalok és idősek arányát.

Az önkormányzat 100%-os tulajdoni részesedésével gazdasági társaságként működik a Pápai Városfejlesztő Társaság Korlátolt Felelősségű Társaság. Főtevékenysége: épületépítési projekt szervezése. A Pápai Ipari Park infrastruktúrájának kiépítésében és biztosításában, a betelepülő cégek számára nyújtott vállalkozásfejlesztési szolgáltatások nyújtásában fontos szerepet lát el. A társaság jegyzett tőkéje 168.510.000 Ft.

2.1.8.4. Foglalkoztatáspolitika

Jelen alfejezet a város foglalkoztatási helyzetét mutatja be röviden, kitérve a város foglalkoztatáshoz kapcsolódó kezdeményezéseire is. A foglalkoztatáshoz kapcsolódó további információkról, így például a munkanélküliségi helyzetről, valamint a közfoglalkoztatásról szóló bővebb, adatokkal megtámogatott helyzetelemzés a „2.1.5.1 Demográfia, népesség, nemzetiségi összetétel, képzettség, foglalkoztatottság, jövedelmi viszonyok, életminőség" c. fejezetben kap helyet.

A város foglalkoztatási helyzete terén kiemelendő, hogy a munkanélküliség a foglalkoztatás sikeres bővülésének köszönhetően igen alacsony. Az álláskeresők aránya 2,5% alá esett, és mindössze 350-400 hivatalosan regisztrált álláskeresővel kell számolni. A cégek folyamatosan keresik már nem csak a pápai lakosokat, hanem a vendégmunkásokat is, főleg járműipari vonalon. Volt időszak, amikor a Pápai Hús 200 mongol munkavállalóval dolgozott üzemében. A cél a város számára, hogy rendelkezésre álljon a kellő létszámú és képzettségű munkaerő. Cél, hogy olyan szektorokba, vállalkozásokba kerüljön új munkaerő bevonásra, ahol nagy igények keletkeztek.

A problémák terén kezelendő, hogy a feldolgozóiparban számos alacsonyabb képzettséget igénylő pozíció betöltetlen. A felsőfokú egyetemi végzettséget igénylő munkakörökhöz képest valódi probléma a munkaerőhiány. A privát szféra feldolgozóipara mellett a közszféra diplomás munkaerőhiánnyal küzd. Nehéz betölteni egyes álláshelyeket a viszonylag alacsony bérszínvonal és az elöregedés, nyugdíjba menetel miatt. Hiányszakma a városban a műszaki képzettséget igénylő munkakörök többsége (pl. mérnökök). A biztos önkormányzati működés garanciája pedig, hogy legyen elegendő jól képzett szakember a hivatal és a város alkalmazásában. A Pápa Plusz önkormányzati ösztönző rendszer kialakítása éppen ezt a célt szolgálta, hogy helyben tartsák az önkormányzat 100%-os tulajdonában álló nonprofit Kft-iben (intézményekben) foglalkoztatott képzett munkaerőt. Annak érdekében született az intézkedés, hogy az adott munkakört betöltők motiváltak legyenek a munkakör hosszabb távon történő betöltésében. A rendszer elemei az intézményi fluktuációt, valamint a hiányszakmák kialakulásának veszélyét szándékoznak csökkenteni.

A strukturális munkanélküliség jelentkezése miatt előtérbe került járási és városi szinten is a munkaerőhiányra való reagálás. Az utóbbi években a munkanélküliség szinte teljes felszámolásán túl éppen a fentiek miatt a kereslet és kínálat összehangolása, a kellő képesítés, szakképesítés támogatása vált az önkormányzat és az illetékes járási kormányhivatal fő feladatává a foglalkoztatás terén. Ezt különböző támogatásokkal, szolgáltatásokkal, a munkáltatói kapcsolattartás erősítésével, továbbá a minőségi munkaerő hiányának képzésekkel történő enyhítésével igyekszik a járási foglalkoztatási osztály és városi önkormányzat kezelni. Ezt a célt szolgálta alapvetően a TOP-ból megvalósult Foglalkoztatási Paktum. A Foglalkoztatási Paktumnak jelentős szerepe volt a város foglalkoztatáspolitikai eszköztárában. A „Helyi foglalkoztatási együttműködések a Pápai járásban" című projekt keretében született meg a paktum. A projekt három éven át mintegy 900 millió Ft európai uniós és hazai forrást biztosított. A 2021 januárjában lezárult projekt 2017 júniusában indult, az első támogatott foglalkoztatás pedig 2018. március 1-jén kezdődött meg. A megvalósítás fontos pontja volt a minél szélesebb körű partnerség kialakítása, tájékoztatással, kommunikációval, rendezvényekkel, workshopokkal. A projekt keretében foglalkoztatási stratégia is készült. A paktum célcsoportjába az alacsony iskolai végzettségűek, a 25 év alatti fiatalok, a 30 év alatti pályakezdő álláskeresők, az 50 év felettiek, a GYED-ről, GYES-ről, ápolási díjról visszatérők, a legalább egy gyermeket egyedül nevelők, a foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesülők, a tartós

munkanélküliséggel veszélyeztetettek, a megváltozott munkaképességű személyek, a roma nemzetiséghez tartozó személyek, az inaktívak, a közfoglalkoztatásból a versenyszférába visszavezethető személyek sorolódtak.

A tervek szerint 583 fő munkaerőpiaci tevékenységekbe történő bevonása valósult meg. 263 fő részesült bér- és bérköltségtámogatásban, és 247 fő pedig képzésben. A paktum keretében szervezett képzésekkel kiemelt fontosságú cél volt a jelenleg dolgozók átképzése is a munkanélküliség csökkentésén túl. A képzéseket igyekeztek a pályakezdőkre, illetve a pályamegtartókra kialakítani. Ezen felül egyéb munkaerő-piaci szolgáltatásban több, mint 200 fő részvétele volt tervezett. Létrehozásra került a paktumszervezet és a paktumiroda is.

Az elmúlt években a városban egyre jelentősebbé vált a foglalkoztatás bővülése, ezért is vált egyre fontosabbá a szakképzett munkaerőhiány orvoslása. A foglalkoztatás szempontjából hátrányos helyzetűek közé tartoznak az alacsony iskolai végzettségűeken túl az idősebb, nyugdíj előtt álló korosztályok és a megváltozott munkaképességűek. A város esélyegyenlőségi programjában is kimondja, hogy a tartósan munkanélküliek számára olyan helyzetet kell teremteni, hogy visszakerülhessenek a nyílt munkaerőpiacra, ennek eszközei pedig a felzárkóztató képzések, átképzések. Pápa önkormányzata közfoglalkoztatást szervez, figyelemmel kíséri a helyi foglalkoztatási viszonyok alakulását, kapcsolódó döntéseket készít elő, valamint hajt végre, melyek során figyelembe veszi azok foglalkoztatáspolitikai következményeit, továbbá az állami foglalkoztatási szerv működési feltételeihez és fejlesztéséhez támogatást nyújt.

Pápa Város Önkormányzati Hivatala a kormányzati funkciók szerinti besorolás alapján a következő, a foglalkoztatás szempontjából meghatározó alaptevékenységeket látta el az elmúlt években:

- 041231 Rövid időtartamú közfoglalkoztatás;
- 041232 Start-munka program – Téli közfoglalkoztatás;
- 041233 Hosszabb időtartamú közfoglalkoztatás;
- 041236 Országos közfoglalkoztatási program;
- 041237 Közfoglalkoztatási mintaprogram.

A pápai önkormányzati intézmények közül többek között a Polgármesteri Hivatalban, az Egyesített Szociális Intézményben, Pápai Városfejlesztő Társaság Kft-nél van közfoglalkoztatás, a csökkenő igények miatt azonban igen korlátozott volumenben. Az önkormányzat által szervezett **közfoglalkoztatásban** résztvevő személyek száma az elmúlt években inkább csökkenő tendenciát mutatott. A 2022-ben a BM-KVHÁT adatszolgáltatása alapján mindösszesen 41 közfoglalkoztatott volt a településen a 2015. évi 257 vagy a 2016. évi 313-hoz képest. Ez összefüggésben áll a város foglalkoztatás-bővítést célzó gazdaságfejlesztési céljaival. A sikeres munkahelyteremtés következtében kevesebb közfoglalkoztatottal volt elérhető a foglalkoztatottság magas szinten tartása. Többen is átképzések, az ipari parki és egyéb vállalatok munkaerőigénye következtében tudtak elhelyezkedni.

A foglalkoztatáspolitikai helyzetkép (lásd: 2.1.5.1 fejezet) alapján fontos feladat a 8 osztálynál alacsonyabb iskolai végzettségű munkanélküliek felzárkóztatása a Helyi Esélyegyenlőségi Programban foglaltak alapján. Az esélyegyenlőség terén lényeges a mélyszegénységben élők és a romák helyzetének javítása is. A legfőbb két probléma köreikben az egymással is összefüggő alacsony iskolai végzettség és a tartós munkanélküliség. Rövid távú célként fogalmazódik meg a képesség-, készség- és kompetencia-fejlesztő, valamint általános iskolai végzettség megszerzését

szolgáló programokon való részvétel. Középtávú célja Pápa városának az új szakképesítés megszerzése, az átképzés a munkaerőpiac igényeinek megfelelően, a közfoglalkoztatás erősítése. A hosszú távú cél az aktív részvétel biztosítása a munkaerőpiacon. A fogyatékkal élők esetében fejlesztési lehetőség a munkáltatók megkeresése, védett munkahelyek felderítése.

Pápa Város Önkormányzatán kívül fontos térségi szereplő a foglalkoztatáspolitika alakításában a Veszprém Vármegyei Kormányhivatal Pápai Járási Hivatala. A Foglalkoztatási Osztálynak kiemelt szerepe van a városi helyzetkép felmérésében, a munkaügy alakításában, valamint a foglalkoztatáspolitika szakmai alakításában, illetve állami feladatai végrehajtásában. A foglalkoztatási osztály a fiatalok munkaerőpiaci esélyeinek növelését szolgáltatások nyújtásával (egyéni-, csoportos tanácsadás, pályakorrekciós- illetve pályaorientációs tanácsadás, önéletrajzírás, álláskeresési technikák javítása), át- és továbbképzésekkel segíti. Az évente megrendezett állásbörzén a középiskolák végzős diákjai is részt vesznek, ahol lehetőségük nyílik a foglalkoztatók által kínált munkakörök feltérképezésére.

Az egyes főbb foglalkoztatáspolitikai célok elérése feltételezi az együttműködést a Veszprém Vármegyei Kormányhivatal Pápai Járási Hivatal Foglalkoztatási Osztálya, az önkormányzat, valamint az egyes képzőintézmények között.

2.1.8.5. Lakás- és helyiséggazdálkodás

A város lakás- és helyiséggazdálkodását alapvetően három dokumentum, illetve szabályozás határozza meg: Pápa Város Közép- és hosszú távú Vagyongazdálkodási Terve, a Helyi Esélyegyenlőségi Program, valamint Pápa Város Önkormányzata Képviselőtestületének az önkormányzati lakások és helyiségek bérletéről szóló önkormányzati rendelete.

A lakásgazdálkodás kapcsán lényeges kiemelni, hogy a lakossági kérdőív eredményei értelmében a kedvezőbb lakhatási lehetőségek igen meghatározónak bizonyulnak az életminőséggel való elégedettség növelésében. A közbiztonsággal (4,09-os átlagérték) és a szociális, egészségügyi ellátással (4,02) együtt a lakhatás (3,98) a pápaiak számára a legfontosabb tényezők közé tartozik, ezért bővebben is érdemes bemutatni, mi a város mozgástere a lakhatási feltételek biztosítása és javítása terén. Igen magas azok aránya, akik számára nagyon jelentős és jelentős szerepet játszanak a kedvezőbb lakhatási feltételek.

61. ábra: Pápa lakossági kérdőívében a lakhatási lehetőségekkel kapcsolatos válaszok megoszlása

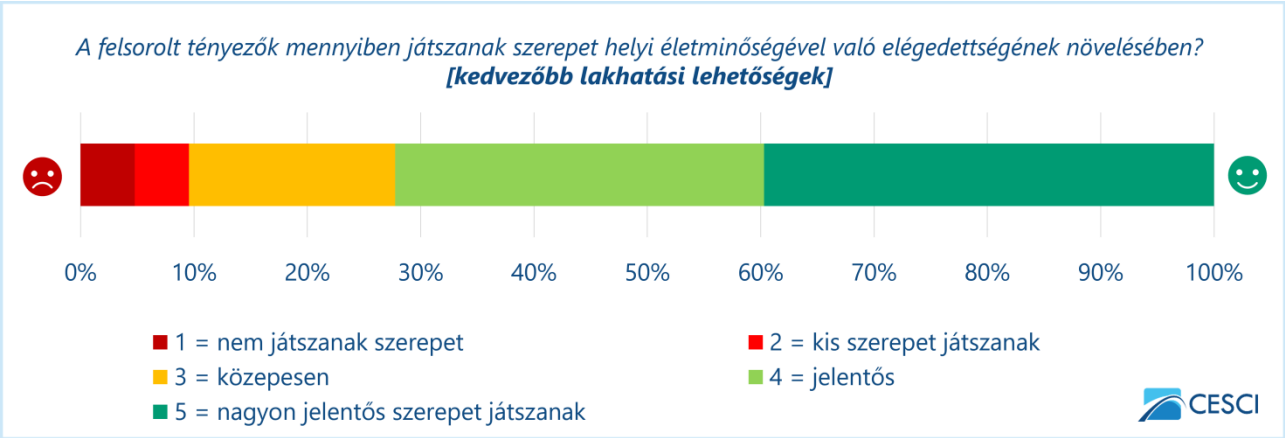

Pápán 2023-ban a **lakásállomány** 14 180 darabot tett ki, 278 darabbal többet, mint 2021-ben. Az önkormányzati bérlakások aránya a teljes lakásállományhoz viszonyítva mindössze 3,1% volt. A bérlakások száma csökkenő tendenciát mutat: 2016-ban 552, 2023-ban viszont csak 478 lakás állt rendelkezésre. 2023-ban szociális célú bérbeadással hasznosított ingatlan 128 volt. Egyéb lakáscélra használt nem lakáscélú ingatlan nem került regisztrálásra a városban 2023-ban.

31. táblázat: Pápa lakás-, bérlakás- és szociális lakásállománya főbb volumenadatai

Év	Lakás-állomány (db)	Bérlakás állománya (db)	Ebből elégtelen lakhatási körülményeket biztosító lakások száma (db)	Szociális lakásállomány (db)	Ebből elégtelen lakhatási körülményeket biztosító lakások (db)	Egyéb lakáscélra használt nem lakáscélú ingatlanok (db)
2016	13 735	552	36	522	36	0
2017	13 778	531	36	512	36	0
2018	13 798	507	14	313	14	0
2019	13 848	487	14	277	14	0
2020	13 848	487	14	277	14	0
2021	13 902	473	12	252	12	0
2022	14 180	471	12	213	12	0
2023	14 180	478	57	219	6	0

Forrás: Pápai Polgármesteri Hivatal adatközlése

A **műszaki állapot** terén 2023-ban a pápai bérlakás-állományból 101 összkomfortos, 279 komfortos, 37 félkomfortos, 57 komfort nélküli lakás, míg 4 ingatlan szükséglakásként funkcionált. A lakások bérbeadása érdekében 2018-2023. közötti időszakban 136 esetben írt ki pályázatot a jegyző, ezen túl folyamatosan ellenőrzi a lakbérek megfizetését. Elmaradás esetén - felszólítást követően – a bérleti szerződést felmondja és intézkedik a bérlakás kiürítéséről, valamint a hátralék behajtásáról.

A nem lakáscélú helyiségek tekintetében sok esetben a bérlők – beszámítás fejében – végzik el a műszakilag indokolt felújítást.

Pápa Város Önkormányzata Képviselőtestületének az önkormányzati lakások és helyiségek bérletéről és elidegenítéséről szóló 28/2013. (XI.14.) önkormányzati rendelete értelmében önkormányzati tulajdonú lakásra bérleti szerződést

- szociális helyzet alapján,
- fiatal házasok részére történő bérbeadás,
- közérdekű feladatok megoldására történő bérbeadás,
- pályázat útján történő bérbeadás, vagy
- lakáscsere címén lehet kötni.

Pápa Város Közép- és hosszú távú Vagyongazdálkodási Terve, azon belül is a lakás és nem lakás célját szolgáló helyiségekkel kapcsolatos vagyongazdálkodási terv egyértelműen megfogalmazza

Pápa Önkormányzat lakás- és helyiséggazdálkodási céljait, tevékenységeit. Ennek értelmében az önkormányzat

- a lakások és nem lakás célú helyiségek hasznosításáról pályáztatás útján bérleti jogviszony keretében gondoskodik, kivéve az önkormányzati lakások és helyiségek bérletéről és elidegenítéséről szóló 28/2013. (XI.14.) önkormányzati rendeletben meghatározott eseteket;
- hosszú távú gazdálkodás során célja elsősorban a bérleményként való hasznosítás, az állagromlásból eredő értékcsökkenés elkerülése végett, végső soron az értékesítés;
- az értékesítésre kijelölt ingatlanokat pályáztatás útján értékesíti;
- az állapotuk miatt már nem felújítható lakások esetében a bontást követően piaci áron, pályázat útján értékesíti az adott telket;
- a még felújítható lakások esetében azok felújításáról gondoskodik, és a leghatékonyabb hasznosítási módot keresi;
- a kiemelt szerepet betöltő Fő tér esetében az egységes műemléki megjelenésű épületekben lévő lakásokat és nem lakás céljára szolgáló helyiségeket elsősorban piaci alapon adja bérbe, illetve átgondolja azok ütemezett értékesítését;
- az ingatlanokat, helyiségeket értékesíti különösen abban az esetben, amennyiben az abból származó bevétel elsősorban a város fejlődése szempontjából szükséges fejlesztések forrását biztosítani tudja.

Az Önkormányzat törekszik felelős lakás- és helyiséggazdálkodást folytatni, a lefektetett célokkal összhangban az ingatlanokat fenntartani, fejleszteni. A célkitűzések ellenére az önkormányzat hosszú ideje nem rendelkezik elegendő pénzügyi erőforrással a lakás és nem lakáscélú helyiségekkel kapcsolatban. A gazdaságosan fel nem újítható ingatlanok értékesítéséből származó bevételekből a megmaradó ingatlanok minőségének javítása a kimondott cél.

Az önkormányzati bérlakás gazdálkodásban kitűzött céllá vált, hogy a tisztán rászorultsági alap helyett a beköltöző bérlők képesek legyenek a lakbért és a közüzemi számlákat téríteni. Korábban a szociális lakáshoz jutást lakásbérbeadási névjegyzék határozta meg: a legalacsonyabb jövedelmű, szegény lakosok kapták a bérlakásokat. Ezt az egyszerűsített rendszert már nem alkalmazzák. Számos probléma adódott korábban: az alacsony jövedelműek gyakran fizetési hátralékot halmoztak fel, tartozásokkal terhelték a büdzsét. A bérleti díjak alacsonyok voltak, melyből nem jutott forrás a felújításra, de a lakók sem fordítottak pénzt a karbantartásra. Mindezek következtében nincsenek jó állapotban a bérlakások, hiába lakott jelentős részük (csak a nagyon rossz műszaki állapotúak lakatlanok).

Az önkormányzati rendelet módosításával egy komplexebb, több tényezőt figyelembe vevő pályázati rendszer lépett életbe. Az érdeklődők pályázati úton tudnak ajánlatot tenni a bérlakásokra. Fontos, hogy a pályázó rendszeres jövedelemmel rendelkezzen, kizáró ok, amennyiben az önkormányzat felé adótartozása áll fenn. Ma már kevésbé jelentkezik az a probléma, hogy a bérlők nem tudják a bérleti díjat megfizetni. 2023 decemberében nem volt nyilvántartott lakásigénylő.

A városban bérlakásépítési program nincs napirenden, az önkormányzat a meglévő állománnyal kíván felelősen gazdálkodni.

62. ábra: Forgalomképes üzleti vagyont képező önkormányzati lakásvagyon területi elhelyezkedése

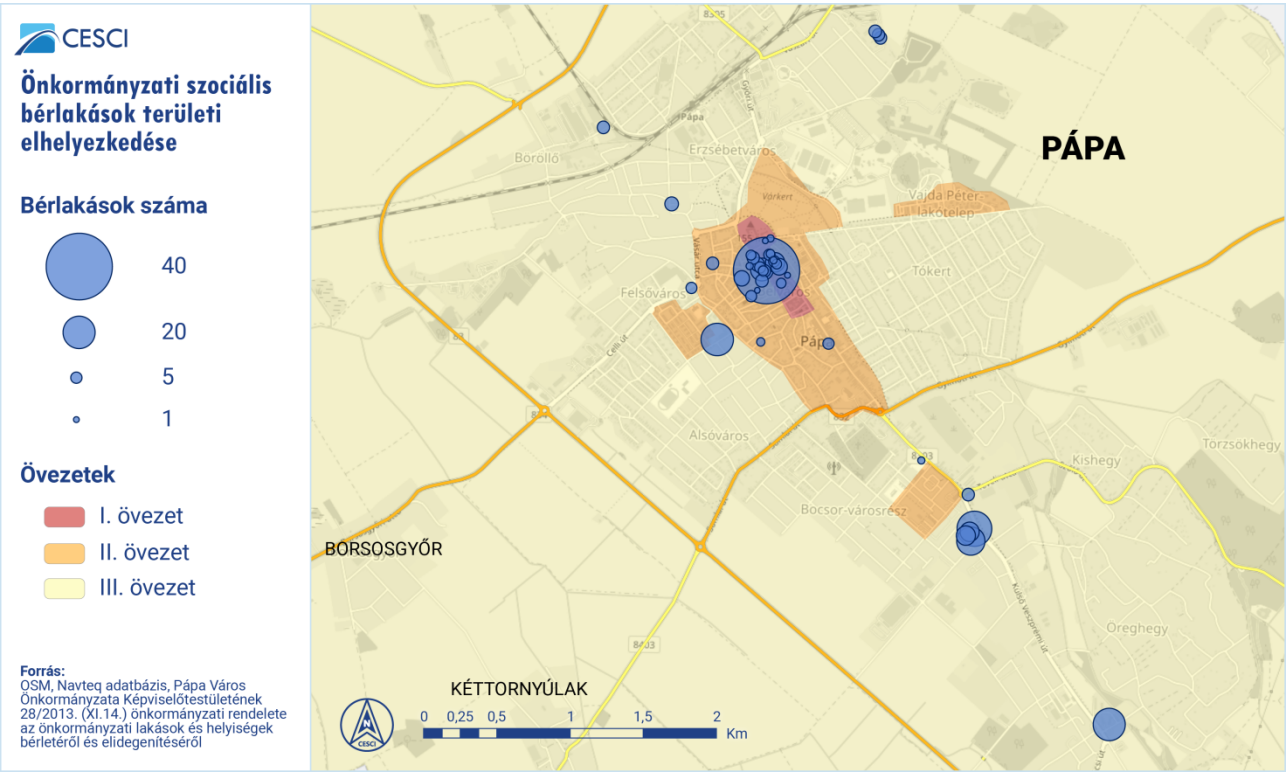

Forrás: 2. melléklet a 28/2013. (XI.14.) önkormányzati rendelethez

32. táblázat: Bérlakások száma, komfortfokozata, területi elhelyezkedése

	Belvárosi elhelyezkedésű (db)	Nem belvárosi elhelyezkedésű (db)
Összkomfortos	63	38
Komfortos	93	60
Komfortos-gázkonvektoros	12	114
Félkomfortos	2	35
Komfort nélküli	5	52
Szükséglakás	1	3
Összesen	176	302

Forrás: Pápa Város Önkormányzata, önkormányzati adatközlés

A bérlakásoknál a városközponti lokáció felülprezentált. A 2023. szeptemberi önkormányzati adatközlés értelmében 176 fekszik a belvárosban, míg 302 ingatlan a külsőbb városrészekben található. A komfortos és komfortos (gázkonvektoros) lakásos 37,6 %-ban belvárosi fekvésűek. Az összkomfortos kategóriában magas a belvárosi lokáció aránya: az érintett bérlakások 62,9 %-a belvárosi elhelyezkedésű. Ezen kategóriákkal szemben a komfort nélküli (11%) 91 %-a nem a belvárosban van.

A nem elidegeníthető önkormányzati lakások (304 db) közel fele a 2023-as adatok szerint a város központjában fekszik (Fő utca: 10 db, Korvin u.: 10 db, Petőfi utca: 6 db, Szent L. utca: 6 db), elsősorban a Fő téren (118 db) található. Külsőbb városrészekben inkább pontszerű koncentrációkról

lehet beszámolni (pl. Juhar u.: 39 db, Zárda u.: 20 db, Mozsár u.: 20 db), melyek közül több társasházas-tömbházas beépítésű terület (pl. Rigó lakótelep.: 18 db, Külső Veszprémi út 5/A: 22 db).

A forgalomképes lakóépületnek minősülő ingatlanok egy jelentős hányada a belvárosban vagy annak közvetlen közelében fekszik, egy-egy lakóépület a külsőbb városrészekben is található. A forgalomképes társasházi ingatlanok nagyobb számban szintén a belváros térségében helyezkednek el.

2.1.8.6. Intézményfenntartás

Az intézményfenntartással kapcsolatos feladatokat Pápa Város Önkormányzatának Szolgáltatásfejlesztési Koncepciója, valamint Pápa Város Önkormányzatának Közép- és Hosszútávú Vagyongazdálkodási Terve határozza meg.

A Képviselőtestület 178/2019. (XII.19.) határozata értelmében 2020-ban megkezdődött az önkormányzati intézmények átvilágítása, többek között az általuk ellátott feladatokra, a nyújtott szolgáltatásokra, valamint a rendelkezésre álló humánerőforrásra tekintettel. A határozatban foglaltak szerint meg kellett vizsgálni, hogy a feladatok ellátását indokolt-e gazdaságossági szempontból önkormányzaton kívüli szereplő, szervezet bevonásával ellátni. 2020 és 2021 során átszervezések történtek, ekképp a város immár megújult, átalakított szervezeti struktúrában látja el a fenntartói tevékenységét.

Pápa Város Önkormányzata a kötelező és önként vállalt feladatait 5 önkormányzati fenntartású költségvetési szerven keresztül látja el a fentiek következtében. Ezek a költségvetési szervek a következők:

- Pápai Polgármesteri Hivatal;
- Pápai Városi Óvodák;
- Pápai Egyesített Bölcsődék,
- Pápa Város Önkormányzatának Egyesített Szociális Intézménye;
- Pápa Város Önkormányzatának Egészségügyi Alapellátási Intézete.

Pápán kifejezetten intézményfenntartási feladatot lát el a Pápai Platán Városmarketing és Turisztikai Nonprofit Kft (jegyzett tőke: 218.251.000 Ft; 100% feletti tulajdoni részesedés). A gazdasági társaság a Jókai Mór Városi Könyvtár, a Jókai Mór Művelődési Központ, a Pápa Városi Televízió (az átszervezések következtében már a Médiacentrum részeként), valamint egyben a Gróf Eszterházy Károly Múzeum fenntartója.

Továbbá megemlítendő, hogy a gyermekétkeztetés kötelező önkormányzati feladatát Pápa Város Önkormányzata vásárolt szolgáltatásként látja el az Eatrend Zrt-vel megkötött szerződés alapján.

Pápa az elmúlt években jelentős fejlesztéseket hajtott végre a TOP keretében. A beruházások, létrejött létesítmények jövőbeli fenntartását, működtetését át kell gondolni. Azt intézményrendszer átalakításának szempontja az alábbiak:

- közfeladat-ellátás és szolgáltatásnyújtás hatékonyságának növelése;
- feladatellátásban meglévő párhuzamosságok kiküszöbölése;
- a rendelkezésre álló infrastruktúra optimálisabb kihasználása;
- racionálisabb létszámgazdálkodás;
- pénzügyi források hatékonyabb kihasználása.

Az átszervezés eredményeként az önkormányzat által kötelezően ellátandó vagy önként vállalt városüzemeltetési feladatokat az önkormányzat 100 %-os (Pápai Városfejlesztő Társaság Kft.) vagy többségi tulajdonában álló (Pápai Víz- és Csatornamű Zrt., KÖZSZOLG Pápai Köztisztasági és Szolgáltató Nonprofit Kft.) gazdasági társaságok látják el.

2.1.8.7. Energiagazdálkodás

Az alábbi alfejezetben elsősorban az energiagazdálkodás szakpolitikai oldalának bemutatása történik, míg bővebb elemzés a „Közművesítés" fejezet „Energia" alfejezetében olvasható. Pápa energiagazdálkodása kapcsán két dokumentum emelendő ki, mely kifejti a város energiagazdálkodási céljait, potenciáljait: Pápa Város Települési Környezetvédelmi Programja 2024-2028, illetve Pápa Város Önkormányzata Fenntartható Energia- és Klímaakcióterve (röviden: SECAP). Az alábbiakban az önkormányzat saját gazdálkodási céljai szempontjából történik meg az energiagazdálkodás áttekintése.

A város ITS-e is kiemeli a **megújuló energiahordozók hasznosítását**, annak az energiaellátásban való részarányának növelése segíti. Pápa Város Települési Környezetvédelmi Programja megemlíti, hogy a legkedvezőbben hasznosítható megújuló energiahordozó a város területén a **napenergia**, amelynek aktív és passzív hasznosításával jelentős hagyományos energiafelhasználást takaríthat meg a város. Az önkormányzat kimondott célja a megújuló energiaforrások részarányának növelése, a napenergiára helyezve a fő hangsúlyt. Célként fogalmazódott meg az elmúlt években a napenergia fotovoltaikus hasznosítása. A hasznosítási lehetőség épületgépészeti szintű beavatkozással valósítható meg, mely azonban még nagyrészt elmaradt. Elsődlegesen az – önkormányzati, egyházi – intézmények zöldenergiára átállítása a cél. Fontos ugyanakkor számításba venni, hogy a napenergia-hasznosítás lehetősége erősen időjárásfüggő, ezért a termelés és fogyasztás kiegyenlítését biztosítani szükséges. A megújuló energiahasznosítással a jelentős kiadásokat jelentő éves önkormányzati energiafogyasztás, az éves hálózati terhelés csökkenthető ugyan, de az ellátáshoz szükséges csúcskapacitás biztosítása nem. A SECAP-ban is javasolt egy 1 MWp teljesítményű fotovoltaikus rendszer kiépítése, és az intézmények, létesítmények hálózatba kapcsolását is tervbe kell venni, főként olyanokat, melyek villamosenergia-fogyasztása jelentős. Ezek lehetnek önkormányzati érdekeltségű épületek, vagy akár nem önkormányzati épületek, létesítmények, melyek számára piaci alapon biztosítana villamos áramot.

Szintén legalább ilyen fontos cél az önkormányzati intézmények **energiahatékonyság**-növelése (pl. időszerűvé vált a Nátuskerti Óvoda, a Szivárvány Óvoda, a Fáy Lakótelepi Óvoda, a Huszár Lakótelepi Óvoda). Az önkormányzat számos pályázat és program keretében folyamatosan fejleszti a kezelése alatt álló intézményeket és területeket (pl. a Sportcsarnok, a Teveli Úti Idősek Otthona, a Jókai Mór Művelődési Központ épülete kapcsán valósultak meg különböző külső homlokzat-felújítások, tetőszigetelési munkák, fűtési rendszert érintő átalakítások). Pápa Város Környezetvédelmi Programja és a SECAP szintén kiemeli a további energetikai korszerűsítéseket és a megújulók előtérbe helyezését. Itt az **önkormányzati épületállomány** teljes körű, komplex felújítása külön kiemelést érdemel. A város energiagazdálkodásában problémát jelent az alacsony energiahatékonyságú, energetikailag elavult középületek állapota. Az intézmények komplex energetikai felújítása több esetben is esedékes, ideértve a nyílászárók cseréjét, a homlokzati szigetelést, valamint az energetikai rendszereket, a hűtést-fűtést. A közelmúltig számos óvodai létesítmény például igen rossz állapotban

volt. Új könyvtár építése is felmerült a korszerűtlen régi helyett. A sportcsarnok szintén energetikai kihívásokkal néz szembe.

Ahogy a fentebbi bekezdésben szerepelt, Pápa Város Önkormányzata csatlakozott a Polgármesterek Szövetségéhez, és Fenntartható Energia- és Klímaakciótervet (SECAP) dolgozott ki „A zöld város és fenntartható kistérségi központ" mottóval. Ez egy olyan stratégiai és operatív dokumentum, amely települési szinten határozza meg a 2030. évi célkitűzések átfogó kereteit. A cselekvési terv konkrét intézkedéseket határoz meg határidőkkel és költségekkel kapcsolatban, amelynek köszönhetően a hosszú távú stratégia megvalósulhat. A széndioxid-kibocsátás csökkentésére irányuló SECAP értelmében CO_2-megtakarítást a következő cselekvési területeken érdemes végrehajtani jelentős mértékű javulást remélve: épületek, létesítmények, ipar; helyben termelt villamos energia; helyi távfűtés és kapcsolt villamosenergia-termelés, fenntartható közlekedésfejlesztés. Ennek megfelelően az épületenergetikai felújítások, az energiahatékonyság növelése és a megújuló energiaforrások hasznosítása a helyi energiaellátásban bizonyulnak a legnagyobb megtakarítást hozó intézkedéseknek.

Az önkormányzat nem rendelkezik energiagazdálkodási nyilvántartási rendszerrel, ezért a SECAP is javasolta, hogy hozzanak létre egy olyan adatbázist, melyben havi bontásban rögzíthető az egyes épületek (esetleg épületrészek, szárnyak stb.) víz, gáz, villamosenergia-fogyasztási adatai. Érdemes lenne figyelemmel kísérni a tendenciákat. Az adatok nagy segítséget nyújthatnak felújítások, megtakarítások tervezésekor.

Az energiagazdálkodás kritikus pontja továbbá a villamosenergia-hálózat. Egyetlen betáplálási ponttal rendelkezik a város, ezért újabb nagyfogyasztó (pl. jelentősebb nagyüzem) már nem látható el kellő mennyiségű elektromos energiával. Az elektromos hálózat kiépítését a csúcskapacitás biztosításának megfelelően kell megtenni a napenergia és más megújulók figyelembevételével.

Pápa energiagazdálkodásában kiemelkedő szereplő az önkormányzati gazdasági társaságok közül a Pápai Termálvízhasznosító Kereskedelmi és Szolgáltató Zártkörűen Működő Részvénytársaság. A társaság termálenergia hasznosításával működteti a pápai Várkertfürdőt, annak termálfürdőjét. A Fürdő üzemeltetése során fontosnak tartják a környezettudatosságot, valamint a megnövekedett energiaárak mellett is gazdaságos, biztonságos működtetés kialakítását. A hosszú távú fejlesztési koncepciójában a tervek között szerepel például egy napelem-rendszer kialakítása, egy hőszivattyú beszerzése, továbbá a gépészet fejlesztése.

2.1.9. Településüzemeltetési szolgáltatások, okos város települési szolgáltatások

A helyi önkormányzati feladatokat a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 13.§ (1) bekezdése határozza meg. A hatályos jogszabály 21 pontban sorolja fel a helyi közügyekhez, valamint a helyben biztosítandó közfeladatokhoz kapcsolódó önkormányzati feladatokat. A településüzemeltetéshez közvetlenül kapcsolódó önkormányzati feladatok a 2. pontban kerülnek nevesítésre: „köztemetők kialakítása és fenntartása, a közvilágításról való gondoskodás, kéményseprő-ipari szolgáltatás biztosítása, a helyi közutak és tartozékainak kialakítása és fenntartása, közparkok és egyéb közterületek kialakítása és fenntartása, gépjárművek

parkolásának biztosítása". Az önkormányzat által ellátandó további feladatok között is több olyan van, mely a településüzemeltetés szempontjából kiemelt jelentőségű (pl. hulladékgazdálkodás; víziközmű-szolgáltatás).

Az önkormányzat kötelezően ellátandó városüzemeltetési feladatait elláthatja önállóan, illetve üzemeltetési feladatok elvégzésére szerződéseket is köthet. A feladatok gyakorlati végrehajtása, ellátása részben önkormányzati, részben külső szolgáltatók bevonásával történik. A cél az, hogy a közszolgáltatások a lehető legmagasabb színvonalon kerüljenek ellátásra a gazdaságosság, a hatékonyság és az eredményesség követelményeinek figyelembe vétele mellett. A kötelezően ellátandó városüzemeltetési feladatokon túl a turizmus és a sport területén is működnek a város tulajdonában lévő gazdasági társaságok.

33. táblázat: Pápa Város Önkormányzatának tulajdonában lévő gazdasági társaságok az alábbiak:

Intézmény neve:	**Fő feladatai:**	**Önkormányzati részesedés mértéke:**
Pápai Platán Városmarketing és Turisztikai Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság	múzeumi tevékenység	100%
Pápai Városfejlesztő Társaság Korlátolt Felelősségű Társaság	épületépítési projekt szervezése, parkolási közszolgáltatás	100%
Pápai Sport Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság	sportlétesítmény működtetése	100%
KÖZSZOLG Pápai Köztisztasági és Szolgáltató Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság	hulladékgazdálkodási közszolgáltatás ellátása	96,67%
MÉKI Ingatlanközvetítő és Részvét Temetkezési Szolgáltató Korlátolt Felelősségű Társaság	temetkezés, temetkezést kiegészítő szolgáltatás	87,76 %
Pápai Víz- és Csatornamű Zártkörűen Működő Részvénytársaság	víziközmű-szolgáltatás nyújtása	77,61%
Pápai Termálvízhasznosító Kereskedelmi és Szolgáltató Zártkörűen Működő Részvénytársaság	Pápai Gyógy- és Termálfürdő üzemeltetése	58,97%

Forrás: Pápa Város Önkormányzatának honlapja

A digitális szolgáltatók jelen vannak a településen, többféle előfizetési lehetőséget kínálva a lakosoknak és vállalkozásoknak az internetelérés kapcsán. Négy szolgáltató biztosít helyhez kötött internet hozzáférési szolgáltatást a városban. A digitális városüzemeltetési megoldások működőképességének előfeltétele a lakosság szélessávú internethez való hozzáférése.

A szélessávú internet-előfizetések száma (xDSL hálózaton) 1 933 db volt Pápán a 2022. év végén, amely a 2016. évi adatokhoz viszonyítva 29%-os csökkenést jelent. A csökkenés mögötti technológiai váltást jól szemlélteti, hogy ezzel párhuzamosan nőtt az optikai hálózathoz kapcsolódó internet-előfizetések száma. Ez utóbbi érték 2016 (1 129 előfizetés) és 2022 (3 977 előfizetés) között megtriplázódott a városban, ami az országos értéket meghaladó arányú növekedést jelent. A kábeltelevízió-hálózaton keresztüli internet-előfizetések száma közel azonos volt a vizsgált

időszakban. A helyhez kötött, vezetékes szélessávú kapcsolatok mellett ugyanakkor egyre jelentősebb szerepet kapnak a vezeték nélküli, mobil megoldások is.

A városban közterületi wifi szolgáltatás több helyen is elérhető. A Fő téren, a Várkertnél és a buszpályaudvar környékén is biztosított a szélessávú internethez való ingyenes hozzáférés. A városi internet elérési pontok iránti fejlesztési igényt a lakossági kérdőív eredményei is visszaigazolták.

A digitális épületüzemeltetés terén a 100%-ig önkormányzati tulajdonában álló Pápai Sport Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság által üzemeltetett Sportcentrum IT vezérelt energetikai rendszere említhető meg. A város egyéb önkormányzati intézményei esetében nincs példa digitális épületüzemeltetési rendszer alkalmazására. A városban nincs telepített szenzor, okosmérők telepítésére az intézményekben nem került sor, az intelligens közmű mérőket használó háztartások arányára vonatkozóan nincs információja az önkormányzatnak. Az önkormányzat a saját és intézményeinek hatáskörében keletkező adatok egyéb célú hasznosítására vonatkozó tervvel, adatstratégiával nem rendelkezik.

A városüzemeltetéshez kapcsolódóan a közvilágításban van példa okos eszközök alkalmazására. Jelenleg a városban 22 db okoslámpa áll rendelkezésre, továbbá a város teljes közvilágítási rendszere átalakítás előtt áll. Az elavult, régi lámpatestek helyett olyan LED-technológia kerül alkalmazásra, amely a nagyobb energiahatékonyság mellett, az igényekhez alkalmazkodni képes fényerő szabályozást is lehetővé teszi. További okoseszközként két okospad említhető, amelyek egy városi gimnázium közelében, illetve egy közparkban kerültek elhelyezésre, ahol biztosítják a szélessávú internethez való ingyenes hozzáférést, valamint töltési pontként is funkcionálnak.

Folyamatban van továbbá egy összekapcsolt kamerarendszer fejlesztése, amelynek keretében 2022 szeptemberéig 160 közterületi kamera kerül telepítésre, egy központi diszpécser központtal. Egy 24 kamerából álló illegális hulladék felszámolását célzó kamerarendszer is működik a városban, amely szintén integrálva lesz a városi szintű rendszerbe. A projekt a kivitelezés fázisában tart. A kamerarendszer a közterületek megfigyelésével többek között a szabálysértések megelőzését fogja szolgálni, ezáltal növelheti a közbiztonságot, továbbá a forgalom monitorozására is felhasználható lesz.

2021-ben készült el a város új honlapja, amely egy platformon teszi elérhetővé a helyi lakosok és érdeklődők számára a város életével kapcsolatos, aktuális információkat, beleértve a kötelezően közzéteendő információk mellett a tömegközlekedést, a parkolási közszolgáltatást és az online ügyintézéshez kapcsolódó információkat. Az új honlapot egy smart önkormányzati felülettel is ellátták, ennek tartalmi feltöltése azonban még nem biztosított. Turisztikai célú szegmense jelenleg nincs a városi honlapnak. A honlappal párhuzamosan egy városi komplex applikáció létrehozása is kidolgozás alatt van, amely a tervek szerint a helyi lakosság informálása mellett a városba látogató turisták informálását, a városi attrakciók népszerűsítését is szolgálni fogja. Az applikáció kivitelezésének várható időpontja nem ismert.

A pápai gazdasági társaságok számottevő részénél a digitális ügyintézés lehetőségei kimerülnek az e-mail fogadásban, küldésben, és esetlegesen egy-két egyszerű digitális ügyintézési módban. A digitális ügyintézési lehetőségek részét képezik az önkormányzati intézmények működési gyakorlatának, beleértve az állam által központilag bevezetett KEÜSZ-öket és SZEÜSZ-öket, az együttműködő szervezetek egyedileg fejlesztett rendszereit, a társadalom tagjai által használt általános rendszereket, illetve saját fejlesztésű rendszerekre is van példa. Az üzemeltetéshez

szükséges számítástechnikai infrastruktúra és a megfelelő szakértelem rendelkezésre áll. A jogszabályi előírásoknak eleget téve az e-közigazgatási platformok, illetve az ott szükséges formanyomtatványok hozzáférhetők a városi honlapon keresztül. Személy és vagyonbiztonsági rendszereket, tűzjelző rendszereket, beléptető rendszereket egyes intézményeknél, illetve gazdasági társaságoknál is alkalmaznak tevékenységük jellegéhez igazodóan.

A humánerőforrás digitális felkészültségét illetően elmondható, hogy a napi feladatok ellátásához szükséges legalapvetőbb ismeretekkel rendelkeznek a munkavállalók. Estenként mutatkoznak hiányosságok, de ezek a működőképességet a jelen működés keretei között nem veszélyeztetik. A felhasználói ismereteken túlmutató feladatok felmerülésekor minden intézménynél és gazdasági társaságnál adott a speciális szakismeretekkel rendelkező belső, vagy külsős szakember. Az önkormányzati intézmények és a gazdasági társaságok vezetőinek többsége egyaránt fontosnak tartja az ismeretek bővítését mind elméleti, mind gyakorlati téren. A digitális felkészültség tekintetében fontos tényezőt jelentenek a generációs különbségek. Általános tendencia, hogy az idősebb korosztályok tagjai nehezebben fogadják be ezeket az ismereteket.

63. ábra: Közszolgáltatókkal való kapcsolatteremtés jellemző módja a lakossági kérdőívezés alapján

A digitális szolgáltatások igénybevételére a lakossági kérdőív[7] eredményei szolgálnak támpontként. A szolgáltatókkal való kapcsolattartást illetően kizárólag az áramszolgáltatás esetében elterjedt az online ügyintézés. A közhivatali ügyintézés esetében a személyes ügyintézés, a víz- és csatornaszolgáltatás, valamint a hulladékszállítás esetében továbbra is a hagyományos postai levelezés a fő kommunikációs csatorna. A közszolgáltatók által nyújtott digitális technológiákkal, megoldásokkal többségében közepesen elégedettek a városban. Az önkormányzat, a közművek és az oktatási intézmények digitális megoldásainak megítélése összességében kedvező a lakosság

[7] A kérdőíves felmérés a lakosság digitális tudására, használati szokásaira nézve csak korlátozottan ad betekintést, tekintettel, hogy a felmérés online módon történt.

körében, a szociális és az egészségügyi intézmények esetében kedvezőtlenebb képet mutatott a kérdőíves felmérés.

64. ábra: A lakossági kérdőívet kitöltők elégedettsége az egyes intézmények által nyújtott digitális technológiákkal, megoldásokkal

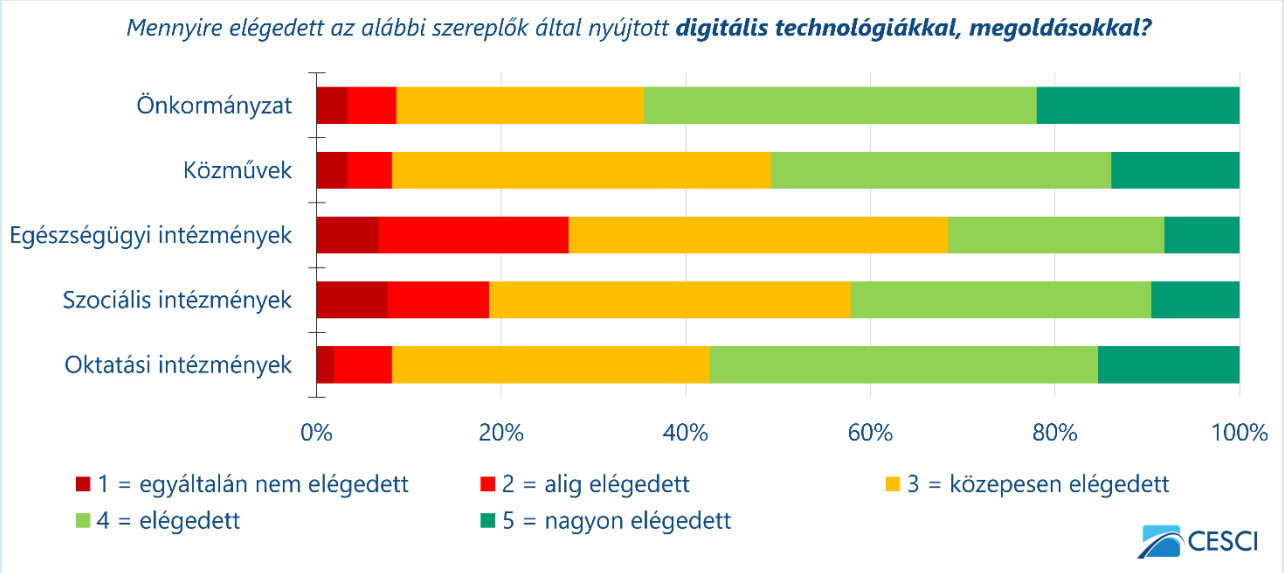

A digitális ügyintézés működőképessége és általánosságban a digitális átállás szempontjából fontos tényező a lakosság digitális eszközökkel való ellátottsága, a használatukhoz szükséges digitális készségek megléte, illetve a digitális megoldásokhoz való hozzáállása. A lakossági online kérdőív eredményei alapján a lakosság digitális eszközökkel való ellátottsága kielégítő, és a válaszadók meghatározó része az IT eszközök használatával kapcsolatos jártasságát is átlagosnak (54,1%), vagy átlag felettinek (34%) ítélte meg. A kitöltők közel 93,8%-a rendelkezik okostelefonnal, míg az asztali számítógéppel és laptoppal való ellátottság 55-60% között alakul.

65. ábra: A lakossági kérdőívet kitöltők internethasználati szokásai

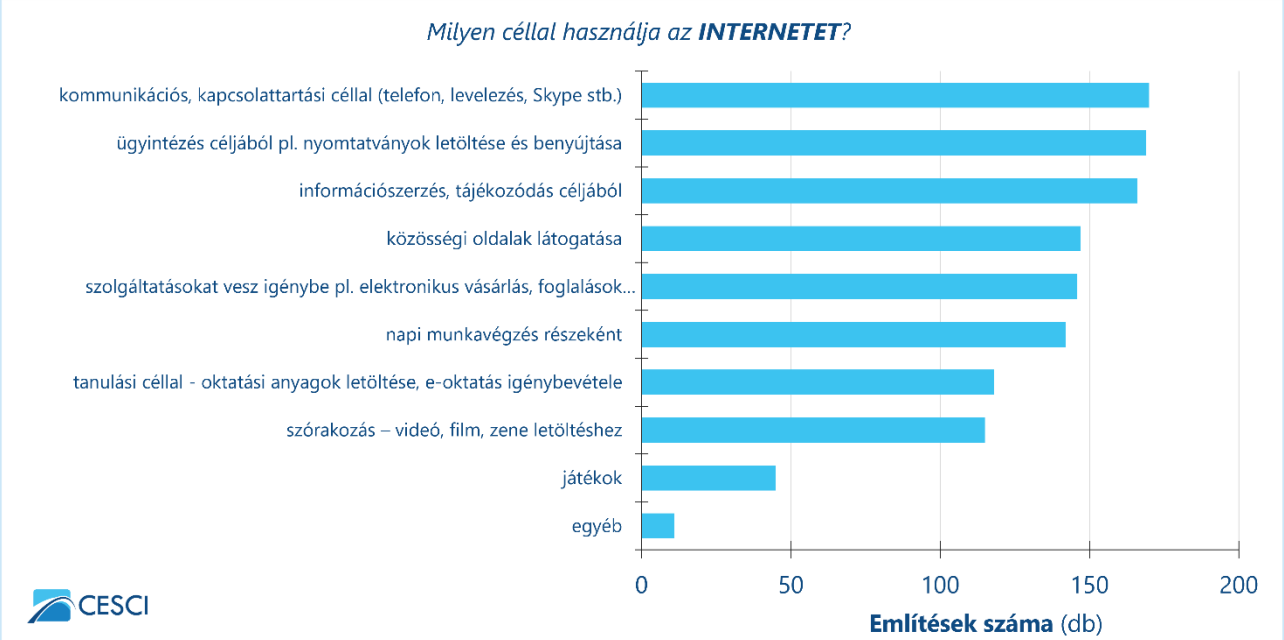

Az internet napi használata szintén bevett a kitöltők körében, a legtöbben kommunikációs, kapcsolattartási célra (82,3%), tájékozódásra (81,3%) és ügyintézésre (81,3%) használják az internetet. Az önkormányzati interjúk tapasztalatai alapján azonban elmondható, hogy jelentős külső akadályt jelent a lakosság jelentős hányadának elutasító hozzáállása. Ennek okai összetettek és sokfélék, egyrészt a lakosság részéről vagy nem áll rendelkezésre az ehhez szükséges infrastruktúra, vagy ha előbbi meg is van, a használathoz szükséges tudás hiányzik, vagy ha mind a kettő adott, bizonyos esetekben akkor sem élnek a digitális ügyintézési lehetőségekkel, mert egyesek nem nyitottak a változásokra.

2.1.10. Zöldfelületi rendszer vizsgálata

A város Zöld Infrastruktúra Fejlesztési és Fenntartási Akcióterve (ZIFFA) a projektfejlesztési szakaszban kerül kidolgozásra, ezért jelen FVS ebben a fejezetben csak a már most rendelkezésre álló információkat mutatja be[8]. A város zöldfelületi rendszeréről jelenleg digitális adatbázis nem áll rendelkezésre. Az elmúlt évek során az egyes fejlesztési projektekhez kapcsolódóan részterületekre készült fafelvételi jegyzék, kiültetési és környezetrendezési terv.

A város zöldfelületi rendszerét egyrészt a külterületi zöldfelületek, táji elemek, másrészt a kondicionáló funkcióval is bíró belterületi zöldterületek, valamint az intézményi és lakó funkciójú ingatlanok zöldfelületei határozzák meg.

A városi zöldfelület arányáról jelenleg nem áll rendelkezésre egzakt kimutatás, zöldfelületi kataszter, ezért közvetett módon értékeljük azt. A zöldfelület fogalomrendszeréből[9] kiindulva az elemzéshez az Európai Unió földmegfigyelési programja, a Copernicus-program keretében készült áthatolhatatlansági mutató[10] került felhasználásra, ami nyomon követi, hogy a talajt milyen mértékben borítják épületek, beton, utak és egyéb építmények[11]. Ennek a mutatónak az inverze jó közelítéssel kimutatja a város zöldfelületeit.

---

8 A frissen elvégzett elemzések és a Pápai Városfejlesztő Társaság Kft. adatszolgáltatás mellett a fejezetben található leírás nagyban támaszkodik az alábbi városfejlesztési dokumentumokra: KD-ITS Konzorcium (2015): Pápa város integrált településfejlesztési stratégiája, I. Megalapozó vizsgálat; Pestterv (2017): Pápa Város Településfejlesztési Koncepciója; Végh&Végh MKT Kft. (2019): Pápa Város Települési Környezetvédelmi Programja 2024-2028; KASIB Mérnöki Manager Iroda Kft. (2019): Pápa Településszerkezeti Terve

9 **Zöldfelületnek számít minden olyan terület, amelyet növényzet borít**. A zöldfelület a település minden területhasználati egységében megtalálható, ugyanakkor mennyisége és minősége erősen eltérő lehet. A zöldfelületi rendszer egyik speciális eleme a zöldterület**. A zöldterület állandóan növényzettel fedett közterület**.

10 További információ a mutatóról: https://land.copernicus.eu/user-corner/technical-library/imperviousness-2018-user-manual.pdf

11 Az adatállomány jelenlegi térbeli felbontása/pontossága 10 m, így a kisebb utakat az állomány jellemzően nem jelzi, mint beépített terület. Ezért az adatok feldolgozása során az eredeti állomány kiegészítésre került a közúti közlekedési hálózat területeinek standardizált felületével.

Az alábbi ábrán jó látható, hogy Pápán a zöldfelületek aránya (több mint 90%) a teljes közigazgatási területet vizsgálva egészen kedvező, ugyanakkor a zöldfelületek egyértelműen a külterületeken dominálnak, a belterületi zöldfelületi arányok jóval kedvezőtlenebbek (közel 70%). A fejezet későbbi részében látható településszerkezeti kivágaton az is megfigyelhető, hogy a külterületi zöldfelületek jelentős többsége az alacsonyabb biológiai aktivitásértékkel rendelkező általános mezőgazdasági területek (szántók) közé tartozik, a jóval magasabb biológiai aktivitásértékkel rendelkező erdőterületek kiterjedése jóval csekélyebb. A két területtípus összesen a város területének 75%-át fedi le, míg a város biológiai aktivitásértékének több mint 85%-áért felelnek (a településszerkezeti terv alapján). A különböző felszínborítású területek jelentőségéről további információk olvashatók a városi klíma című fejezet felszíni hőmérséklettel foglalkozó részében.

66. ábra: A zöldfelületek és a beépített területek megoszlása Pápán

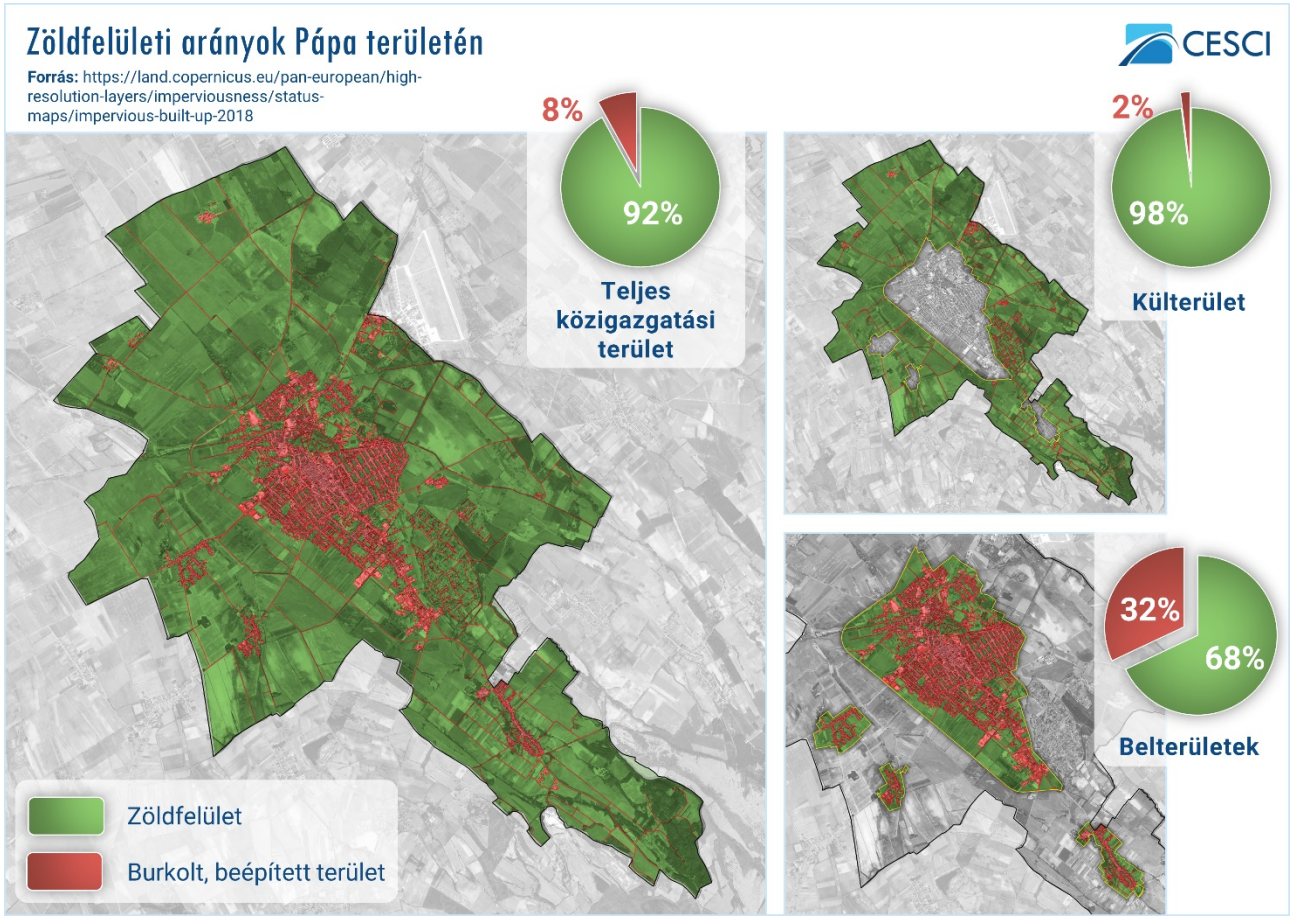

Belterületen kevésbé kedvezőek a zöldfelületi arányok, melyek a város egyes belterületein eltérést is mutatnak. Az összes belterület közel 70%-a tekinthető zöldfelületnek, a központi belterületen ennél alacsonyabb, míg a többi belterületen ennél magasabb a zöldfelületi arány. A településszerkezeti terv által kijelölt belterületek közül Borsosgyőr esetében a legmagasabb a zöldfelületi arány, ahol az érték a 80%-ot is meghaladja. A mutató közelítő jellege miatt az alábbi táblázat csak az arányosított értékeket ismerteti. Az egy főre jutó zöldfelület méretének négyzetméter pontosságú kimutatására a ZIFFA készítése során javasolt kitérni.

34. táblázat: Zöldfelületi arányok Pápa város különböző területein

	Zöldfelület (%)	Beépített (%)
Teljes külterület	98	2
Teljes belterület	68	32
Központi belterület	66	34
Tapolcafő	75	26
Kéttornyúlak	77	23
Borsosgyőr	83	17
Teljes közigazgatási terület	**92**	**8**

A zöldfelületi rendszert részleteiben vizsgálva, megállapítható, hogy Pápa viszonylag változatos táji-, természeti adottságokkal rendelkezik. Tájszerkezetének meghatározó elemei a külterületet uraló, vízfolyások által szabdalt lankás mezőgazdasági területek, melyeket értékes természetes és természetközeli élőhelyek, a patakvölgyeket kísérő nádasok, gyepek, változatos kiterjedésű erdők tesznek változatossá. A belterülettől délkeletre elterülő dombok a hagyományos szőlőterületek helyszínei. A tájrendezés során az értékes védett területeknek, ökológiai hálózati elemeknek, hagyományos tájhasználatnak, a kiterjedt és a jellemző mezőgazdasági hasznosításnak a megőrzése a cél.

A tájrendezés során alapvető cél a művelt, jó termőhelyi adottságú mezőgazdasági területek fenntartása, a táji- ökológiai szempontból értékes területek védelme, a magasabb rendű területrendezési terveknek való megfeleltetés. A város településszerkezeti terve három területfelhasználásba sorolja a mezőgazdasági területeket: az általános, a kertes és a korlátos mezőgazdasági területek. Az egyes területfelhasználások nem kizárólag a művelési ágak alapján kerültek megkülönböztetésre, hanem az ökológiai hálózati érintettség, természeti értékek, jellemző területhasználat által, nagyobb összefüggő területegységek vonatkozásában:

- Az általános mezőgazdasági területek a külterületek legnagyobb részét elfoglaló intenzívebb, jellemzően szántó művelési ágú, mezőgazdasági termesztésre alkalmas területeit foglalják magukba.
- Korlátos mezőgazdasági terület területfelhasználási kategóriába kerültek azok a mezőgazdasági területek, melyek a Nemzeti Ökológiai Hálózat ökológiai folyosóinak részét képezik, ahol cél a táj- és természetvédelmi érdekekkel összhangban az extenzív használat támogatása, valamint a beépítetlenség megőrzése, mind a patakvölgyek és Sávolypuszta gyepterületein, mind a déli részek erdőterületivel mozaikos egységet képező részeken. Az ökológiai hálózat ökológiai folyosójában lévő patak-menti gyepes területeken, erdőkben, legelőkön és szántókon, a területek használatának és beépítésének ökológiai szempontú korlátozása biztosíthatja a rendszer folyamatosságát egyúttal lehetőséget teremthet a természeti területek, erdőterületek bővítésére, fejlesztésére is.
- Külterületen a hagyományos szőlőművelés területein a központi belterület közelében átalakuló, a külső településrészeken még hagyományos kertes művelési területek maradtak fenn, melyek kertes mezőgazdasági területként a kialakult használat fenntartását szolgálják.

A város településszerkezeti tervének területfelhasználási rendszerét mutató terven jól látható, hogy a várost körülölelik a mezőgazdasági területek (összesen mintegy 6 000 ha), melyek jellemzően általános besorolásúak. A szántóföldeken a mezővédő erdősávok aránya nagyon alacsony. Környezetvédelmi szempontból (poremisszió, szélerózió csökkentése) javasolt lenne a több szintű (cserjesávokból, fasorokból) álló zöldsávok kialakítása a főbb utak, mezőgazdasági utak mentén.

Pápán az erdős és a természetes növénytakarójú, nagyobb biológiai aktivitású részek a település déli, dél-keleti részén, Tapolcafő környékén, illetve Pápa keleti részén az Öreghegy és Törzsökhegy környékén találhatóak. Ezen a részen korlátos mezőgazdasági területek, valamint, természetközeli területek találhatók, utóbbi összesen valamivel több mint 20 ha nagyságban. A városszövethez délkeleten nagyobb kiterjedésű kertes mezőgazdasági terület (Öreghegy, illetve tőle keletre Törzsökhegy) kapcsolódik. A településszerkezeti terven erdőterületek csak elszórva kerültek kijelölésre a város külterületén. A kijelölt 900 hektárnyi erdőterület bő 150 hektárral több, mint ami az Országos Erdőállomány Adattárban szerepel.

67. ábra: Pápa Város Településszerkezeti tervének területfelhasználási terve, valamint a zöldfelületi rendszer szempontjából meghatározó kategóriák jelkulcsa

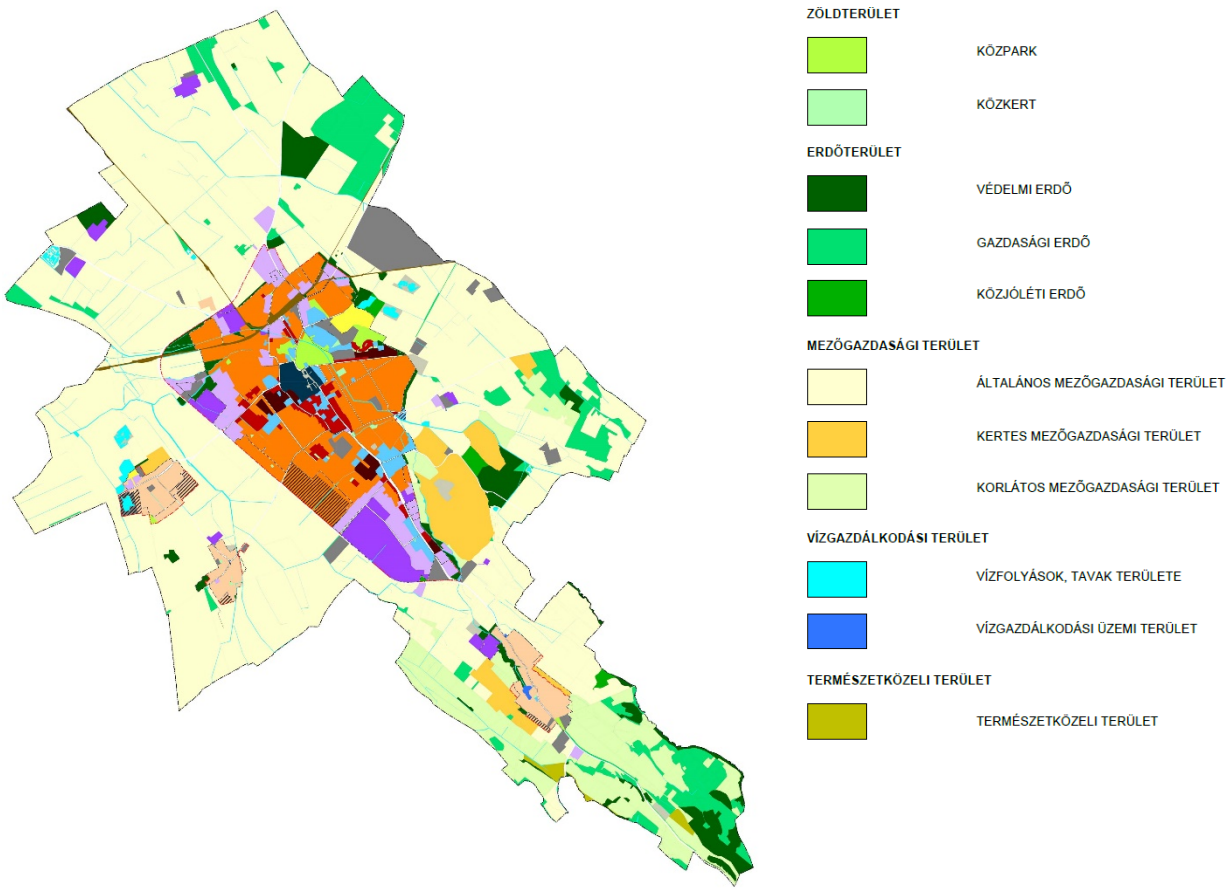

Forrás: KASIB Mérnöki Manager Iroda Kft. (2019): Pápa Településszerkezeti Terve

A zöldfelületi rendszer alapvető belterületi alkotó elemei a közhasználatú zöldterületek, melyeknek elsődleges funkciója, hogy lehetőséget biztosítsanak a szabadtéri szabadidős, rekreációs tevékenységek számára.

Pápán az egy lakosra jutó zöldterület nagysága a TeIR adati alapján az elmúlt években jelentősen nőtt, a 2010 környéki 17,2 m2/fő értékről 2019-re 20,4 m2/fő nagyságra emelkedett ez az érték a városban. Mindez ugyanakkor még mindig elmarad a Veszprém vármegyei járásközpontok (22,7 m2/fő) és az országos átlag (28,9 m2/fő) értékétől.

68. ábra: Egy lakosra jutó zöldterület nagysága (m2) (Forrás: TeIR)

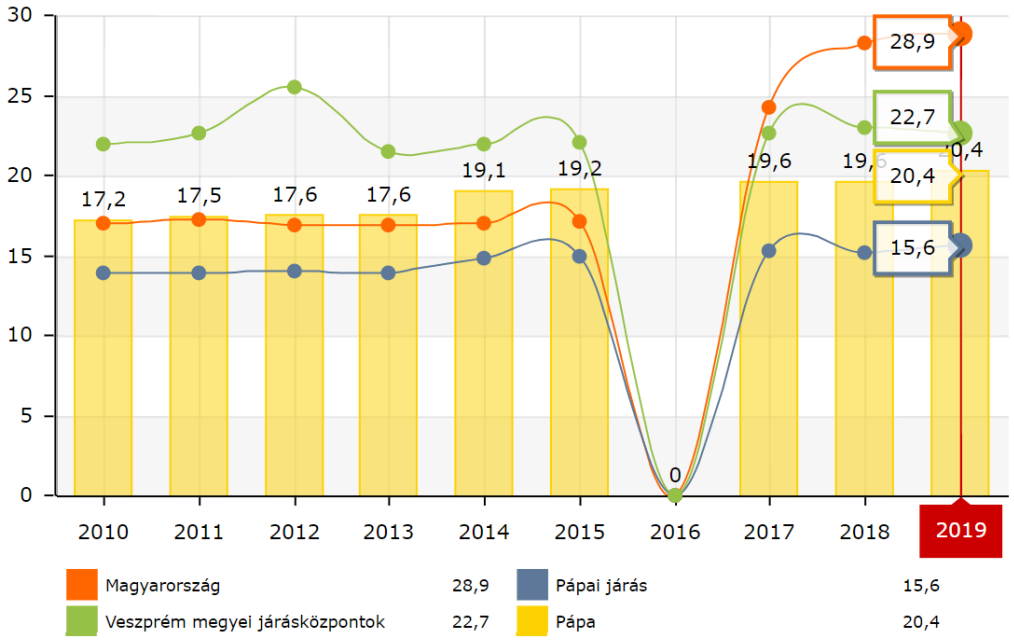

Pápa több, nagyobb összefüggő, többfunkciós rekreációs tevékenységeknek otthont adó közparkkal, valamint kisebb, közkert méretű, jellemzően pihenő funkciójú zöldfelülettel rendelkezik.

A Belváros, mint középkori utcahálózattal rendelkező településrész, zöldfelületekben szegény. A terület utcáinak kb. a fele fásítatlan, ennek okai részben a viszonylag keskeny utcák, a forgalmi és parkolási területigény, valamint az egyébként jól kiépített közműhálózat. A város főteréről induló Kossuth utca megújítása során a belvárosi kötött keretek figyelembevételével törekednek a zöldfelületek kialakítására (pl. növénykazettás kiültetés).

A történelmi belvároshoz szorosan kapcsolódik annak északi meghosszabbításában az Eszterházy-kastélytól északra fekvő Várkert és Erzsébet liget térsége. Az érintett zöldterületek, Pápa „zöld tüdejének" megújítása egyre kevésbé volt halogatható, főként, hogy maga a kastélyépület teljes külső megújuláson ment keresztül. A Zöld Város I. (Történelmi angolpark funkcióbővítő megújítása az Esterházy-kastély környezetében) projekt keretében teljesen megújult a Belső-Várkert és az Erzsébet liget. Többek között új gyalogutak, kerékpárút, futópálya, kávézó és játszóterek épültek, kicserélték a világítóberendezéseket, és számos növényt telepítettek. Kiemelten fontos a belváros környéki zöldterületek reintegrációja a városi közösségi életbe. Részben ezeket a célokat is szolgálja Zöld Város II. projekt, melynek keretében megújult a Bakony-ér és a Pápai Petőfi Sándor Gimnázium közötti terület, valamint a Külső-Várkert közparki funkciói is megújításra kerülnek.

Szintén a belváros északi zöldhálózati rendszerét erősíti a 2021-ben Településfejlesztési Díjjal kitüntetett Schwenzel rét. A 3,5 hektáros Schwenczel rét megújítása során a korábbi bozótos, vizenyős rétet eltüntették, helyén rendezett terepet alakítottak ki, melyet 103 fával és több mint 10

ezer cserjével ültettek be. A környékbeli területek csapadékvizeinek elvezetésére záportározó látványtó készült bevezető és elvezető árkokkal, a tó mellé játszóteret építettek, több mint 600 méter hosszan sétányokat alakítottak ki parkbútorokkal, közvilágítással, kerékpártárolókkal, hulladékgyűjtőkkel, a biztonságról pedig közterület-figyelő kamerák gondoskodnak. A zöldfelületi fejlesztés a közparki funkció ellátása mellett a városrész csapadékvíz-elvezetési problémáinak megoldására is készült.[12]

A belváros kisebb zöldterületei közé tartozik az Anna tér, a Március 15. tér, valamint a Kis tér. A város egyéb területein található nagyobb zöldterületi elemei közé tartozik például a Milleniumi Emlékpark.

A belváros déli részén a zöldfelületi rendszerben nagyobb szerepet játszanak a lakó funkciójú ingatlanok zöldfelületei, az utcafásítások, valamint az itt megtalálható sporttelepek, valamint temető.

A zöldterületek megőrzése és fejlesztése az említetteken kívül számos más terület (pl. Kis-liget) is alkalmas, továbbá új, gondozatlan-alulhasznosított területeket (pl. Csókaliget) is érdemes bevonni a városi léptékű zöldterület-fejlesztési beavatkozásokba.

Pápa város közfelületi zöldfelületeinek kezelését, gondozását Pápai Városfejlesztő Társaság Kft.

látja el, ahol a Kommunális részleg felel a zöldterületek kezeléséért. A Pápai Városfejlesztő Társaság Kft. adatszolgáltatása szerint az alábbi főbb mutatók jellemzik Pápa zöldfelületgazdálkodását:

69. ábra: Pápa város főbb zöldfelületi mutatói

Mutató megnevezése	Mutató mértéke	Mutató mértékegysége
Parkosított terület nagysága	510.000	négyzetméter
Ebből kiemelten kezelt terület	270.000	négyzetméter
Belterjesen kezelt terület	240.000	négyzetméter
Külterjesen kezelt parkosított terület	nincs	négyzetméter
Virággal beültetett terület	2500	négyzetméter
Zöldterület finanszírozási mutatója	42	Ft/négyzetméter
Fejlesztési finanszírozási mutató	7,8	Ft/négyzetméter
Növényvédelemben részesített növények Pápán	~ 390 (vadgesztenye)	darab
Utcasorfa	több mint 15 000	darab

A város területén több mint 20 játszótér található. A játszóterek mindegyike megfelel az Európai Uniós szabványoknak. Ezek karbantartását, javítását a Pápai Városfejlesztő Társaság Kft. végzi. Az esetlegesen veszélyessé vált játékokat a lehető leghamarabb megjavítják.

A Pápai Városfejlesztő Társaság Kft. (korábban Városgondnokság) 2015 óta telefonos zöldszámot üzemeltet, melyen a zöldterülettel, utakkal, vízelvezetéssel kapcsolatos panaszaikat, észrevételeiket díjmentesen jelezheti a lakosság az intézmény felé.

Az FVS előkészítéséhez kapcsolódó lakossági kérdőívezés keretében a válaszadók a város közterületeiről kielégítően nyilatkoztak. A válaszadók közel háromnegyede legalább közepesen

[12] https://papaesvideke.hu/?p=9356

elégedett a közterületek átlagos minőségével. Kifejezett elégedetlenségéről a válaszadók kevesebb mint 10%-a nyilatkozott. Arányaiban a legtöbb negatív vélemény a belvárosi lakosoktól érkezett, míg a legelégedettebbek ezen a téren az erzsébetvárosiak voltak.

70. ábra: Lakossági vélemény a közterületek állapotáról

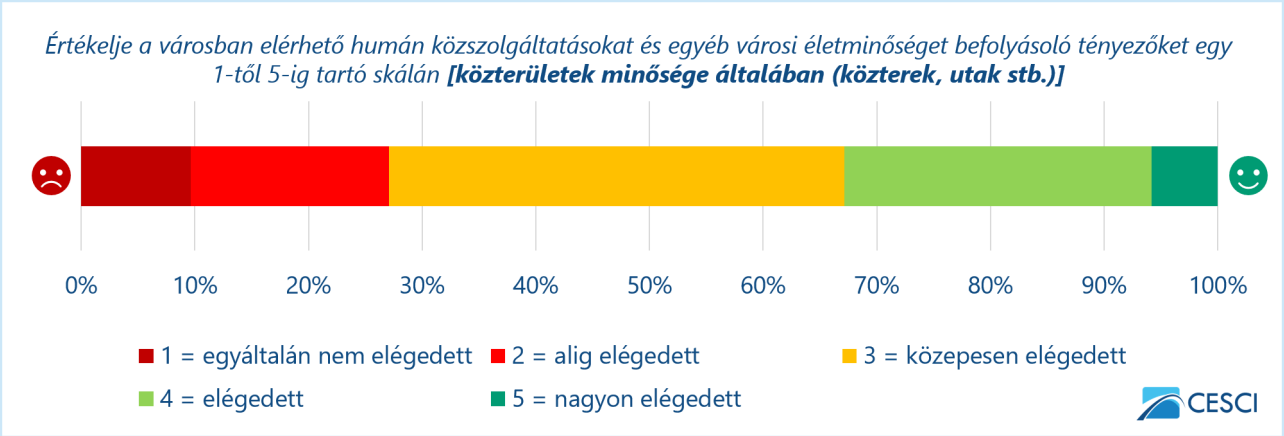

A zöldfelületek tekintetében a lakosság véleménye kedvezőbb képet mutat. A válaszadók több mint 90%-a legalább közepesen elégedett a város zöldfelületeivel. A válaszadók 20%-a kifejezetten elégedett a zöldfelületekkel, és csupán 10% alatti azoknak az aránya, akik legfeljebb alig elégedett ilyen tekintetben.

71. ábra: Lakossági vélemény a városi zöldfelületekről

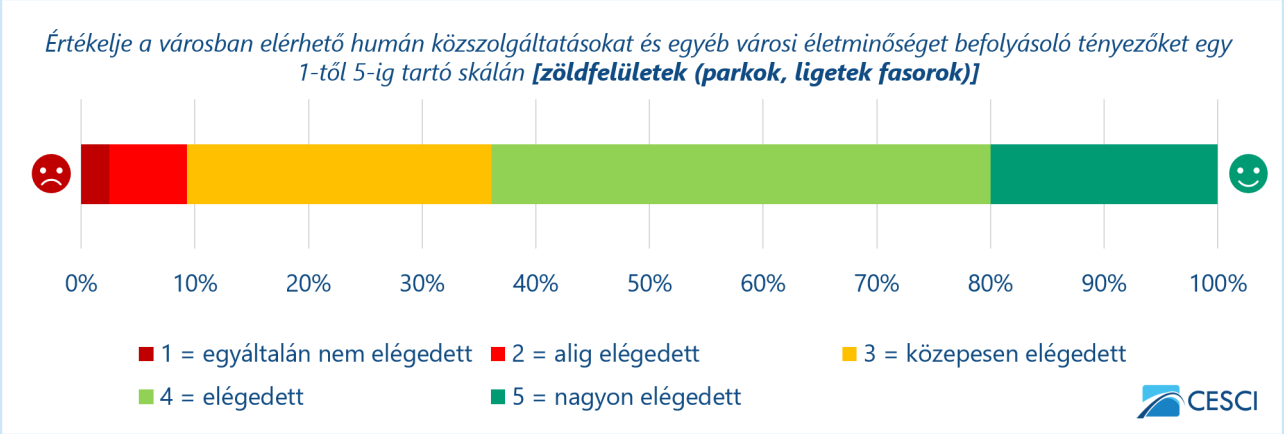

A zöldterületek látogatása kapcsán a válaszadóknak csupán 15% látogatja azokat naponta, a 35%-a hetente legalább egyszer, míg válaszadók több mint 40%-a havonta, vagy annál ritkábban jut el a céltudatosan valamelyik zöldterületre. A zöldterületek használatában a válaszadóknál dominál a szabadidő eltöltése, mint cél, amit jellemzően rekreációs sétákkal, kültéri közösségi programokkal egészítettek ki.

A kérdőív a zöldfelületek fejlesztésére irányuló kérdést is tartalmazott. A válaszadók első helyen az olyan jellegű programok számát növelnék, melyek funkciót adnak az érintett zöldterület meglátogatására. Ezt követően a zöldterületekhez kapcsolódó szolgáltatások körét fejlesztenék a legtöbben. Az előre definiált fejlesztések közül a zenepavilont említette meg a legkevesebb válaszadó. A válaszadóknak lehetőségük volt saját fejlesztési javaslatokat is megfogalmazni, így például kiemelték a fásítás és a meglévő fák megőrzésének fontosságát; ahol lehetséges, ott a járdák

és a rekortán borítás helyett füvet preferálnának. A zöldterületek gondozásával kapcsolatosan volt, aki a kutyák kitiltását javasolta a zöldterületekről, és volt, aki több szemétgyűjtő kihelyezésére tett javaslatot.

72. ábra: Az előre definiált zöldfelület fejlesztési lehetőségek támogatottsága

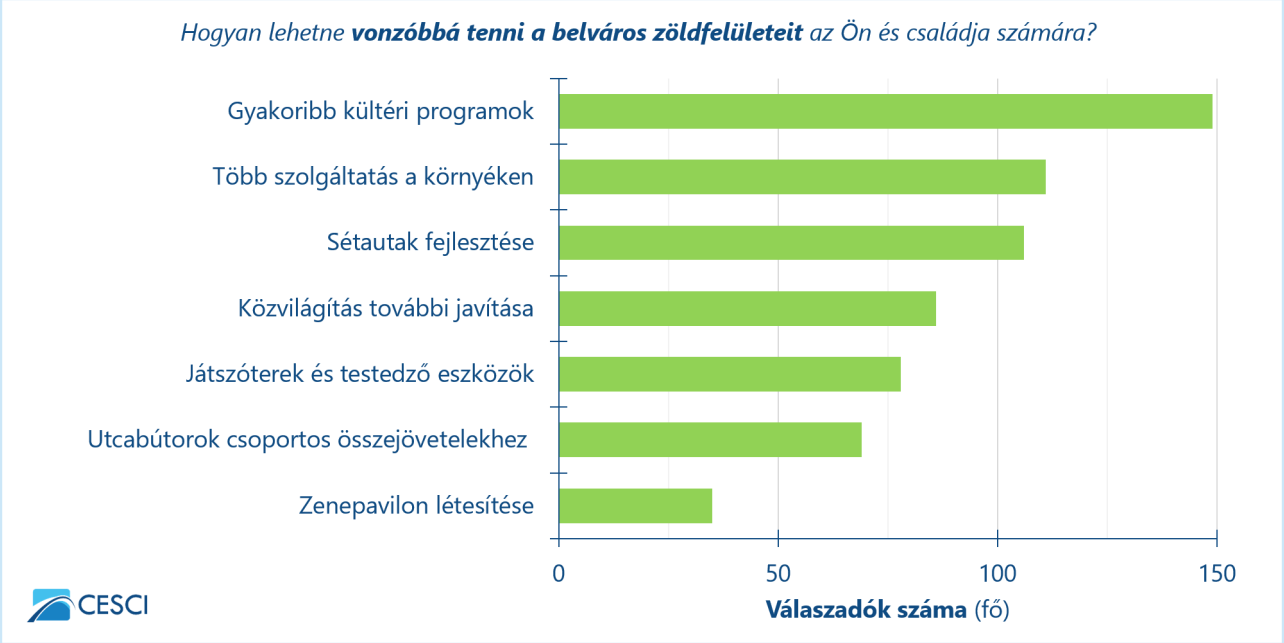

2.1.11. Közlekedés

2.1.11.1. Hálózatok és hálózati kapcsolatok

Pápa fő közlekedési tengelyei egy észak-déli (83-as főút) és egy kelet-nyugati (834-es és 832-es út) bekötöttséget eredményeznek. Pápa az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció alapján a Budapesttől 40-80 km-es távolságban lévő ipari és logisztikai gyűrű és a 120-180 km-es távolságban lévő külső nagyvárosi gyűrű között fekszik. Előbbihez Veszprém, utóbbihoz Győr tartozik. Pápa átmenetet képez a két térségtípus között, s magában is jelentős térszerkezeti elemnek minősül.

Fő igazodási és **referenciapont** egyértelműen Győr. Ráadásul Győr elérhetősége, a 83-as út fejlesztésének köszönhetően folyamatosan javul, ami további teret enged Győr szuburbanizációs folyamatainak. A Rába menti vármegyeszékhely agglomerációs gyűrűje jelenleg Tétig ér el, de a gyorsforgalmi út kiépülésével ez várhatóan még inkább kitolódik, ami Pápa bolygóvárossá válásához vezethet. Győr meghatározó szerepét tovább erősíti a Győr-Pér Reptér és az M1-es autópálya, hiszen Pápa számára ezen infrastrukturális létesítmények biztosítják a fő közlekedési kapcsolatot, ugyanakkor a Veszprém, illetve Székesfehérvár és az M7-es irányában meglévő kapcsolatai is jól kiépültek, továbbá Mosonmagyaróvár, illetve Szombathely irányában Ausztria is társadalmi, gazdasági folyamatokat befolyásoló közelségben fekszik a városhoz. A legrövidebb utazási idő alapján Pápát Veszprémmel 52 km-es, az M1-es autópálya csomóponttal 37 km-es, Budapesttel pedig 176 km-es útvonal köti össze. Pápa térségi és elérhetőségi adatai alapján a város egy órás

közúti vonzáskörzete Győr – Veszprém – Sümeg – Sárvár – Csorna sugarú körre terjed ki. A 30 perces megközelíthetőség a Pápai járás központi részét és a Devecseri járás északi részét érinti. Ezzel szemben járásának főképp keleti és nyugati településeiről már nem érhető el Pápa fél órán belül.

73. ábra: Idő szerinti optimalizálás esetén a leggyorsabb út hossza kilométerben a vármegyeszékhelyig (km) (Forrás: TeIR)

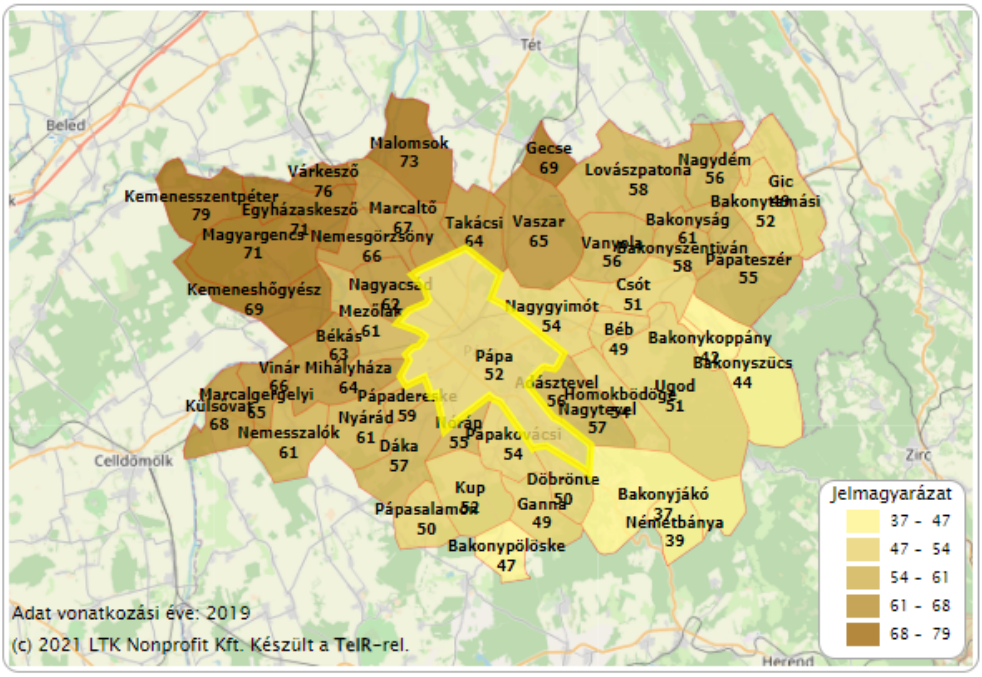

74. ábra: Idő szerinti optimalizálás esetén a leggyorsabb út hossza kilométerben autópálya csomópontig (km) (Forrás: TeIR)

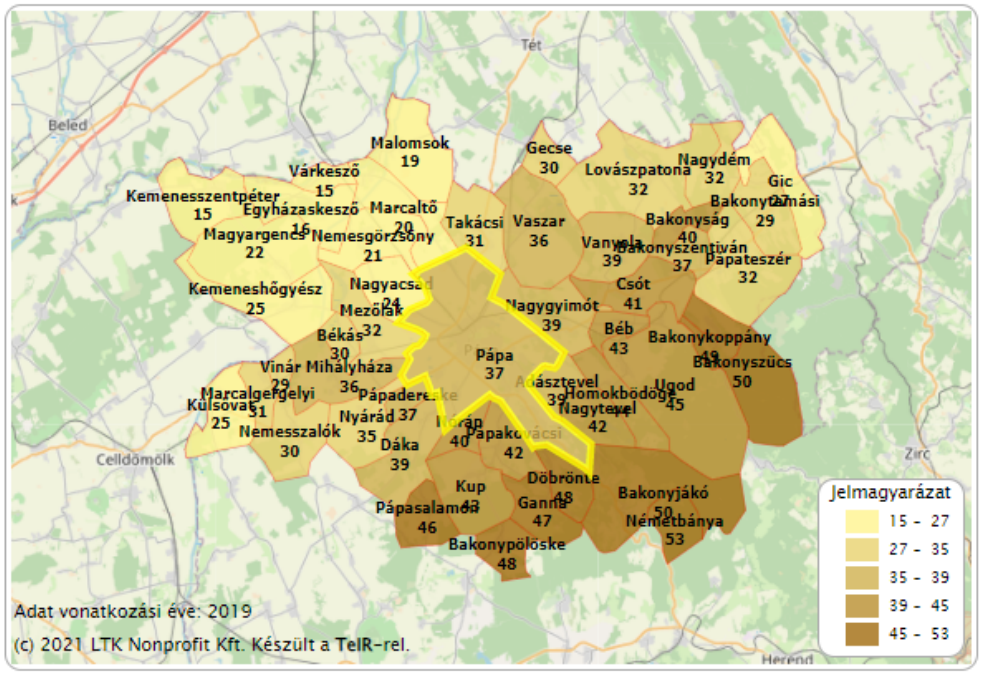

A Pápai járáson belüli közlekedési viszonyokat az elérhetőségi időtávok jól szemléltetik. A községek Pápához való viszonyát az elérhetőség és a megközelíthetőség határozza meg, hiszen a távolabb eső falvak igazodási pontja nem feltétlenül a járásszékhely. A Pápai járáshoz tartozó falvak közül 21 darab

Pápától tíz perc távolságra helyezkedik el. Ezek közül Dáka, Nóráp, Pápakovácsi, Pápadereske és Kup településeiről lehet a leggyorsabban beérni Pápára. A nagyjából húsz perces utazást igénylő települések száma 17 darab, míg harminc perces távolságra további 10 község található. A Pápától legtávolabb eső falvak közé sorolható Kemenesszentpéter és Várkesző, melyek inkább a 86-os főút vonzáskörzetéhez tartoznak, míg keleten Gic, Bakonytamási és Nagydém, amelyek a 82-es főúthoz esnek közelebb.

75. ábra: Pápa térsége és elérhetőségi vonzáskörzetei

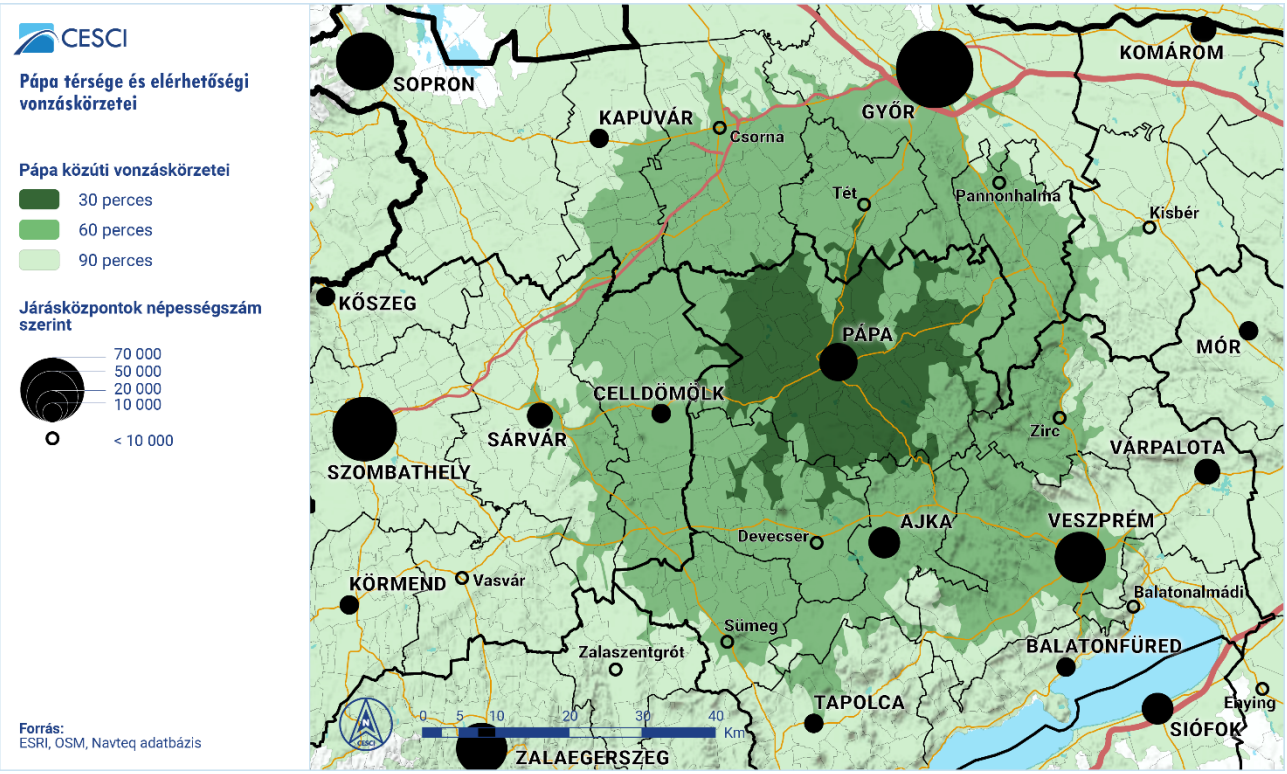

Pápa **intermodális kapcsolattal** jelenleg nem rendelkezik, de a kivitelezés alatt álló M83-as gyorsforgalmi út – amely 2023-ra lehetővé teszi a Pápa és Győr közötti több mint ötven perces út fél órára való csökkenését –, a pápai bázisrepülőtér és a villamosítás előtt álló vasútvonal jelentős potenciállal rendelkeznek.

A **vasúti közlekedés** szempontjából Pápát három vasútvonal érinti. A legfontosabb a Celldömölköt Győrrel összekötő 10-es útvonal, amely a TEN-T hálózat részét képezi, mint átfogó hálózati elem. Országos viszonylatban ez a szakasz törzshálózati szereppel bír. A másik vasútvonal Csorna és Pápa között húzódik (14-es számú útvonal), amely csupán országos mellékvonal, és minimális forgalmat bonyolít le. A harmadik szakasz a 13-as számú vonal, amely Pápát Tatabányával köti össze, de 2007 óta a személyforgalom ezen az útvonalon szünetel. Közvetlen vasúti összeköttetés csak Győrrel, Celldömölkkel, Csornával, Sümeggel és Tapolcával van, de ezek infrastrukturális állapotukból adódóan nem versenyképesek a közúti forgalommal szemben.

Pápa szempontjából kiemelt fontosságú a **Győr – Celldömölk vasútútvonal**, amely a környékbeli vasúti csomópontokkal (Celldömölk, Győr, Szombathely, Csorna, Boba és Veszprém), valamint a fő vasúti útvonalakkal (a TEN-T törzshálózattal) biztosít kapcsolatot. Mivel a vasúti közlekedés a győri és celldömölki vasútállomás közé korlátozódik, így Pápa Győrnek egyfajta elővárosává válik. A vasúti fővonalra (Budapest – Hegyeshalom) Győrön keresztül lehet kijutni, így Pápa szempontjából is

kulcsfontosságú a Győr – Celldömölk vasútvonal karbantartása és fejlesztése. Délen Celldömölk elosztó szereppel rendelkezik, hiszen a közeli középvárosok (Szombathely, Veszprém vagy Ajka) csak e csomóponton keresztül érhetőek el. Sárvár, Veszprém, Ajka vagy Zirc más vasútvonalon fekszik, és Pápáról csak **átszállással** lehet megközelíteni.

Pápa a **közúti közlekedéshálózat** egyik metszéspontjában található, hiszen az észak-déli és a kelet-nyugati főúthálózati tengelyek itt találkoznak. Azonban a legmagasabb rendű, legnagyobb forgalommal rendelkező úthálózatok elkerülik a várost, így a transzeurópai közlekedési hálózat (TEN-T) sem érinti Pápát. A törzshálózatinak számító autópályák (M1-es és M7-es) közrezárják a térséget, s ezek elérése csak összekötő főutakon lehetséges. Az átfogó úthálózati elemek sem érintik Pápát, hiszen az észak-déli vonal Csornán, Répcelakon és Szombathelyen vezet keresztül, míg a kelet-nyugati vonal Jánosháza, Devecser és Veszprém érintésével éri el a törzshálózatot. Ebből adódik, hogy a fő közlekedési folyosókra való kijutás szükségszerű Pápa számára; ezt a 83-as főút biztosítja. Ez az észak-déli kitettségű út, mely Győrt Pápán keresztül köti össze Veszprémmel, válik a térség fő közlekedési tengelyévé. A **83-as főút** alkalmas arra, hogy kijáratot biztosítson az M1-es autópályára, és kapcsolatot teremtsen a Veszprém megyét kelet-nyugati irányban átszelő 8-as sz. főúttal. Az új M83-as **gyorsforgalmi út** megépítése, melynek az új nyomvonala kikerüli a települések belterületeit, javítja nem csak Pápa, de egész Veszprém vármegye elérhetőségét.

A Veszprém felé tartó 83-as út nyugatról kerüli meg Pápát, ahol a város ipari parkja is található. Ez az út bonyolítja le a legnagyobb forgalmat, azonban ez nem pótolja a **keleti elkerülő út hiányát**. A pápai keleti elkerülő kiépítése szükségszerű lenne, hiszen az ÉK-DNY irányú (Veszprémvarsány és Jánosháza útvonalú) teherforgalom a városon keresztül halad át, a belső közlekedési infrastruktúra pedig nem bírja kezelni ezt a közúti terhelést. A városon belüli utak szűkek és áteresztő-képességük gyenge, ami a munkába járás és az ingázás tekintetében nagy kihívást jelent.

Pápa **városszerkezetének úthálózatára** a gyűrűs-sugaras struktúra jellemző, amelynek teljességét a keleti elkerülő út kiépítése biztosítaná, amely déli irányban a Tókert városrészt és a 832-es sz. főutat kapcsolná össze a déli, iparfejlesztésre is szánt területekkel, illetve északi irányban a leendő M83-as főúttal. Jelenleg a környezetterhelést jelentő gépkocsiforgalom egy meghatározó része a nyugati elkerülő ellenére a belváros-közeli, tovább nem bővíthető, szűk kapacitású útszakaszokat használja. Főleg a Gyimóti útra, a Somlai útra, a Budai Nagy Antal utcára, a Veszprémi útra és a Külső Veszprémi útra hárul a keleti irányból érkező (vagy keleti irányba tartó) átmenő forgalom kezelése, amelyek szűkös áteresztőképessége forgalmi torlódásokat eredményez. Ezzel szemben a települést érő észak-déli irányú közlekedés főleg gyűjtőutakon keresztül valósul meg. A városrészek közötti átjárhatóságot növeli a **belső körgyűrű** megléte, amely közrefogja és tehermentesíti a belvárost, mivel elvezeti a centrumot keresztezni kívánó forgalmat. Ezen belső körgyűrű csomópontjainak forgalomirányítását többnyire nagy kapacitású körforgalmak kialakításával oldották meg, amelyek biztosítják a folytonos forgalomlefolyást. Jelzőlámpás forgalomirányítás nem jellemző a városra, kivételt képez a Szent István út és Török Bálint utca találkozása. Kiemelt fontossággal rendelkezik a város fő tengelyének számító Jókai utca, amely a Szabadság, és Tókert utcákkal belső gyűjtőútként működik. A belváros délnyugat-északkeleti forgalmát a Korvin, Árok, Major, Széchenyi és Gyurátz Ferenc utca oldja meg, amelyek szűk keresztmetszetéből adódóan egyirányúak. A városon belül **intermodális központ** nincs, mivel a buszpályaudvar áthelyezésével a vasúti és közúti személyszállítás térben elvált egymástól. Ugyan személygépjárművek számára nagyobb kapacitású parkolók találhatóak az új buszpályaudvar környékén, így megoldott a helyi közlekedésre való

átszállás, azonban a pályaudvar – és így a parkolók is – a város szívében találhatóak, nem mentesítve a belvárost a beérkező autóforgalomtól.

2.1.11.2. Közúti közlekedés

Forgalomszámlálás alapján a Pápát érintő térségi utak közül a 83-as főút északi szakaszának leterheltsége a legjelentősebb, amely a Pápa – Győr közötti aktív közúti kapcsolatot igazolja. Ennél kisebb, de szintén jelentős forgalmat bonyolít le a 83-as útvonal déli része, amely a vármegyeszékhely elérhetőségét biztosítja. A nyugat-keleti irányú főútvonalak (834-es sz. és 832-es sz. főutak) kapacitáskihasználtsága szintén magas, de ezek forgalma csak a Pápai járáson belül, Pápa közvetlen közelében növekszik meg. Ez alapján míg a 834-es és a 832-es útvonalak főleg a Pápára tartó ingázást szolgálják ki, addig a 83-as útvonalon a tranzit forgalom mértéke is jelentős.

A 2021-es **közlekedési statisztika** és forgalomszálás Pápa belvárosának és közvetlen környezetének adatait tartalmazza. A város legforgalmasabb csomópontja a Gyimóti út (832 sz. út), Veszprémi út és Jókai utca találkozása, ahol egy nap több mint 27 000 jármű fordul meg. Az itt található körforgalom egyszerre kezeli a keleti elkerülő út hiányából adódó nyugat-keleti forgalmat (12 870 E/nap), a belvárosból kivezető forgalmat (9 720 E/nap) és az ipari park és Tapolcafő felől beérkező forgalmat (20 970 E/nap). Ezzel szemben a városba irányuló északi (Győri út: 9 050 E/nap) és északkeleti (Gróf út: 10 740 E/nap) bevezető utak forgalma valamennyivel alacsonyabb, és nem egy csomópontra koncentrálódik. A belváros tehermentesítését szolgáló belső körgyűrű fogja fel a bevezető utak forgalmát, és biztosítja a városrészek közötti kapcsolatot. Ezen útszakaszok közül a belvárost részben átszelő Jókai utca északi ága (11 430 E/nap), a Vásár utca (10 810 E/nap), a Korona utca (8 330 E/nap), a Török Bálint utca (7 310 E/nap), a Szent István út (6 940 E/nap), valamint a Dózsa György utca (8 420 E/nap) és a Várkert út (6 550 E/nap) emelhető ki. A belváros közútjai közül a Széchenyi utca és a Március 15. tér leterheltsége a legnagyobb, előbbin 5 000, utóbbin 3 000-4 000 jármű halad át naponta. Az egyéb belvárosi utcák (pl. Korona és Major utca) forgalma ettől valamennyivel alacsonyabb. A 2014-es felméréshez képest a város forgalmi leterheltsége 25-35%-kal nőtt, kivételt csak a Főtér jelent, amelynek időközbeni átalakítása enyhítette a környező utcák forgalmát. Összességében a város útjainak kapacitáskihasználtsága megfelelő, kisebb leterheltség a belső körgyűrű egyes szakaszán tapasztalható. Azonban kivételt képez a Veszprémi út és a Gyimóti út – Jókai utca – Veszprémi út körforgalma, amelynek kapacitása nem felel meg a jelentkező forgalomterhelésnek, így ezen útszakaszok szolgáltatási színvonala alacsonyabb.

76. ábra: Közúti forgalmi terhelés Pápa belvárosában (Forrás: Pápa belváros parkolási és forgalmi rend felülvizsgálata, KÜLÖNÚT Mérnöki Iroda Kft.)

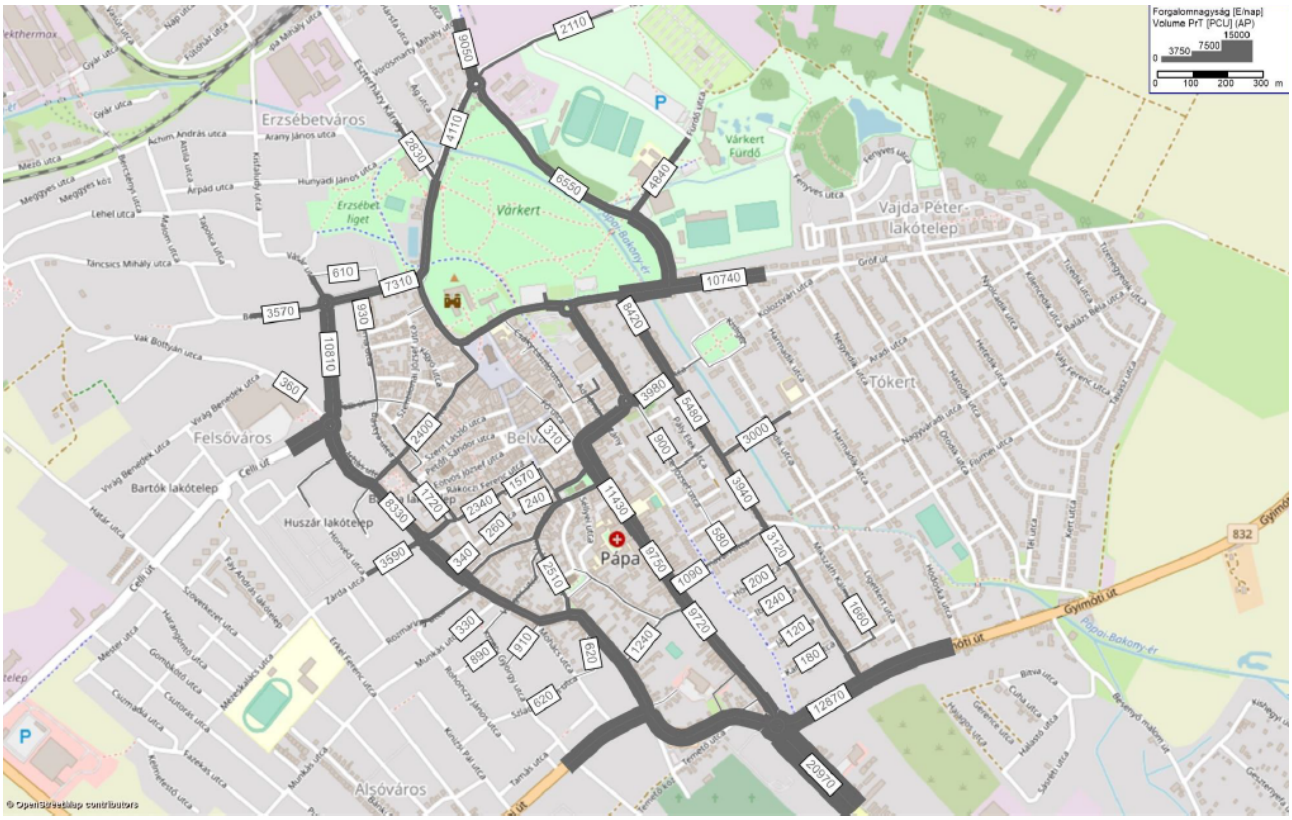

A 2022-es lakossági felmérés alapján az utak állapotát és biztonságosságát – az eddigi fejlesztések ellenére – még mindig kedvezőtlennek ítélik a helybéliek. Az öt fokozatú skálán a város útjainak minőségét átlagosan 2,64 pontra értékelték, ami a parkolási rendszer után a második legkedvezőtlenebb pontszám. Emellett jelentős problémaként említették a keleti elkerülő út hiányát és a Somlai út – Batthyány út kereszteződésének balesetveszélyességét.

77. ábra: Pápai utak minőségének megítélése (Forrás: FVS kérdőíves kutatás)

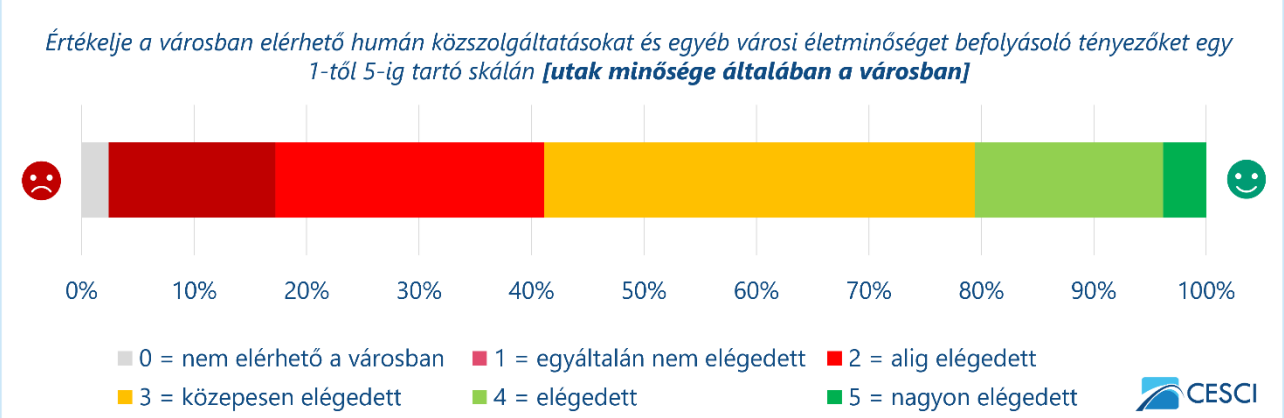

A város közútforgalmának növekedése a **járműállomány** növekedéséből fakad. 2022 és 2010 között eltelt időszak alatt a Pápán összeírt személygépkocsik állománya 35,4%-kal nőtt (+3 605 db). Míg 2010-ben 10 183 darab személygépjármű volt a városban, addig 2022-ben már 13 788 darab. **Motorizációs mutatót** tekintve, a száz lakosra jutó személygépjárművek száma ütemesen nő. 2022-ben száz lakosra 47,9 személygépjármű jutott, ezzel szemben 2010-ben csak 31,4 darab. A személygépjárművek meghajtását tekintve – a benzinüzemű autók hátrányára – a gázolajüzemű és egyéb üzemű gépkocsik aránya folyamatosan gyarapszik. Ettől függetlenül a benzines autók 2022-ben még mindig többségben voltak (59,2%; 8 157 db) a gázolajüzemű (32,2%; 4 434 db) és az egyéb meghajtású (1,6%; 207 db) autókkal szemben.

78. ábra: Pápa járműállományának változása (Forrás: KSH)

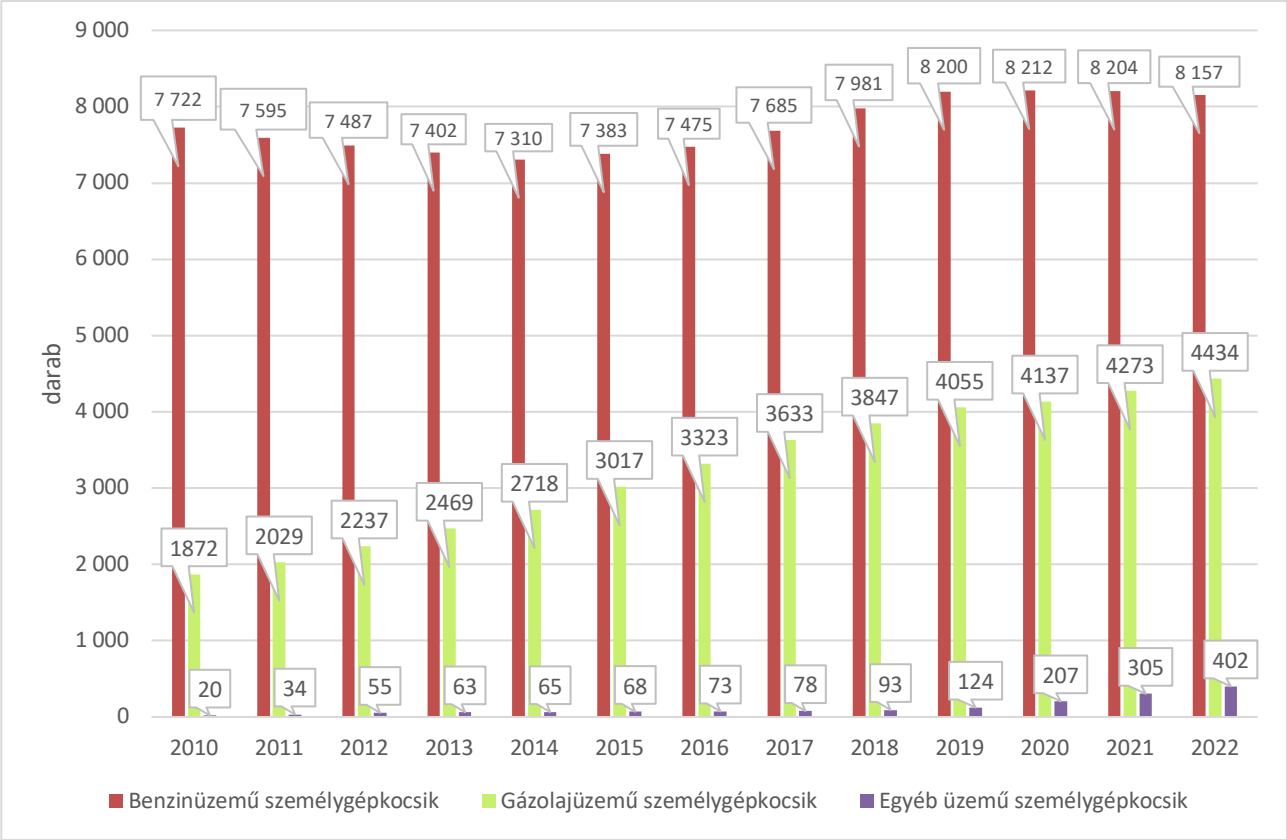

A megnövekedett gépjárműállomány ellenére a **baleseti számok** 2016 és 2020 között a 2018-as év kivételével jelentősen csökkentek. A vizsgált időszak első hat évében (2010-2015) a balesetek száma 50 darab körül alakult, majd a 2016-os kiugróan magas (75 db) értéket követően számuk fokozatosan csökkent és 2020-ban a vizsgálati időszak eleji szint alá süllyedt (41 db). A 2020-as rekord alacsony érték az egészségügyi világválsággal is összeköthető, hiszen ekkor a közutak forgalma jelentősen mérséklődött. Az azt követő 2 évben ugyan enyhén emelkedett a balesetek száma, ugyanakkor ez az esetszámok terén azt jelenti, hogy visszaállt a balesetek száma a 2010-2015 közötti átlagértékre. A sérüléssel járó baleseteknek közel 70-80%-a (30-50 db) könnyű sérüléssel járt (2022: 76%; 42 db), míg a súlyos sérüléssel járó esetek aránya egyik vizsgálati évben sem haladta meg a 40%-ot, többnyire 20-25%-on (10-20 db) stagnált (2022: 23,6%; 13 db). A halálos balesetek aránya 5% vagy annál alacsonyabb volt, a 3 darabot pedig egyik évben sem haladta meg. 2016-ban, 2020-ban és 2022-ben halálesettel járó közúti baleset nem történt. A balesetek több mint 90%-át jármű okozta (2022: 94,5%; 52 db), amelynek túlnyomó többsége minden évben személygépjármű miatt

következett be (2022: 74,5%; 41 db). A balesetek során sérülést szenvedett személyek száma – az esetszámhoz hasonlóan – 2016 és 2020 között (2018 kivételével) csökkent: míg 2016-ban összesen 91 személy sérült meg közúton, addig 2020-ban csak 48 fő, sőt, utóbbi évben közúti közlekedési balesetben senki se vesztette életét. Ugyan 2021-ben és 2022-ben a közúti balesetek számához hasonlóan az azokban megsérültek száma is mérsékelten nőtt, azonban még így is kevesebben voltak érintettek ezekben, mint ami a 2016-2018 közötti időszakra jellemző volt. 2022-ben 42-en sérültek meg könnyen, 13-an súlyosan, haláleset pedig nem történt közúti közlekedési balesetekhez kapcsolódóan Pápán. A 2010 és 2022 között eltelt időszak alatt 716 sérüléssel járó baleset történt, amely összesen 851 személyt érintett. Ebből 641 fő könnyű (75,3%), 189 fő súlyos (22,2%) sérülést szenvedett, 21 fő (2,5%) pedig belehalt sérülésébe.

79. ábra: Közúti balesetek száma Pápán (Forrás: KSH)

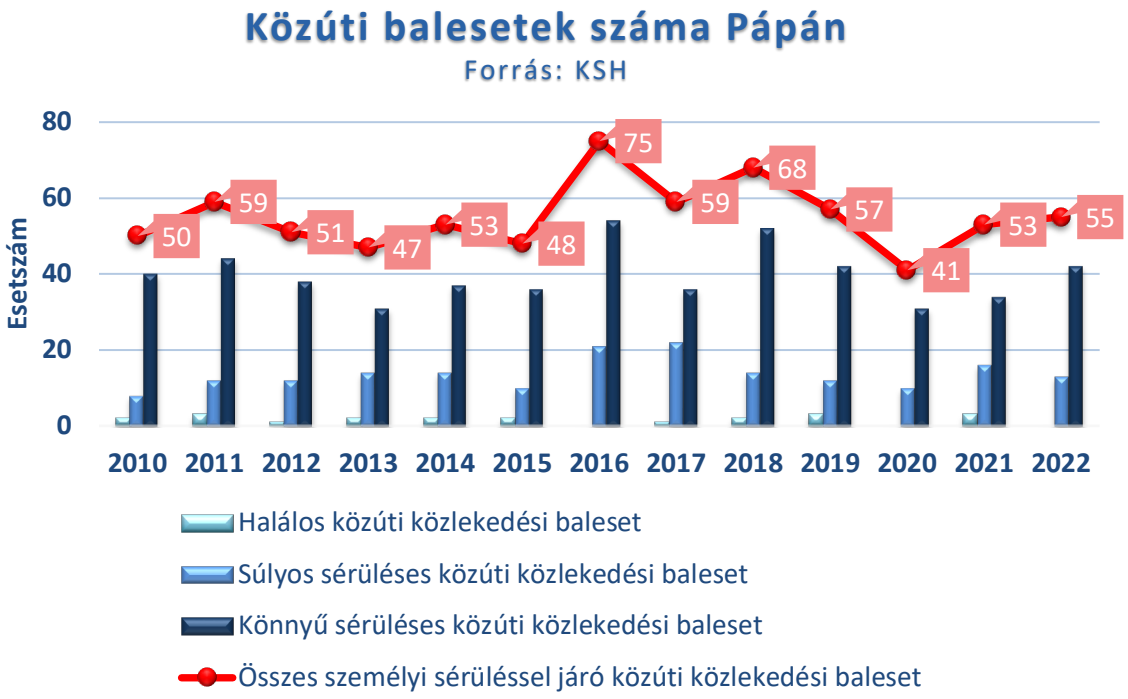

80. ábra: Pápán közúti balesetet okozók adatai (Forrás: KSH)

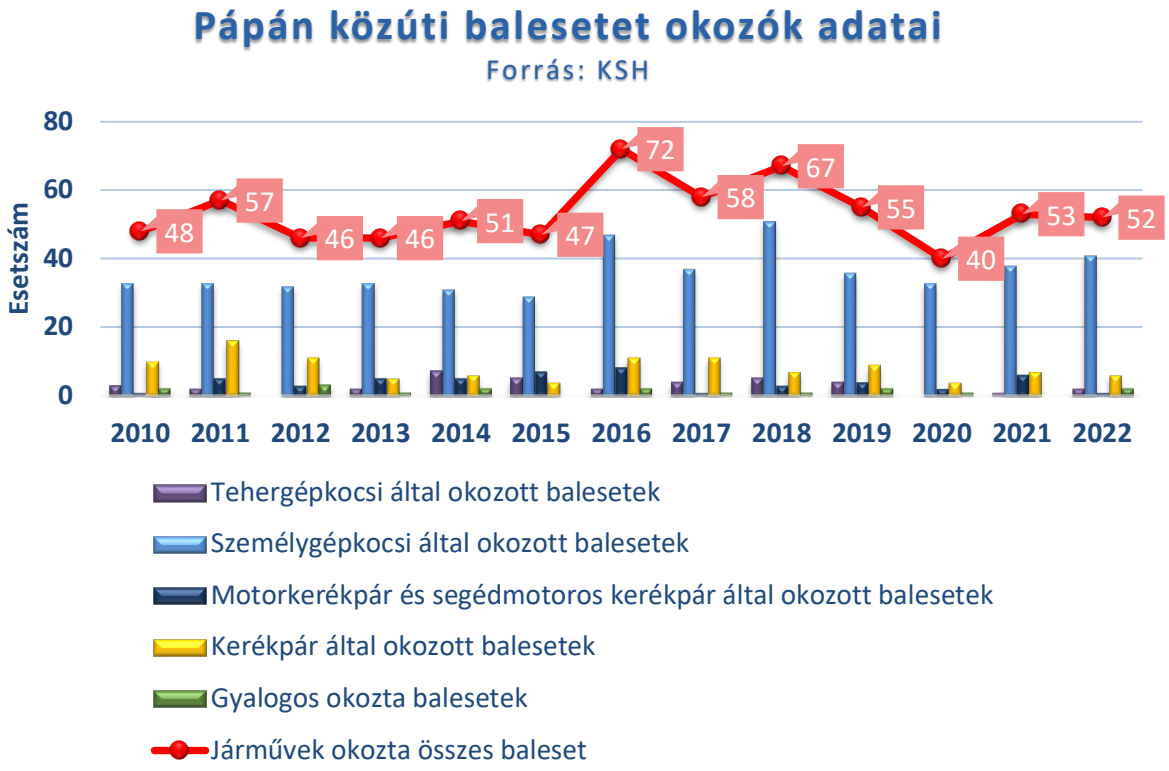

81. ábra: Pápai balesetek során meghalt és megsérült személyek száma (Forrás: KSH)

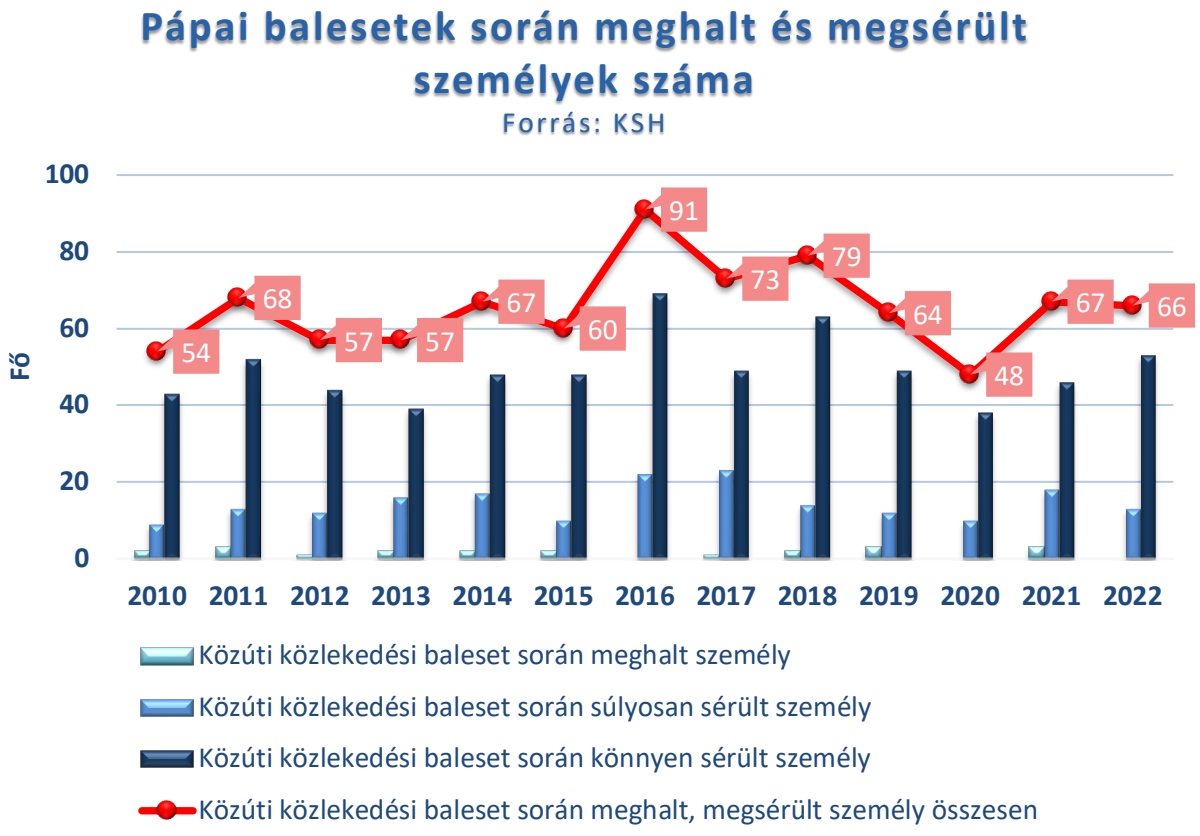

A pápai önkormányzat **járműállományának** 20%-a (8 db) **elektromos**, azonban ezek többsége elektromos kerékpár, és az e-gépjárművek száma minimális. Pápa Város Önkormányzata egy elektromos személygépkocsival, a PVÖ Egyesített Szociális Intézménye 5 darab elektromos kerékpárral, a Pápai Sport Nonprofit Kft. egy elektromos golfkocsival, a Pápai Víz- és Csatornamű Zrt. pedig egy elektromos kisteher gépjárművel rendelkezik.

A közúti közlekedési rendszerek menedzselésében **digitális megoldásokat** – forgalomszámlálás és forgalomirányítás tekintetében – jelenleg nem használ a város, azonban sor került egy kamerarendszerrel és LED-es világítással felszerelt okos zebra kialakítására. A Korona utca és a Gyurátz Ferenc utca kereszteződésénél található átkelőhely fényvillanással jelzi a járművezetők számára a közeledő gyalogos jelenlétét. A közlekedési felületek és a közlekedésirányító rendszerek kialakításában számottevő **esélyegyenlőségi intézkedés** nem történt. A közterületek nem rendelkeznek vakvezető sávval, hangos tájékoztatással, vagy tapintható információval. Az újonnan átadott gyalogátkelőhelyeken azonban a járdák és az utak közti szintkülönbséget megszüntették és akadálymentesítették.

2.1.11.3. Közösségi közlekedés

Kötöttpályás közösségi közlekedés nem épült ki a városban, ezért Pápán csak a Volánbusz Zrt. által fenntartott helyi és helyközi autóbuszjáratok szolgáltatását lehet igénybe venni. A város területén 83 darab megálló és 16 útvonal működik, amely Pápa minden városrészét érinti. A **megállóhelyek** 300 méteres rágyalogolási távolsága alapján a település megfelelő **lefedettséggel** rendelkezik. Hiányosságot csupán az ipari park, a Bocsor-városrész és a TESCO környékén (Somlai út – Celli út – Erkel Ferenc utca között elhelyezkedő) újonnan beépülő utcák jelentenek. A helyi tömegközlekedés két főcsomóponttal rendelkezik, a vasútállomással és az autóbusz-állomással. A legnagyobb forgalmat az autóbusz-állomás kezeli, amelyet összesen tizennégy viszonylat érint, a vasútállomást pedig hét. A **járatok útvonalai** többnyire Pápa gyűjtőúthálózatára illeszkednek, amelyek a belső körgyűrűt és az észak-déli főtengelyt (Jókai utca – Veszprémi út) érintik. A legjelentősebb utaslétszámmal rendelkező vonalak az oktatási intézményekhez és a nagylétszámú munkahelyet biztosító gyárakhoz vezetnek. Az 1 (36 járat/nap), 1H (7 j/n) és 1Y (3 j/n) jelzésű járatok a buszpályaudvart és a vasútállomást kötik össze a város déli részével és az ipari parkkal. Ezek a viszonylatok biztosítják a napi munkába járást, mivel az 1H és az 1Y közvetlenül Pápa legnagyobb gyáraihoz vezet. A 2014-es Közlekedési Koncepció alapján ezeket a járatokat naponta 1 200 fő veszi igénybe. Hasonlóan magas kihasználtságú a 2-es (16 j/n) és 7-es (10 j/n) járat, amelyek forgalma 800-1 000 utas/nap. Előbbi a belvárost keresztezve a település főtengelyén halad végig a Törzsökhegyig, utóbbi pedig a nyugati városrészt átszelve köti össze a vasútállomást az ipari parkkal. A többi viszonylat napi **utaslétszáma** nem haladja meg a 400 főt, így kapacitásaik kihasználatlanok. A belvárost a város északi részével összekötő viszonylatok között szerepel a 3-as (3 j/n), az 5-ös (13 j/n) és a Böröllőre tartó 17-es (11 j/n) viszonylat. A Tókert és a belváros közötti kapcsolatot a 6A (15 j/n), a 6B (16 j/n) és a már említett 3-as (3 j/n) és 5-ös (13 j/n) járatok biztosítják. A 4A (16 j/n) és a 4B (14 j/n) a centrumot körülfogó viszonylatok, míg a 13 és annál magasabb számú járatok a külső településrészekre közlekednek: Borsosgyőrre a 13-as (12 j/n), Kéttornyúlakra a 14-es (19 j/n), Tapolcafőre a 16-os (23 j/n), Böröllőre a már említett 17-es (11 j/n). Kéttornyúlakot és Borsosgyőrt a 15-ös viszonylat köti össze, amely naponta csak egy járatot indít. A csatolt településrészek

elérhetőségét nagyban javítják a területükön keresztülhaladó helyközi autóbuszjáratok. A korlátozott menetrendi kínálat alapján a buszjáratok indulása meghatározott (oktatási és munkavállalási) igényeket szolgál ki, és főleg a város hossztengelyét érintik. Az egyéni közlekedési módokra való átállás miatt az értékesített buszjegyek és bérletek száma ütemesen csökken, ezért a 2014-es kihasználtsági és forgalmi értékek nagysága felülbírálandók.

82. ábra: Pápa autóbuszvonalai és megállói

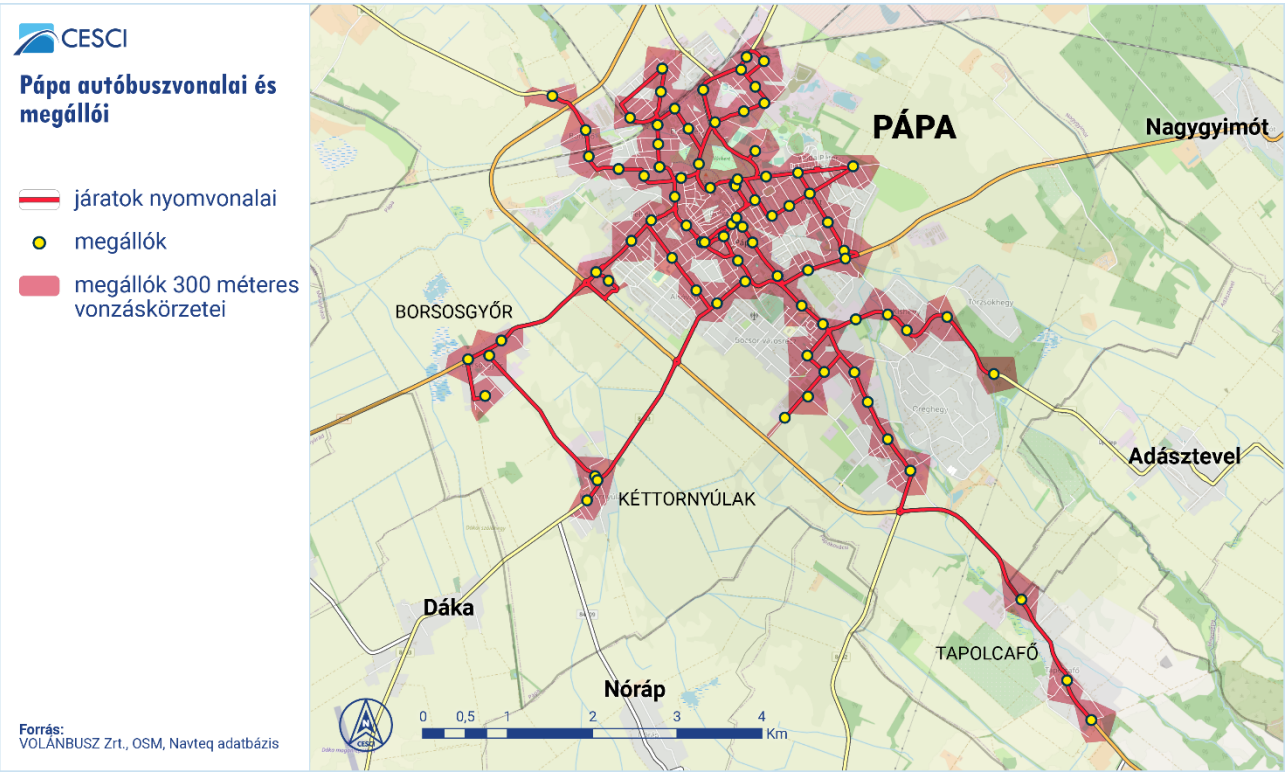

A pápai helyi tömegközlekedés nem fejlesztett ki okos megoldásokat alkalmazó saját **közösségi közlekedési applikációt**, hanem inkább a MÁV-Volán-csoport által létrehozott rendszerhez csatlakozott. 2021-től a helyi autóbusz-bérleteket és a helyi napijegyeket már MÁV applikáción keresztül is meg lehet váltani. Megosztáson, **sharing-rendszeren** alapuló autó, bicikli vagy roller hálózat nem épült ki Pápán, és az autóbuszok e-járművekre való cseréje sem történt még meg. Az utastájékoztatás az autóbusz-pályaudvaron digitális módon biztosított, de a város többi helyi megállójában csak kinyomtatott menetrend áll rendelkezésre. A buszpályaudvar rámpák kialakításával és hangos tájékoztatási rendszer kiépítésével biztosítja az **esélyegyenlőséget** a közlekedésben. Ezen túlmutató más támogató rendszer – vakvezető sáv, tapintható információ, jelnyelvi segítség – nem biztosított a rászorulók számára. A lakossági kérdőívre beérkezett válaszok elmarasztalják a helyi közlekedési rendszert. Az elégedettség szint az ötfokozatú skálán nem éri el a 3 pontot (járatsűrűség: 2,73 pont; lefedettség: 2,72 pont).

83. ábra: Pápai közösségi közlekedés járatsűrűségének megítélése (Forrás: FVS kérdőíves kutatás)

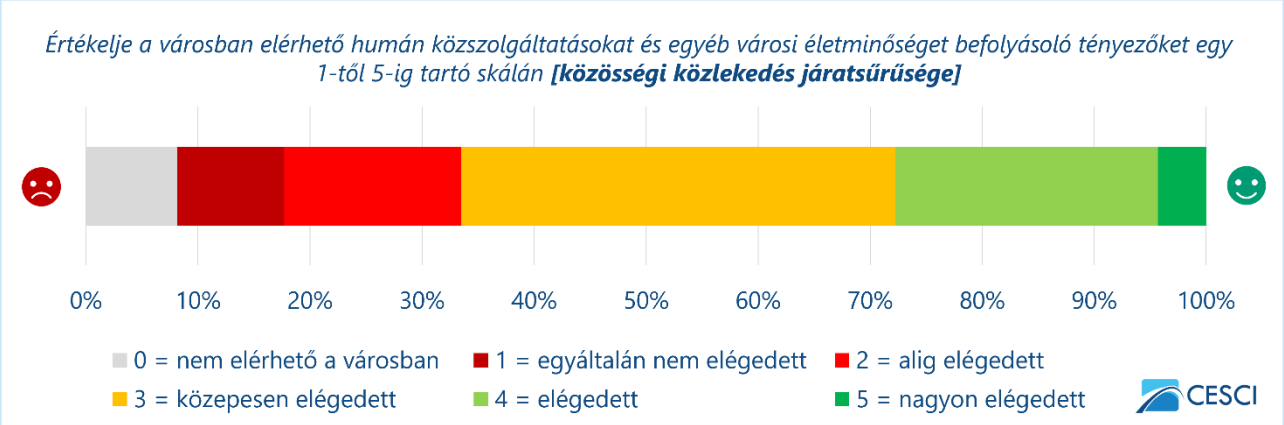

2.1.11.4. Kerékpáros és gyalogos közlekedés

A közelmúltban megvalósult kerékpárút-fejlesztéseknek köszönhetően Pápa kiterjedt **kerékpárút-hálózattal** rendelkezik, melynek hossza 2020-ban 10,4 km volt. A beruházásoknak köszönhetően a fragmentált útszakaszok koherenciája folyamatosan javul, azonban a kiépített kerékpárutak még mindig hálózati elemekként jellemezhetőek. A város észak-déli kerékpáros átjárhatósága megvalósult, így Pápa fő útvonalán biztosított a biciklisták közlekedése. A város fő tengelyének számító Jókai utcán (a „Csóka" körforgalomtól a Március 15. térig) nyitott kerékpársávot hoztak létre, melynek folytatása északi irányban nem épült ki. A forgalmas útszakaszon kiépített kerékpársáv baleseti szempontból jelentős kockázattal bír, ezért a kerékpárosok számára alternatív útvonalat biztosít a Jókai utcával párhuzamosan futó Tapolca és Ady sétány. A két sétány 2021 óta folytonos összeköttetést biztosít a város északi és déli kerékpárhálózata között. A kerékpáros infrastruktúra északi részének keleti ága a Gróf úton és a Várkert utcán keresztül a vasútállomás elérhetőségét, nyugati ága a Várkerten keresztül az Erzsébet liget és a húsgyár elérhetőségét szolgálja. Utóbbi útszakaszon aluljáró is biztosított a kerékpárosok számára, elkerülve így a Szent István úton való átkelést. A kerékpárhálózat déli szakasza a hivatásforgalmat szolgálja, mivel ezen keresztül érhető el az ipari park. Szintén a munkába járást szolgálja a Vaszari út menti kerékpárút, amely a bázisrepülőtér kerékpáros megközelíthetőségét teszi lehetővé. Pápa és a csatolt településrészei közötti kerékpáros összeköttetés eddig csak Tapolcafő és Borsosgyőr esetében valósult meg. A folyamatosan bővülő kerékpárhálózat ellenére az egyéb kerékpáros infrastruktúra (pl. tározók, szervizpontok) kiépítettsége gyenge, közösségi kerékpárrendszer pedig nem létesült. Ezt támasztják alá a lakossági kérdőívre beérkezett válaszok, mivel míg a kerékpárút hosszával (ötös skálán: 3,68 pont) és minőségével (3,8 pont) elégedettek a városlakók, addig a kerékpárosokat támogató infrastruktúra állapotát (2,92 pont) elmarasztalták. Jövőbeli fejlesztési célként jelölték meg a kerékpárutak további bővítését (Kéttornyúlak és a Bakony irányába), fedett kerékpártározók kialakítását, valamint a kerékpárút-hálózat egységesítését.

A **gyalogos közlekedést** szolgáló járdák hossza 2020-ban 130,8 km volt, melyek kiépítettsége és állapota megfelelő, elszórtan töredezett. A gyalogosok számára fenntartott területek közül kiemelendő az újonnan felújított Fő tér és környezete, valamint a város sétálóutcája, a Kossuth utca. Utóbbinak járófelülete egyenletlen, hézagosan karbantartott. Külön kiemelendő terület a piac és az autóbusz-pályaudvar környéke, amely szintén jelentős gyalogos forgalommal rendelkezik. Lakossági

felmérés alapján a járdák fejlesztése továbbra is fontos, mivel a jelenlegi állapotot kedvezőtlennek tartják a helyiek (ötös skálán 2,83 pont). Külön megemlítették az Erzsébetváros, a Csáky utca, a Petőfi utca, valamint a csatolt településrészek járdáinak kifogásolható minőségét.

Pápa gyalogos és kerékpáros léptéke biztosított, amelyet az időközben megvalósuló közlekedésfejlesztések folyamatosan növelnek. Hat balesetveszélyes kereszteződés és átkelőhely átépítése történt meg, ahol többek között csökkentették a járdaszegélyek szintjét, új zebrát festettek fel, valamint a közvilágítást, a zöldterület rendezést és a csapadékvíz-elvezetést is korszerűsítették. Így újult meg az Erkel utca – Munkás utca, a Gyimóti út – Dózsa utca, a Batthyány utca – Sárkány utca, az Ötödik utca – Nagyváradi utca csomópontja, valamint Tapolcafő és Borsosgyőr egy-egy átkelője. A Somlai út, Bocsor utca és Erkel utca találkozásánál lámpás kereszteződést alakítottak ki, a Győri úton kerékpárutat építettek, a Szent István út – Téglagyári út csomópontjában körforgalmat létesítettek, valamint forgalomlassító szigeteket (településkapukat) alakítottak ki a Somlai úton és Borsosgyőrön.

35. táblázat: Kerékpárutak és járdák kiépültsége Pápán (Forrás: KSH)

Mutatók	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Önkormányzati kerékpárút, közös gyalog- és kerékpárút hossza (km)	9	11,5	10,7	10,7	12,1	12,6	12,6	12,6	12,5	10,4	10,4
Önkormányzati kiépített járda hossza (km)	141	141,3	141,3	141,3	141,8	141,7	143,4	143,4	143,4	130,8	130,8
Önkormányzati kiépítetlen járda hossza (km)		0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	13,2	13,2

2.1.11.5. Parkolás

A parkolás fejezetrész *Pápa belváros parkolási és forgalmi rend felülvizsgálata* című tanulmány *Parkolás* fejezetét tartalmazza.[13]

A vizsgált területen belül, elsősorban a történelmi belváros és közvetlen környezetében a nagy számú forgalomvonzó létesítmény (kereskedelmi, oktatási, közigazgatási, egészségügyi intézmények stb.) illetve a koncentráltan megjelenő lakóingatlanok (társasházak, zársorú beépítés) hatására jelentős parkolási igény generálódik. Ezen igények kielégítése céljából a várakozási lehetőség elsősorban – hacsak azt forgalmi vagy keresztmetszeti okok nem gátolják – a közterületeken belül, részben díjköteles, nagyobb hányadban ingyenes módon vehető igénybe.

[13] KÜLÖNÚT Mérnöki Iroda Kft. (2022): Parkolás, In: Pápa belváros parkolási és forgalmi rend felülvizsgálata. 9-11. p.

A belváros határain, illetve azon belül a közterületeken összesen mintegy 2 650 db személygépkocsi várakozására van jelenleg lehetőség. Ezek nagy része, kb. 80%-a ingyenesen vehető igénybe, közülük mintegy 830 db esetében burkolati jellel kijelölt parkolóállásokról van szó. Ennél több (kb. 1 300 hely) az olyan várakozási lehetőség, ahol elkülönített felület nem áll rendelkezésre, a járművek az útburkolat szélén, padkán állhatnak meg. Két helyen található a belvárosban jelentős befogadó képességgel bíró ingyenes **parkolási létesítmény**. A Bástya utca Petőfi Sándor és Major utcák közötti szakaszán mintegy 150 db, a Gróf utcában a piac illetve autóbusz-pályaudvar közelében a Várkert felőli oldalon két egységben összesen kb. 200 db várakozóhely használható.

84. ábra: Jelenlegi díjköteles parkolási övezetek (A zóna – piros, B zóna – narancs) és jelentős befogadó képességű ingyenes parkolófelületek (kék) (Forrás: Pápa belváros parkolási és forgalmi rend felülvizsgálata, KÜLÖNÚT Mérnöki Iroda Kft.)

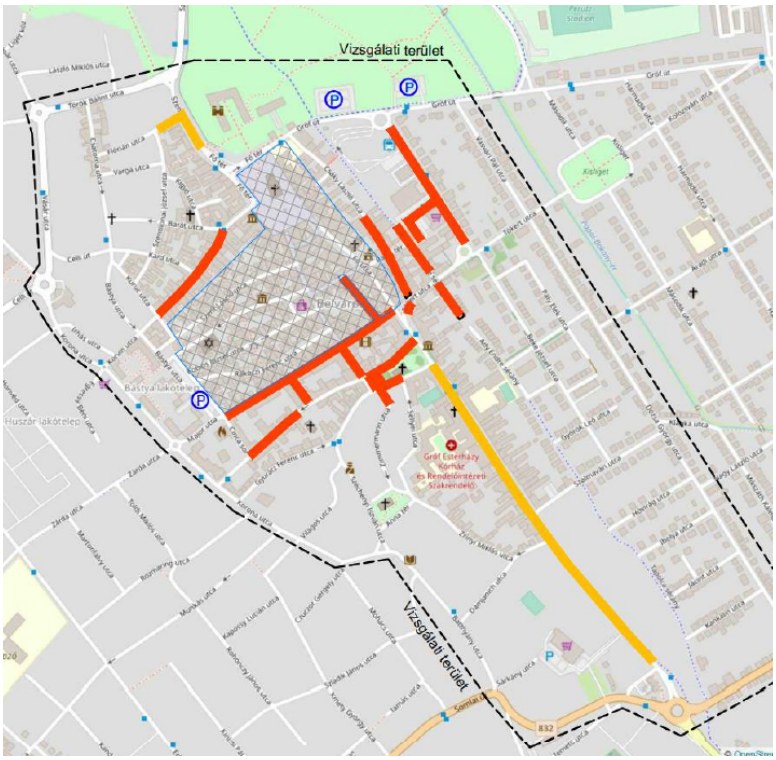

A városban az 1990 évek eleje óta működik **díjköteles parkolási rendszer**. Ennek keretében a belvárosban jelenleg közel 530 db várakozóhely vehető igénybe. A parkolási díj díjfizető automatákban előre megváltott jegyekkel, vagy sms-el egyenlíthető ki. A parkolók a díj mértéke alapján két zónába kerültek besorolásra. A történelmi belvároshoz közelebbi utcák az „A" zónához, míg a kissé távolabb fekvő pár szakasz a „B" zónához tartozik. A két zóna között a parkolási díj tekintetében csak minimális különbség mutatkozik (320 Ft/ óra és 260 Ft/ óra). A parkolási rendszer teljes díjbevétele a járványhelyzet előtti utolsó teljes évben, 2019-ben bruttó 60 MFt volt. Mintegy 180 db kedvezményes áru, azaz lakossági éves bérlet és 50-70 db teljes áru bérlet került értékesítésre. Más dunántúli városok díjszabásához képest Pápán az óránkénti parkolási díjak a drágább övezetben alacsonyabbak, míg az olcsóbb övezetben magasabbak, azaz a két övezet közötti díjkülönbség csekély. A kedvezményes lakossági éves bérletek tekintetében Pápa az átlagosnál drágábbnak minősíthető. Vannak törekvések a parkolási díjak emelésére (pl. Győr, 2021. május), de a járványügyi veszélyhelyzet miatt ezek nem léptek életbe.

36. táblázat: Parkolási díjak néhány dunántúli városban (Ft/óra) (Forrás: Pápa belváros parkolási és forgalmi rend felülvizsgálata, KÜLÖNÚT Mérnöki Iroda Kft.)

Város / övezet	Legdrágább	Közepes	Legolcsóbb
Pápa	320	-	260
Veszprém	360	240	160
Szombathely	400	240	120
Ajka	220	150	100
Győr	400	200	100
Győr, hatálytalanított tervezet (2021)	480	320	200

37. táblázat: Lakossági kedvezményes parkolási bérletek ára néhány dunántúli városban (Ft/év) díjak néhány dunántúli városban (Ft/óra) (Forrás: Pápa belváros parkolási és forgalmi rend felülvizsgálata, KÜLÖNÚT Mérnöki Iroda Kft.)

Város / övezet	Legdrágább	Közepes	Legolcsóbb
Pápa	9 200	-	7 100
Veszprém	12 000	12 000	12 000
Szombathely	5 000	5 000	5 000
Ajka	0	0	0
Győr	3 900	3 900	3 900
Győr, hatálytalanított tervezet (2021)	25 000	25 000	25 000

A **parkolóhelyek foglaltságára** nézve adatszolgáltatásként a KÜLÖNÚT Mérnöki Iroda Kft. készített **felmérést** 2021. év szeptember elején tíz hétköznapon, három díjköteles parkolási szakasz (Jókai utca, Deák F. utca, Március 15. tér), illetve a három nagy befogadó képességű ingyenes parkolófelület esetében. Az adatokból jól látszik, hogy munkaidőben valamennyi vizsgált parkoló jelentős telítettséget mutat. A belváros magjában vagy annak közelében található férőhelyek (Március 15. tér, Deák F. utca, Bástya utca) lényegében folyamatosan szinte teljesen kihasználtak, szabad férőhely vagy nincs, vagy csak minimális mértékben. Ennek következménye, hogy a parkolót kereső gépjárművek „felesleges" útvonalakat kénytelenek megtenni, növelve ezáltal a belváros forgalmi és környezeti terhelését. Ezen parkolók esetében az is jól látszik, hogy jelentős számban használják a környéken lakók is, hiszen a foglaltság a reggel 6 órakor is átlagosan legalább 70-80%, de nem ritka még ekkor sem a 90-100%-os kihasználtság. A Jókai utca esetében ezzel szemben a reggeli órákban minimális a forgalom, míg a Gróf utca esetében feltételezhetően a piac miatt erősen változó. Itt a reggeli órákban jelentkező 50-60% körüli átlagos telítettségében a három műszakban Pápán kívül dolgozók járművei is szerepet játszanak, hiszen a munkásokat itt veszik fel a bérjáratok.

A vizsgált helyszíneken túl jelentős parkolási igény figyelhető meg a többi, a korlátozott behajtású területhez közeli utca esetében is (pl. Major utca, Kossuth utca, Korvin utca, Csáky L. utca), míg távolabb a Korona utca Árok utca – Fapiac tér közötti szakaszán és annak környezetében (pl. Gyurátz utca), valamint a Szent Anna téren és környékén (Zrínyi utca, Séllyei utca) az egészségügyi létesítmények térségében. Ugyancsak sokan hagyják a járműveiket a munkaidő alatt a díjfizetős

terület határain túl, a Szabadság utca – Tókert utca körforgalomhoz közeli utcákban (pl. Tókert utca, Beke utca).

38. táblázat: Parkolók átlagos telítettsége %-ban 2021 szeptember 1-10. között hétköznapokon (díjköteles parkolók szürkével jelölve) (Forrás: Pápa belváros parkolási és forgalmi rend felülvizsgálata, KÜLÖNÚT Mérnöki Iroda Kft.)

Időpont	Jókai u.	Márc. 15. tér	Deák F. u.	Bástya u.	Várkert 1.	Várkert 2.
6:00	7	68	85	70	56	55
8:00	86	93	96	81	89	85
11:00	84	96	99	94	95	86
13:00	85	96	100	93	88	83
15:00	83	94	99	93	79	75
17:00	75	79	93	83	71	64

A város parkolási rendszerének megítélése – a lakossági kérdőív alapján – meglehetősen kedvezőtlen. A válaszadók elégedettségi szintje alacsony; öt pontos skálán a közintézmények közelében való parkolást átlagosan 2,36 pontra, a kereskedelmi létesítmények parkolási feltételeit pedig 3,56 pontra értékelték. Külön megemlítették az aránytalanul magasnak ítélt parkolási díjakat, valamint a parkolóház és P+R parkolók hiányát. A vélemények szerint kifejezetten nehéz szabad parkolót találni a vasútállomás, a kórház, a belváros és az Anna téri rendelő környékén.

2.1.12. Közművesítés

2.1.12.1. Víziközművek vízgazdálkodás és vízellátás

Pápa földrajzi adottságaiból adódóan a **csapadékvízelvezetés** az egész város területén problémát jelent. Az egykori tómeder helyén található Pápának több településrésze is a belváros térszintje alatt helyezkedik el, figyelmen kívül hagyva a terület felszínalatti vízkészletét. A hirtelen jelentkező esőzések, villámárvizek és az időközben – a bányászati tevékenység leállása miatt – újra felszínre törő patakok erősen veszélyeztetik Pápa több lakóövezetét. Ilyen terület a Zárda utca, a Tarczy utca, a Gyár utca, a Teveli út és Külső Veszprémi út találkozása, a buszpályaudvar környéke, a Bocsor-városrész vagy a Tókert. A felszíni vízrendezés a belterületek esetében mindenhol kiépült, azonban az extrém esőzések esetén a rendszer nem képes elvezetni a hirtelen lehullott csapadékot. Ennek érdekében az önkormányzat 2021-ben záportározót épített ki a Schwenczel réten, amely képes befogadni a felszínen maradt csapadékvizet. A vízelvezetés többnyire nyílt árkokban valósul meg, de a helyhiány miatt a fedett elvezetőárkok is gyakoriak. Az önkormányzat a nyílt árkok használatát szorgalmazza, de azok karbantartása külön terhet ró a városra. A város kiemelt figyelmet fordít az újonnan kiépülő TESCO környéki utcák csapadékvízelvezetésére. Az itteni magánerős utcák vízelvezetése az önkormányzat és a telektulajdonosok közös hozzájárulásával épül ki. Cél, hogy a műszaki elvárásoknak megfelelő nyílt elvezető árkok létesüljenek a városrészben, amelyek nyugati irányba elvezetik a fölösleges csapadékmennységet. Külön probléma, hogy a csapadékvíz és a

szennyvíz elválasztása még nem mindenhol történt meg, így a belvároshoz közeli Ady Endre sétányon és a Tapolca sétányon sem. Ezt támasztják alá a lakossági kérdőívre beérkezett válaszok, amelyek a csapadékvíz-elvezetés javítására, a régi árokrendszerek és hidak rendbetételére, valamint a zártkertes külterületek (Öreghegy, Kishegy, Törzsökhegy) infrastruktúrafejlesztésére hívják fel a figyelmet.

A város **ivóvízellátását** az önkormányzati tulajdonban lévő Pápai Víz- és Csatornamű Zártkörűen Működő Részvénytársaság biztosítja. Pápa vízellátási rendszere optimális, a lakosság és a várost használók igényeit ellátja. Kivételt csak azon külterületek és zártkertek jelentenek, amelyek a jelenlegi önkormányzati szabályozások szerint lakóépülettel nem rendelkezhetnének. A jelenleg külterületen lévő egykori majorok, cselédházak és volt gazdasági épületekhez tartozó szolgálati házak (például Pálházapuszta) vízellátása szintén nem megoldott, így az itteni lakókhoz lajtoskocsin szállítják a szükséges vízmennyiséget. Kivételt képez azonban az Öreghegy és a Kishegy, amelyek ivóvízhálózata kiépült. Az ivóvízhálózatba és a szennyvízgyűjtő hálózatba bekapcsolt pápai lakások aránya 2012-ben elérte a 100%-ot. 2018-tól azonban a közműolló újból szétnyílt, és a szennyvízelvezetéssel rendelkező lakások aránya csökkeni kezdett. 2018-ban a lakások 99,7%-a (13 758 db), 2020-ban már csak 99,4%-a (13 800 db) bírt szennyvízelvezetéssel. 2020-ban összesen 91 lakás volt Pápán, amely nem volt bekapcsolva a város szennyvízgyűjtő-hálózatába. Az ivóvízzel és árammal el nem látott lakások aránya ismeretlen, mivel utóbbinak értéke csak háztartási bontásban érhető el.

A város közüzemi ivóvízvezeték-hálózatának hossza 2020-ban 153 km volt, amelyen keresztül ugyanezen évben 2 238,81 ezer m^3 víz folyt ki. A **szolgáltatott vízmennyiségnek** több mint a fele (52,3%; 1 170,91 ezer m^3) háztartásokhoz került, a maradék 36,1% (809,25 ezer m^3) az iparra, 11,6% (258,65 ezer m^3) pedig egyéb ágazatra jutott. Az évente felhasznált vízmennyiség 2010-2020 között folyamatosan növekedett: az eltelt időszak alatt összesen 36,8%-kal nőtt az éves vízfogyasztás nagysága. A **vízfogyasztás napi átlaga** a 2010-es 4,455 ezer m^3-ről 6,134 ezer m^3-re nőtt (2020), amely szerint az utolsó vizsgált évben a háztartások naponta 3,208 ezer m^3-t, az ipar 2,217 ezer m^3-t, az egyéb ágazatok pedig 0,709 ezer m^3-t hasznosítottak. A háztartásoknak szolgáltatott víz egy lakosra jutó mennyisége szintén emelkedett. Míg 2010-ben egy lakos évente átlagosan 35,648 ezer m^3 vizet használt el, addig 2019-ben ez az érték már 49,269 ezer m^3-re nőtt (2020: 39,844 ezer m^3).

85. ábra: Szolgáltatott víz mennyisége ágazati bontásban – Pápa (Forrás. KSH)

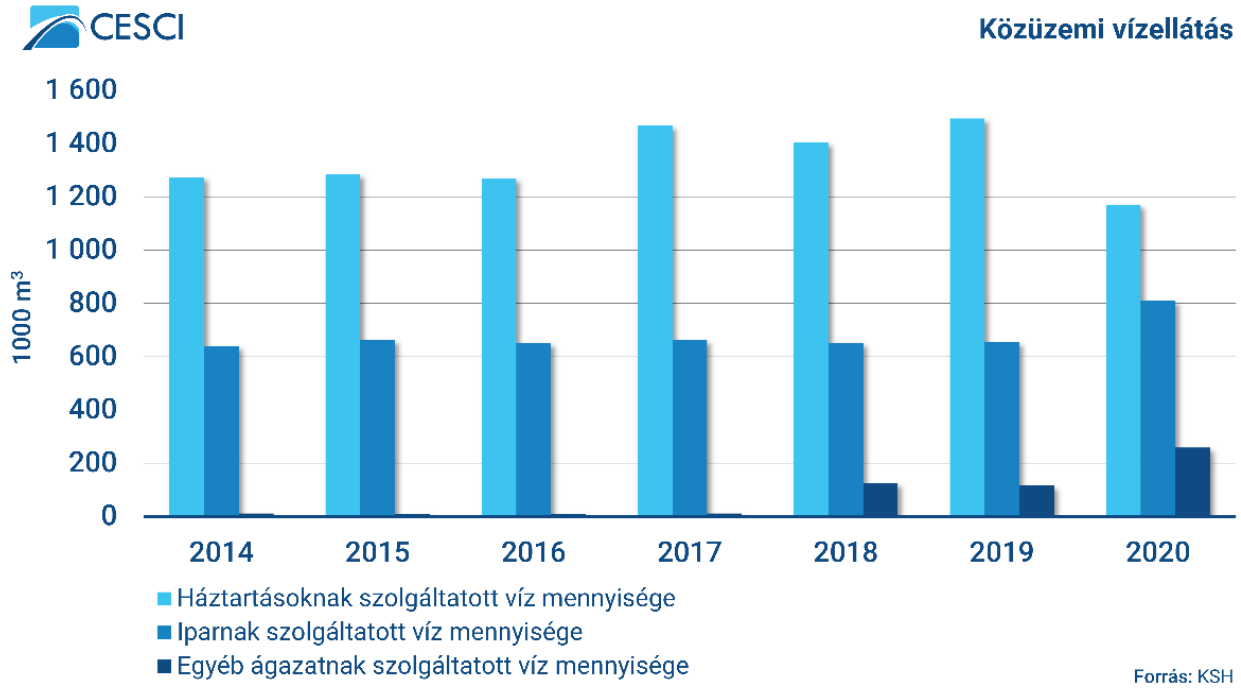

86. ábra: Háztartásoknak szolgáltatott víz egy lakosra jutó mennyisége (1000 m3) (Forrás: TeIR)

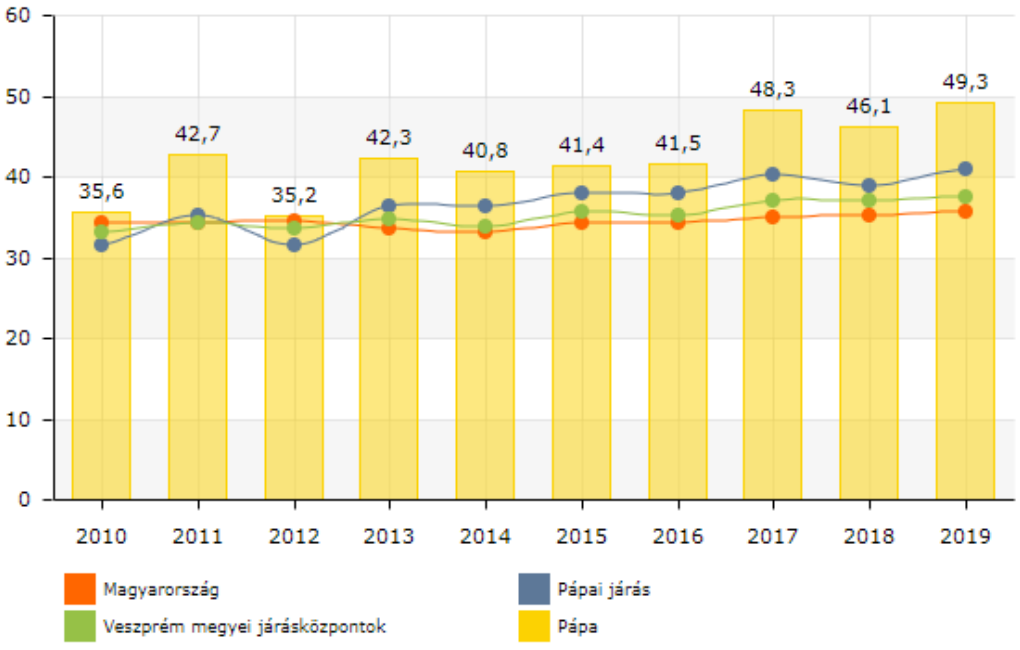

A **csatornahálózat** kapacitásgonddal nem küzd. A város megfelelően méretezett szennyvízteleppel rendelkezik (9 096 kgO_2/nap), amely a saját települési szennyvizén kívül Dáka, Békás, Mezőlak, Mihályháza, Nyárád és Pápadereske szennyvizét is feldolgozza. Pápa külterületein – még a vezetékes vízellátással ellátott helyeken is (Öreghegy, Kishegy) – a vízelvezetés hiányzik. A város közcsatornahálózatának hossza 2020-ban 136,2 km volt. A Pápai Víz- és Csatornamű Zrt. adatai alapján a csak Pápán keletkezett éves szennyvíz mennyisége 2016,5 ezer m^3-t tett ki, amelynek

51,6%-a háztartásokból (1 039,6 ezer m^3), 39,7%-a az iparból (799,6 ezer m^3), a maradék 8,8% pedig egyéb tevékenységből (177,3 ezer m^3) származott. Az évente elszállított vízmennyiség nagyságában jelentős változás nem történt, értéke 2 000 ezer m^3 körül ingadozott. A város szennyvíztermelésének napi átlaga 2020-ban 5,525 ezer m^3 volt, amelyhez a háztartások napi átlagban 2,848 ezer m^3-rel járultak hozzá. A közüzemi szennyvízgyűjtő-hálózatban elvezetett összes szennyvíz mennyisége 2020-ban 2 742,9 ezer m^3 tett ki, amelynek értéke 2010-2020-as időszakban 2 000 és 3 000 ezer m^3 között ingadozott (kiugró érték 2017-ben volt: 7 576,92 ezer m^3). Ez alapján 2020-ban az egy lakosra jutó összes szennyvíz mennyisége 93,3 m^3 volt.

87. ábra: Közcsatornában elvezetett szennyvíz mennyisége – Pápa (Forrás: KSH)

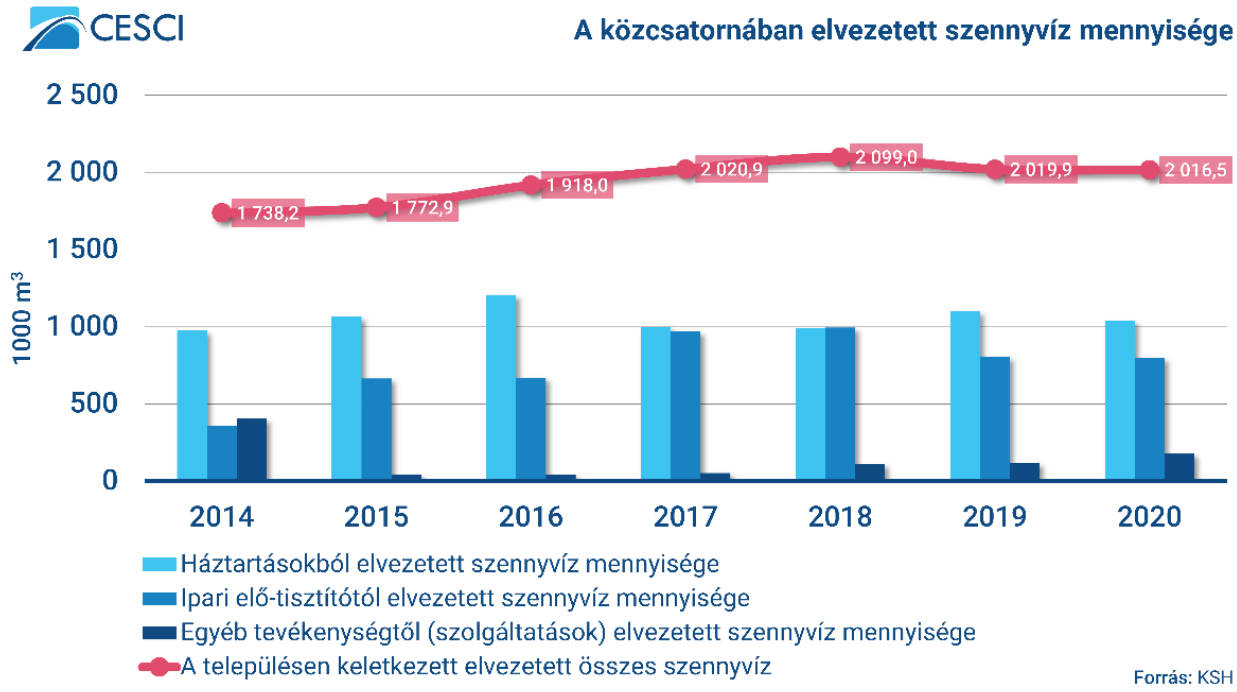

88. ábra: A közüzemi szennyvízgyűjtő-hálózatban (közcsatornában) elvezetett összes szennyvíz mennyisége egy lakosra (m3) (Forrás: TeIR)

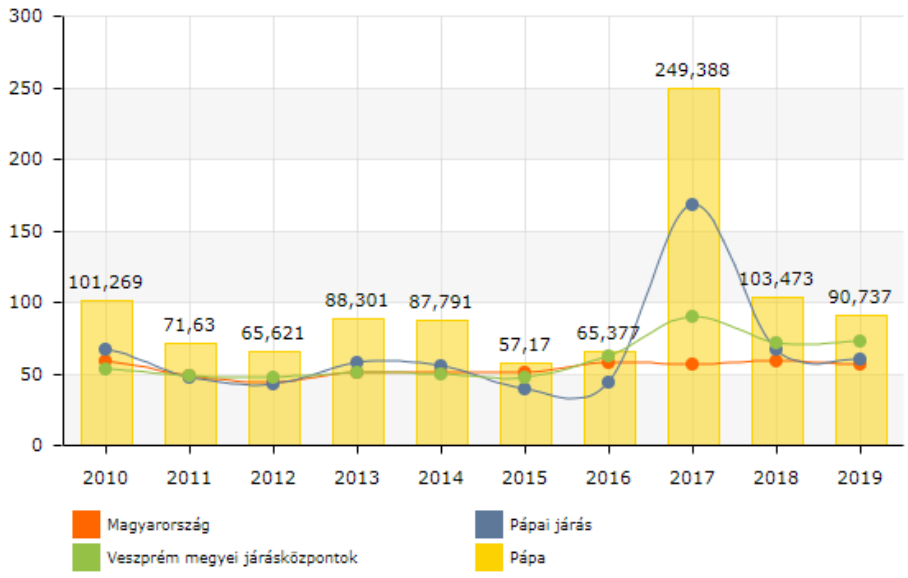

2.1.12.2. Energia

A város lakóterületein az energiaellátási rendszerek kiépítettsége megfelelő. A villamos energiához való hozzáférés – a szénhidrogén ellátással szemben – még a külterületeken is megoldott. Az önkormányzatnak azonban nem célja, hogy ezek a területek beépített, lakófunkcióval rendelkező területté váljanak, mivel az utak és a közművek kiépítése és fenntartása jelentős költséggel terhelné meg a város költségvetését. Mindemellett a külterületek spontán kiépült telkei nem is felelnének meg a közműhálózat létesítéséhez szükséges alapfeltételeknek (pl. útszélesség).

Pápa kisfeszültségű villamosenergia-elosztóhálózatának hossza 2020-ban 196,7 km volt, amelyen keresztül a villamos energiát az E.ON Észak-dunántúli Áramhálózati Zrt. szolgáltatja. A háztartási **villamosenergia** fogyasztók száma 2010 óta – kisebb visszaesésektől eltekintve – enyhén növekszik. A 2010-2020-as időszakban számuk 16 100 db és 16 500 db között változott, melynek legmagasabb értékét 2020-ban mérték (16 421 db). A villamosenergia-fogyasztók több mint 90%-át a háztartások teszik ki, de arányuk – ha minimálisan is – folyamatosan csökken (2020: 90,9%). Pápa összes villamosenergia-fogyasztójának száma az eltelt időszakban töretlenül nőtt, 2020-ban elérte a 18 059 darabot (2010: 17 667 db). A háztartásoknak szolgáltatott villamosenergia nagysága 2010-2018 között csökkent, majd azt követően emelkedésnek indult (2018: 32 550 ezer kWh; 2020: 35 479 ezer kWh). Az egy lakosra jutó háztartási villamosenergia nagysága 2010-2018 között jelentős mértékben nem változott (2010: 1,06 ezer kWh), majd 2018-tól fogva erőteljes növekedésnek indult: 2019-ben elérte az 1,1 ezer kWh-ot, 2020-ban pedig 1,2 ezer kWh-ot. Ezzel szemben a város által felhasznált összes villamosenergia mennyisége 2010-2018 között nőtt, 2018 és 2020 között pedig csökkent (2018: 122 388 ezer kWh; 2020: 111 031 ezer kWh). Annak ellenére, hogy a fogyasztók többségét a háztartások adják, a szolgáltatott villamosenergiának mégis csak 32%-a (2020) jut rájuk.

A városban lefektetett gázcsőhálózat hossza 2020-ban 209 km volt. Ezen keresztül a gázellátást az E.ON Közép-dunántúli Gázhálózati Zrt. biztosítja. A háztartási **gázfogyasztók** száma a 2010-2020-as időszak elején erőteljesen fogyott. 2010-ben 11 663 darab háztartás rendelkezett gázellátással, ami 2014-re 11 080 darabra csökkent. A 2014-es minimum értéket követően a gázfogyasztó háztartások száma ütemesen növekszik, de 2020-ban (11 403 db) még mindig nem érte el a kiindulási szintet. Ezzel szemben a város összes gázfogyasztója 2020-ban (12 325 db) 228 fogyasztóval volt több, mint 2010-ben (12 097 db). A villamosenergiához hasonlóan a város teljes gázfogyasztóinak a túlnyomó többségét a háztartások adják (92,5%). A háztartások éves gázfogyasztásának nagysága – kisebb kilengésektől eltekintve – 2010 óta csökken. Míg 2010-ben a pápai háztartások évente összesen 12 620,8 ezer m^3 gázt használtak fel, addig ez 2020-ra 11 408,6 ezer m^3-re mérséklődött. Az egy lakosra jutó éves háztartási gázfogyasztásnak értéke ilyen különbséget a két év között nem mutat (2010: 388,7 ezer m^3; 2020: 388,2 ezer m^3). Ezzel szemben az összes szolgáltatott vezetékes gázmennyiség emelkedést mutat a kiindulási évhez képest (2010: 21 487,9 ezer m^3; 2020: 22 787,8 ezer m^3). Jelentős kilengés csak 2012-ben (28 057,5 ezer m^3) és 2013-ban (28 002,6 ezer m^3) történt, amikor az éves felhasznált gázmennyiség 28 000 ezer m^3 fölé emelkedett. A villamosenergiával ellentétben a háztartások részesedése a város teljes gázfogyasztásában sokkal jelentősebb, mivel annak felét teszi ki (50,1%).

89. ábra: Villamosenergia és gázfogyasztás adatai – Pápa (Forrás: KSH)

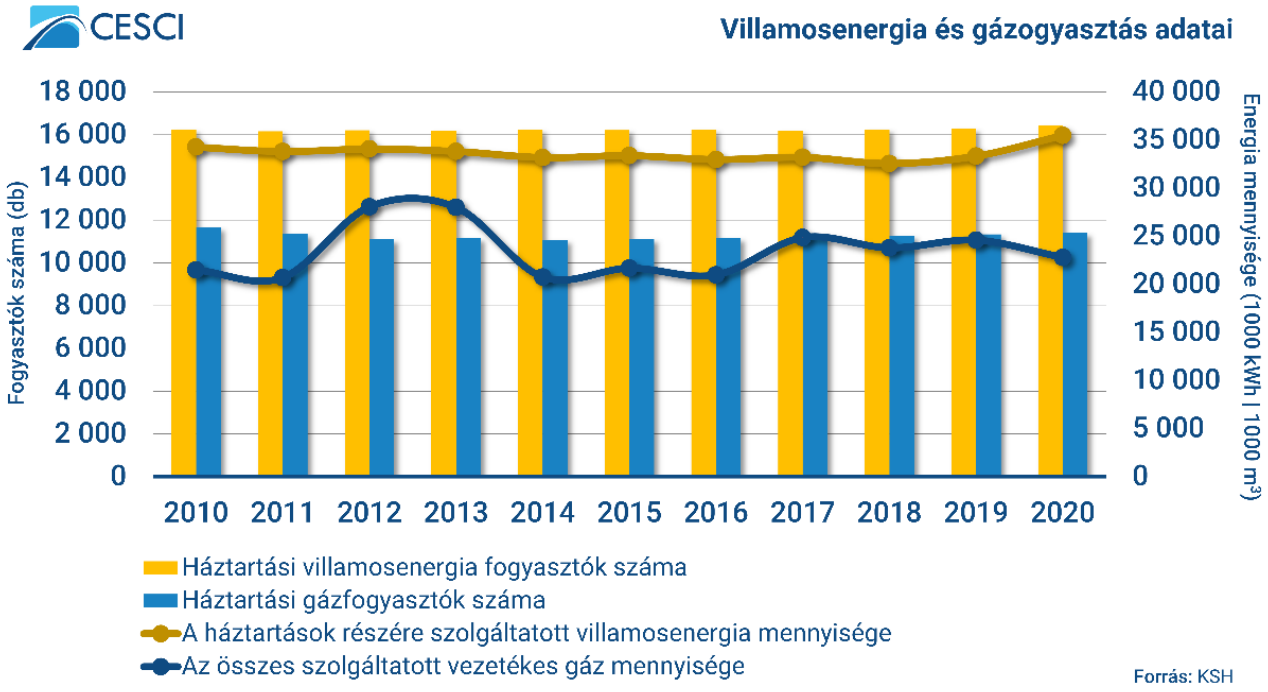

39. táblázat: Pápa villamosenergia adatai (Forrás: KSH)

Mutatók	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Háztartási villamosenergia fogyasztók száma (db)	16232	16161	16208	16185	16222	16216	16223	16165	16246	16277	16421
A háztartások részére szolgáltatott villamosenergia mennyisége (1000 kWh)	34261	33802	34069	33816	33175	33374	32970	33201	32550	33323	35479
Villamosenergia-fogyasztók száma (db)	17667	17566	17690	17636	17661	17659	17732	17775	17871	17940	18059
Szolgáltatott összes villamosenergia mennyisége (1000 kWh)	99828	99464	100202	102355	104969	107979	110401	117639	122388	119550	111031
A kisfeszültségű villamosenergia-elosztóhálózat hossza (km)			195,7	196,1	196,3	196	196,4	195,3	195,9	196,3	196,7

40. táblázat: Pápa gázfogyasztás adatai (Forrás: KSH)

Mutatók	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Háztartási gázfogyasztók száma (db)	11663	11361	11108	11170	11080	11124	11174	11231	11279	11337	11403
Az összes szolgáltatott vezetékes gáz mennyisége (átszámítás nélkül) (1000 m^3)	21487,9	20691,5	28057,5	28002,6	20750,2	21674,6	20977,7	24857,7	23790,3	24590,7	22787,8

Mutatók	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Az összes szolgáltatott gáz mennyiségéből a háztartások részére szolgáltatott gáz mennyisége (átszámítás nélkül) (1000 m^3)	12620,8	12417,9	11842,3	13093,6	10884,2	12320,1	10696,9	12191	11212	11403	11408,6
Az összes gázcsőhálózat hossza (km)	199,8	200	200,4	201,1	201,2	201,9	202,2	202,4	208,4	208,9	209
Összes gázfogyasztók száma (db)	12097	12021	12140	12044	12063	12003	12069	12136	12188	12267	12325

A **közvilágítás** kiépítettsége szinte teljeskörű, a közvilágítás kiépítettsége néhány utcából azonban még hiányzik (pl. Kelmefestő utca, Fazekas utca egy része, Gábor Dénes utca egy része). A város belső részein a lámpatestek földkábelekkel ellátottak, míg a kijjebb eső területek közvilágítását a kisfeszültségű hálózat tartóoszlopaira szerelt lámpafejek biztosítják. A 3 800 pontos közvilágítási rendszer teljesítménye 1 339,292 MWh, ami 2015-höz képest (961 MWh) jelentős növekedést jelent. Az energiahatékonyság jegyében a régi lámpák LED-technológiájú lámpatestekre való átalakítása a gyakorlatban már megkezdődött, de a teljes átállás még nem fejeződött be. A közvilágítási rendszer korszerűsítése összekapcsolódik a közlekedés és a zöld felületek fejlesztését érintő beruházásokkal, úgymint gyalogátkelőhelyek, kerékpárutak és közúti körforgalmak létesítésével. A közvilágítás színvonalának javulását lakossági szinten is érzékelni lehet, mivel a beküldött kérdőívek alapján a válaszadók többsége elégedett a város közvilágításával. A további fejlesztés azonban elkerülhetetlen, amire a válaszadók egy része külön felhívta a figyelmet.

Pápa város közműszolgáltatása **szenzoros eszközöket** és egyéb okos megoldásokat jelenleg nem alkalmaz. A középületek és intézmények infrastrukturális fejlesztése során ugyan több épületet is napelemmel láttak el, de a **megújuló energia felhasználásának** arányát nem mérik, így ilyen adattal nem rendelkezik a város. Az alternatív energiaforrások közül csak a napenergia alkalmazására van lehetőség, ezért az önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése – nyílászárócserén, világításkorszerűsítésen és hőszigetelésen túl – napelemek telepítését is tartalmazza. A város fejlesztési igényei között szerepel egy napelempark kialakítása, amely alkalmas lenne 19 közintézmény energiafogyasztásának a csökkentésére, azonban az energiatermelő létesítmény elhelyezése – megfelelő nagyságú egybefüggő terület híján – nem megoldott. A napelemes kiserőmű 499 kVa csatlakozási teljesítményű lenne, ami 589 000 kWh villamosenergiát állítana elő évente. Mivel se napelemes erőmű, se távfűtés nincs a városban, ezért ilyen típusú **energiaellátási hatókörrel** nem rendelkezik Pápa.

Az **önkormányzati intézmények energiahatékonysága** az utóbbi években jelentősen javult, mivel több energetikai fejlesztés is megvalósult a városban. Ezek közül tizenkét intézmény korszerűsítése emelhető ki. A beruházások keretében többnyire az épületek nyílászárócseréje és külső hőszigetelése valósult meg. Ezenfelül az intézmények tetején napelemeket és napkollektorokat helyeztek el, amelyek az épületek áramellátását és fűtésrendszerét egészítették ki. Továbbá a fűtéskorszerűsítés keretében beszerzett új vagy felújított gázkazánok a földgázfogyasztás mennyiségének csökkentését tették lehetővé. Ebből adódóan csökkent a fosszilis energiafelhasználás, az üzemeltetési költségek és az épületek által okozott környezet terhelés is. Összességében az intézmények fenntartási

költségei átlagosan 30-40%-kal javultak. A Városi Sportcsarnok 2021-ben újult meg. Az energetikai korszerűsítés keretében szigetelték a padlásfödémet, a belső mennyezetet és a padlástér oldalfalait. Az épületet új kazánnal látták el, a tetőhéjazatot kicserélték, a tetőt pedig 192 darab napelemmel szerelték fel. A sportcsarnok energetikai megújítása szükségszerű volt, mivel üzemeltetési költsége folyamatos nehézséget jelentett a város számára. A Nátus konyha renoválása 2020-ban valósult meg. A beruházás keretében az épület homlokzatát és padlásfödémét szigeteléssel látták el, valamint a nyílászárócserén felül a világítást is korszerűsítették. A fűtés és melegvíz biztosítása érdekében napelemmel és napkollektorral látták el az intézményt. Az ESZI Vörösmarty Úti Otthonház és az ESZI Teveli Úti Otthonház épületeinek nyílászáróit kicserélték, homlokzatát és padlásfödémét szigetelték, fűtésrendszerét korszerűsítették, a tetőzetét pedig napkollektorral és napelemmel látták el. A 2019-ben átadott Szent Anna ház energetikai korszerűsítése külső hőszigetelést, nyílászárócserét és fűtéskorszerűsítést tartalmazott, míg a Jókai Mór Művelődési Központ épületének 2020-as energetikai felújítása nyílászárócserére és hőszigetelésre korlátozódott. A szintén 2020-ban elkészült Jókai Mór Városi Könyvtár a hőszigetelésen és nyílászárócserén felül új kazánnal, LED-es lámpatestekkel és napelemmel bővült. 2022-re Pápa mindhárom bölcsődéje megújult. A Napsugár Bölcsőde 2018-ban külső nyílászárókat, tető- és falszigetelést, napelemeket és új fűtésrendszert kapott. A Fenyveserdő Bölcsőde 2022-ben szintén külső hőszigeteléssel, új külső és belső nyílászárókkal, padlófűtéssel, tetőszigeteléssel és napelemmel gazdagodott. A Huszár lakótelepi Óvoda 2018-ban csak részben lett felújítva, melynek keretében nyílászárócsere, tetőszigetelés és térrendezés történt. A 2017-ben átadott Kilián lakótelepi orvosi rendelő energetikai fejlesztése külső hőszigetelést, nyílászárócserét, tetőszigetelést, valamint új kazánok beszerzését tartalmazta. Ezen felül a Huszár lakótelepi orvosi rendelő födémjét és külső falait hőszigeteléssel látták el, nyílászáróit és kazánját kicserélték, a rendelő alapterületét pedig megnövelték. A felújításra és **energetikai korszerűsítésre** váró önkormányzati épületek között található a Nátuskerti Óvoda, a Szivárvány Óvoda, a Fáy lakótelepi Óvoda és a Huszár lakótelepi Óvoda. Ezek mellett a Jókai Mór Város Könyvtár és a Jókai Mór Művelődési Központ épülete is további fejlesztést igényel. Mindkét intézmény világítás- és fűtésrendszere elavult, a könyvtár tetőszerkezete pedig renoválásra szorul.

Energiaellátási gondok jelenleg nincsenek Pápán, de a város áramellátási kapacitása korlátot jelenthet a jövőbeli iparfejlesztések számára. Emiatt az áramellátási hálózat és az elosztóhálózati hely fejlesztése szükségszerű. Mivel az áramellátási rendszer az E.ON Észak-Dunántúli Áramhálózati Zrt. tulajdonában van, ezért az önkormányzatnak nincs lehetősége annak korszerűsítésére. Ezen korlátok azonban a lakosság oldaláról nem tapasztalható, a háztartások energiaellátása kapacitásproblémával nem küzd. Az önkormányzat számára 2019-ben elkészült Fenntartható Energia- és Klímaakcióterv – SECAP[14] adatai alapján vizsgálható a **város energiagazdálkodása** és **energiafelhasználása**. A bázisévnek számított 2015-ben az önkormányzati épületek teljes energiafelhasználása 526,24 MWh volt, amelyből a villamos energia 439,4 MWh-ot, a földgáz 86,84 MWh-ot tett ki. A lakóépületek az adott évben együttesen 150 158 MWh energiát használtak fel. Ennek többsége földgázból (119 080 MWh) származott, amely mellett a villamos energiából (23 928 MWh) és a szénből/tűzifából (7 150 MWh) származó energiafogyasztás eltörpült. A szolgáltató szektor épületállományának – az önkormányzati tulajdonú épületeket nem számolva – teljes felhasznált energiamennyisége 2,5 GWh villamos energia és 81,6 MWh földgáz volt. Az ipari létesítmények által felhasznált energiamennyiség

[14] ÉMI (2019): Pápa Város Önkormányzatának Fenntartható Energia- és Klímaakcióterve – SECAP

pedig még ezt is meghaladta a maga 15,1 GWh villamos energia és 336,3 MWh földgáz szükségletével. A 2021-es adatszolgáltatás alapján az önkormányzati épületek energiafogyasztása összesen 8 116,6 MWh volt, amelyből a villamos energia 1 324,4 MWh-t, a földgáz 6 792,2 MWh-t (643 809 m^3) tett ki. 2015-höz képest az önkormányzati épületek teljes energiafelhasználása jelentősen megugrott, több mint a duplájára nőtt. Az önkormányzati épületek közül a legnagyobb földgázigénnyel Pápa Város Önkormányzatának Egyesített Szociális Intézménye (151 974 m^3) és Pápa Város Önkormányzata (116 485 m^3) rendelkezett. Villamos energia tekintetében 2021-ben – szintén önkormányzati épületeket vizsgálva – a Pápai Sport Nonprofit Kft. (308 085 kWh) és a Pápai Platán Nonprofit Kft. (251 529 kWh) használta fel a legtöbb energiát, míg a legkisebb energiaigénye – mind a földgáz (7 863 m^3), mind pedig a villamos energia (6 468 kWh) szempontjából – a Pápa Város Önkormányzatának Egészségügyi Alapellátási Intézetének volt.

2.1.12.3. Elektronikus hírközlés (vezetékes elektronikus hálózat, vezeték nélküli hírközlési építmények)

Az **internet-előfizetések száma** Pápán 2013-2019 között folyamatosan nőtt: míg 2013-ban 7 071 előfizetés volt, addig 2022-ben már elérte a 10 423-at. Az előfizetések számának növekedési trendje 2019-ben megtört, mivel annak értéke 2020-ra 884 darabbal visszaesett (8 618 db), azonban 2021-től dinamikus emelkedés volt tapasztalható. Az előfizetések típusai alapján az előfizetőknek több mint 40%-a (4 318 db) kábeltelevízió-hálózaton, 38%-a optikai hálózaton (3 977 db), 19%-a xDSL hálózaton (1 933 db), 2%-a pedig egyéb kapcsolat (195 db) által keresztül fér hozzá az internetszolgáltatáshoz. A trendek alapján látható, hogy míg a vizsgált időszak elején a kábeltelevízió-hálózatot (46,3%; 3 276 db) és az xDSL hálózatot (42,6%; 3 011 db) használók száma közel azonos volt, addig az azóta eltelt időszak alatt a két érték közötti olló szétnyílt a kábeltelevízió-hálózat javára. A **kábeltelevíziós hálózatba bekapcsolt lakások** száma 2010-2014 között 10 000 db körül stagnált, majd 2015-től jelentősen (+5 536 db) megugrott, és ezen a szinten rögzült. Pápán 2019-ben 16 644 darab lakás volt bekapcsolva kábeltelevízió-hálózatba.

90. ábra: Internet előfizetések száma a kapcsolat típusa szerint – Pápa (Forrás: KSH)

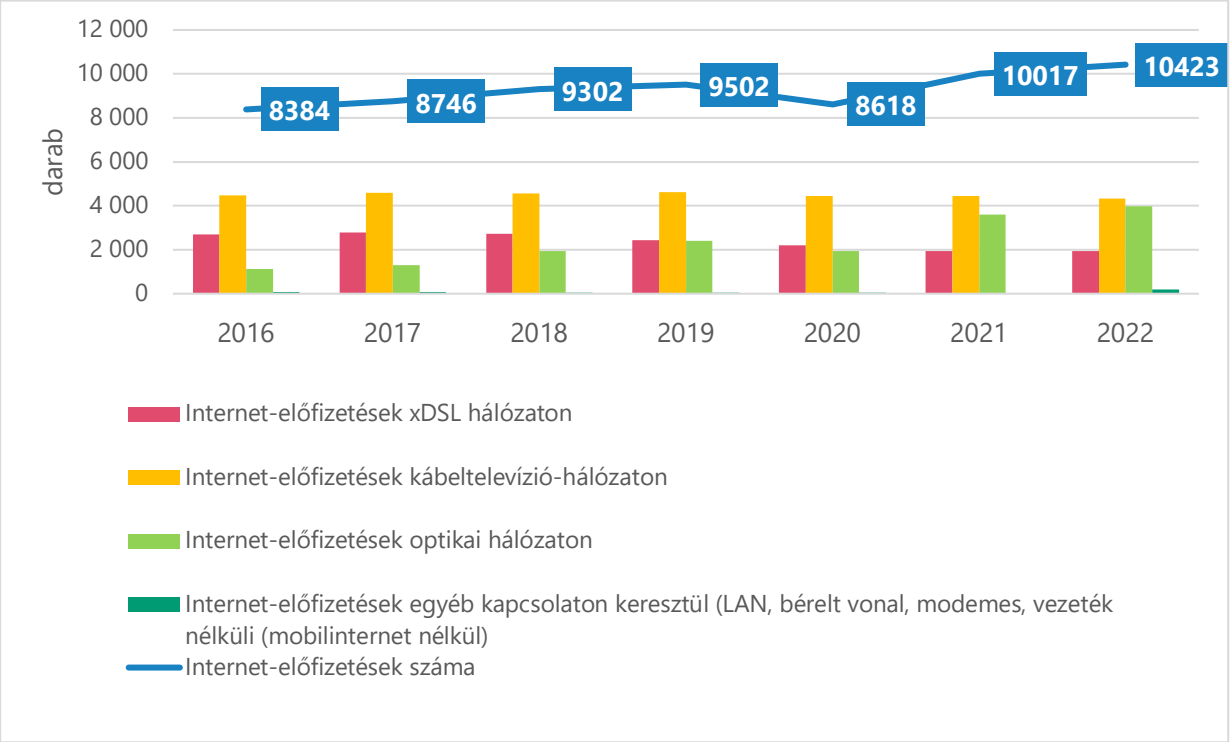

41. táblázat: Kábeltelevíziós hálózatba bekapcsolt lakások száma Pápán (db) (Forrás: KSH)

Mutatók	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Kábeltelevíziós hálózatba bekapcsolt lakások száma (db)	9975	10076	9677	10018	9688	15224	15632	16010	16751	16644

2.1.13. Környezetvédelem[15]

A város településfejlesztési koncepciója így foglalja össze a város környezeti jellemzőit meghatározó táji adottságait: „Két egymástól karakteresen eltérő tájegység, a Dunántúli-középhegység, és a Kisalföld találkozik a város határában, amely a Pápai síkság elnevezésű kistájon fekszik. Pápa belvárosa lényegében egy nagy hordalékkúpra épült, amelynek kialakulása a mainál jóval csapadékosabb körülmények között, a vidék meghatározó vízfolyásának, a Tapolcának és mellékvizeinek volt köszönhető. A Pápai-síkság felszíne sehol sem tökéletesen sík, mindenütt találhatók rajta kisebb-nagyobb kiemelkedések, amelyeket a népi nyelv "hegyeknek" nevez. A város területén ilyen az Öreghegy vagy Nagyhanta tengerszint feletti 182 illetve 172 méterrel, a Kishegy

[15] A fejezet összeállításához felhasznált városi településfejlesztési dokumentumok: KD-ITS Konzorcium (2015): Pápa város integrált településfejlesztési stratégiája, I. Megalapozó vizsgálat; Pestterv (2017): Pápa Város Településfejlesztési Koncepciója; Végh&Végh MKT Kft. (2019): Pápa Város Települési Környezetvédelmi Programja 2024-2028; KASIB Mérnöki Manager Iroda Kft. (2019): Pápa Településszerkezeti Terve

vagy Kishanta 164 méterrel, a Törzsökhegy 166 méterrel." Mindezek a természeti adottságok jelentősen befolyásolták Pápa környezeti adottságait.

Természetvédelmi területek

Országos jelentőségű, egyedi jogszabállyal védett természeti területek közül egy található Pápán, a közel 13 hektáros Tapolcafői-láprétek Természetvédelmi Terület.

91. ábra: Országos jelentőségű természetvédelmi területek elhelyezkedése Pápa területén

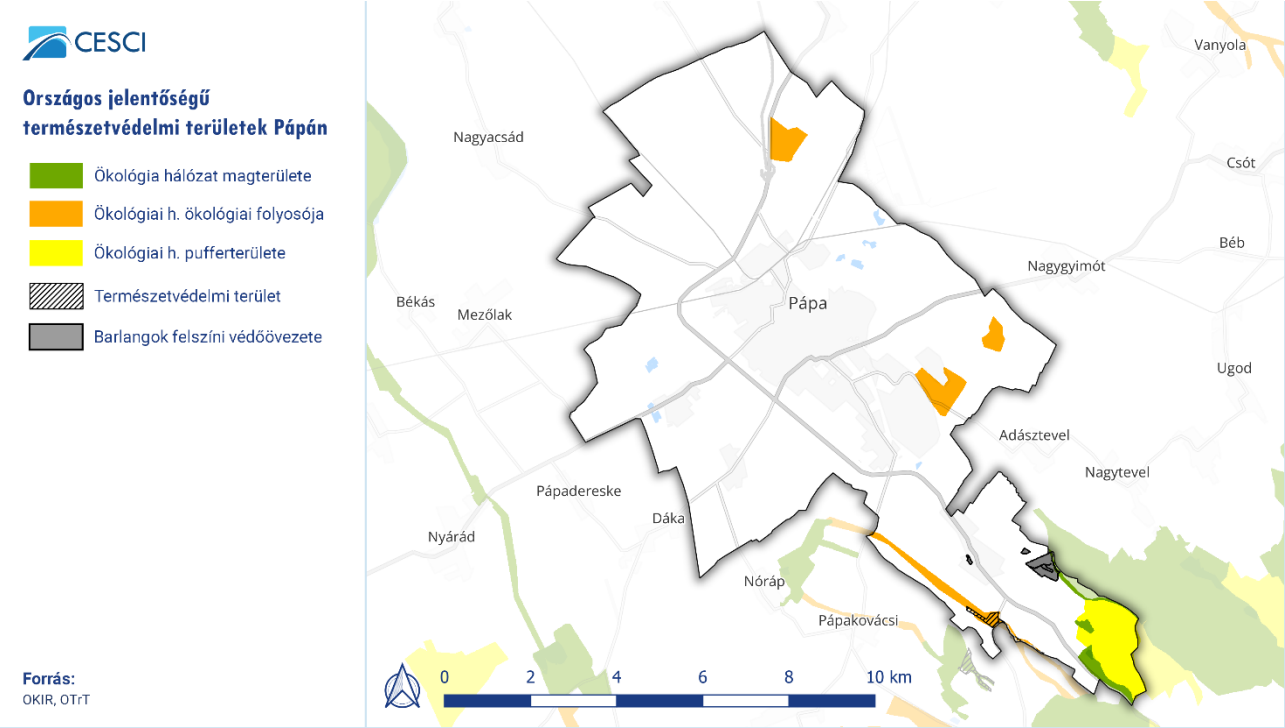

Ex lege védett láp található még a település délkeleti részén, a Kalapács-ér mentén. Az Országos Barlangnyilvántartás alapján öt barlang található Pápa területén. Ezek közül az alábbi négy ex lege védett: Kristály-barlang, Lombik-barlang, Öreg kőhányás barlangja (Tapolcafő), Töpéri-barlang; míg a Tapolcafői-forrásbarlang megkülönböztetetten is védett. A Természetvédelmi Információs Rendszer két forrást tart számon a város területén: az Örvény-tó forráscsoportját, valamint a Kalapács-ér forrását.

Natura 2000 terület a településen nem található.

Az országos ökológiai hálózat magterületéhez tartoznak a település déli részének ex lege védett lápjai, a Kalapács-ér és Jári-patak menti területek; a hálózat ökológiai folyosójához soroltak a Gyulamajori-patak déli szakaszának vízfolyást kísérő vízparti területei, az Öreghegy és Törzsökhegy közötti erdőterület, Sávolypuszta környezete, valamint a Dörzeményi erdő; a település déli részének jellemzően erdősült területei puffer területként vannak nyilvántartva.

A Belső várkert 1977-től helyi jelentőségű természetvédelmi terület.

Talajtani adottságok

A kistáj uralkodó talajtípusai az erdőtalajok. Ezek közül legnagyobb arányban a csernozjom-barna erdőtalajok képviseltetik magukat, melyek löszös, vagy más periglaciális üledékeken találhatóak, mechanikai összetételük homok, vagy homokos vályog, de durva vázrészű változatok sem ritkák. A város talajainak kémhatása jellemzően gyengén savanyú, Borsosgyőrtől északra a felszíntől karbonátos.

92. ábra: Genetikai talajtípusok Pápa térségében

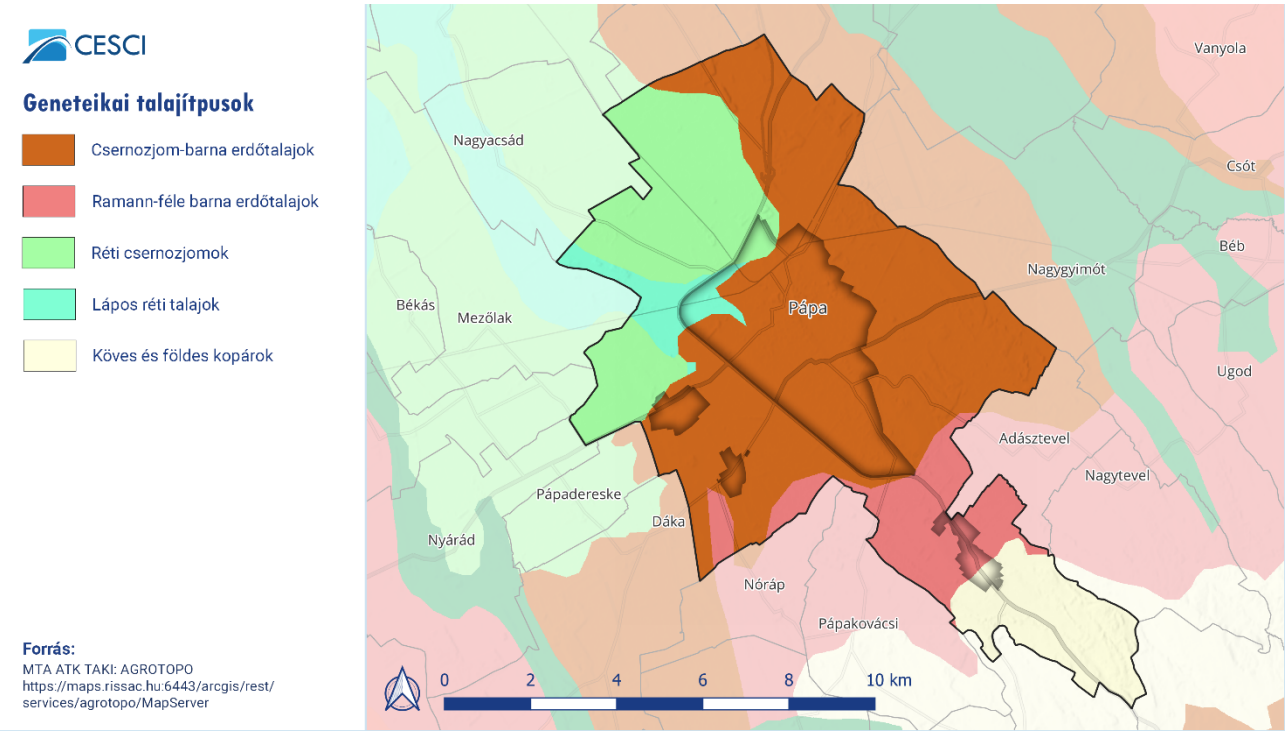

A termőréteg vastagsága a város szinte teljes területén meghaladja a 100 cm-t, ugyanakkor a talajértékszám egy-két foltot leszámítva közepes, vagy gyengébb. A talaj szervesanyag készlete északnyugatról délkelet felé, a talajtípusokat követve csökken, míg a lápos réti talajok esetében ez az érték 400 t/ha feletti, addig a Pápa-Tapolcafőtől délre található területeken ez az érték minimális.[16]

Felszíni és a felszín alatti vizek

A településfejlesztésnél figyelembe kell venni azokat az adottságokat, amelyek egyrészt előnyösen hasznosíthatók, másrészt hátrányosan feladatokat okoznak. A település kedvező természeti adottsága a felszíni vizekben és a felszín alatti vizekben is a gazdagsága, de ezek egyben a település fejlesztésénél figyelembe veendő fejlesztést korlátozó adottságok is.

A település relatív síkföldrajzi adottságának hatására felszíni vizekben nagyon gazdag, de hatására a település jelentős hányadán tavak, vízállásos területek alakultak ki. Ezeknek hasznosítási lehetősége szintén korlátozott.

Pápa város az 1-4 Marcal tervezési alegységhez tartozik az országos vízgyűjtő gazdálkodási rendszerben. Pápa városának két közismertebb vízfolyása a Tapolca patak és a Bakonyér voltak.

16 https://maps.rissac.hu:3344/webappbuilder/apps/2/

Előbbi forrásai azonban a XX. század bányászati tevékenységeinek következtében elapadtak. A bányászati tevékenységek felhagyása után, 2010 tavaszán bukkant újra felszínre a tapolcafői forrás vize. Hosszú műszaki előkészítő munkálatok után, 2019-ben a Bakonyéren keresztül nyitottak újra utat a Tapolcának a városba. A Bakonyér természetes eredetű, de erősen módosított, időszakos jellegű, dombvidéki, közepes esésű, durva és közepes-finom mederanyagú, kis vízgyűjtővel rendelkező vízfolyás. Jellemző vízhasznosítása a vízelvezetés. A vízfolyás hossza: 28,25 km. E két, a városi identitás szempontjából is jelentős vízfolyáson kívül, a város kisebb, sok esetben időszaki felszíni vízfolyásai közé tartozik a Horgas-ér, a Darza-patak, Kis (Mezőlaki)-Séd, a Gyulamajori-patak.

A település területén nagyobb kiterjedésű természetes állóvíz nem található. Borsosgyőr területén találhatók meg a téglagyári bányatavak, Tapolcafőn halastó található, ezeken kívül még dísztó, valamint öntözővíz tározó található a város területén.

Saját ivó- és termálvíz vízbeszerzés lehetőségét biztosítja a rendelkezésre álló kedvező felszín alatti vízkészlet, ugyanakkor a felszín alatti vizek állapota szempontjából érzékeny területen fekvő települési adottság miatt (a 27/2004. (XII. 25.) KvVM rendelet szerint), a felszín alatti vízbázisának védelme egyben a település kiemelt feladata.

A tapolcafői vízbázis az É-i Bakony ÉNy-i előterében fakadt forrásokra települt. Vízbázisra veszélyes, potenciálisan veszélyes (beavatkozást igénylő) szennyező források: Tapolcafő község, Tapolcafő-Kőhányási felhagyott bányagödrök, Bakonyjákó szennyvízürítő és a hulladéklerakó.

A Pápai Strandfürdő a kt.4.1 jelű termálkarszt víztestből nyeri vizét, a kitermelt vízmennyiség alapján (291.000 m^3/évi átlagtermelés) fontos vízkivételi helynek minősül.

A Dunántúli-középhegység főkarszt víztárolóját a múlt században bányászati, valamint kedvezőtlen hidrometeorológiai folyamatok miatt igen intenzív karsztvízszint süllyedés jellemezte, amit azonban a rendszerváltás környékén beállt gazdasági, szabályozási, valamint természeti változások megfordítottak. A megindult karsztvízszint emelkedés napjainkra igen jelentős mértékben előrehaladt, annak várható hatásait az Országos Vízügyi Főigazgatóság külön projektben vizsgálja. A projekt célja, hogy meghatározza, előre jelezze azokat a területeket a térségben, ahol a karsztvízszint emelkedése miatt problémák, gondok jelentkeztek, illetve a későbbiek során jelentkezni fognak. A problémák kezelésére beavatkozási javaslatok készülnek. A beavatkozási javaslatok elkészítése mellett fontos figyelmeztetés készül az önkormányzatok és a területen gazdálkodók számára a területhasználatok tekintetében.[17] A karsztvízszint emelkedése elsődlegesen Pápa-Tapolcafő területét érinti.

A városközpontot kivéve az egész terület kis esésű, a talajvíz szinte mindenütt a terepszint közelében van. A talajvízszint csak a közigazgatási terület délkeleti részén található mélyebben. [18]

[17] A Dunántúli-középhegységi karsztvízszint emelkedés okozta jelenségek állapotrögzítése, a várható emelkedés modellezése https://www.ovf.hu/hu/futo-projektek/3fba50f1-0712-40e4-82a1-e503cf6220ad

[18] MBFSZ https://map.mbfsz.gov.hu/tvz/

93. ábra: Talajvízszint mélysége a felszín alatt

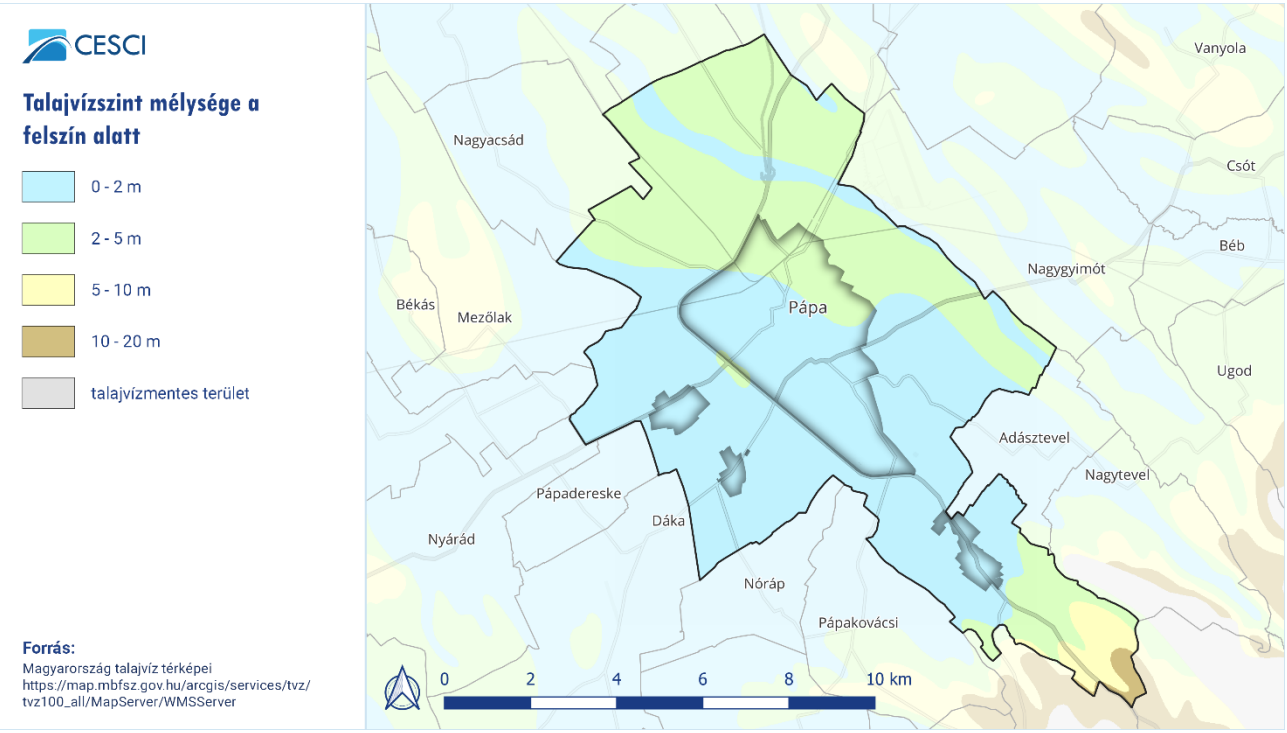

A közüzemi ivóvízvezeték-hálózatba, és a közcsatorna-hálózatba bekapcsolt lakások aránya is már gyakorlatilag elérte a 100%-ot.

94. ábra: Közcsatornahálózatba bekapcsolt lakások aránya (%)

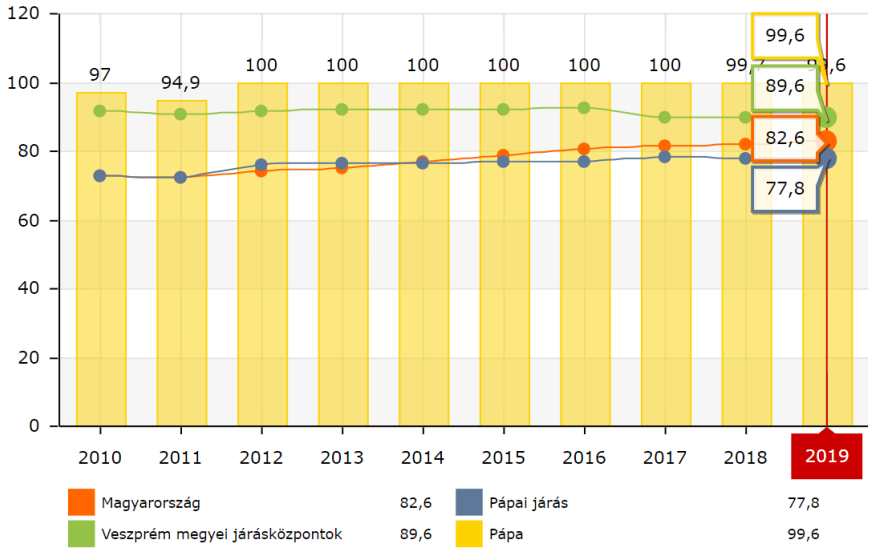

© 2022 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TeIR-rel.

A térség legnagyobb szennyvíztelepe a pápai szennyvíztisztító telep, melyre nem csak a Pápa és térségében megépült szennyvízelvezető rendszerből érkezik szennyvíz, hanem fogadja a kommunális szennyvízen kívül a város ipari üzemeinek az előtisztított szennyvizét. A szennyvíztelep 18 000 m3/d, 126 250 LE. Pápa és városrészeinek szennyvizein kívül Dáka, Békás, Mezőlak, Pápadereske, Nyárád, Mihályháza települések közcsatornán összegyűjtött szennyvizei is itt kerülnek tisztításra. A telep

megfelelő tisztítási hatásfokkal üzemel, a befogadó a Mezőlaki-Séd. 2017-ben a tisztított szennyvíz mennyisége 2 750,7 em3/d volt.[19] A legfrissebb rendelkezésre álló adat[20] szerinti évben, 2020-ban, a pápai szennyvíztisztító telepen egyetlen alkalommal sem volt határérték túllépés a tisztított szennyvíz kibocsátásakor.

Az ipari szennyvizek tekintetében az „1-4 Marcal vízgyűjtő-gazdálkodási tervezési alegységre" készült „Jelentős vízgazdálkodási kérdések" című dokumentum[21] külön nevesíti a Pápai Hús Kft.-t, mint jelentős ipari szennyvízkibocsátót. A húsüzemi előtisztított szennyvizek minősége nem mindig megfelelő. Több ízben is előfordult már, hogy a közcsatornába vezetett, előtisztított húsüzemi szennyvíz minősége jelentősen túllépte az előírt vízminőségi határértékeket, és ezzel a szennyvízminőséggel a befogadó városi szennyvíztelep működését is többször kedvezőtlenül befolyásolta.

Levegőtisztaság és védelme

A Települési Környezetvédelmi Program megállapítása szerint Pápa város levegőminősége az adottságaihoz mérten megfelelő. Pontos elemzést ugyanakkor csak rendszeresen mért adatok alapján lehetne felállítani. Az Országos Meteorológiai Szolgálat Megfigyelési Főosztályának manuális mérőhálózatra alapuló 2020. évi jelentése szerint Pápa város levegőminősége a nitrogén-dioxidra vonatkozó légszennyezettségi index alapján kiváló[22]. Az ülepedő por mértékének mérésére szolgáló mérőpont a településen nincsen nyilvántartva.

A Települési Környezetvédelmi Program szerint a mérőállomási adatok alapján megállapítható, hogy a fűtési szezonban kissé megemelkedik a szennyezőanyag koncentrátum a levegőben, de ezek az értékek sem érik el a határértékeket a településen.

Az Országos Környezetvédelmi Információs Rendszer (OKIR) 2022. februári lekérdezése alapján, Pápa város közigazgatási területén 46 db olyan telephely van, ahol helyhez kötött légszennyező pontforrást üzemeltetnek. A létesítmények között vannak például mezőgazdasági telephelyek, élelmiszeripari feldolgozóhelyek, gyártóüzemek, szervízek, valamint tárasházak, de megtalálható a listán járműforgalmi telep és a szakambulancia is.

A levegőminőség szempontjából releváns tényező, hogy a belvárost jellemzően mezőgazdasági területek veszik körbe. A művelt területek esetében, a mezővédő-erdősávok hiányában, a növényfedés nélküli időszakban a porszennyezés, a parlagon hagyott területek esetében a gyomnövények pollenje okozhat levegőminőségi problémát.

19 https://vizeink.hu/wp-content/uploads/2020/04/1_4_Marcal_JVK_2020_EDUVIZIG_TVT_jovahagyott.pdf

20 https://papa.smartonkormanyzat.hu/data-files/userfiles/files/kornyezet_allapotarol_szolo_tajekoztato_2020.pdf

21 https://vizeink.hu/wp-content/uploads/2020/04/1_4_Marcal_JVK_2020_EDUVIZIG_TVT_jovahagyott.pdf

22 http://www.levegominoseg.hu/media/Default/Ertekeles/docs/2020_RIV_ertekeles.pdf

Zaj- és rezgésterhelés

A város területére vonatkozó átfogó zaj- és rezgésterhelési vizsgálat az elmúlt időszakban nem készült, ezért az FVS előkészítése során korábbi részterületi vizsgálatokra, valamint általános megállapításokra lehet hagyatkozni a fő zajforrások tekintetében.

A Belváros forgalma, ami alapvetően befolyásolja a levegőminőséget is, mára a forgalomszervezésifejlesztési lépések folytán csökkenőben van. Ennek jótékony hatása jól érzékelhető. A Belvároson jelenleg áthaladó átmenő forgalom és a területi célforgalom együttes hatása már csak határérték közeli zajszintet produkál. A Belváros területén ipari üzem, barnamező nem található, jelentős szennyező forrást egyedül a gépjárműforgalom jelent, elsősorban zaj és légszennyezés terén.

A Magyar Honvédség Bázisrepterének zajterhelésére vonatkozóan 2016-ban készült szakvélemény a Várkertfürdő gyógyhellyé nyilvánítási kérelem részeként. Az akkori vizsgálatok megállapították, hogy a légiforgalomból származó zajterhelés a gyógyhely terezett területén megfelel a vonatkozó zajvédelmi követelményeknek. Az oldalsó ábrán látható, hogy a kifutópálya elhelyezkedése és iránya a központi belterület fekvése tekintetében kedvező.

95. ábra: Légiforgalomból származó zajterhelés (Vibrocomp, 2016)

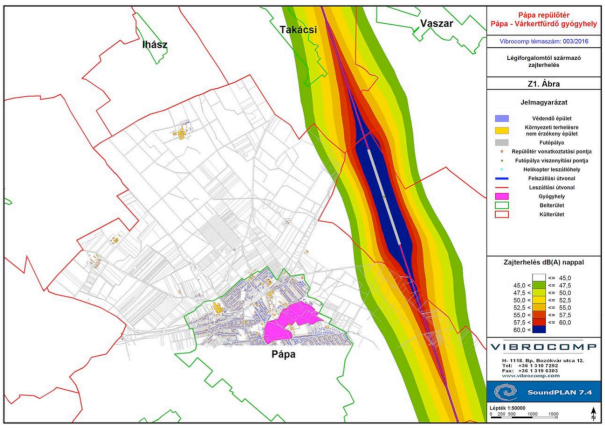

Sugárzásvédelem

Sugárzásvédelem kérdése a város területén nem releváns.

Hulladékkezelés

A város 2021. évi környezeti állapotáról szóló önkormányzati tájékoztató[23] alapján a hulladékgazdálkodási közfeladat ellátását az Észak-Balatoni Térség Regionális Települési Szilárdhulladék-kezelési Önkormányzati Társulás (a továbbiakban: Társulás) útján látják el a településen. A Társulás a közszolgáltatási feladatok ellátása érdekében az Észak-Balatoni Hulladékkezelési Konzorciummal 2030. december 31-ig fennálló hulladékgazdálkodási közszolgáltatási szerződést kötött.

Pápa város közigazgatási területén a közszolgáltató az ÉBH Észak-Balatoni Hulladékgazdálkodási Kft. (a továbbiakban: Közszolgáltató). A települési hulladék környezetkímélő módon történő feldolgozása, kezelése, ártalmatlanítása, az elkülönítetten gyűjtött hulladék előkezelése, hasznosításra történő átadása tekintetében a Közszolgáltató üzemeltetésében lévő Királyszentistváni

23 https://papa.smartonkormanyzat.hu/data-files/userfiles/files/TÁJÉKOZTATÓ A KÖRNYEZET ÁLLAPOTÁRÓL 2021_-akadálymentes.pdf

Hulladékkezelő Központ végzi a hulladékgazdálkodási közszolgáltatást. A Közszolgáltató a települési hulladék gyűjtését, előkezelését, hasznosításra történő átadását a KÖZSZOLG Kft. bevonásával végzi.

A gyűjtött települési hulladék mennyiségeket összevetve 2020 és 2021 között elenyésző mértékű, alig 1% növekedés figyelhető meg. Az elkülönítetten gyűjtött hulladék mennyisége az előző évihez képest – a hulladék fajtájától függően - 2-10%-kal emelkedett. A TeIR adatai 2019-ig adnak tájékoztatást a szelektív hulladék arányáról a települési szilárd hulladék arányán belül, azonban a legfrissebb, 2019-es évre vonatkozó adatok a korábbi évek növekvő tendenciájához képest adatgyűjtési anomáliára enged következtetni. A 2020-as évre vonatkozóan az önkormányzat környezeti tájékoztatója az elkülönítetten gyűjtött hulladék mennyiségét tekintve 5%-os emelkedésről számolt be. A megnövekedett elkülönítetten gyűjtött hulladékmennyiség nemcsak arra vezethető vissza, hogy az ingatlanhasználók nagyon jelentős arányban tartózkodtak otthonukban (kijárási tilalom, távmunka, digitális oktatás), hanem a szelektív hulladékgyűjtő edények folyamatos kiosztására is sor került ebben az időszakban. Az FVS-s előkészítéséhez kapcsolódó lakossági kérdőívezés alapján szinte az összes válaszadó kiemelt jelentőségűnek tartja a szelektív hulladékgyűjtést.

96. ábra: A lakosságtól szelektív hulladékgyűjtésben elszállított települési szilárd hulladék aránya (%)

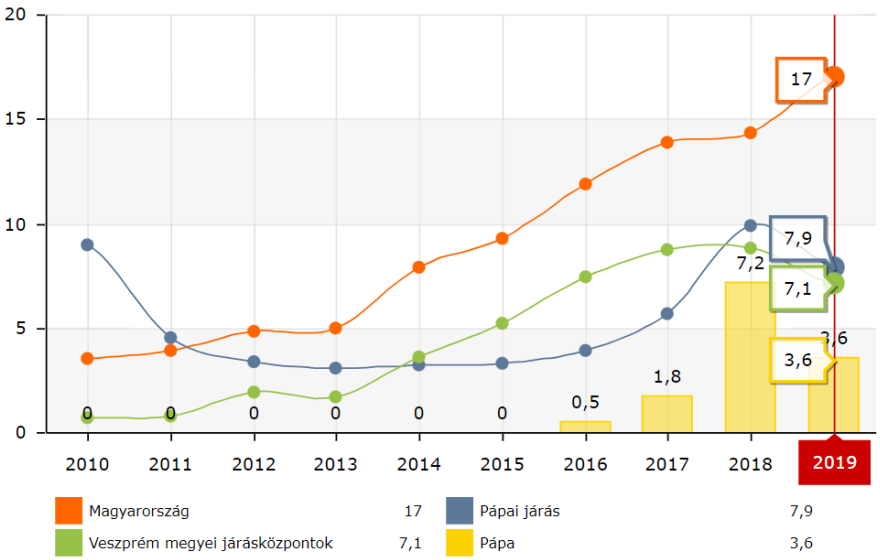

© 2022 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TeIR-rel.

Az évi egyszeri házhoz menő lomtalanítás keretében a lakosságtól átvett lomhulladék mennyisége 2021-ben 429 tonna volt. Mindemellett a Szabó Dezső utcai telephelyen működő hulladékudvar lakossági igénybevétele is jelentős.

A Pápa, Téglagyári úti bezárt hulladéklerakó üzemeltetését az egységes környezethasználati engedélyben foglaltak szerint a KÖZSZOLG Kft. (fenntartás, monitoring, adatszolgáltatás) végzi, a környezetvédelmi hatóság a legutóbbi helyszíni ellenőrzése során hiányosságot nem állapított meg.

A Veszprém Vármegyei Kormányhivatal Pápai Járási Hivatal Népegészségügyi Osztályához se 2020-ban, se 2021-ben nem érkezett veszélyes hulladékkal kapcsolatos ügyben szakhatósági megkeresés.

Az illegális hulladéklerakások felderítése érdekében a Pápai Városfejlesztő Társaság Kft. a hulladékgazdálkodási hatósággal együttműködve rendszeresen ellenőrzi a város közterületeit az elhagyott és jogellenesen elhelyezett hulladék és a hulladékot jogellenesen elhagyók felderítése érdekében. Emellett a város 2021-ben megkezdte annak a kamerarendszernek a kiépítését, aminek kiemelkedő szerepet szánnak az illegális hulladéklerakás elleni küzdelemben. A diszpécserközponttal is rendelkező rendszer keretében több olyan önkormányzati tulajdonú, belterületi közterülethez is kihelyezésre került kamera, ahol jellemzően időről-időre felhalmozódik az illegálisan lerakott hulladék.

Vizuális környezetterhelés

A város képviselőtestülete 2017-ben fogadta el a Településképi Arculati Kézikönyvet[24], ami részletesen feltárja a város arculatát meghatározó tényezőket, és olyan építészeti útmutatókat, ajánlásokat fogalmaz meg, melyek elsődleges célja az építészeti-környezetalakítási vizuális konfliktusok elkerülése. Az országos módszertani útmutatók alapján összeállított dokumentum a különböző építészeti elemek mellett külön foglalkozik az épületek színezésével; a közterületek alakításának kérdéseivel; a közterületen megjelenő reklámok, cégérek megjelenésével. A szintén 2017-ben elfogadott településképvédelmi önkormányzati rendelet[25] részletesen szabályozza is város képét meghatározó tényezőket. Többek között lehatárolja a településképi szempontból meghatározó területeket; területi és egyedi építészeti követelményeket állapít meg a helyi védett értékekre, valamint a településképi szempontból meghatározó területekre vonatkozóan; szabályokat hoz többek között a reklámhordozókra, a cégérekre és az egyéb műszaki berendezésekre vonatkozóan. Így például megállapítja, hogy a településképi szempontból meghatározó területeken új energia-, táv- és hírközlési légkábel gerincvezeték az elektronikus hírközlésről szóló 2003 évi C. törvényben meghatározott esetek kivételével nem létesíthető. Ennek is megfelelően a belváros több területén légkábelek már nem terhelik a városképet.

A szervesen fejlődött településülésszerkezet alapvetően hozzájárul ahhoz, hogy Pápa területén kirívó vizuális konfliktusok nem azonosíthatók. Néhány esetben ugyanakkor a városszövetbe ipari területek ékelődtek – így például a Pápai Hús Kft. telephelye, vagy a régi textilgyár épülete – melyek jelenlegi állapota, vizuális megjelenése elüt a környező lakóterületek jellegétől, léptékétől.

Árvízvédelem

Pápát a vízügyi ágazat, árvízvédelmet igénylő települések között nem tartja nyilván, azaz Pápa nem árvíz-veszélyeztetett település. Ezzel együtt a hirtelen érkező nagy intenzitású és hosszabb ideig tartó csapadék okozta helyi vízkár eseményekkel Pápa esetében is számolni kell. A nagyintenzitású csapadékesemények zavarmentes elvezetését szolgáló vízelvezetés fejlesztés részeként a csapadék lehullásának helyétől komplexen kell kezelni a rendszert. Ki kell alakítani a külterületi vízelvezetés ellenőrzését is. Csökkenteni kell a hordalék és iszapterhelést és fokozottan ellenőrizni kell a mezőgazdasági területek táblakezelési előírásainak betartását. A város az elmúlt években

[24] Pápa Város 170/2017. (XII. 22.) határozattal elfogadott és 51/2021. (IV. 30.) határozattal módosított Településképi Arculati Kézikönyve

[25] Pápa Város Önkormányzata Képviselőtestületének 36/2017 (XII.22.) önkormányzati rendelete Pápa város településképének védelméről

prioritásként kezelte azokat a fejlesztéseket, melyek célja a belterületre hullott csapadékvizek és a felszín alól előtörő fakadó vizek rendezett és kártétel nélküli elvezetése, a belterületen áthúzódó vízfolyások és belvízcsatornák, belvízelvezető rendszerek rendezése. A lakossági kérdőívre válaszolók többsége ugyan elégedett a felszíni vízelvezetés kiépítettségével, ugyanakkor az is jó látható, hogy ilyen jellegű fejlesztések továbbra is szükségesek a városban, például a Felsőváros területén.

Fennálló környezetvédelmi konfliktusok, problémák

A környezeti állapot feltárását, a problémák azonosítását jelenleg a városban környezeti jellemzők mérését szolgáló szenzorok – az illegális hulladéklerakás felszámolását segítő kamerarendszeren kívül – nem segítik. A környezetvédelmi fejezet különböző részein nevesített kihívásokon, problémákon (pl. illegális hulladéklerakás, karsztvízemelkedés, csapadékvízelvezetés stb.) túl stratégiai jelentőségű környezetvédelmi konfliktusról a városnak nincsen tudomása. Ehhez a megállapításhoz illeszkedve a Veszprém Vármegyei Kormányhivatal Pápai Járási Hivatal Népegészségügyi Osztályára 2021-ben például csupán 9 db környezet- és településügyi kérdéseket érintő panasz- illetve közérdekű bejelentés érkezett az alábbi témákban: ivóvíz átmeneti hiánya (1 db); szennyvíz okozta környezett szennyezés (2 db); állattartás, macskák elszaporodása (1 db); egészségügyi kártevők elszaporodása (3 db); elhanyagolt ingatlan, hulladék felhalmozása ingatlanon belül (2 db).

2.1.14. Városi klíma

Pápa térsége a mérsékelten meleg – mérsékelten száraz, illetve a mérsékelten meleg – száraz éghajlati körzetek határán fekszik. Pápa klimatikus adottságai közül legjelentősebb befolyásoló tényező **a város táji fekvése és morfológiai adottságai**. A város két egymástól karakteresen eltérő tájegység, a Dunántúli-középhegység, és a Kisalföld találkozásánál, a Pápa-Devecseri síkság elnevezésű kistájon fekszik. A városban és környékén az éves középhőmérséklet 10,5C°, amely a Bakony szélárnyékának köszönhetően némiképp magasabb, mint Győr közvetlen környékén. Az évi közepes hőingás 22C°, a napfénytartam évi összege 2000-2050 óra. A város térségében az északi, északnyugati szél jellemző, valamint a Marcal-völgye és a Pápai-síkság észak–déli nyitottságából adódóan a déli szelek is meglehetősen gyakoriak. Az évi átlagos szélsebesség 3-3,5 m/s körül alakul.

97. ábra: Pápa helyzete az ország évi középhőmérsékletét mutató térképen

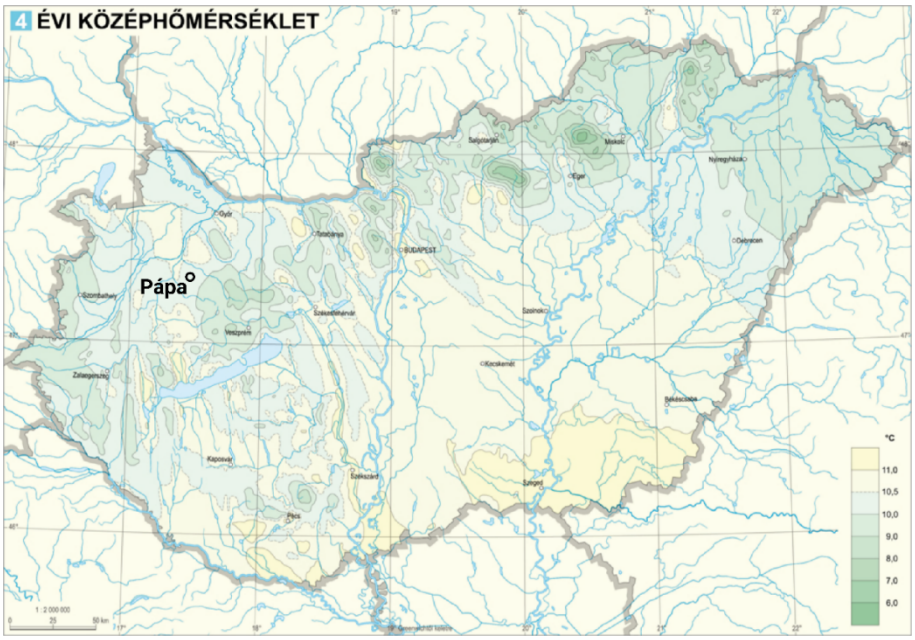

A globális és hazai trendekhez hasonlóan a megyében mérhető **évi középhőmérséklet** is emelkedést mutat mind éves, mind évszakos szinten. Az ALADIN-Climate regionális éghajlati modell a 2021-2050 közötti időszakban az évi középhőmérséklet +1,5C° és +1,75C° közötti emelkedését prognosztizálja, míg a 2071-2100 közötti időszakra vonatkozóan +3C° és +3,25C° közötti emelkedés várható Pápa térségében. A RegCM éghajlati modell mérsékeltebb, 2021-2050 vonatkozásában +0,5C° á +1C°, a 2071-2100 közötti időszakra +2,5C° és +3C° közötti emelkedést mutat. A geomorfológiai adottságokból adódóan a város térségébe betörő légtömegek éreztetik a hatásukat, ennek köszönhetően a klímamodellezések valamivel enyhébb átlaghőmérséklet emelkedést jeleznek a tágabb régiós trendeknél, rövid és hosszú távon egyaránt. A hőhullámos napok száma 10-12,5 nappal nőtt az 1981 és 2016 közötti időszakban. A hőhullámokkal szemben közepes kitettségű Pápa térsége; a hőhullámok emberi egészségre gyakorolt hatását illetően mérsékelt érzékenység, illetve a hőhullámok hatásaihoz való erős alkalmazkodóképesség jellemzi a várost a NATÉR besorolása alapján.

98. ábra: Pápa helyzete az évi középhőmérséklet várható változását szemléltető térképeken

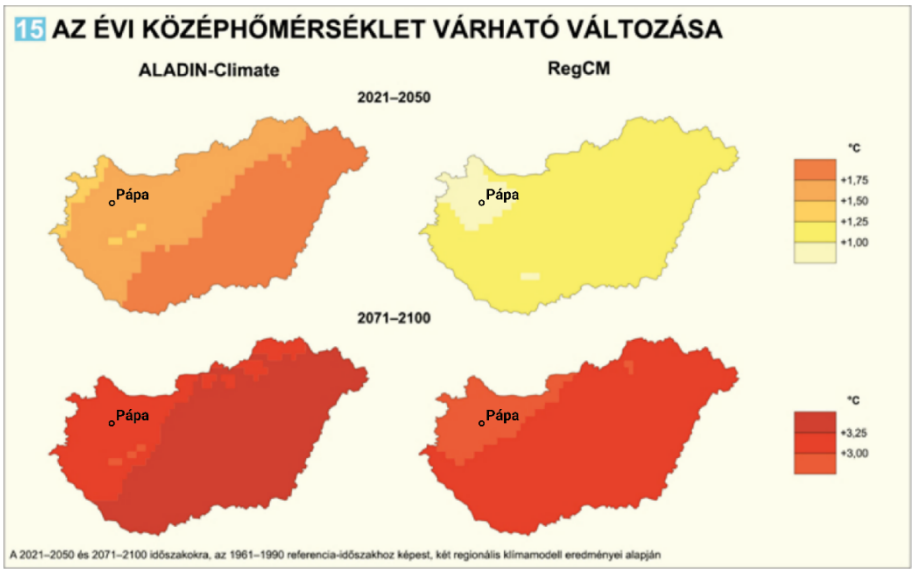

A **csapadék** évi összege 600 mm körül alakul Pápa térségében, amely magasabb érték az országos átlagnál (580 mm). Kedvező adottság, hogy a csapadék jelentős része a vegetáció szempontjából hasznos hónapokban (július, június, szeptember és a május), a tenyészidőben hull le. A jövőben a különböző klimatikus modellek előrejelzései alapján a csapadék éven belüli eloszlásában átrendeződésre lehet számítani. Az ALADIN-Climate és RegCM modellek eredményei alapján a nyári és téli hónapokban a csapadék átlagos mennyiségének csökkenése várható a 21. század során, a tavaszi és őszi hónapok csapadékmennyiségének enyhe növekedése mellett. Egyre jellemzőbbé válik a rövid idő alatt, intenzíven, nagy mennyiségben (> 25-30 mm) lehulló csapadék. Ennek következtében a villámárvizek megjelenésének lehetőségével is számolnia kell a városnak. A klimatikus vízmérleg -75 mm és -25 mm között alakult, ilyen tekintetben a város térsége lényegesen kedvezőbb fekvésű a Kisalföld nyitott síksági tájainál. A 2021-2050 közötti időszakra további, -75 mm és -50 mm közötti vízmérleg-változást, míg a 2071-2100 közötti időszakra -175 mm és -150 mm közötti vízveszteséget prognosztizálnak a vizsgált klímamodellek.

99. ábra: Pápa helyzete az ország évi csapadék összegét mutató térképen

100. ábra: Pápa helyzete az évszakos átlagos csapadékösszeg várható változását szemléltető térképeken

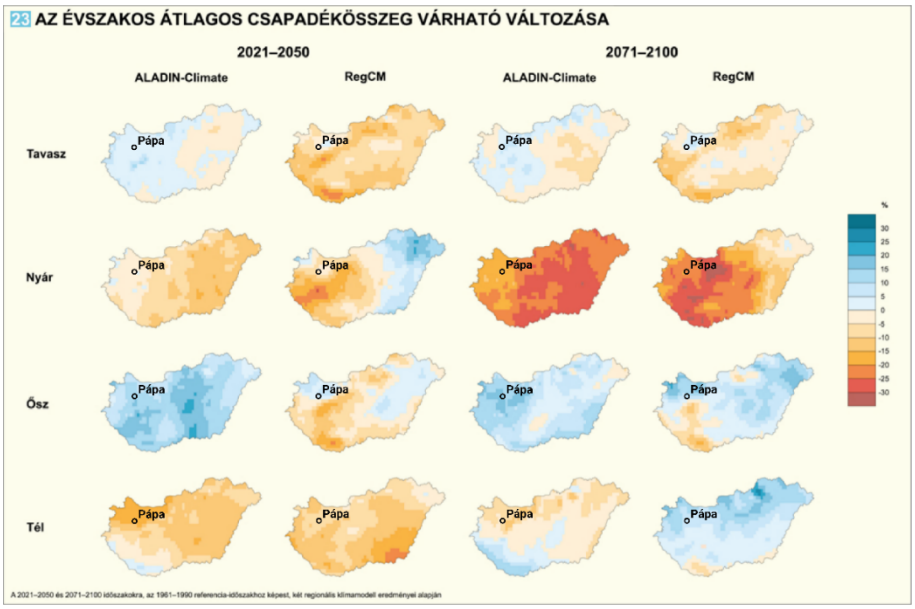

A település földrajzi elhelyezkedése kedvez a **szélsőséges időjárási viszonyok**, veszélyhelyzetek kialakulásának. A Kisalföld felé való nyitottság teret ad Kárpát-medencébe Nyugatról és Északról betörő (akár extrém időjárási körülményeket okozó) légtömegeknek. A térséget környezeti-fizikai szempontokból mérsékelt sérülékenység jellemzi a területhasznosításból fakadóan. Alacsony kockázattal kell számolni az erdőtüzeket illetően, míg az aszályok esetében mérsékelt, a viharok kialakulását illetően magas szintű kockázat azonosítható.

101. ábra: Pápa helyzete az évi átlagos szélsebességet, valamint uralkodó szélirányt mutató térképen

A **beépítettség, a biológiailag aktív felületek** kiterjedése, illetve a zöldterületek fásítottsága fontos tényezők a klimatikus változásoknak az életminőségre, az egyéni egészségre és a gazdasági produktivitásra gyakorolt negatív hatásainak mérséklése, illetve az azokkal szembeni ellenálló képesség szempontjából. Városi szinten átlagosan 30% a burkolt/beépített területek aránya, átlagosan 210 négyzetméterre jut 1 fa, míg a fátlan zöldterület a város területének 10%-át teszi ki. A város területén összesen 1 355 000 négyzetméter a biológiailag aktív felület kiterjedése.

42. táblázat: A városi zöldfelületek és a beépítettség kulcsadatai

Mutató	Érték
Burkolt / beépített terület aránya a belterületen	30%
Fátlan zöldterületek aránya	10%
A zöldfelületek fásítottságának mértéke (átlagosan hány négyezetméterre jut egy fa)	210 négyzetméter
Biológiailag aktív felületek mérete	1 355 000 négyzetméter

Forrás: Városi adatszolgáltatás

Nem alkalmaznak környezeti paramétereket (hőmérséklet, levegőminőség, relatív páratartalom, légnyomás, illékony szerves vegyületek stb.) mérő szenzorokat a városban, nem állnak rendelkezésre városi szint alatti adatok, ezáltal a környezeti változások helyi szintű nyomon követése nem biztosított. A hőmérsékleti viszonyoknak a városi lépték alatti jellemzői a környezeti paramétereket mérő szenzorok hiányában a Landsat 8 műhold felvételei alapján, az USGS módszertanával[26] számított **felszínhőmérséklet**i adatok által került feltérképezésre, egy meleg júniusi napra vonatkozóan. Helyi szinten különbségek állapíthatók meg a különböző ökológiai adottságú városrészek klímajellemzői között: a sűrűbben beépített, magasabb burkolati aránnyal rendelkező és járműforgalommal erősebben terhelt központi fekvésű területek és a lazábban beépített, kevésbé terhelt perifériák, valamint az erdős területekhez közeli külterületek között közel 20°C-os eltérés is tapasztalható. A külterületek hőmérsékleti viszonyait vizsgálva meghatározó szempont a területek növényzettel való borítottsága. A hőmérséklet mérséklése és a város térségének biológiai produktivitása szempontjából egyaránt meghatározó terület az Öreg-hegy térsége, illetve a város délkeleti, Tapolcafő-környéki, a Bakony irányába húzódó szektora, amely fontos rekreációs területként is szolgál a lakosság számára. Szintén jelentős aktív zöldterületek a városmagtól északra, a reptér szomszédságában húzódó fás-erdős területek, illetve a város keleti, fás övezetekkel tarkított külterületei. A felszínhőmérsékleti térkép kiválóan szemlélteti a fátlan, nagy kiterjedésű szántóföldek, és az összefüggő erdősávok, vagy legalább fás övezetekkel is rendelkező szántók közötti markáns hőmérsékletkülönbséget. A magas felszínhőmérséklet ilyenformán nem kizárólag a belterületeket érintő kihívás. A város közigazgatási területén kívül a Magyar Honvédség Pápa Bázisrepülőtér emelhető ki, mint nagy kiterjedésű, környezeténél lényegesen magasabb felszíni hőmérsékletű zóna.

26 https://www.usgs.gov/landsat-missions/using-usgs-landsat-level-1-data-product

102. ábra: A felszíni hőmérsékletet szemléltető térkép Pápa területére vonatkozóan

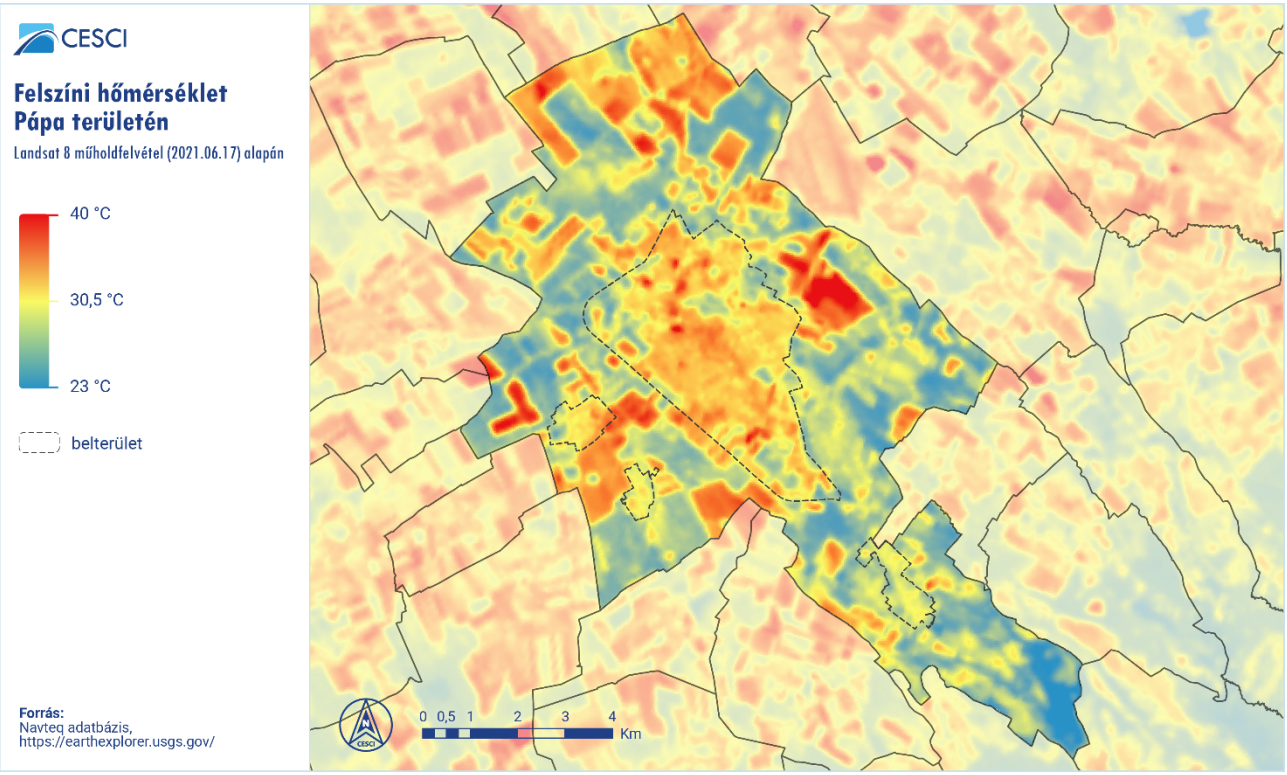

A belterületekre fókuszálva, a város beépítettségéből és struktúrájából adódóan helyenként magasabb felszíni hőmérséklet fordulhat elő. **A város belső szövetéből következő mikroadottságok** tetten érhetők a felszínhőmérsékleti vizsgálat segítségével. A nagy közúti forgalommal terhelt Veszprémi út, illetve a Jókai Mór utca mentén a fokozott környezeti terhelés és a sűrű beépítettségből adódóan egy magasabb felszínhőmérsékletű folyosó azonosítható be Bocsor-városrész és a Belváros vonalában, északnyugat-délkeleti irányban. A vasútállomás környéke, és a belváros közvetlen közelében található ipari létesítmények (Pápa Hús Kft, Dunitalia Textilipari Kft.), illetve a Felsőváros városrész kiskereskedelmi üzleteket és szolgáltatásokat koncentráló övezete (INTERSPAR Hipermarket környéke) jelentős „forró pontokként" jelennek meg a város szövetében, közel 40°C-os felszíni hőmérséklettel. A belváros magas beépítésű övezeteiben szintén megfigyelhető a magasabb települési felszínhőmérséklet, a városi hősziget létrejöttének köszönhetően. A belváros meghatározó zöldfelülete az Erzsébet liget és a Várkert, amelyek a rekreációs funkciójuk mellett a városi hőmérséklet mérséklése szempontjából is létfontosságúak, környezetüknél 10-15°C-kal alacsonyabb felszíni hőmérséklettel. Kisebb kiterjedésű, de hasonlóan hűvös, zöld térszíne a városnak a jelentős környezeti terheléssel sújtott zónában található Schwenzel rét. Ezeknek a városi zöldfelületeknek a fenntartása és bővítése stratégiai jelentőségű a város hőhullámokkal szembeni ellenállóképességének növelése szempontjából.

2.2. Területi lehatárolás

2.2.1. A várostérség lehatárolása, bemutatása

A helyzetelemzés és a stratégiaalkotás során is térségi szemléletében szükséges megközelíteni Pápa városfejlesztését. Ahogy számos más városé, úgy Pápa vonzáskörzete és várostérsége sem igazodik adminisztratív határokhoz. A Pápa társadalmi és gazdasági élete szempontjából lényeges jelenségek és folyamatok mindig a környező középvárosi versenytársak hasonló jelenségeinek és folyamatainak tükrében értelmezendőek, ilyen formán az egyes kötött és rugalmas várostérségi lehatárolásoknál is igyekszik az alábbi lehatárolás a környező viszonyítási pontok kijelölésével (községekkel, városok nevesítésével) segíteni a stratégiaalkotás során definiálásra kerülő célrendszert.

Pápát népességi súlya, gazdasági teljesítménye és funkciógazdagsága a Kisalföld déli részét alkotó térség központi településévé teszi, teljes körű középfokú és részleges felsőfokú ellátást biztosítva a kb. 60 ezer főre tehető elsődleges vonzáskörzete számára. Az alábbiakban a város fejlődésére és térségi kapcsolataira legnagyobb hatást gyakorló, egyértelmű vonzásviszonyrendszert kialakító funkciók és térkapcsolatok szerint kerül bemutatásra Pápa vonzásrendszere. A különböző szempontok szerint lehatárolt várostérségek a fejezet végén táblázatos formában kerülnek összegzésre.

Közigazgatási egységek

Közigazgatási szempontból Pápa a 48 települést összefogó Pápai járás székhelye, és egyben egyetlen városi jogállású települése. A közigazgatási egység Magyarország hetedik legtöbb számú települését tömörítő járása. Pápa vonzáskörzete konkrétan lehatárolható: határát a Pápai járás közigazgatási határai adják. Területi kiterjedése 1022,09 km^2. A járásban közel 57 ezer lakosra gyakorol vonzerőt a város, melynek közel fele, 27°423 fő a vidéki vonzáskörzeti és 29°415 fő a központi városi népesség. A hivatali, okmányirodai, államigazgatási ügyek (járási hivatal, kormányablak) intézése ebből eredően főként Pápa központtal történik a járásban, melynek köszönhetően a pápai kormányablakot a szomszédos községekből rendszeresen látogatják az állampolgárok.

103. ábra: Pápa közvetlen járási várostérsége elérhetőségi viszonyai

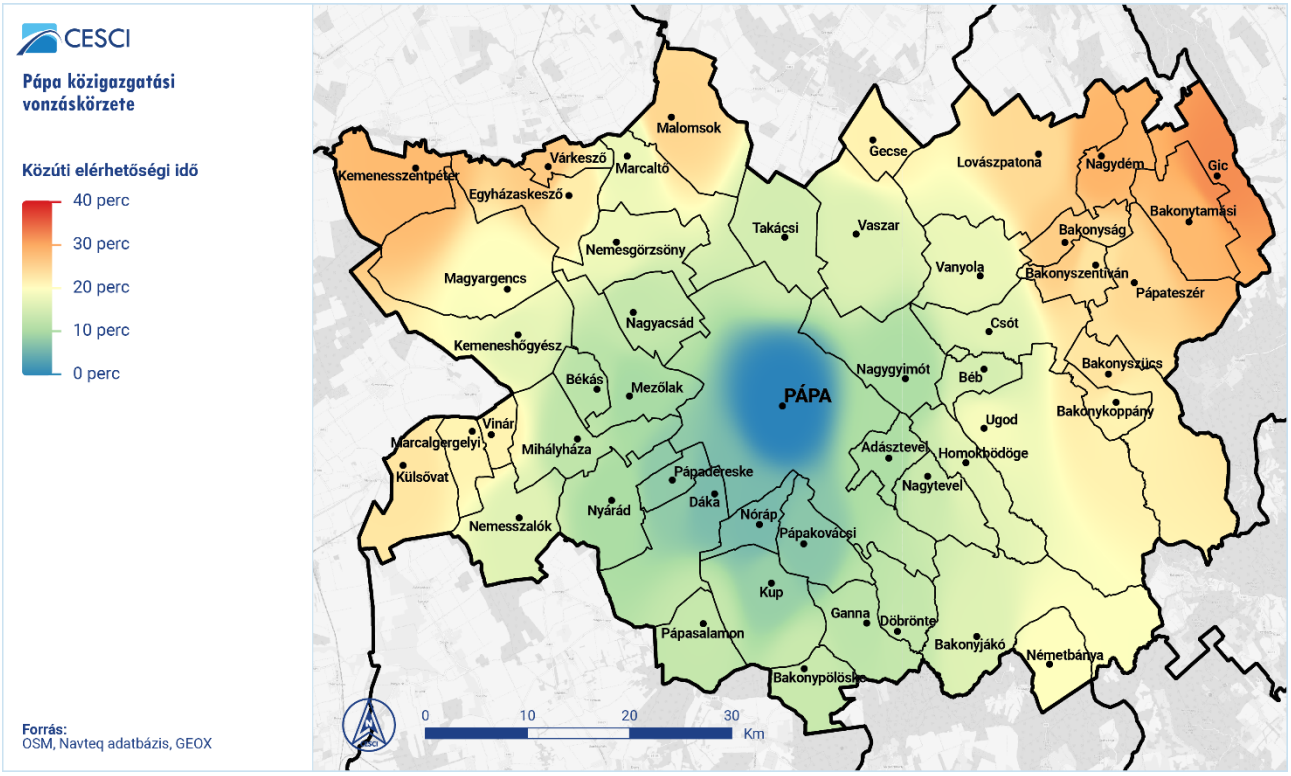

Pápa közigazgatási és közszolgáltatási funkció terén tapasztalható vonzerejét nagymértékben meghatározza a közlekedési elérhetőség. A nyugati kisalföldi és a kelet bakonyi települések irányába gyengül a város közigazgatási szerepköreinek elérhetősége. Egyes községekről 30-40 percbe is telik közúton elérni Pápát, míg a várostérség kohéziója a belső települési gyűrű (kb. a 20 perces időtávolságig) igen erős.

Agglomerálódó térség

A város közvetlen környezetében kialakulóban van egy egyelőre gyengén fejlett agglomerálódó térség, amely településcsoportra fokozódó vonzerőt gyakorol a központi város. Pápa körül egy nagyjából 10-15 km-es sugarú körben találhatóak olyan települések, amelyek érintettek. Ezen településekre viszonylag jelentős számban, illetve a helyi lakossághoz mérten számottevő arányban költöztek ki Pápáról olyan munkavállalók, akik főként aztán Pápán megtartva a munkahelyeiket a környező vidéki új lakóhelyeikről járnak be a városba dolgozni. Ezt a fajta ingázási-agglomerációs kapcsolatrendszert támogatja a kormányzati család- és lakáspolitika (többek között a falusi családi otthonteremtési kedvezmény), illetve a kedvezőbb kistelepülési ingatlanár-helyzet.

104. ábra: Pápa agglomerálódó vonzáskörzete

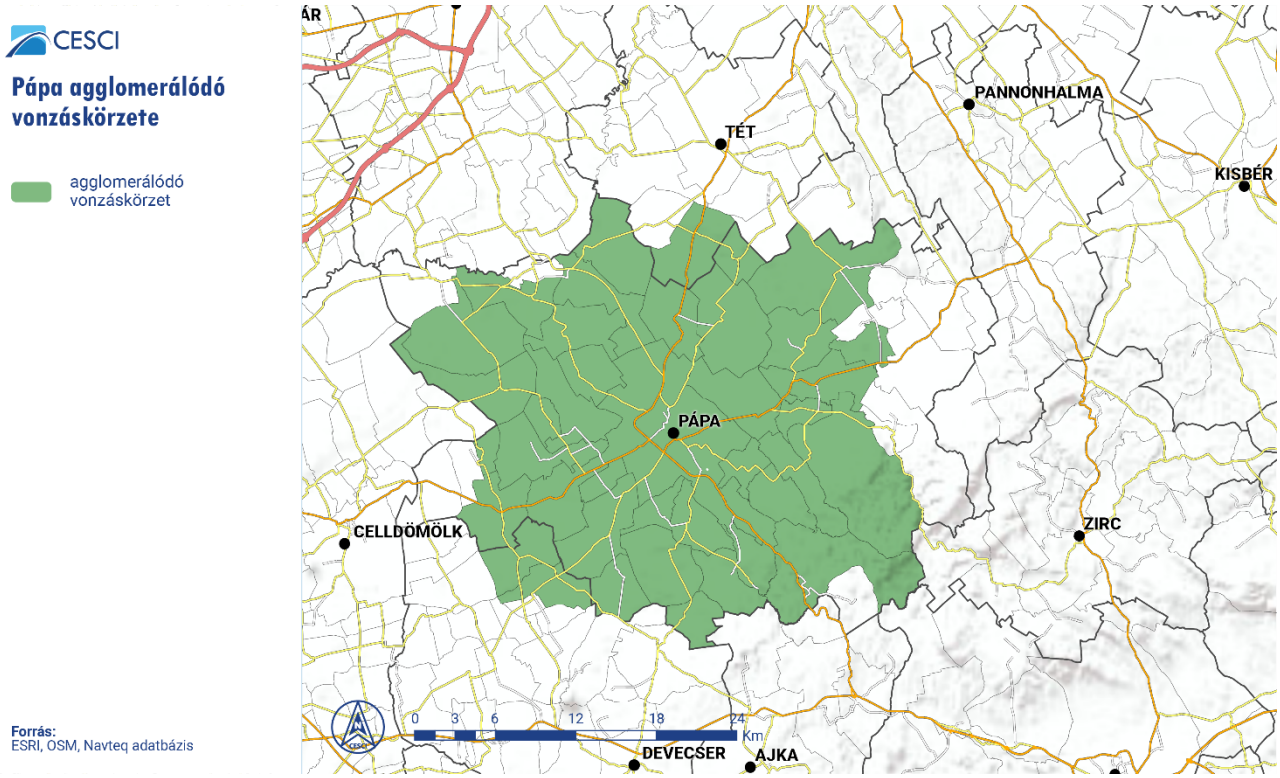

Foglalkoztatási vonzáskörzet

Az oktatási mellett a gazdasági, munkavállalási célú ingázás a legmarkánsabb olyan térbeli folyamat, mely meghatározza Pápa vonzáskörzetének kiterjedését és tematikai jellegét. A foglalkoztatási célú mobilitás által kirajzolt vonzáskörzet (annak határa, ahonnét még jelentősebb számban fogad ingázó munkavállalókat Pápa) elvégződése körülbelül 80-90 km-re fekszik Pápától, a Pápától mért 60 perces közúti időtávolságon belül. A legszorosabb vonzerőt a Pápához csatolt településrészekre gyakorolja a város, de előfordul, hogy Szombathely és Győr irányából is több munkavállaló érkezik Pápára dolgozni. A vonzáskörzet elsődlegessége elsősorban a Pápai járásra, annak is elsősorban a Győrtől távolabbi településeire terjed ki. Járáshatáron átnyúló módon a vonzáskörzet főként Celldömölkig, valamint Devecsert megközelítve a Devecseri járás északi részére terjed ki. Győr hagyományosan erős vonzerőt gyakorol a Pápa környéki térség településállományára, így Pápa vonzáskörzete északi irányban néhány km után elveszíti elsődlegességét, és több munkavállaló ingázik arányaiban Győr irányába köszönhetően a vármegyeszékhely komplex és diverz munkakínálatának, kiterjedt felsőfokú végzettséget igénylő, magasabb jövedelmeket biztosító munkahelyeinek, valamint kedvező elérhetőségének. A KSH felmérése alapján a pápai munkaerőpiaci körzet másodlagosan a győri körzethez vonzódik, míg a pápaitól délebbre fekvő térségeknél valódi konkurenciát képez Veszprém városa. A 2017. évi adatok értelmében a pápai körzet belső foglalkoztatási aránya viszonylag magas, míg a körzetből más körzetbe ingázók aránya inkább alacsony, tehát relatíve erős a város vonzereje. A környező győri és veszprémi körzetek erősebb központi funkcióira és vonzóképességére utal, hogy a tágabb településállomány két fő központja igen magas belső foglalkoztatási aránnyal és jelentős beingázóval rendelkezik.

105. ábra: Munkaerőpiaci vonzáskörzetek Magyarországon és az ingázási kapcsolatos a körzetek között

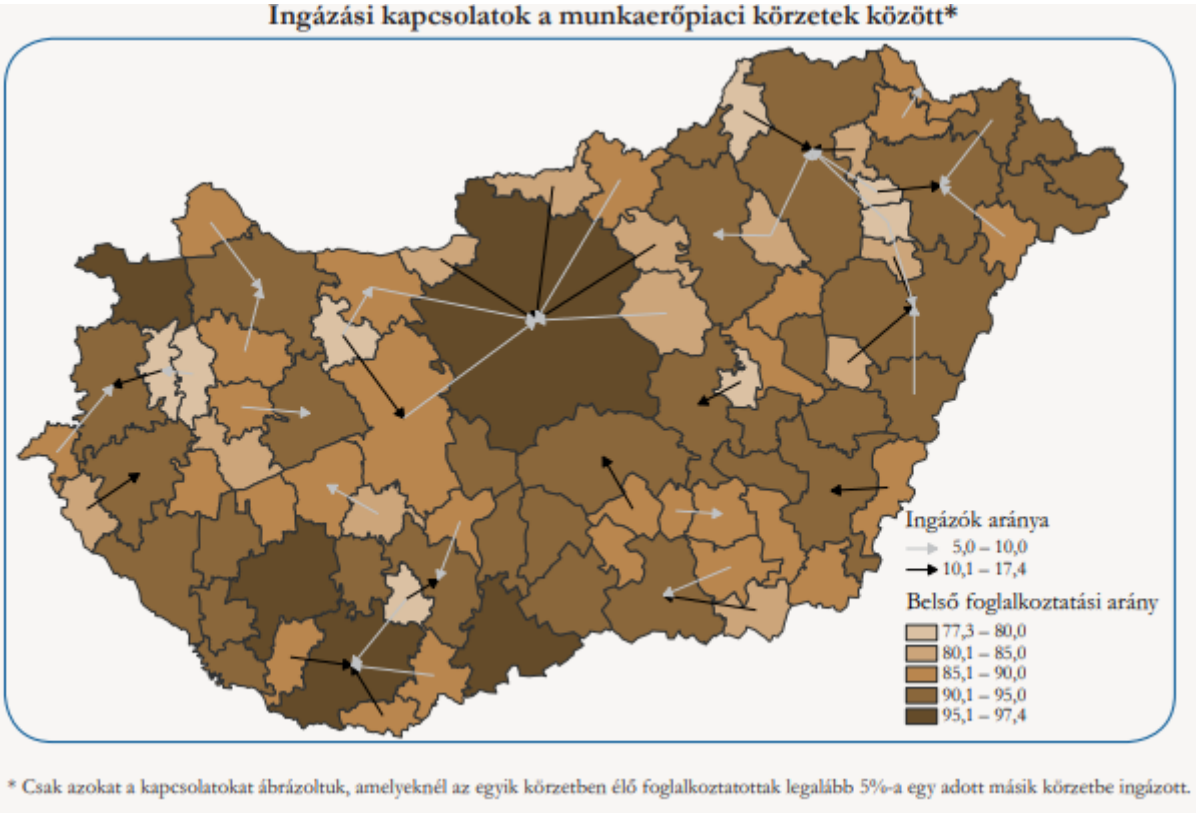

Forrás: KSH Munkaerőpiaci körzetek Magyarországon (2017)

106. ábra: Pápa foglalkoztatási vonzáskörzetei

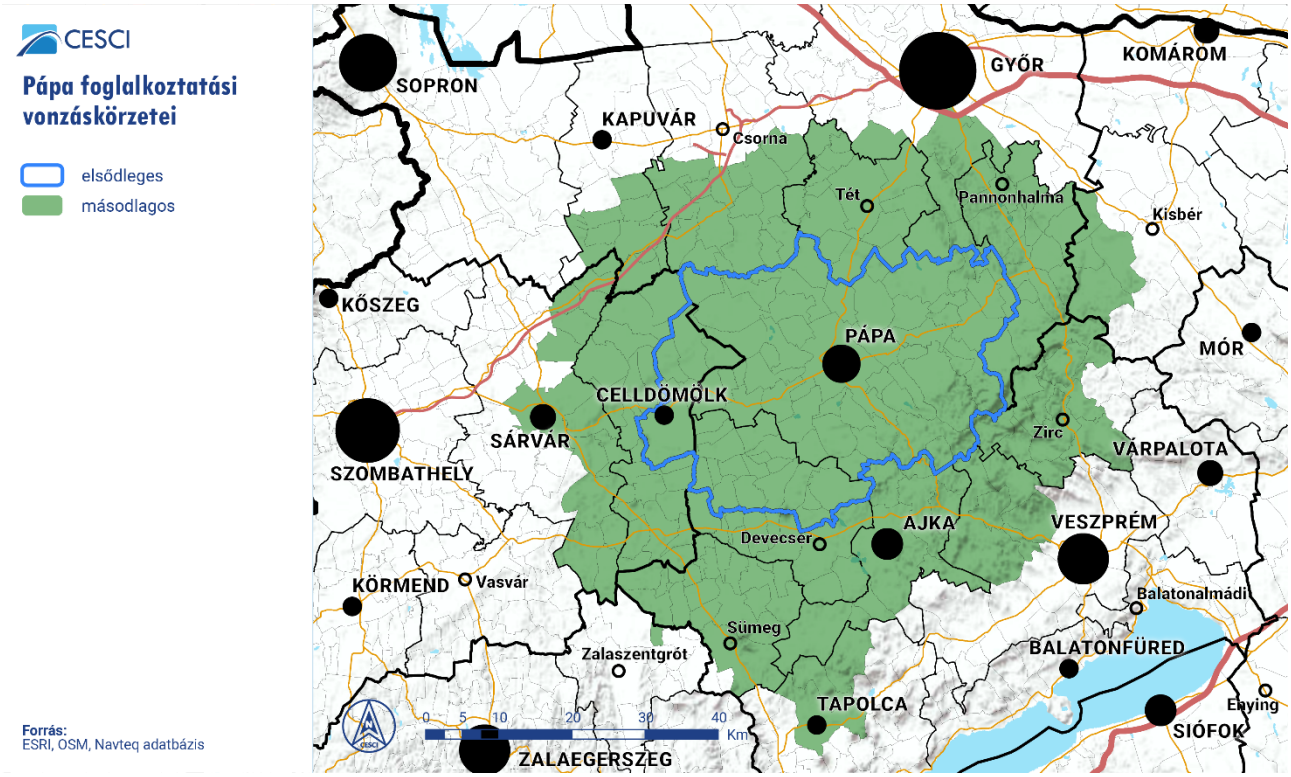

Funkcionális vonzáskörzetek

Pápa hagyományosan egy **iskolaváros**. A foglalkoztatási alapú vonzáskörzet mellett az oktatásban rajzolódik ki legegyértelműbben egy hangsúlyos gravitációs zóna a város körül. A három gimnázium és a három szakképző oktatási intézmény az ipari park mellett számottevő ingázást generál a város irányába. A nagy múltra visszatekintő térségi iskolavárosi szerepkört nemcsak fenntartani, hanem fejleszteni szükséges, aminek legfontosabb része a gazdasági szereplők igényeihez igazított szakképzés.

Az oktatási intézmények közül a legkiterjedtebb vonzáskörzettel a Pápai Református Kollégium Gimnáziuma rendelkezik. A kollégium külföldi, Kárpát-medencei merítéssel is bír. Az intézmény nagy számban vagy arányban vonz diákokat Veszprém vármegye déli, illetve Vas vármegye keleti részéről is, akik közül sokan nem napi ingázás révén, hanem bentlakásos módon oldják meg a bejárást.

Érdemes két iskola példájával röviden szemléltetni, mekkora kiterjedésű a vonzáskörzet, ahhoz mely települések kapcsolhatók. Az Acsády Ignác Technikum és Szakképző Iskola esetében a nem pápai, bejáró-ingázó tanulók lakóhelyei, származási települései közül azok, amelyekről legalább három fő ingázik a pápai intézménybe, a következők, a 2021-2022. tanév adatai alapján: Adásztevel (4 fő), Bakonykoppány (3), Bakonytamási (4), Béb (3), Csót (6), Csögle (3), Dabrony (3), Egyházaskesző (4), Gyarmat (4), Homokbödöge (6), Kemeneshőgyész (8), Kemenesszentpéter (3), Kup (3), Lovászpatona (5), Magyargencs (8), Marcaltő (6), Mezőlak (6), Mihályháza (10), Nagyacsád (3), Nagyalásony (3), Nagygyimót (5), Nagytevel (4), Nemesgörzsöny (3), Nemesszalók (4), Nyárád (3), Pápasalamon (10), Pápateszér (5), Somlószőlős (3), Takácsi (5), Ugod (9), Vanyola (8), Vaszar (4). Kollégiumi férőhelyet nagyobb számban Nyirád településről vesznek igénybe a tanulók (3 fő).

A Jókai Mór Közgazdasági Technikum és Kollégium adatközlése alapján megközelítőleg 75 km-re nyúlik el a város vonzáskörzete a középfokú intézmény tekintetében. A vonzáskörzet kiterjedését szemléltetik azon települések, amelyekről legalább három fő ingázik lakóhelyéről a pápai intézménybe: Adásztevel (8 fő), Dáka (6), Egyházaskesző (5), Homokbödöge (4), Lovászpatona (4), Marcaltő (4), Mezőlak (6), Mihályháza (3), Nagyacsád (7), Nagytevel (3), Nemesgörzsöny (3), Nyárád (10), Pápateszér (3), Szany (3), Takácsi (3), Ugod (6), Vaszar (3). Az iskola bentlakásos tanulói Ajka (4), Celldömölk (3), Devecser (3), Nyirád (5), Tapolca (4) és Veszprém (4) településekről érkeznek.

107. ábra: Pápa oktatási vonzáskörzete

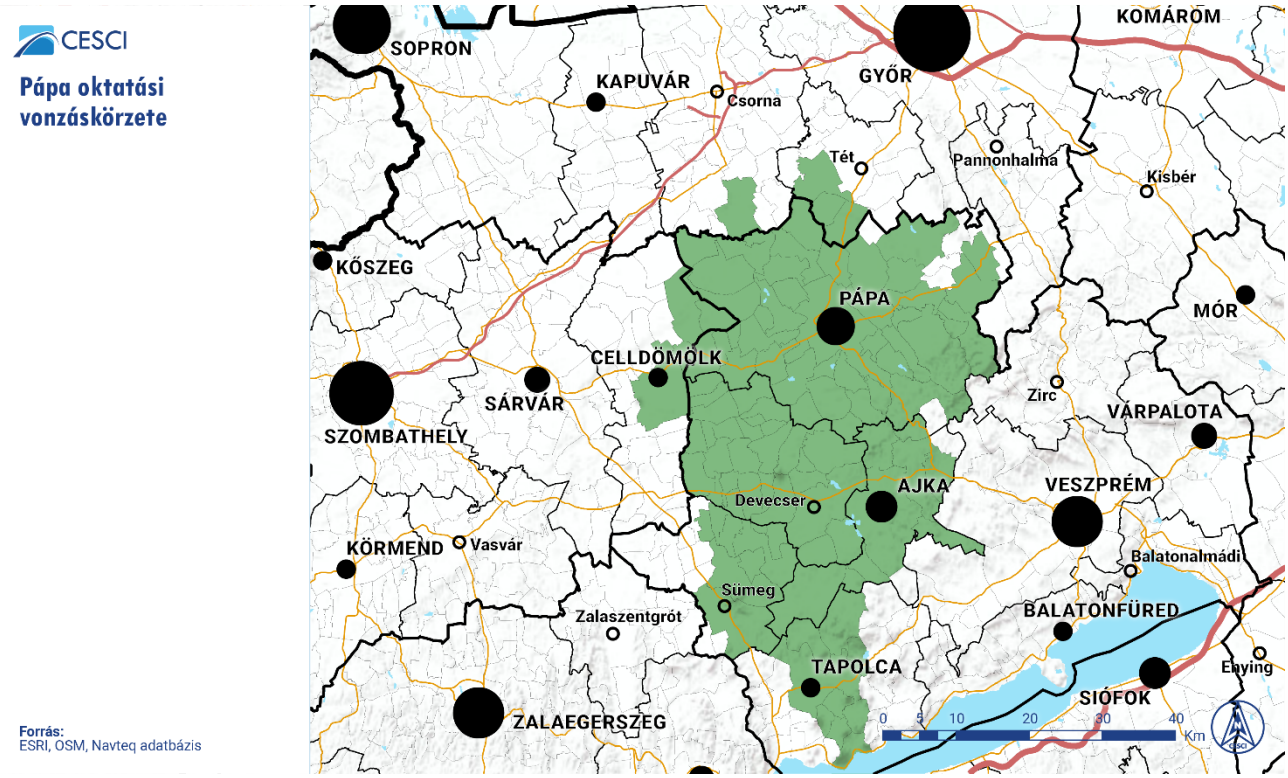

Összességében Pápa általános és középfokú oktatási funkciókat megjelenítő intézményrendszerének vonzáskörzete egy legyezőszerű, dél felé elkeskenyedő alakot vesz fel. E vonzástérség határait nagyjából Tét (ahol már Győr funkciói is vonzanak), Zirc (mely önálló mikrotérségi központ, illetve már nyugati iránya Veszprém felé vonzódik), Ajka (mely hagyományosan versenyhátrányban van Pápa oktatási funkcióval szemben), Tapolca (mely a Balaton északi partjával együtt hiányos oktatási kínálatából is adódóan kijelöli a vonzáskörzet déli elvégződését), Sümeg, Celldömölk (szintén nagy presztízsű, illetve sokoldalú oktatási intézményrendszer nélküli kisvárosok) városok jelölik ki. E térségen belül igen erős Pápa vonzóhatása a közvetlen községű gyűrű településeiben, valamint déli irányban a Pápa–Devecser–Tapolca-tengely mentén.

Az elmúlt évek szisztematikus **rekreáció- és sportalapú** városfejlesztési tevékenységének eredményeképpen Pápára elsősorban a járásában található községek belső gyűrűjéből viszonylag jelentős mozgás indult meg. A Téglagyári úti atlétikai és sportcentrum vált az elsőszámú vonzerővé sportturisztikai szempontból. A Perutz Stadion napi átlagban 300-400 főt vonz, ide sorolva a fizető vendégeket, az iskolai csoportokat, valamint a bérlőként jelenlévő egyesületek sportolóit. A Városi Sportcsarnok a másik keresett, gyakran látogatott sportinfrastruktúra. Napi átlagban 300 fő használja, elsősorban iskolai csoportok, illetve a bérlőként jelenlévő egyesületek sportolói. Rendezvényeken a látógatószám mindkét stadion esetében a megszokott többszöröse is lehet.

Az Esterházy-kastély és kertje, valamint a városi zöldterületek látogatása szintén egy Pápára irányuló kikapcsolódási, szabadidős mozgást teremt a környező települések és a központi város között. A Zöld város I és II projektek jelentősen hozzájárultak ahhoz, hogy a Várdomb, a Belső- és Külső-Várkert és az Erzsébet liget térségében a pihenő, sport és rekreációs funkciók megújuljanak, és vonzó helyszínt szolgáltassanak (játszótér, szabadtéri fitneszpark, új sétány, kerékpáros kapcsolatok, kávézó stb.). A Várkertfürdőn és kapcsolt létesítményein kívül az Esterházy-kastély, a Várdomb, a felújított

Fő tér és egyes kulturális rendezvények, vásárok, bemutatók, zenei koncertek is jelentősebb tömegeket tudnak megmozgatni a szomszédos települések felől Pápa irányába.

108. ábra: Pápa turisztikai és rekreációs vonzáskörzete

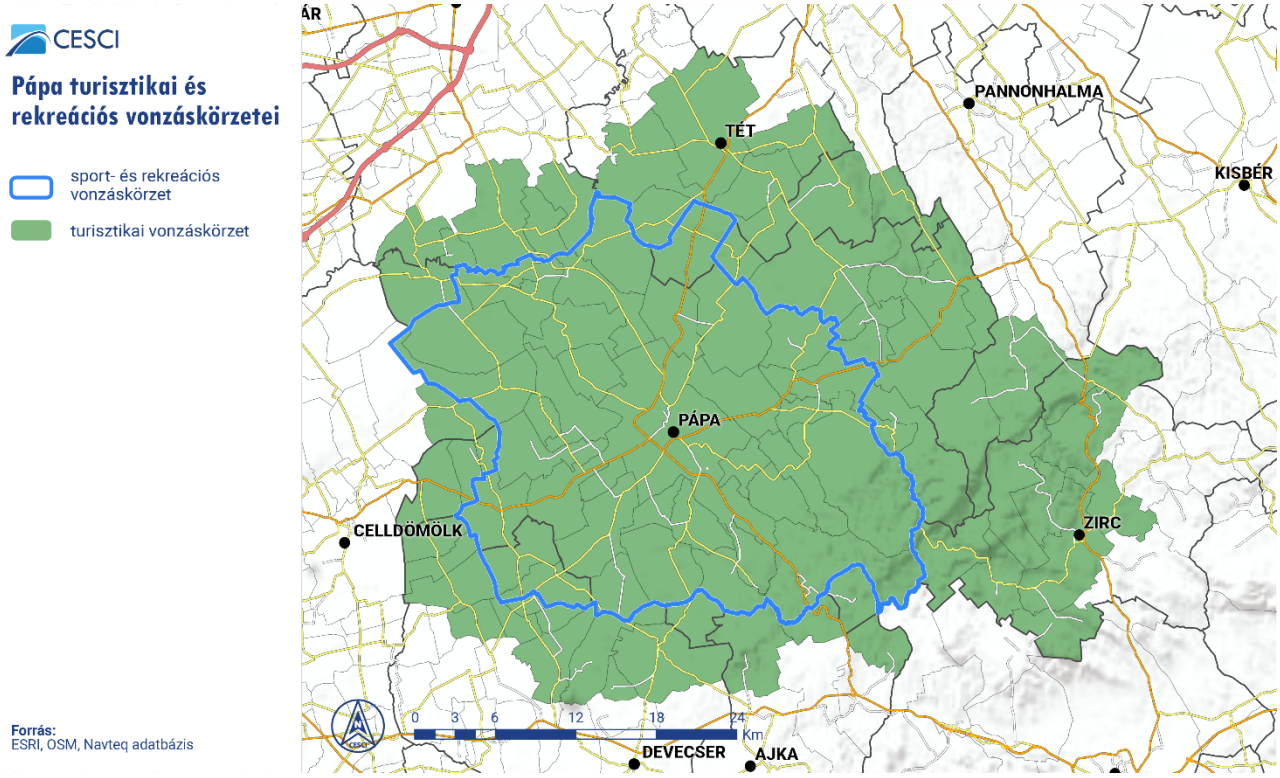

Turisztikai szempontból az Északi-Bakony és a Pápai járás térségében a vendégforgalom volumenét tekintve Pápa a legjelentősebb desztináció. A vonzáskörzetet északról Tét – Pannonhalma (Győr komplex városi kínálata, illetve a pannonhalmi borvidék), délről Devecser – Ajka vonala határolja (amelytől délre, délkeletre már a Balaton-felvidéki üdülőkörzet kezdődik fokozatosan). Nyugatról Pápa vonzerejét Sárvár fürdővárosa, keleten-délkeleten pedig Veszprém tágabb vonzáskörzete szorítja határok közé. A 2003-ban nyílt Várkertfürdő Veszprém vármegye egyetlen termálfürdőjeként jelentős kiterjedésű térségi vonzáskörzettel bír. A 2019-ben 262°051 főt elért vendégforgalom elsősorban Veszprém és Győr-Moson-Sopron megyéből érkezik a fürdőbe. Vonzerejét a komplex gyógyászati és élménykínálatának köszönheti. A sokszínű kínálatából eredően a fürdő vendégforgalma korosztálytól független, a célcsoportok köre kifejezetten változatos, ráadásul külföldi vendégeket is képes vonzani. A fürdő regionális léptékben versenyképes szolgáltatásokkal rendelkezik, amely további fejlesztésekkel még tovább növelhető, azonban a vendégforgalom lényegi kiterjesztését a szálláshely-kínálat hiányosságai akadályozzák. A fürdőt és szolgáltatásait a Kisalföld déli része mellett a Magas-Bakony irányából is igénybe veszik. A Pápain kívül kiemelkedő a Zirci járás részesedése. A vendégforgalom növelése érdekében kiemelt cél a régiós korlátok leküzdése. Az egynapos turizmus és a vonzáskörzet 40-50 km-es határainak kitágítása az elkövetkező évek kiemelt céljai között szerepel. Ugyan Pápa még nem olyan erős desztináció, mint Győr – Pannonhalma térsége, Veszprém vagy a Balaton-felvidék, az elmúlt években jelentős attrakciófejlesztések zajlottak a városban, melyek növelték turisztikai vonzerejét (pl. Fő tér, Esterházy-kastély felújítása, Várkert felújítása).

43. táblázat: A várostérség lehatárolás szempontjai

	tényező	város szerepe	települések köre	települések száma és/vagy felsorolása
A.) Kötött	közigazgatási egység	vármegyeszékhely	vármegye települései	-
		járásközpont	járás települési	Adásztevel, Bakonyjákó, Bakonykoppány, Bakonypölöske, Bakonyság, Bakonyszentiván, Bakonyszücs, Bakonytamási, Béb, Békás, Csót, Dáka, Döbrönte, Egyházaskesző, Ganna, Gecse, Gic, Homokbödöge, Kemeneshőgyész, Kemenesszentpéter, Kup, Külsővat, Lovászpatona, Magyargencs, Malomsok, Marcalgergelyi, Marcaltő, Mezőlak, Mihályháza, Nagyacsád, Nagydém, Nagygyimót, Nagytevelközép, Nemesgörzsöny, Nemesszalók, Németbánya, Nóráp, Nyárád, Pápadereske, Pápakovácsi, Pápasalamon, Pápateszér, Ugod, Vanyola, Várkesző, Vaszar, Vinár
	körjegyzőség léte	körjegyzőségi központ	a körjegyzőségéhez tartozó települések	-
B.) Rugalmas	agglomerálódás	agglomerációs központ	azon települések köre, ahová a városból jellemzően kiköltöznek a helyi lakosok, akik munkavégzés és szolgáltatások igénybevétele céljából továbbra is a városhoz kötődnek	Adásztevel, Bakonyjákó, Bakonypölöske, Bakonyszentiván, Béb, Békás, Csót, Dabrony, Dáka, Döbrönte, Egyházaskesző, Ganna, Gecse, Gyarmat, Homokbödöge, Kemeneshőgyész, Kup, Lovászpatona, Magyargencs, Malomsok, Marcaltő, Mezőlak, Mihályháza, Nagyacsád, Nagyalásony, Nagygyimót, Nagytevel, Nemesgörzsöny, Nemesszalók, Nóráp, Nyárád, Pápa, Pápadereske, Pápakovácsi, Pápasalamon, Takácsi, Ugod, Vanyola, Vaszar, Vinár
	foglalkoztatás	vonzásközpont[27]	az adott városba irányuló munkavégzési célú ingázás kibocsátó településeinek köre	Elsődleges vonzáskörzet települései: Adásztevel, Adorjánháza, Bakonyjákó, Bakonykoppány, Bakonypölöske, Bakonyság, Bakonyszentiván, Bakonyszücs, Bakonytamási, Béb, Békás, Borszörcsök, Celldömölk, Csót, Csögle, Dabrony, Dáka, Doba, Döbrönte, Egeralja, Egyházaskesző, Ganna, Gecse, Gic, Homokbödöge, Iszkáz, Kemeneshőgyész, Kemenesmagasi, Kemenesszentmárton, Kemenesszentpéter, Kerta, Kiscsősz, Kispirit, Kisszőlős, Kup, Külsővat, Lovászpatona, Magyargencs, Malomsok, Marcalgergelyi, Marcaltő, Mersevát, Mezőlak, Mihályháza, Nagyacsád, Nagyalásony, Nagydém, Nagygyimót, Nagypirit, Nagytevel, Nemesgörzsöny, Nemesszalók,

[27] Javasolt forrás: KSH Munkaerőpiaci körzetek Magyarországon c. tanulmány (2017)

	tényező	város szerepe	települések köre	települések száma és/vagy felsorolása
				Németbánya, Nóráp, Noszlop, Nyárád, Oroszi, Pápa, Pápadereske, Pápakovácsi, Pápasalamon, Pápateszér, Somlószőlős, Somlóvecse, Szergény, Takácsi, Ugod, Vanyola, Várkesző, Vaszar, Vid, Vinár, Vönöck
	funkcionális	szolgáltató központ	a város által nyújtott alap, és közép-szintű köz- és piaci szolgáltatásokat napi szinten igénybe vevő térségi lakosok települései	**Oktatási vonzáskörzet:** Adásztevel, Adorjánháza, Ajka, Apácatorna, Badacsonytomaj, Bakonyjákó, Bakonykoppány, Bakonypölöske, Bakonyszücs, Bakonytamási, Béb, Békás, Bodorfa, Borszörcsök, Celldömölk, Csabrendek, Csikvánd, Csót, Csögle, Dabrony, Dáka, Devecser, Doba, Döbrönte, Egeralja, Egyházaskesző, Farkasgyepű, Ganna, Gyarmat, Gyepükaján, Gyulakeszi, Halimba, Hegyesd, Homokbödöge, Hosztót, Iszkáz, Kamond, Káptalanfa, Káptalantóti, Karakószörcsök, Kemeneshőgyész, Kemenesmagasi, Kemenesszentmárton, Kemenesszentpéter, Kerta, Kisapáti, Kisberzseny, Kiscsősz, Kislőd, Kispirit, Kisszőlős, Kolontár, Kup, Külsővat, Lovászpatona, Magyargencs, Magyarpolány, Malomsok, Marcalgergelyi, Marcaltő, Mersevát, Mezőlak, Mihályháza, Mórichida, Nagyacsád, Nagyalásony, Nagygyimót, Nagypirit, Nagytevel, Nemesgörzsöny, Nemesgulács, Nemeshany, Nemesszalók, Nóráp, Noszlop, Nyárád, Nyirád, Oroszi, Pápa, Pápadereske, Pápakovácsi, Pápasalamon, Pápateszér, Pusztamiske, Sáska, Somlójenő, Somlószőlős, Somlóvásárhely, Somlóvecse, Sümeg, Szany, Szentimrefalva, Szergény, Szőc, Takácsi, Tapolca, Tüskevár, Ugod, Úrkút, Vanyola, Várkesző, Városlőd, Vaszar, Veszprémgalsa, Vid, Vinár, Zalahaláp
				Sport és rekreációs vonzáskörzet: Adásztevel, Bakonyjákó, Béb, Békás, Csót, Dabrony, Dáka, Döbrönte, Egyházaskesző, Ganna, Gyarmat, Homokbödöge, Kemeneshőgyész, Kup, Magyargencs, Malomsok, Marcaltő, Mezőlak, Mihályháza, Nagyacsád, Nagyalásony, Nagygyimót, Nagytevel, Nemesgörzsöny, Nemesszalók, Nóráp, Nyárád, Pápa, Pápadereske, Pápakovácsi, Pápasalamon, Takácsi, Ugod, Vanyola, Várkesző, Vaszar
				Turisztikai vonzáskörzet: Adásztevel, Adorjánháza, Bakonybél, Bakonyjákó, Bakonykoppány, Bakonypölöske, Bakonyság, Bakonyszentiván, Bakonyszentkirály, Bakonyszentlászló, Bakonyszücs, Bakonytamási, Béb, Békás, Borzavár, Csehbánya, Csesznek, Csikvánd, Csót,

	tényező	város szerepe	települések köre	települések száma és/vagy felsorolása
				Csögle, Dabrony, Dáka, Doba, Döbrönte, Egeralja, Egyházaskesző, Farkasgyepű, Felpéc, Fenyőfő, Ganna, Gecse, Gic, Gyarmat, Gyömöre, Homokbödöge, Kajárpéc, Kemeneshőgyész, Kemenesszentpéter, Kiscsősz, Kisszőlős, Kup, Külsővat, Lókút, Lovászpatona, Magyargencs, Magyarpolány, Malomsok, Marcalgergelyi, Marcaltő, Mezőlak, Mihályháza, Mórichida, Nagyacsád, Nagyalásony, Nagydém, Nagyesztergár, Nagygyimót, Nagytevel, Nemesgörzsöny, Nemesszalók, Németbánya, Nóráp, Noszlop, Nyárád, Oroszi, Pápa, Pápadereske, Pápakovácsi, Pápasalamon, Pápateszér, Pénzesgyőr, Porva, Rábasebes, Rábaszentandrás, Sobor, Sokorópátka, Somlószőlős, Somlóvecse, Szany, Szerecseny, Szergény, Takácsi, Tét, Ugod, Vág, Vanyola, Várkesző, Vaszar, Vid, Vinár, Zirc
		szolgáltatói hálózati központok (nem szükségszerűen)	bizonyos térségi szinten szervezett (köz) szolgáltatásokban résztvevő települések köre (társulások pl. szociális gondozás, idősellátás, családsegítés, orvosi ügyelet stb.)	-
	fejlesztési cél alapon	a térségi fejlesztéseket koordináló önkormányzat (nem feltétlen, hiszen ágazatonként eltérő lehet a központ pl. szennyvízkezelés)	közmű, turisztikai fejlesztések és szolgáltatások, beszállítói hálózatok (jellemzően csak az agráriumban, hagyományos város-vidék kapcsolat-rendszer)	-

2.3. Helyzetértékelés, szintézis

2.3.1. Prosperáló város

Szakági területek	Értékelési szempontok
A város, várostérség gazdasága	**P1: Térségi gazdasági és innovációs ökoszisztéma jellemzői (ágazati együttműködések, térségi hálózatosodás, kulcsszereplők jelenléte, innovációteremtés, innovációterjedés)** Pápa gyenge innovációs ökoszisztémával rendelkezik; ez igaz vállalati, szervezeti-hálózatosodási, tudásmenedzsment és infrastrukturális szempontból egyaránt. Pápán mindössze néhány külföldi tulajdonú járműipari, textilipari és húsipari nagyvállalat tekinthető a helyi innováció kulcsszereplőinek, azonban azok is elsősorban innovációterjedés (transzfer) révén tesznek szert innovatív gyártási folyamatokra és termékekre, helyben minimális az innovációteremtés. A quadruple helix modell további szereplői csekély tudástermelést folytatnak. Pápán nincs tudományos-technológiai park, innovációs klaszter, gyenge a hálózati együttműködés. Szinte teljesen hiányoznak a magasabb hozzáadott értéket is előállítani képest innovatív vállalkozások, K+F+I kapacitások, beleértve a start-upokat. Pápa a gyártástechnológiák, termékfejlesztések során keletkező tudások helyi alkalmazása, hasznosítása révén vehet részt elsősorban a járműipari beszállítókon és az élelmiszeriparon keresztül a térségi ökoszisztéma ágazati együttműködéseiben.
	P2: A humán erőforrás jellemzői (egészség, tudás, életminőség, munkaképes korúak száma, ingázási adatok) és azok viszonya a helyi gazdaság igényeihez [munkaerőpiac keresleti és kínálati oldala, mennyiségi és minőségi jellemzői)] A munkaerő képzettsége viszonylag alacsony ahhoz, hogy magasabb hozzáadott értékű, innovatív vállalkozói ökoszisztémát teremtő, felsőfokú végzettségű munkahelyek nagy számban jöhessenek létre a városban. Pápán a foglalkoztatási csoportok szerinti megoszlás alapján a szakképzettséget nem igénylő foglalkozások aránya (az összes foglalkozásban álló 20,06%-a) a legmagasabb. Pápán 2022-ben az országos átlaghoz (10.81%) képest nagyobb a gépkezelők, összeszerelők, járművezetők részesedése (11,63%). A középfokú, szakképzést vagy semmilyen képesítést nem igénylő munkakörökkel szemben a felsőfokú foglalkoztatási kategóriákban arányaiban kevés foglalkoztatottal rendelkezik Pápa gazdasága. A felsőfokú képzettség önálló alkalmazását igénylő foglalkozásúak aránya terén Pápa (13,55%) nagymértékben elmarad Magyarország átlagához (16,21%) képest. Pápa ingázási mérlege sokat javult az elmúlt években: a győri, komáromi, veszprémi munkavállalást nagyrészt ki tudja váltani a helyben történő foglalkoztatás. A foglalkoztatási célú mobilitás által kirajzolt vonzáskörzet (annak határa, ahonnét még jelentősebb számban fogad ingázó munkavállalókat Pápa) elvégződése körülbelül 80-90 km-re fekszik Pápától. A város két legnagyobb beszállító cégénél foglalkoztatott 3 ezer munkavállaló 55%-a a környező településekről ingázik Pápára. A munkaerővonzás főként a Devecseri, Sümegi, Celldömölki járás viszonylatában még erősíthető. A város munkaerő-kínálata folyamatosan szűkül; ennek jele, hogy a munkaképes korúak aránya 2010-2022 között 18,3%-kal (3 730 fővel) csökkent. 2022-es

Szakági területek	Értékelési szempontok
	népszámlálás alapján, 2011-es adatokhoz képest Pápán 30-49 éves korcsoportban csökkent a foglalkoztatottak száma (-2%), azonban 50-64 éves korcsoportnál jelentős, 25%-ot meghaladó növekedés detektálható, amely még így is elmarad a járási (30%) és vármegyei (30%) értéktől. A tendencia elsősorban a társadalom elöregedésével magyarázható, amely rámutat arra a jövőbeni kockázatra is, hogy a jelenlegi ellátórendszer jelentősebb reformok nélkül nem lesz fenntartható. A munkaerő csökkenő kínálata miatt külföldi munkavállalók bevonására is van példa. A városban alapvetően az alacsonyabb iskolai végzettséget igénylő munkakörök iránt van nagy kereslet, míg helyben viszonylag szűk a diplomás, magasan képzett értelmiségi réteg foglalkoztatása. Az értelmiségi réteg elvándorlása akadályozza a kreatív, innovatív iparágak és szolgáltató szektor kifejlődését. A munkaerőpiaci igényeket a helyi (szak)képzési rendszer nem tudja kielégíteni. A sikeres foglalkoztatás-bővítő beruházások következtében Pápát fokozódó munkaerőhiány jellemzi. A munkaerőhiány következtében felértékelődnek azok a beavatkozások, amelyek vonzó munkahely-kínálatú várossá teszik Pápát a tömeges munkaerőt igénylő összeszerelő-beszállító tevékenységet végzők és a magasan képzettek számára is. A szűk helyi munkaerő-kínálatból eredően kritikusak azok a mukaerőpiaci és gazdasági beavatkozások, melyek a helyben történő foglalkoztatást ösztönzik a munkavállalási célú ingázással vagy elköltözéssel szemben, és amelyek képesek a Pápára irányuló munkaerő-áramlások indukálására (pl. a magasan kvalifikáltak számára is kielégítő szolgáltatások biztosítása révén az életminőség javítása, innováció-vezérelt és nem munkaerőintenzív szektorok fejlesztése helyben, munkásszálló építése, városmarketing).
	P3: Gazdasági igényeken alapuló humán infrastruktúra, oktatási-nevelési intézményrendszer jelenléte (duális oktatás, szakképzés, digitális készségek, bölcsődei/óvodai ellátás biztosítása a munkavállalóknak) A szülők munkába állását elősegítő bölcsődék és óvodák kapacitásai megfelelnek a lakossági elvárásoknak és szükségleteknek. Pápa valódi, 50-60%-ban nem csak pápai középiskolásokat oktató intézményeknek helyet adó iskolaváros. A középiskolák intézményhálózata regionális szinten is kiemelkedő, és mindegyik járáshatáron is átlépő tanulói migrációt indukál. A prosperáló város elérése terén kulcsfontosságú mindenekelőtt a megfelelő számú szakképzett munkaerő biztosítása a gazdasági igényekkel összhangban. A város három szakképzési intézménye versenyképes oktatást biztosít diákjai számára, amely illeszkedik a helyi nagyvállalatok munkaerő-keresletéhez. Kihívást jelent, hogy a felsőoktatás hiányából és a szűk helyi munkakínálatból adódóan gimnáziumok diákjai felsőfokú tanulmányuk befejeztével nem találnak képesítésüknek megfelelő álláslehetőséget a településen. Az oktatási intézmények digitális felszereltsége jó, de a modern okos eszközök száma limitált, mely nehezíti a digitális készségek fejlesztését. Pozitívum, hogy a diákok és pedagógusok számára internetelérhetőség és számítástechnikai eszközpark minden iskolában biztosított.
	P4: Gazdasági szereplők tőkeereje (magánberuházások alakulása) Pápán összességében átlag alatti a gazdasági szereplők tőkeereje. Az egy lakosra jutó jegyzett tőke tekintetében 2021-ben Pápa (528,1 ezer Ft/fő) a járását megelőzve (337,7), de a Veszprém vármegyei járásközpontok (541,6) és a magyar átlag (2099) mögött helyezkedik el a rangsorban.

Szakági területek	Értékelési szempontok
	A város gazdasági stabilitása nagymértékben kitett néhány tőkeerősebb közép- és nagyvállalat mindenkori sikerességének és versenyképességének. A Yanfeng, az Astotec, a Chi-Fu Csoport (Pápai Hús), a Dunitalia mindenkori tőkefektetései meghatározzák az egész város gazdasági helyzetét. Ebből következően igen sérülékeny a város versenyképessége, és erősen egyoldalú ágazatilag és szervezetileg is a magántőke és -beruházások szerkezete. Egy-egy vállalat kivonulása, telephelybezárása, relokációja egy másik városba alapjaiban ásná alá a város gazdasági működését. A magánberuházások terén kiemelkednek bizonyos termék- és technológiafejlesztések, amelyek piacképes termékeket eredményeznek, és további hozzáadottérték-növekedést biztosítanak. A magánberuházások növeléséhez elengedhetetlen a megfelelő gazdasági infrastrukturális fejlesztések eszközlése mindenekelőtt az ipari parkokkal kapcsolatban. A magánberuházásokat akadályozza a helyben elérhető megfelelően képzett munkaerő alacsony száma is.
	P5: A helyi gazdaság ágazati szerkezete (vállalkozások ágazati megoszlása) A mezőgazdaság és főleg a szolgáltatások mögött viszonylag alacsony az ipar cégeinek száma és részesedése, ahol egy kivételével minden cég a feldolgozóiparban érdekelt. A TEÁOR 2008-as beosztása szerinti bontásban, az iparban összesen 229 vállalkozás került regisztrálásra 2022-ben, az összes vállalkozás 5%-a. Ez főként a szektorban jellemző alacsony önálló vállalkozási kedvvel, valamint a szekunder szektorban domináns közép- és nagyvállalatok súlyával áll összefüggésben; néhány ipari profilú vállalat biztosítja a helyi foglalkoztatás és értéktermelés túlnyomó részét. Ezért önmagában az ipar alacsony részesedése a vállalkozásszámból nem jelenti a szektor alacsony jelentőségét a városban, éppen ellenkezőleg; legtöbbször néhány, a helyi gazdaságot alapjaiban meghatározó cég kezében van az ipari termelés legnagyobb hányada. Pápa egyoldalú gazdaságszerkezettel rendelkezik, ami egyben prosperitásának fenntarthatóságát is megkérdőjelezi. Három szakágazat a meghatározó: a járműipar, a szintén a járműiparhoz köthető műanyagipar, valamint a húsipar. Az 1997-ben alapított ipari parkba betelepült járműipari beszállítók ma a legnagyobb foglalkoztatók, és közvetetten közel négyezer ember megélhetéséért felelnek. Pápa gazdasági profilját jelentős mértékben két autóipari beszállító nagyvállalat, a Yanfeng és az Astotec határozza meg. Együttesen a városban, mintegy 2446 főt foglalkoztatnak. Az agrárszektor két nagyvállalkozása, a Pápai Hús Kft. és a vegyes gazdálkodást folytató Agroprodukt Kft (létszám: 320 fő) közösen 927 főt foglalkoztatnak.
	P6: A helyi gazdasági infrastruktúra helyzete (kereslet-kínálat, közművesítettség, ipari parkok, iparterületek jellemzői) Pápa versenyképességének egyik kulcsterülete a gazdasági infrastruktúra, azon belül is az ipari parkok és barnamezős területek sorsa. Regionális szinten a Pápai Ipari Park a legnagyobb ipari parkok között található a maga 116 hektár kiterjedésével. Az egy órás közúti távolságon belüli ipari parkkal rendelkező települések közül kizárólag Győr koncentrál nagyobb ipari park státuszú gazdasági övezetet, több munkavállalóval. A foglalkoztatottak létszáma alapján az autóipari beszállító cégek a legjelentősebb munkaadók a területen. Összesen 2 446 fő dolgozott 2022-ben a két autóipari cégnél, amely az ipari park foglalkoztatottjainak 78%-át tette ki.

Szakági területek	Értékelési szempontok
	A Pápai Ipari Parkban elfogyott az értékesíthető telek, ezért is van szükség egy második kiépített parkra. A parkok környezetékben további infrastruktúra-fejlesztésre van igény. A területeket feltáró közutak és kerékpárutak kiépítése, a közösségi közlekedés feltételeinek kialakítása és az energetikai ellátórendszer kapacitásainak növelése szükséges. A gazdasági növekedést nagymértékben az határozza meg, rendelkezésre áll-e kellő méretű még kihasználatlan gazdasági terület a meglévő befektetők és a betelepülők számára. A zöldmezős beruházások keretében létesített és megnövelt nagyságú ipari parkokon, az új iparterületek kijelölésén és fejlesztésén túl lényeges a kiterjedt barnamezős területek rehabilitációja is. A barnamezők fontos tartalékterületei a pápai gazdaságfejlesztésnek, ahol turisztikai, sportgazdasági-rekreációs funkciók alakíthatók ki ezzel diverzifikálva a város gazdaságát. Nem elhanyagolható, hogy a rehabilitált területeken megvalósuló fejlesztések az életminőség növelésén keresztül vonzóbb lakó- és munkahellyel rendelkező várossá tehetik Pápát.
A város, várostérség szolgáltatási mixe	**P7: A helyi gazdaságot kiszolgáló szolgáltatási mix jelenléte (fejlett üzleti szolgáltatások elérhetősége, a munkavállalók gyerekei számára bölcsőde/óvoda stb.)** A város a személyes ügyintézés és a vállalkozásokkal fenntartott kapcsolatrendszer fejlesztésében érdekelt. Számos személyes tárgyaláson, üzletember találkozón vettek már részt az ipari park és a város nyújtotta lehetőségek ismertetése végett az önkormányzat szakemberei, gazdasági társaságai. A kapcsolattartáson túl a komplex gazdaságfejlesztést támogató szolgáltatások nyújtása, a befektetésösztönzés is jelen van. A befektetésösztönzés egyrészt a Városfejlesztési Társaság egyik főtevékenysége, másrészt az egész önkormányzati hivatali struktúra támogatja a befektetők letelepedését, növekedését. Az önkormányzat gondoskodik a közművek fejlesztéséről, a különféle engedélyek beszerzésében való segítségnyújtásról, a lehetséges befektetési célterületek feltérképezéséről, a településszerkezeti tervmódosítások elvégzéséről. Komplex, a teljes másfél-két éves betelepülési folyamatot végig kísérő ügyintézés valósul meg egészen az megkereséstől egészen a beruházás befejezéséig. A hivatal koordináló-segítő szerep ellátásával igyekszik támogatni a befektetéseket. A vállalkozásfejlesztés terén külön figyelmet fordítanak a generációváltó és ifjú vállalkozások támogatására. A befektetésösztönzés fontos elemei az ipari parki és barnamezős területek. Az ipari parki fejlesztések beindításához marketingkommunikációs terv is készült.
Az önkormányzat gazdálkodása	**P8: Önkormányzat településfejlesztési forrásainak összetétele, s az elmúlt 5 év tendenciái a saját forrás és a támogatások megoszlását is vizsgálva** 2019 és 2022 között stabilizálódott az önkormányzat gazdálkodása a bevételi oldalt vizsgálva. A helyi önkormányzat összes költségvetési bevétele 6.957.3434 ezer Ft-ot tett ki 2022-ben. A 2022. év bevételi tételeiből a legnagyobb részesedést a helyi adók (2.750.624 ezer Ft, a bevétel 39,5%-a) képezik, melyet az államháztartáson belülről érkező működési célú támogatások (2.653.876 Ft, 38,1%) követnek. A helyi adóbevételeken belül meghatározó az iparűzési adó (1.862.679 ezer Ft, összes bevétel 26,8%-a). Az elmúlt években az EU-s források a fejlesztési célú kiadások fedezetét biztosították. Külső további bevételi források igénybevétele szükséges egyes jelenlegi és jövőbeli fejlesztésekhez azok sikeres végig viteléhez, mivel az eredeti támogatások és betervezett költségek időközben megnövekedtek.

Szakági területek	Értékelési szempontok
	A kiadási oldalt vizsgálva a helyi önkormányzat teljes kiadása 2020-ban történelmi csúcsra, 10.088.178 ezer Ft-ra növekedett, ezzel 2.600.526 ezer Ft-tal meghaladta a 2014-es év értékét. 2022-ben a kiadási oldal sikerült konszolidálni, az önkormányzat teljes költségvetési kiadása 9.867.733 ezer Ft volt. 2022-ben az önkormányzat legnagyobb kiadási tételei közé tartozott az önkormányzat beruházásai (1.393.560 ezer Ft, 15%), valamint a saját és egyéb foglalkoztatottak személyi juttatásai (2.684.665 ezer Ft, 27%) tartoztak. A helyi beruházások értéke a 2016. évet leszámítva minden évben meghaladta 2014 óta a 1.000.000 ezer Ft-os, azaz egymilliárd Ft-os határt. Ez népességarányosan, a település méretét tekintve igen jelentős, aktív önkormányzati szerepvállalásra utal. A beruházások éves összértéke 2016 után tartós növekedésnek indult, és még 2020-ban kiugróan magas szintre jutott el. A beruházások értéke 2022-ben jelentős mértékben, 63 százalékponttal csökkent 2020-hoz képest. Ez elsősorban az ukrán-orosz háborús konfliktussal járó energiaárak drasztikus emelkedésével okolható, a fenntartási költségek elszállása az önkormányzati gazdálkodás stabilitását veszélyeztette, így a beruházók volumenét szignifikánsan csökkenteni kellett.
	P9: Önkormányzati település- és gazdaságfejlesztési együttműködések bemutatása Pápa gazdaságfejlesztési eszköztárában kap helyet a gazdasági társaságok fóruma (Business Leader Forum). A személyes megjelenésre lehetőséget biztosító üzleti találkozókra, fórumokra egyre nagyobb az igény, ezek sikeresnek tekinthetők. Ezért az önkormányzat elkötelezett a kapcsolattartási események folytatásra, megszervezése mellett. Fontos egymás vállalkozásainak megismerése, a tapasztalatcsere. A város a legnagyobb adózóit minden évben vendégül látja, és párbeszédre törekszik velük.

2.3.2. Zöldülő város

Szakági területek	Értékelési szempontok
A város, várostérség szolgáltatási mixe	**Z1: Zöld hálózatok és zöld szolgáltatások térségi kiterjedése: energiatermelés és tárolás kiépítettsége, körforgásos gazdaság jelenléte, a városban elérhető éghajlatváltozáshoz történő alkalmazkodást ösztönző tevékenységek bemutatása** Pápa esetében (zöld) energiaellátási hatókörről és energiatárolási rendszerről nem beszélhetünk, mivel a város nagy volumenű energiatermelési egységgel (napelemparkkal) vagy távhőrendszerrel nem rendelkezik. Az éghajlatváltozás következtében növekszik a villámárvizek száma, ezért a megnövekedett csapadékvíz kezelése érdekében záportározót létesített a város, valamint a vízelvezető árokrendszert folyamatosan fejleszti. Körforgásos gazdaság jelenleg nem épült ki a településen, de annak kialakítására törekszik.

Szakági területek	Értékelési szempontok
A város, várostérség gazdasága	**Z2: Városi és várostérségi gazdasági vállalkozások környezetre gyakorolt hatásai (légszennyezés, talajszennyezés, zaj, szag, teherforgalom stb.) Egyes elemek környezeti terhelési értéke, környezetvédelmi intézkedések** A településen 12 olyan objektum található, melyek működése egységes környezethasználati engedélyezési eljáráshoz (EKHE) kötöttek és/vagy az Európai Szennyezőanyag-kibocsátási és -Szállítási Nyilvántartásban (E-PTRT) való részvételre kötelezettek. Ezek között húsüzem, szennyvíztisztítótelep, téglagyár, fűtőkészülékgyártó üzem, hulladéklerakó, és állattartótelepek találhatók. Az üzemek működése a környezeti hatóság által felügyelt. A rendelkezésre álló információk és adatok alapján a város területén kiemelkedő légszennyezési, talajszennyezési és zajterhelési állapot nem áll fenn, a közúti környezetterhelés csökkentése forgalomszabályozási eszközökkel megkezdődött. A Magyar Honvédség Bázisrepterének zajterhelése a város belterületét elkerüli.
Az önkormányzat(ok) gazdálkodása	**Z3: Önkormányzat és intézményeinek energiagazdálkodása (Önkormányzati ingatlan állomány energia tanúsítványa, megvalósult energetikai fejlesztések), Településüzemeltetés: energiahatékonyságot támogató intézkedések bemutatása** Az önkormányzati intézmények energiahatékonysága az utóbbi években jelentősen javult, mivel több energetikai fejlesztés is megvalósult a városban. Ezek közül tizenkét intézmény korszerűsítése emelhető ki. A beruházások keretében többnyire az épületek nyílászárócseréje és külső hőszigetelése valósult meg, az intézmények tetejét pedig napelemekkel és napkollektorokkal látták el, amelyek az épületek áramellátását és fűtésrendszerét egészítették ki. A fűtéskorszerűsítés keretében beszerzett új vagy felújított gázkazánok a földgázfogyasztás mennyiségének csökkentését tették lehetővé. A fejlesztéseknek köszönhetően egyaránt csökkent a fosszilis energiafelhasználás, az üzemeltetési költségek és az épületek által okozott környezet terhelés is. Összességében az intézmények fenntartási költségei átlagosan 30-40%-kal javultak.
Városi és várostérségi közművek	**Z4: Közműhálózat: Energiaközművek – megújuló energia jelenléte, aránya Csapadékvíz hasznosítása, Vízgazdálkodás, Szennyvízelvezetés rendszere** A közműhálózat megújuló energiával nem rendelkezik. Az épületek energiaellátásában a megújuló energia aránya folyamatosan nő, de nagysága még mindig minimális. A felszerelt napelemek és napkollektorok csak az adott épület energiaszükségleteinek egy részét tudják kiváltani, több épületet is ellátó megosztórendszer nincs. A háztartások az energiát központi villamoshálózatból és földgázból nyerik. Mind az energiagazdálkodás, mind pedig a vízgazdálkodás tekintetében a város szükséglete folyamatosan nő: a város által felhasznált ivóvíznek és gáznak felét, a villamosenergiának közel egyharmadát a háztartások használják fel. A közüzemi ivóvízvezeték-hálózatba, és a közcsatorna-hálózatba bekapcsolt lakások aránya is gyakorlatilag elérte a 100%-ot. A térség legnagyobb szennyvíztelepe a pápai szennyvíztisztító telep, melyre nem csak a Pápa és térségében megépült szennyvízelvezető rendszerből érkezik szennyvíz, hanem fogadja a kommunális szennyvízen kívül a város ipari üzemeinek az előtisztított szennyvizét. 2023-ban a pápai szennyvíztisztító telepen egyetlen alkalommal sem volt határérték túllépés a tisztított szennyvíz kibocsátásakor. Pápát a vízügyi ágazat, árvízvédelmet igénylő települések között nem tartja nyilván, azaz Pápa nem árvíz-veszélyeztetett település. Ezzel együtt a hirtelen érkező nagy intenzitású és hosszabb ideig tartó csapadék okozta helyi vízkár eseményekkel Pápa esetében is számolni kell.

Szakági területek	Értékelési szempontok
	A tapolcafői vízbázis az É-i Bakony ÉNy-i előterében fakadt forrásokra települt. A felszín alatti vizek állapota szempontjából a település érzékeny területen fekszik. A Pápai Strandfürdő a kt.4.1 jelű termálkarszt víztestből nyeri vizét, a kitermelt vízmennyiség alapján fontos vízkivételi helynek minősül.
Városi és várostérségi közlekedés	**Z5: Jellemző közösségi közlekedési módok szolgáltatási oldalon (e-járművek, sharing szolgáltatások stb.)** Pápa közösségi közlekedése a motorizált buszhálózat által biztosított. A szolgáltatás járatsűrűsége nem elégíti ki a térségi igényeket, amely az egyéni közlekedés volumenének bővülését okozza. A járműállomány korszerűtlen, elektromos járművek nem állnak rendelkezésre. Sharing-rendszeren alapuló közlekedési rendszer nem épült ki a városban. Saját fejlesztésű közlekedési applikációval nem rendelkezik a helyi közlekedés, de 2021-től a helyi autóbusz-bérleteket és a helyi napijegyeket már MÁV applikáción keresztül is meg lehet váltani.
Környezet- és természetvédelem	**Z6: Zöldfelületi ellátottság** A város zöldfelületi rendszerét egyrészt a külterületi zöldfelületek, táji elemek, másrészt a kondicionáló funkcióval is bíró belterületi zöldterületek, valamint az intézményi és lakó funkciójú ingatlanok zöldfelületei határozzák meg. Pápán a zöldfelületek aránya (több mint 90%) a teljes közigazgatási területet vizsgálva egészen kedvező, ugyanakkor a zöldfelületek egyértelműen a külterületeken dominálnak, a belterületi zöldfelületi arányok jóval kedvezőtlenebbek (közel 70%). A külterületi zöldfelületek jelentős többsége az alacsonyabb biológiai aktivitásértékkel rendelkező általános mezőgazdasági területek (szántók) közé tartozik, a jóval magasabb biológiai aktivitásértékkel rendelkező erdőterületek kiterjedése jóval csekélyebb. A belterületi zöldfelületi rendszernek a fejlesztése mind mennyiség, mind minőség szempontból tovább folytatandó az elmúlt évekhez hasonlóan, a zöldfelületi arányok alapján különösen a központi belterületen. A szántóföldeken a mezővédő erdősávok aránya nagyon alacsony. Környezetvédelmi szempontból (poremisszió, szélerózió csökkentése) javasolt lenne a több szintű (cserjesávokból, fasorokból) álló zöldsávok kialakítása a főbb utak, mezőgazdasági utak mentén.
	Z7: Természeti ökoszisztémák helyzete Pápa területének beépítésre nem szánt területének jelentős része mezőgazdasági művelés alatt áll. Az ezen kívüli területek közül a Pápa-Tapolcafőtől délkeletre található területek különböző típusú természetvédelmi oltalom alatt állnak. A várostól északra és keletre az országos ökológia hálózat ökológiai folyosójának foltjai találhatók.

2.3.3. Digitális város

Szakági területek	Értékelési szempontok
Város és térsége gazdasága	**D1: Digitális technológia-szolgáltatók helyi jelenléte** A digitális szolgáltatók jelen vannak a településen, többféle előfizetési lehetőséget kínálva a lakosoknak és vállalkozásoknak.

Szakági területek	Értékelési szempontok
	D2: Digitális technológiát alkalmazó cégek jelenléte (közszolgáltatók (beléptető, kamera, irányítórendszerek stb.), Ipar 4.0, szolgáltató szektor) A város gazdaságszerkezetére nem jellemző a digitális szolgáltatásokat kínáló, illetve digitális technológiákat alkalmazó ipari cégek jelenléte. Személy és vagyonbiztonsági rendszereket, tűzjelző rendszereket, beléptető rendszereket egyes intézményeknél, illetve gazdasági társaságoknál egyaránt használnak.
A város és várostérség társadalma	**D3: A lakosság digitális eszköz ellátottsága, kompetenciák, felhasználói szokások (szolgáltatói adatokra és felmérésre alapozva)** A település lakosságának digitális jártassága a 2022-es népszámlálás digitális tevékenységekre vonatkozó adatai alapján jellemezhető. A KSH besorolása a 6 évnél idősebb népesség körében megkülönböztet alapszintű, középszintű, valamint magasszintű digitális tevékenységeket. Pápa esetében az egyes kategóriák megoszlása járási léptékben viszonylag kedvezőnek mondható. Ugyanakkor vármegyei, regionális, illetve országos összevetésben a kizárólag alapszintű tevékenységet végzők részaránya magasabb, míg a középszintű, valamint magas szintű digitális tevékenységet végzők részaránya jellemzően alacsonyabb az átlagnál. A város lakosságának internettel való ellátottsága vármegyei és országos viszonylatban is kedvezőtlennek minősül. A digitális eszközök használatát illetően meghatározók a generációs és a szociális különbségek. A fiatal és aktív korú lakosság ismeri és használja a digitális megoldásokat, de a város népességének jelentős arányát képviselő időskorú népesség, illetve bizonyos hátrányos helyzetű csoportok esetében a digitális kompetenciák és az eszközellátottság hiánya mellett a digitális ügyintézési lehetőségek szembeni bizalmatlanság is fontos szempont.
A város, várostérség szolgáltatási mixe	**D4: A digitális átállást lehetővé tevő infrastruktúra mennyiségi és minőségi jellemzői a humán erőforrás digitális felkészültsége a közszolgáltatásokat végző helyi intézményeknél** Az üzemeltetéshez szükséges számítástechnikai infrastruktúra és a megfelelő szakértelem rendelkezésre áll. A humánerőforrás digitális felkészültsége esetében megfigyelhetők a generációs különbségek. Az idősebb munkavállalók nehezebben fogadják be a digitális ismereteket.
	D5: Digitális ügyintézési lehetőségek a (köz)szolgáltatások területén, digitális felkészültségi állapot (ügyintézésre koncentrálva: infrastruktúra és HR felkészültség) A digitális ügyintézési lehetőségek részét képezik az önkormányzati intézmények működési gyakorlatának, beleértve az állam által központilag bevezetett rendszereket, illetve a helyi közigazgatás ügyeinek egy része esetében is biztosított a digitális ügyintézés lehetősége. Ennek infrastrukturális és felhasználói szinten a humán-erőforrásbeli feltételei is adottak. A lakosság körében negatív az önkormányzat digitális megoldásainak megítélése.
	D6: Digitális (adat alapú) feladatszervezés helyzete a közfeladat ellátásban (egészségügy, szociális ellátás, hulladékkezelés stb.) A közfeladatokat ellátó intézményekben napi gyakorlattá vált a digitális technika alkalmazása. A dolgozók rendelkeznek a jelenlegi működéshez szükséges ismeretekkel, de folyamatos igény van az ismeretek fenntartására, bővítésére, továbbá az eszközpark fejlesztésére.

Szakági területek	Értékelési szempontok
Az önkormányzat(ok) gazdálkodása	**D7: Digitális adatbázisok és adatfeldolgozás az önkormányzati tulajdonú, fenntartású épület-infrastruktúrák esetében, digitális épületüzemeltetés** A digitális épületüzemeltetés terén eseti példa említhető, de nem bevett gyakorlat a városban. Az önkormányzati intézményekben nem került sor okosmérők telepítésére. Az önkormányzat saját és intézményeinek hatáskörében keletkező adatok felhasználása, összeköttetése nem biztosított; vonatkozó tervvel, adatstratégiával nem rendelkezik a város.
Környezetvédelem, városi klíma	**D8: Környezeti szenzorok fajtái, egyéb jellemzői, kapcsolódó adatmenedzsment** A városban nem kerültek telepítésre környezeti paramétereket mérő szenzorok, ezáltal a városon belüli környezeti és klimatikus változások nyomon követése nem biztosított.
Városi és várostérségi közlekedés	**D9: Digitális megoldások a helyi közösségi és közúti közlekedésben (lakossági applikációk, forgalomirányítás, parkolást támogató megoldások stb.)** A helyi és helyközi közösségi közlekedéssel kapcsolatos információk elérhetők digitális formában a szolgáltatást működtető vállalat honlapján, valamint a járművökön és a megállóknál kihelyezett paneleken. A közúti közlekedés szervezésében jelenleg nem alkalmaznak digitális megoldásokat, de kivitelezés alatt áll egy a forgalom figyelését is szolgáló kamerarendszer, illetve a tervek szerint a fejlesztés alatt álló komplex applikációnak egy a parkolást támogató rendszer is részét fogja képezni.
Városi és várostérségi közművek	**D10: Közmű-működtetés szenzoros követése** A városban telepített, közmű-működtetést támogató szenzor nem ismert.
	D11: Lakossági digitális megoldások (applikációk, közterületi okos megoldások stb.) A lakosságot célzó komplex applikáció kidolgozás alatt áll, jelenleg a város megújult honlapja közöl alapvető információkat. Közterületi okos megoldásokra eseti példák (okospadok, okoslámpák) említhetők a városban.

2.3.4. Megtartó város

Szakági területek	Értékelési szempontok
A város, várostérség társadalma	**M1: Demográfiai helyzet** A természetes fogyás és az elköltözések miatt a város népességszáma folyamatosan csökken. A lakosságon belül az idős korcsoportokhoz tartozók aránya – a fiatal generációk hátrányára – ütemesen nő. A település vándorlási különbözete negatív, kitelepülők száma meghaladja a beköltözők nagyságát.
	M2 Helyi identitást meghatározó tényezők és szerepük a helyi /térségi közösség alakításában A város nyugodt, kiegyensúlyozott és büszke polgári légkörrel rendelkezik. Épített örökségei a vármegye legfontosabb műemlékei között találhatóak, amik nem csak a város, hanem a térség fő identifikációs elemeinek számítanak. Iskolái és katonai bázisa által országos szintű ismertségre tett szert. Emellett új identitás – sportváros brand – kiépítésével egészítené ki a meglévő épített és szellemi értékeit.

Szakági területek	Értékelési szempontok
	M3: Térségi mobilitási trendek (várostérségi ingázás) A városba irányuló napi szintű oktatási és munkavállalási ingázás jelentős, amely az ipari park kiépülésével folyamatosan nő. A város ingázási vonzáskörzete főleg a járására koncentrálódik, Győrrel és Veszprémmel szembeni pozícionálása gyenge.
	M4: Társadalmi rétegződés, konfliktusok Számottevő társadalmi konfliktus nem tapasztalható. Az eltérő nemzetiségek közötti kulturális különbségekből fakadó kisebb nézetkülönbségek és lokális feszültségek azonban előfordulnak a városban. Az idős korosztályhoz tartozók aránynövekedése miatt a városi funkciók átértelmezése szükségszerűvé válik, ami generációk közötti érdekellentétet szülhet.
Város és térsége humán infrastruktúrája	**M5: Civil tevékenység jelenléte, szerepvállalása a közfeladatok ellátásában – térségi (tematikus) civil hálózatok jellemzői** 2021-ben összesen 104 darab bejegyzett és 23 darab be nem jegyzett civil szervezet tevékenykedett a városban. Meghatározó közfeladatot ellátó tevékenységek között a hátrányos helyzetűek felzárkóztatása és a szociális segítségnyújtás szerepel (élelmiszersegély, ruhaadomány, beteglátogatások, számítógépes tanfolyamok stb.). Legaktívabb civil közösség a nyugdíjasok egyesülete, amely más városi és járási civil szervezetekkel is aktív kapcsolatot tart fenn.
	M6: Esélyegyenlőség biztosítása és a humán közszolgáltatások elérhetősége területén (pl. szociális bérlakás rendelet) A humán közszolgáltatások a város minden részéről elérhetőek, így a szegregátumokból is. Az esélyegyenlőség jegyében szolgáltatópontot hoztak létre szegregált területen, amely helyben biztosítja a komplex humán szolgáltatások elérhetőségét. A szociális bérlakások állományának száma enyhén csökken, műszaki állapotuk nem kielégítő.
	M7: A leszakadó / veszélyeztetett társadalmi csoportok felzárkózást biztosító városi és térségi akciók, projektek, szervezetek (összhangban az antiszegregációs terv tartalmával) A város esélyegyenlőséget támogató programjainak célkitűzése a mélyszegénységben élők, a roma lakosság és az idősek helyzetének a javítása. Ennek érekében digitális, higiéniai, képzési, életvezetési, egészségügyi és szabadidős programokat szervez. Tanodával jelenleg nem rendelkezik a város, azonban a Cserhaj Csillagház és Szolgáltatóponton dolgozó családsegítő kolléga állandó támogatást és segítségnyújtást biztosít a rászorulók számára. Mindemellett a város több civil szervezete is karitatív tevékenységet folytat, amely elősegíti a szegregált lakosság életkörülményeinek a javítását (gyűjtések, adományok).
A város, várostérség szolgáltatási mixe	**M8: A szolgáltatások elérhetőségének elemzése a lakossági hozzáférés oldaláról, elégedettség (elégedettségi és /vagy igény felmérés)** A város közszolgáltatási kötelezettségeinek eleget tesz, a település minden lakója hozzáfér az alapszolgáltatásokhoz. Gondot jelent azonban az orvoshiány, a kórház helyhiánya és az idősgondozási intézmények korlátozott férőhelykapacitása. A város sportlétesítményeinek és oktatási-nevelési intézményeinek állapota megfelelő, a fejlesztések folyamatosak. Lakossági igényként merül fel a város kulturális kínálatának a bővítése, valamint a háziorvosi rendelők és kórház állapotának és szolgáltatási színvonalának a javítása.

Szakági területek	Értékelési szempontok
A város, várostérség gazdasága	**M9: Társadalmi vállalkozások helyzete (tevékenység, munkaerő vonzáskörzet, piac)** A városban jelentős társadalmi vállalkozás nem működik. Kezdetleges szerveződésnek minősül a gazdasági jelentőséggel is bíró „Idősek Aktívan" Közérdekű Nyugdíjas Szövetkezet, amely az aktív időskorúak számára biztosít – nyugdíj folyósítása mellett – munkalehetőséget, és lehetővé teszi a körükben felhalmozott szaktudás átadását a fiatalabb generációk számára. Tevékenységének köszönhetően a helyi munkaerőhiány csökken, a fiatalok munkatapasztalata pedig bővül.

2.3.5. Kiszolgáló város

Szakági területek	Értékelési szempontok
Településfejlesztési és rendezési tervi összefüggések	**K1: A magasabb szintű területfejlesztési dokumentumokkal való tervezési összhang a településhálózatban elfoglalt szerepe, város és várostérség fejlesztését érintő területspecifikus célok alapján** A vármegyei területfejlesztési dokumentumok Veszprém mellett Pápa megyén belüli jelentős térszervező erejét emelik ki. Kiemelten fontosnak tartják a térség központi szerephez kapcsolódó központi funkciók fejlesztését, a helyi gazdaság várostérségre kisugárzó fejlesztését. A vármegyei területfejlesztési koncepció azt is megállapítja, hogy Pápa térsége inkább Győrhöz, mint Veszprémhez kötődik, és a város fejlesztése a Győrrel közös gazdasági térben, azzal összehangoltan indokolt, ami vármegyeközi koordinációt is igényel. Ezzel párhuzamosan fontos a Veszprémmel és a megye többi településével a szellemi, kulturális, gazdasági kapcsolatok erősítése, valamint a megyén belül észak-déli kapcsolatok fejlesztése.
	K2: A várost és várostérséget érintő területfelhasználási kategóriák és a műszaki infrastruktúra hálózatok főbb elemeinek bemutatása Veszprém Megye Területrendezési Tervének szerkezeti tervének területfelhasználása Pápa térségében leképezi a tájhasználat változását a Dunántúli-középhegység és a Kisalföld között. Míg a várostól délre és keletre az erdős területfelhasználási egységek dominálnak, addig a várostól északra és nyugatra a mezőgazdasági területek lépnek előtérbe. Mindezek mellett területfelhasználási szempontból meghatározó még a térségben Pápa település térsége, valamint az a sajátos területfelhasználású térség, ami a Magyar Honvédség Pápai Bázisrepülőterét fedi le. Az infrastruktúra hálózat meglévő elemein túl (így például a 83., 832. és 834. sz. főutak; 10., 13. 14. sz. vasútvonalak; villamosenergia-átviteli, valamint földgázelosztó vezetékek) tervezett kapcsolatok is érintik a várost (így például a Pápa központi belterületét keletről, illetve Pápa-Borsosgyőrt északról elkerülő út; továbbá az országos, valamint térségi kerékpárútvonalak fejlesztése).

Szakági területek	Értékelési szempontok
	K3: Városi és városkörnyéki települések településfejlesztési és rendezési tervi összhangja a településhatáron érintkező beruházások terén kiemelten Pápa, valamint a szomszédos települések rendezési terveinek összevetése alapján megállapítható, hogy kapcsolódások elsődlegesen az infrastrukturális elemek, valamint különböző védőtávolságok területén vannak, a közigazgatási határai mentén egyik település sem tervez olyan kiemelt beruházást, mely új beépítési szánt terület kialakításával járna. Ugyanakkor az infrastrukturális elemek tervi jelölései alapján a fejlesztési elképzelések térségi egyeztetésének hiánya mutatkozik meg. Több esetben is előfordul, hogy adott település tervezett infrastrukturális fejlesztése, nem, vagy nem ott folytatódik a szomszédos településen, ahol azt a másik település településszerkezeti terve jelöli. Mindez igaz a szomszédos települések és Pápa településszerkezeti tervére is.
A város, várostérség társadalma	**K4: Társadalmi konfliktusok által érintett városrészek műszaki-infrastrukturális érintettsége** A szegregátumok többségének közműellátottsága megfelelőnek minősül, kivételt csak a Rigó lakótelep és a Hódoskamajor jelent. A Rigó lakótelep infrastruktúrája erősen hiányos, a közüzemi tartozások miatt a szolgáltatást sok lakásban felfüggesztették. A Hódoskamajor a város közműhálózatától távol esik, így a szolgáltatásokba való bekapcsoltsága hiányzik, lakásállománya lepusztult állapotú.
A város, várostérség szolgáltatási mixe	**K5: A városi/várostérségi közmű szolgáltatási lefedettsége, infrastrukturális háttere** A közműhálózat lefedettsége a város belterületén teljeskörű, még a belterületek szegregátumaiban is kiépült. A lakófunkcióval rendelkező külterületek (zártkertek, majorok, gazdasági épületek) közművesítettsége azonban eltérő állapotú. Villamos energia mindenhol biztosított, többnyire a vízellátás is, de a vízelvezetés és a gázellátás hiányzik. Távfűtési rendszer nem épült ki a városban. Energiaellátási gondok jelenleg nincsenek Pápán, de a város áramellátási kapacitása korlátot jelenthet a jövőbeli iparfejlesztések számára.
	K6: városi hősziget jelenség a városban vagy térségében, a városi klíma kialakulásában és hatásainak mérséklésében meghatározó építészeti-műszaki megoldások Több ponton is tetten érhető a városi hősziget jelensége a városban, elsősorban a belváros magas beépítésű övezeteiben, a vasútállomás és a belvároshoz közeli ipari létesítmények környékén, illetve a Felsőváros városrész kiskereskedelmi üzleteket és szolgáltatásokat koncentráló övezetében. Térségi szinten város közelében fekvő bázisrepülőtér emelhető ki, mint nagy kiterjedésű, környezeténél lényegesen magasabb felszíni hőmérsékletű zóna. A magas felszíni hőmérséklettel sújtott belvárosi területek közvetlen szomszédságában található közparkok, kiváltképp az Erzsébet liget és a Várkert, jelentős szerepet játszanak a negatív hatások mérséklésében, hasonlóképp a város külterületének keleti és délkeleti szektorában húzódó, nagy kiterjedésű, aktív, erdős-fás területekhez.

Szakági területek	Értékelési szempontok
A város, várostérség gazdasága	**K7: gazdasági területek fekvése, kihasználtsága, közlekedési kapcsolatai, ingatlanpiaci viszonyok alakulása (kereslet-kínálat vizsgálata)** A város délnyugati részén, a 83-as út városi elkerülője mellett elhelyezkedő Pápai Ipari Parkban 97 hektár hasznosítható terület található, amely egy 40 hektáros betelepült területből és egy 57 hektáros még nem hasznosított területből tevődik össze. A hasznosítható területből 41%-os az iparterület betelepültsége. A Pápai Ipari Parkból 55 hektár, még beépítetlen hasznosítható terület az elmúlt években új tulajdonos kezébe (Chi-Fu cégcsoport) került. További szabadon értékesíthető terület a parkban már nem áll rendelkezésre. További zöldmezős iparterületek jelenleg nem állnak rendelkezésre. Pápát beépítésre nem szánt területek, erdők, mezőgazdasági területek veszik körbe. Ezen besorolású területek kiszabályozása időigényes és problémás lenne. A közeljövőben azonban egy második ipari park létesítésére lesz szükség. A város ezt felismerve Ipari Park II elnevezéssel egy új park létesítésével is foglalkozott már. Az „Iparterületek fejlesztése a pápai Felsővárosban" projekt során már feltártak iparterületek számára a város északnyugati sarkában egy új gazdasági zónát. A 83-as út melletti, Szabó Dezső utca végében fekvő terület infrastrukturális kiépítése az új befektetők számára a városvezetés részéről célként fogalmazódott meg. Az említett ipari területek fő közlekedési kapcsolatát a 2023-ban megépült M83-as gyorsforgalmi út adja, amely összeköttetést teremt Győrrel és az M1-es autópályával.
Az önkormányzat(ok) gazdálkodása	**K8: ingatlan gazdálkodás, kereslet-kínálat elemzés, önkormányzati vagyonkataszter szerkezete, intézményfenntartás meghatározó pozitív és negatív műszaki feltételek** Pápa térségi versenytársaihoz képest kevésbé vonzó ingatlanpiaccal rendelkezik, mivel a használt lakásainak átlagos ára 2022-ben 20,07 millió Ft volt. Keresleti oldalról – az ezer lakásra jutó értékesített használt lakások száma alapján – 2022-ben a város értéke (31 db/1000 lakás) a régiós és a vármegyei átlagot minimálisan meghaladta, kínálati oldalon viszont – ezer lakosra jutó lakások száma alapján – az országos és a Veszprém vármegyei járásközpontok szintje alatt maradt (456,5 db lakás/1000 fő). Ez az érték a 2011-ben 430,8 db/1000 fő volt, tehát a kínálat 14%-kal bővült. Az ezer lakásra jutó új építésű lakás aránya Pápán igencsak alacsony (1,97 új lakás/1000 lakás). Az önkormányzati vagyonba fektetett eszközállomány összesen 31.871.993 ezer Ft-ot tett ki 2022 végén. A legnagyobb tételt a tárgyi eszközök képviselik (25.693.841ezer Ft), míg a legkisebbet az immateriális javak (72.465 ezer Ft). Míg a többi tétel kisebb, 5-25%-os változást könyvelhetett el, az immateriális eszközállomány jelentősen, közel 35%-kal csökkent 2017 és 2022 között. Az önkormányzati vagyonba fektetett eszközállomány összesen 31.871.993 ezer Ft-ot tett ki 2022 végén. A legnagyobb tételt a tárgyi eszközök képviselik (25.693.841ezer Ft), míg a legkisebbet az immateriális javak (72.465 ezer Ft). Míg a többi tétel kisebb, 5-25%-os változást könyvelhetett el, az immateriális eszközállomány jelentősen, közel 35%-kal csökkent 2017 és 2022 között.

Szakági területek	Értékelési szempontok
	Az intézményfenntartás során a város törekedik arra, hogy a közfeladat-ellátás és szolgáltatásnyújtás hatékonyságát növelje, a meglévő infrastruktúrát jobban kihasználja, a feladatellátásban tapasztalható párhuzamosságokat kiküszöbölje, a létszámgazdálkodást racionalizálja, a pénzügyi forrásokat pedig jobban kihasználja. A rendelkezésre álló intézmények fenntartása során számottevő kihívást az energiahatékonyság növelése jelent. A középületek elavult műszaki állapota miatt fenntartásuk energetikailag nem hatékony, ezért komplex energetikai felújításra szorulnak. Ennek érdekében jelentős előrelépést már tett a város, de a felújítás még mindig nem teljeskörű. Az elért eredmények láthatósága érdekében szükségszerű egy energiagazdálkodási nyilvántartórendszer kialakítása.
Városi és várostérségi közlekedés	**K9: Közlekedési infrastruktúra általános állapota, kedvező és kedvezőtlen feltételek valamennyi közlekedési módban** A város kiemelt figyelmet fordít a közlekedéshálózat fejlesztésére és a biztonságos közlekedés feltételeinek a megteremtésére, ezért a közutak minősége megfelelő, a járdák állapota jó, néhol töredezett. A nyugati elkerülő út mentesíti a belterületeket az észak-déli tranzitforgalomtól, azonban a kelet-nyugati forgalom csak a városon keresztül tud áthaladni. A keleti elkerülő út hiánya miatt a Somlai út, Budai Nagy Antal utca, Gyimóti út, Veszprémi út és az általuk közrefogott körforgalom kapacitása nem felel meg a jelentkező forgalomterhelésnek. A belváros területén 2 650 parkolásra alkalmas hely található, amelyből 530 db fizetős várakozóhely. A fizetős parkolózónák nagysága meglehetősen kicsi, díjszabásuk nem arányos (belvárosi díjak alacsonyak, külsőbb területek díjai magasak más városokhoz képest). Ingyenes nagy kapacitású parkolóból kettő van a városban: a Bástya utca mentén (150 db) és az autóbusz-pályaudvar közelében (200 db). A helyi közösségi közlekedést buszhálózat biztosítja, melynek lefedettsége megfelelő (hiányosság csak a Bocsor-városrész és a nyugati lakóövezet területén tapasztalható). A járatsűrűség azonban nem kielégítő, főleg az oktatási és munkahelyi ingázást szolgálja ki. A buszok járműparkja nem korszerű, elektromos busszal nem rendelkezik. Az egyéni közlekedési módok térnyerésével a személygépjárművek száma folyamatosan nő (2020: 12 556 db), melyek közül az elektromos meghajtásúak aránya kisebb mint 1,6%. Sharing-rendszeren alapuló közlekedési rendszer nem épült ki a városban, és saját fejlesztésű közlekedési applikáció sem áll az utasok rendelkezésére. A város kerékpárút-hálózata 2020-ban 10,4 km-t tett ki. Ezen utak minősége megfelelő, kiépítésük és felújítások folyamatos, azonban a kerékpáros közlekedést segítő infrastruktúra (fedett tárolók, szervízpontok) hiányos. A gyalogos közlekedés biztonságának fokozását szolgálja a nagy forgalmú kereszteződések akadálymentesítése, forgalomlassító szigetek kialakítása, valamint a Fő tér és környékének forgalmirend-változása. Lakossági igényként merült fel az utak minőségének javítása, a kerékpárút-hálózat bővítése (Kéttornyúlak irányába) és fedett kerékpártárolók kialakítása.

Szakági területek	Értékelési szempontok
Városi és várostérségi közműhálózat	**K10: Közművesítettség mértéke, állapota, kedvező és kedvezőtlen feltételek, közműellátottság kapacitási helyzetét, bővítési lehetőségei** A város közművesítettsége szinte teljeskörű, kapacitásgondokkal nem küzd. A lakások 99%-ának szennyvízelvezetése megoldott. Problémát csak a szűk keresztmetszetű vízelvezetési rendszer jelent, amely intenzív esőzések esetén nem képes a lehullott csapadékmennyiséget elvezetni. A szennyvíz és csapadékvíz külön rendszeren keresztül való elvezetése még nem mindenhol megoldott. A külterületek közműhálózata hiányos, többnyire csak a villamos energia biztosított. A város áramellátási hálózata jelenleg kielégítő, de új ipari szereplők megjelenésével leterheltté válik, ezért az elosztóhálózati hely fejlesztése szükségszerű.
Zöldfelületi rendszer vizsgálata	**K11: Zöld infrastruktúra hálózat nagysága, betöltött szerepe** A vonatkozó összegző megállapítások lásd a Z6-os pontban, a részletesebb elemzést pedig a „Zöldfelületi rendszer vizsgálata", valamint a „Környezetvédelem" c. fejezetben.
Az épített környezet vizsgálata	**K12: Területhasználat elemzése, funkció nélküli ingatlanok, kihasználatlan ingatlanok nagysága, státuszuk okainak bemutatása, beépítésre szánt és beépítésre nem szánt területek nagysága, elhelyezkedése, funkcionalitása, beépítés, beruházás megvalósulását veszélyeztető egyéb építési korlátozások, potenciális fejlesztési területeket összesítő kataszter** A hatályos településszerkezeti terv alapján a város közel 20%-a beépítésre szánt (1 828,4 ha), míg 80%-a beépítésre nem szánt (7 332,4 ha). A város központi belterületének területfelhasználását alapvetően a sugaras övezetesség jellemzi, a belső magterületen a kisvárosias lakóterület, valamint településközponti és intézményterületi vegyes területek dominálják; a következő sávban jellemzően kertvárosias lakóterületek találhatók, melyeket foltokban nagyvárosias lakóterületek, intézményi vegyes területek valamint zöldterületek színeznek; a központi belterület több helyen is kereskedelmi, szolgáltató valamint ipari gazdasági területek keretezik. A csatolt települések belterületére a falusi lakóterület területfelhasználás jellemzi. A város külterületein dominálnak a beépítésre nem szánt területek, melyek 65%-a mezőgazdasági terület, 10%-a erdőterület. A város településszerkezeti tervének 2019. évi módosításával a város belterülete közel 300 hektárral nőtt (+19,2%). A növekmény jelentős részét az tette ki, hogy a központi belterületet a 83-as útig tolták ki. A növekmények a központi belterület esetében alapvetően gazdasági, illetve lakóterület-fejlesztési célúak, míg a csatolt településrészeket érintő bővítések esetében jellemzően lakóterület-fejlesztési célúak. Ezen belterületi növekményeken kívül a településszerkezeti terv további fejlesztési tartalékterületeket tartalmaz már korábbról a déli ipari park területén, a Celli út és a Határ út közötti területen, valamint kisebb mértékben a Külső Veszprémi úton. Az ingatlangazdálkodás tekintetében az önkormányzati lakásállománnyal kapcsolatban a forráshiány akadályozza a leromlott állapotú ingatlanok kiadás útján történő hasznosítását. A Pápai Ipari Parkból 55 hektár még beépítetlen hasznosítható terület az elmúlt években a pápai önkormányzattól értékesítés útján magántulajdonba került, míg a város vagyongazdálkodásában álló Ipari Park II 5,95 ha kihasználatlan területtel rendelkezik. Az egykori dohányszárító épülete és környezete forráshiány miatt még kihasználatlan városi tulajdon, de a magántulajdont képező volt textilgyári tömb szintén régóta használaton kívül van. A 2003-ban bezárt Strandfürdő városi tulajdonba kerülése folyamatban van.

Szakági területek	Értékelési szempontok
	A települést érintő főbb építési korlátozások között kell megemlíteni a műemlékvédelem alatt álló területeket, valamint épületeket érintő korlátozásokat; a város területén található 90 régészeti lelőhelyet; a repülőtér védőtávolságait, valamint magassági korlátozásait; a hidrogeológiai és vízminőségvédelmi védőterületeket; valamint a természetvédelmi területeket (ezek jelenleg is beépítésre nem szánt területeket érintenek). Pápa nem rendelkezik fejlesztési területeket összesítő elektronikus kataszterrel.
	K13: Települési identitást meghatározó épített-művi környezeti elemek (beleértve a védettséget élvező elemeket is) A város Településképi Arculati Kézikönyve így ír a településképi szempontból meghatározó építészeti értékekről: Pápa területén 35 db műemlék és a hozzá tartozó műemléki környezet, a történeti városmag műemléki jelentőségű területe, valamint több nyilvántartott műemlék található. Jelentősebb műemlékek a Fő téri nagytemplom, az Esterházy-kastély, a Református Ótemplom, a Ferences templom és kolostor, a Zsinagóga, a Kékfestő műhely, a Városháza, stb. Ezek többsége Pápa műemléki jelentőségű területén belül található. Helyi védelemre javasolt épületek katasztere 2017-ben készült el, és közel 400 épületet tartalmaz. Ezek között megtalálható az a közel 50 db villaépület, melyek nemcsak jelentős számukkal, hanem megőrzött jó állapotukkal is Pápa jellegzetes arculatát képezik. Ugyanakkor a város arculatát korábban meghatározó malmok mára rossz állapotúakká váltak, eltűntek, kivételes példa, ha fogadóként funkcionál némelyik.
A táji és természeti adottságok vizsgálata	**K14: Tájhasználat értékelése, tájhasználati konfliktusok kezelése** A város tájszerkezetének meghatározó elemei a külterületet uraló általános mezőgazdasági területek, melyek jellemzően szántó művelési ágúak; a város délkeleti részén a vízfolyások által szabdalt, lankás természetes és természetközeli élőhelyek, a patakvölgyeket kísérő nádasok, gyepek; a város területén foltszerűen jelenlévő erdő; valamint a belterülettől délkeletre elterülő dombok, melyek hagyományosan a szőlőterületek, zártkertek helyszíne. Kiemelkedő tájhasználati konfliktus a városban nem azonosítható, ugyanakkor két olyan terület is megnevezhető, ahol a kialakult tájhasználat megőrzése különös figyelmet igényel. Egyrészt az ökológiai hálózat ökológiai folyosójában lévő patak-menti gyepes területeken, erdőkben, legelőkön és szántókon, a területek használatának és beépítésének ökológiai szempontú korlátozása biztosíthatja a rendszer folyamatosságát és lehetőséget teremt a természeti területek, erdőterületek bővítésére, fejlesztésére is. Másrészt a korábban hagyományosan szőlőművelésre szolgáló területek a központi belterület közelében átalakulóban vannak, a mostani kertes mezőgazdasági besorolás a kialakult tájhasználat fenntartását szolgálja, ugyanakkor más városok példáját megvizsgálva az intenzívebb, lakófunkciójú átalakulás hosszú távon a területet használók és az önkormányzat közös szándéka mentén állítható meg.

2.4. A város irányítási és működési modellje

A stratégia végrehajthatóságát és a stratégiai ciklus sikerességét befolyásoló egyik legfontosabb körülmény, hogy a város milyen irányítási és működési háttérrel rendelkezik és az milyen hatékonysággal képes a stratégiai ciklus egyes lépéseiben foglalt műveletek végrehajtására. Ennek érdekében a következő fejezetben a város jelenlegi irányítási, valamint működési modellje került áttekintésre, kitérve a várostérségi koordináció jelenlegi szintjére.

2.4.1. Irányítási modell

A jelenlegi irányítási modell az FVS módszertanban meghatározott kérdések mentén kerül bemutatásra.

A képviselőtestület munkáját támogató szakbizottságok

A képviselőtestület munkáját három **szakbizottság** támogatja – a Gazdasági Bizottság, az Ügyrendi és Összeférhetetlenségi Bizottság, valamint a Humánerőforrás Bizottság –, melyek szerepe a stratégiaalkotásban minimális. Tevékenységük a döntések előkészítésére, a végrehajtásban való részvételre, valamint véleményezésre, javaslattevésre és ellenőrzésre terjednek ki. A településfejlesztéssel és költségvetéssel kapcsolatos ügyekben a Gazdasági Bizottság véleményező jogköre jelentős, míg a szociális és köznevelési ügyek szakmai felügyeletéért a Humánerőforrás Bizottság felel. Az Ügyrendi és Összeférhetetlenségi Bizottság stratégiaalkotásban betöltött szerepe marginális. A szakbizottságok mellett öt **tanácsadó testület** működik, amelyek képviselőtestületi döntés által jöttek létre, és szervezeti és működési szabályzattal rendelkeznek. Döntéshozó jogkörük nincs, csak javaslattevő és véleményező jogosultsággal bírnak. A három csatolt településrész egykori részönkormányzataiból alakult tanácsadó testületek (Borsosgyőri Városrész Tanácsadó Testülete, Kéttornyúlaki Városrész Tanácsadó Testülete, Tapolcafői Városrész Tanácsadó Testülete) a településrészek stratégiaalkotásba való bevonását biztosítja. 2019-ben ez egészült ki az Öreghegy-Kishegy-Törzsökhegyi Városrész Tanácsadó Testületével, ami a külterületi zártkertek lakóinak érdekét képviseli. A településrészek tanácsadó testületei az adott városrész önkormányzati képviselőjéből és további négy-négy településrészen élő tagból áll. Az ötödik tanácsadó testület a Bűnmegelőzési és Közbiztonsági Tanácsadó Testület, amely bűnmegelőzési kérdésben segíti a döntéshozók munkáját.

Az Önkormányzat szervezeti egységei, és azok részvétele a stratégiai ciklusban

A hivatal szakmai vezetéséért a **jegyző** felel, aki többek között koordinálja a képviselőtestületi és bizottsági előterjesztések elkészítését, biztosítja a jogszabályok betartását és tanácskozási joggal részt vesz a képviselőtestület és a bizottság ülésein. A jegyzőt távollétében az aljegyző helyettesíti. A hivatal és az önkormányzat ellenőrzéséért a belső ellenőr felel, aki külső szakértőként felügyeli a szervezet működését. A Polgármesteri Hivatal munkaszervezete négy osztály működéséből áll össze. A stratégiaalkotás folyamatában a négy osztály vezetője kiemelt szerepet tölt be. A **Városfejlesztési Osztály** feladatai közé tartozik a városüzemeltetés, a településrendezési és településfejlesztési tervek előkészítése, felülvizsgálata és végrehajtása. Ezen osztály alá tartozik a Beruházási Csoport, mely felelős az önkormányzati beruházások, pályázatok előkészítéséért, szervezéséért és lebonyolításáért. A **Gazdasági Osztály** a költségvetés tervezéséért és végrehajtásáért, az intézmények pénzügyi-

gazdasági ellenőrzéséért, az önkormányzati vagyonnal való gazdálkodásért és az önkormányzat gazdasági programjáért felel, valamint ellátja a helyi adókkal kapcsolatos feladatokat. Hozzá tartozik a Költségvetési Csoport, az Adóügyi Csoport, az Adóbehajtási- és Ellenőrzési Csoport és a Vagyongazdálkodási Csoport. Az **Önkormányzati és Szervezési Osztály** többek között a képviselőtestület, nemzetiségi önkormányzatok, bizottságok tevékenységével kapcsolatos feladatok ellátását, a személyzeti ügyek intézését, valamint az informatikai feladatok kezelését biztosítja, felügyelete alá tartozik a Gondnokság. A **Szociális és Közigazgatási Osztály** szervezeti egysége az Igazgatási és Lakásügyi Csoport és a Szociális és Hatósági Csoport. Előbbi csoport feladata többek között az önkormányzati lakásgazdálkodás, birtokvédelmi, hagyatéki, a közösségi együttélés alapvető szabályait sértő magatartásokkal kapcsolatos ügyek intézése, az anyakönyvvezetéssel kapcsolatos feladatok, míg utóbbi csoport ellátja a pénzbeli és természetben nyújtott szociális, valamint a gyermekek és fiatal felnőttek rászorultságra tekintettel nyújtható támogatásokkal kapcsolatos ügyeket, valamint egyéb hatósági ügyeket (kereskedelmi igazgatás, szálláshely szolgáltatás, fás szárú növények védelme, telepengedélyezés, zenés-táncos rendezvények) intéz. A **stratégia megvalósításában** részt vesz a jegyző irányításával az osztályvezetők, valamint számottevő szerepet játszhatnak még a Beruházási Csoport és a Vagyongazdálkodási Csoport vezetői. A **stratégiai ciklus** szempontjából kiemelten **fontos szervezeti egység** a Városfejlesztési Osztály, a Gazdasági Osztály és a Szociális és Közigazgatási Osztály, amelyek egyebek mellett a városfejlesztéssel, zöld és digitális átállással kapcsolatos kompetenciákért is felelnek.

109. ábra Pápai Polgármesteri Hivatal szervezeti felépítése (Forrás: Pápa Város Önkormányzata)

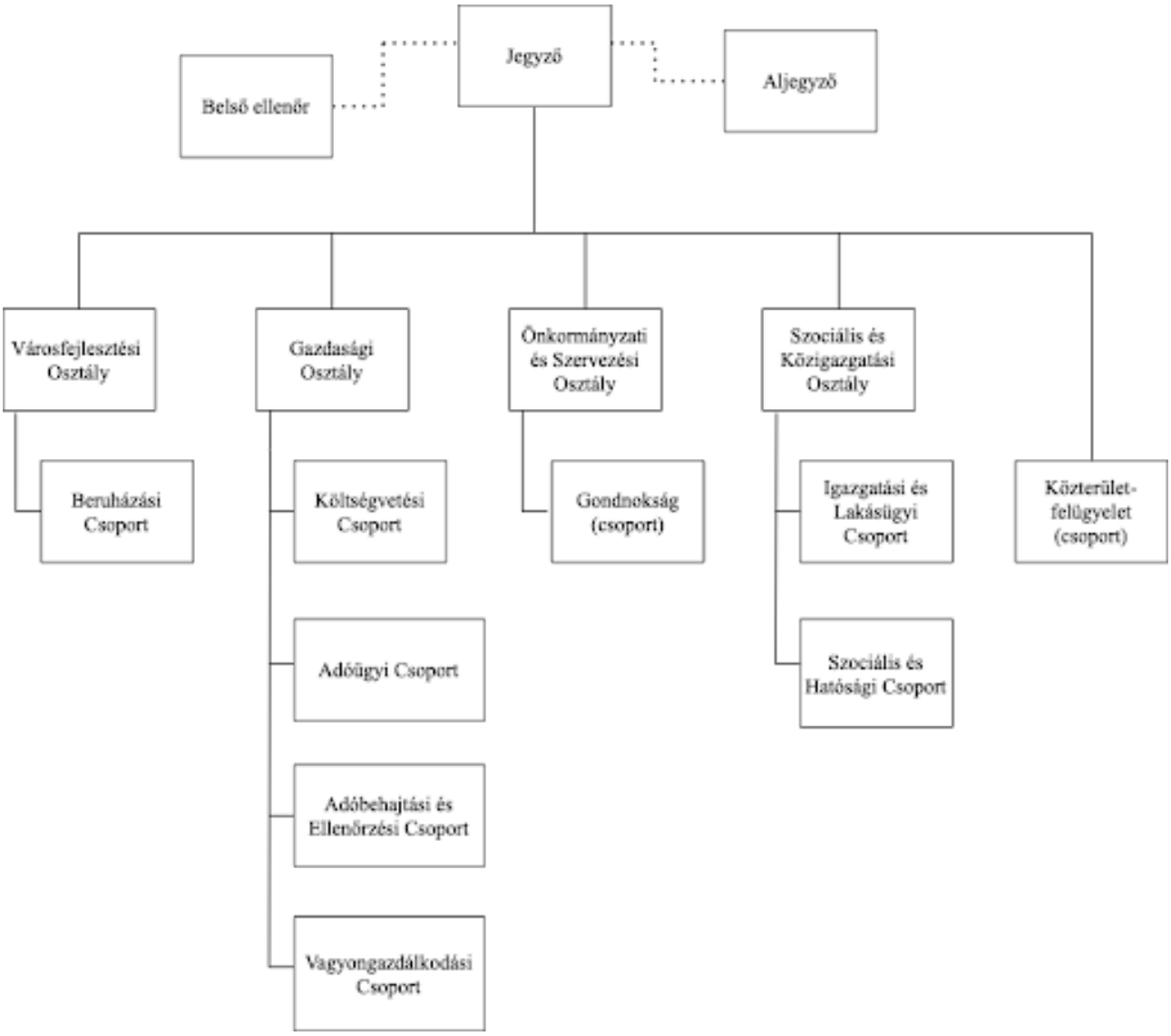

A stratégiai ciklus végrehajtásában részt vevő külső cég(ek)

Megjelennek olyan önkormányzati érdekeltségű gazdasági társaságok, akiknek szaktudása elengedhetetlen a projekt sikeres kivitelezéséhez, azonban rendszerszinten nincs olyan gazdasági társaság, amely állandó jelleggel, minden egyes pályázat kapcsán együttműködne a várossal. Ezek alapján külső cégek csak a feladatkörükhöz illeszkedő projektek megvalósításában vesznek részt. Így például a Pápai Vízmű Zrt. a közműfejlesztéssel, infrastruktúra-fejlesztéssel, szennyvízelvezetéssel vagy a csapadékvízrendszer szétválasztással kapcsolatos beruházásokban érdekelt.

A városfejlesztéssel, zöld és digitális átállással kapcsolatos kompetenciák megjelenése a döntéshozatali mechanizmusban

A hivatal döntéshozatali mechanizmusának alapját a fent ismertetett négy osztály és az azok élén lévő osztályvezetők adják, akik a megvitatandó ügyeket a polgármester utasítása mentén a jegyző koordinálásával előkészítik a döntéshozatalra. A **városfejlesztéssel, zöld és digitális átállással** kapcsolatos kompetenciák az osztályvezetők szintjén jelennek meg, megtárgyalásuk pedig az ún. Városfejlesztési Munkacsoport ülésein, szakmai megbeszélések keretében történik. Ezen szakmai egyeztetések a polgármester, az alpolgármester, a jegyző és az osztályvezetők között zajlik, amelyeken indokolt esetben Pápai Városfejlesztő Társaság Kft., vagy az érintett gazdasági társaságok ügyvezetői is helyet kapnak. A szakmai megbeszélés keretében a jelenlevők mindegyike kifejtheti véleményét és hozzájárulhat a tervezett projekt alakításához, amit végül egy közös, szakmai egyetértésen alapuló döntéshozás követ. Az előkészített tervezetet a szakmai bizottság értékeli, módosításokat fűzhet hozzá vagy elfogadásra javasolhatja, majd a képviselőtestület elé terjeszti.

110. ábra: Döntéshozatali mechanizmus

A több szintű helyi kormányzás (governance) elvének megjelenése a stratégiai tervezésbe és végrehajtásba

A döntéshozatali mechanizmus fontos eleme a szakmai anyagok társadalmasítása, amelynek keretében a döntéshozatal előtt álló témákat – a helyi média segítségével (város hivatalos honlapja, közösségi felületek, TV, újság) – a lakosság elé tárják, akiknek lehetőségük van a véleményalkotásra és a visszacsatolás küldésére. Ezt a célt szolgálja *„A város velünk épül”* elnevezésű televízió-műsor, melynek adásai megtalálhatók a közösségi médián, ahol hetente megújuló tartalommal számolnak be a fejlesztések előrehaladásáról. A korábbi stratégiai ciklusban a **többszintű helyi kormányzás** jegyében az önkormányzat elektronikus partnerségi kérdőívekkel kereste fel az érintett közösségeket, így már a projektek előkészítési szakaszába is be tudták vonni a civil szervezeteket és a lakosságot. Ezen logika alapján újult meg a városi piac és a barnamezős területek egy része. A

kívánt **fejlesztések kijelölése** és tartalmának kialakítása is a helyi igények felmérésén alapult. Közvéleménykutatás által beazonosításra kerültek a fejlesztési célok és fő prioritások, amelyek segítségül szolgáltak a tervezett projektek megfogalmazásában. A felmérések többek között megmutatták a közúthálózat, az emblematikus épületek, az egészségügy és az oktatás állapotának társadalmi megítélését, ezáltal a létrehozott stratégia és projektek magas társadalmi támogatottsággal rendelkeztek, és reagálni tudtak a helyi problémákra.

A széleskörű társadalmi bevonás biztosítása

Pápa város a többszintű helyi kormányzás jegyében már a projektek megfogalmazásakor bevonja a lakosságot, a civileket és a témában érintett szakembereket a fejlesztési ötletek kijelölésébe. A döntéshozatal és a projektek megvalósítása ugyan az önkormányzat kezében van, de az érintettek, a gazdasági társaságok és a kompetens külső szervezetek többszöri visszacsatolása elősegíti a helyi igényekre reagáló beruházások létrejöttét, azelőtt értékelve a tervezett projekteket, mielőtt azok a képviselőtestület elé kerülnének. A műszaki tervek előkészítésébe, komplex finanszírozási kérdések felmérésébe indokolt esetben külső szakemberek is bevonhatók. A döntéshozatalt követően a projektek menedzselése és megvalósítása a Városfejlesztési Osztály feladatkörébe tartozik, de a kivitelezési munkálatok során folyamatosan informálják a helyieket és az érintett szakterület képviselőit egyaránt. A projektek kivitelezése jellemzően külső szakemberek bevonásával történik.

Az FVS és kapcsolódó projektjei tervezését, finanszírozását és lebonyolítását széleskörű társadalmasítás biztosítja. A fejlesztésében érintett stakeholderek tájékoztatása az alábbi csatornákon keresztül valósul meg; online tájékoztatás honlapon, online tájékoztatás közösségi médiumokon keresztül, Pápa TV és helyi rádió hírszolgáltatása és tájékoztatása, helyi nyomtatott médiumok, lakossági és közösségi fórumok, valamint képviselői fogadóórák.

Az érintettek tájékoztatása, aktivizálása, kommunikációs csatornák kiépítése, nyílt lakossági fórumok, kérdőívek, interjúk, fókuszcsoportos megbeszélések szervezése és lebonyolítása, valamint facilitált tematikus műhelymunkák létrehozása mind olyan részvételi akcióként értelmezhetők, amelyek a stratégia ciklus végrehajtási szakaszában a jelenlegi struktúrában is érvényesíteni tudják a széleskörű társadalmi bevonást Segítségükkel az Önkormányzat még hatékonyabban képes felkarolni az alulról jövő kezdeményezéseket és beépíteni azokat az irányítási modelljébe.

Azonosított belső akadályok a stratégiai ciklus működtetésének vonatkozásában

Jelentős **belső akadályok** az osztályok közötti jó együttműködésnek köszönhetően nem tapasztalhatóak. Az előző stratégiai ciklus során azonban több olyan módosítás is történt, ami elősegítette a mostani kedvező állapot kialakulását.

Az irányítási modellt érintő változtatási szükségletek

Az elmúlt stratégiai ciklusban kialakult szakmai együttműködési rendszer fenntartását tervezi folytatni a város, ezért a döntéshozatali mechanizmusban érdembeli **változtatást** nem lát szükségesnek. A városi irányítás különböző szintjeinek koordinációjáért, összehangolásáért felelős személyt emiatt nem indokolt kijelölni. A jelenlegi struktúra sikeressége a szabad információáramlásban rejlik, mivel a szakmai egyeztetéseken minden osztály képviselteti magát, lehetővé téve így a szakterületek kooperációját és a tématerületek több szempontú vizsgálatát.

2.4.2. Működési modell

Az önkormányzat költségvetésének végrehajtásért a Pápai Polgármesteri Hivatal felelős. A Polgármesteri Hivatal felügyeli az önkormányzati intézmények és a 100 %-os önkormányzati tulajdonban álló gazdasági társaságok gazdálkodás és működését. A 100 %-os önkormányzati tulajdonban álló Pápai Városfejlesztő Társaság Kft tevékenységi köre – a 2020-as szervezeti átalakítást követően – főként **városüzemeltetés** irányába tolódott el. A társaság közszolgáltatási szerződés alapján üzemelteti a fizető parkolási rendszert, feladata továbbá: zöldfelületek gondozása, közterületek fenntartása, közútkezelés, közvilágításról való gondoskodás, városi piac üzemeltetése, állategészségügyi feladatok.

A **szennyvízelvezetésért, -kezelésért és ivóvízellátásrért** és a csapadékvíz-elvezető rendszerek karbantartásért, tisztításáért a Pápai Víz- és Csatornamű Zrt. felel. A tisztán önkormányzati tulajdonban lévő társaság többségi tulajdonosa Pápa, míg a többi tulajdonrész a városkörnyéki települések között oszlik el. A **gázellátást és a villamosenergia-ellátást** piaci cég biztosítja, előbbiért az E.ON Közép-dunántúli Gázhálózati Zrt., utóbbiért az E.ON Észak-dunántúli Áramhálózati Zrt. felel. A település **hulladékgazdálkodását, valamint a köztisztasággal kapcsolatos feladatokat** a többségi önkormányzati tulajdonban álló KÖZSZOLG Pápai Köztisztasági és Szolgáltató Nonprofit Kft. látja el. A MÉKI Ingatlanközvetítő és Részvét Temetkezési Szolgáltató Kft. üzemelteti az önkormányzati tulajdonban álló temetőket, valamint **temetkezést** és temetkezést kiegészítő szolgáltatást biztosít.

A város **termálvíz hasznosításával** a Pápai Termálvízhasznosító ZRt. foglalkozik, amely a fürdő és uszoda üzemeltetésén felül szálláshelyszolgáltatást is biztosít. A részvénytársaság többségi tulajdonosa az önkormányzat, kisebbségi tulajdonosa a Magyar Állam. A város turisztikai projektjeiben, és a város **kulturális életének szervezésében** kiemelt szerepet tölt be a Pápai Platán Városmarketing és Turisztikai Nonprofit Kft., amely 100 %-os önkormányzati tulajdonban áll. A gazdasági társaság kezdetben csak az Esterházy-kastély működtetéséért felelt, majd 2021-től fogva önkormányzati feladatokat is ellát, mivel fenntartása alá került a Jókai Mór Városi Könyvtár, a Jókai Mór Művelődési Központ és a Gróf Eszterházy Károly Múzeum. Ezen felül önként vállalt feladatként hozzá tartozik még a helyi média (írott sajtó, TV, a rádió) kezelése és tartalommal való megtöltése. A város kötelező **sportfeladatainak** ellátását és sportinfrastruktúrájának karbantartását a Pápai Sport Nonprofit Kft. oldja meg. Ez a tevékenységi kör 2020-ig a Városgondnoksághoz tartozott, de mára a sportintézmények egy gazdasági társaság felügyelete alá tartoznak, amelynek teljes tulajdonosa az önkormányzat.

A város **humán közszolgáltatásának** nagy részét önkormányzati intézmények látják el. Pápa Város Önkormányzatának Egészségügyi Alapellátási Intézete háziorvosi, gyermekorvosi, fogorvosi és iskola védőnői alapellátást nyújt, valamint biztosítja ezen szakágak közötti kapcsolattartást és koordinációt. A kötelező szociális feladatokért Pápa Város Önkormányzatának Egyesített Szociális Intézménye felel, amely önként vállalt önkormányzati feladatokat is ellát. Szolgáltatásai közé tartozik az Idősek Otthona (négy telephellyel), az Időskorúak Gondozóháza, a Fogyatékosok Nappali Intézménye, a Család- és Gyermekjóléti Központ, a Hajléktalanok Átmeneti Szállása, valamint a szociális étkeztetést és házi segítségnyújtást biztosító Gondozási Központ. Az önkormányzat gondozási, nevelési és oktatási kötelezettségeit a Pápai Egyesített Bölcsődék és a Pápai Városi Óvodák látják el, előbbi a székhelyen és két tagintézményben, utóbbi hét tagóvoda fenntartásával. A három városi bölcsőde

összevonása 2021. január 1-jei hatállyal történt meg. A Pápa Városi Óvodáknak korábban 10 tagóvodája volt, ebből egy-egy tagóvoda fenntartását vette át a református és az evangélikus egyház, egy tagóvoda a Pápai Tankerületi Központ vagyonkezelésébe került.

Az eltérő működési területek között **koordinációs eszközök** nem alakultak ki, mivel a felsorolt társaságok és intézmények tevékenysége elég specifikus, a köztük lévő átfedés pedig minimális. Ennek ellenére a városi egyeztetésekre és fejlesztési megbeszélésekre az érintett társaságok és intézmények szakterületi vezetőit mindig meghívják.

2.4.3. Várostérségi koordináció

A város belterületéhez tartozó csatolt településrészek fejlesztéseinek azonosítási módszertana megegyezik a város központi részén működő eljárással. A fizikai távolságon kívül más különbség nem tapasztalható, a városi fejlesztésekből pedig sosem maradnak ki. A döntéshozás során véleményük a három Tanácsadói Testület által folyamatosan elhangzik, és azt figyelembe is veszik.

Pápa és környező települései között jelentős méretbeli különbségek vannak, ezáltal pályázataik léptéke és azok elbírálás módja is különbözik. **Egységes fejlesztések** nem valósultak meg, azonban a pápai beruházások (pl. útfelújítás), ugyan nem érintik a környező települések területét, de kedvező hatással vannak a környékbeli falvakra. Formális közös térségi platform – ahol a települések polgármesterei képviselni tudnák magukat – nem jött létre, így a közvetlen hivatalos információcserére nincs lehetőség. Mindazonáltal a Magyar Közút Nonprofit Zrt. által megtervezett térségi – több települést is érintő – kerékpárút-hálózat lehetőséget teremt arra, hogy a települések közvetve érintkezni tudjanak egymással. Ugyan az együtt gondolkodásra és fejlesztésre mutatkozott szándék – mivel a pápai kastély fejlesztését célzó turisztikai kulcsprojekt keretében Pápa kezdeményezést tett a környező települések megszólítására és a fejlesztésekbe való bevonására –, azonban ez a szempont az eljárásrendből és a célok közül végül kimaradt. A formális együttműködés hiánya a pályázati logikára vezethető vissza, mivel a települések nincsenek késztetve fejlesztéseik összehangolására. A hivatalos, intézményesült fórumok hiányát részben pótolja a nagyjából havi rendszerességgel megtartott Polgármester Klub, amely informális keretek között lehetővé teszi a környező települések polgármestereinek (12-13 fő) találkozását és tapasztalatcseréjét. A szabadidős tevékenységgel egybekötött egyeztetések során többek között szakmai tájékoztatás, előadásszervezés és tudásmegosztás történik.

2.5. Kockázatok és lehetőségek értékelése

2.5.1. Prosperáló város

Szakági terület	Kockázat	Lehetőség
A város, várostérség gazdasága	Az egykori gyárak területének megvásárlása, elbontása, környezetikár-mentesítése és az új szabadidős-rekreációs, kulturális funkciók, közösségi terek, ipari-logisztikai telephelyek kialakítása költségei meghaladják a város pénzügyi lehetőségeit, és a nagyobb befektetők, valamint az EU-s és állami források is elmaradnak.	A barnamezők, rozsdaövezetek jelentős városfejlesztési tartalékterületek, amelyek kármentesítése és ingatlanfejlesztése jelentős kihasználatlan potenciálokat tartogat a gazdaságfejlesztés, a városi funkciók, szolgáltatások, köz- és magánintézmények telepítésére, de a lakhatás számára is.
	Nem sikerül a terület környezeti kármentesítése, a teljes terület megvásárlása, és a magas költségek ellehetetlenítik a rehabilitáció végig vitelét.	A terület funkcióváltó rehabilitációja jelentősen átalakítaná a nem vonzó, negatív társadalmi folyamatokkal küzdő szomszédos szlömösödő lakóterület városi pozícióját.
	Nem sikerül a teljes területet megszerezni és rekreációs-sport célokra hasznosítani	A sportgazdaság további megerősítése, a rekreációs és közparki funkciók további kiépítése
	A túlzott járműipari fókusz miatt sebezhetővé, konjunktúra-függővé válik az ipar helyzete, mely leépítéseket vonhat maga után	Az M83-as gyorsforgalmi út kiépülésének köszönhetően a Győr és Pápa közötti időtávolság 30 percre fog csökkenni. Így közúton fél óra alatt elérhetővé válik az M1-es autópálya, Magyarország és Közép-Európa egyik legforgalmasabb transzeurópai közlekedési hálózati eleme. Ez lökést adhat a további gazdasági fejlődésének, többek között további ipari-logisztikai kapacitások jöhetnek létre, a város beszállítói hálózata kiterjedhet, és közvetlenül kapcsolódhat a Győr és Pozsony környéki határon átnyúló járműipari növekedési zónához, valamint a Tatai-medence kiemelt járműipari térséghez
	Csökken az európai és globális kereslet az autóipari termékek iránt	Az élelmiszeripar képes megtalálni a niche piacokat, olyan termékeket fejleszteni és értékesíteni, melyek jövedelmezőek és foglalkoztatást igényelnek

Szakági terület	Kockázat	Lehetőség
	A globális és regionális értékláncok transzformációja és széttöredezése a helyi autóipari beszállítók pozícióját hátrányosan érinti	A rövidebb ellátási láncok kialakulása kedvezőbb integrációs feltételeket biztosít a helyi gazdasági szereplők számára
	Továbbra sem települ Pápára felsőoktatás, és Pápát kizárólag egy összeszerelő gyártóüzemnek tekintik a gazdasági szereplők	K+F szempontjából Pápa a tudáshasznosítás színtere lehet, a más centrumokban létrehozott innovációk gyártástechnológiában, termelésszervezésben történő alkalmazása képzelhető el. Megjelenik Pápán egy felsőoktatási intézmény.
	A tudástőke fokozatosan elvándorol Pápáról, mert vonzóbb lesz az ausztriai, szlovákiai és/vagy a győri, veszprémi innovációs ökoszisztéma	A járműipari és élelmiszeripari beszállítóknál igény keletkezik kutatás-fejlesztési tevékenységekre. Győr irányából Pápán is megjelennek a start-upok, K+F+I cégek
	A pápai leányvállalatok anyacégei versenyképtelenné válnak, nem áldoznak magyarországi innovációs beruházásokra	Bizonyos termék- és technológiafejlesztések különösen piacképes termékeket eredményeznek, melyek további hozzáadottérték-növekedést biztosítanak
	Pápa turisztikai szektorának fejlesztése terén az egyik legnagyobb gátat a magas minőségű szálláshelyek szűkös kínálata képezi a jövőben is.	A Várkertfürdő regionális léptékben versenyképes szolgáltatásokkal rendelkezik, amely további fejlesztésekkel még tovább növelhető,
	Elhúzódó világgazdasági helyreállítás, alapanyag- és alkatrészhiány, megszakadó ellátási láncok, chip- és egyéb stratégiaianyag-hiány	Globális konjunktúra szakaszába lépés, visszapattanó termelés, gyors kilábalás a poszt-COVID időszakban
		Termékfejlesztés, termelési eszközök fejlesztése, termelési hatékonyságot szolgáló fejlesztések eszközlése

Szakági terület	Kockázat	Lehetőség
	A Bázisrepülőtér nem válik vegyes (katonai és polgári) hasznosításúvá, Pér és más repterek fejlesztése élvez prioritást a jövőben. A Bázisreptér polgári logisztikai hasznosítása esetén új beépítésre szánt gazdasági terület kijelölése elmarad.	A katonai repterek funkciójának újraértelmezése vált lehetségessé egy 2014-es (T/1507. számú) törvénymódosítás által, amely megszüntette a katonai repterek kettős hasznosításának a tilalmát, és lehetővé tette a közös felhasználást. A pápai reptér a legnagyobb repülőgépeket is tudja fogadni, így a beszállító cégek számára felértékelődne a város, és egy iparletelepítési hullám vehetné kezdetét. A pápai válhatna a térség fő teherszállító repterévé, amely a környező ipari parkok logisztikai központi funkcióit is elláthatná.
	Leértékelődő gazdasági környezet, fekvés Pápa térségében, mely eltántorítja a beruházókat új telephelyek létesítésétől	Globális igény támasztódik nagyobb, szabadon elérhető iparterületek iránt a gazdasági konjunktúrának köszönhetően
	Győr pólusa erőforrás-elszívó hatása fog csak a gyorsforgalmi kapcsolat fejlesztésével érvényesülni fékezve Pápa gazdasági növekedését.	A kedvező gazdaság környezetnek köszönhetően új vállalkozások letelepedése, a Pápa-központú beszállítói hálózat további fejlődése-kiterjedése
	Pápa és a Pápai Ipari Park I és II elveszti vonzerejét a térségi versenytársak nyújtotta gazdaságfejlesztési területekkel szemben	A fejlesztő aktuális pontos fejlesztési szándékai nem ismertek tekintettel a koronavírus gazdasági hatásaira is.
	A vállalat által remélt gazdaságpolitika, a "keleti nyitás" nem valósul meg, sikertelen lehet.	A szabályozási terv módosításával első lépésben 280 000 m^2 -es területen ipari, nagykereskedelmi és logisztikai termelőüzemek kerülhetnek kialakításra. A további szakaszokban megvalósuló fejlesztések autóipari, élelmiszeripari, könnyűipari és az ezekhez kapcsolódó nagykereskedelmi és raktározási tevékenységeket fognak szolgálni.
	A romló, recesszióba forduló gazdasági környezet nem igényel több zöldmezős beruházási területet	Felértékelődő kereslet a még szabadon elérhető zöldmezős beruházási területek iránt
	A város és foglalkoztatási vonzáskörzete egész gazdaságát számottevően megváltoztató termelésszervezési döntések várhatók, melyek a kapacitások leépítését eredményezik	Pápa vonzó lakóhely kínálattal rendelkező településként és megerősödött, kiterjesztett foglalkoztatási vonzáskörzetű városként sikeresen képes lesz újabb munkaerőt bevonni a helyi gazdaságba

Szakági terület	Kockázat	Lehetőség
	A biztos önkormányzati működés garanciája nem fog megteremtődni, hogy legyen elegendő jól képzett szakember a hivatal és a város alkalmazásában. A Pápa Plusz ösztönzőprogram nem lesz elegendő a problémák kezelésére; nő a fluktuáció, a hiányszakmákat nem sikerül betölteni.	Pápa vonzó lakó- és munkahelyet kínáló várossá válik a közszolgáltatásban dolgozók számára
	A termelés stabilitásának fenntartása és növelése érdekében a magyar munkaerőnél alacsonyabb bérigényű külföldi (ukrán, mongol stb.) munkavállalók igénybevétele elmarad a piaci szereplők várakozásaitól, és más munkaerőpiacok vonzóbbak lesznek a potenciális új vendégmunkások számára	Felértékelődnek azok a beavatkozások, amelyek vonzó munkahely-kínálatú várossá teszik Pápát, melyek a helyben történő foglalkoztatást ösztönzik a munkavállalási célú ingázással vagy elköltözéssel szemben, és amelyek képesek a Pápára irányuló munkaerő-áramlások indukálására.
	A feldolgozóiparban számos alacsonyabb képzettséget igénylő pozíció betöltetlen marad, mely alapjaiban nehezíti meg nem csak a kapacitásnövelést, hanem a termelés fenntartását, a gazdaság fenntarthatóságát.	A megszervezett képzések segítségével, az eddigivel szemben több szakmai tudást, nagyobb hatékonyságot teremtenek, ezzel fenntartva a cégek versenyképességét az erős piacon. A vállalkozások képesek lesznek a saját humánerőforrásuk fejlesztésére, és ez által is a cégek hatékonyságának növelésére. A vállalkozások versenyképessége növekedni fog a releváns képzéseknek köszönhető készség- és kompetenciafejlesztések révén
A város, várostérség szolgáltatási mixe	Pápa egyre kevésbé válik vonzó lakóhely-kínálatú várossá, tartós elvándorlás sújtja a települést főleg a környező versenytársakhoz, azok növekvő elszívó hatásához képest	Pápa vonzó lakóhely-kínálatú várossá válik, ahol érdemes élni, munkát vállalni, mert magas életszínvonalat nyújt, és megfelelőek a bérviszonyok a környező városokhoz is viszonyítva
	Az önkormányzatnak kevesebb humánerőforrása és anyagi erőforrása lesz a sikeres és komplex gazdaságfejlesztési szolgáltatásokhoz	A vállalkozások számára még vonzóbb lesz a pápai befektetések eszközlése, megnő a kereslet
	Érdekellentétek alakulnak ki a vállalkozók, illetve az önkormányzat és egyes gazdasági szereplők, befektetők között	Erős vállalkozói városi közösség megteremtődése, a hazai és nemzetközi kapcsolatrendszer bővülése, új szereplők belépése a rendszerbe
Az önkormányzat(ok) gazdálkodása	Továbbra is megoldatlan marad a villamosenergia-betáplálás növelése, újabb betáplálási pont kialakítása	A helyi energiaforrások, megújulók kiváltják a villamosenergia-behozatalt a jövőben, miközben csökken az ipar energiaigénye, és nő az energiahatékonysága

Szakági terület	Kockázat	Lehetőség
	Növekvő és tartósan magas energiaárak, energiaszegénység kialakulásának nagyobb esélye, növekvő hűtési energiaigények a globális felmelegedés következtében	Az energetikai korszerűsítések költségvonzata normalizálódik, csökken az új technológiák elterjedésével és az építőipari munkaerőhiány mérséklődésével
	A célkitűzések ellenére az önkormányzat hosszú ideje nem rendelkezik elegendő pénzügyi erőforrással a lakás és nem lakáscélú helyiségekkel kapcsolatban.	A gazdaságosan fel nem újítható ingatlanok értékesítéséből származó bevételekből a megmaradó ingatlanok minőségének javítása célt ér.
	Nagy adófizetők kivonulása, telephelybezárása a romló versenyképességi és konjunkturális helyzet miatt	Növekszik a városnál maradó IPA aránya, új nagy adófizető cégek betelepülése, a meglévők nyereségeinek növekedése
	Elhúzódó kilábalás, helyreállás Pápa térsége gazdaságában, újabb visszaesés	Gyors talpraállás, új befektetők megjelenése Pápa térségében, felhalmozódó tőkefelesleg

A prosperáló város tervezési dimenzió és az ehhez kapcsolódó főképp gazdasági, infrastrukturális, valamint humán erőforrás fejlesztések a város és térsége gazdasági fellendülését hivatottak előmozdítani. Pápa előtt számos lehetőség áll ebben a tekintetben, azonban ezekkel összefüggésben a lehetséges kockázatokat is figyelembe kell venni a tervezés során.

A város viszonylatában a barnamezők és rozsdaövezetek jelentős városfejlesztési tartalékterületek. Kihasználásuk érdekében azonban elengedhetetlen ezek remediációja, rehabilitációja. Kockázatként értékelendő, hogy mindez olyan magas költségekkel járhat, amelyek meghaladják a város pénzügyi lehetőségeit, emellett pedig a nagyobb befektetők, EU-s, illetve állami források is elmaradnak. Ezáltal ellehetetlenül az érintett területek rehabilitációjának teljeskörű megvalósulása.

Az M83-as gyorsforgalmi út kiépülése, valamint a Bázisrepülőtér kettős (katonai és polgári-gazdasági) hasznosítása szintén jelentős gazdaságfejlesztési potenciált rejt magában. Mindez az újonnan érkező vállalkozásokon, valamint a Pápa-központú beszállítói hálózat további fejlődésén, kiterjedésén keresztül járulhat hozzá a város prosperitásához. E lehetőségekhez kapcsolódó lehetséges kockázat, hogy a pápai repülőtér nem válik vegyes hasznosításúvá, más repterek (pl. Győr-Pér) élveznek prioritást a fejlesztések szempontjából, ebből adódóan Pápa hátrányba kerül a térségi versenytársakkal szemben. Ezentúl az M83-as gyorsforgalmi út kiépülésével Győr pólusának erőforrás-elszívó hatása is felerősödhet (pl. a munkavállalási célú ingázás további erősödésén keresztül), ami fékezheti Pápa gazdasági növekedését.

A város hosszútávú prosperitása érdekében elengedhetetlen a helyi humán erőforrás fejlesztése, illetve kapacitásának növelése. Ehhez kapcsolódó potenciális lehetőség egy felsőoktatási intézmény letelepedése Pápán, valamint a járműipari és élelmiszeripari beszállítók által indukált kutatás-fejlesztési tevékenységek iránti igény. Ennek hatására Pápa a tudáshasznosítás színterévé válhat, az új vállalkozások között start-upok, K+F+I cégek is megjelenhetnek. Ezzel szemben lehetséges kockázat, hogy Pápára továbbra sem település felsőoktatás, és a várost kizárólag egy „összeszerelő gyártóüzemnek" tekintik a gazdasági szereplők. Továbbá, ha a pápai leányvállalatok anyacégei

versenyképtelenné válnak és nem áldoznak magyarországi innovációs beruházásokra. Mindez a tudástőke fokozatos elvándorlásához is hozzájárulhat.

2.5.2. Zöldülő város

Szakági terület	Kockázat	Lehetőség
Környezet- és természetvédelem	A mezőgazdasági területek művelése felhagyásra kerül, és a magasabb biológiai aktivitású hasznosításuk se valósul meg.	A város területén fokozatosan beerdősülnek az erdőtelepítésre javasolt területek.
	A mezővédő erdősávok hiányában a településen nő a poremisszió hatása.	A mezőgazdasági területeken mezővédő erdősávok telepítése valósul meg, melyek egyszerre szolgálják a szélerózió csökkentését, valamint erősítik a város zöldfelületi rendszerét.
	A karsztvízszint emelkedése nem várt problémákat okoz, melyet a vízügyi szakterület nem tud kezelni.	A karsztvízszint emelkedésével az újrafeltörő források lehetőséget teremtenek a város vizes élőhelyeinek a rehabilitációjára.
Környezetvédelem, városi klíma	A szélsőséges időjárási viszonyok villámárvizek kialakulásához és a szélkárok fokozódásához vezethetnek.	A hirtelen lehulló csapadék visszatartásával biztosítható a vízellátás támogatása.
	Vízhiány merülhet fel, amely a lakosság életminőségére és a helyi gazdaságra is negatív hatással lehet.	A vízgazdálkodás hatékonyságának növelésével ellensúlyozható a klimatikus változások okozta vízdeficit.
	A hőhullámoknak az egyéni egészségre gyakorolt hatásai életszínvonalbeli és gazdasági kárt egyaránt okozhatnak a térségben. A magas beépítettségű városrészeken hőszigetek kialakulása várható.	A klimatikus változások negatív élettani és gazdasági hatásai, új, fenntartható városfejlesztési megoldások alkalmazását motiválhatják, és növelhetik a környezettudatosságot a helyi lakosság körében.
A táji és természeti adottságok vizsgálata	A meglévő természetvédelmi oltalom ellenére a terület intenzívebb hasznosítása valósul meg.	A település közigazgatási részének délkeleti része hosszú távon be tudja tölteni ökológiai szerepét.
	A belváros régi lakóépületei kiürülnek és romossá válnak. A központi belterülettől délkeletre elterülő dombokon lévő zártkertek átalakulása, lakófunkciójú hasznosítása felgyorsul.	A zártkertes használat nem intenzifikálódik, a Hagyományok Hegye fenntartható szemléletével erősíti a városi közösséget. A belváros lakóépületei megújulnak és vonzóvá válnak.
Zöldfelületi rendszer vizsgálata	A Schwenzel rét záportározója nem képes befogadni a hirtelen lehullott csapadékmennyiséget.	A záportározó nagy esőzések esetén is képes befogadni a fölösleges vízmennyiséget, amit aszályos időszakban hasznosítani lehet. A tó hozzájárul a város klímájának optimalizálásához.

Szakági terület	Kockázat	Lehetőség
	Az árkok karbantartása nem történik meg, feltöltődnek.	A jól karbantartott árkok megfelelően tudják elvezetni a lehullott csapadékot.
	A zöldterületek nagysága csökken, a zöld övezetek karbantartása nem történik meg.	Új rekreációs célú zöld övezetek születnek a városban.

A településeknek számos környezeti kihívással kell szembenézniük a közeljövőben, többek között a globális klimatikus helyzet megváltozásából, illetve ennek lokálisan érzékelhető hatásaiból adódóan. A negatív hatások mérséklése, a zöld átállás sikeres megvalósításán, illetve a kockázatok megfelelő kezelésén keresztül Pápa esetében számos lehetőséget is rejt magában.

A környezet- és természetvédelmi szempontokat elősegítő lehetőség lehet például a mezővédő erdősávok telepítése, amelyek egyszerre szolgálhatják a szélerózió csökkentését, valamint város zöldfelületi rendszerének erősítését. Ezek hiányában azonban növekedhet a városban a poremisszió hatása. Emellett potenciális lehetőség a Dunántúli-középhegység területére jellemző karsztvízszint emelkedésből származó előnyök kihasználása. Az ennek következtében újrafeltörő források a város vizes élőhelyeinek rehabilitációjára teremtenek lehetőséget.

A városi lakosságot talán a klimatikus jellemzők változása érinti a legérzékenyebben, ebből a szempontból kulcsfontosságú lehet az ezekhez való alkalmazkodás elősegítése. Többek között a városi zöld és kék infrastruktúra fejlesztésén keresztül, amely elemei a városi klímára is kedvező hatással vannak. A klimatikus viszonyok megváltozását illetően a szélsőséges időjárási események jellemzően villámárvizek kialakulásához, a szélkárok fokozódásához vezethetnek, emellett jelentős kockázat lehet még a hőhullámos napok számának növekedése, illetve a szárazabb időszakok esetében felmerülő vízhiány, amelyek egyaránt negatív hatással lehetnek a lakosság életminőségére, valamint a helyi gazdaságra is. Ezekből adódó lehetőség lehet például a hirtelen lehulló csapadék visszatartása, amely hatékonyabb vízgazdálkodást tehet lehetővé, ezzel pedig a csapadékhiányos időszakokban fellépő vízdeficit is ellensúlyozható. Többek között a Schwenczel-rét záportározója is ezt a célt szolgálja. A hirtelen lehulló csapadék elvezetése szempontjából még a vízelvezető árkok megfelelő karbantartása emelhető ki. A klimatikus változások negatív élettani és gazdasági hatásai, új, fenntartható városfejlesztési megoldások alkalmazását motiválhatják, és növelhetik a környezettudatosságot a helyi lakosság körében, amelyek szintén további lehetőségeket rejthetnek magukban.

2.5.3. Digitális város

Szakági terület	Kockázat	Lehetőség
A város és várostérség társadalma	A lakosság digitális felkészültsége nem követi a kiszolgáló oldalon történő fejlesztéseket.	Generációk közötti tudásátadás által a lemaradó csoportok felzárkóztatása.

Szakági terület	Kockázat	Lehetőség
	A magas szintű digitális tevékenységet végzők részaránya továbbra is alacsony marad.	Digitális kompetenciafejlesztés segítségével emelkedik a magas szintű digitális tevékenységet végzők részaránya.
A város, várostérség szolgáltatási mixe	A digitális ügyintézési megoldások további fejlesztése elmarad, és kizárólag a kötelező állami kezdeményezésekhez alkalmazkodik.	Az önkormányzat proaktívan lép fel a digitális ügyintézést illetően, és hatékonyabb, szélesebb körben elfogadott megoldások kerülnek kidolgozásra.
	A digitális infrastruktúra fejlesztése lassú ütemben tud csak haladni.	A digitális eszközfejlesztések biztosítják a digitális átállás infrastrukturális feltételeit.
	Digitális ügyintézés igénybevétele alacsony szintű marad.	A digitális ügyintézés színvonalának és hatékonyságának növelésével, és a lakosság digitális készségeinek fejlesztésével megváltozik a lakosság attitűdje.
	A humánerőforrás képzetlensége akadályt jelent a digitális átállásban.	A képzett munkavállalók alappillérei lehetnek a digitális ügyintézés hatékony működésének.
Az önkormányzat(ok) gazdálkodása	Nem valósul meg a városi adatvagyon integrált, koncepciózus hasznosítása.	A városi adatvagyon feltérképezésével és a rendszerszintű felhasználás stratégiai megalapozásával hatékonyabb és fenntarthatóbb városüzemeltetés érhető el.
	Az önkormányzati épületek energetikai jellemzőinek ismerete hiányában nem biztosítható a hatékony és fenntartható épületüzemeltetés.	Az újonnan létrehozott, illetve felújított épületek szenzorokkal való ellátása biztosíthatja az önkormányzati épületek energiahatékonyságának növelését, és ezáltal az önkormányzati intézmények fenntarthatóbb üzemeltetését.
Környezetvédelem, városi klíma	A város térségének klimatikus és környezeti változásainak ismerete hiányában nem valósulnak meg a megfelelő ellenintézkedések.	A környezeti paramétereket mérő szenzorok telepítésével dinamikusan nyomon követhetők lesznek a várost érintő klimatikus és környezetterhelési változások, segítve a szükséges ellenintézkedések beazonosítását.
Város és térsége gazdasága		Az internethez való hozzáférés technológiai feltételei adottak.
	A fejletlen gazdaságszerkezetből adódó versenyhátrány.	
Városi és várostérségi közlekedés		A város proaktívan lép fel, és digitális megoldások által képes lesz optimalizálni a város közlekedési hálózatát, javtva az életminőséget, és csökkentve a közlekedés környezetterhelő hatásait.
Városi és várostérségi közművek	A szenzoros követés hiányában nem kerül sor a közmű-hálózat működésének optimalizálására.	A közmű-működtetés szenzoros követésével hatékonyabban működő közmű-hálózat jön létre.

Szakági terület	Kockázat	Lehetőség
	Nem jön létre egymással összekötött okoselemekből álló, városi szintű, integrált okosrendszer.	A meglévő eseti és új okosmegoldások összekapcsolásával városi szintű, integrált okosrendszer hozható létre, amely valós városi kihívásokra adhat választ.

A digitális technológiák és megoldások alkalmazása a 21. század előrehaladtával egyre nagyobb mértékben határozzák meg a különböző települési rendszerek működését. Ezek alkalmazásának célja lehet például a hatékonyság növelése, a fenntarthatóság elősegítése, a különböző szolgáltatások minőségének javítása, vagy az innováció előmozdítása, de végső soron a lakosok életminőségének javítása. A digitális átállás menetrend az ehhez kapcsolódó előnyök és lehetőségek kihasználását hivatott elősegíteni, figyelembe véve a helyi sajátosságokat.

A 2022-es népszámlálás adatai alapján Pápa esetében a lakosság digitális jártassága elmarad a regionális, illetve az országos átlagtól, ezenfelül a helyi társadalmon belül a generációs és szociális különbségek is meghatározóak ebben a tekintetben. Ehhez kapcsolódó lehetőség a lemaradó csoportok felzárkóztatása, akár a különböző generációk közötti tudásátadás által. Ennek elmaradása azonban már önmagában nagy kockázatot rejt magában. A lakosság digitális felkészültsége és az ehhez való hozzáállása alapjaiban határozhatja meg az ilyen jellegű fejlesztések sikerességét. Emellett a felzárkóztatás hiánya a marginalizált társadalmi csoportok még nagyobb mértékű leszakadását is eredményezheti, ami többek között munkaerőpiaci érvényesülésüket is megnehezítheti.

A városi szolgáltatási mix, valamint az önkormányzat működése tekintetében például a digitális ügyintézés, illetve a városi adatvagyon stratégiai alapú és rendszerszintű felhasználása rejthet magában nagy lehetőségeket. Ezek kihasználásának azonban korlátozó tényezői lehetnek a digitális infrastruktúrabeli hiányosságok, vagy a megfelelő képzettségű humán erőforrás hiánya. Ezenfelül még különböző szenzoros megoldások alkalmazása rejthet magában nagy potenciált. A környezeti paraméterek szenzoros mérésével például dinamikusan nyomon követhetők lesznek a várost érintő klimatikus és környezetterhelési változások, amelyek ismeretében azonnali és hatékony ellenintézkedések valósíthatóak meg. Emellett a szenzoros megoldásoknak még a közmű-működtetés, valamint a közlekedésszervezés optimalizálása szempontjából lehet nagy jelentőségük, hatékonyságuk növelésén, illetve ebből adódóan fenntarthatóságuk elősegítésén keresztül.

2.5.4. Megtartó város

Szakági terület	Kockázat	Lehetőség
A város, várostérség gazdasága	Az esélyegyenlőséget és felzárkóztatást szolgáló civil szervezetek száma és aktivitása csökken.	A hátrányos társadalmi csoportok felzárkózása megtörténik.
	Felsőfokú végzettséggel rendelkezők elhagyják a várost.	A meglévő szakképzett, vagy képesítéssel nem rendelkező munkaerő növeli az alacsony hozzáadott értékű foglalkoztatók jelenlétét a városban.

Szakági terület	Kockázat	Lehetőség
	Elfogy a megfelelő képesítéssel bíró szabad munkaerő	Megnő az igény az alacsony végzettségű szabad munkaerő képzésére és foglalkoztatására.
	A végzettséggel nem rendelkezők munkába állás nem történik meg.	Kiaknázatlan munkaerővel rendelkezik a város.
	Egészségügyi vagy gazdasági válság esetén a közfoglalkoztatásra szorulók száma hirtelen megugorhat.	Közfoglalkoztatásból kilépők sikeresen elhelyezkednek a versenyszférában.
	A településen kívülről érkező versenyképesebb munkaerő háttérbe szorítja a város kevésbé képzett munkaerejét. A város ingatlanállománya nem képes kiszolgálni az ideiglenesen betelepülő munkavállalók igényét.	A város foglalkoztatói új munkaerőre tesznek szert.
A város, várostérség szolgáltatási mixe	A fiatalabb generációkat kiszolgáló intézmények kihasználtsága csökken, fenntarthatóságuk romlik. Az idősellátást biztosító intézmények férőhelyei betelnek, és nem tudják kiszolgálni a növekvő keresletet.	A kapacitástöbblettel rendelkező intézmények összevonásával csökkenteni lehet az épületek fenntartási költségeit.
	A betegek nem férnek hozzá a szükséges egészségügyi ellátáshoz. A háziorvosok leterheltsége megnő, a praxisok továbbra is betöltetlenek maradnak.	Az orvoshiány megszűnik, minden körzet betöltötté válik.
	A betegek csak korlátozottan férnek hozzá a fogorvosi ellátáshoz. A fogorvosok leterheltsége megnő.	Magánszolgáltatók teljes óraszámban vállalják át a körzeteket. Nő a praxisjoggal rendelkező orvosok száma.
	A meglévő védőnők elköltöznek, körzeteik betöltetlenek maradnak.	A városban működő körzetek személyállománya biztosított. A védőnőknek az alapellátás mellett egyéb szolgálatokra és közösségi programok szervezésére is van szabad kapacitásuk.
	Bizonyos védőnői szolgáltatások nem vehetőek igénybe.	Szükséges védőnői infrastruktúra beszerzésével nő a védőnők által biztosított ellátási kínálat.
	Az intézet különböző részlegei közötti kommunikáció nem történik meg.	Közös értekezletek rendezését lehetővé tevő helyiséggel bővül az intézet.
	A szükséges információk nem jutnak el a betegekhez. Egységes és hivatalos tájékoztatás nem valósul meg.	Egységes és hivatalos honlap által naprakész információhoz jutnak az ellátottak.
	Kapacitás bővítésére, új ellátás létrehozására nincs lehetőség. Bizonyos kórházi ellátások átmenetileg szünetelnek, vagy korlátozott kapacitással működnek.	Külső telephelyek épületeinek fenntartásából fakadó kiadások megszűnnek. A kapacitás- és helyhiány mérséklődik.

Szakági terület	Kockázat	Lehetőség
	Ellátásra szoruló személyek nem férnek hozzá az alapszolgáltatáshoz. A város társadalmi elöregedése fokozódik. Gazdasági recesszió hatására a hajléktalanok száma nő.	A város korszerkezete fiatalodik.
	Az alacsony gyermeklétszám miatt az óvodák fenntartása költségessé válik.	A vonzó óvodai szolgáltatás miatt az óvodába beírt gyerekek száma nő.
	A középiskolák infrastrukturális fejlesztése kifullad, a fejlesztésre szánt források elfogynak.	A középiskolák tervezett fejlesztése megtörténik.
	A város kulturális kínálata csökken, saját lakosságának szükségleteit se tudja kiszolgálni.	Megfelelő helyszín és forrás birtokában lehetőség adódik nagyobb tömegeket megmozgató rendezvények szervezésére.
	A kulturális intézmények vonzáskörzete csökken, megszűnik közvetlen környezetének kulturális szervezőelemévé válni. A kultúrafogyasztó lakosságát elveszíti a város.	Pápa kulturális kínálata nő, nem csak járási, hanem vármegyei szinten is fontos kulturális szolgáltatóvá válik.
	A sportinfrastruktúra kihasználtsága megnő, konfliktus alakul ki a sportoló közösségek között.	A különböző sportolási lehetőségek szélesebb társadalmi rétegek számára válik elérhetővé.
	A környező településekről sportolási szándékkal érkezők korlátozzák a város lakosságát a sportintézmények használatában.	Pápa a térség sportközpontjává válik.
A város, várostérség társadalma	A városhierarchiában betöltött pozícióvesztés. A város munkaerőkínálata nem elégíti ki a fő foglalkoztatók igényeit. A humán infrastruktúra kapacitásai kihasználatlanokká válnak.	Kevesebb intézményt kell fenntartani.
	Szegregált területek felszámolása sikertelen. Újabb szegregált területek jelennek meg a városban.	A beavatkozásoknak köszönhetően javul az életminőség a szegregált területeken. Csökken az szegregátumok száma a városban.
	A pápai iskolák elveszítik versenyképességüket a többi környékbeli iskolával szemben. Csökken az iskolák diáklétszáma.	A pápai iskolák versenyképessége tovább nő, a vidéki diákok beiratkozásával kompenzálni lehet a helyi gyermekhiányt.
	A pápai középiskolák elvesztik versenyképességüket, vonzáskörzetük szűkül.	A pápai középiskolákba járó diákok száma nő, az intézmények vonzáskörzete tovább tágul.
	Idősellátást biztosító intézmények és szolgáltatások nem tudják kiszolgálni a megnövekedett keresletet. A város munkaerőkínálata nem elégíti ki a foglalkoztatók igényeit.	Az idősek gondozási és ellátási szükségleteire irányuló feladatok átadásra kerülnek más szociális szolgáltatást nyújtó szereplőnek.

Szakági terület	Kockázat	Lehetőség
	Alacsony végzettségűek elhelyezkedése és munkába állása nem történik meg. A városba beruházó gazdasági szereplők nem találnak megfelelő számú képzett munkaerőt.	Felzárkóztató programok által nő az általános iskolai végzettséggel rendelkezők száma.
	Magas hozzáadott értékű munkahely és tevékenység hiánya.	Az alacsonyabb végzettségű lakosság elvándorlási hajlandósága kisebb.
Város és térsége humán infrastruktúrája	A munkaképes és családalapítás előtt álló lakosság elvándorol a vonzóbb, magasabb életminőséget, jobb minőségű közszolgáltatásokat nyújtó városokba	A város adottságai felértékelődik, és új lakosok települnek be.
	Családosok és időskorúak elköltözése. Közterületek kihasználtsága csökken. Közbizalom romlása.	A város közbiztonsága folyamatosan javul.
	Oktatási és nevelési célú intézmények kapacitása kihasználatlanná válik. Város korszerkezete sérül.	Város által fenntartott nevelési intézmények összevonása a fenntartási költségek csökkenését eredményezi. Pápa a fiatal családosok számára vonzó lakóhely-kínálatú várossá válik.
	Önmagáról gondoskodni nem tudó idős személyek száma növekszik, ami leterheli az idősellátási intézmények kapacitását. Depresszióval küzdő személyek száma megnő.	Az idősek bevonása a közösségi életbe sikeresen megtörténik.
	A dinamikus, nyüzsgő városi életet kedvelő fiatal korcsoportok elköltöznek a városból.	Város identitása új lakosokat vonz a településre. A város épített és szellemi öröksége turisztikai szempontból felértékelődik.
	A város régi, alap identitása sérül.	Új funkcióval és arculattal bővül a város. Más társadalmi csoportok számára is vonzóvá válik a város.
	Az alulról szerveződő rendezvények és programok kifulladnak. A város társadalmának az egysége sérül. A leszakadó/hátrányos helyzetű társadalmi csoportok arányának megnövekedése országos és európai népesedéspolitikai, szociálpolitikai hatékonytalanság miatt.	A város civil szervezeteinek munkáját széles körben megismerik, nagyobb támogatottságot nyernek.
	Az önmagukon segíteni nem tudó/akaró személyek nem lépnek ki a segélyrendszerből.	Az egykor segélyben részesülők sikeresen munkát találnak a versenyszférában, így csökkentve a térségben jelentkező munkaerőhiányt.
	Felzárkóztató programokon való részvétel alacsony, nem sikerül megszólítani a kívánt társadalmi csoportot.	Sikeres programok növelni fogják a részvételi hajlandóságot.

Szakági terület	Kockázat	Lehetőség
	A gyermekek ellátását és fejlesztését szolgáló szakemberek száma tovább csökken.	Képzések által nő a kompetens szakemberek száma.
	A tantestületek szakmai továbbfejlesztése nem történik meg. A jelenlegi tantestületek személyi állománya elöregedik, a pedagógushiány mértéke tovább nő. Az iskolák nem fognak tudni korszerű oktatási módszereket alkalmazni.	Képzett pedagógusok száma nő.
	Fejlesztő tevékenységek száma csökken. A hátrányos helyzetű és SNI-s diákok számára a felzárkózás nem biztosított.	Az esélyegyenlőséget és felzárkózást szolgáló programokon résztvevők száma nő.
	A város kedvezőtlen korösszetételéből adódóan a diáklétszám fogyása erősödik. A környező városok elvonzzák Pápa potenciális tanulóit.	A középiskolák diáklétszáma gyarapodik.
	Az elöregedés és az elszegényedés országos és globális hatások következtében felgyorsul	A programokon való részvétel magas, az időskorúak sikeresen elsajátítják az alapvető számítástechnikai ismereteket. A korosztályok közötti informatikai tudáskülönbség csökken.
	A felzárkóztatási programok sikertelenül zárulnak, mivel a célcsoport nagy része nem rendelkezik a szükséges bemeneteli feltétellel.	A célcsoport sikeresen elvégzi az általános iskola nyolc osztályát, így a felzárkóztatási programokba bevonható személyek száma nő.
	Nem létesül tanoda a városban. A hátránykompenzáló programokon való részvétel csökken.	A tanoda kialakítása sikeresen megtörténik. A hátránykompenzáló programokon való részvételi hajlandóság nő.
	A város nyugodt, békés polgári légköre megváltozik.	A város és vonzáskörzetének kapcsolata szorosabbá válik. Nő a városba ingázók és az itt letelepedők száma.
	A településen kívülről érkező versenyképesebb munkaerő háttérbe szorítja a város kevésbé képzett munkaerejét.	A város foglalkoztatói új munkaerőre tesznek szert.
	A város elveszíti a szakképzett munkaerejét, a külföldi piacok és a nagyvárosok elszívják a pápai és a térségi magasan kvalifikált munkaerejét.	
	Elfogy a nagyobb számban Pápára vonzható munkavállaló, a versenytársak felszívják a potenciális munkaerőfelesleget, így mennyiségi növekedési korlátok alakulnak ki	Pápa kihasználhatja a tágabb térség munkaerő-tartalékait, miközben csökken a vonzereje a térség nagyobb foglalkoztatási központjainak és a külföldi munkavállalásnak

A város népességmegtartó képességében jelentkező problémákat mindenekelőtt a korszerkezet átalakulása jelezheti. A fiatal és magasan képzett lakosok külföldre és a nagyobb hazai városokba történő elvándorlása, mely a város jövőbeli fejlődését fenyegető legsúlyosabb veszélyek egyike, széleskörű tovagyűrűző hatásokat kelthet Pápa gazdasági versenyképességének csökkenésétől egészen helyi civil és sportszervezetek aktivitásának, közösségszervező szerepének háttérbe szorulásáig. Az ideális kor- és társadalomszerkezet megőrzése-megteremtése valamint a helyi társadalom kohéziójának erősítése érdekében ezért kiemelten fontos a tudatos, fiatalabb korosztályokat megcélzó városmarketing-tevékenység, az idősebbek város közösségi életébe történő bevonása és a szegregátumokban élő lakosság reintegrációja.

A települési közszolgáltatások rendszere a pénzügyi és emberi erőforrások hiánya miatt a közeljövőben súlyos nehézségekkel szembesülhet, ami közvetetten, de egyértelműen kihathat Pápa népességvonzó képességére is. Mivel e problémák a tágabb térség településeit is sújtják, igen nagy távlatok nyílhatnak a város rivális településekkel szembeni vonzerejének növelésében az oktatási-nevelési intézmények fejlesztésében, az oktatás színvonalának emelésében, a helyi kulturális kínálat bővítésében.

A népességmegtartó képesség javítása érdekében elengedhetetlen az alapvető közszolgáltatások infrastruktúrájának teljeskörű kiépítése, a közműolló zárása, s feltétlenül elkerülendő a lakóövezeti besorolású területek közműinfrastruktúra-fejlesztések nélküli bővítése. A település, mint lakóhely fejlesztéséhez kapcsolódó másik jelentős kihívást a közeljövőben várhatóan sokasodó hőhullámok jelentik. A lakosság egészségére, életminőségére gyakorolt negatív hatásaik tompítására történő felkészülés, a (bel)városi hőszigetek kialakulásának megelőzése tekintetében egyebek mellett az új, rekreációs célú zöldfelületek kialakítása is hatékony eszköz.

A környező, nagyobb városokkal, gazdasági centrumokkal szembeni versenyképesség és vonzerő javításának kiemelten fontos eszköze a szóban forgó településekkel (mindenekelőtt Győrrel) meglévő közlekedési kapcsolatok fejlesztése (M83-as gyorsforgalmi út megépülése, 10-es számú vasútvonal villamosítása).

A helyi identitás elmélyítése és a lakosság kohéziójának, városhoz kötődésének erősítése szükségessé teszi a belváros reprezentatív épületeinek körültekintő megújítását, az épített környezet megfelelő védelmét. E téren ugyanakkor érdemi kockázatot jelenthet a hatósági kontroll-jogkörök szűkülése, a jogszabályi környezet változása, illetve hátráltató tényezőként jelenik meg az önkormányzati tulajdonú épületek fenntartásának magas költségvonzata, mely a felújításra fordítható források mennyiségét is korlátozhatja.

2.5.5. Kiszolgáló város

Szakági terület	Kockázat	Lehetőség
A város, várostérség gazdasága	A hivatásforgalmi kerékpárút megléte ellenére nem csökken a gépjárművel érkező dolgozók száma.	Nő az ipari parkba kerékpárral érkezők száma.

Szakági terület	Kockázat	Lehetőség
A város, várostérség szolgáltatási mixe	Az éghajlatváltozás következtében tovább nő a hirtelen nagy mennyiségben lehulló, megoldatlan kezelésű csapadékvíz gyakorisága és a károkkal érintett városi területek nagysága	A város sikeresen kezeli az extrém időjárási jelenségek során lehullott nagy mennyiségű csapadékot.
	Nagy esőzések esetén a szennyvízhálózat telítődik és üzemzavar lép fel.	A csapadékvíz és szennyvíz elválasztása sikeresen megtörténik. A lehullott csapadékot újrahasznosítják.
	A zöldterületek és vízfelületek rendbetétele és gondozása nem történik meg.	A zöld területek és vízfelületek növekedése által javul a város klímája és levegőminősége.
	Szenzoros eszközök alkalmazása nem terjed el, ezáltal nem javul a közművek energiahatékonysága.	Szenzoros eszközök alkalmazásával távolról is pontos képet lehet alkotni a mérőóra állásáról és a fogyasztás mértékéről, kiszűrve így a jogosulatlan fogyasztókat vagy az esetleges csőtörést.
A város, várostérség társadalma	A Cserhaj Csillagház és Szolgáltatópont megszűnik.	A Cserhaj Csillagház és Szolgáltatópont fenntartása továbbra is biztosított, és szolgáltatásaival egyre több embert tud elérni.
	A szolgáltatóház nem képes biztosítani az alapvető humán szolgáltatásokat a rászorulók részére.	A szolgáltatóház egyre több rászorulónak tud segítséget nyújtani.
Az épített környezet vizsgálata	A rendeltetésüket vesztett és kihasználatlan barnamezős területek megújítása nem valósul meg.	A kihasználatlan területek új funkcióval gazdagodnak, ezáltal javul a város arculata.
	A meglévő rendezvényhelyszínek állapota romlik, alkalmatlanná válva funkciójuk betöltésére.	Nagyobb rendezvényeknek helyet adó közösségi terek jönnek létre.
	A város emblematikus épületeinek állapota romlik, felújításuk és karbantartásuk nem történik meg.	A város reprezentatív épületei megújulnak és elősegítik a pápai identitás erősödését.
	Az összkomfortos, komfortos lakások részaránya továbbra is elmarad a megyei, országos értékektől, a helyi ingatlanpiac kínálati oldala kevésbé vonzó a magasabb státusú beköltözők számára.	
Az önkormányzat(ok) gazdálkodása	A napelempark hiánya miatt a közintézmények energiaellátása továbbra is fosszilis energiahordozókon alapul.	A napelempark megépülésével a közintézmények energiaszükséglete belső erőforrásból biztosítható, csökkentve az energiafüggőséget és az épületek fenntartási költségeit.

Szakági terület	Kockázat	Lehetőség
	A közintézmények energetikai korszerűsítése nem folytatódik, fenntartási költségeik nőnek.	Önkormányzati épületek energetikailag megújulnak, csökkentve így az energiafogyasztást, az üzemeltetési költséget és a környezetterhelést.
	Az ösztönzőrendszer nem éri el a kívánt eredményt, a körzetek orvoshiánya nem szűnik meg.	Nő a praxisjoggal rendelkező háziorvosok száma.
	A lakosság megfelelő minőségű és területi lefedettségű egészségügyi ellátás nélkül marad, mely alapjaiban rontja a lakosság jóllétét	Az önkormányzat felszerelt rendelőkkel rendelkezik.
	A rendelő bérlése folyamatos kiadást jelent az önkormányzatnak. A bérelt épület funkciója nem felel meg az egészségügyi alapellátás szolgáltatásának.	A bérelt rendelőt saját rendelőre cseréli le a város.
	A fogorvosi kerületek orvoshiánya továbbra is megmarad. Szükséges eszközállomány hiányában a fiatal fogorvosok nem tudnak praxist vállalni.	A felszerelt fogorvosi rendelők száma nő. A megüresedett körzeteket fiatal fogorvosok vállalják el, a fogorvosállomány hosszú távon biztosított.
	Az alacsony kihasználtságból adódóan az épület fenntartása és a szolgáltatás biztosítása plusz költséget jelent.	Idősöket ellátó intézmények összevonásával nő a kihasználtság mértéke, valamint csökken az épületek fenntartási költsége. Több idős tudja igénybe venni a nappali ellátást.
	Az épületek fenntartása plusz költségeket jelent. Romlik a nyújtott szolgáltatás minősége.	Energetikai fejlesztések által az épületek fenntartási költségei tovább csökkenthetőek.
	Az összevonás által romlik a szociális intézmények területi lefedettsége és elérhetősége.	A szociális intézmények területi koncentrációja által a fenntartási költségek csökkennek. Az összevont intézmények komplexebb ellátást biztosítsanak.
	Csökkenő gyereklétszám miatt a bölcsődék kihasználtsága csökken.	A bölcsődék épületének energiahatékonysága és férőhelyszáma nő. Az új épületek vonzó és minőségi bölcsődei ellátást biztosítanak. A bölcsődébe beírt gyerekek száma megnő, a szülők hamarabb térnek vissza a munka világába.

Szakági terület	Kockázat	Lehetőség
	Az óvodák infrastrukturális állapota tovább romlik. Az épületek fenntartása költségessé válik.	Megvalósul az óvodák felújítása.
	Az épület nem képes megfelelő minőségű programokat és látogatókat befogadni. A könyvtárba látogatók és a programokon résztvevők száma csökken.	Új könyvtár épül a városban.
Településfejlesztési és rendezési tervi összefüggések	Pápa fejlesztései a várostérségi kapcsolatok, hatások figyelembevétele nélkül valósulnak meg.	Pápa és várostérsége fejlesztéseit összehangolja, és szinergikus módon valósítja meg.
Városi és várostérségi közlekedés	Tovább erősödik Győr és Pápa társadalmi-gazdasági integrációja.	Javul a város fő közlekedési folyosókra való kijutása.
	A nehéz megközelíthetősége miatt elkerülik Pápát a fő ipari beruházások.	Gyorsforgalmi utak építésével jelentősen javul a város elérhetősége.
	Az utak szűk áteresztő-képessége miatt állandósulnak a forgalmi dugók.	Okos forgalomirányítási rendszer által csökken a forgalmi torlódások gyakorisága.
	A város belterületeinek forgalomterheltsége és a balesetek száma nő.	A keleti elkerülő út megépülésével csökken a belterületek átmenőforgalma.
	A Pápát érintő vasútvonalak korszerűtlenné válnak, utasforgalmuk lecsökken.	A 10-es vasútvonal villamosítása megtörténik, a vasúti infrastruktúra fejlődik.
	A kerékpáros infrastruktúra kiépülése elmarad, a nem motorizált közlekedés népszerűsége csökken.	A kerékpárutak egységes hálózattá fejlődnek, a kerékpáros közlekedési módot választók aránya nő.
	Intermodális kapcsolat hiánya miatt a belváros autósforgalma tovább nő.	Pápa intermodális csomópontjai kiépülnek, a belváros forgalomterheltsége csökken.
	Az újonnan kiépülő nyugati városrész tömegközlekedésbe való bekapcsoltságának mértéke nem javul. A közösségi közlekedés területi lefedettsége megfelelő, de a gyér járatszám miatt kihasználtsága alacsony.	A járatszám sűrítésével nő a tömegközlekedést választók aránya.
	A gyalogos közlekedést szolgáló infrastruktúra teljes körű felújítása nem történik meg, a külső városrészek járdáinak minősége tovább romlik.	Pápa gyalogosbarát várossá válik.

Szakági terület	Kockázat	Lehetőség
	A közösségi közlekedés járműállománya elavul, a buszok okozta környezeti szennyezés fokozódik.	A tömegközlekedés járműállománya megújul, elektromos buszokkal bővül.
	Az önkormányzat továbbra is fosszilis meghajtású járműállományt használ.	Az önkormányzat tovább növeli a környezetbarát gépjárműveinek számát.
	A tömegközlekedésen kívül más közösségi közlekedési formával (sharing-rendszerrel) nem rendelkezik a város, ezért a személygépjárművek dominanciája megmarad.	Alternatív közlekedési eszközök megosztásán alapuló rendszer létesül a városban.
	A forgalomirányítás és parkolóüzemeltetés digitális megoldások nélkül jelentős forgalmi torlódást eredményez.	A városi közlekedés irányítása digitális megoldásokkal bővül.
	A tömegközlekedést használók nem értesülnek időben a friss közlekedési információkról.	A fő buszmegállók digitális utastájékoztatási rendszerrel bővülnek.
	A helyi közösségi közlekedés nem biztosít korszerű szolgáltatást.	A jegy- és bérletváltás saját fejlesztésű applikáción keresztül is megoldható.
	Mozgásukban sérült vagy egyéb fogyatékossággal élő személyek közösségi és gyalogos közlekedése nem biztonságos.	Az esélyegyenlőség jegyében tovább nő az akadálymentesített átkelők száma. A város látássérülteket segítő közlekedésirányító rendszerrel bővül.
	Körforgalmak és jelzőlámpás rendszer vegyes használata forgalmi torlódásokat eredményez.	A körforgalmak elterjedésével biztosított a folyamatos forgalomlefolyás, és a kereszteződések is biztonságosabbá válnak.
	A belvárosban parkoló gépjárművek száma megnő.	A személygépjárművel közlekedők számára biztosított az olcsó parkolás.
	Az ingyenes parkolóhelyek kihasználtsága szinte folyamatosan teljes. Az ingyenes, szabad parkolóhelyet kereső járművek forgalmi torlódásokat eredményeznek.	A parkolási díjból származó bevételek nőnek.
	A városközpont járműforgalma megnő, a kialakított parkolók jelentős belvárosi területeket foglalnak el.	Biztosított a parkolás a fő közlekedési csomópontban.
	A személygépkocsik számának további bővülése és az egyéni motorizált közlekedés nagy népszerűsége miatt állandósulnak a közlekedési problémák, a forgalmi dugók, a levegőszennyezések	A személygépjárművet használók alternatív közlekedési módokra váltanak át.

Szakági terület	Kockázat	Lehetőség
	A növekvő forgalom miatt a közúti balesetek száma emelkedik.	Az utak és kereszteződések biztonságosabbá válnak.
	A közösségi közlekedés kihasználtsága tovább csökken, üzemeltetése jelentős kiadásokat eredményez.	A tömegközlekedést választók száma nő.
	A háztartási szennyvízelvezetés nem történik meg, a szennyvíz a szabadba jut.	A közműolló zárul, minden háztartás szennyvízelvezetése biztosított.
	A felhasznált ivóvízmennyiség továbbra is nő.	A lakosság vízfogyasztásának mértéke mérséklődik. A helyiek tudatos vízfogyasztóvá válnak.
	A szennyvízhálózat nem képes kezelni az újonnan bekötött lakások szennyvizét.	A csatornahálózat kapacitása folyamatosan igazodik a változó szennyvízmennyiséghez.
	A külterületek lakott épületeiben a lehullott csapadék kárt tesz.	A külterületek lakott részeinek vízelvezetése megtörténik.
	A város áramellátási hálózata nem képes kiszolgálni a város növekvő energiaigényét.	Takarékos energiahasználat miatt csökken a felhasznált árammennyiség.
	A város gázfogyasztása tovább nő.	A takarékos energiahasználat és a megújuló energiára való átállás miatt csökken a felhasznált gázmennyiség.
	A közvilágítás LED-technológiára való átállása nem történik meg.	A város teljes közvilágítása megújul, a régi lámpák LED-technológiájú lámpatestekre cserélődnek.
	A város elektromos elosztó hálózatának szűkös kapacitása miatt jelentősebb ipari szereplő nem tud letelepedni Pápán.	Az áramellátási hálózat kapacitását megnövelik, lehetővé téve újabb ipari fogyasztók megjelenését a városban.

Pápa lakónépességét és az idelátogatókat hatékonyan és magas színvonalon *kiszolgáló várossá* fejlesztése igen sokrétű feladat, melynek egyik fontos demográfiai-társadalmi területe a város szegregálódott területeinek rehabilitációja, az itt élő lakosság társadalmi reintegrációjának elősegítése, életminőségének javítása.

Az oktatás és az egészségügy a város szolgáltatási kínálatának kulcsfontosságú tényezői, mely területeken a munkaerőhiány, az államháztartási finanszírozás bizonytalanságai jelentik a legfőbb kockázatokat. Ezek kezelésének egyik lehetséges útja a városi fenntartású intézmények összevonása, épületeik energetikai korszerűsítése, a fenntartási költségek, adminisztratív teendők optimalizálása érdekében. Jelentős lehetőségek rejlenek az oktatási intézmények tervezett fejlesztések végrehajtásában, az oktatás versenyképességének növelésében, a város kulturális kínálatának bővítésében.

A gazdaság és az önkormányzati gazdálkodás terén a közeljövőben érdemben korlátozhatják a város mozgásterét az állami forrás- és hatáskör-elvonások, illetve a piaci igényeknek megfelelő

képzettségű munkaerő hiányából adódó versenyképességi problémák, melyek lehetetlenné teszik, hogy Pápa hatékonyan kiszolgálja a gazdasági szereplők, mindenekelőtt a transznacionális vállalatok igényeit. Éppen ezért kiemelt jelentőségű a város oktatási-képzési kínálatának a helyi és külső piaci igényekhez történő alakítása. Szintén jelentős szolgáltatás-fejlesztési feladat a város turisztikai kínálatának bővítése, az épített és szellemi örökség megőrzése és hatékony marketingje, a Várkertfürdő vonzerejének növelése, térségi turisztikai szerepének erősítése.

A klímaváltozás települési életminőségre gyakorolt legjelentősebb hatásai a hőhullámok gyakoriságának növekedése, a poremisszió várható emelkedése, a sűrű beépítésű városrészek esetében a hőszigetek kialakulása, illetve a villámárvizek, melyek esetében a védekezést szolgáló infrastruktúra (Scwenzel réti záportározó) elégtelen kapacitásai sajátos problémát jelentenek. A városi zöldfelületek és zöldinfrastruktúra ökoszisztéma szolgáltatásainak csökkenését elkerülendő, további rekreációs célú zöldövezetek kialakítása szükséges, a szélsőséges időjárási hatások tompítása érdekében pedig elengedhetetlen a védelmi kapacitások bővítése.

A helyi közlekedés esetében az elsődleges kockázatot a személygépjármű-használat túlzottan uralkodóvá válásából eredő problémák (forgalmi dugók, (parkoló)helyhiány a belvárosban, közösségi közlekedés kihasználtságának csökkenése) jelentik. Az e területen végrehajtandó fejlesztéseknek tehát az alternatív közlekedés módok vonzerejének növelésére kell irányulniuk, különös tekintettel a közösségi közlekedés kényelmének, hatékonyságának növelésére, illetve a helyi kerékpárút-hálózat bővítésére. A városhoz kötődő, gazdasági szereplők számára is kiemelt jelentőségű közlekedési infrastruktúraelemek kiépítésével (keleti elkerülő út), felújításával (10-es számú vasútvonal) és funkciójuk bővítésével (Bázisrepülőtér) Pápa közlekedési hálózatának kínálata tovább javítható.

A lakosság megfelelő, méltó életminőségének biztosítása szempontjából elengedhetetlen a közműellátottság teljeskörűvé tétele, a közműolló zárása, a hatékonyabb energiafelhasználást támogató technológiák elterjedésének támogatása. Kiemelten fontos cél a város energiafelhasználásának csökkentése és a villamosenergia-hálózat korszerűsítése, kapacitásbővítése, mivel ennek hiányában lakossági energiaszegénység alakulhat ki és ellehetetlenül a nagyobb ipari üzemek Pápára költözése.

3. STRATÉGIAI MUNKARÉSZ

3.1. Forgatókönyv elemzés

Az alábbi **kitettségi mátrix**ban a 2.5 alfejezet végén taglalt kockázatoknak értékelt tényezők közül dimenziónként a legmeghatározóbbak kerülnek bemutatásra és értékelésre táblázatos formában kockázati besorolás, gyakoriság, illetve várható mérték alapján.

44. táblázat: A kitettségi mátrix szerkezete

Potenciális negatív és pozitív hatás	A hatás kockázati besorolása	A hatás gyakorisága	A hatás várható mértéke
Prosperáló város			
Az egykori gyárak területének megvásárlása, elbontása, környezetikár-mentesítése és az új szabadidős-rekreációs, kulturális funkciók, közösségi terek, ipari-logisztikai telephelyek kialakítása költségei meghaladják a város pénzügyi lehetőségeit, és a nagyobb befektetők, valamint az EU-s és állami források is elmaradnak	4	3	3
Leértékelődő gazdasági környezet, fekvés Pápa térségében, mely eltántorítja a beruházókat új telephelyek létesítésétől	3	2	4
A globális és regionális értékláncok transzformációja és széttöredezése a helyi autóipari beszállítók pozícióját hátrányosan érinti	2	2	3
A túlzott járműipari fókusz miatt sebezhetővé, konjunktúra-függővé válik az ipar helyzete, mely leépítéseket vonhat maga után	4	3	5
A pápai leányvállalatok anyacégei versenyképtelenné válnak, nem áldoznak magyarországi innovációs beruházásokra	2	2	3
Nagy adófizetők kivonulása, telephelybezárása a romló versenyképességi és konjunkturális helyzet miatt	3	2	5

Potenciális negatív és pozitív hatás	A hatás kockázati besorolása	A hatás gyakorisága	A hatás várható mértéke
Zöldülő város			
Az éghajlatváltozás következtében tovább nő a hirtelen nagymennyiségben lehulló, megoldatlan kezelésű csapadékvíz gyakorisága és a károkkal érintett városi területek nagysága	5	4	3
A hőhullámoknak az egyéni egészségre gyakorolt hatásai életszínvonalbeli és gazdasági kárt egyaránt okozhatnak a térségben. A magas beépítettségű városrészeken hőszigetek kialakulása várható	5	3	4
Növekvő és tartósan magas energiaárak, energiaszegénység kialakulásának nagyobb esélye, növekvő hűtési energiaigények a globális felmelegedés következtében	5	3	4
Kiszolgáló város			
Pápa fejlesztései a várostérségi kapcsolatok, hatások figyelembevétele nélkül valósulnak meg	2	2	5
A személygépkocsik számának további bővülése és az egyéni motorizált közlekedés nagy népszerűsége miatt állandósulnak a közlekedési problémák, a forgalmi dugók, a levegőszennyezések	4	5	4
A kerékpáros infrastruktúra kiépülése elmarad, a nem motorizált közlekedés népszerűsége csökken.	3	4	3
Megtartó város			
Az elöregedés és az elszegényedés országos és globális hatások következtében felgyorsul	3	2	4
A város elveszíti a szakképzett munkaerejét, a külföldi piacok és a nagyvárosok elszívják a pápai és a térségi magasan kvalifikált munkaerőt	4	3	5

Potenciális negatív és pozitív hatás	A hatás kockázati besorolása	A hatás gyakorisága	A hatás várható mértéke
Elfogy a nagyobb számban Pápára vonzható munkavállaló, a versenytársak felszívják a potenciális munkaerőfelesleget, így mennyiségi növekedési korlátok alakulnak ki	4	3	5
A munkaképes és családalapítás előtt álló lakosság elvándorol a vonzóbb, magasabb életminőséget, jobb minőségű közszolgáltatásokat nyújtó városokba	4	4	5
A leszakadó/hátrányos helyzetű társadalmi csoportok arányának megnövekedése országos és európai népesedéspolitikai, szociálpolitikai hatékonytalanság miatt	3	2	4
A lakosság megfelelő minőségű és területi lefedettségű egészségügyi ellátás nélkül marad, mely alapjaiban rontja a lakosság jóllétét	3	4	4
Az összkomfortos, komfortos lakások részaránya továbbra is elmarad a megyei, országos értékektől, a helyi ingatlanpiac kínálati oldala kevésbé vonzó a magasabb státusú beköltözők számára	3	2	2
Digitális város			
A lakosság digitális felkészültsége nem követi a kiszolgáló oldalon történő fejlesztéseket	4	3	2
A digitális infrastruktúra fejlesztése lassú ütemben tud csak haladni	3	3	3
Nem jön létre egymással összekötött okoselemekből álló, városi szintű, integrált okosrendszer	2	2	3
A magas szintű digitális tevékenységet végzők részaránya továbbra is relatíve alacsony marad	3	3	3

Összesen 23 hatást határoz meg a kockázatokkal és lehetőségekkel foglalkozó táblázat, melyek között a prosperáló, valamint a megtartó várossal kapcsolatosak számszerűen a leginkább kiemelkedőek. A **hatás kockázati besorolásá**nál a legmagasabb pontszámot az éghajlatváltozás nyomán megnövekvő vízgazdálkodási, csapadékvíz-elvezetési, hőháztartásbeli, energetikai problémák kapták. E három klimatikus megközelítésű tényezőcsoport egyedüliként rendelkezik igen nagymértékű, kivédhetetlennek látszó kitettséggel. A legtöbb hatást kockázatosnak vagy közepesen

kockázatosnak lehet besorolni. A csekély kockázatú hatások az okosrendszerek, a várostérségi kapcsolatok, valamint a pápai cégek innovációi kapcsán jelentkeznek. Elenyésző kockázatú hatás (1-es kategória) nem került megállapításra.

A **hatás gyakorisága** terén többségben vannak az inkább hosszú távúnak tekinthető, 2-es és 3-as értéket kapott kihívások (pl. Az elöregedés és az elszegényedés országos és globális hatások következtében felgyorsul). A személygépkocsik számának növekedése napi rendszerességgel kihívásokat okoz. Szintén viszonylag gyakori hatásként fogható fel a nagymennyiségben lehulló csapadék, a nem kerékpárosbarát infrastruktúra, az egészségügyi ellátás hatékony és életminőségjavulást szolgáló szervezése, továbbá az elvándorlás. A prosperitással összefüggő tényezők nagy része többévente egyszer vagy évtizedenként egyszer következhet be. Ezek jellemzően a középtávú gazdasági ciklusokhoz, hosszú távú vállalatpolitikai döntésekhez igazodnak. Szintén hosszabb távon jelent problémát az elöregedés, a leszakadás, a várostérségi együttműködések, illetve az okosrendszerek elmaradásának ügye.

A **hatás várható mértéké**ben az előbbi két szemponttal ellentétben magasabb pontszámok születtek, ezekre pedig a jövőképnek és a kapcsolódó célrendszernek kiemelten kell tudnia reagálnia. A következőkben röviden ezek bemutatása következik. Ezen, gyakran 5-ös értéket kapott tényezők legtöbbje egymással szoros kapcsolatban áll, és mind negatívan képes befolyásolni a város vonzerejét, vonzó lakó- és munkahely kínálatú városként való megjelenését. A hangsúlyos, a közelmúltig számos pápainak és környékbeli ingázónak munkát adó járműiparhoz (is) kötődő beszállítói tevékenységek munkaerőpiaci kitettséget és sebezhetőséget teremtenek a város és térsége számára, mivel azok konjunktúrája vagy depressziója nagymértékben a globális piacoktól, illetve külső szereplőktől függ. Nem pusztán a város nagy feldolgozóipari, melyek közül a legnagyobb foglalkoztatók éppen járműipari cégek, hanem a térségi beszállítók, illetve a városba ingázó munkavállalók is megéreznék a leépítéseket. Akár több ezer munkavállaló válna munkanélkülivé rövid idő leforgása alatt, melynek következtében sok szakképzett és betanított munkát végző dolgozó is elveszítené állását. Megélhetésüket sokan Pápán és a térségen kívül keresnék. A nagy transznacionális vállalatok telephelybezárásai iparűzési adóbezuhanást okoznának, így hiány keletkezhetne a város gazdálkodásában. A város nem pusztán elveszítheti egy dekonjunktúra esetén a munkaerő egy részét, hanem éppen a prosperitás és megtartás szenvedne nagy hátrányt azzal, hogy a gazdaság fenntartásához és foglalkoztatás-intenzív bővüléséhez nélkülözhetetlen mennyiségű munkaerő tűnne el a térségi munkaerőpiacról. A kvantitatív szempontok mellett legalább ilyen kritikus, hogy elveszítődne a hozzáadott érték növelésére képes, a gazdaság több lábon állását biztosítani képes, az innovációs ökoszisztémához elengedhetetlen szakképzett, valamint felsőfokú végzettségű munkaerő-állomány. A város jelentősen veszítene vonzerejéből, sőt, felgyorsulna a város népességfogyása, csökkenne népességmegtartó ereje. A népességmegtartó és –vonzó erő ilyen fokú lecsökkenése Pápa és vonzáskörzete lakosságának tömeges el- és kivándorlását okozhatja, mely alapjaiban lehetetlenítené el a város működését és fejlődését. A népességmegtartás és ezzel összhangban a munkaerő-megtartás fontosságát húzza alá, hogy az életminőséget és a lakosság általános jóllétét befolyásoló olyan tényezőknek, mint a közlekedés, a városi klíma, vagy az egészségügyi és szociális szolgáltatások, nagy hatásuk van a város fejlődésére. 5-ös pontszámot kapott továbbá Pápa fejlesztéseinek térségi összehangolása. A megfelelő várostérségi településfejlesztési és –rendezési együttműködések hiányában egy sor hatékonyan csak várostérségi és vonzáskörzeti léptékben kezelhető-fejleszthető hatás (pl.

közlekedés, környezeti kockázatok, területhasználat-változások, foglalkoztatást és középfokú oktatást érintő ügyek stb.) fog negatív módon érvényesülni Pápa közigazgatási területén. A hőhullámok gyakoriságának és az energiaárak növekedése szintén kiemelkedő mértékben fog hatni a város mindennapi életére.

A **standard forgatókönyv** értelmében olyan fejlődési vonulattal kell számolnia a városnak, mely szerint a város fő feladata a vonzó lakó- és telephely kínálat megteremtése a településen ideértve a közszolgáltatások minőségének javítását, a közlekedési és klimatikus kihívások lokális kezelését. Egy-egy önkormányzat feladat- és hatásköréből, kompetenciáiból, pénzügyi és humán erejéből adódóan a keretfeltételek pápai szintű, városi léptékű javításával tudja majd szolgálni a városfejlődést. A globális konjunktúra-ciklusokra és az éghajlatváltozásra kevéssé tud hatni, viszont kitettségét a megfelelő gazdasági infrastrukturális környezet megteremtésével, a munkaerő megtartását célzó intézkedésekkel, valamint a környezeti hatásokra való reagálással csökkentheti. A város sikeresen reagálhat az olyan inkább lokálisan is kezelhető társadalmi kihívásokra, mint az elöregedés vagy a városon belüli hátrányos helyzetű, leszakadó csoportok felzárkóztatása, szociális gondozása. Pápa ez által a jövőben egy olyan várossá válhat, amelyről nem elvándorolnak az emberek és a vállalkozások, hanem jövőjüket helyben képzelik el. Pápa ezen forgatókönyve értelmében Pápa és agglomerálódó térségének népessége minimálisan csökken a korszerkezetből következően, azonban az elvándorlás mérséklődik. Pápán a vállalatok hosszú távra rendezkednek be, mert rendelkezésre fog állni a működésükhöz szükséges munkaerő. A város versenyképességét a gazdasági területek kijelölésével és fejlesztésével, a városi közlekedési infrastruktúra bővítésével többnyire sikeresen garantálhatja a jövőben. Az M83-as gyorsforgalmi út megépülésével Pápa újraértelmezi térségi kapcsolatrendszerét, Győr és Pápa gazdasági kapcsolatai elmélyülnek, integrációjuk erősödik. Infrastrukturális fejlesztésükkel az ipari parkok lehetőséget biztosítanak arra, hogy a helyi kis- és középvállalkozásoknak cégfejlődésük következő állomásaként transznacionális vállalatok beszállítójává váljanak, erősítve ezzel a város térségi beágyazódását. Nagy volumenű munkahelyteremtő beruházás kevéssé várható, mivel helyi munkaerővel nem lesz biztosítható a munkaerő-intenzív növekedés. Erre külső (kelet-magyarországi, mongol, ukrán stb.) munkaerő bevonására lenne szükség. A képzett munkaerő egy része továbbra is el fog vándorolni a városból. A marginalizálódó, szegregálódó népesség száma nem fog jelentős mértékben csökkenni, azonban a belterületi szegregátumot érintő szociális városrehabilitáció és a hozzá kapcsolódó felzárkóztató programok hatására sikerül fékezni és kezelni a leszakadást és kirekesztődést. A digitalizáció infrastrukturális és készségi oldalról sem lesz Pápa életét alapjaiban meghatározó, azonban néhány részterületen (pl. közvilágítás, városi applikáció) új okos megoldások jelennek meg, melyeket a városlakók egy szegmense rendszeresen fog tudni használni.

A **felkészültségi mátrix** alapozza meg az **adaptív forgatókönyv**et, melyben a potenciális kockázatokra intézkedésekkel reflektál a város. Az alábbi táblázat mutatja be a város abszorpciós, adaptációs és transzformációs képességét. E táblázat a kitettségi mátrix azon elemeit tartalmazza, amelyek kiemelkedő negatív hatásokként értelmezendőek a hozzájuk kapcsolódó hatások kockázata, gyakorisága, valamint mértéke alapján.

45. táblázat: Városi felkészültségi mátrix szerkezete

A magas kockázatú potenciális negatív hatások	A város abszorpciós képessége	A város adaptációs képessége	A város transzformációs képessége
Az egykori gyárak területének megvásárlása, elbontása, környezetikár-mentesítése és az új szabadidős-rekreációs, kulturális funkciók, közösségi terek, ipari-logisztikai telephelyek kialakítása költségei meghaladják a város pénzügyi lehetőségeit, és a nagyobb befektetők, valamint az EU-s és állami források is elmaradnak	3	3	3
Leértékelődő gazdasági környezet, fekvés Pápa térségében, mely eltántorítja a beruházókat új telephelyek létesítésétől	4	2	3
A túlzott járműipari fókusz miatt sebezhetővé, konjunktúra-függővé válik az ipar helyzete, mely leépítéseket vonhat maga után	2	2	3
A pápai leányvállalatok anyacégei versenyképtelenné válnak, nem áldoznak magyarországi innovációs beruházásokra	4	2	1
Nagy adófizetők kivonulása, telephelybezárása a romló versenyképességi és konjunkturális helyzet miatt	3	2	2
Az éghajlatváltozás következtében tovább nő a hirtelen nagymennyiségben lehulló, megoldatlan kezelésű csapadékvíz gyakorisága és a károkkal érintett városi területek nagysága	1	2	3
A hőhullámoknak az egyéni egészségre gyakorolt hatásai életszínvonalbeli és gazdasági kárt egyaránt okozhatnak a térségben. A magas beépítettségű városrészeken hőszigetek kialakulása várható	1	2	2
Növekvő és tartósan magas energiaárak, energiaszegénység kialakulásának nagyobb esélye, növekvő hűtési energiaigények a globális felmelegedés következtében	1	3	3
Pápa fejlesztései a várostérségi kapcsolatok, hatások figyelembevétele nélkül valósulnak meg	2	4	2

A magas kockázatú potenciális negatív hatások	A város abszorpciós képessége	A város adaptációs képessége	A város transzformációs képessége
A személygépkocsik számának további bővülése és az egyéni motorizált közlekedés nagy népszerűsége miatt állandósulnak a közlekedési problémák, a forgalmi dugók, a levegőszennyezések	2	3	4
A kerékpáros infrastruktúra kiépülése elmarad, a nem motorizált közlekedés népszerűsége csökken	3	4	3
Az elöregedés és az elszegényedés országos és globális hatások következtében felgyorsul	3	2	2
A város elveszíti a szakképzett munkaerejét, a külföldi piacok és a nagyvárosok elszívják a pápai és a térségi magasan kvalifikált munkaerőt	3	2	2
Elfogy a nagyobb számban Pápára vonzható munkavállaló, a versenytársak felszívják a potenciális munkaerőfelesleget, így mennyiségi növekedési korlátok alakulnak ki	4	3	3
A munkaképes és családalapítás előtt álló lakosság elvándorol a vonzóbb, magasabb életminőséget, jobb minőségű közszolgáltatásokat nyújtó városokba	4	4	3
A leszakadó/hátrányos helyzetű társadalmi csoportok arányának megnövekedése országos és európai népesedéspolitikai, szociálpolitikai hatékonytalanság miatt	2	3	2
A lakosság megfelelő minőségű és területi lefedettségű egészségügyi ellátás nélkül marad, mely alapjaiban rontja a lakosság jóllétét	3	3	4
A lakosság digitális felkészültsége nem követi a kiszolgáló oldalon történő fejlesztéseket	2	4	2

A város alkalmazkodó képessége az életminőséggel és elvándorlással, valamint az ehhez szorosan kötődő munkavállalói létszámmal kapcsolatos hatásoknál viszonylag magas. Ezzel ellentétben a klímaváltozásnak nehezen tud ellenállni a város. Szintén nehezen kezelheti Pápa a fokozódó közlekedési problémákat, valamint a gazdaságszerkezetből adódó sebezhetőségét. A város adaptációs képessége közepesnek, illetve inkább alacsonynak mondható a legtöbb hatásnál. A város

transzformációs képessége leginkább a közlekedésszervezés terén tekinthető rugalmasnak, a több negatív hatás jellemzően 2-es vagy 3-as értéket kapott.

Az **adaptív forgatókönyv** értelmében Pápa sikeresen tudja megtartani és vonzani a pápai és vonzáskörzeti munkaerőt. Pápa közszolgáltatásainak, humán közszolgáltatási intézményeinek, belső közlekedésének fejlesztésével attraktív életminőségi feltételeket tud majd biztosítani a pápai lakosság, illetve a Pápán dolgozni szándékozók számára. Az éghajlatváltozásra a közműhálózat fejlesztésével, az energiahatékonyság növelésével, illetve a zöldterület-fejlesztés eszközeivel, bizonyos okos és digitális megoldások alkalmazásával csak adaptív megoldásokat tud adni, azt kivédeni, vagy megfordítani értelemszerűen nem tudja a jövőben sem. Pápa igyekszik a jövőben megfelelő számú és nagyságú iparfejlesztésre a magánbefektetők számára lehetőséget nyújtó területet biztosítani. Vonzó telephely-kínálatú várossá válva is fékezheti a térségi munkaerő más irányokba történő elszívását, illetve a helyi munkaerő megkötését. Ezáltal a versenyképesség-erősítésen keresztül részben képes lesz kivédeni az esetleges kedvezőtlen vállalati és világgazdasági változásokat. A digitális megoldások terén igazán transzformatív megoldásokkal nem fog tudni élni, viszont néhány meghatározott fókusz-területen (pl. közvilágítás) képes lesz meghonosítani és hasznosítani okos megoldásokat is.

3.2. Jövőkép

A stratégiai ciklus 2. lépésében a stratégiaalkotás következő mozzanataként kerül meghatározásra az alábbiakban Pápa város jövőképe. A jövőkép élvezi a helyi szereplők, az önkormányzat, számos közintézmény támogatottságát. Figyelembe veszi a helyzetfeltárás szakmai eredményeit, a kockázatokat, lehetőségeket, a lakossági és intézményi kérdőívezés tanulságait, és igazodik a fentebb kifejtett adaptív forgatókönyvben foglaltakhoz.

Pápa jövőképe értelmében **a város célja olyan város és kiterjedt vonzáskörzettel rendelkező járási központ kialakítása, amely értékeit megőrizve, azt továbbfejlesztve egyaránt vonzó a tágabb térségből érkező befektetők és vendégek, valamint a napjaikat itt élő helyi városlakók számára is.** A **zöldülő város** tervezési dimenzió mentén egy fenntartható, klímabarát várossá kíván válni, amely a természeti értékeit megőrzi, adaptív és mitigációs eszközökkel reagál a klímaváltozás hatásaira, és ellép az energiahatékonyság irányába. Zöld városként a megtartó és **kiszolgáló** város dimenzióját is szolgálva vonzó természetközeli környezetet biztosít a városlakók és a turisták számára egyaránt. Hangsúlyt fektet a hőhullámok és a hirtelen lehulló csapadékvíz kezelésére, az elszabaduló energiaárakra.

A **digitális város** érdekében okos várossá kíván válni Pápa. Ennek keretében prioritás egyrészt a digitális átállás támogatása, másrészt a városüzemeltetésben, közszolgáltatásokban a digitális, okos technológiák használata. Hangsúlyos lesz a digitális készségek fejlesztése a társadalom minden korosztálya és anyagi helyzetű lakosa számára. Az okos várossá válás hozzájárul ahhoz, hogy a város a digitalizáció és az okos város megoldások alkalmazásán keresztül vonzóbbá váljon a helyi lakosság, valamint a betelepülő vállalkozások számára is.

A **megtartó város** dimenzió mentén Pápa egy gondoskodó és együttműködő közösségeket magába foglaló hellyé válik, ahol a város identitása, közösségi élete megerősödik, és ahol aktív módon segítik

a hátrányos helyzetű, társadalmi leszakadással érintett csoportokat, különösen az alacsony iskolai végzettségűeket, a romákat és az időskorúakat. A megtartó város azt is jelenti, hogy igyekszik megfelelő lakó- és munkakörülményeket biztosítani a fiatal felnőttek, a családosok, valamint a meglévő és leendő munkavállalók számára. A népesség- és különösen a munkaerő-megtartás kulcsszerepet fog játszani a város életében: olyan fejlesztések valósulnak meg, melyek hozzájárulnak a vonzó lakóhely-kínálatú várossá váláshoz. Prioritás lesz a magasabb életminőséget biztosító, élhető város megteremtése. A munkaerő megtartása érdekében nem csak a lakókörnyezet, az oktatás-nevelési és egyéb intézményhálózat igyekszik majd megújulni lépésről lépésre, hanem igyekszik diverzifikált gazdaságszerkezetet szolgáló, gazdasági telephelyeket betelepítő politikával élni. A szakképzett munkaerő jelentős része így helyben tud majd munkát találni, és sikerül a jelenleginél több munkaerőt vonzani. A város fokozatosan újítja meg barnamezős területeit, és integrálja azokat a városszövetbe új közösségi, rekreációs, turisztikai funkciókat is kialakítva. Pápa foglalkoztatási központként a (kis)térségben is megerősödik, és vonzóbbá válik a helyiek, a város vonzáskörzetében élők, valamint a befektetők számára. Csökken a városból való elvándorlás, az elöregedés fékeződik, és a közszolgáltatások színvonala javul. Pápa sportvárossá fejlődik amellett, hogy megerősödik közszolgáltató központként.

A **prosperáló város** dimenziót támogatva Pápa keretében elmozdul a város a gazdasági több lábon állás, a strukturális megújulás irányába, miközben garantálja a biztos, fenntartható gazdasági növekedést. Prioritásként a város egyrészt a volt iparterületek funkcióváltó rehabilitációját irányozza elő, másrészt a meglévő, már kijelölt gazdasági övezetek teljes hasznosítását ösztönzi a jövőben. A vonzó munkahely-kínálatú várossá válás érdekében képzési, vállalkozásfejlesztési szolgáltatásokat nyújt, a helyi igényeknek megfelelő profilú vállalkozásoknak biztosít telephelyet. A vonzó telephely-kínálatú várossá válás keretében Pápa megfelelő nagyságú és kiépítettségű ipari parki lokációkat, valamint megfelelő mennyiségű és képzettségű munkavállalót igyekszik a városba vonzani lakosként vagy ingázóként a vállalkozások részére.

3.3. A stratégia célrendszere

A város jövőképéből következően a célrendszer négy stratégia célt jelöl ki: **1. Fenntartható, klímabarát város; 2. Okos város a digitális világban; 3. Pápa, a vonzó lakóhely-kínálatú város; valamint 4. Pápa, a vonzó munka- és telephely kínálatú város**. A 3. stratégiai célt leszámítva, ahol három részcél nevesítése történt meg, mindegyik stratégiai célhoz két-két részcél kapcsolódik. A jövőképben megfogalmazott befektetőknek vonzó város megteremtését a 4. stratégiai cél szolgálja közvetlenül, mely vonzó telephely-kínálatú várossá teszi Pápát. Emellett a 3. stratégiai cél közvetetten szintén hozzájárul a gazdasági szereplők szemében Pápa vonzerejének megerősítéséhez, mivel a vállalkozások számára szükséges munkaerőt megtestesítő helyi lakosság életminőségét az élhető és gondoskodó város megteremtésével növeli, ezáltal pedig nem hagyja elvonzani más központok irányába. Sőt, az olyan területek fejlesztésével, mint a közlekedés vagy a különféle oktatási, egészségügyi és más szolgáltatások, a tágabb térségből is vonzhat munkaerőt Pápa. A Pápára látogató vendégek számára a várost egyrészt a turisztikai vállalkozások fejlődését is támogató 4. stratégiai cél teszi majd vonzóbbá, mivel többféle és magasabb minőségű attrakciókat és szolgáltatásokat tudnak majd igénybe venni. Pápa turisztikai vonzereje azonban azáltal is élénkülni

fog, hogy a várost a 3. stratégiai részcél vonzó lakóhely-kínálatú várossá kívánja tenni. Tekintve, hogy a jobb közbiztonság, a felújított intézmények, műemlékek, a jobb közlekedés, a társadalmi kirekesztődés csökkenése mind hozzájárul ahhoz, hogy Pápa vonzó térségi turisztikai desztinációként erősödjön. A napjainkban is Pápán élők számára a város vonzerejét elsősorban a 3. stratégiai cél erősíti. Egy élhetőbb, gondoskodó, együttműködő közösségeket teremtő Pápa vonzóbb lesz a helyben élők számára is. A stratégiai cél hozzájárul Pápa népességmegtartásához, sőt, sikeres fejlesztések esetén fokozottabb vonzerőt gyakorolhat a térségi és más nem pápa népesség irányába. A 2. stratégiai cél egyrészt hozzájárul a településüzemeltetés és –fejlesztés feltételeinek, a közművek és közszolgáltatások digitalizáció eszközével történő javításán keresztül a népesség életminőség-javulásához, helyben maradásához. Másrészt a digitális átállás nem csak a lakosság, hanem a vállalkozások támogatásával is összefügg, azokat is támogatja többféle módon. A célok megerősítik Pápa munkaerőpiaci, idegenforgalmi, sport-rekreációs vonzerejét, kiterjesztik vonzáskörzetét. Ekképp az összes stratégiai cél hozzájárul Pápa városi szerepköreinek fejlesztésén keresztül kistérségi központi karakterének erősítéséhez.

111. ábra: FVS stratégiai célrendszere

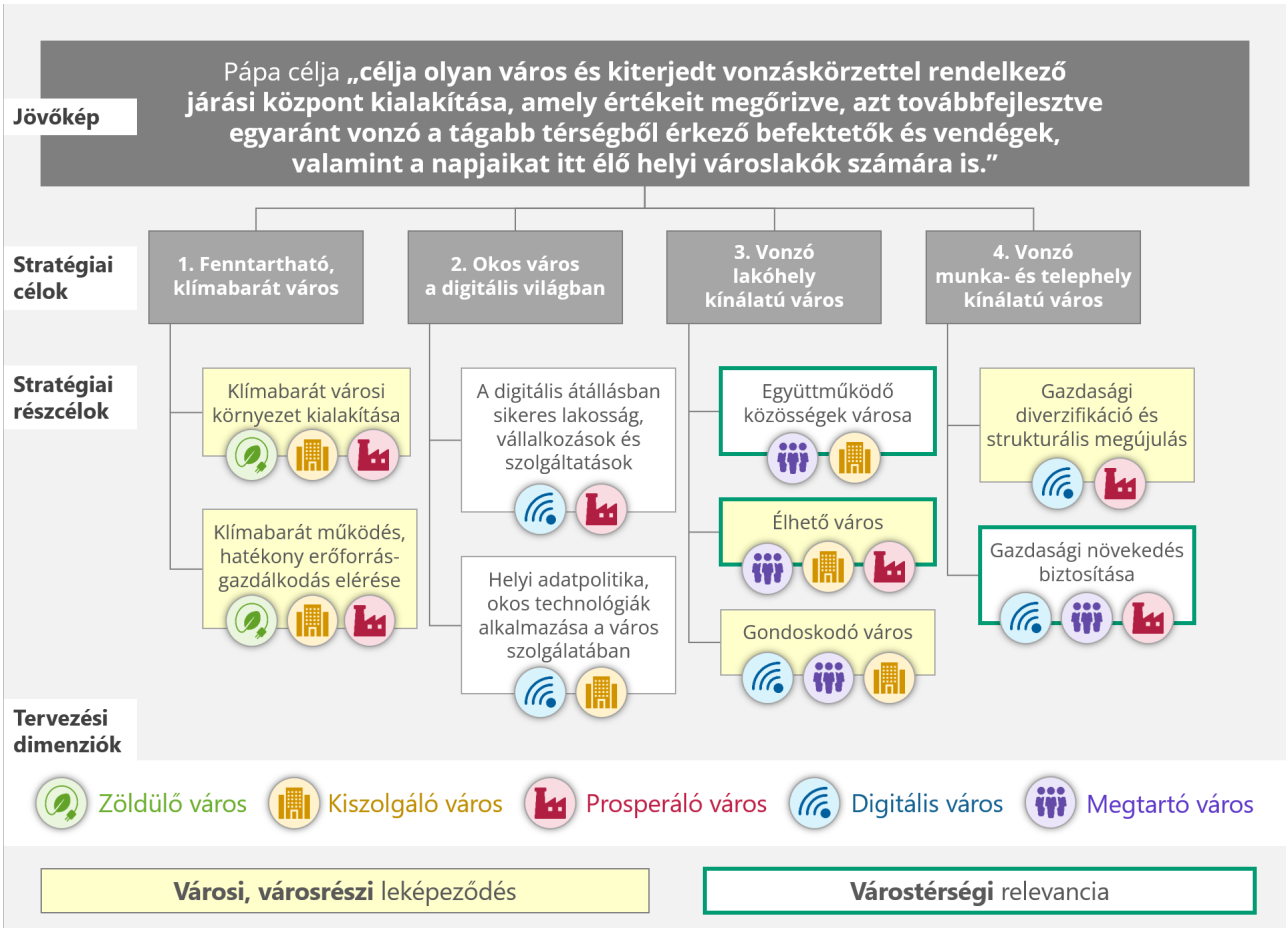

A Fenntartható, klímabarát város stratégiai cél két részcélból áll: egyszerre támogatja a klímabarát városi környezet kialakítását, tehát alapvetően az infrastruktúrák kiemelten a zöld infrastruktúra fejlesztését, valamint az üzemeltetési ügyeket és társadalmi hozzáállást. Az Okos város a digitális világban szintén két részcélt tartalmaz. Ezek lefedik a digitális átállással, valamint kifejezetten az adatmenedzsmenttel, településüzemeltetési megoldásokhoz kötődő célokat. A harmadik stratégiai cél a közösségek, a közlekedés, a humán közszolgáltatások, a társadalmi infrastruktúra és a

közlekedés fejlesztésével kíván célokat elérni két részcélra bomolva. A negyedik stratégiai cél kifejezetten a gazdaságfejlesztésről szól: az egyik részcél a gazdaság minőségi fejlesztését, belső strukturális átalakítását célozza, míg a másik kimondottan a mennyiségi bővülésre, a gazdasági növekedésre fókuszál.

Az alábbiakban a **tervezési dimenziók és a részcélok közötti összefüggések feltárására** kerül sor. A **prosperáló város** dimenziójához a 4. stratégiai célban foglalt két részcél maximálisan illeszkedik. E két részcél, a gazdasági diverzifikáció, illetve a gazdasági növekedés a két legmeghatározottabb, legerősebb kapcsolódást mutatja a dimenzióhoz. Emellett a vállalkozások digitális átállásán keresztül erős a dimenzió kapcsolódása a 2. stratégia célhoz is. Ezeken kívül marginálisabban, de megjelenik mindkét 1. stratégiai célhoz tartozó részcél (Klímabarát városi környezet kialakítása; Klímabarát működés hatékony erőforrás-gazdálkodás elérése). Ez a kapcsolódás nagyrészt az energiagazdálkodás, az energiahatékonyság, illetve a megújuló energiaforrások alkalmazásán keresztül érvényesül. Szintén kimutatható kapcsolat az élhető városi részcélon, a lakófunkció erősítését keresztül a 3. stratégiai céllal is.

A **zöldülő város** dimenzió az 1. stratégiai célhoz, azaz a Fenntartható, klímabarát város két részcéljához (Klímabarát városi környezet kialakítása; Klímabarát működés, hatékony erőforrás-gazdálkodás elérése) kötődik. A dimenzióhoz való kapcsolódásukat erősíti a részcélok azon tartalma, mely a város mitigációs és adaptációs képességének a klímaváltozás hatásaival szembeni erősítését célozzák, illetve melyek a zöldterületek és a zöldenergia, energiahatékonyság növelését támogatják.

A **digitális város** dimenziója a legszorosabb összefüggésben az Okos város a digitális világban elnevezésű cél két részcéljával áll (A digitális átállásban sikeres lakosság, vállalkozások és szolgáltatások; Helyi adatpolitika, okos technológiák alkalmazása a város szolgálatában). Ezek mellett a dimenzióval áll összefüggésben a 3. stratégiai cél gondoskodó város részcélja is elsősorban a lakosság digitális átállása, a digitális készségfejlesztés vonatkozásában. Mindezeken túl a 4. stratégiai cél mindkét részcélja megemlíthető a dimenzió kapcsán. A gazdasági diverzifikációt és strukturális megújulást a digitális vállalkozások, termékek és szolgáltatások fejlesztése révén támogatja a dimenzió tartalma, míg a gazdasági növekedés biztosítását a humánerőforrás készségfejlesztése segítségével.

A **megtartó város** egyszerre kapcsolódik a 3. és a 4. stratégiai cél egyes részcéljaihoz. A 3. stratégiai cél mindhárom részcélja szoros összefüggésben áll a dimenzió tartalmával elsősorban a népességmegtartást szolgáló életminőség-javításnak köszönhetően. Az együttműködő közösségek városa részcél a városi identitás és a közösségfejlesztés eszközével igyekszik megtartó várost formálni. Az élhető város részcél a közlekedési feltételek javításán, a városi funkciók és intézmények elérhetőségének segítésével, a városi közlekedési környezetterhelés mérséklésével és a lakhatási feltételek javításán keresztül támogatja a megtartó várost. A gondoskodó város részcél az egészségügyi és szociális ellátás, az oktatás-nevelési intézmények, a sport és a rekreáció, valamint felzárkóztatás és esélyegyenlőség témaköreivel támogatja a dimenzióban foglalt szempontokat. A 4. stratégiai célon belül a gazdasági növekedés biztosításával áll kapcsolatban a dimenzió. Mindenekelőtt a humánerőforrás megtartása terén mutathatók ki szinergiák. A humánerőforrás-háttér biztosítását szolgáló képzések említhetők elsősorban. Lényeges az is, hogy Pápa ne csak megtartsa munkavállalóit, hanem az is, hogy a tágabb térségből is képes legyen munkaerőt vonzani, majd helyben tartani.

A **kiszolgáló város** dimenzió három stratégiai céllal is összefüggésben áll. Az 1. stratégiai cél mindkét részcélja megemlíthető itt. A Klímabarát városi környezet kialakítása részcélnál főként a közműhálózat, illetve a zöldterületekkel való ellátottság emelendő ki. A második részcélnál a közintézmények energetikai korszerűsítése, az energiahatékonyság vonatkozik ide. A 2. stratégiai cél kevésbé kötődik ugyan a dimenzióhoz, de a Helyi adatpolitika, okos technológiák alkalmazása a város szolgálatában elnevezésű részcél a közműszolgáltatáshoz kötődő okos megoldások révén megemlítendő. A 3. stratégiai cél mindhárom részcélja igen erősen kapcsolódik a dimenzióhoz. Az együttműködő közösségek részcél a dimenzió kapcsán a közösségi terek, a közösségfejlesztés, a közművelődés feltételeinek javítását keresztül szolgálja Pápa városát. Az élhető város részcélban foglaltak, mindenekelőtt a közlekedés feltételeinek javítása, biztosítja a pápai lakosság kiszolgálását, mivel megfelelő közlekedési feltételeket biztosít a különböző egyéb városi szolgáltatások igénybevételéhez is azon túl, hogy maga is egy (köz)szolgáltatást biztosít. A gondoskodó város részcél az egészségügyi és szociális ellátás, az oktatási és nevelési infrastruktúra és humánerőforrás, továbbá a sportinfrastruktúra fejlesztése által áll szoros kapcsolatban a tervezési dimenzióval.

A stratégiai részcélok túlnyomó többsége alapvetően **városi, illetve városrészi leképeződéssel** rendelkezik. Hangsúlyos városrészi karakterrel bír a gazdasági diverzifikáció és strukturális megújulás részcél. Ennek kifejezett célja a gazdasági területek, azon belül is részben éppen a jól körülhatárolható városrészeken fekvő barnamezős területek rehabilitációja. Markáns városrészi meghatározottsággal rendelkezik az 1. stratégiai célon belüli Klímabarát városi környezet kialakítása című részcél. Ez két okból is városrészi leképeződést mutat: egyrészt a közműhálózatok, a csapadékvíz-gazdálkodás a város bizonyos részein kíván beavatkozásokat foganatosítani, másrészt a zöldterületek fejlesztése is egy településrendezési szempontból is jól meghatározott fókuszterülettel rendelkezik a városi szövetben. Némileg gyengébb városrészi meghatározottsággal, azonban a Klímabarát működés, hatékony erőforrás-gazdálkodás elérése részcél is említhető, ahol a megcélzott energetikai korszerűsítést igénylő közintézmények rendelkeznek egy erős térbeli meghatározottsággal a város területén belül. A 3. stratégiai célhoz tartozó Élhető város részcél közlekedésfejlesztésre vonatkozó elemei között erősen városrészi leképeződések is helyet kapnak. A Gondoskodó város részcél egészségügyi és részben oktatási-nevelési elemei városrészi fejlesztéseket (is) tartalmaznak erősen koncentrálva egy-egy városrészre, illetve intézményre.

A **várostérségi** elemeket tartalmazó részcélok közé egyrészt a Gazdasági növekedés biztosítása elnevezésű részcél egyes elképzelései sorolhatók, melyek a gazdasági növekedés humánerőforrás-hátterének biztosításáról, a munkaerőpiaci vonzásról szólnak, így vonzáskörzeti, regionális léptékkel is bírnak. Az Együttműködő közösségek városa elnevezésű részcél térségi együttműködések fejlesztésére irányuló beavatkozási területtel is rendelkezik. Az Élhető város elnevezésű részcél keretében olyan közlekedési fejlesztések is azonosításra kerültek, melyeknek szintén van várostérségi relevanciája.

Az alábbi táblázat Pápa városrészei szerint mutatja be a stratégiai célok és az azokhoz tartozó részcélok városrészi kapcsolódásait. A stratégia részcélokról általánosságban elmondható, hogy azok városrészi lokalizációja nehezen határozható meg, mert a legtöbb a város teljes területét érintő fejlesztési szükséglet. Egy iksszel kerültek jelölésre azok a részcélok, amelyeknél a területi kapcsolódást tervezett városi projektek erősítik. „A digitális átállásban sikeres lakosság, vállalkozások és szolgáltatások" részcél esetében az ikszeket zárójeleztük, ugyanis a tervezett fejlesztés konkrét területi relevancia nélkül az egész várost érinti. A többi esetben ugyan jelenleg konkrét projekt

megvalósítása nincsen tervben, ugyanakkor az adott városrészekkel való indirekt kapcsolat miatt a cellákat világoszölddel színeztük.

46. táblázat: FVS területi célmátrix – városrészi összefüggések

Stratégiai cél	Stratégiai részcél	Belváros	Belső-Várkert	Vaszari út és Téglagyári út által határolt városrész	Erzsébetváros	Felsőváros	Alsóváros	Külső-Várkert	Tókertváros	Malomkert lakópark	Nagyhanta	Ipari Park	Tapolcafő, Borsosgyőr, Kéttornyúlak
Fenntartható, klímabarát város	Klímabarát működés, hatékony erőforrás-gazdálkodás elérése					x	x	x	x				
	Klímabarát városi környezet kialakítása				x		x						
Okos város a digitális világban	A digitális átállásban sikeres lakosság, vállalkozások és szolgáltatások	(x)	(x)	(x)	(x)	(x)	(x)	(x)	(x)	(x)	(x)	(x)	(x)
	Helyi adatpolitika, okos technológiák alkalmazása a város szolgálatában												
Vonzó lakóhely kínálatú város	Együttműködő közösségek városa			x									
	Élhető város	x					x						
	Gondoskodó város				x	x	x	x	x				
Vonzó munka- és telephely kínálatú város	Gazdasági diverzifikáció és strukturális megújulás			x									
	Gazdasági növekedés biztosítása				x								

A fenntartható, klímabarát városra irányuló 1. stratégiai cél erőteljesen koncentrál területileg a Felsőváros, Alsóváros területére, valamint a Külső-Várkertre. Az okos város kialakítására irányuló 2. stratégiai cél területi relevanciája viszonylag gyenge a többi célhoz képest, mivel városszintű, csoportszintű fejlesztéseket fogalmaz meg, kevésbé térhez kötött módon. A helyi adatpolitikára, okos technológiák alkalmazására irányuló részcélnak a jövőben jóval erősebb területiség adható. A vonzó lakóhely kínálatú város fejlesztésére irányuló 3. stratégiai célnál érvényesül a legerőteljesebb a területi fókuszáltság, valamint a területi lefedettség városrész-szinten is igen jelentős; a Belváros, Erzsébetváros, Tókertváros a leginkább releváns területileg, de a Vaszari út és Téglagyári út által határolt városrész, a Külső-Várkert és Alsóváros is igen érintett városrész. A gazdaságfejlesztési célokat megfogalmazó 4. stratégiai cél tekintetében a városrészi relevancia elsősorban a gazdaságfejlesztési területeknél, egykori és jelenlegi barnamezős területeknél magas (Ipari Park, Vaszari út és Téglagyári út által határolt városrész Erzsébetváros, Felsőváros).

3.4. A reziliens város a stratégiai célrendszerben

Az alábbi táblázat összefoglalja azokat az adaptív forgatókönyvben jelzett jelentős tényezőket, melyekre a városnak reagálnia kell. Mindezekhez azonosításra kerültek azok a beavatkozási területek is, melyekkel a város reagálni kíván a kihívásokra. A tervezési dimenziónkénti alfejezetekben részletesebben kerül kifejtésre az, hogy a város stratégiai célrendszere milyen módon reagál az egyes dimenziókkal kapcsolatos kihívásokra.

47. táblázat: Városi rezilienciát fejlesztő lépések mátrixa

ADAPTÍV FORGATÓKÖNYV JELENTŐS TÉNYEZŐI	Alacsony abszorpciós képesség esetén tervezett beavatkozások:	Alacsony adaptációs képesség esetén tervezett beavatkozások:	Alacsony transzformációs képesség esetén tervezett beavatkozások:
Leértékelődő gazdasági környezet, fekvés Pápa térségében, mely eltántorítja a beruházókat új telephelyek létesítésétől		• Ipari parkok infrastrukturális fejlesztése, a gazdasági területek potenciáljának megfelelő hasznosítását szolgálandó marketing stratégia alkotása	
Leértékelődő gazdasági környezet, fekvés Pápa térségében, mely eltántorítja a beruházókat új telephelyek létesítésétől.		• Gazdasági infrastruktúra és gazdasági területek létesítése, bővítése, átalakítása: A meglévő gazdaságfejlesztési területek bővítése, fejlesztése; • Új gazdaságfejlesztési területek kijelölése és kiépítése	
A túlzott járműipari fókusz miatt sebezhetővé, konjunktúra-függővé válik az ipar helyzete, mely leépítéseket vonhat maga után	• Hozzáadott érték növelése: Innováció ösztönzése a gazdaságban • Gazdaságfejlesztési szolgáltatások nyújtása: Új vállalkozások létrehozásának, betelepülésének ösztönzése, befektetésösztönzés	• Hozzáadott érték növelése: Innováció ösztönzése a gazdaságban • Gazdaságfejlesztési szolgáltatások nyújtása: Új vállalkozások létrehozásának, betelepülésének ösztönzése, befektetésösztönzés	
A pápai leányvállalatok anyacégei versenyképtelenné válnak, nem áldoznak magyarországi innovációs beruházásokra	• Hozzáadott érték növelése: Innováció ösztönzése a gazdaságban • Gazdaságfejlesztési szolgáltatások nyújtása: Új vállalkozások létrehozásának, betelepülésének ösztönzése, befektetésösztönzés	• Hozzáadott érték növelése: Innováció ösztönzése a gazdaságban • Gazdaságfejlesztési szolgáltatások nyújtása: Új vállalkozások létrehozásának, betelepülésének ösztönzése, befektetésösztönzés	

ADAPTÍV FORGATÓKÖNYV JELENTŐS TÉNYEZŐI	Alacsony abszorpciós képesség esetén tervezett beavatkozások:	Alacsony adaptációs képesség esetén tervezett beavatkozások:	Alacsony transzformációs képesség esetén tervezett beavatkozások:
Nagy adófizetők kivonulása, telephelybezárása a romló versenyképességi és konjunkturális helyzet miatt		• Gazdaságfejlesztési szolgáltatások nyújtása: Új vállalkozások létrehozásának, betelepülésének ösztönzése, befektetésösztönzés • Gazdasági területek rehabilitációja: Barnamezős területek turisztikai és rekreációs célú hasznosítása • Hozzáadott érték növelése: Turisztikai szolgáltatásfejlesztés	
Az éghajlatváltozás következtében tovább nő a hirtelen nagymennyiségben lehulló, megoldatlan kezelésű csapadékvíz gyakorisága és a károkkal érintett városi területek nagysága	• Vízkár kialakulást csökkenő beruházások megvalósítása • Települési kék- és zöldinfrastruktúra klímaadaptív fejlesztése	• Vízkár kialakulást csökkenő beruházások megvalósítása • Települési kék- és zöldinfrastruktúra klímaadaptív fejlesztése	
A hőhullámoknak az egyéni egészségre gyakorolt hatásai életszínvonalbeli és gazdasági kárt egyaránt okozhatnak a térségben. A magas beépítettségű városrészeken hőszigetek kialakulása várható	• Közterületek revitalizációja, belterületi zöldfelületek növelése • Települési hőségterv kidolgozása • Kék infrastruktúra fejlesztése, település vízmegtartó képességének javítása	• Közterületek revitalizációja, belterületi zöldfelületek növelése • Települési hőségterv kidolgozása • Kék infrastruktúra fejlesztése, település vízmegtartó képességének javítása	• Közterületek revitalizációja, belterületi zöldfelületek növelése • Települési hőségterv kidolgozása • Kék infrastruktúra fejlesztése, település vízmegtartó képességének javítása
Növekvő és tartósan magas energiaárak, energiaszegénység kialakulásának nagyobb esélye, növekvő hűtési energiaigények a globális felmelegedés következtében	• Önkormányzati tulajdonban lévő középületek energetikai korszerűsítése • Lakóépületek energiahatékony átalakítása, ösztönzése • A megújuló energiaforrások alkalmazásának ösztönzése	• Önkormányzati tulajdonban lévő középületek energetikai korszerűsítése • Lakóépületek energiahatékony átalakítása, ösztönzése • A megújuló energiaforrások alkalmazásának ösztönzése	• Önkormányzati tulajdonban lévő középületek energetikai korszerűsítése • Lakóépületek energiahatékony átalakítása, ösztönzése • A megújuló energiaforrások alkalmazásának ösztönzése
Pápa fejlesztései a várostérségi kapcsolatok, hatások figyelembevétele nélkül valósulnak meg	• Társadalmi infrastruktúra fejlesztése: Fejlesztések várostérségi koordinációja		• Társadalmi infrastruktúra fejlesztése: Fejlesztések várostérségi koordinációja

ADAPTÍV FORGATÓKÖNYV JELENTŐS TÉNYEZŐI	Alacsony abszorpciós képesség esetén tervezett beavatkozások:	Alacsony adaptációs képesség esetén tervezett beavatkozások:	Alacsony transzformációs képesség esetén tervezett beavatkozások:
A személygépkocsik számának további bővülése és az egyéni motorizált közlekedés nagy népszerűsége miatt állandósulnak a közlekedési problémák, a forgalmi dugók, a levegőszennyezések	• Közösségi közlekedés fejlesztése, korszerűsítése, kerékpáros infrastruktúra fejlesztése, hálózatba szervezése • Belváros forgalomcsillapítása		
Az elöregedés és az elszegényedés országos és globális hatások következtében felgyorsul		• Egészségügyi és szociális ellátás fejlesztése: Egészségügyi és szociális humánerőforrás fejlesztése • Társadalmi egyenlőtlenségek felszámolása, felzárkóztatás biztosítása: Antiszegregációs és felzárkóztatási programok biztosítása • A digitális szolgáltatások minőségének és hatékonyságának javítása: A digitális megoldások és készségek fejlesztése	
A város elveszíti a szakképzett munkaerejét, a külföldi piacok és a nagyvárosok elszívják a pápai és a térségi magasan kvalifikált munkaerőt		• Hozzáadott érték növelése: Innováció ösztönzése a gazdaságban • a helyi, start-up vállalkozásokat támogató mentor programok indítása • Ipari parkok infrastrukturális fejlesztése, a gazdasági területek potenciáljának megfelelő hasznosítását szolgálandó marketing stratégia alkotása	• Hozzáadott érték növelése: Innováció ösztönzése a gazdaságban • A helyi induló, start-up vállalkozásokat támogató mentor programok létrehozása • Ipari parkok infrastrukturális fejlesztése, a gazdasági területek potenciáljának megfelelő hasznosítását szolgálandó marketing stratégia alkotása
A leszakadó/hátrányos helyzetű társadalmi csoportok arányának megnövekedése országos és európai népesedéspolitikai, szociálpolitikai hatékonytalanság miatt		• Közösségfejlesztés feltételeinek javítása: Civil szervezetek és nonprofit szervezetek támogatása • Egészségügyi és szociális ellátás fejlesztése: Egészségügyi intézmények kapacitásfejlesztése • Oktatási és nevelési intézmények fejlesztése: Oktatási és nevelési infrastruktúra fejlesztése	

ADAPTÍV FORGATÓKÖNYV JELENTŐS TÉNYEZŐI	Alacsony abszorpciós képesség esetén tervezett beavatkozások:	Alacsony adaptációs képesség esetén tervezett beavatkozások:	Alacsony transzformációs képesség esetén tervezett beavatkozások:
		• Társadalmi egyenlőtlenségek felszámolása, felzárkóztatás biztosítása: Antiszegregációs és felzárkóztatási programok biztosítása • Gazdasági növekedés humánerőforrás-hátterének biztosítása: Át- és továbbképzési programok szervezése; Munkaerőpiaci igényekhez igazodó képzési kínálat	
A lakosság digitális felkészültsége nem követi a kiszolgáló oldalon történő fejlesztéseket	• A digitális szolgáltatások minőségének és hatékonyságának javítása: A digitális megoldások és készségek fejlesztése		• A digitális szolgáltatások minőségének és hatékonyságának javítása: A digitális megoldások és készségek fejlesztése A helyi igényekre reagáló, és a meglévő alapokra építkező integrált okoshálózat(ok) kialakítása: Kísérleti pilot-projekt indítása valamely okos technológia alkalmazására (közvilágítási rendszer, kamerarendszer, közlekedésszervezés, applikáció alfa verziója)

3.4.1. Prosperáló város

A prosperáló városhoz az 1. stratégiai részcélból a következő részcélok tudnak hozzájárulni:

- A klímabarát városi környezet elnevezésű részcél elsősorban az energetikai és hírközlési rendszerek korszerűsítése, fejlesztése révén a gazdaságfejlesztést környezetterhelési oldalról konzisztens módon kezeli.
- A klímabarát működés, hatékony erőforrás-gazdálkodás elérése részcél a megújuló-energia termelésen keresztül támogatja a fosszilis energia- és meghatározott erőforrás-igényű helyi gazdaságtranszformációját a klímasemleges és a fenntartható helyi gazdaság irányába.

A 2. stratégiai részcélban foglalt részcélok a következő módon támogatják a prosperáló város kialakítását:

- A digitális átállásban sikeres lakosság, vállalkozások és szolgáltatások részcél garantálja a digitális szolgáltatások minőségének és hatékonyságának javítását, ekképp az új gazdaság működtetéséhez szükséges digitalizáció infrastrukturális és szolgáltatási hátterét.

A 3. stratégiai célhoz tartozó részcélok a következőképpen járulnak hozzá a prosperáló városhoz:

- Az Együttműködő közösségek városa részcél a városi megtartó és kreatív társadalom kiépítésére is hangsúlyt helyez a civil szervezetek és még inkább a nonprofit szervezetek támogatásán keresztül, továbbá a városi identitás erősítése, illetve a közművelődés támogatásán révén.
- Az Élhető város részcél egyrészt a közlekedés fejlesztése által járul hozzá egy versenyképes, kedvező elérhetőségű telephelyekkel rendelkező, a vállalatoknak vonzó befektetési területeket kínáló célponttá váláshoz. Emellett a lakófunkció erősítésével kedvező lakhatási körülményeket kínál a városban élő és dolgozó munkavállalók számára, mely hozzájárul a megfelelő számú és képzettségű munkaerő megtartásához és vonzásához, a gazdaság számára kritikus humántőke jelenléthez.
- A Gondoskodó város részcél hozzájárul ahhoz, hogy a városban dolgozó, illetve oda költöző lakosok, akik egyben a munkaerő-kínálatot biztosítják, megfelelő egészségügyi, oktatási, sport és rekreációs funkciókat, intézményeket vehessenek igénybe családjuk és önmaguk számára. A színvonalas közszolgáltatások hozzájárul a város munkaerő-megkötő képességéhez is. A lakosok életminőség-javítását tartalmazó beavatkozások gondoskodnak arról, hogy Pápa vonzó szolgáltatási kínálatot biztosítson ekképp küzdve a fenntartható gazdasághoz szükséges munkaerő elszívása ellen. A Gondoskodó város részcél a nonprofit, társadalmi vállalkozások megjelenését és fejlődését is támogatja. A digitális készségfejlesztés révén támogatja a korszerű munkaerőpiaci elvárásoknak megfelelő digitális készségek elsajátítását a leszakadó, hátrányos helyzetű munkaerőcsoportok számára.

A prosperáló város tervezési dimenzióval a legszorosabb kapcsolatban a 4. stratégiai cél áll, főként az alábbi részcélok:

- A Gazdasági diverzifikáció és strukturális megújulás részcél már elnevezéséből is adódóan is támogatja a gazdaság több lábon állását, egyoldalú gazdaságszerkezetének sokoldalúvá fejlesztését. A diverzifikált gazdaságszerkezetet a barnamezős területek hasznosításával,

valamint a magasabb hozzáadott értékű gazdaság megteremtésével támogatja. Az ipar mellett a szolgáltató szektor, többek között a turisztikai szektor fejlesztésével is foglalkozik. Támogatja az innovatív, digitalizációt megjelenítő vállalkozásokat. A gazdaságfejlesztés érdekében igyekszik az innovációs kapacitások erősítésére a helyi ökoszisztémában. A részcél ösztönzi a tudástranszfert, a magasabb színvonalat képviselő termelési és szervezési technológiák, innovatív megoldások helyi adaptációját, valamint egyes részpiacokon innovatív és versenyképes termékek piacra fejlesztését.

- A Gazdasági növekedés biztosítása részcél nagymértékben járul hozzá a prosperáló gazdaság megteremtéséhez. A gazdaságfejlesztési eszközök széles tárházát megjeleníti: a vállalkozásfejlesztést, a befektetés-ösztönzést, a célzott humánerőforrás-fejlesztést, a hálózatosodást. Rugalmas lehetőségeket kínál a különféle ágazatok potenciális befektetőinek mindenekelőtt a megfelelő infrastrukturális adottságú és méretű gazdasági területek létrehozásával, bővítésével, aktív városi menedzsmentjével. Ezek az ipari parki területek olyan iparterületet biztosítanak a már működő vállalkozások és a jövőbeli beruházások számára, amelyek az innovatív fejlődés fizikai feltételeivel rendelkeznek (többek között közművesítettség, közlekedési kapcsolatok). A magasabb hozzáadott értéket előállító, tudás- és technológia-intenzív ágazatok megmaradását és fejlődését a szükséges humánerőforrás biztosításával támogatja, és oktatás-képzési, valamint munkaerő-bevonzási eszközökkel egyaránt segíti.

3.4.2. Zöldülő város

A következőkben a stratégiai célrendszernek a zöldülő város tervezési dimenzióhoz való hozzájárulása kerül bemutatásra, a Taxonómia rendelet által meghatározott hat célra koncentrálva.

A zöldülő város tervezési dimenzióval a legszorosabb kapcsolatban az 1. stratégiai cél áll:

- A klímabarát működés, hatékony erőforrás-gazdálkodás elérése részcél a közintézmények erőforrás-hatékony energetikai fejlesztései (épületszigetelés, nyílászáró-csere, hűtési-fűtési rendszerek felújítása, megújulóenergia-termelés támogatása) által hozzájárul a szennyezőanyag-, valamint az üvegházhatásúgáz-kibocsátás megelőzéséhez és csökkentéséhez. A részcél továbbá a környezeti nevelés eszköz- és intézményrendszerének fejlesztésén keresztül a lakosság környezeti tudatosságát, a városi zöld átálláshoz való pozitív attitűdjét is erősíti.
- A zöldülő város dimenzióhoz való kapcsolódást erősíti a Klímabarát városi környezet elnevezésű részcél azon tartalma, amely a város mitigációs és adaptációs képességének a klímaváltozás hatásaival szembeni erősítését célozza, beleértve a városi hősziget jelenség mértékének csökkentését, a csapadékvíz-gazdálkodás hatékonyságának növelését, illetve a város zöldfelületi hálózatának és zöldterületeinek bővítését célzó fejlesztéseket. A részcél ilyenformán egyaránt támogatja az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodást, a vízi erőforrások fenntartható használatát és védelmét, valamint a biológiai sokféleség és az ökoszisztémák védelmét és helyreállítását.

A 2. stratégiai célban foglalt részcélok a következő módon támogatják a zöldülő város kialakítását:

- A Helyi adatpolitika, okos technológiák alkalmazása a város szolgálatában részcél a helyi közadatvagyon hasznosítás rendszerének kialakításával megalapozza a környezeti, paraméterek monitoringozását, lehetővé téve a városban zajló környezetterhelési és klimatikus folyamatok, illetve azok hatásainak feltárását és hatékony kezelését. A részcél továbbá valós, többek között környezeti kihívásokra választ adó, integrált okoshálózatok (pl. közvilágítási rendszer, közlekedésszervezés, vízgazdálkodás, hulladékgazdálkodás stb.) kialakítására irányul, amelyek az éghajlatváltozás mérséklését, a szennyezés megelőzését és csökkentését, illetve a vízi erőforrások fenntartható használatát és védelmét is elősegíthetik.
- A digitális átállásban sikeres lakosság, vállalkozások és szolgáltatások részcél a digitális átálláshoz szükséges intézményi és infrastrukturális alapfeltételek megteremtését és a digitális szolgáltatások fejlesztését teszi lehetővé ezáltal hozzájárulva egy erőforrás-hatékonyabb, fenntartható működéshez.

A 3. stratégiai célhoz tartozó részcélok a következőképpen járulnak hozzá a zöldülő városhoz:

- Az Együttműködő közösségek városa közvetetten járulhat hozzá a zöldülő város ismérveihez. A közösségfejlesztés és a társadalmi infrastruktúra fejlesztése együttesen egy lakókörnyezetéhez kötődő, annak értékeit és erőforrásait a jövő generációi számára megvédeni akaró lakóközösséget eredményezhetnek.
- A Gondoskodó város részcél, amely magában foglalja a város oktatási-nevelési, egészségügyi és szociális, illetve rekreációs funkcióinak, sportinfrastruktúrájának fejlesztését, a társadalmi egyenlőtlenségek felszámolását, hasonlóképp a harmadik stratégiai cél első részcéljához egy fenntarthatóbb városi társadalom létrejöttét segíti, támogatva a pápai lakosok egészségének és jólétének védelmét, amely a környezeti fenntarthatóság fontos alapköve.
- Az Élhető város részcél egy klímabarát, a gyalogos, kerékpáros és közösségi közlekedés által dominált közlekedési hálózat létrehozásával támogatja a zöldülő város dimenziót, mérsékelve a motorikus, közúti közlekedés negatív externáliáit. Az Élhető város részcél egyaránt szolgálja az éghajlatváltozás mérséklését, a szennyezőanyag-, és az üvegházhatásúgáz-kibocsátás megelőzését, csökkentését, valamint a polgárok egészségének és jólétének védelmét a közlekedés környezeti terhelésével kapcsolatos kockázatokkal szemben.

A 4. stratégiai célban foglalt részcélok a következőképpen járulnak hozzá a zöldülő város kialakításához:

- A Gazdasági diverzifikáció és strukturális megújulás részcél a magasabb hozzáadott értékű gazdaság megteremtésével, az innovációs kapacitások erősítése és új innovatív gazdasági tevékenységek városba vonzása (digitális gazdaság, zöld gazdaság, körforgásos technolgóiák stb.) által egy diverzifikáltabb, kevésbé erőforrásfüggő, termelékenyebb és versenyképesebb gazdaság létrejöttét ösztönzi. A barnamezős gazdasági területek rehabilitációjával, lakosságot szolgáló új funkciókkal való ellátásával, a zöldterületek növelésével a rekreációs lehetőségek bővítése mellett a biológiai sokféleség és az ökoszisztémák védelmét és helyreállítását is támogatja egy fenntarthatóbb városi környezetet eredményezve.
- A Gazdasági növekedés biztosítása részcél a helyi gazdaság humánerőforrás-hátterének

biztosításával és gazdaságfejlesztési szolgáltatások nyújtásával (befektetésösztönzés, üzleti hálózatosodás ösztönzése) járul hozzá a zöld, illetve körforgásos gazdaságra való átálláshoz szükséges tudástőke és innovációs kapacitás megteremtéséhez.

3.4.3. Digitális város

A digitalizáció horizontális módon is áthatja a város kialakított stratégiai célrendszerét tekintve, hogy a városi jövőkép egy digitalizáció eszközeivel élni tudó, vonzó lakó- és telephely kínálatú városként határozza meg Pápát.

A következőkben bemutatásra kerülnek, hogyan illeszkednek az egyes részcélok a digitális város tervezési dimenziójához, tematikus-ágazati értelemben.

A digitális városhoz az 1. stratégiai célból a következő részcélok az alábbi tevékenységeken keresztül tudnak hozzájárulni:

- A Klímabarát városi környezet elnevezésű részcél elérésében meghatározó szerepet kapnak az innovatív, digitális technológiák (automatizált hűtési-fűtési és energetikai rendszerek, fenntartható csapadékvíz-gazdálkodást támogató okosrendszerek stb.) alkalmazásai, továbbá az energetikai és hírközlési rendszerek korszerűsítése, fejlesztése.
- A Klímabarát működés, hatékony erőforrás-gazdálkodás elérése részcél olyan valós, erőforrás-hatékonyságot érintő problémákra választ adó, környezetileg fenntartható digitális megoldások alkalmazásával járul hozzá a digitális város irányába való elmozduláshoz, mint például az adatalapú épületüzemeltetési és erőforrásgazdálkodási rendszerek bevezetése.

A digitális város tervezési dimenzióval a legszorosabb kapcsolatban a 2. stratégiai cél áll:

- A digitális átállásban sikeres lakosság, vállalkozások és szolgáltatások részcél a digitális szolgáltatások minőségének és hatékonyságának javítása, a digitális ügyintézési megoldások fejlesztése és népszerűsítése, a digitális készségek fejlesztése, illetve a digitális szolgáltatásokhoz szükséges önkormányzati infrastruktúra megteremtése által járul hozzá a város működtetésének, fenntartásának hatékonyságnöveléséhez, és ezáltal a helyi lakosság elégedettségének, életminőségének és „jóllétének" fokozásához.
- Pápa okos város ambícióit a Helyi adatpolitika, okos technológiák alkalmazása a város szolgálatában részcél alapozza meg, amely magában foglalja a helyi igényekre reagáló, és a meglévő alapokra építkező integrált okoshálózat(ok) kialakítását, hozzájárulva a rendszerszintű digitális működés irányába való elmozduláshoz. A részcél másik, a digitális város szempontjából kulcsfontosságú eleme a helyi közadatvagyon hasznosítás rendszerének kialakítása. Ez a különféle szolgáltatóknál gyűjtött adatokra alapozható big data rendszerek létrehozásával új típusú innovatív szolgáltatások kialakításának és azok városi szintű üzemeltetési rendszerekké (pl. parkolás és közlekedésszervezés; csapadékvíz rendszerek) való összekapcsolásának alapjául szolgálhat.

A 3. stratégiai célhoz tartozó részcélok a következőképpen járulnak hozzá a digitális városhoz:

- Az Együttműködő közösségek városa részcél fontos elemét képezi a közösségfejlesztés feltételeinek javításához elengedhetetlen közbiztonság-fejlesztés, amelyet olyan digitális megoldások is támogathatnak, mint az integrált bűnmegelőzési kamerarendszerek.
- Az Élhető város részcél elérését szolgálhatják a város valós problémáira választ adó okosfejlesztések, amelyek a város hatékonyabb és élhetőbb működését teszik lehetővé, ezáltal a helyi lakosság jobb életminőségéhez és elégedettségéhez is hozzájárulnak. Lehetséges példák erre a helyi közlekedést támogató digitális forgalomszámlálási, forgalomirányítási, parkolási rendszerek, amelyek egyaránt szolgálhatják a hatékonyabb és fenntarthatóbb városi, illetve térségi közlekedést.
- A Gondoskodó város részcél hozzájárul ahhoz, hogy a város lakossága megfelelő egészségügyi, oktatási és szociális funkciókat, intézményeket vehessen igénybe, amelyek hatékony működésében egyre fontosabb szerepet kapnak a digitális megoldások. A közszolgáltatásokban alkalmazott digitális technológiák kizárólag akkor működőképesek, amennyiben mind szolgáltatói, mind felhasználói oldalon rendelkezésre állnak a szükséges digitális készségek, illetve megteremtődik a kényelmesebb szolgáltatási megoldások iránti bizalom és nyitottság. A Gondoskodó város részcél az idősek és egyéb hátrányos helyzetű csoportokat célzó, digitális készségfejlesztéssel és szemléletformálással támogatja a digitális városi dimenziót.

A 4. stratégiai célban foglalt részcélok a következő módon támogatják a digitális város kialakítását:

- A Gazdasági diverzifikáció és strukturális megújulás részcél támogatja az innovatív, digitalizációt megjelenítő vállalkozásokat. A helyi gazdaság strukturális megújulásának és a hozzáadott érték növelésének meghatározó feltétele a digitális átállás sikeressége, különösképp a kis- és középvállalkozások esetében.
- A Gazdasági növekedés biztosítása részcél eléréséhez elengedhetetlen a helyi vállalkozásokkal fenntartott kapcsolatrendszer fejlesztése, és a helyi gazdaság hatékonyabb menedzselése, amelyben jelentős fejlődési potenciált kínálnak a digitális megoldások (vállalkozói adatbázisok, digitális kapcsolattartás, befektetői marketing stb.). A Gazdasági növekedés biztosítása részcél továbbá a gazdasági növekedés humánerőforrás-hátterének biztosítását is célként fogalmazza meg, amelynek fontos elemét képezik az innovatív, digitális tudást is erősítő át- és továbbképzési programok.

3.4.4. Megtartó város

Az 1. stratégiai célhoz tartozó részcélok közül az alábbiak járulnak hozzá a megtartó város koncepciójához:

- A Klímabarát működés, hatékony erőforrás-gazdálkodás elérése részcél partnerségre hívja a helyi szereplőket a klímabarát lakóközösség megteremtésére, külön figyelmet fordítva a fiatalok és idősek életminőségének javítására. Ennek elérését szolgálja a környezeti nevelés eszközrendszerének fejlesztése. A részcél az intézmények energetikai megújulásával elősegíti a közszolgáltatások színvonalának növelését, mely szolgáltatásfejlesztés a fiatalok elvándorlása ellen hat.

- A Klímabarát városi környezet kialakítása részcél a közműhálózat fejlesztésével és bővítésével támogatja a közműszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférést, ezzel pedig elősegíti a lakáskörülmények javulását. Mindemellett a takarékos energiahasználat népszerűsítése és tervezett térnyerése hozzájárul bizonyos alulról építkező tematikailag illeszkedő civil és közösségi kezdeményezések elindításához, megerősödéséhez.

A megtartó város kialakulását elősegítő 2. stratégiai cél a következő részcélokból tevődik össze:

- A digitális átállásban sikeres lakosság, vállalkozások és szolgáltatások részcél a digitális szolgáltatások minőségének és hatékonyságának javítása által hozzájárul a különféle igényekre szabott szolgáltatások biztosításához. Az önkormányzati intézmények digitális eszközállományának megújításával lehetővé teszi az idős és alacsony státuszú társadalmi csoportok számára az internet-hozzáférést és a digitális ismeretek elmélyítését, a digitális ügyintézéssel pedig a város fiatalos, kreatív társadalmi rétegének nyújt gyors és innovatív működési közeget.
- A Helyi adatpolitika, okos technológiák alkalmazása a város szolgálatában részcél a helyi intézmények hatékonyságát, valamint a civil és piaci szereplők tevékenységének sikerességét segíti elő a közadatvagyon megfelelő kezelésével, szenzoros eszközök beszerzésével és okos technológiák alkalmazásával.

A megtartó város létrehozását legnagyobb mértékben a 3. stratégiai cél segíti elő, amelynek részcéljai az alábbi módon járulnak hozzá a fő ismérvek teljesüléséhez:

- Az Együttműködő közösségek városa részcél a civil és nonprofit szervezetek támogatásával, a kulturális programkínálat bővítésével, a közművelődési intézmények fejlesztésével és a városi identitás tudatos építésével erősíti a helyi társadalom kohézióját, támogatja a helyi hagyományok és kultúra közvetítését, elősegíti a civil szervezetek tevékenységeinek kibontakozását, és oldja az esetlegesen felmerülő társadalmi feszültségeket A részcél hatására a kulturális szolgáltatások a társadalom minden csoportja számára elérhetővé válnak ezáltal a részcél megerősíti a lakosság helyi kötődését és identitását.
- Az Élhető város részcél kedvező lakókörülmények kialakításával járul hozzá a lakhatás helyzetének javulásához, kiemelt figyelmet fordítva a fiatalok, idősek és a halmozottan hátrányos helyzetűek problémáira. A bérlakás-állomány fejlesztésével támogatja a társadalmi igényekre és lehetőségekre alapozott bérlakásrendszer kiépülését, valamint kedvező körülményeket teremt a családalapítás előtt állók számára, így segítve elő a fiatal közösségek helyben maradását. Mindezek mellett az élhető város a közutak akadálymentesítésével, digitális utastájékoztató rendszer létesítésével és közlekedésirányító rendszerek kiépítésével – az esélyegyenlőség jegyében – figyelmet fordít a hátrányos helyzetűek közlekedési szolgáltatásokhoz való hozzáférésére.
- A Gondoskodó város részcél a humán közszolgáltatások személyzeti és infrastrukturális fejlesztése által a helyi lakosság igényének megfelelő egészségügyi, szociális, sportolási, oktatási és nevelési szolgáltatásokat biztosít, kielégítve így mind a fiatal, mind pedig az idős korosztályok igényeit. A részcél a felzárkóztató programok és közszolgáltatások elérhetőségének biztosításával elősegíti a minőségi szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférést, továbbá a társadalom perifériáján élő csoportok felzárkóztatását és szegregált életkörülményeik feloldását. A Gondoskodó város céljai között szerepel az alulról építkező

kezdeményezések és civil szerveztek munkájának támogatása, mivel a civilek kulcsszerepet játszanak a társadalmi felzárkóztatás és integráció érvényesítésében. Ilyen felzárkóztatási terület az idősek digitális készségfejlesztése vagy a szegregált területen élők képzése és munkába állítása.

A dimenzió 4. stratégiai célja az alábbi részcélok által támogatja a megtartó város létrejöttét:

- A Gazdasági diverzifikáció és strukturális megújulás részcél a helyi gazdaság digitális fejlesztésével, innováció ösztönzésével és a hozzáadott érték növelésével segíti elő a helyi gazdaság tudatos alakítását és több lábon állását, valamint a magasabban kvalifikált helyi lakosság, különösen a fiatal diplomások megtartását és foglalkoztatását.
- A Gazdasági növekedés biztosítása részcél az alacsonyabb végzettségűek vagy végzettséggel nem rendelkezők munkavállalását és a magasan képzett munkaerő foglalkoztatását teszi lehetővé át- és továbbképzési tanfolyamok szervezésével és munkaerőpiaci igényekhez igazodó képzési kínálat kialakításával. A részcél érvényesíti az esélyegyenlőség szempontját a munkavállalás területén, mivel támogatja a képzettség nélküliek munkába állását azáltal, hogy szakmát, képesítést biztosít számukra is. Ezek mellett új vállalkozások létrehozására és betelepülésére is ösztönöz a részcél, így valósítva meg a több lábon álló gazdaságszerkezetet és az innovatív vállalkozások megjelenését.

3.4.5. Kiszolgáló város

Az 1. stratégiai cél az alábbi módon járul hozzá a kiszolgáló város megteremtéséhez:

- A Klímabarát működés, hatékony erőforrás-gazdálkodás elérése részcél az intézmények energetikai fejlesztésével és a megújulóenergia-termelés támogatásával javítja a közmű-szolgáltatási hálózat állapotát, csökkenti leterheltségét.
- A Klímabarát városi környezet kialakítása részcél a zöldterületek fejlesztése és bővítése által hozzájárul a városi zöldfelületek és közterületek megújulásához, a barnamezős területek funkcióváltásához, a rekreációs területek kialakításához és az épített környezet szolgáltató funkciókat is felvonultató átalakulásához. A részcél keretében a várost megalapozó digitális műszaki infrastruktúra és a közműhálózat fejlesztése is megvalósul, amelyet az energetikai és hírközlési rendszerek korszerűsítése és a közműhálózat bővítése biztosít.

A 2. stratégiai cél alapján a következő részcélok segítik elő a kiszolgáló város létrejöttét:

- A digitális átállásban sikeres lakosság, vállalkozások és szolgáltatások részcél a digitális szolgáltatásokhoz szükséges eszközbeszerzés és a digitális ügyintézés (e-közigazgatás) által támogatja a város digitális műszaki infrastruktúrájának a bővítését és fejlesztését.
- A Helyi adatpolitika, okos technológiák alkalmazása a város szolgálatában részcél a közművek szenzoros eszközökkel és okos technológiákkal való ellátása által segíti elő a digitális megoldások megjelenését a közműszolgáltatásban, továbbá az okos közlekedésszervezés létrehozásával hozzájárul a közlekedési kapcsolatok javulásához.

A 3. stratégiai cél részcéljai az alábbi módon illeszkednek a kiszolgáló város jellemzőihez:

- Az Együttműködő közösségek városa részcél a fejlesztések várostérségi koordinációja által figyelembe veszi a városkörnyéki stratégiai célokat és fejlesztési szándékokat, emellett a közművelődési intézmények fejlesztésének köszönhetően a városi közösségi terek színvonalát is javítja.
- Az Élhető város részcél a fenntartható közlekedés kialakításával, járdák és kerékpárutak építésével, a közösségi közlekedés fejlesztésével, sharing-rendszer kiépítésével és a közúti és vasúti vonalas infrastruktúra korszerűsítésével együttesen járul hozzá a városi és városkörnyéki közlekedési szolgáltatások javulásához.
- A Gondoskodó város részcél antiszegregációs és felzárkóztatási programok által a szegregációval veszélyeztetett vagy szegregált területek átalakulását és a városrészek rehabilitációját segíti elő a meglévő szolgáltatások fejlesztésével, illetve új, társadalmi befogadást szolgáló kapacitások létesítésével.

A kiszolgáló város kialakulását elősegítő 4. stratégiai cél a következő részcélokból tevődik össze:

- A Gazdasági diverzifikáció és strukturális megújulás részcél a gazdasági területek rehabilitációjával a barnamezős területek funkcióváltását, a közterületek állapotának javulását, a városi zöldfelületek fejlesztését, az épített környezet megújulását és új rekreációs terek létrehozását segíti elő. Ezáltal új, rekreációs, sport és egyéb szolgáltató funkciókat is felvonultató, városi szövetbe illeszkedő terek alakulhatnak ki, illetve a korábbi elhagyatott-alulhasznosított területek minőségi megújulása, társadalmi életbe való reintegrációja is megvalósulhat.
- A Gazdasági növekedés biztosítása részcél a meglévő gazdasági területek fejlesztése, valamint a kijelölt gazdaságfejlesztési területek kiépítése, hasznosítása által járul hozzá a kiszolgáló városhoz. A befektetőket megfelelő nagyságú, vonzó gazdasági zónákat, övezeteket tartalmazó befektetési területi portfólió tudja kiszolgálni a jövőben a részcél értelmében.

3.5. A stratégia összhangja más stratégiákkal

Az FVS összhangja a releváns térségi, valamint szakági stratégiai dokumentumokkal az előzőekben ismertetett stratégiai célrendszer stratégiai részcéljai mentén kerül bemutatásra. A fejezetben az alábbi főbb dokumentumokkal, fejlesztési célrendszerekkel történik meg a szinergiák vizsgálata:

- **ITS**: Enrawell Consulting Kft. (2024): Pápa város integrált településfejlesztési stratégiája.
- **VMTP**: Forrás: https://vpmegye.hu/teruletfejlesztes
- **OP-k**: Az országos ágazati operatív programok még nem kerültek elfogadásra, így még változhatnak az OP-k prioritásai és intézkedései, továbbá az egyes ágazati OP-k közötti lehatárolások. A szinergiavizsláglathoz az operatív programok társadalmi egyeztetése során publikált tervezetek kerültek felhasználásra. A TOP Plusz prioritásai ebben a körben nem kerültek külön vizsgálatra.
  Forrás: https://www.palyazat.gov.hu/tarsadalmi_egyeztetes_2021_2027
- A **várostérségi** oszlopban azok a stratégiai részcélok kerültek megjelölésre, melyeknél közvetlen várostérségi hatás, kapcsolódás várható. Ezen esetekben jeleztük, hogy a térségi települési tervekkel milyen viszonyban van az adott stratégiai részcél.
- A **tematikus stratégiák** kapcsán az FVS stratégiai részcéljai összevetésre kerültek a vármegyei klíma stratégiával, és a város tematikus stratégiáival, koncepcióival.

48. táblázat: Az FVS összhangja a különböző stratégiákkal

Stratégiai részcélok	ITS (2024)	VMTP	OP-k	Várostérség	Tematikus stratégiák
Klímabarát városi környezet kialakítása	Közvetlen kapcsolódási pontként az A2. Környezeti értékek gyarapítás című átfogó cél értelmezhető. Közvetett kapcsolat az energiahatékonyság területén: T1. Városi szolgáltatások infrastruktúrájának fejlesztése.	A részcélok kapcsolódnak a VMTP alábbi horizontális céljához: A környezet védelme és fejlesztése, a klímaadaptációs potenciál növelése, energiatudatosság. Emellett a VMTP 3.2. számú stratégiai célja is ide kapcsolódik: A	Közvetlen kapcsolódás a KEHOP Plusz 2. (Körforgásos gazdasági rendszerek és fenntarthatóság), valamint 4. prioritási tengelyéhez (Megújuló energiagazdaság).	A stratégiai célnak nincsen direkt várostérségi relevanciája.	Mind a vármegyei, mind a városi SECAP esetében azonosíthatók kapcsolódó intézkedések, így például így például az önkormányzati működtetésű épületek energiahatékonysága; a szemléletformálás, valamint az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás területén.
Klímabarát működés, hatékony erőforrás-gazdálkodás elérése				A külterületi zöldfelületi hálózat fejlesztése tekintetében az együttműködés releváns. Konkrét	

Stratégiai részcélok	ITS (2024)	VMTP	OP-k	Várostérség	Tematikus stratégiák
		városok és várostérségek összehangolt integrált fejlesztése, zöld és intelligens települések, a környezet, a zöld- és kékinfrastruktúra hálózatok összehangolt fejlesztése.		lépések azonban nem azonosíthatók.	A város Gazdasági Programja a stratégiai részcél több pontját is nevesíti.
A digitális átállásban sikeres lakosság, vállalkozások és szolgáltatások	Közvetlen kapcsolódási pontként az T1. Városi szolgáltatások infrastruktúrájának fejlesztése című értelmezhető, amelyben megjelennek a digitális átállást segítő okos városfejlesztési elemek.	A VMTP 2.2. sorszámú stratégiai célja mind a település, mind a társadalom szintjén célul tűzi ki az okos és digitális megoldások sikeres alkalmazását: Kreatív, tudásalapú társadalom, korszerű gyakorlati tudás biztosítása, az élethosszig való tanulás feltételeinek biztosítása, az intelligens települések kialakítása a XXI. század nyújtotta technikai lehetőségek sokoldalú alkalmazásával	Közvetlen kapcsolódás a DIMOP Plusz 1. prioritási tengelyéhez (Közszolgáltatások digitalizációja).	A stratégiai célnak nincsen direkt várostérségi relevanciája.	Kapcsolódási pontok elsődlegesen a Digitális Jólét Program Okos Város kezdeményezéseivel azonosíthatók. Városi szinten még nem készült a digitális átállásra vonatkozó stratégia.
Helyi adatpolitika, okos technológiák alkalmazása a város szolgálatában				A stratégiai célnak nincsen direkt várostérségi relevanciája.	
Együttműködő közösségek városa	Kapcsolódási pont elsősorban a A3. Térségi gazdasági tengelyek, hálózatok fejlesztése céllal kapcsolatosan azonosítható.	A VMTP lakossági életminőségre (2.), valamint a térszerkezet tudatos alakítására (3.) irányuló átfogó célja, és az alájuk tartozó stratégiai célok is összhangban vannak az FVS	Indirekt kapcsolódási pontok az EFOP Plusz intézkedéseivel	A fejlesztések várostérségi koordinációja miatt a várostérségi együttműködés releváns, konkrét lépések azonban nem azonosíthatók.	A stratégiai cél tekintetében a Pápa Város Kulturális Fejlesztéséért Helyi Közössége által összeállított „Helyi Közösségi Fejlesztési Stratégia” a leginkább releváns stratégiai dokumentumnak, ennek az

Stratégiai részcélok	ITS (2024)	VMTP	OP-k	Várostérség	Tematikus stratégiák
		részcéljához kapcsolódó beavatkozásokkal.			időtávja azonban 2014-2020 közé esett. A város Gazdasági Programja főként a lakótelepek közösségfejlesztését emeli ki.
Élhető város	Erős átfedés a T1. Városi szolgáltatások infrastruktúrájának fejlesztése céllal.	A VMTP 2.3 számú stratégiai célja az élet- és lakókörülményekre, míg a 3.1 számú stratégiai célja a mobilitás fejlesztésére irányuló elemeket is tartalmaz.	Kapcsolódások alapvetően a közlekedési tematikájú beavatkozási területek tekintetében azonosíthatók az IKOP Plusz egyes, vidéki városok számára is elérhető intézkedéseivel.	A térségi közlekedési hálózatok fejlesztése tekintetében több várostérségi kapcsolódási pont is azonosítható. Ezeket a vármegyei tervek szerepeltetik, a szomszédos települések tervei pedig eltérő pontossággal szintén megjelenítik.	A megyei SECAP külön foglalkozik a közlekedési hálózatok klímabarát fejlesztésével. A városi közlekedésfejlesztési dokumentumok megújítása folyamatban van. A város Gazdasági Programja nevesíti a tervezett főbb városi közlekedési fejlesztéseket.
Gondoskodó város	Erős kapcsolódási pont a társadalmi kihívásokra reagáló átfogó és tematikus célkitűzések területén: A1 - A helyi és térségi társadalom kohéziójának erősítése; T1. Városi szolgáltatások infrastruktúrájának fejlesztése; T2. Funkcióbővítő és	A VMTP lakossági életminőségre (2.) irányuló átfogó célja mellett horizontális célként fogalmazza meg a társadalmi kohézió szolgálatát, a társadalmi igazságosság érvényre juttatását.	Direkt kapcsolódási pontok az EFOP Plusz több prioritási tengelyével is.	A stratégiai célnak nincsen direkt várostérségi relevanciája.	Az FVS vonatkozó stratégiai részcéljának kialakítása során a város vonatkozó tematikus stratégiai figyelembevételre kerültek.

Stratégiai részcélok	ITS (2024)	VMTP	OP-k	Várostérség	Tematikus stratégiák
	városrehabilitációs beavatkozások.				
Gazdasági diverzifikáció és strukturális megújulás	Sok tekintetben erős az átfedés a gazdasági tematikus célkitűzésekkel (T3. Sokoldalúbb gazdaságszerkezet kialakítása a KKV szektor megerősödésével; T4. Pápa turisztikai vonzerejének növelése, a térség kínálatába illeszkedő, azt kiegészítő attrakciók kialakításával)	A VMTP gazdasági növekedésre (1.) irányuló átfogó célja, és az alá tartozó stratégiai célok szoros összhangban vannak az FVS érintett stratégiai részcéljaival.	A városi fejlesztések megvalósítása szempontjából kiemelt jelentőségű lehet a GINOP Plusz 6. (Turizmus, örökségvédelem) prioritási tengelyéhez való kapcsolódás, valamint a közvetett kapcsolatok az 1. (Vállalkozásfejlesztés) és a 2. (Kutatás, fejlesztés, innováció) prioritási tengellyel.	Főként a hálózatosodás tekintetében több várostérségi kapcsolódás is azonosítható. Ezeket a vármegyei koncepció jobbára nevesíti is, azonban települési szinten kevésbé jelenik meg a téma.	A város Gazdasági Programja nevesíti a város kiemelt jelentőségűnek ítélt, tervezett turisztikai beruházásait.
Gazdasági növekedés biztosítása	A3. Térségi gazdasági tengelyek, hálózatok fejlesztése; T3. Sokoldalúbb gazdaságszerkezet kialakítása a KKV szektor megerősödésével		Elsősorban a GINOP Plusz 3. (Fenntartható munkaerőpiac), valamint 5. (Felsőoktatás, szakképzés) prioritási tengelyével kapcsolatosan azonosíthatók kapcsolódási pontok.	Főként a munkaerőpiac tekintetében szükséges a jelenleg még hiányzó várostérségi kapcsolódási pontok erősítése.	A stratégiai részcél összhangban van a város fejlesztési elképzelései, konkrét tematikus stratégia azonban nem azonosítható e tekintetben.

A korábbi, 2016-ban elfogadott **ITS** célrendszere az FVS-ben nem került átvételre, hanem a teljes tervezés elvének megfelelően újra lett gondolva. A 2024-ben felülvizsgált ITS és FVS között szorosabb átfedés mutatható ki, különösen a „klasszikusabb" városfejlesztési területeken, így például a városi infrastruktúrát, a társadalmi kihívásokat és a gazdasági fejlesztéseket érintő tematikus célkitűzések esetében.

A **VMTP** és az FVS célrendszere között mind a két irányban, minden célkitűzés tekintetében azonosíthatók a szinergikus kapcsolatok. Az FVS stratégiai céljaihoz szinte minden esetben azonosíthatók a releváns **OP-k**, és azok vonatkozó prioritási tengelyei. A TOP Plusz forrásait nem vizsgálva két területen azonosítható kapcsolódási hiány: az együttműködő közösségekre vonatkozó stratégiai cél, valamint az élhető városhoz kapcsolódó „lakófunkciók erősítése" elnevezésű beavatkozási terület esetében. Az ágazati operatív programok közül egyedül a MAHOP Plusz relevanciája marginális Pápa esetében. A **várostérségi** relevanciájú stratégiai célok esetében már létező összhangok, kapcsolódási pontok alapvetően csak a közlekedési hálózatok fejlesztése tekintetében azonosíthatók, ugyanakkor az egyes települések tervei között finomhangolási szükségletek mutathatók ki. A **tematikus stratégiák** tekintetében alapvetően minden stratégiai részcél esetében azonosítható a kapcsolódási pont, azonban néhány esetben a kapcsolódás indirekt, korábbi dokumentumra mutat, vagy direkt módon nem is azonosítható.

Összességében megállapítható, hogy Pápa Város jelen FVS-ben meghatározott stratégiai célrendszere **összhangban van** a vizsgált stratégiai dokumentumokkal, a kapcsolódási pontok minden stratégiai részcél esetben kimutathatók. Ezek a kapcsolatok a legtöbb esetben közvetlen szinergiát teremtenek mind területi, mind ágazati viszonylatban.

4. MONITORING, KONTROLLING, INDIKÁTOROK

4.1. Az FVS monitoring rendszere, a kiválasztott indoktárok bemutatása

Az FVS monitoring rendszerének elsődleges céljai közé tartozik, hogy a stratégiai menedzsment ciklus során a város folyamatosan

- számszerűsíteni tudja az eredményeket,
- mérhesse a teljesítéseket,
- megállapíthassa a kitűzött célok elérésének realitását.

A monitoring rendszer kialakítása során elsődleges szempont volt, hogy az jól tudja tükrözni az elért eredményeket, hatásokat azokon a területeken, amelyekre a városnak valós hatása lehet. A specifikus célok esetében hatásindikátorok, míg a részcélok esetében legalább egy eredményindikátor meghatározására törekedett a rendszer.

Az indikátorok kiválasztása során kiemelt tényező volt az alábbi szempontok érvényesítése:

- specifikusság és relevancia: az indikátor legyen kellően specifikus ahhoz, hogy a kitűzött cél tekintetében visszajelzést adjon az elért eredményről;
- mérhetőség és elérhetőség: a városnak az adatok begyűjtéséből ne adódjon kezelhetetlen adminisztrációs terhe, továbbá maga az adat valóban elérhető/előállítható legyen;
- megbízhatóság: az adatok többsége vagy megbízható külső adatforrásból származzanak, vagy a város által ellenőrzött módon jöjjenek létre, statisztikai szempontból legyenek helytállók;
- időbeli rendelkezésre állás: a stratégiai menedzsment ciklus ideje alatt legalább évente legyen lehetőség az adatok frissítésére.

Az adatokkal kapcsolatosan támasztott fenti szempontok miatt a meghatározott eredményindikátorok néhány esetben kimeneti indikátor jelleggel bírnak, ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy minden esetben jelezni tudják a fejlesztésekkel elért eredményeket, megfelelő képet tudnak adni a fejlesztések hatásosságáról.

A kiválasztott indikátorok minden esetben nyers abszolút számértékek. Néhány esetben a mutatók jelenlegi bázisértéke zéró, ennek oka, hogy új területeket céloznak meg az érintett fejlesztési elképzelések.

Az alábbi táblázat összefoglalja **az egyes stratégiai célokhoz, illetve részcélokhoz tartozó indikátorokat**, melyeket a városnak minden évben a következő alfejezetben részletezett módon gyűjtenie kell a stratégiai célrendszer megvalósításában elért eredmények mérése érdekében. Néhány indikátor esetében átfedés tapasztalható az egységes indikátorok listájával, ennek legfőbb oka, hogy az adott témakörben szűkös az elérhető és relevánsan használható indikátorok köre.

49. táblázat: Összefoglaló indikátor táblázat

Stratégiai cél/részcél	indikátor	indikátor definíciója	Indikátor típusa (hatás (O), eredmény (R)	mértékegység	bázisérték 2021	1. mérföldkőhöz tartozó érték (2024)	célérték 2027	mérés módszere
1. Fenntartható, klímabarát város	**Parkosított terület nagysága**	**Ökoszisztéma szolgáltatásokat nyújtó, újonnan kialakított és/vagy karbantartott zöldfelületi elemekkel ellátott területek nagysága.**	eredmény (R)	**m^2**	**510 000**	**510 000**	**530 000**	**Város-gondnoksági adatszolgáltatás**
1.1 Klímabarát működés, hatékony erőforrás-gazdálkodás elérése	A megújuló energiaforrásból előállított energiamennyiség az önkormányzati fenntartású intézményekben a teljes bruttó energia-fogyasztáson belül	A részcélhoz kapcsolódó projekt keretében beépített, megújuló energiaforrást hasznosító berendezés(ek) által előállított összes megújuló energiamennyiség százalékos aránya a teljes bruttó energiafogyasztáson belül az önkormányzati fenntartású intézmények viszonylatában.	eredmény (R)	%	19	n.a.[28]	23	Önkormányzat és az érintett intézmények (PANDA energiamenedzs-ment szoftvert)

[28] n.a.: nincs adat

Stratégiai cél/részcél	indikátor	indikátor definíciója	Indikátor típusa (hatás (O), eredmény (R)	mértékegység	bázisérték 2021	1. mérföldkőhöz tartozó érték (2024)	célérték 2027	mérés módszere
1.2 Klímabarát városi környezet kialakítása	Rendezett csapadékvíz elvezetéssel érintett területek nagysága	A csapadékvíz-elvezetési infrastruktúra által lefedett területek nagysága.	eredmény (R)	m^2	905 000	905 000	1 491 000	Önkormányzat
2. Okos város a digitális világban	**A város által nyújtott digitális megoldások regisztrált felhasználóinak száma**	**A város által kínált digitális platformok, alkalmazások esetében a regisztrációk számának abszolút értéke.**	**eredmény (R)**	**regisztrációk darabszáma**	**0**	0	digitális átállás menetrend szakaszában kerül pontosítására	Önkormányzat
2.1 A digitális átállásban sikeres lakosság, vállalkozások és szolgáltatások	Önkormányzati digitális szolgáltatások száma	Az önkormányzat által nyújtott, például ügyintézést, vagy információk elérését szolgáló digitális felületek száma.	eredmény (R)	db	0	0	digitális átállás menetrend szakaszában kerül pontosítására	Önkormányzat
2.2 Helyi adatpolitika, okos technológiák alkalmazása a város szolgálatában	A városban telepített szenzoros mérőeszközök száma	A városban környezeti paraméterek mérése, vagy közmű-működtetés és közlekedésszervezés optimalizálása céljából telepített digitális alapú mérőeszközök száma.	eredmény (R)	db	0	20	30	Önkormányzati adatszolgáltatás

Stratégiai cél/részcél	indikátor	indikátor definíciója	Indikátor típusa (hatás (O), eredmény (R)	mértékegység	bázisérték 2021	1. mérföldkőhöz tartozó érték (2024)	célérték 2027	mérés módszere
3. Vonzó lakóhely kínálatú város	**Vándorlási egyenleg**	**Adott közigazgatási területre vonatkozóan az állandó és ideiglenes belföldi oda- és elvándorlások különbsége az adott évben.**	**hatás (O)**	**fő**	**-271 (2020)**	**-154 (2022)**	**-100**	**KSH**
3.1 Együttműködő közösségek városa	Regisztrált bűncselekmények száma	A nyomozó hatóság, illetve az ügyészség meghatározott büntetőeljárási döntését követően rögzített, és a rögzítés időpontjára elszámolt cselekmények száma.	hatás (O)	db	515 (2020)	429 (2021)	400	KSH
	Kulturális rendezvények száma	A kultúra értékeit bemutató, vagy szórakoztató jellegű, szervezett közösség, közönség részvételével rendezett események száma.	eredmény (R)	db	76 (2020)	99 (2021)	125	KSH
3.2 Élhető város	Átadott/felújított kerékpárutak hossza	A részcélhoz kapcsolódó projekt keretében megépített vagy felújított kerékpárutak összesített hossza méterben kifejezve.	eredmény (R)	km	0	0	4,45	Önkormányzat

Stratégiai cél/részcél	indikátor	indikátor definíciója	Indikátor típusa (hatás (O), eredmény (R)	mértékegység	bázisérték 2021	1. mérföldkőhöz tartozó érték (2024)	célérték 2027	mérés módszere
	Összes személyi sérüléssel járó közúti közlekedési baleset	Olyan közúton történt balesetek száma, amelyben legalább egy mozgó jármű részt vett, melynek következtében legalább egy személy meghalt vagy megsérült.	hatás (O)	eset (db)	41 (2020)	55 (2022)	35	KSH
3.3 Gondoskodó város	Egy házi- és házi gyermekorvosra jutó lakosok száma	Adott közigazgatási terület lakónépességének, valamint az ott ellátást nyújtó háziorvosok és házi gyermekorvosok összegének hányadosa.	hatás (O)	fő	2260 (2020)	2399 (2022)	2100	KSH
4. Pápa, a vonzó munka- és telephely kínálatú város	**Vendégéjszakák a kereskedelmi szálláshelyeken**	**A vendégek által szálláshely-szolgáltatás folytatása céljából létesített vagy használt épületben eltöltött éjszakák száma.**	**hatás (O)**	**db**	**36 804**	**56 899 (2023)**	**140 000**	**KSH Kumulált érték az időszak végére**
4.1 Gazdasági diverzifikáció és strukturális megújulás	Látogatók száma a turisztikai és rekreációs célú fejlesztések által érintett területeken	Látogatók száma az adott évben a részcélhoz kapcsolódóan turisztikai és rekreációs célú fejlesztések által érintett létesítmények esetében.	eredmény (R)	fő	0	0	20 000	Önkormányzat és az érintett szolgáltatók

Stratégiai cél/részcél	indikátor	indikátor definíciója	Indikátor típusa (hatás (O), eredmény (R)	mértékegység	bázisérték 2021	1. mérföldkőhöz tartozó érték (2024)	célérték 2027	mérés módszere
4.2 Gazdasági növekedés biztosítása	Egy lakosra jutó iparűzési adó	Az adott önkormányzat illetékességi területén végzett vállalkozási tevékenységből származó helyi adó összegének és a lakónépesség hányadosa.	hatás (O)	1000 Ft/fő	52,56 (2020)	84,99 (2023)	100	KSH / Önkormányzat
	Az ipari park (PIP II) hasznosított, betelepült területének aránya	Az ipari park betelepült cégek által hasznosított területének aránya az ipari park összes hasznosítható területéhez viszonyítva.	eredmény (R)	%	60,28% (2022)	60,28%	80%	PVÖ VFO

A stratégiai célokhoz meghatározott indikátorok mellett a stratégia megvalósítási ideje alatt az ERFA 11. cikk eredményeinek követhetőségéhez és bemutathatóságához az alábbi **egységes indikátorok** mérésére, gyűjtésére is szükség van, és ezekről a városnak minden év szeptember 30-án az irányító hatóság felé be is kell számolnia.

50. táblázat: Az FVS egységes indikátorai

Szempont	Indikátor	Mérték-egység	Bázisérték 2021	Célérték 2027	Mérés módszere
Reziliencia: a gazdaság több lábon állása	helyi gazdaság diverzifikációjának mértéke	%	35,04	40	**Számítás:** a legtöbb iparűzési adót befizető ágazat által befizetett iparűzési adó nagysága (Ft) / a város teljes iparűzési adó bevétele (Ft) **Forrás:** Önkormányzati adatbázis, NAV adatszolgáltatás
Reziliencia: energiafüggőség alternatív energiaforrásokkal való oldása	megújuló energia termelés arányának növekedése	%	2	8	**Számítás:** a város területén az adott évben megtermelt megújuló energia összmennyisége (MW GJ) / a város területén az adott évben felhasznált energia összmennyisége (MW GJ) **Forrás:** MAVIR és/vagy helyi áramszolgáltatótól származó adatokból számítható, KSH tájékoztatási adatbázis
Reziliencia: digitális város	digitálisan indított ügymenetek aránya	%	41	57	**Számítás:** a digitálisan elindított, lefolytatott hivatali ügyek száma (db/év) / az összes adott évben elindított ügy száma (db) **Forrás:** Önkormányzati és kormányablak/kormányhivatali adatbázis
Reziliencia: megtartó város	az életminőséget meghatározó szolgáltatásokkal való elégedettség	%	50,44	55	**Számítás:** Az IH által biztosított elégedettséget mérő kérdőív[29] lehető legnagyobb mintán történő lekérdezését követően az elégedettségi arány kiszámítása (%) a megadott módszertan szerint. **Forrás:** IH által közreadott szolgáltatás lista alapján elvégzett kérdőíves felmérés.
Prosperáló város	fejlesztésekbe bevont külső forrás aránya	%	0	102	**Számítás, forrás:** információk az FVS módszertan 135-136. oldalán

[29] Az elégedettségi kérdőív az FVS módszertan 8.2-es mellékletében szereplő kérdőív minta 40. táblázatában szereplő 21 tényezőt, valamint további 3 új tényezőt tartalmazott. A bázis értéket alátámasztó kérdőívezés vonatkozó eredményei jelen FVS dokumentum függelékeként tekinthetők át.

Szempont	Indikátor	Mérték-egység	Bázisérték 2021	Célérték 2027	Mérés módszere
Zöldülő város	éves ÜHG kibocsátás csökkentés	tonna CO_2 egyenérték	54 600	53 000	**Számítás:** városi ÜHG kibocsátás tonna CO2 egyenérték – városi ÜHG megkötés tonna CO2 egyenérték; további információk az FVS módszertan 137-138. oldalán **Forrás:** KSH, SECAP, ZIFFA, városi zöldkataszter
Digitális város	digitálisan mért adattípusok száma	db	9	11	**Számítás:** A településen digitálisan mért adattípusok száma (db) **Forrás:** Az önkormányzat, valamint az önkormányzat egyéb szervezetei vagy annak megbízásából méréseket végző szervezetek információ közlése.
Megtartó város	vándorlási egyenleg	fő	-271 (2020)	-100	**Számítás:** statisztikai adat átvétele. **Forrás:** A polgármesteri hivatal népességnyilvántartási statisztikái vagy a KSH–Tájékoztatási adatbázisa.

A két indikátor listán túl azonban a város által elért fejlesztési eredmények legfőbb mérőfoka maga a városban élők, az ott szolgáltatást igénybe vevők, vagy azt éppen szolgáltatók véleménye lesz. Éppen ezért a város számára az alábbi, alapvetően **szubjektív értékítéletre épülő értékelési módszer alkalmazása is javasolt** a stratégiai menedzsment ciklus teljes ideje alatt. A ciklus megkezdésének elején egy-egy véleményezői kör kialakítása javasolt a helyi lakosság, a helyi szolgáltatók, valamint a helyi intézményvezetők körében. Az első két esetben a véleményezői körben való részvétel önkéntes, ugyanakkor az után követes lehetősége miatt nem anonim lenne. A három csoport állandó tagjai évről-évre ugyanabban az időszakban, ugyanazon kérdéssoron keresztül értékelné a város aktuális állapotát a stratégiai részterületekre vonatkozóan. A módszer által a város folyamatos visszajelzést kapna az elért eredményekről.

4.2. A beavatkozásokra vonatkozó adatok gyűjtésének és kezelésének helyi módszertana

Az indikátorok meghatározása mellett kiemelkedő jelentőségű, hogy a fejlesztések eredményességének mérését szolgáló adatmenedzsment feladatkörei és felelősei is meghatározásra kerüljenek már a stratégiai ciklus jelenlegi fázisában. Erről nyújt vázlatos áttekintést az alábbi táblázat.

51. táblázat: Az adatmenedzsment főbb feladatkörei és felelősei

Adatmenedzsment feladatkörei	Az adott feladatkör felelőse, főbb teendők
Adatgyűjtés	Az adatok gyűjtésének koordinációjáért az Önkormányzat Városfejlesztési Osztálya felel, ahol célszerű egy adatmenedzsment felelőst is kinevezni. Az adatmenedzsmentért felelős feladatai közé tartozik többek között a meghatározott indikátorokhoz szükséges adatok évenkénti, megfelelő időpontban történő begyűjtése. Az adatok gyűjtése a meghatározott indikátorok fényében alapvetően az alábbi módokon fog történni: • hivatalos statisztikai adatok átvétele; • működésből származó önkormányzati, vagy önkormányzati fenntartásban lévő intézményi adatok; • szenzoros adatok (amennyiben a város ilyen jellegű fejlesztéseket a stratégiai ciklus ideje alatt megvalósít). Bizonyos indikátorok tekintetében az adatok gyűjtésének megindítását még meg kell előzze a mérési módszertan implementálása.
Adatvédelem	Az FVS monitoring rendszere alapvetően már feldolgozott, valamint személyes adatokat nem érintő adatokra alapul. Három adatkör esetben azonban ügyelni kell arra, hogy az adatgyűjtés során megtörténjenek a szükséges adatvédelmi, anonimizálási lépések: • A város által nyújtott digitális megoldások regisztrált felhasználóinak száma (az adatgyűjtéskor elengedő a regisztrációk számának abszolút értékét gyűjteni, a regisztráltak pontos kilétét nem szükséges begyűjteni); • Az életminőséget meghatározó szolgáltatásokkal való elégedettség (az elégedettségi kérdőívek kitöltése anonim módon történik, így alapvetően adatvédelmi probléma nem merülhet fel; ez ugyanakkor a mérési módszer gyengesége is, hiszen nem biztosítható, hogy ugyanazok lesznek a kitöltők, és így a mért értékek nem feltétlenül a fejlesztések által elért eredményeket fogják tükrözni, hanem az egyének eltérő értékítéletét);

Adatmenedzsment feladatkörei	Az adott feladatkör felelőse, főbb teendők
	• Szubjektív értékítéletre épülő értékelési módszer (konkrét adatvédelmi lépésekre eme adatgyűjtés során van szükség, hiszen a mérési módnak pont az a lényege, hogy a fejlesztések által elért eredmények követhetősége érdekében ugyanattól a véleményezői körtől kerülnek begyűjtésre az információk, ehhez azonban a véleményezők beazonosíthatósága elengedhetetlen; az adatvédelmi szempontok érvényesítése érdekében itt arra van szükség, hogy az adatfeldolgozás zárt módon történjen, a nyers, még nem anonimizált adatokat csak az adatfeldolgozást végzők lássák, a véleményezői kör nagysága pedig megfelelően nagy legyen ahhoz, hogy az érintett statisztikai egységek felfedési kockázata minimális legyen. A véleményezői körhöz való csatlakozás önkéntes alapon kell, hogy történjen, a bevont személyek elérhetőségi adatait a város adatvédelmi politikájának megfelelően kell tárolni. A szükséges adatvédelmi lépések megtételéért a város mindenkori jegyzője, vagy az általa kijelölt beosztott felel.
Adatfeldolgozás, -tisztítás, és -ellenőrzés	Az adatvédelmi szempontoknak megfelelően begyűjtött adatok feldolgozását az adatmenedzsmentért felelős személy koordinálja.
Adattárolás	Az adatvesztés elkerülése érdekében az adatokat redundáns módon, lehetőség szerint egymástól független digitális módokon, valamint papíralapon kell tárolni. Az adattárolást az adatmenedzsmentért felelős személy koordinálja.
Projektszintű monitoring biztosítása	A fejlesztések eredményeinek stratégiai szintű monitorozása mellett az egyes beruházások, fejlesztések monitorozásával való kapcsolatot is biztosítani kell. Az egyes projektekhez kapcsolódóan meg kell határozni az előrehaladás monitorozásáért felelős személyeket, akikkel a stratégia adatmenedzsmentjéért felelős személy a stratégiai ciklus során tartja a kapcsolatot.
Indikátorok éves jelentése	Az adatmenedzsmentért felelős személy éves szinten biztosítja az előrehaladást szemléltető, értékelő jelentések megküldését legalább az alábbi szereplők felé: • Irányító Hatóság számára (az egységes indikátorok megküldésének határideje minden év szeptember 30.) • Az irányítási és működési modellben bemutatott városfejlesztésért felelős munkacsoport számára (a stratégiai ciklus ideje alatt rendszeresen, de legalább évente, az IH számára benyújtott jelentéssel párhuzamosan)
Az indikátorok alakulása alapján szükséges stratégiai visszacsatolások megtétele	A városfejlesztésért felelős munkacsoportnak figyelemmel kell kísérnie a meghatározott indikátorok alakulását, és az eredmények alakulásának függvényében kell meghatároznia a stratégiai célok megvalósítását szolgáló tevékenységeket, beavatkozásokat.

5. AZ IRÁNYÍTÁSI ÉS MŰKÖDÉSI MODELL

5.1. A városirányítási modell indokolt módosításai

A városirányítás jelenlegi formája a polgármester, az alpolgármester, a jegyző, az osztályvezetők és az érintett csoportvezetők, intézményvezetők és gazdasági társaságok ügyvezetőinek az egyeztetésén alapszik, amelynek szakmai értékelését a szakbizottságokon felül tanácsadó testületek is segítik. Ezen tanácsadó testületek és önkormányzati bizottságok még a képviselőtestület döntését megelőzően foglalnak állást a kidolgozott előterjesztésekről és szakmai anyagokról. A gördülékeny döntéshozás és sikeres fejlesztéseknek köszönhetően a kiépült irányítási modell megtartása a cél, jelentős **változásokat** nem tart indokoltnak a város. Az érintettek köre már a **döntéshozatali mechanizmus** elején bevonásra kerül, ezáltal a döntéshozók valós képet tudnak alkotni a felmerült problémákról, és így azokra megfelelő válaszokat képesek adni. Ez alapján látható, hogy az önkormányzat számít az érintettek véleményére, de azok bevonását alapvetően csak projekt szinten tudják biztosítani.

5.1.1. Az átfogó városirányítási rendszer változásai

Pápa város **többszintű irányítási modellel** rendelkezik, ezért az előző (2014-től kezdődő) ciklus során elvégzett módosításokat megtartva ültetnék át és alkalmaznák a kialakított irányítási metódust a továbbiakban is. A különböző irányítási szintek összehangolására külön **felelős koordináló személyt** jelenleg nem jelöl ki a város, de ha a későbbiekben szükségét látják, akkor a megfelelő személyi kompetenciát a meglévő működési struktúrán belül fogják azonosítani.

A többszintű irányítási modell érvényrejutását elektronikus partnerségi kérdőívek és közvéleménykutatások által valósítják meg. Ezek az **eszközök** lehetővé teszik az érdekelt felek sikeres bevonását, azonban a digitális úton nehezen megszólítható közösségeket – az esélyegyenlőség jegyében – egyéb szereplők bevonásával érik el. A HACS keretében például az idős korcsoportok megszólítását a Pápai Nyugdíjasok Érdekvédelmi- és Érdekképviseleti Egyesülete által, a hátrányos helyzetű csoportokat a Német Nemzetiségi Önkormányzat által, a fogyatékkal élők csoportját pedig a Pápa Mozgássérültek Bástya Sportegyesülete által vonták be a felmérésbe[30].

A **közösség-vezérelt kezdeményezések** előtérbe helyezését a HACS egy 15 szereplős konzorcium felállításával tette lehetővé, amely a város minden szegmenséből tartalmazott szervezeteket. A létrehozott akciócsoportban az önkormányzat mellett gazdasági társaságok, közintézmények és civil szervezetek is helyet kaptak. Az akciócsoport a stratégia végrehajtása céljából négy felhívást írt ki, majd az erre beérkező pályázatokat feldolgozta, és támogatta, hogy azok a helyi bírálóbizottság elé kerüljenek. A HACS munkaszervezetét a Jókai Mór Művelődési Központ működtette, amelynek

[30] Pápa Város Kulturális Fejlesztéséért Helyi Közösség (2016): HELYI KÖZÖSSÉGI FEJLESZTÉSI STRATÉGIA (2014-2020). URL: https://jmkpapa.hu/wp-content/uploads/2015/03/Aktuális-HKFS-2020.június.pdf

törvényességét a HACS felügyelő bizottság (Pápai Városi Óvodák, Pápai Perutz Football Club, Vajda Péter Lakótelepi Gyermekekért Alapítvány) ellenőrizte.

5.1.2. A térségi koordináció mechanizmusainak változásai

A térségi szintű projektek megvalósítását elősegítő **várostérségi koordináció** nem épült ki, mivel egységes térségi szintű fejlesztés eddig nem történt. Térségi szereplők (polgármesterek) csupán informális keretek között találkoznak, önszervező fórumuk nincs. Hivatalos egyeztetések csak nagyobb, külső szereplő által (pl.: Magyar Közút Nonprofit Zrt.) szervezett események útján valósul meg, közvetett formában. Az FVS cselekvési terve javaslatot tesz a „Fejlesztések várostérségi koordinációjára", ugyanakkor ennek megvalósítása nagyban függ az érintett felek részvételi hajlandóságán.

5.1.3. Részvételi akciók a stratégiai ciklus végrehajtási szakaszában

A város az eddig bevált partnerségi gyakorlatot tervezi alkalmazni a stratégiai ciklus végrehajtási szakaszában is az egyes projektek ütemezéséhez igazítva. A megvalósítani tervezett projekt részletes tartalma még nem ismert, így a tervezés jelenlegi szakaszában a partnerségi eszközök és részvételi akciók pontos leírása még nem lehetséges. Általánosságban azonban megállapítható, hogy a bevont partneri csoportok között egyrészt mindig az adott projektben érintett szervezet és intézmény vesz részt, amely aktuális és valós információkkal rendelkezik az adott szakterület kihívásait tekintve, másrészt a fejlesztés által érintett civilek is bevonásra kerülnek.

A tervezési **akciók ütemezése** a kötelező egyeztetések megszervezésével kezdődik. A projektek megvalósítása kezdetén véleményfelméréssel egybekötött szakmai és érintetti tájékoztatás történik, amely lehetővé teszi a speciális igények és szükségletek felmérését. A projektek előrehaladtával biztosított a folyamatos tájékoztatás, amelynek legjobb példája a városi televízió hetente jelentkező műsora, amely a közösségi médián is visszanézhető. A különböző ütemek megvalósulása után a gazdasági társaságok által sajtónyilvános helyi tájékoztatás történik, a projektek zárása pedig televíziós és online közvetítés formájában is biztosított.

5.2. A városi működési modellt érintő tervezett változtatások

Az önkormányzati intézményrendszerben a közelmúltban megvalósult szervezeti átalakulások lezajlottak, újbóli átfogó átalakítás a működési struktúrában a 2021-2027-es stratégiai ciklusra vonatkozóan nem szükséges. Ugyanakkor a település fenntartási és üzemeltetési feladatokban intézményátalakítás történt. A Városgondnokság megszűntetését követően a Pápai Városfejlesztő Társaság Kft. látja el a Városgondnokság városüzemeltetéssel, közterület fenntartással kapcsolatos feladatait. Más szervezeti vagy belső átalakítást nem tervez a város. A pápai önkormányzat az **együttműködések intenzitásának növelésére** nyitott. Ha a jövőben azonosítanak problémát vagy hiányosságot, akkor projektszinten a szükséges szereplők bevonása meg fog történni, de a jelenlegi

stratégiai szinten a bevontak körének bővítésére nem volt még szükség. **Eszközállományt érintő fejlesztések** esetében stratégiai szintű módosítást szintén nem tartanak szükségszerűnek, de ha a stratégiai ciklus előrehaladtával felmerül ilyen igény, akkor azt megvalósítják.

6. CSELEKVÉSI TERV

6.1. Intézkedések és beavatkozási területek rendszerezése

A cselekvési terv jelen fejezete határozza meg a kijelölt célok megvalósulását támogató intézkedések és beavatkozási területek szisztémáját. E téren az alábbi táblázat ad átfogó áttekintést a célrendszer egyes elemei közti tematikus és absztrakciós szint szerinti összefüggésekről. A stratégia rendszerbe foglalását, beleértve az intézkedések és beavatkozási területek rendszerezését, tehát az alábbi táblázat tartalmazza.

A célhierarchia csúcsán négy stratégiai cél kapott helyet: Fenntartható, klímabarát város; Okos város a digitális világban; Pápa, a vonzó lakóhely-kínálatú város; Pápa, a vonzó munka- és telephely kínálatú város. A stratégiai célok részcélokra lettek lebontva. Minden stratégiai célhoz kettő vagy három részcél társul, amelyek egytől négyig terjedő volumenben tartalmaznak azok megvalósítását támogató intézkedéseket. Az intézkedések alábontását a beavatkozási területek képezik. Minden intézkedésbe legalább egy, de jellemzően kettő-három beavatkozás került besorolásra.

A kialakított hierarchiának köszönhetően a város képes alacsonyabb absztrakciós szintű, a Fenntartható Városfejlesztési Stratégiából következő, nagyobb részletezettségű településfejlesztési dokumentumait, konkrét fejlesztési tevékenységeit területi és ágazati szempontból is lebontani. Ezzel a rendszerrel a város rendszerbe tudja foglalni azokat a fejlesztési tevékenységeket, amelyek a teljes tervezés elvi alapjait figyelembe véve kontextusát jelentik a különféle típusú konkrét projekteknek rövid- és középtávon. A stratégiai menedzsment ciklus jelenlegi fázisában megtörtént a beavatkozási területek tematikus lehatárolása. A ciklus további szakaszaiban ezek tovább konkretizálhatók, a jelenlegi tematikus beavatkozási területek térbeli leképezése is tovább pontosítható.

Az alábbi táblázat ismerteti a stratégiai részcélokhoz rendelt intézkedéseket és tematikus beavatkozási területeket. A táblázat utolsó oszlopában a következő fejezetben ismertetésre kerülő akcióterületek (AT) rövidítése van feltüntetve (K = Központi akcióterület; É = Északi akcióterület; Ny = Nyugati akcióterület; Ke = Keleti akcióterület, I = Ipari Park akcióterület)

52. táblázat: Az intézkedések és beavatkozási területek rendszerezése

Stratégiai cél	Stratégiai részcél	Intézkedés	Beavatkozási terület	AT
Fenntartható, klímabarát város	Klímabarát működés, hatékony erőforrás-gazdálkodás elérése	Klímabarát lakóközösség megteremtése	Környezeti nevelés eszköz- és intézményrendszerének fejlesztése	K
		Közintézmények energetikai fejlesztése	Épületszigetelés, nyílászáró-csere, hűtési-fűtési rendszerek felújítása	K, É, Ny,

Stratégiai cél	Stratégiai részcél	Intézkedés	Beavatkozási terület	AT
				Ke,
			Megújulóenergia-termelés támogatása	K, Ny, Ke
	Klímabarát városi környezet kialakítása	A város közműhálózatának fejlesztése és bővítése	A város ivóvízellátási és szennyvízelvezetési infrastruktúrájának fejlesztése	horizontális
			Energetikai és hírközlési rendszerek korszerűsítése, fejlesztése	horizontális
			Takarékos energiahasználat népszerűsítése	horizontális
		A város mitigációs és adaptációs képességének erősítése a klímaváltozás hatásaival szemben	A felszíni hőmérsékletnek és a városi hősziget jelenség mértékének csökkentését segítő fejlesztések.	K, Ny, Ke
			A csapadékvíz-gazdálkodás hatékonyságának növelése	Ny
			A város zöldfelületi hálózatának és zöldterületeinek fejlesztése, bővítése	É
Okos város a digitális világban	A digitális átállásban sikeres lakosság, vállalkozások és szolgáltatások	A digitális szolgáltatások minőségének és hatékonyságának javítása	A digitális megoldások és készségek fejlesztése	KI
			Digitális szolgáltatásokhoz szükséges eszközbeszerzés az önkormányzathoz kapcsolódó intézményekben.	horizontális
	Helyi adatpolitika, okos technológiák alkalmazása a város szolgálatában	A helyi igényekre reagáló, és a meglévő alapokra építkező integrált okoshálózat(ok) kialakítása	A városi közműveket érintő problémák figyelembevételével a releváns területen a közmű-működtetés szenzoros követésének kiépítése.	horizontális
			Kísérleti pilot-projekt indítása valamely okos technológia alkalmazására (közvilágítási rendszer, kamerarendszer, közlekedésszervezés, applikáció alfa verziója).	horizontális
		Helyi közadatvagyon hasznosítás rendszerének kialakítása	A fő környezeti paramétereket városrészek szintjén mérni képes szenzorok telepítése.	horizontális
			A közadatvagyon és hasznosítási lehetőségeinek felmérése, feltételeinek kidolgozása és megszervezése az üzleti és civil szféra bevonásával.	horizontális

Stratégiai cél	Stratégiai részcél	Intézkedés	Beavatkozási terület	AT
			Fizikailag kiterjedt és elérhető infrastruktúrák kialakítása, amelyekre helyileg szükséges és hasznos programok, alkalmazások, szolgáltatások vagy eszközök építhetők.	horizontális
Vonzó lakóhely-kínálatú város	Együttműködő közösségek városa	Közösségfejlesztés feltételeinek javítása	Civil szervezetek és nonprofit szervezetek támogatása	horizontális
			Közbiztonság fejlesztése	É, K, Ny, Ke
			Kulturális programkínálat fejlesztése	horizontális
		Társadalmi infrastruktúra fejlesztése	Közművelődési intézmények állapotának és kapacitásának fejlesztése.	K
			Városi identitás erősítése a műemlékek és sportlétesítmények fejlesztése által.	K, Ny, Ke
			Fejlesztések várostérségi koordinációja	horizontális
	Élhető város	Közlekedés fejlesztése	Fenntartható közlekedés kialakítása	horizontális
			Gyalogos- és kerékpárosbarát város kialakítása	É, K, Ny, Ke
			Közösségi közlekedés fejlesztése	horizontális
			Közúti és vasúti vonalas infrastruktúra fejlesztése	É, K, Ny, Ke, I
		Lakófunkció erősítése	Bérlakás-állomány fejlesztése	K
			Kedvező körülmények kialakítása a családalapítás előtt álló fiatalok számára.	É, K, Ny, Ke
			Piaci alapú ingatlanfejlesztések ösztönzése	É, K, Ny, Ke
	Gondoskodó város	Egészségügyi és szociális ellátás fejlesztése	Egészségügyi intézmények kapacitásfejlesztése	É, K, Ny, Ke

Stratégiai cél	Stratégiai részcél	Intézkedés	Beavatkozási terület	AT
			Egészségügyi és szociális humánerőforrás fejlesztése	horizontális
		Oktatási és nevelési intézmények fejlesztése	Oktatási és nevelési infrastruktúra fejlesztése	K, É, Ny, Ke
			Oktatási-nevelési humánerőforrás fejlesztése	horizontális
		Sportinfrastruktúra és rekreációs funkciók erősítése	A város sportinfrastruktúrájának fejlesztése és karbantartása.	K, Ny, Ke
		Társadalmi egyenlőtlenségek felszámolása, felzárkóztatás biztosítása	Antiszegregációs és felzárkóztatási programok biztosítása	É, K[31]
Vonzó munka- és telephely kínálatú város	Gazdasági diverzifikáció és strukturális megújulás	Gazdasági területek rehabilitációja	Barnamezős területek turisztikai és rekreációs célú hasznosítása	É, K, Ny
		Hozzáadott érték növelése	A helyi gazdaság digitális fejlesztése (A kis- és középvállalkozások támogatása a digitális átállásban (humánerőforrás fejlesztés, pályázati mentorálás stb.)	horizontális (Ipari park és Ipari park II.)
			Beszállítói hálózatok fejlesztése, beszállítóvá válás támogatása	horizontális (Ipari park és Ipari park II.)
			Innováció ösztönzése a gazdaságban	horizontális (Ipari park és Ipari park II.)
			Turisztikai szolgáltatásfejlesztés	horizontális (Belváros, Várkert)
	Gazdasági növekedés biztosítása	Gazdaságfejlesztési szolgáltatások nyújtása	Új vállalkozások létrehozásának, betelepülésének ösztönzése, befektetésösztönzés	I, Ny (Ipari park II.)
			Üzleti hálózatosodás ösztönzése	I, Ny (Ipari park II.)

[31] A város másik szegregátuma, a Hódoska major a város külterületén található, a Malomkert lakópark közelében.

Stratégiai cél	Stratégiai részcél	Intézkedés	Beavatkozási terület	AT
		Gazdasági infrastruktúra és gazdasági területek létesítése, bővítése, átalakítása	A meglévő gazdasági területek fejlesztése	I, Ny (Ipari park II.)
			A kijelölt gazdaságfejlesztési területek kiépítése, hasznosítása	Ny
		Gazdasági növekedés humánerőforrás-hátterének biztosítása	Át- és továbbképzési programok szervezése	horizontális
			Munkaerő-beáramlást erősítő infrastruktúra és marketing kialakítása	horizontális
			Munkaerőpiaci igényekhez igazodó képzési kínálat	horizontális

6.2. Az akcióterületek kijelölése, a kijelölés és a lehatárolás indoklása

A cselekvési terv célrendszerének komplexitásából, városrészeken átívelő jellegéből, valamint a módszertanban meghatározott beavatkozási területek szükséges absztrakciós szintjéből adódóan a város korábbi, eltérő struktúrában készült ITS-ében kijelölt akcióterületek részbeni újra-definiálása vált szükségessé. A jelen dokumentumban kijelölt akcióterületek további pontosítása, területi fókuszálása a jelenlegi tervezési ciklusban a Városfejlesztési Programtervben válik esedékessé, ahol konkretizálásra és kibontásra kerülhetnek az egyes projektszintű tevékenységek térbeli kiterjedése.

A cselekvési terv – egyeztetve a városvezetés fejlesztési elképzeléseivel, formálódó projektjavaslataival – összesen öt akcióterületet nevesít, lefedve a város teljes belterületét:

- Központi akcióterület (Belváros és Várkert) (K);
- Északi akcióterület (Erzsébetváros, Vaszari út – Téglagyári út által határolt városrész) (É);
- Nyugati akcióterület (Felsőváros, Alsóváros) (NY);
- Keleti akcióterület (Tókertváros, Malompark lakópark, Nagyhanta) (Ke);
- Ipari Park akcióterület (I).

Ezen térbeli keretekben képzelhetőek el az egyes beavatkozási területekként meghatározott célrendszer-elemek leendő fejlesztései.

Az egyes beavatkozások akcióterületi érintettségét a fenti, *„52. táblázat: Az intézkedések és beavatkozási területek rendszerezése”* című táblázat utolsó oszlopa tartalmazza. A táblázatban az akcióterületek megnevezésénél szereplő rövidítések kerültek feltüntetésre (a rövidítésekért lásd a következő táblázatot).

112. ábra A stratégia akcióterületei Forrás: ITS alapján saját szerkesztés

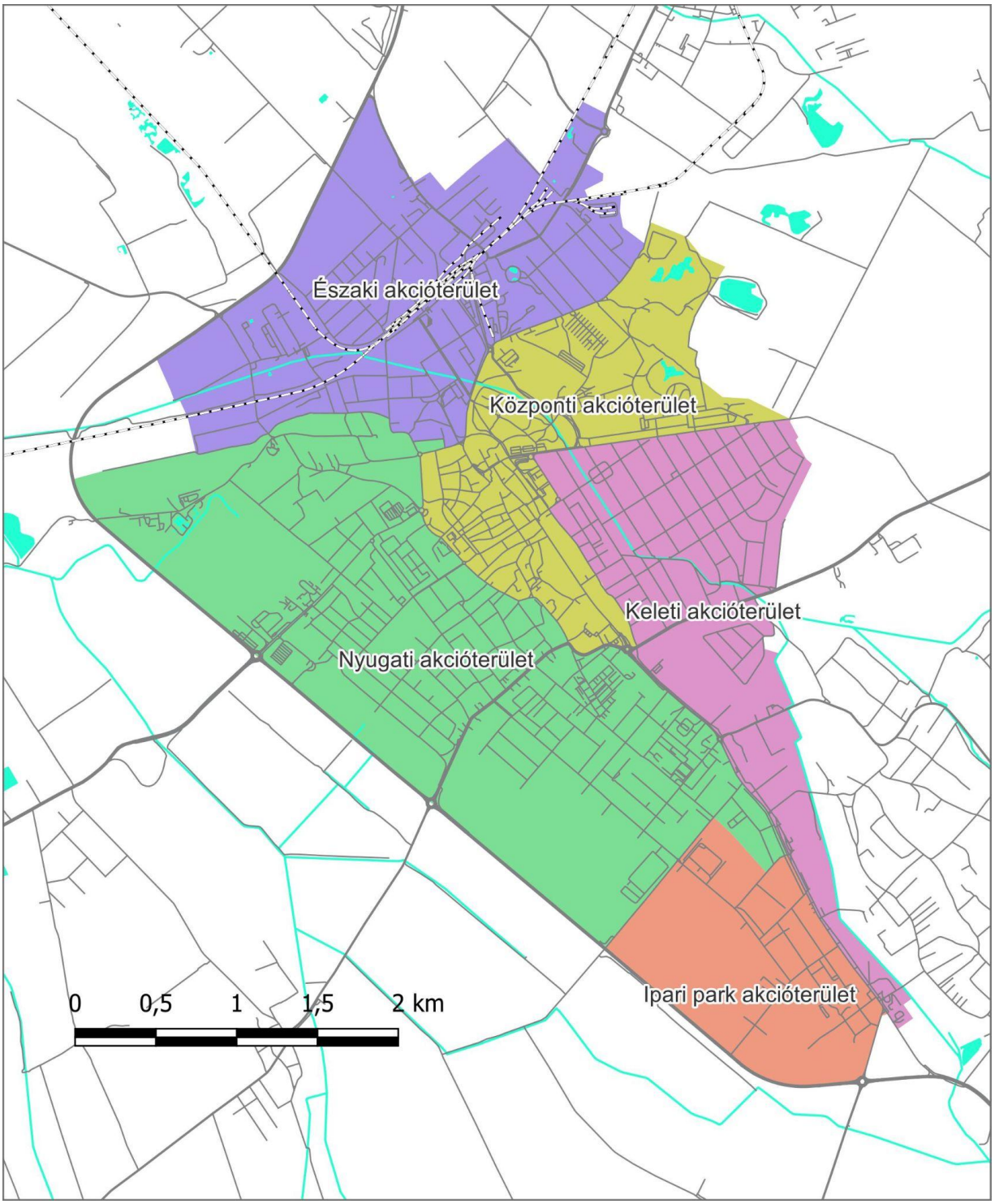

53. táblázat: Akcióterületek összefoglaló táblázata

Akcióterület megnevezése	**Akcióterület lehatárolása**	**A lehatárolás indoklása**
Központi akcióterület **(K)**	Az akcióterület Pápa történelmi belvárosát és a Várkertet foglalja magában.	Az akcióterülete a város örökségmegőrzési, idegenforgalmi, igazgatási és funkcionális centrumterületét foglalja magában. Itt találhatók a város legfontosabb épített értékei, látványosságai, a barokk belváros, a közigazgatási funkciók, az alapfokú oktatás-nevelés funkcióinak egy része, továbbá számos szolgáltatás. Az akcióterület magába foglalja a Főtér, az Esterházy-kastély és a Várkertfürdő területét. Az akcióterület fejlesztése egyidejűleg több célt szolgál. Általános cél, hogy Pápa belvárosának megújulása, épülése az előző ciklusban megkezdett folyamat részeként folytatódjon. Az akcióterülethez tartozó Várkertfürdőhöz, valamint az Esterházy-kastélyhoz kapcsolódóan olyan attrakció teremtő beavatkozások megvalósítása a cél, amelyek komplett, vonzó és jól értékesíthető idegenforgalmi programcsomagokat eredményeznek. Cél az idegenforgalmi termékpaletta bővítése mellett a kereskedelem és szolgáltatásfejlesztés, intézményfejlesztés és korszerűsítés, a közterületek megújítása és revitalizációja, összehangolva az ott élők, illetve a város erős idegenforgalmi szerepköreiből fakadó igényeit.

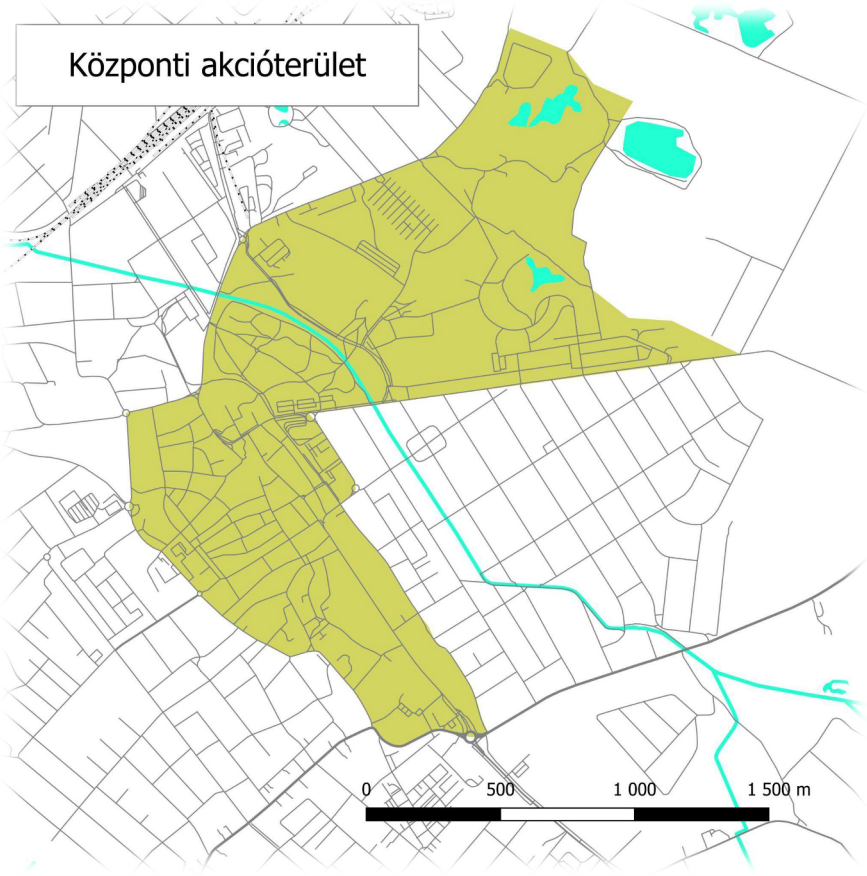

Akcióterület megnevezése	Akcióterület lehatárolása	A lehatárolás indoklása
Északi akcióterület **(É)**	Az akcióterület Erzsébetvárost, valamint a Vaszari út – Téglagyári út által határolt városrészt foglalja magában.	Erzsébetváros a város északnyugati részén található, Pápa egyik viszonylag fiatal városrésze. Itt található a vasútállomás, illetve számos egykori és ma is működő üzem iparterülete. Az Erzsébetvárost északról a 83-as út a várost délnyugatról elkerülő szakasza határolja, délről a Lehel utca, északról a Külső Győri út, keletről pedig a Szent István út és a Győri út határolja. A városrész a XIX. század végén, a vasút megépülésekor jött létre. Jelenleg a városrész képét a lakóövezetek mellett a vasút és a nagy ipartelepek határozzák meg. A Vaszari út, Győri út és a Téglagyári út által határolt terület, melyben a családi házas lakóövezetek és ipari hasznosítású területek találhatóak. A városrészben található a szemétlerakó telep, valamint a Rigó lakótelep, ahol többnyire roma lakosság él meglehetősen rossz szociális körülmények között. Ez a városrész tekinthető Pápa egyik leromlással fenyegetett városészének. Az akcióterület fejlesztése egyidejűleg több célt szolgál. Barnamezős beruházás keretében megújul az egykori dohányszárító épület, turisztikai hasznosításával emelkedik város által nyújtott szolgáltatások színvonala, amely egyszerre járul hozzá a népesség megtartó képesség javításához és a helyi gazdaság több lábon állásának elősegítéséhez. A turisztikai attrakció kínálat bővítése mellett cél új közösségi terek létrehozás, a meglévők megújítása, ennek kulcsprojektjei a Schwenczel-rét kihasználatlan területének kapcsolása a Schwenczel-réti parkhoz, valamint az alulhasznosított Esterházy Strandfürdő területének reintegrációja a város zöldfelületi rendszerébe és közösségi életébe. Az akcióterületen található Rigó lakótelep Pápa egyetlen belterületi szegregátuma[32], szociális városrehabilitáció, illetve az ahhoz kapcsolódó felzárkóztató programok megvalósításával a leszakadó és leszakadással veszélyeztetett területen élők közösségi és egyéni szintű társadalmi integrációja erősödik.

[32] 2011-es népszámlálási adatok alapján.

Akcióterület megnevezése	Akcióterület lehatárolása	A lehatárolás indoklása
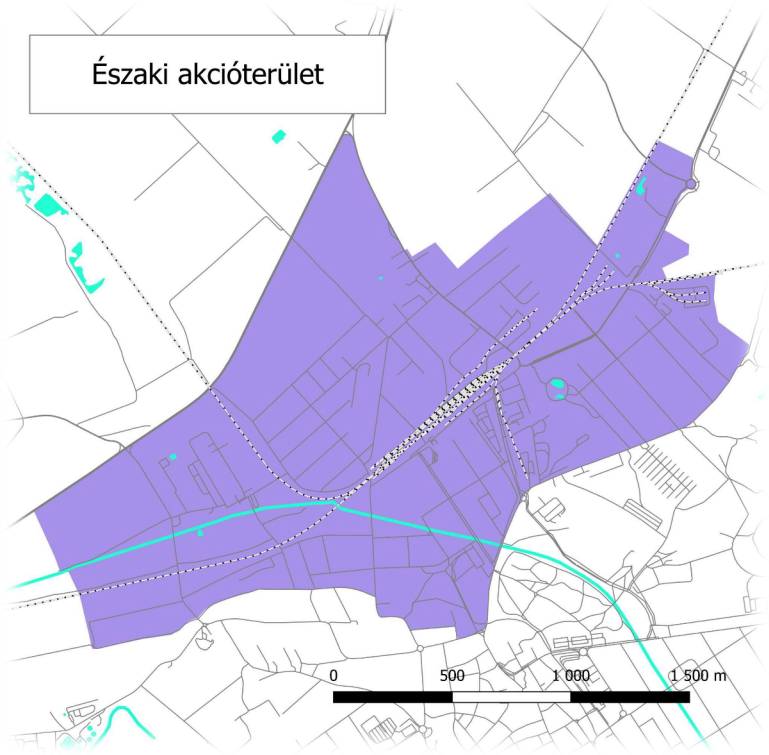		
Nyugati akcióterület **(Ny)**	Az akcióterület Felsővárost és Alsóvárost foglalja magában.	Alsóváros területét jelenleg a Munkás utca – Korona utca – Balla Róbert tér Batthyány utca – Veszprémi út – Külső Veszprémi út, valamint a Pápai Ipari Park és a 83-as főút elkerülő szakasza határolja. Alsóváros legnagyobb területe lakóövezet, amely az elmúlt évtizedekben is megőrizte kertvárosias, családi házas beépítésű, helyenként falusias jellegét. A városrész elkerülte, hogy iparosított tömbházakkal épüljön be, kivéve a Kilián lakótelepet. A lakótelepek mellett a városrészben családi házas beépítésű övezetek találhatóak Felsőváros a vasútvonaltól délre a Lehel – Vásár - Török Bálint – Korona – Munkás utcák, valamint a várost délnyugatról elkerülő 83-as főút által határolt területeken helyezkedik el. Hagyományosan falusias jellegű lakóövezet, de az elmúlt évtizedek fejlődése differenciált városképet hozott létre, ahol a lakóövezetek mellett jelentős méretű ipari és kereskedelmi területek találhatóak.

Akcióterület megnevezése	Akcióterület lehatárolása	A lehatárolás indoklása
		Az akcióterület fejlesztése egyidejűleg több célt szolgál. A klímaváltozás következtében, a közeljövőben jelentősen módosulhat a csapadékmintázat, amely magában hordozza a villámárvizek kialakulásának nagyobb esélyét. A város nyugati részének csapadékvíz-kezelésének megvalósítása egy kiemelten fontos vízkár kialakulást csökkenő beruházás, amely közvetlenül hozzájárul az akcióterület vízelvezető képességének javításához. Az akcióterületen található – fenntarthatósági szempontokat nélkülöző – iparosított technológiával épült lakótelepek (Huszár ltp., Fáy ltp., Kilián György ltp.) környezetének megújítása, közösségi funkcióinak erősítése szükségszerűvé vált, elkerülve a negatív társadalmi folyamatok eszkalálódását.
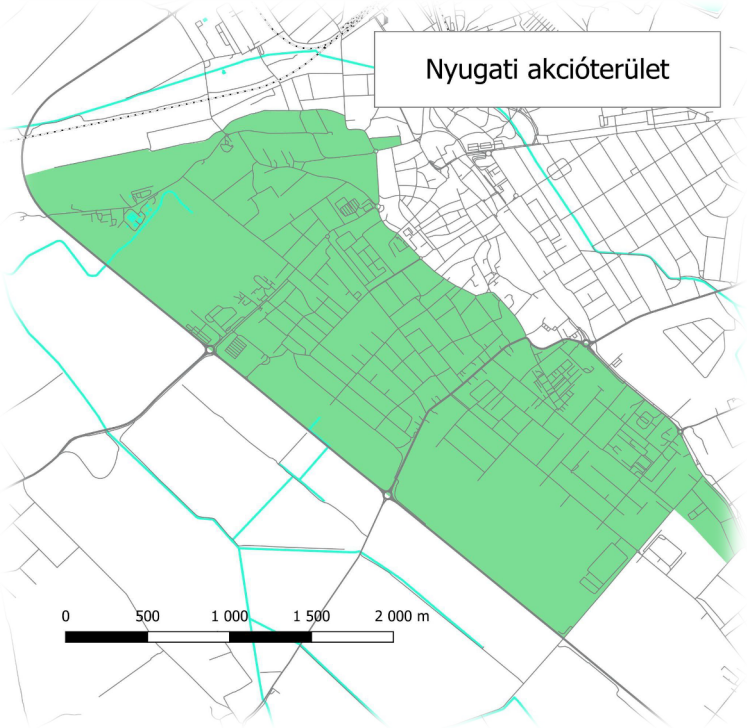		
Keleti akcióterület **(Ke)**	Az akcióterület Tókertvárost, Malomkert lakóparkot, illetve Nagyhantát foglalja magában.	Tókertváros kertvárosias jellegű lakóövezet, önálló telkeken álló egy, illetve kétszintes polgárházakkal. Az épületek többsége a két világháború között épült. Az északi részén (a Gróf út túloldalán) található Pápa egyik legnagyobb iparosított tömbházas technológiával épült lakótelepe, a Vajda Péter lakótelep. A város déli részén, a Külső-Veszprémi út keleti oldalán található a Malomkert-lakópark és Nagyhanta városrészek. A két városrész területe valaha a Tapolca-patak árterülete volt, de a patak elapadásával a terület elkezdett beépülni.

Akcióterület megnevezése	Akcióterület lehatárolása	A lehatárolás indoklása
		Az akcióterület fejlesztése egyidejűleg több célt szolgál. A családi házas lakóövezetek esetében elsősorban az alapszolgáltatások és a lakókörnyezet minőségének fejlesztésére van szükség. A közút- és járdafejlesztések a közlekedésbiztonság és az életminőség javítását célozzák. Az akcióterületen található lakótelepek (Igali ltp., Vajda Péter ltp.) szlömösödésének elkerülése érdekében fontos az épületállományok rehabilitációja, valamint a nagyvárosi környezet közösségi funkcióinak erősítése.
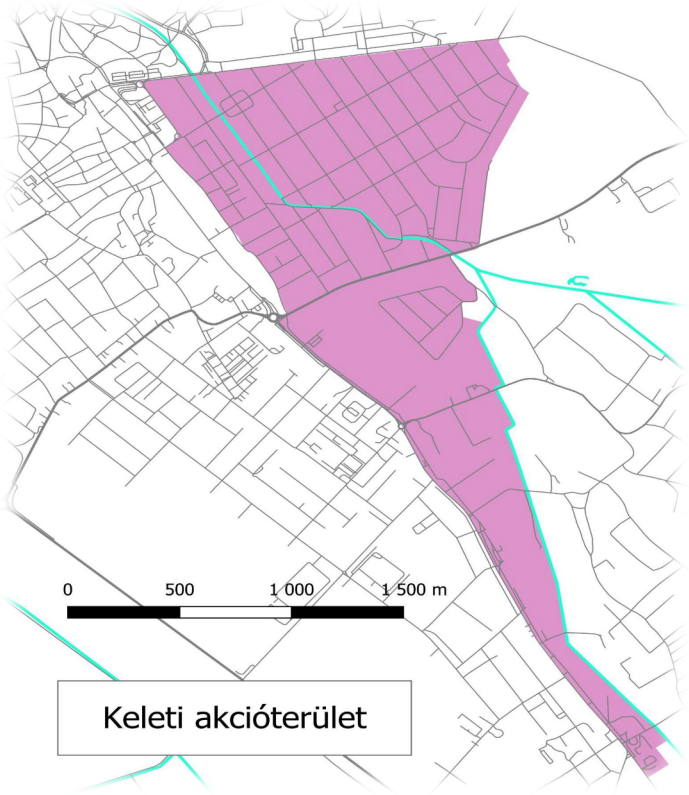		
Ipari park akcióterület **(I)**	Az akcióterület az I. Ipari Parkot foglalja magába	A városrész az egykori orosz laktanya területén, valamint az egykori Városgazdálkodási Vállalat telephelyén jött létre, amelyek a park létrejöttekor jórészt már beépített területek voltak. A Pápai Ipari Park területe kulcsinfrastruktúra a város és munkaerőpiaci vonzáskörzete gazdaságának egésze számára, cél új és/vagy eltérő profilú vállalkozások (kiemelten generációváltó vagy ifjú vállalkozókat tömörítő) betelepülésének, fejlődésének ösztönzése, komplex gazdaságfejlesztési szolgáltatások segítségével.

Akcióterület megnevezése	Akcióterület lehatárolása	A lehatárolás indoklása

6.3. Városi szintű beavatkozási területek részletezése

6.3.1. Stratégiai célkitűzéseket támogató egyedi beavatkozások

A cselekvési terv ezen beavatkozásai közé azok a fejlesztési elképzelések kerültek, amelyek egyedinek tekinthetők. Az egyes beavatkozások jellemzően egy-egy pontszerű, a városi térben jól definiálható és lokalizálható helyre, konkrét címre vonatkoznak. Egyedinek tekinthetők, mivel célzottan bizonyos szereplőkre, ágazatokra, résztémára összpontosítanak, önmagukban is megállják a helyüket.

Fontos megemlíteni ugyanakkor, hogy az egyes beavatkozási területek más kategóriába (pl. városrészi, hálózatos hard, lásd alább) is besorolhatóak azok karakterisztikájától, térbeliségétől, összetettségétől és jellegétől (fizikai-megfogható infrastruktúrát, létesítményt hoznak létre, vagy szellemi, állandó intézményesülés nélküli tevékenységek) függően. Minden esetben azonos név alatt, viszont az adott típustól függő, ahhoz illeszkedő tartalommal kerültek feltöltésre a táblázat vonatkozó sorai (pl. a turisztikai termékfejlesztés vagy a város zöldfelületi hálózatának és zöldterületeinek fejlesztése, bővítése kapcsán).

Szintén kiemelendő, hogy a stratégiai menedzsment ciklus jelenlegi fázisához illeszkedően történt meg A Fenntartható Városfejlesztési Stratégia Módszertani Kézikönyve 28. táblázatának módosítása. A sablon átalakításával született struktúra leírását a következő, jelen esetben az egyedi beavatkozásokra vonatkozó táblázatot magyarázó táblázat tartalmazza, mely összefoglalja, hogy a sablonban kért információk hol, milyen formában kapnak helyet jelen dokumentum egyes részeiben. Az átalakítás révén egy, a beavatkozási területek jobb áttekinthetőségét szolgáló, a jelenlegi részletezettségi szinten lévő fejlesztési információkhoz jobban illeszkedő rendszerezés volt előállítható.

*54. táblázat: Az **egyedi** beavatkozásokra vonatkozó, módszertanban szereplő táblázatstruktúra átalakítása*

Sablon szerinti oszlop	**Helyen a jelen FVS dokumentumban**
Beavatkozási terület megnevezése	Az alábbi (Városi stratégiai, egyedi beavatkozási területek) táblázat „Beavatkozási terület megnevezése" oszlopában.
-	Az alábbi táblázat „Di." oszlopában az alábbi rövidítésekkel került jelölésre a tervezési dimenzióhoz való közvetlen illeszkedés: P: prosperáló; Z: zöldülő; D: digitális; M: megtartó; K: kiszolgáló.
beavatkozás/projekt munkacíme	A stratégiai menedzsment ciklus jelenlegi fázisában arra van lehetőség, hogy a város által a TOP+ keretében már tervezett, ismert és nevesítést nyert projektek munkacíme feltüntetésre kerüljön, ez az alábbi táblázat „Városi projekt munkacíme" oszlopban történt meg. Ahol jelenleg még nem ismert kapcsolódó városi projekt, egységes a „Városi projekt még nem került azonosításra" megjegyzés került feltüntetésre.
beavatkozás/projekt illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	Az adott beavatkozás/projekt illeszkedését a cselekvési terv elején szerepelő „Az intézkedések és beavatkozási területek rendszerezése" c. táblázat szemlélteti.
miért stratégiai jellegű/ kulcs beavatkozás/projekt? mi indokolja az egyedi beavatkozást?	A két szempont egy cellában került kifejtésre az alábbi táblázat „Indoklás, beavatkozás célja" elnevezésű oszlopában.
a beavatkozás/projekt célja és rövid tartalma	
városrészi leképeződése	A már ismert városrészi leképeződések az alábbi táblázat azonos elnevezésű, utolsó oszlopában kerültek feltüntetésre.

*55. táblázat: **Egyedi** stratégiai beavatkozási területek*

Beavatkozási terület megnevezése	Indoklás, beavatkozás célja	Di.	Városi projekt munkacíme	Városrészi leképeződés
Épületszigetelés, nyílászáró-csere, hűtési-fűtési rendszerek felújítása	A város energiagazdálkodásában problémát jelent az alacsony energiahatékonyságú, energetikailag elavult középületek állapota. A pontszerűen elhelyezkedő intézmények komplex energetikai felújítása több esetben is esedékes.	P K Z	A Pápa Városi Óvodák Fáy lakótelepi tagóvodájának és a Szivárvány tagóvodájának energetikai korszerűsítése A Várkertfürdő energetikai korszerűsítése A Pápa Városi Óvodák Huszár lakótelepi székhelyének és Nátuskerti tagóvodájának energetikai korszerűsítése (tartaléklistás projekt)	Az érintett óvodák által érintett területen.
Megújulóenergia-termelés támogatása	A legkedvezőbben hasznosítható megújuló energiahordozó a város területén a napenergia. Az önkormányzat évek óta kimondott célja többek között a Fenntartható Energia- és Klíma Akciótervében is lefektetett módon a megújuló energiaforrások részarányának növelése, a napenergiára helyezve a fő hangsúlyt. A megújuló-energiahasznosítás eredményeképp számottevő energiaköltség-megtakarítás, valamint kibocsátás-csökkentés valósul meg.	P Z	Városi projekt még nem került azonosításra	Nem ismert

Beavatkozási terület megnevezése	Indoklás, beavatkozás célja	Di.	Városi projekt munkacíme	Városrészi leképeződés
A felszíni hőmérsékletnek és a városi hősziget jelenség mértékének csökkentését segítő fejlesztések.	Pápának több olyan kritikus forró pontja is van (pl. hipermarket parkoló, sűrű beépítettségű belvárosi helyszínek, nagy aszfaltfelületű főutak mente), ahol a felszínhőmérséklet egy nyári napon eléri a 40 °C-t. A mikroklimatikus tényezők javítása érdekében lokálisan fasortelepítés, napvitorla elhelyezése, burkolt felületek helyi szintű visszabontása és biológiailag aktív zöldterületté alakítása, vízfelületek képzése, fény- és hő-visszaverő építészeti és tájépítészeti megoldások szükségesek a felszíni hőmérséklet mérséklése érdekében.	Z K	Városi projekt még nem került azonosításra	Belváros, Alsóváros, Felsőváros, Erzsébetváros egyes helyszínei
A város zöldfelületi hálózatának és zöldterületeinek fejlesztése, bővítése	A történelmi Belvárosban alacsony a zöldfelületi arány, ezért folytatni szükséges az annak szomszédságában található zöldterületek megújítását. Fontos beavatkozási pont lehet a 2003 óta használaton kívüli Esterházy Strandfürdő területének reintegrációja a város zöldfelületi rendszerébe és közösségi életébe.	Z K	Az Erzsébet liget kihasználatlan területének kapcsolása a zöld város projektekhez	Erzsébet liget (volt Esterházy Strandfürdő területe)
Környezeti nevelés eszköz- és intézményrendszerének fejlesztése	Pápán a környezeti és éghajlatváltozási ismeretek a szükségesnél alacsonyabb szintűek főként a környezeti nevelés hiányos eszköz- és intézményrendszeréből adódóan. Egy-egy fejlesztéssel (pl. interaktív madárbarát vagy kertápolási tanösvény, erdei óvoda kialakítása) jelentősen javítható a jövő generációk ökológiai gondolkodása.	Z M	Városi projekt még nem került azonosításra	Pápai Városi Óvodák intézményei
Közművelődési intézmények állapotának és kapacitásának fejlesztése.	A kulturális és közművelődési intézmények infrastrukturális állapota több szempontból sem megfelelő. Azok legalább részleges rekonstrukciójának, kapacitásbővítésének elsősorban a következőket kell céloznia annak érdekében, hogy vonzó szolgáltatásokat és közösségi helyszíneket tudjanak nyújtani a fiatalabb generációk számára is: művelődési házak és egyéb kulturális létesítmények külső-belső felújítása (pl. energetikai, épület-karbantartási munkálatok); új könyvtárépület létesítése; rendezvényhelyszíni és közösségi tér funkciók erősítése.	M	Városi projekt még nem került azonosításra	Jókai Mór Városi Könyvtár, Jókai Mór Művelődési Központ

Beavatkozási terület megnevezése	Indoklás, beavatkozás célja	Di.	Városi projekt munkacíme	Városrészi leképeződés
Városi identitás erősítése a műemlékek és sportlétesítmények fejlesztése által.	A Pápa identitását nagymértékben meghatározzák a polgári légkörhöz hozzájáruló történelmi műemlékek. A polgári hagyományok megtartó erejének erősítése mellett az elmúlt években identitásképzővé váló sportvárosi karakterjegyek, konkrétabban a sportvárossá válást szolgáló lokális sportberuházások a jövőben is támogatandók.	M K	Az egykori dohányszárító turisztikai célú hasznosítása	Sport Centrum, Városi Sportcsarnok, Perutz Stadion, Spartacus Sportpálya, volt Dohányszárító területe, a Belváros önkormányzati tulajdonban lévő műemlék épületei
Bérlakás-állomány fejlesztése	Az önkormányzati lakásgazdálkodás kapcsán lényeges kiemelni, hogy a lakossági kérdőív eredményei értelmében a kedvezőbb lakhatási lehetőségek a legmeghatározóbbak közé tartoznak az életminőséggel való elégedettség növelésében. A szociális bérlakás-állomány egy jelentős része nincsen jó műszaki állapotban az elmaradó felújítások következtében, ezért cél az önkormányzat tulajdonában megmaradó ingatlanok minőségének javítása egy-egy mintaterületen.	M	Városi projekt még nem került azonosításra	Egy-egy belvárosi vagy lakótelepi háztömb, utca bérlakásai (pl. Fő tér, Fő utca, Korvin utca, Külső Veszprémi út)
Egészségügyi intézmények kapacitásfejlesztése	Az egészségügyi alapellátási intézményrendszer elavult, és helyhiánnyal küzd. A leginkább igényelt – lakosság által is támogatott - beruházás az erzsébetvárosi óvoda épülete egészségközponttá alakítása, ahol orvosi rendelők és a védőnői szolgálat kapna korszerű otthont. Az integrált központ kialakítása reagálna az elavuló, felújítást igénylő intézmények legfőbb kapacitás- és színvonal-növelési igényeire, továbbá javítaná az egészségügyi szolgáltatások elérhetőségét.	M	Erzsébetvárosi egészségközpont kialakítása	Erzsébetváros (Béke téri óvoda) PVÖ Egyesített Szociális Intézménye (Barát utcai és Anna téri telephelyek)

Beavatkozási terület megnevezése	Indoklás, beavatkozás célja	Di.	Városi projekt munkacíme	Városrészi leképeződés
Oktatási és nevelési infrastruktúra fejlesztése	Megjegyzendő, hogy a közoktatási épületek tulajdonosa az önkormányzat, de a vagyonkezelője nem, így korlátozott fejlesztések képzelhetők el az óvodai szint felett. Ebből, továbbá a bölcsődék jó helyzetéből, valamint az óvodáknál kiéleződő problémákból adódóan az egyes óvodákra koncentrált infrastruktúrafejlesztés támogatandó. Az óvodák állapota kifejezetten javítandó, miközben kihasználtságuk magas, kapacitásbővítésre lesz szükség, továbbá a speciális (sport, sajátos nevelési igényű) óvodai szolgáltatások biztosítása is cél.	M	Új óvoda építése az Erzsébetvárosban A Pápa Városi Óvodák Fáy lakótelepi tagóvodájának és a Szivárvány tagóvodájának infrastrukturális fejlesztése A Pápa Városi Óvodák Huszár lakótelepi székhelyének és Nátuskerti tagóvodájának infrastrukturális fejlesztése (tartaléklistás projekt) A Pápai Weöres Sándor Általános Iskola felújítása (tartaléklistás projekt) A Pápai Petőfi Sándor Gimnázium felújítása (tartaléklistás projekt)	Négycsoportos óvoda (Téglagyári út) Fáy lakótelepi, Huszár lakótelepi, Nátuskerti, Szivárvány óvodák ingatlanjai

Beavatkozási terület megnevezése	Indoklás, beavatkozás célja	Di.	Városi projekt munkacíme	Városrészi leképeződés
Barnamezős területek turisztikai és rekreációs célú hasznosítása	A Téglagyári út – Gém utca – Vaszari út által határolt terület rehabilitációja elindult, azonban a sportcentrum és a parkosított Schwenczel-rét mellett további fejlesztések is szükségesek a kiterjedt alulhasznosított terület funkcióbővítéséhez és városi szövetbe integrálásához. Az önkormányzat célja a Schwenczel-rét fennmaradó részének megvásárlását követően a terület új közparkhoz való kapcsolása, valamint a legnagyobb ott álló épület funkcióbővítő felújítása a még hiányzó turisztikai és rekreációs szolgáltatások bővítése érdekében.	P M K	Az egykori dohányszárító turisztikai célú hasznosítása A Schwenczel-rét kihasználatlan területének kapcsolása a Schwenczel-réti parkhoz	Téglagyári úti, rehabilitáció alatt álló terület
Turisztikai szolgáltatásfejlesztés	A városban dinamikusan fejlődik a turizmus, amely fontos szerepet játszik a helyi gazdaság több lábon állásának megteremtésében. A város odalátogató vendégei és már ott lakó polgárai számára is vonzó, megtartó és prosperáló várost eredményeznek az olyan turizmusélénkítő beruházások, melyek egy-egy pontszerű attrakció fejlesztését célozzák (pl. Kékfestő Múzeum, Várkertfürdő).	P	Városi projekt még nem került azonosításra	Belváros, Várkert, Tapolcafő
Munkaerő-beáramlást erősítő infrastruktúra és marketing kialakítása	Pápa foglalkoztatói egyre inkább szembesülnek a véges helyi munkaerő-kínálattal, így több esetben külföldi munkaerőt kellett bevonni a termelésbe. Pápa nem rendelkezik nagyobb létszámú munkaerő befogadására alkalmas szálláshellyel, és a kedvezőtlen pályázati konstrukció miatt nem vett részt vonatkozó állami finanszírozású projektekben. A fejlesztés célja a munkaerőhiány enyhítését szolgáló szálláshely-kapacitás megteremtése.	P M	Városi projekt még nem került azonosításra	Nem ismert

6.3.2. Stratégiai célkitűzéseket támogató nagyobb városi területekre kiterjedő beavatkozások

A cselekvési terv ezen beavatkozásai közé azok a fejlesztési elképzelések kerültek, amelyek nagyobb városi területekre kiterjedőnek tekinthetők. Az egyes beavatkozások jellemzően egy-egy városrészen belül, a város jól meghatározható térségében, szövetében kerülnek lebonyolításra. Városrészinek tekinthetők, mivel célzottan a város városrészeire, területfelhasználási egységeire fókuszál, azok szintjén jelöl ki területileg integrált módon célokat.

Fontos megemlíteni ugyanakkor, hogy az egyes beavatkozási területek más kategóriába (pl. hálózatos) is besorolhatóak azok karakterisztikájától, térbeliségétől, összetettségétől és jellegétől (fizikai-megfogható infrastruktúrát, létesítményt hoznak létre, vagy szellemi, állandó intézményesülés nélküli tevékenységek) függően. Minden esetben azonos név alatt, viszont az adott típustól függő, ahhoz illeszkedő tartalommal kerültek feltöltésre a táblázat vonatkozó sorai (pl. a turisztikai termékfejlesztés vagy a város zöldfelületi hálózatának és zöldterületeinek fejlesztése, bővítése kapcsán).

Itt is megemlítendő, hogy a stratégiai menedzsment ciklus jelenlegi fázisához illeszkedően történt meg A Fenntartható Városfejlesztési Stratégia Módszertani Kézikönyve – ezen esetben 29. – táblázatának módosítása. A sablon átalakításával született struktúra leírását a következő, jelen esetben a városrészi területekre vonatkozó táblázatot magyarázó táblázat tartalmazza, mely összefoglalja, hogy a sablonban kért információk hol, milyen formában kapnak helyet jelen dokumentum egyes részeiben. E beavatkozásoknál kiemelendő, hogy a „Városi szintű beavatkozási területek részletezése” c. fejezet többi alfejezetéhez illeszkedően az alábbiakban a beavatkozási területek vizsgálatára került sor, míg a módszertan egyedül itt az akcióterület fogalmát használja. Az átalakítás révén egy, a beavatkozási területek jobb áttekinthetőségét szolgáló, a jelenlegi részletezettségi szinten lévő fejlesztési információkhoz jobban illeszkedő rendszerezés volt előállítható.

*56. táblázat: A **városrészi** beavatkozásokra vonatkozó, módszertanban szereplő táblázatstruktúra átalakítása*

Sablon szerinti oszlop	Helyen a jelen FVS dokumentumban
akcióterület illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	Az alábbi táblázat „Di." oszlopában az alábbi rövidítésekkel került jelölésre a tervezési dimenzióhoz való közvetlen illeszkedés: P: prosperáló; Z: zöldülő; D: digitális; M: megtartó; K: kiszolgáló.
-	„Beavatkozási terület megnevezése" oszlopban azonosításra kerül, hogy melyik beavatkozásról van szó az adott sorban.
akcióterületi fejlesztés munkacíme	A stratégiai menedzsment ciklus jelenlegi fázisában arra van lehetőség, hogy a város által a már a TOP+ keretében tervezett projektek munkacíme feltüntetésre kerüljön, ez az alábbi táblázat „Városi projekt munkacíme" oszlopban történt meg. Ahol jelenleg még nem ismert kapcsolódó városi projekt, egységes a „Városi projekt még nem került azonosításra" megjegyzés került feltüntetésre.
akcióterületi fejlesztés illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	Az adott beavatkozás illeszkedését a cselekvési terv elején szerepelő „Az intézkedések és beavatkozási területek rendszerezése" c. táblázat szemlélteti.
akcióterület kijelölésének indoklása	A két szempont egy cellában került kifejtésre az alábbi táblázat „Indoklás, beavatkozás célja" elnevezésű oszlopában.
az akcióterületi fejlesztés célja és rövid tartalma	
városrészi leképeződése	A már ismert városrészi leképeződések az alábbi táblázat azonos elnevezésű, utolsó oszlopában kerültek feltüntetésre.

*57. táblázat: **Városrészi** stratégiai beavatkozási területek*

Beavatkozási terület megnevezése	Indoklás, beavatkozás célja	Di.	Városi projekt munkacíme	Városrészi leképeződés
A felszíni hőmérsékletnek és a városi hősziget jelenség mértékének csökkentését segítő fejlesztések.	Bizonyos esetekben a városi hőszigetek felszámolására városrészi szintű beavatkozások szükségesek (pl. vasútállomás környéke, belváros közvetlen közelében található ipari létesítmények, illetve a Felsőváros városrész kiskereskedelmi üzleteket és szolgáltatásokat koncentráló övezete).	Z	Városi projekt még nem került azonosításra	Belváros, Erzsébetváros, Belső Várkert, Külső Várkert
A csapadékvíz-gazdálkodás hatékonyságának növelése	A helyzetelemzés mellett a lakossági kérdőívre beérkezett válaszok is rávilágítottak, hogy a csapadékvíz-elvezetés javítására figyelmet kell szentelnie a városnak. Pápa lakóövezeteit (pl. (a Zárda utca, a Tarczy utca, a Gyár utca, a Teveli út és Külső Veszprémi út találkozása, a buszpályaudvar környéke, a Bocsor-városrész, a Tókert) a klímaváltozással felerősödő, hirtelen jelentkező esőzések, villámárvizek erősen veszélyeztetik. A kihívás az érintett városrészek összehangolt fejlesztésével kezelhetők.	K	Csapadékvízelvezetés és annak főgyűjtőjének kialakítása a Pápa város nyugati részében	Bocsor-városrész, Alsóváros
A város zöldfelületi hálózatának és zöldterületeinek fejlesztése, bővítése	Pápa több olyan kiterjedtnek tekinthető, városrészek életminőségét, közösségi életét, rekreációs lehetőségeit meghatározó zöldfelülettel rendelkezik, melyek közjóléti, szabadidős-közparki funkciói, kisebb kiszolgáló infrastruktúrái fejlesztendők. A zöldhálózati rendszer fejlesztése, bővítése kiemelten fontos a belváros környéki zöldterületek reintegrációja, Pápa „zöld tüdeje", továbbá a Schwenzel-rét, valamint Tapolcafő és Tókert térségének tavai, vízfolyásmedrei rehabilitációja kapcsán. Az említetteken kívül számos más terület (pl. Öreghegy, Kis-liget) is alkalmas a bevonásra, továbbá új, gondozatlan-alulhasznosított területeket (pl. Csókaliget) is érdemes megcélozni.	Z	Városi projekt még nem került azonosításra	Külső- és Belső-Várkert, Tapolcafő, Schwenzel-rét, Öreghegy
Bérlakás-állomány fejlesztése	Pápa bérlakás-állományának egy jelentős része vagy a történelmi belvárosban és közvetlen környékén, vagy lakótelepi környezetben fekszik. Ezek állapota leromlott, nem vonzó lakóhely, ezért városrész-léptékű bérlakás-rehabilitációra kerülhet sor. A munkaerő bevonzása érdekében megfizethető lakhatást biztosító új bérlakás tömbfejlesztések jelölhetők ki célzottan egy-egy városrészben.	P	Városi projekt még nem került azonosításra	Belváros, Kilián György lakótelep, Rigó lakótelep

Beavatkozási terület megnevezése	Indoklás, beavatkozás célja	Di.	Városi projekt munkacíme	Városrészi leképeződés
Kedvező körülmények kialakítása a családalapítás előtt álló fiatalok számára.	Pápa népességmegtartó képessége javításának egyik legfőbb gátja, hogy egyes városrészek kevéssé vonzóak a pápaiak és a beköltözők számára, ráadásul a ki- és elköltözők a közszolgáltatások megszervezését is megnehezítik. A fő feladat a lakófunkció megerősítése, a helyi közszolgáltatások, a magas életminőséget kínáló épített környezet (pl. játszóterek, helyi járdák, parkolók, kapcsolódó zöldfelületek) fejlesztésével kiegészülve. Cél a vonzó családbarát városrészek kialakítása, mivel Pápa 2009 és 2019 között 1100 fős vándorlási veszteséget könyvelhetett el, melynek hátterében jelentős mértékben a gyermekvállalás előtt álló fiatal generációk, illetve a kisgyermekes családok kitelepülése-elköltözése áll.	M	Városi projekt még nem került azonosításra	Bocsor-városrész, Felsőváros, Alsóváros, Erzsébetváros
Piaci alapú ingatlanfejlesztések ösztönzése	Pápán egyes forgatókönyvek szerint akár ezer fő nagyságrendben is új munkahelyteremtő beruházások fognak lezajlani egy évtized alatt, azonban jelenleg Pápát népességmegtartást és munkaerő-megkötést és –vonzást hátráltató ingatlanpiaci helyzet jellemzi: az új építésű lakások aránya, valamint a lakásépítési engedélyek és bejelentések száma alacsony szintűek. A magántőkés ingatlanfejlesztések a város már kijelölt lakóövezeteiben ösztönzendők településrendezési és fejlesztési eszközökkel megóvva az intenzív beépítéstől a mezőgazdasági, kertes és külterületi részeket (pl. Öreghegy).	P	Városi projekt még nem került azonosításra	A beépítésre szánt kisvárosias, kertvárosias városrészekben
A város sportinfrastruktúrájának fejlesztése és karbantartása.	A beavatkozás célja a megkezdett sportvárossá válás folytatása, a kialakított sportközponti térség (Várkert, Tókert) további megerősítése, valamint további városrészek bevonása a sportos várossá válás folyamatába az iskolai testnevelés, a szabadidősport, valamint az egyesületi, illetve profi sportélet támogatása érdekében. Az eddig megvalósultakon túl további fejlesztések (pl. futballpálya öntözőrendszere, gépészeti-energetikai beruházások, tornaterem és játéktér, futópálya, öltözők, vizesblokkok felújítása, teniszközpont létesítése) szükségesek többek között a Pápai Sport Centrum, a Városi Sportcsarnok, a Spartacus Sportpálya, a Perutz Stadion, a Vasas sporttelep és a Várkertfürdő térségében, valamint a csatolt településrészeken.	M	Városi projekt még nem került azonosításra	Várkert, Tókert, Tapolcafő, Borsosgyőr és Kéttornyúlak

Beavatkozási terület megnevezése	Indoklás, beavatkozás célja	Di.	Városi projekt munkacíme	Városrészi leképeződés
Antiszegregációs és felzárkóztatási programok biztosítása	Negatív társadalmi folyamatok révén több helyen is kialakultak szegregátumok vagy szegregációval veszélyeztetett területek, ahol a beavatkozás elsődleges célja a komplex humán szolgáltatások és képzések elérhetővé tétele.	M	Felzárkóztató programok gyerekeknek eszközbeszerzéssel	Rigó lakótelep, Hódoskamajor, a mellékletben található Antiszegregációs Tervben nevesített városrészek
Barnamezős területek turisztikai és rekreációs célú hasznosítása	Jelentős kiterjedésű alulhasznosított, leromlott, eredetileg ipari területek húzódnak a városszövetben, melyek funkcióbővítő rehabilitációja, illetve funkcióváltása nagyban szolgálná a gazdasági diverzifikációt és a város megtartó-kiszolgáló jellegét is. E városfejlesztési tartalékterületek egy meg-megszakadó északi rozsdaövezeti zónát képeznek, amely rehabilitációja az építészeti és ipartörténeti értelemben értékes épületek megmentését, az üzemépületek többségének elbontását, kármentesítését, és új rekreációs, turisztikai funkciók, közösségi terek létrehozását jelenti.	P	Az egykori dohányszárító turisztikai célú hasznosítása A Schwenczel-rét kihasználatlan területének kapcsolása a Schwenczel-réti parkhoz	Téglagyári úti részben rehabilitált terület; Erzsébetvárosi leromlott, alulhasznosított iparterület; Felsővárosi Pápai Hús és kapcsolódó üzemegységei
Turisztikai szolgáltatásfejlesztés	Pápa gazdasági diverzifikációt támogató idegenforgalmi központja az Esterházy-kastéllyal, a műemlékekben gazdag történelmi belvárossal, valamint Pápa leglátogatottabb vonzerejével, a Várkertfürdővel fémjelzett városrészi desztináció. E belvárosi, várkerti területen a vendégéjszaka-számok növelése, a szezonalitás enyhítése, a többnapos várossá válás, valamint a vendégkör bővítése érdekében a szolgáltatások számának és minőségének fejlesztésére van szükség (pl. szálláshelyfejlesztés, élmény- és rehabilitációs szolgáltatások fejlesztése).	P	Városi projekt még nem került azonosításra	Belváros, Várkert

Beavatkozási terület megnevezése	Indoklás, beavatkozás célja	Di.	Városi projekt munkacíme	Városrészi leképeződés
A meglévő gazdasági területek fejlesztése	A Pápai Ipari Park területe kulcsinfrastruktúra a város és munkaerőpiaci vonzáskörzete gazdaságának egésze számára, ahol további több mint 50 hektár hasznosítatlan terület található. A terület versenyképességének fejlesztése érdekében a parcellák komplex infrastrukturális bővítése elengedhetetlen. Egy korábbi TOP-beruházás ellenére az ipari parkban és környezetében további infrastruktúra-fejlesztésre van szükség: ide tartozik a bekötőút-építés, a meglévő közutak kapacitásának, áteresztő-képességének és tengelyterhelésének javítása, a kerékpáros és közösségi közlekedési bekapcsoltság megoldása, az energetikai ellátórendszer kapacitásának növelése is.	P	Városi projekt még nem került azonosításra	Pápai Ipari Park
A kijelölt gazdaságfejlesztési területek kiépítése, hasznosítása	A beavatkozás a beépítésre szánt gazdasági területekre koncentráló fejlesztéseket támogatja további új, a várostól messze fekvő városrészek ipari hasznosítását elkerülve. A beavatkozás célja egy korábbi TOP-projekt folytatásaként a már kijelölt erzsébetvárosi Ipari Park II területének hasznosítása, mely többek között az önkormányzati Pápai Városfejlesztő Társaság Kft. új telephelyének kialakítását, valamint további befektetésösztönzési tevékenységeket (pl. marketingtevékenységet) foglal magába.	P	A Pápai Városfejlesztő Társaság Kft telephelyfejlesztése a Pápai Ipari Park területén	Pápai Ipari Park II

6.3.3. Stratégiai célkitűzéseket támogató, városi keretrendszerek fejlesztése

A cselekvési terv ezen beavatkozásai közé azok a fejlesztési elképzelések kerültek, amelyek hálózatos jellegűnek tekinthetők. Az egyes beavatkozások jellemzően se nem egyedi helyszínekben, se nem egyértelműen definiálható, jelentősebb kiterjedéssel bíró városrészekben-negyedekben gondolkodnak. A beavatkozások közös tulajdonsága, hogy azok hálózati kiterjedéssel rendelkeznek, és jellemzően egy-egy infrastrukturális hálózatra (közüzemek, közlekedési hálózatok stb.), az intézményi háló egy-egy alrendszerére (pl. óvodai oktatás) vonatkoznak. A beavatkozásokban foglalt célok az adott hálózatot alkotó szereplők, intézmények egészére vagy nagyobbik részére fogalmaz meg célokat, ezért különösen a soft elemeknél a térbeli leképeződésük másodlagos szempont (inkább az ágazat- és csoport-specifikus jelleg kerül előtérbe).

Fontos megemlíteni ugyanakkor, hogy az egyes beavatkozási területek más kategóriába (pl. egyedi) is besorolhatóak azok karakterisztikájától, térbeliségétől, összetettségétől és jellegétől (fizikai-megfogható infrastruktúrát, létesítményt hoznak létre, vagy szellemi, állandó intézményesülés nélküli tevékenységek) függően. Minden esetben azonos név alatt, viszont az adott típustól függő, ahhoz illeszkedő tartalommal kerültek feltöltésre a táblázatok vonatkozó sorai (pl. Munkaerő-beáramlást erősítő infrastruktúra és marketing kialakítása kapcsán).

Szintén kiemelendő, hogy a stratégiai menedzsment ciklus jelenlegi fázisához illeszkedően történt meg A Fenntartható Városfejlesztési Stratégia Módszertani Kézikönyve 30. táblázatának módosítása. A sablon átalakításával született struktúra leírását a következő, jelen esetben a hálózatos beavatkozásokra vonatkozó táblázatokat magyarázó táblázat tartalmazza, mely összefoglalja, hogy a sablonban kért információk hol, milyen formában kapnak helyet jelen dokumentum egyes részeiben. Tartalmi jellegükből adódóan két eltérő táblázatra osztódnak a hálózatos fejlesztések: az egyik a hálózati hard („kemény” infrastruktúra-elemeket, fizikai beavatkozásokat feltételező) fejlesztéseket, a másik a soft („puha”, alapvetően nem fizikai megvalósítást eredményező, hanem szellemi, szervezési jellegű, pl. egy képzés, rendezvény) elemekkel bíró fejlesztéseket részletezi. Az átalakítás révén egy, a beavatkozási területek jobb áttekinthetőségét szolgáló, a jelenlegi részletezettségi szinten lévő fejlesztési információkhoz jobban illeszkedő rendszerezés volt előállítható.

*58. táblázat: A **városi keretrendszereket** érintő beavatkozásokra vonatkozó, módszertanban szereplő táblázatstruktúra átalakítása*

Sablon szerinti oszlop	**Helyen a jelen FVS dokumentumban**
beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	Az alábbi táblázat „Di." oszlopában az alábbi rövidítésekkel került jelölésre a tervezési dimenzióhoz való közvetlen illeszkedés: P: prosperáló; Z: zöldülő; D: digitális; M: megtartó; K: kiszolgáló.
-	„Beavatkozási terület megnevezése" oszlopban azonosításra kerül, hogy melyik beavatkozásról van szó az adott sorban.
beavatkozás munkacíme	A stratégiai menedzsment ciklus jelenlegi fázisában arra van lehetőség, hogy a város által a már a TOP+ keretében tervezett projektek munkacíme feltüntetésre kerüljön, ez az alábbi táblázat „Városi projekt munkacíme" oszlopban történt meg. Ahol jelenleg még nem ismert kapcsolódó városi projekt, egységes a „Városi projekt még nem került azonosításra" megjegyzés került feltüntetésre.
beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	Az adott beavatkozás illeszkedését a cselekvési terv elején szerepelő „Az intézkedések és beavatkozási területek rendszerezése" c. táblázat szemlélteti.
beavatkozás hálózatos jellegének bemutatása	A két szempont egy cellában került kifejtésre az alábbi táblázat „Indoklás, beavatkozás célja" elnevezésű oszlopában.
a beavatkozás célja és rövid tartalma	
a hálózat beavatkozásban érintett részének városrészi leképeződése	A már ismert városrészi leképeződések az alábbi táblázat azonos elnevezésű, utolsó oszlopában kerültek feltüntetésre.

*59. táblázat: **Városi infrastrukturális keretrendszereket** érintő stratégiai beavatkozási területek*

Beavatkozási terület megnevezése	Indoklás, beavatkozás célja	Di.	Városi projekt munkacíme	Városrészi leképeződés
A fő környezeti paramétereket városrészek szintjén mérni képes szenzorok telepítése.	A beavatkozás célja a környezeti fenntarthatósággal kapcsolatos városi jelenségek (pl. levegőszennyezés, települési hőmérséklet) folyamatos nyomon követéséhez szükséges alapinfrastruktúra (szenzorok telepítése, IT-háttér kialakítása) megteremtése annak érdekében, hogy akár az egész városra kiterjedő folyamatok, kockázatok beazonosíthatók legyenek, és az adatszolgáltatás által a zöldülő városhoz kapcsolódó célok és beavatkozások hálózati szemlélettel, megfelelően kerüljenek megvalósításra (pl. hősziget-hatás csökkentése, zöldfelületi fejlesztések terén).	D Z	Városi projekt még nem került azonosításra	Összes városrész érintett
A város ivóvízellátási és szennyvízelvezetési infrastruktúrájának fejlesztése	A jó kiépítettség ellenére a város lakosságának teljeskörű ellátása érdekében olyan hálózati infrastruktúrafejlesztésekre van szükség, amelyek biztosítják a jelenleg külterületen lévő egykori majorok, cselédházak és volt gazdasági épületekhez tartozó szolgálati házak (például Pálházapuszta), zártkertes területek vízellátását és szennyvízelvezetését, továbbá egyes belvárosközeli és külvárosi területeken a csapadékvíz- és a szennyvízcsatornák elválasztását.	K	Városi projekt még nem került azonosításra	Belváros (Tapolca sétány, Ady Endre sétány környéke), Öreghegy, Kishegy, Törzsökhegy
A város zöldfelületi hálózatának és zöldterületeinek fejlesztése, bővítése	Az elmúlt években kezdett kialakulni egy városi parkgyűrű az Erzsébet ligettől a Schwenzel-rétig és Külső-Várkertig, azonban a rendszer fragmentációjából és túlzott egyközpontúságából adódóan egyrészt ez a hálózat tovább erősítendő, másrészt lényeges a belvárosi és külvárosi, illetve külterületi zöldfelületek funkcionális és ökológiai összekapcsolása, zöld korridorok, lineáris parkok kialakítása. Az ökológiai hálózat ökológiai folyosójában lévő patak-menti gyepes területeken, erdőkben, legelőkön és szántókon, a területek használatának és beépítésének ökológiai szempontú korlátozása biztosíthatja a rendszer folyamatosságát egyúttal lehetőséget teremthet a természeti területek, erdőterületek bővítésére, fejlesztésére is.	Z K	Városi projekt még nem került azonosításra	Teveli úti parkerdő (54ha), Kisliget (1ha), Csengő-park (0,5 ha), Csengettyű-park (1ha) zöldfelületi és közösségi célú kialakítása/felújítása, Tapolca és Bakony-ér mente

Beavatkozási terület megnevezése	Indoklás, beavatkozás célja	Di.	Városi projekt munkacíme	Városrészi leképeződés
A városi közműveket érintő problémák figyelembevételével a releváns területen a közmű-működtetés szenzoros követésének kiépítése.	A szenzoros követés kiépítését indokolja, hogy a környezeti állapot feltárását, a problémák azonosítását jelenleg környezeti jellemzők mérését szolgáló szenzorok – az illegális hulladéklerakás felszámolását segítő kamerarendszeren kívül – nem segítik a városban. A közmű-működtetés szenzoros követése biztosításával a zöld átállás, a fenntartható, erőforráshatékony gazdálkodás, valamint a környezeti kockázatok és terhelések csökkentése is megvalósíthatóvá válna a város egész hálózatára kiterjedően.	D K	Városi projekt még nem került azonosításra	Összes városrész érintett
Digitális szolgáltatásokhoz szükséges eszközbeszerzés az önkormányzathoz kapcsolódó intézményekben.	Az önkormányzati, illetve a közfeladatokat ellátó intézményhálózat szinte egészében folyamatos az igény az eszközpark fejlesztésére ideértve többek között a Wi-Fi hálózatot, a routereket, a biztonsági háttértárakat, valamint az oktatási segédeszközöket, okos taneszközöket (pl. digitális táblák, projektorok, táblagépek és laptopok). Támogatandó az önkormányzati ügyintézés és a kommunikáció további digitalizációja, továbbá kiemelt figyelmet fordít a beavatkozás a szociális és egészségügyi intézményekre, az azokat használókra. A fejlesztések révén magasabb színvonalú és jobb elérhetőségű, hatékonyabb ügyintézés és szolgáltatásnyújtás valósulhat meg,	D	Városi projekt még nem került azonosításra	Összes városrész érintett
Energetikai és hírközlési rendszerek korszerűsítése, fejlesztése	A beavatkozás egyrészt abból indul ki, hogy az energiagazdálkodás kritikus pontja a villamosenergia-hálózat, mivel egyetlen betáplálási ponttal rendelkezik a város, és Pápa áramellátási kapacitása korlátot jelenthet a jövőbeli iparfejlesztések számára. A beavatkozás másrészt reagál a hírközlés terén arra, hogy a térítésmentes közterületi Wi-Fi-hálózat csak a belváros egyes területein érhető el, annak fejlesztése a belváros más részein és a város frekventált részein elsősorban a városlakók tájékoztatása végett és turisztikai célból indokolt.	Z K	Városi projekt még nem került azonosításra	Összes városrész érintett

Beavatkozási terület megnevezése	Indoklás, beavatkozás célja	Di.	Városi projekt munkacíme	Városrészi leképeződés
Fenntartható közlekedés kialakítása	A beavatkozás az alacsony vagy zéró kibocsátású, közlekedésből származó környezeti ártalmakat és forgalmi konfliktusokat csökkentő közlekedési rendszer kialakítását támogatja. Támogatandó az önkormányzati elektromos/környezetbarát gépjárműállomány bővítése, egy sharing-rendszer kialakítása, továbbá ösztönözni kell a jelenleg nem alkalmazott digitális megoldásokat a közúti közlekedési rendszerek menedzselésében (forgalomszámlálás, forgalomirányítás és parkolás tekintetében).	Z K	Városi projekt még nem került azonosításra	Összes városrész érintett
Fizikailag kiterjedt és elérhető infrastruktúrák kialakítása, amelyekre helyileg szükséges és hasznos programok, alkalmazások, szolgáltatások vagy eszközök építhetők.	Az okos város modell alapját képező infrastruktúrák kiépítése még nagyon kezdeti stádiumban van a városban, digitális épületüzemeltetési és egyéb adatalapú, szenzoros rendszereket nem alkalmaz önkormányzat. A beavatkozás olyan horizontális infrastruktúrák (közműrendszerek, szélessávú internetkapcsolatot biztosító infrastruktúrák, illetve hálózatba kapcsolt rendszerek, mint pl. a közvilágítás) kiépítésére irányul, melyek által gyűjtött adatok és a hozzájuk kapcsolt eszközök számos innováció és fejlesztés alapját képezhetik városszerte.	D K	Városi projekt még nem került azonosításra	Összes városrész érintett
Gyalogos- és kerékpárosbarát város kialakítása	A beavatkozás keretében folytatni javasolt a folyamatosan bővülő kerékpáros hálózat rendszerszintű kialakítását, az egyes elemek és városrészek közti összeköttetések kiépítését (pl. a csatolt településrészek jobb bekapcsolásával), de emellett az egyéb, kerékpárosokat támogató infrastruktúra (pl. tározók, szervizpontok) gyenge kiépítettségére, valamint a közösségi kerékpárrendszer hiányára is szükséges reagálni. A gyalogosbaráttá tétellel kapcsolatosan kiemelendő, hogy a lakossági felmérés alapján a járdák jelenlegi állapota (burkolati minősége, akadálymentesítése, vakvezető sávval, hangos-tájékoztatással, vagy tapintható információval ellátása) kedvezőtlen különösen Erzsébetváros, a Csáky utca, a Petőfi utca, valamint a csatolt településrészek vonatkozásában. A fejlesztések eredményeképp csökkenni fog az egyéni motorizált közlekedés részaránya, illetve a személyi sérüléssel járó balesetek száma.	Z K	A városi kerékpárúthálózat fejlesztése (tartaléklistás projekt)	Összes városrész érintett

Beavatkozási terület megnevezése	Indoklás, beavatkozás célja	Di.	Városi projekt munkacíme	Városrészi leképeződés
Kísérleti pilot-projekt indítása valamely okos technológia alkalmazására (közvilágítási rendszer, kamerarendszer, közlekedésszervezés, applikáció alfa verziója).	Az okos és digitális várossá válást támogató beavatkozás abból indul ki, hogy egyes helyi városüzemeltetési, közszolgáltatási területeken a megkezdett fejlesztések, elképzelések konkretizálhatók, végrehajthatók. Támogatást élvez a város teljes közvilágítási rendszerének átalakítása, melynek során az elavult, régi lámpatestek helyett olyan okos LED-technológia kerül alkalmazásra, amely a nagyobb energiahatékonyság mellett, az igényekhez alkalmazkodni képes fényerő szabályozást is lehetővé teszi. Szintén támogatandó egy közbiztonságot, forgalmi helyzetet és hulladéklerakást is figyelő kamerarendszer kialakítása, továbbá az új önkormányzati honlap smart felületének feltöltése, valamint egy komplex városi applikáció fejlesztése is.	D K	Városi projekt még nem került azonosításra	Összes városrész érintett
Közbiztonság fejlesztése	A város életminőségén keresztül annak megtartó jellegét is befolyásoló közbiztonság egy tartósan javítandó tématerület a városban, amelynek érdekében a még lefedetlen köztereket térfigyelő kamerák hálózatával szükséges ellátni. A lakossági kérdőív eredményei is ezt igazolják, tekintve, hogy sötétedés után a városközpont közbiztonságával a helybéliek csak közepesen elégedettek (ötös skálán átlagosan 3,34 pont), és a megfogalmazott javaslatok között többször szerepelt a kamerarendszer lefedettségi területének növelése.	M K	Városi projekt még nem került azonosításra	Belváros, egyes rosszabb közbiztonságú városrészek
Közösségi közlekedés fejlesztése	Az utastájékoztatás terén a város helyi megállóiban a pályaudvart leszámítva csak kinyomtatott menetrend áll rendelkezésre, miközben a buszpályaudvaron vakvezető sáv, tapintható információ, jelnyelvi segítség nem biztosított a rászorulók számára. A lakossági kérdőívre beérkezett válaszok elmarasztalják a helyi közlekedési rendszert: az elégedettség szint az ötfokozatú skálán nem éri el a 3 pontot (járatsűrűség: 2,73 pont; lefedettség: 2,72 pont). A beavatkozás révén megállítható, vagy legalább lassítható az egyéni és magasabb környezetterhelést okozó közlekedés térnyerése, a buszközlekedés csökkenő utasforgalma.	Z K	Városi projekt még nem került azonosításra	Összes városrész érintett

Beavatkozási terület megnevezése	Indoklás, beavatkozás célja	Di.	Városi projekt munkacíme	Városrészi leképeződés
Közúti és vasúti vonalas infrastruktúra fejlesztése	A városon belüli szolgáltatásokhoz való egyenlő hozzáférés, a gyorsabb, költséghatékonyabb megközelítés, valamint a város életminősége és versenyképessége miatt is lényeges a város több térségének közlekedésiinfrastruktúra-fejlesztése, különösen annak fényében, hogy a személygépkocsik száma folyamatosan növekszik, a városok belüli utak szűkek és áteresztő-képességük gyenge, ami forgalmi torlódásokat eredményez, továbbá nincsenek intermodális kapcsolatok, kevés a P+R parkoló. A 2022-es lakossági felmérés alapján az utak állapotát és biztonságosságát kedvezőtlennek ítélik a helybéliek: az öt fokozatú skálán a város útjainak minőségét alacsonyra (2,64 pont) értékelték, jelentős problémaként nevesítve a keleti elkerülő hiányát és a Somlai út – Batthyány út kereszteződésének balesetveszélyességét.	K	Somlai-Battyhány utca lámpás kereszteződés kiépítése	Összes városrész érintett

*60. táblázat: **Városi szervezeti működési keretrendszereket** érintő stratégiai beavatkozási területek*

Beavatkozási terület megnevezése	Indoklás, beavatkozás célja	Di.	Városi projekt munkacíme	Városrészi leképeződés
A digitális megoldások és készségek fejlesztése	Az infrastrukturális-technológiai fejlesztéseken túl humánerőforrás fókusszal legalább ennyire fontos a digitális megoldások értő használatának ösztönzése. A közszolgáltatásokhoz és a munkaerőpiachoz való jobb hozzáférés, valamint a lakosság tagjaninak digitális eszközök készségszintű használatának elsajátítása érdekében digitális eszközökre és készségfejlesztési alkalmakra van szükség.	D P	Digitalizáció mindenkinek!	Összes városrész érintett

Beavatkozási terület megnevezése	Indoklás, beavatkozás célja	Di.	Városi projekt munkacíme	Városrészi leképeződés
A helyi gazdaság digitális fejlesztése (A kis- és középvállalkozások támogatása a digitális átállásban (humánerőforrás fejlesztés, pályázati mentorálás stb.))	A gazdasági diverzifikáció egyik fontos eleme lehet a digitális gazdaság fejlesztése, jelenleg azonban digitális szolgáltatásokat kínáló, illetve innovatív digitális technológiákat alkalmazó cégek nem működnek a városban, és a digitális átálláshoz szükséges kompetenciák is hiányoznak a helyi kis- és középvállalkozások körében. A helyi gazdaság innovációs potenciálja növelése alapvetően a kis- és középvállalkozások támogatásával, többek között digitális tudásbővítési akciókkal, pályázati mentorálással valósulhat meg.	D P	Digitalizáció mindenkinek!	Gazdasági és vállalkozásfejlesztést végző városi szereplők telephelyei
A közadatvagyon és hasznosítási lehetőségeinek felmérése, feltételeinek kidolgozása és megszervezése az üzleti és civil szféra bevonásával.	Jelenleg nem biztosított az önkormányzat saját és intézményeinek hatáskörében, illetve a városi szolgáltatóknál keletkező adatok tudatos, tervezett menedzsmentje, illetve vonatkozó tervvel, adatstratégiával nem rendelkezik a város. A beavatkozás a város működésének valamennyi szegmensében keletkező adat integrált menedzsmentrendszerének kialakítására irányul, beleértve az adatok strukturált nyilvántartását, összeköttetését, célzott felhasználását és az adatvédelmet.	D	Városi projekt még nem került azonosításra	Összes városrész érintett, különösen az önkormányzati tulajdonú/fenntartású intézmények
Át- és továbbképzési programok szervezése	A beavatkozás arra reagál, hogy Pápa gazdasági növekedésének egyik legfőbb gátja a szakképzett, illetve magasabban kvalifikált munkaerő hiánya, miközben a gazdasági szerkezetváltás egyik nagy kérdése, sikerül-e a leépülő szektorok helyett a magasabb hozzáadott értéket előállító, prosperáló járműipari és egyéb tevékenységek terén alkalmazni a munkavállalókat. A képzettség növelése a foglalkoztathatóság növelését, a munkaerőpiaci reintegrációt is szolgálja, és képes lehet befektetőket vonzani versenyképesebb szektorokba, ezért támogatandók az alacsonyan képzettek, illetve versenyképtelen szakmával rendelkezők célzott, vállalati igényekhez igazított továbbképzési, átképzési programjai.	M P	Városi projekt még nem került azonosításra	Összes városrész érintett

Beavatkozási terület megnevezése	Indoklás, beavatkozás célja	Di.	Városi projekt munkacíme	Városrészi leképeződés
Beszállítói hálózatok fejlesztése, beszállítóvá válás támogatása	Pápán a járműipari beszállítók a legnagyobb foglalkoztatók, közvetetten közel négyezer ember megélhetéséért felelnek, míg a Pápai Hús, mint legnagyobb élelmiszeripari cég a beszállító partnerei révén mintegy 1 800-2 000 környékbeli lakosnak biztosít jövedelmet. A beavatkozás keretében az egész város vállalkozói szférájára kiterjedően támogatandó a nagyvállalatok és velük együttműködő KKV szektor beszállítói hálózatosodása, a kisebb cégek számára szükséges készségek fejlesztése, üzleti ismeretek átadása.	P	Városi projekt még nem került azonosításra	Összes városrész érintett
Civil szervezetek és nonprofit szervezetek támogatása	A civil szervezetek, az egyházak és más, a politikai-gazdasági életen túlmutató helyi szerveződések közösségteremtő, identitást meghatározó, a város életében tenni akaró munkája elismerésre méltó, és anyagilag is támogatandó, erősítve a társadalmi szolidaritást. Számos, a nehéz életkörülmények között élők megsegítését, valamint a társadalmi konfliktusokat enyhítő szervezet működik a városban, melyek megismertetése a tágabb közösséggel, tevékenységeinek bemutatása fontos a helyi lakosság véleménye alapján is.	M	Városi projekt még nem került azonosításra	Összes városrész érintett
A digitális megoldások és készségek fejlesztése.	Pápa társadalmában a romák, a mélyszegénységben élők és az idősek alkotják azokat a csoportokat, melyek esélyegyenlőségét célzott digitális készségfejlesztési programokkal szükséges támogatni a város több pontján (pl. Csillag-Cserhaj Szolgáltatóház és Csillag Szolgáltatópont, önkormányzati fenntartású Idősek Otthona, Idősek Klubja). A megkezdett készség- és kompetenciafejlesztési, oktatási tevékenységek (pl. NYITOK program keretében) folytatandók, kibővítendők.	M	Digitalizáció mindenkinek!	Összes városrész érintett

Beavatkozási terület megnevezése	Indoklás, beavatkozás célja	Di.	Városi projekt munkacíme	Városrészi leképeződés
Egészségügyi és szociális humánerőforrás fejlesztése	A város megtartó-képességének egyik záloga, hogy ne pusztán az infrastruktúra álljon rendelkezésre mindenki számára elérhető módon, hanem az ellátásbiztonság érdekében a megfelelően képzett egészségügyi és szociális szférában dolgozó munkaerő is. A védőnők számára nyújtott továbbképzési, szakmai konzultációs alkalmak szervezésén túl a beavatkozás keretében a háziorvosi praxisok betöltését és az orvoshiány mérséklését szolgáló tevékenységek (pl. letelepedési támogatás) kapnak helyet.	M	Városi projekt még nem került azonosításra	Önkormányzati kezelésű szervezetek alkalmazottai: PVÖ Egészségügyi Alapellátási Intézete, PVÖ Egyesített Szociális Intézménye, PVÖ Egyesített Szociális Intézménye, PVÖ Egészségügyi Alapellátási Intézete
Innováció ösztönzése a gazdaságban	Az innovációs kapacitások alacsony szintje az egyik legmeghatározóbb versenyképességi hátrány Pápa gazdasága számára: alacsony szintű a kutatás-fejlesztési költés, a K+F+I egy-egy vállalat néhány termelési folyamatára, termékére korlátozódik jellemzően, gyengének mondható innovációs ökoszisztéma, kiépítetlenek az innovációs kapacitások, felsőoktatási és ipari kapcsolatok, az innovatív vállalkozások szinte teljes hiánya jellemző, különösen a KKV szektor tekintetében. A hozzáadott érték növelése érdekében a tudástranszfer és tudáshasznosítás kapacitásai, az innovációk gyártástechnológiai és termelésszervezési alkalmazása javasolt.	P	Városi projekt még nem került azonosításra	Összes városrész érintett
Környezeti nevelés eszköz- és intézményrendszerének fejlesztése	A környezeti nevelés fejlesztése keretében a pontszerű infrastruktúrafejlesztéseken túl érdemes ún. ovikert programokat indítani az összes óvodában, illetve olyan kezdeményezéseket, amelyek egy-egy fenntarthatósági témában hálózatba szervezik az oktatási-nevelési intézményeket (pl. hulladékcsökkentés hete kapcsán).	Z K	Városi projekt még nem került azonosításra	Pápai Városi Óvodák intézményei

Beavatkozási terület megnevezése	Indoklás, beavatkozás célja	Di.	Városi projekt munkacíme	Városrészi leképeződés
Kulturális programkínálat fejlesztése	A város ugyan összességében pezsgőnek mondható kulturális élettel rendelkezik, azonban a megtartó várossá válás érdekében a kulturális programkínálat célzott további fejlesztésére van szükség, mivel kevés az igazán nagy látogatószámot vonzó rendezvény, és szűkösek az Y és különösen a Z generációt megszólító programok – utóbbit a lakosság körében végzett kérdőívezés eredménye is alátámasztja. Támogatandó a fiatalokat célzó, a szabadidő kulturált eltöltését szolgáló programok szervezése, továbbá a közművelődési intézmények programjainak kihelyezett és digitális felületeken való megjelentetése.	M	Városi projekt még nem került azonosításra	A város kulturális intézményrendszere, kiemelt közösségi terei, közterületei
Munkaerő-beáramlást erősítő infrastruktúra és marketing kialakítása	Ellentétben több más magyarországi várossal és versenytárssal, Pápa még nem rendelkezik koherens munkaerőpiaci városmarketinggel, mely szélesebb körben megismertetné a városban történő munkavállalás lehetőségeit, előnyeit. A város prosperitása szempontjából elengedhetetlen a fokozódó munkaerőhiányra reagálva vonzóvá tenni a Pápán kívüli munkaerő számára is a városban történő foglalkoztatást és lakhatást.	P	Városi projekt még nem került azonosításra	Gazdasági területek, Ipari Park I és Ipari Park II
Munkaerőpiaci igényekhez igazodó képzési kínálat	A szakképzett munkaerő fokozódó hiánya alapjaiban ássa alá a vállalatok prosperitását, miközben a település versenyképes oktatási intézményeiben végzett diákok a tanulmányaikhoz jobban illeszkedő állást sok esetben csak más városokban találnak, ezért a képzési kínálat bővítésére, átalakítására, új, innovatív képzési formákra van szükség. Többek között itt kap helyet a Kisalföldi ASZC Batthyány Lajos Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium profilbővítése, szakképzésének fejlesztése a kertészeti képzés irányába, valamint a Vajda Márta Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola és EGYMI szakiskolai képzésének további fejlesztése.	M P	Városi projekt még nem került azonosításra	Oktatási és képzési intézmények a városban

Beavatkozási terület megnevezése	Indoklás, beavatkozás célja	Di.	Városi projekt munkacíme	Városrészi leképeződés
Oktatási-nevelési humánerőforrás fejlesztése	Az általános iskolában dolgozó főállású pedagógusok száma fokozatosan csökken, az erősödő pedagógushiány jellemző, ezért a szakmai (tovább)képzések szükségessége merül fel az oktatás minden szintjén. Az önkormányzat kompetenciájából eredően elsősorban a szintén hiánnyal küzdő óvodák állománya, valamint a gyógypedagógusi, hátrányos helyzetű gyermekekkel foglalkozó szakemberek képzésének megszervezése állhat a beavatkozás célpontjában.	M	Városi projekt még nem került azonosításra	Oktatási-nevelési intézmények
Takarékos energiahasználat népszerűsítése	A városban növekszik az energiafelhasználás, a villamosenergia-fogyasztás. Azzal párhuzamosan, hogy energetikailag korszerűsítik az egyes közintézményeket, szintén lényeges az energiahatékony, környezetkímélő megoldások, a zöldenergia-használat oktatási-nevelési programokon, kampányokon keresztül történő ösztönzése a fiatal generációra fókuszálva. Ezáltal növelhető egyéni szinten is a megújulók aránya, a fenntarthatóság elvének jobb érvényesülése, továbbá a levegőszennyezettség és az energiaköltség csökkenthető.	Z	Városi projekt még nem került azonosításra	Köznevelési intézmények, közművelődési szervezetek
Turisztikai szolgáltatásfejlesztés	A fentebb részletezett pontszerű és hard hálózatos fejlesztéseket kiegészítve lényeges a turisztikai desztinációfejlesztéshez elengedhetetlen a gyógy- és wellness szolgáltatások, kerékpáros szolgálatások hálózati szemléletű támogatása, de applikáció- és honlap-fejlesztés, marketingtevékenység, arculatépítés, tanulmányutak pápai megszervezése is helyet kaphat a gazdasági diverzifikáció jegyében.	P	Városi projekt még nem került azonosításra	Turisztikai szolgáltatók telephelyei
Új vállalkozások létrehozásának, betelepülésének ösztönzése, befektetésösztönzés	A beavatkozás egyrészt reagál az egyoldalú gazdaságszerkezetre, ezért célja ennek oldása új és/vagy eltérő profilú vállalkozások (kiemelten generációváltó vagy ifjú vállalkozókat tömörítő) betelepülésének, fejlődésének ösztönzése révén, komplex gazdaságfejlesztési szolgáltatások által. Kiemelt cél az új Ipari Park II betelepítését szolgáló befektetés-ösztönző tevékenységek megvalósítása (pl. üzleti marketing, üzletember találkozók szervezése, digitális adatbázis építése).	P	Városi projekt még nem került azonosításra	Ipari Park I, Ipari Park II, egyéb gazdasági területek

Beavatkozási terület megnevezése	Indoklás, beavatkozás célja	Di.	Városi projekt munkacíme	Városrészi leképeződés
Üzleti hálózatosodás ösztönzése	Pápa gazdaságáért felelős önkormányzati szereplők felismerték, hogy az üzleti életben nagy szerepe van a személyes kapcsolatoknak, ezért számos személyes tárgyaláson, üzletember találkozón vettek már részt az ipari park és a város nyújtotta lehetőségek ismertetése végett. Az önkormányzat elkötelezett a különböző kapcsolattartási események folytatása, megszervezése mellett (pl. gazdasági társaságok fóruma).	P	Városi projekt még nem került azonosításra	Ipari Park I, Ipari Park II, egyéb gazdasági területek

6.4. Várostérségi szintű beavatkozási területek részletezése

6.4.1. Stratégiai célkitűzésekkel rendelkező térségi bevonással megvalósítható egyedi projektek

A beavatkozási rendszerben térségi szintű egyedi projekt nem került azonosításra.

6.4.2. Átfogó stratégiai megalapozottságú térségi keretrendszerek fejlesztése

A cselekvési terv ezen beavatkozásai közé azok a fejlesztési elképzelések kerültek, amelyek kifejezetten térségi besorolásúnak tekinthetők. Olyan beavatkozások kerültek ide, amelyek Pápa közigazgatási határán túlnyúló, Pápát és várostérségét együttesen kívánják fejleszteni. A beavatkozások alapvetően Pápa egész területét, valamint funkcionális vonzáskörzetét célozzák, és több településre kiterjedő hatással bírnak. Jellemzően olyan hálózatok vagy szervezetek fejlesztéséről van szó, amelyeknél a központi város, Pápa és a környező településállomány csak közösen, összehangolt módon kezelhető.

Fontos megemlíteni ugyanakkor, hogy az egyes beavatkozási területek más kategóriába (pl. egyedi) is besorolhatóak azok karakterisztikájától, térbeliségétől, összetettségétől és jellegétől (fizikai-megfogható infrastruktúrát, létesítményt hoznak létre, vagy szellemi, állandó intézményesülés nélküli tevékenységek) függően. Minden esetben azonos név alatt, viszont az adott típustól függő, ahhoz illeszkedő tartalommal kerültek feltöltésre a táblázatok vonatkozó sorai (pl. Munkaerő-beáramlást erősítő infrastruktúra és marketing kialakítása kapcsán).

Szintén kiemelendő, hogy a stratégiai menedzsment ciklus jelenlegi fázisához illeszkedően történt meg A Fenntartható Városfejlesztési Stratégia Módszertani Kézikönyve 32. táblázatának módosítása. A sablon átalakításával született struktúra leírását a következő, jelen esetben a térségi beavatkozásokra vonatkozó táblázatokat magyarázó táblázat tartalmazza, mely összefoglalja, hogy a sablonban kért információk hol, milyen formában kapnak helyet jelen dokumentum egyes részeiben. Két táblázat kap helyet: egy a hálózatos infrastrukturális, egy pedig a térségi szervezeti beavatkozásokat foglalja össze. Utóbbi táblázatban kapnak helyet **a szatellit[33] településeken megvalósuló projektek**, amelyek helyi és/vagy térségi hatásokkal bírnak. Az átalakítás révén egy, a beavatkozási területek jobb áttekinthetőségét szolgáló, a jelenlegi részletezettségi szinten lévő fejlesztési információkhoz jobban illeszkedő rendszerezés volt előállítható.

[33] Szatellit településként a pápai járásban található településeket határoztuk meg.

*61. táblázat: A **térségi keretrendszerekre** irányuló beavatkozásokra vonatkozó, módszertanban szereplő táblázatstruktúra átalakítása*

Sablon szerinti oszlop	Helyen a jelen FVS dokumentumban
beavatkozás tematikus fókusza	A beavatkozás tematikus fókuszát a tervezési dimenzió megadásával mutatja. Az alábbi táblázat „Di." oszlopában az alábbi rövidítésekkel került jelölésre a tervezési dimenzióhoz való közvetlen illeszkedés: P: prosperáló; Z: zöldülő; D: digitális; M: megtartó; K: kiszolgáló.
beavatkozás munkacíme	Az alábbi táblázat „Beavatkozási terület megnevezése" oszlopban azonosításra kerül, hogy melyik beavatkozásról van szó az adott sorban.
illeszkedése a vármegyei program céljaihoz	Az alábbi táblázat „Megyei illeszkedés" oszlopa tartalmazza az erre vonatkozó rövid információt. A vármegyei fejlesztési elképzelések részletezése a helyzetfeltárás vonatkozó fejezeteiben, a javasolt beavatkozási területekkel való szinergiájuk pedig a stratégiai munkarész vonatkozó fejezetében található meg részletesebben.
illeszkedése az FVS céljaihoz	Az adott beavatkozás illeszkedését a cselekvési terv elején szerepelő „Az intézkedések és beavatkozási területek rendszerezése" c. táblázat szemlélteti.
a beavatkozás célja és rövid tartalma (a térségi vonatkozások kiemelésével)	Az alábbi táblázat „Indoklás, beavatkozás célja" elnevezésű oszlopában kerül kifejtésre.
minden érintett településen elvégzett fejlesztési tevékenységek	A térségi hálózatos beavatkozások jellege és kidolgozottsági szintje miatt ezeket a szempontokat a „Térségi leképeződés, városhatáron túlmutató kihatás" oszlopban összegeztük.
egyedi tevékenységek és azok gazdái (település, konkrét szereplő)	
hatások és a hatásokban érintett települések köre	
koordináció módja, az érintett települések bevonása a koordinációba	
városhatáron túlmutató, térségi kihatás	

*62. táblázat: A **térségi infrastrukturális keretrendszereket** érintő stratégiai beavatkozási területek*

Beavatkozási terület megnevezése	**Indoklás, beavatkozás célja**	**Di.**	**Vármegyei illeszkedés**	**Térségi leképeződés, városhatáron túlmutató kihatás**
Közúti és vasúti vonalas infrastruktúra fejlesztése	A város versenyképességét, különösen gazdasági prosperitását és funkcionális kínálatot alapvetően befolyásolja a városhatáron átnyúló főutak és vasútvonalak által meghatározott nagytérségi bekapcsoltság. Pápát elkerülik a legnagyobb forgalmú fő transzeurópai útvonalak, így kulcsfontosságú a város területi tőkéjének kamatoztatása terén, hogy területileg összehangolt módon hogyan sikerül fekvését előnnyé változtatni a tágabb, Győr, Szombathely és Veszprém által közrefogott régióban. Pápa járás- és vonzásközponti szerepének megerősítése is megköveteli a településhatáron átnyúló térszemléletet a közlekedésszervezésben. Az M83-as megépülése tovább fogja erősíteni Győr és Pápa társadalmi-gazdasági integrációját, de a MÁV 10-es számú, Pápát Győrrel és Celldömölkkel összekötő vasútvonalának korszerűsítése, villamosítása is területi összehangolást igényel.	K	Mind Veszprém vármegye Területfejlesztési Koncepciója (továbbiakban VTK), mind a vármegye Területrendezési Terve (VTrT) több olyan vármegyei közúti és vasúti közlekedési fejlesztést tartalmaz, melyek érintik a város térségét (pl. R83, 832., 836., 861. sz. főutak; Csorna-Marcaltő-Pápa vasúti viszonylat fejlesztése).	Főbb térségi összekapcsoltságot, nagytérségi elérhetőséget befolyásoló elemek: 83-as főút fejlesztése; MÁV 10-es számú, Pápát Győrrel és Celldömölkkel összekötő vasútvonalának korszerűsítése, villamosítása. Pápa elérhetőségét és közlekedés-fölrajzi fekvését alapvetően a várostól számított 60 perces időtávolságon belüli közlekedési hálózat és annak fejlesztése határozza meg. Városhatáron túlmutató kihatásként a térségi gazdasági kapcsolatok erősödése várható, a rövid ellátási láncok (REL) felértékelődésével.

*63. táblázat: A **térségi szervezeti működési keretrendszereket** érintő stratégiai beavatkozási területek*

Beavatkozási terület megnevezése	**Indoklás, beavatkozás célja**	**Di.**	**Vármegyei illeszkedés**	**Térségi leképeződés, városhatáron túlmutató kihatás**
Fejlesztések várostérségi koordinációja	Pápát népességi súlya, gazdasági teljesítménye és funkciógazdagsága a Kisalföld déli részét alkotó térség központi településévé teszi, teljes körű középfokú és részleges felsőfokú ellátást biztosítva a kb. 60 ezer főre tehető elsődleges vonzáskörzete számára. Pápa városfejlődése sikeresen és hatékonyan csak egy, a környező településhálózati viszonyrendszereket értő módon képzelhető el. Több olyan funkció, infrastruktúra és szolgáltatási kínálat létezik, ami várostérségi szintű fejlesztési és rendezési tevékenységeket igényel ideértve a közösségi közlekedést, vagy Pápa foglalkoztatási, oktatási, rekreációs és sport vonzáskörzetét.	Z D M K P	A VTK több esetben is kiemeli Pápa kiemelkedő térszerkezeti jelentőségét, éppen ezért elengedhetetlennek tartja, hogy fejlesztései a térségére pozitív hatást kisugárzó módon valósítsa meg. A VTrT a Pápai járást együtt tervezendő térségként azonosítja.	A Területi lehatárolás című fejezetben foglalt vonzáskörzet típusok a meghatározó, figyelembe veendő területi keretrendszerek Pápa és térsége területileg integrált, összehangolt fejlesztése terén. Olyan fejlesztési és rendezési ügyeket taglaló platformok képzelhetőek el, amelyek Pápa 60 perces időtávolságon belüli vonzásterében fekvő települési önkormányzatokkal együttműködésben kerülnek kialakításra. Városhatáron túlmutató kihatásként a vonzáskörzetbe tartozó települések – egyes – közszolgálatásainak színvonal emelkedése várható.

Beavatkozási terület megnevezése	Indoklás, beavatkozás célja	Di.	Vármegyei illeszkedés	Térségi leképeződés, városhatáron túlmutató kihatás
Munkaerő-beáramlást erősítő infrastruktúra és marketing kialakítása	Pápa versenyképessége és gazdaságának prosperitása jelentős mértékben munkaerővonzó képességétől függ. A várostérségben azonban véges a még bevonható munkaerő, illetve nagy a verseny az egyes piaci és közszereplők között a munkaerőhiány elleni küzdelemben. Pápa képes lehet járása, valamint a szomszédos Devecseri és Celldömölki járások számára is kiemelt foglalkoztatási központként működni, viszont több más magyarországi várossal ellentétben nem rendelkezik koherens munkaerőpiaci városmarketinggel, mely szélesebb körben megismertetné a városban történő munkavállalás lehetőségeit, előnyeit.	P	A VK megállapítja, hogy a gazdaság fejlesztéséhez elengedhetetlen a képzett munkaerő biztosítása, letelepítése, lakhatási feltételek megteremtése (munkásszálló).	A Pápa foglalkoztatási vonzáskörzetei című ábrán látható foglalkoztatási vonzáskörzetbe tartozó területen működő munkáltatók és munkavállalók, képzőintézmények, releváns önkormányzati, kormányhivatali, állami szereplők bevonásával képzelhető el beleértve a térségben megszervezett foglalkoztatási paktumszervezeteket is. A beavatkozás hatásaként a foglalkoztatási vonzáskörzetbe tartozó települések ingázási volumenének növekedése várható.

Beavatkozási terület megnevezése	Indoklás, beavatkozás célja	Di.	Vármegyei illeszkedés	Térségi leképeződés, városhatáron túlmutató kihatás
Munkaerőpiaci igényekhez igazodó képzési kínálat	Pápa egy valódi iskolaváros, mely középfokú oktatási intézményeinek köszönhetően a tágabb vonzáskörzet lakosságát is ellátja, központi városként szoros térkapcsolatokat kialakítva a környező településekkel. Ugyanakkor Pápa prosperálása és népességmegtartó-képessége nagymértékben a képzési kínálat térségi koordinációjától függ a kvalifikált munkaerő biztosítása végett.	P M	A VK szerint Veszprém vármegye fejlődésének – versenyképessége javításának - lényegi feltétele a korszerű gyakorlati tudást biztosító képzés és szakképzés fejlesztése, a kreatív térségi társadalom kialakítása.	A Pápa foglalkoztatási vonzáskörzetei, illetve a Pápa oktatási vonzáskörzete ábrán látható foglalkoztatási vonzáskörzetbe tartozó települések főbb munkaerőpiaci és oktatási szereplői a lehetséges kiemelt partnerek. A beavatkozás hatásaként a foglalkoztatási és oktatási vonzáskörzetbe tartozó települések ingázási volumenének növekedése várható.
Turisztikai hálózatosodás elősegítése ***(Szatellit településen megvalósuló projekt-Pápateszér)***	Pápateszér település külterületén, az egykori Kurali-malom romjainak az eredeti állapotot idéző teljes építészeti rekonstrukciójával egy komplex és innovatív turisztikai termékcsomagot kínáló látogató - és rendezvényközpont kialakítása valósul meg. A szolgáltatáscsomag részeként kerül lefejlesztésre a településen és annak környékén található 25 malom történetét informatívan bemutató okostelefon-applikáció, amely a malommúzeumból induló, tervezett malomtúrákat is támogatja.	P	A VK szerint a megyei turizmusban rejlő potenciál kihasználása érdekében fontos a turisztikai térségek összehangolt fejlesztése, valamint az attrakciók hálózatba szervezése.	Pápa turisztikai és rekreációs vonzáskörzete (108. ábra). A településközi hálózatosodás elősegíti térség gazdasági fejlődését.

Beavatkozási terület megnevezése	Indoklás, beavatkozás célja	Di.	Vármegyei illeszkedés	Térségi leképeződés, városhatáron túlmutató kihatás
	A projekt eredményeképpen a térség turisztikai vonzereje erősödik, javasolt az Önkormányzatok (illetve gazdasági társaságaik) szoros együttműködése a fejlesztési elképzeléseik összehangolása érdekében (pl. az okostelefon-applikáció tartalmának bővítése a turisztikai szempontból is releváns pápai malmok beemelésével, valamint a malomtúrák térségi kiterjesztésével, hálózatba szervezésükkel).			

6.5. Stratégia együttműködési menetrendek

6.5.1. Zöld átállás menetrend

6.5.1.1. A város jelenlegi zöld stratégiái

A fejezetben bemutatásra kerülnek a városi zöld átállást meghatározó hatályban levő stratégiai és akciótervi dokumentumok, amelyek magukban foglalják az elmúlt 5-7 évben történt zöld, energetikai, klímaalkalmazkodást segítő intézkedéseket és beavatkozásokat. A bemutatott dokumentumokban megjelennek a zöld szempontok érvényesítésének városi eszközei, illetve a vizsgált indikátorok.

64. táblázat: A városi zöld átállást meghatározó hatályban levő stratégiai és akciótervi dokumentumok

Dokumentum megnevezése	Időtáv	Stratégiai célok, vállalások
Pápa Város Települési Környezetvédelmi Programja	2024-2028	A dokumentumban általános környezetvédelmi célok és a célállapotok eléréséhez szükséges intézkedések kerülnek azonosításra. A célok irányába való haladást, azok sikerességét mérő indikátorokat nem nevez meg a dokumentum. A levegőtisztaság-védelem terén a város levegőminőségének felmérését tűzi ki célul, illetve intézkedési javaslatokat fogalmaz meg a levegő állapotának javítására (nem motorizált és közösségi közlekedés, háztartások energiahatékonyságának növelése). A vízvédelemre vonatkozóan a vízfogyasztás mérséklését, a lehulló csapadékvíz gyűjtését és felhasználását és a mezőgazdasági eredetű szennyezések megakadályozását célozza meg. A földtani közeg és talaj témakörére vonatkozóan az illegális hulladéklerakók felszámolása, a komposztálható hulladékok gyűjtése és a környezeti kárbejelentő portál működtetése célok kerülnek megnevezésre. A táj- és természeti értékek védelmét illetően a további beépítés megelőzése, a természeti értékek védelmének fenntartása és erősítése, a természetvédelmi területek kezelése, a fenntartható turizmus támogatása és az invazív fajok terjedésének megelőzése célokat nevesíti a Program. A zöldfelület-gazdálkodásra vonatkozóan a zöldterületek gondozását, a fasorok védelmét és köztisztasági akciók szervezését nevesíti. Az épített értékek védelme, a lakótelepek rehabilitációja, az önkormányzati bérlakás állomány fejlesztése szintén említésre kerülnek.

Dokumentum megnevezése	Időtáv	Stratégiai célok, vállalások
		A hulladékgazdálkodást illetően a szelektív hulladékgyűjtés támogatása, az illegális hulladéklerakás felszámolása, valamint a zöldhulladék és építési törmelékek gyűjtése célok állnak a Program középpontjában. A Program az energiagazdálkodás fejlesztésére is kitér, amelyet a megújuló energiaforrások részarányának növelésével, a közösségi, kerékpáros és gyalogos közlekedés fejlesztésével, valamint az épített környezet energiahatékonyságának fokozásával kíván elérni.
Pápa Város Településszerkezeti Terve	2019	Önkormányzati határozattal jóváhagyva meghatározza a város területhasználati rendszerét, így erős hatással van a beépített területek és a zöldfelületek jövőbeli alakítására.
Fenntartható Energia- és Klímaakcióterv (SECAP)	2019	A dokumentumban foglaltak szerint a város a kibocsátásleltárban közölt összes szén-dioxid-kibocsátási érték 40%-kal való csökkentését vállalja 2030-ig, amelyhez kapcsolódóan az energiahatékonyság növelését, a tudatosság erősítését, a káros emissziók csökkentését, a pályázati forrásokhoz való könnyebb hozzáférés biztosítását, a megújuló energiaforrások részarányának növelését, illetve további energiatudatos fejlesztések, programok (pl. smart city program) megalapozását tűzi ki célul. Ahhoz, hogy az akciótervben megfogalmazott javaslatok, intézkedések megvalósuljanak, a végrehajtás folyamatos nyomon követését biztosító teljesítmény indikátorok évi felülvizsgálatát javasolja az akcióterv. Az akciótervben nevesített indikátorok a következők: • Az intézmények teljes (és fajlagos) villamosenergia-fogyasztása kWh/m2/év • Az intézmények teljes hőfelhasználása és ennek átlaghőmérséklettel korrigált értéke MWh/év • Az intézményekben (átlaghőmérséklettel korrigált) felhasznált földgáz mennyisége évenként m3/év, illetve MWh/év • Lakossági földgáz mennyisége és változása évenként, és ennek átlag hőmérséklettel korrigált értéke m3/év, illetve MWh/év (KSH nyomán) • Megújuló energiaforrásokat hasznosító erőművek beépített kapacitása MW • Megújulóból előállított villamosenergia mennyisége MWh • Megújulóból előállított hőenergia mennyisége MWh • Kerékpárutak hossza és változása km, km/év • Közvilágítás fogyasztása MWh/év • Önkormányzati flotta futásteljesítménye, teljes és fajlagos fogyasztása liter/év vagy MWh/év. • Több ponton forgalomszámlálás, átmenő járművek száma, db/nap – éves változás követése.

Dokumentum megnevezése	Időtáv	Stratégiai célok, vállalások
		• A fentiekből a kalkulált éves CO2, illetve ÜHG kibocsátás (tonna), és a csökkenés nagysága a bázisévihez képest (tonna és %). • Önkormányzat által megjelentetett energetikai tájékoztató anyagok száma, db • Energetikai rendezvények száma, látogatottsága db és fő.

6.5.1.2. A zöld átállás előkészítése

A jelenlegi zöld állapot bemutatása intézményi, intézkedési és zöld infrastruktúra szintjén a zöld dimenzió bemutatásánál érintett hat szempont mentén

Az éghajlatváltozás hatásainak mérséklése, az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, a vízi erőforrások fenntartható használata és védelme, a körforgásos gazdaságra való áttérés, a szennyezés megelőzése és csökkentése, a biológiai sokféleség és az ökoszisztémák védelme és helyreállítása számos ponton összefügg, átfedésben van egymással. Az alábbiakban témacsoportonként áttekintjük Pápa helyzetét, amely nagyrészt beleilleszkedik az országos helyzetbe. Egy-egy problémát egy helyen szerepeltetünk, de ez nem jelenti azt, hogy ne lenne átfedés. Erre jó példa a szennyvízelvezetés, amely kisebb-nagyobb mértékben mind a hat területtel összefügg.

Az éghajlatváltozás hatásainak mérséklése

Az éghajlatváltozás mérséklését illetően az üvegházhatású gázok csökkentésére vagy ezek hatásának elkerülése szempontjából a város energiagazdálkodása, az energiahatékonyság és a közlekedés a legfontosabb befolyásoló tényezők a városban. Az önkormányzati intézmények energiahatékonysága az utóbbi években jelentősen javult, több energetikai fejlesztésnek köszönhetően. Ezek közül tizenkét intézmény korszerűsítése emelhető ki, amelyek keretében nyílászárócsere, a hőszigetelés fejlesztése, illetve fűtéskorszerűsítés valósult meg. Az energiahatékonyságot fokozó fejlesztéseknek köszönhetően egyaránt csökkent a fosszilis energiafelhasználás, az üzemeltetési költségek és az épületek által okozott környezet terhelés, azonban a város energiagazdálkodásában továbbra is problémát jelent az **alacsony energiahatékonyságú, energetikailag elavult középületek állapota**. **A pontszerűen elhelyezkedő intézmények** komplex energetikai felújítása több esetben is esedékes. Az épületek energiaellátásában a megújuló energia részaránya habár nőtt, de továbbra is minimális.

A **lakóépület állomány az országos átlaghoz hasonlóan elavult**, amely rossz energiahatékonysággal, magas fosszilis energiafogyasztással jár. A háztartások az energiát központi villamoshálózatból és földgázból nyerik. A helyben előállított megújuló energia részaránya az elavult épületállományból eredően alacsony és **nincs elegendő kapacitás a helyben megtermelt megújuló energiák tárolására**.

A társasházak energiahatékonysági felújításának, megújuló energia alkalmazásának jelentős gátja lehet, ha a társasházak nem jogszerűen működnek. Probléma, hogy a lakók eltérő jövedelmi

helyzetűek, gondolkodásmódúak. **A társasházak homlokzata, tetőfelülete, közös helyiségei közös tulajdonban vannak, így azok korszerűsítése, napelemek telepítése csak közös megegyezés és teherviselés mellett történhet.** Jellemzően minden lakás önálló főmérővel rendelkezik, azonban ez szinte lehetetlenné teszi napelemes rendszerek telepítését.

Pápán nem található távfűtő rendszer, továbbá a településen nincs olyan jelentős állatállománnyal rendelkező állattartó telep, amely trágyájára alapozható egy állati és növényi hulladékok bomlását hasznosító biogázüzem. Magyarország alatt viszonylag vékonyabb a kőzetlemez vastagsága, emiatt a föld forró magmája hatással van hazánk talajhőjére. E területi adottságok miatt az Alföldön és **a Kisalföldön kiemelten kedvező a földhőhasznosítás lehetősége, amely víz-víz hőszivattyúkkal alacsony elektromos energiafelhasználás mellett hasznosítható. Ez igényli a legkisebb tetőfelületet, azaz az épület fűtését-hűtését kiszolgáló napelem mennyiség mellett ezen technológia mellett maradhat elegendő felület közlekedési, vagy technológiai célú megújuló energiatermelésre.**

A **rezsicsökkentés családok százezreinek nyújtott segítséget**, időt adva arra, hogy a **családtámogatási rendszer** lehetőségeit kihasználva korszerűsítsék otthonaikat, amely **korszerűsítések jellemzően energiahatékonysági és sokszor megújuló energiahasznosítási elemeket is tartalmaztak.** A rezsicsökkentés lehetővé tette, hogy a külföldi tulajdonú földgáz és elektromos hálózat üzemeltetők hálózatüzemeltetésből eredő jövedelem kivonása csökkenjen. Sajnos a kedvező rezsiárakat a családok hosszú távon adottnak vették ezért **a korszerűsítést nem mindig a legnagyobb energiamegtakarítást biztosító megoldásokkal végezték.** Ennek **részben az is oka, hogy azok az akkori árakkal a pótlási, üzemeltetési költségeket is figyelembe véve nem térültek volna meg.**

Annyira **magas a korszerűtlen ingatlanok aránya**, hogy a rezsicsökkentés fenntartása továbbra is indokolt. Továbbá sok olyan háztartás van, amely nem tud élni a családtámogatási rendszerrel, vagy a támogatás nem elegendő egy ténylegesen nulla épület energiamérleg elérésére és nem tudnak kellő önerőt biztosítani.

A rezsicsökkentés fenntartása nem járt együtt kellő mértékű szemléletformálással, részben ez is oka annak, hogy nem a legjobb technológiákat választották a lakosok. **Valószínűleg helyben oldható meg legjobban a szemléletformálás**, ebben az önkormányzatok és a helyi gazdasági, civil szereplők szerepe egyre nagyobb lesz.

A rezsicsökkentés további problémája, hogy a **hálózat tulajdonos üzemeltetők** a befektetők érdekeit védve **csökkentették a felújítási, pótlási költségeket**, amely állandó mértékű igények mellett a rendszer működését biztosítaná. **A fogyasztói igények azonban folyamatosan növekednek, a megújuló energiák egyre több elektromos áramot igényelnek, kiváltva a fosszilis energiahordozókat.** A folyamatosan növekvő fejlesztési igények miatt a **hálózatok pótlását szolgáló források nagy részét elvonják az új fejlesztések.** A fejlesztési igény kielégítése jogszabály alapján kötelező, így **mára az a kettősség áll fenn, hogy egyre nő a kiépített kapacitás, miközben az infrastruktúra üzembiztonsága folyamatosan romlik.**

A 2050-re kitűzött klímasemlegességi cél elérése érdekében **a földgázhálózat szerepe fokozatosan csökken, a rendszer lassú felhagyásra van ítélve.** Jelenleg még enyhe növekedés, stagnálás körüli állapotban van a rendszer. A kevesebb fogyasztó miatt **elképzelhető, hogy a** földgáz **szerepe főként** a nagyobb közétkeztetést végző **főzőkonyhákon és az iparban maradhat meg, ahol a**

technológia ezt igényli. Jelenleg tapasztalható, hogy a tolózáraknák, egyéb korrózionak kitett irányítási elemek felújítása terén elmaradtak a hálózatüzemeltetők. **A földgáz nyomvonal további problémája, hogy 2 méter a vezeték mindkét oldalában a biztonsági sáv**, amelyen belül sem növényzet, sem buszmegálló, sem egyéb közmű nem lehet, kivéve, ha ezen közművek védőcsőben vannak.

Az elektromos hálózatok terén jelentős probléma, hogy **a növekvő igényekhez képest túl kicsi kapacitású az országos magasfeszültségű vezetékhálózat.** Az egy eszközre eső energiafogyasztás csökken, de az eszközök száma nő, jelenleg **növekvő fázisban van az elektromos energia igény. A földgázról való átállás és az elektromobilizáció ezt fokozza.** További jelentős probléma, hogy a növekvő **napelemes termelés erősen időjárásfüggő** és részben az ország adottságai, részben a hálózat terhelhetősége miatt alacsony a napelemes termelés egyensúlyozását szolgáló szélenergia kapacitása.

Az is látható, hogy a nagy mennyiségű nap- és szélerőművekkel rendelkező Németország sem képes az időjárás és a fogyasztás időbeli eltéréseit kezelni. Azonos kihívás előtt áll Magyarország is. A **napelemes energiatermelés jelentős része jelenleg veszendőbe megy**, mert az esti, éjszakai, reggeli órákban nem termelnek a napelemek, nincs elegendő tároló kapacitás, de a fogyasztás ezen időszakokban is jelentős. Jelenleg csak régebbi erőművek (pl.: lignit, földgáz energiahordozókat hasznosítók) és a Paksi Atomerőmű állnak rendelkezésre, amelyek nem képesek gyorsan leállni és újraindulni, így akkor is működniük kell, amikor van elegendő napenergia. A legtöbb régebbi erőmű karbantartási leállítása és a későbbi újraindítása is napokig tartó folyamat.

A **korszerű földgáz és biogáz erőművek és az energiatárolás révén lehetséges a megújuló energiatermelés** elektromos hálózatra gyakorolt negatív hatásának időbeli ellensúlyozása, azaz az **elektromos hálózat terhelésének kiegyensúlyozása**. E nélkül időnként elektromos ellátási hiány, időnként túlfeszültség keletkezne az elektromos hálózatban, amely lehetetlenné tenné a gazdaság és a társadalom jelenlegi működését. **Az emberiség technikai alapú civilizációt hozott létre, amely egyre inkább elektromos energia alapúvá válik.** A civilizációnk a kiszámítható, stabil elektromos energiaellátástól függ, e nélkül összeomlana. A mai háborúk esetén a háborúzó felek éppen emiatt támadják egymás erőműveit és elektromos hálózatát, megbénítva a károkat szenvedő ország kommunikációját és iparát.

Az elektromos hálózatok problémáit részben enyhíteni fogja a Magyarország Helyreállítási és Ellenállóképességi Terve REPoweEU-fejezetében szereplő jelentős hálózatfejlesztések és hálózati energiatároló kapacitások építése.

Az elektromos áram bővülő termelése és felhasználása a fentiekben jelzett növekvő csatlakozási igényekben is megmutatkozik, amelyek költsége mellett **további probléma a hálózat tervezési és kivitelezési kapacitás szűkössége.** Az elektromos igények mennyisége miatt jelenleg az új fejlesztéseknél, ahol vezeték és körzeti trafócsere is szükséges a hálózatfejlesztési díj befizetését követően 18-24 hónapra vállalják a fejlesztés kiépítését a hálózatüzemeltetők, amely ténylegesen ennél hosszabb időt is igénybe vehet.

További problémák forrása, hogy **az eltelt közel 10 évben a hálózatüzemeltetők nem veszik át az újonnan kiépített közvilágítási nyomvonalakat és oszlopokat**, így nem csak az aktív elemek (lámpatestek) maradnak az önkormányzat tulajdonában. A vegyes tulajdonú hálózat a jövőben üzemeltetési zavarokat okozhat. Az energiahatékonyság jegyében **Pápán a régi lámpák LED-**

technológiájú lámpatestekre való átalakítása a gyakorlatban már megkezdődött, de a teljes átállás még nem fejeződött be.

Országosan magas a szigeteletlen elektromos légvezetékek aránya, amelyek veszélyesek a madarak számára. Pozitívum, hogy az új fejlesztések jellemzően már csak földkábellel lehetségesek. Az ökológiai folyosókon, **ökológiai magterületen áthaladó vezetékek mielőbbi szigetelt vezetékre cserélése szükséges.**

Pápa közösségi közlekedése a motorizált buszhálózat által biztosított. A szolgáltatás **járatsűrűsége nem elégíti ki a térségi igényeket,** amely az egyéni közlekedés volumenének bővülését okozza, amely az üvegházgázok kibocsátásából adódóan jelentős kihívást jelent.

Az épületekre jelentős hatást gyakorol az éghajlatváltozása és a csapadékvíz egyenetlen eloszlása. A talajvíz, talajpára mindenhol jelen van és a különböző szigetelési technikák élettartama korlátozott 15-40 év közötti. A vízszigetelés élettartamát csökkenti és az épületek talajmozgásból eredő károsodásának kockázatát növeli a változó talajvízszint. **A vizesedő épületek nem alkalmasak hőszigetelésre, illetve problémát okoz, hogy a hőszigetelés élettartama sok esetben magasabb, mint a talajvíz, talajpára elleni szigetelés.**

Várható, hogy az Európai Unió a 2050-es klímasemlegességi cél elérése érdekében az új építésű lakások esetében jogszabályban előírja a klímamentességet, azaz **a tényleges nulla kibocsátást**. **Várható, hogy** a szabályzás módosul és **az aktív többlettermelést is támogatni fogja energia tárolás mellett. Valószínűleg a meglévő épületek felújítására vonatkozó energetikai előírások is szigorodni fognak.** Ezek nélkül és a fosszilis fűtőberendezések kivezetése nélkül a hatalmas európai épületállomány miatt nem lehet elérni a klímasemlegességet 2050-ig.

Az energia fogyasztás, üvegházhatású gázkibocsátás terén a Pápa Város Önkormányzata Fenntartható Energia- és Klímaakcióterve adataiból indulhatunk ki:

Pápa lakásállománya az elmúlt 2 évtizedben folyamatosan nő, ami **2022-ben 14 180 db volt**. A legtöbb ingatlan 1990 előtt épült, energetikai mutatóik jellemzően meglehetősen alacsonyak, nagyrészüknél az energetikai felújítás/korszerűsítés nem, vagy csak részben történt meg.

A társasházak egy része iparosított technológiával épült, azonban vannak köztük téglaépítésűek is. Az energetikai jellemzők javítását célzó felújítások pályázattól függően különböző elemeket tartalmazhatnak. Az elmúlt évtizedben számos társasházi lakóépület energetikai korszerűsítése történt meg, bizonyos esetekben megújulóenergia-felhasználással kiegészítve.

Ezen lakások becsült energia megtakarítási lehetősége 36 kWh négyzetméterenként.

A lakossági fogyasztási adatokat, - szolgáltatótól közvetlen adatok hiányában – az alábbi megközelítéssel becsültük: A KSH által közölt adatok, háztartások fogyasztási értékeit tartalmazzák. Ismert a település lakosságszáma, valamint a háztartásokban (lakossági fogyasztási helyenként) élők átlagos száma 2,65 fő, amely segítségével jó közelítő értéket kapunk a városi fogyasztási értékeiről a lakossági szektort vizsgálva.

A város CO_2 emisszióját jelentősen befolyásolja a háztartási fűtés és melegvízellátás. A lakások túlnyomó részének hőellátását egyedi, illetve központi gázfűtés biztosítja; levegőminőségi szempontból elsősorban a szilárd biomassza fűtési célú elégetéséből származó por, NOx és CO kibocsátás lehet releváns. A szilárd tüzelőanyagot használók közel 70%-a tűzifával, míg a maradék 30% szénnel állítja elő a szükséges energiát. A településen nincsenek távhővel ellátott lakások.

Pápa Város lakossági ÜHG kibocsátása 2015-ben: 35 494 t/év

A lakossági kibocsátás tette ki a teljes kibocsátás 53,21 %-át. E mellett a közlekedés a 36,38 %-át.

(Forrás: Pápa Város Önkormányzata Fenntartható Energia- és Klímaakcióterve)

Az önkormányzat **2022-ben bevezette a PANDA energiamenedzsment szoftvert**, amellyel az önkormányzati intézmények épületeinek energia adatait folyamatosan nyomon tudják követni. A rendszerbe az okos mérők adatai is bekerülnek. Az okos méréssel nem rendelkező fűtött épületek esetében napi kétszeri, fűtetlen épületek esetében heti kétszeri leolvasás történik.

65. táblázat: Az ÜHG leltár 2015-ben a Pápa Város Önkormányzata Fenntartható Energia- és Klímaakcióterve alapján

Ágazat		Szén-dioxid-kibocsátás [t] / kibocsátás szén-dioxid-egyenértékben [t]							
		Villamos energia	Fűtés/ hűtés	Fosszilis tüzelőanyagok				Egyéb biomassza	Összesen
				Földgáz	Dízel	Benzin	Szén		
ÉPÜLETEK,									
Önkormányzati épületek, berendezések/létesítmények		158	0	18	0	0	0	0	176
Szolgáltató (nem önkormányzati) épületek, berendezések/létesítmények		902	0	16	0	0	0	0	918
Lakóépületek		8614	0	24054	0	0	809	2017	35494
Közvilágítás		346	0	0	0	0	0	0	346
Ipar	Nem ETS-ágazat	5439	0	68	0	0	0	0	5506
	ETS (nem javasolt)	0	0	0	0	0	0	0	0
Részösszeg		**15459**	**0**	**24156**	**0**	**0**	**809**	**2017**	**42441**
KÖZLEKEDÉS									
Önkormányzati flotta		0	0	0	40	0	0	0	40
Tömegközlekedés		0	0	0	634	0	0	0	634
Magáncélú és kereskedelmi szállítás		0	0	0	12768	10829	0	0	23596
Részösszeg		**0**	**0**	**0**	**13442**	**10829**	**0**	**0**	**24271**
EGYÉB									
Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat		0	0	0	0	0	0	0	0
MÁS, ENERGIAFOGYASZTÁSHOZ NEM KAPCSOLÓDÓ ÁGAZATOK									
Hulladékgazdálkodás		0	0	0	0	0	0	0	0
Szennyvízgazdálkodás		0	0	0	0	0	0	0	0
Más, energiafogyasztáshoz nem kapcsolódó ágazatok		0	0	0	0	0	0	0	0
ÖSSZESEN		**15459**	**0**	**24156**	**13442**	**10829**	**809**	**2017**	**66711**

Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás

Az épületek éghajlati alkalmazkodására nagyrészt az éghajaltváltozás mérséklése fejezetben leírtak vonatkoznak, ugyanakkor van számos más tényező, amely az alkalmazkodást segíti és amelynek az épületek többsége jelenleg nem felel meg.

Az alkalmazott anyagok nem minden esetben állnak ellen a napsugárzás, viharok hatásának. A régi **azbeszt tartalmú palafedések** nem alkalmasak napelem telepítésére és mára az állaguk erősen leromlott, gyakran sérülnek és beázást okoznak. A palafedésű épületek esetében a palafedés sokszor csak lemezfedéssel váltható ki, mert a nehezebb tetőfedő anyagok túlterhelnék az épület és a tető tartószerkezetét.

Sok épület napfénynek kitett fafelületekkel rendelkezik, amelyek az erős napsugárzás miatt három-négy évente felújító festést igényelnek, ellenkező esetben gyorsan károsodnak és cserére szorulnak. A **nyílászárók anyaga és a régi falon kívüli csővezetékek is karbantartó festést igényelnek**, amelyek révén jelentős méreganyag jut a környezetbe az előállításuk, szállításuk és felhasználásuk során.

Az épületektől jellemzően **minden csapadékvizet elvezetnek**, **magas a burkolt felületek aránya, amely csökkenti a talaj vízfelvevő és tároló képességét. A szárazabb időszakban a csapadékvíz visszatartás hiánya miatt csökken a talajvízszint és sokszor csak ivóvíz áll a kert öntözésére rendelkezésre.**

A **kerítések, egyéb építmények** is jellemzően **olyan anyagból készülnek, amelyek jelentős vegyszeres karbantartást igényelnek.**

Az éghajlatváltozás helyi hatásai közt megemlíthető az egyre gyakoribb **hőhullámok** hatására **növekvő települési hőmérséklet.** A fokozott környezeti terhelés és a sűrű beépítettségből adódóan, a városi hősziget jelenségének köszönhetően, helyenként magasabb hőmérséklet fordulhat elő a városban. A hőhullámok komoly egészségügyi kockázatot jelentenek, kiváltképp az időskorú lakosság számára. A települési hőmérséklet mérséklésében kulcsfontosságú a megfelelő kiterjedésű és minőségű zöldterületek biztosítása.

Pápán a zöldfelületek aránya a teljes közigazgatási területet vizsgálva egészen kedvező, 90% feletti, ugyanakkor a zöldfelületek egyértelműen a külterületeken dominálnak, **a belterületi zöldfelületi arányok jóval kedvezőtlenebbek** (közel 70%). A városi klíma szempontjából kulcsfontosságúak a városszövethez délkeleten kapcsolódó nagyobb kiterjedésű kertes mezőgazdasági területek (Öreghegy, illetve tőle keletre Törzsökhegy).

A belterületi zöldfelületek fejlesztésére vonatkozóan **több már megvalósult** (Zöld város I. projekt), illetve folyamatban lévő **kezdeményezés** (Zöld város II. projekt) **említhető, de a belterületi zöldfelületi rendszer mind mennyiségi, mind minőségi szempontból tovább fejlesztendő.**

Az egy lakosra jutó zöldfelület nagysága a TeIR adatai alapján az elmúlt években jelentősen nőtt a városban - a 2010 környéki 17,2 m^2/fő értékről 2019-re 20,4 m^2/fő nagyságra- azonban továbbra is elmarad a Veszprém megyei járásközpontok (22,7 m^2/fő) és az országos átlag (28,9 m^2/fő) értékétől. A zöldfelületi arányok különösképp a központi belterületeken nem kielégítők, **a Belváros, mint középkori utcahálózattal rendelkező településrész, zöldfelületekben szegény.**

A közmű infrastruktúra jelenlegi elhelyezkedése sok esetben nem teszi lehetővé nagy lombos fák utcai telepítését, amely véd a hőhatástól.

A kertesházak egy részénél elsősorban gyepesítenek a tulajdonosok faültetés helyett, így nyáron a kert természetes árnyékolása nem biztosított.

Az éghajlatváltozás következtében az **extrém mennyiségben hirtelen lehulló csapadékkal járó viharok** száma is növekszik, komoly károkat okozva az épített környezet és a helyi gazdaság számára. Az épített környezetet érintő kockázatok mérséklésére az elmúlt években rehabilitációs tevékenységek valósultak meg, csökkentve a romlott állapotú épületek számát, ellenállóbbá téve őket a viharok behatásainak. Ezzel összefüggésben a villámárvizek is egyre gyakoribb jelenségek, ezért a **megnövekedett csapadékvíz kezelése érdekében záportározót létesített a város, valamint a vízelvezető árokrendszert folyamatosan fejleszti.**

A vízi erőforrások fenntartható használata és védelme

A klimatikus modellek fokozódó vízhiányt prognosztizálnak a térségben, a vízi erőforrások használatát és védelmét magában foglaló fenntartható vízgazdálkodás komoly kihívást jelent a város számára. Az egyre gyakoribb aszályok elleni alkalmazkodás érdekében a **szükséges öntözőrendszerek, csatornák kiépültek, azonban ezek fejlesztése és a vízvisszatartás fokozása továbbra is fejlesztendő területek.**

A **mezőgazdasági területeken a vízmegtartó módszerek bevezetése szükséges**, amelyek területén több éves tapasztalat gyűlt össze.

A belterületen a burkolt felületek nagy mennyisége miatt a lehulló csapadékvíz nem tud elszivárogni a talajba. A legelterjedtebb hengerelt **aszfaltút, a térkő utak többsége nem engedi leszivárogni a vizet.** A **belvízelvezető árkok sok helyen lefedettek**, így lassabb a szállító képességük és lefedés miatt kisebb a térfogatuk, **nem képesek annyi vizet tárolni.**

Az ingatlanoknál **alacsony a telken belüli elszikkasztó rendszerek, a csapadékgyűjtő műtárgyak és a szürkevíz hasznosítás aránya.** A szárazabb időszakban a csapadékvíz visszatartás hiánya miatt csökken a talajvízszint és sokszor csak ivóvíz áll a kert és a zöldfelületek öntözésére rendelkezésre.

A felszín alatti vizek állapota szempontjából a település érzékeny területen fekszik. A Dunántúli-középhegység főkarszt víztárolóját a múlt században bányászati, valamint kedvezőtlen hidrometeorológiai folyamatok miatt igen intenzív karsztvízszint süllyedés jellemezte, amit azonban a rendszerváltás környékén beállt gazdasági, szabályozási, valamint természeti változások megfordítottak. A megindult karsztvízszint emelkedés napjainkra igen jelentős mértékben előrehaladt.

Országos probléma, hogy **sok bejelentetlen kút létestült** eltérő mélységekben. Ezek a kutak nem minden esetben készültek szakszerűen és általában nem biztosított a kútpalást károsodása esetén az eltömedékelésük, vagy felújításuk. Emiatt a különböző vízrétegek között összeköttetést teremtenek, így a szennyeződés egyre mélyebb rétegekbe jut le.

Mind a felszíni vizekkel, mind a belvízzel egy későbbi fejezetben részletesebben foglalkozunk.

Az ivóvízellátás és szennyvízelvezetés, szennyvíztisztítás közszolgáltatások az energetikához hasonlóan érintettek a rezsicsökkentésben, amely egyszerre valósult meg ezen rendszerek mérethatékonnyá alakításával 2013-ban.

Pápa és térsége ellátását a Pápai Víz- és Csatornamű Zrt. biztosítja, amelynek Pápa Város Önkormányzata és 40 település a tulajdonosa. Pápa Város Önkormányzatának 73,61 % szavazati aránya van.

A pápai szennyvíztisztító telepre a nem csak a Pápa és térségében megépült szennyvízelvezető rendszerből érkezik szennyvíz, hanem fogadja a kommunális szennyvízen kívül a város ipari üzemeinek az előtisztított szennyvizét is. 2020-ban a pápai szennyvíztisztító telepen egyetlen alkalommal sem volt határérték túllépés a tisztított szennyvíz kibocsátásakor

A város közművesítettsége szinte teljeskörű, kapacitásgondokkal nem küzd, azonban az elmúlt években megvalósult **intézkedések ellenére sem megoldott még mindenhol a szennyvíz és a csapadékvíz külön rendszeren keresztül való elvezetése.**

A város problémái az ivóvíz és szennyvíz közszolgáltatás területén egyben országos problémák is, amelyekkel részletesebben egy későbbi fejezetben foglalkozunk.

A körforgásos gazdaságra való áttérés

A települési hulladék környezetkímélő módon történő feldolgozása, kezelése, ártalmatlanítása, az elkülönítetten gyűjtött hulladék előkezelése, hasznosításra történő átadása tekintetében a Közszolgáltató üzemeltetésében lévő **Királyszentistváni Hulladékkezelő Központ** végzi a hulladékgazdálkodási közszolgáltatást.

A hulladék keletkezésének megelőzése tekintetében jelentős előrelépés nem tapasztalható a városban, a gyűjtött települési hulladék mennyisége szerény mértékű növekedést mutat az elmúlt évekre vonatkozóan. Pozitív folyamat, hogy az elkülönítetten gyűjtött hulladék arányát növekedő trend jellemezte az elmúlt években. A szelektív hulladékgyűjtő-szigetek rendelkezésre állásán túlmenően a **házhoz menő gyűjtési rendszer fejlesztésre került, a szelektív hulladékgyűjtő edények állnak rendelkezésre,** amelyekre jelentős lakossági igény mutatkozik.

A hulladékgazdálkodás terén, továbbá az **illegális hulladéklerakók megszüntetése érdekében** intézkedéseket kezdeményezett a város. A közterület-felügyelet rendszeres ellenőrzést végez az ismert illegális hulladéklerakó helyeken. A város területén kialakított szelektív hulladékgyűjtőszigetek közül **5 szigethez térfigyelő kamerarendszer is kiépült.**

A bemutatott gyakorlatokon túlmenően a hulladék keletkezésének megelőzését vagy annak újra felhasználását, a termékek élettartamának növelését, a melléktermékek másodlagos felhasználását és a veszélyes anyagok környezetbarát anyagokkal történő helyettesíthetőségét célzó beavatkozások nem valósultak meg. A város erőforrás-gazdálkodását a lineáris folyamatok jellemzik, a körforgásos gazdaság elvei rendszerszinten nem érvényesülnek.

A **lakosság nem kellően környezettudatos** és nem látják át, hogy a szelektív gyűjtéssel hosszú távon egyre olcsóbb lesz a hulladékelszállítás és ártalmatlanítás költsége. A házi komposztálással pedig a kert trágyaszükségletét is elő tudják állítani.

Jogszabályi változás hatására az üveg, alumínium és a PET palackok kötelező átvétele 2024-ben megvalósul, ezen termékek betétdíjasok lesznek. Az automatizáció miatt csak az ép palackok visszaváltása lehetséges.

A szennyvíziszapot a zöldterület fenntartásból származó zöld hulladékkal együtt feldolgozzák és az így nyert komposztot hasznosítják a zöldfelület fenntartásban.

A gyűjtött szelektív hulladékgyűjtési, feldolgozási adatok:

A pápai gyűjtőkörzet közel 14000 ingatlant foglal magában.

2022. évben 662 tonna elkülönítetten gyűjtött (műanyag, papír és fém csomagolási) hulladék került beszállításra. Ezen mennyiség szinte 100%-a előkezelve lett. A hulladékfrakciókat külföldi hasznosítóknak adják tovább.

(Forrás: Beszámoló a KÖZSZOLG Pápai Köztisztasági és Szolgáltató Nonprofit Kft. 2022. évi tevékenységéről és gazdálkodásáról)

A nagyobb cégek tevékenysége, amelyből lehet a céges hulladék típusokra is következtetni:

66. táblázat Pápán található nagyobb cégek, vagy nagyobb kibocsátású cégek és tevékenységük (forrás: www.ceginformacio.hu)

Cég neve	Főtevékenység	Dolgozói létszám (fő)
Yanfeng International Automotive Technology Hungary Kft.	Közúti jármű, járműmotor alkatrészeinek gyártása	1516
Astotec Automotive Hungary Bt.	Egyéb műanyag termék gyártása	972
Pápai Hús Kft.	Húsfeldolgozás, -tartósítás	606
Pápai Textilgyártó Kft.	Pamutszövés	380
Agroprodukt Zrt.	Vegyes gazdálkodás	339
Dunitalia Textilipari Kft.	Textilszálak fonása	200
Frissbeton Kft.	Előre kevert beton gyártása	150
Haas+Sohn Kft.	Nem villamos háztartási készülék gyártása	96
Pápai Asztalos Kft.	Egyéb bútor gyártása	47
Inter-Thermo Kft.	Nem háztartási hűtő, légállapot-szabályozó gyártása	41

Cég neve	Főtevékenység	Dolgozói létszám (fő)
Elekthermax Nagykonyhai Kft.	Élelmiszer-, dohányipari gép gyártása	24
Mikro-Pulver Kft.	M. n. s. egyéb nemfém ásványi termék gyártása	19
Brennholz Fa Kft.	Fűrészárugyártás	15
Spéci-Raklap Kft.	Tároló fatermék gyártása	10
Horváth Beton Kft.	Előre kevert beton gyártása	8
Fageszt 2002 Asztalosipari Kft.	Konyhabútorgyártás	8
Pápai Nyomda Kft.	Nyomás (kivéve: napilap)	7
West 8500 Bt.	Irodabútor gyártása	5

A szennyezés megelőzése és csökkentése

Az előzőekben több területet már érintettünk: A fosszilis energiahordozók felhasználásával az ingatlan az előző pontokban foglalkoztunk. A városközponti, lakótelepi szennyvízelvezető vezetékek egy része elavult. Az illegális hulladéklerakás szintén jelentős probléma, továbbá az alacsony mértékű szelektív hulladékgyűjtés, amellyel az előző pontban foglalkoztunk.

A város területén kiemelkedő légszennyezési, talajszennyezési és zajterhelési állapot nem áll fenn. A településen 12 olyan objektum található, melyek működése egységes környezethasználati engedélyezési eljáráshoz (EKHE) kötöttek és/vagy az Európai Szennyezőanyag-kibocsátási és -Szállítási Nyilvántartásban (E-PTRT) való részvételre kötelezettek. Ezek között húsüzem, szennyvíztisztítótelep, téglagyár, fűtőkészülékgyártó üzem, hulladéklerakó, és állattartótelepek találhatók, amelyek működése a környezeti hatóság által felügyelt.

A város közlekedési rendszere a motorikus közlekedésen alapul, amelyet fokozódó volumenű járműforgalom jellemez. A közlekedés negatív externáliáit forgalomszabályozási eszközökkel kísérelte meg a város. A megvalósult nyugati elkerülő út mentesíti a belterületeket az észak-déli tranzitforgalomtól, azonban a kelet-nyugati forgalom továbbra is csak a városon keresztül tud áthaladni. A keleti elkerülő út hiánya miatt túlterheltek a Somlai út, Budai Nagy Antal utca, Gyimóti út, Veszprémi út kapacitásai, jelentős környezetterhelést koncentrálva. A közúti forgalom mérséklése és a nem motorizált közlekedési módok támogatása mellett javasolt lenne a több szintű cserjesávokból, fasorokból álló zöldsávok kialakítása az utak mentén.

A város kerékpárút-hálózata 2020-ban 10,4 km-t tett ki. A városi kerékpárutak minősége megfelelő, kiépítésük és felújításuk folyamatosan zajlott az elmúlt években, azonban **a kerékpáros közlekedést segítő infrastruktúra (fedett tárolók, szervízpontok) hiányos, ez további intézkedéseket igényel.**

A biológiai sokféleség és az ökoszisztémák védelme és helyreállítása

Az előző pontok számos területe szorosan kapcsolódik ezen ponthoz, például a belvíz, felszíni víz témakör.

Pápa területén a mezőgazdaság általi gazdasági hasznosítás a legnagyobb mértékben alkalmazott területhasznosítási forma. Ebből adódóan a külterületi zöldfelületek jelentős többsége az alacsonyabb biológiai aktivitásértékkel rendelkező általános mezőgazdasági területek (szántók) közé tartozik, a magasabb biológiai aktivitásértékkel rendelkező erdőterületek kiterjedése lényegesen csekélyebb.

A szántóföldeken a mezővédő erdősávok aránya nagyon alacsony. Országos jelentőségű, egyedi jogszabállyal védett természeti területek közül egy található Pápán, a közel 13 hektáros Tapolcafői-láprétek Természetvédelmi Terület. Az országos ökológiai hálózat magterületéhez tartoznak a település déli részének ex lege védett lápjai, a Kalapács-ér és Jári-patak menti területek; a hálózat ökológiai folyosójához soroltak a Gyulamajori-patak déli szakaszának vízfolyást kísérő vízparti területei, az Öreghegy és Törzsökhegy közötti erdőterület, Sávolypuszta környezete, valamint a Dörzeményi erdő; a település déli részének jellemzően erdősült területeit puffer területként tartják nyilván.

A biológiai sokféleség és az ökoszisztémák veszélyeztetettsége szempontjából további kihívást jelent az invazív, tájidegen fajok előretörése, beleértve a szárazságtűrő invazív növényfajokat, valamint kártevő rovarokat, amelyek kiszoríthatják az őshonos fajokat.

E ponthoz **szorosan kapcsolódik az elnyelő felületek pont**, amelyben a fentieket részletesen megvizsgáljuk.

Országosan jellemző probléma, hogy külterületen a védő fasorok megszűntek. Sok önkormányzati földút mellől is eltűntek a fák. A mezőgazdasági gépek egyre szélesebbek, így sokszor 6 méter szélességet is igényel egy-egy kombájn felszerelt vágóasztallal. A 6 méter része lehet az útárok is, azonban ezt figyelembe véve is van olyan önkormányzati út, amely szélessége lehetővé teszi védőfasor telepítését.

A most használt útburkolatok, járdaburkolatok, udvari burkolatok alatt a talajélet szinte megszűnik, csökken a vízelnyelő és tároló képességük és a talajvíz tároló képességük is.

A közterületi **parkokban, közterületeken a faállomány ápolása folyamatos munkát jelent**,

A városi vezetékhálózat sokszor akadálya a lombos fák telepítésének. A közművezetékek sokszor a zöld sávban futnak, ahol a több évtizede ültetett fák közműhibákat okoznak, és ahol nem lehetséges nagyobb lombos fák telepítése. További korlátozó tényező az elektromos légvezetékek elhelyezkedése, amelyek alatt és közvetlen közelében szintén nem lehetséges nagy lombos fákat telepíteni.

A kertes házak nem mindegyikénél törekszenek a lakók az udvar többszintű növényzettel történő betelepítésére, egyes udvarokon kevés a fa, sőt kizárólag jelentős öntözés mellett fenntartható gyepfelületű udvarok is előfordulnak. **A háztartásból kikerülő növényi, állati hulladékok jelentős része komposztálással hasznosítható,** amellyel az udvar talajélete és a növényállomány egészsége jelentősen javítható.

Gazdaság

Gazdasági szerkezet

Pápa Magyarország gazdaságilag egyik legfejlettebb régiójában található és a város egyben a Közép-Dunántúl nyugati részének meghatározó feldolgozóipari és szolgáltatási központja is. A helyi gazdaság folyamatosan erősödik és jelentős munkahely teremtési potenciál van benne.

A város az 56.193 (2022. december 31-i adat) lakosú Pápai járás gazdasági központja, az ipari és szolgáltató kapacitások túlnyomó többsége Pápán található, így a járás munkahelyeinek többsége is itt van.

Pápán a századfordulótól vannak jelen a nagyobb ipari üzemek. A rendszerváltozást követő évtizedekben átalakult a város gazdasága. A legtöbb munkavállalót az autóipari beszállítók foglalkoztatják, jelentős az élelmiszer- és a textilipar, továbbá a bútorgyártás és az árufuvarozás részaránya is. Közel ötszázan dolgoznak a szociális és az egészségügyi szolgáltatások területén, a város egyik legnagyobb foglalkoztatója pedig a katonai repülőtér. A szolgáltatásokon belül számos kereskedelmi központ, pénzügyi szolgáltatóként pedig több bank is működik a településen. A vendéglátás területén jelentős színvonal-emelkedést eredményezett az a környezetváltozás, amit a repülőtéri programoknak köszönhetően megjelent külföldi kereslet idézett elő.

Jelentős külföldi befektetések történtek a városban, melynek köszönhetően – többek között - német, olasz, amerikai, holland, osztrák tőkével alapított vagy modernizált cégek egyre több pápainak és környékbelinek biztosítanak munkát a mai nap is.

Pápa az ország egyik legdinamikusabban fejlődő városa, melyhez nagyban hozzájárul az országos viszonylatban fejlettnek mondható Ipari Park is.

Pápa 1997-ben elsők között szerezte meg a hivatalos Ipari Park-i státuszt és ez magával hozta a nagyobb gazdasági társaságok fokozatos betelepülését a városba. A Pápai Ipari Park kiemelkedik a magyarországi ipari parkok élmezőnyében, hiszen az infrastruktúrája jól kiépített és a betelepülő cégeknek komplett szolgáltatást nyújt.

A Pápai Ipari Park összterülete 116 hektár, hasznosítható területe pedig 97 hektár. 2022-es évi adatok alapján a hasznosítható terület teljesen kihasznált, mind a 97 hektárra települtek be vállalatok. Összesen 88 db vállalkozás települt be 2022. év végéig, akik együtt 2796 főt foglalkoztatnak és eddigi beruházásaik meghaladják a 2,6 Mrd Ft-ot. Tevékenységi körüket vizsgálva mennyiségileg meghatározóak a faipari (bútoripari), építőipari, textilipari, autóipari és fémipari vállalkozások. A foglalkoztatott létszám tekintetében viszont az autóipari beszállítói cégek jelentős súllyal bírnak.

113. ábra Vállalkozások megoszlása nemzetgazdasági áganként Pápán 2022-ben (forrás: KSH adatai alapján saját szerkesztés)

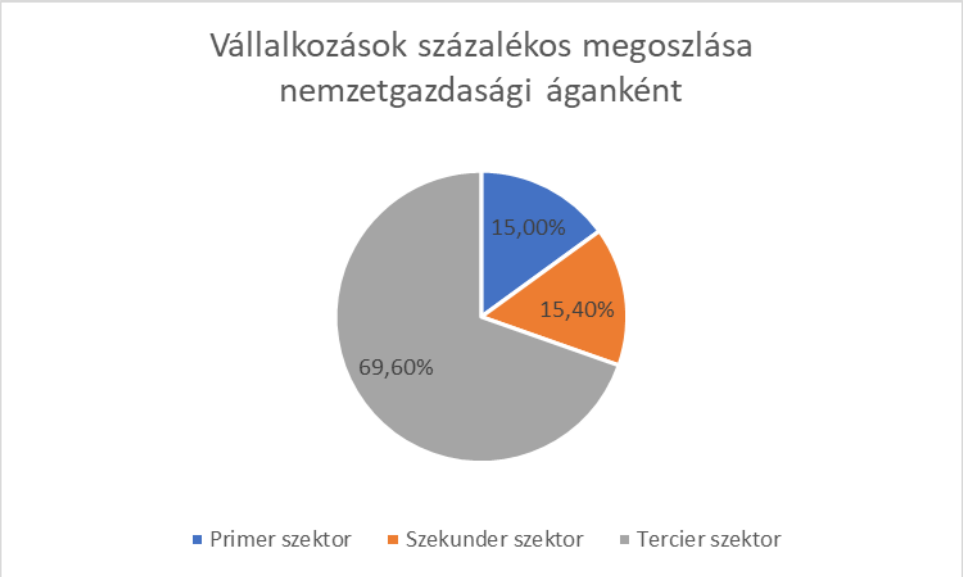

Nemzetgazdasági ágak szerint vizsgálva a vállalkozások megoszlását az látható, hogy a legnagyobb számban a tercier, azaz szolgáltatási szektorban működtek vállalkozások. Ezt követi a szekunder szektor, ami a nehéz-, a feldolgozó- és építőipart foglalja magába. A primer szektor, azaz a mezőgazdaság, halászat, erdőgazdálkodás, bányászat és kitermelőipar csupán 0,40%-kal marad el a szekunder szektortól.

A feldolgozóipar központi szerepe mellett jelentős Pápa szolgáltatási központi funkciója is, tekintettel arra, hogy a környező települések lakói számára Pápa jelenti a különböző szolgáltatások igénybevételének fontos lehetőségét.

(forrás: Pápa Város integrált településfejlesztési stratégiája I. Megalapozó vizsgálat)

Helyi szereplők

A Központi Statisztikai Hivatal adatai alapján Pápán a regisztrált vállalkozások száma 2023-ban 5185 db volt. A működő vállalkozások száma a KSH legfrissebb, 2022-es adatai szerint 2.838 darabra tehető. Ha a 2018-2023 közötti időintervallumot vesszük alapul, akkor a statisztikai adatok alapján az látható, hogy egy viszonylag szűk spektrumon belül mozgott ezen időszakban a működő vállalkozások száma.

114. ábra Regisztrált gazdasági szervezetek száma Pápán (forrás: KSH adatai alapján saját szerkesztés)

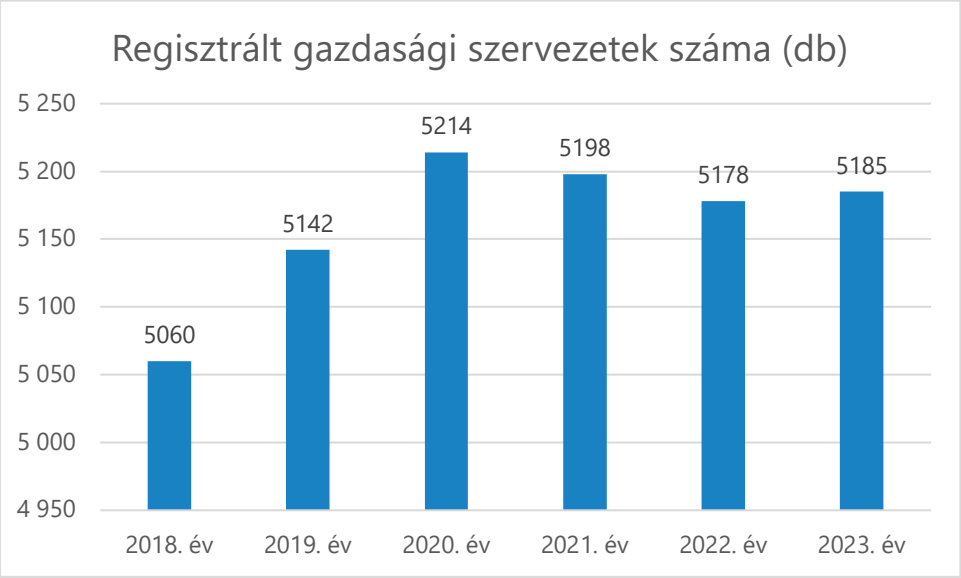

Természetesen nem elegendő csupán a vállalkozások számát vizsgálni, hiszen az nem mutatja kellőképpen a város relatív gazdasági erejét. Érdemes tehát megnézni a működő vállalkozások szerkezetét alkalmazotti létszám szerint is.

115. ábra Regisztrált vállalkozások száma alkalmazotti létszám alapján Pápán (forrás: KSH adatai alapján saját szerkesztés)

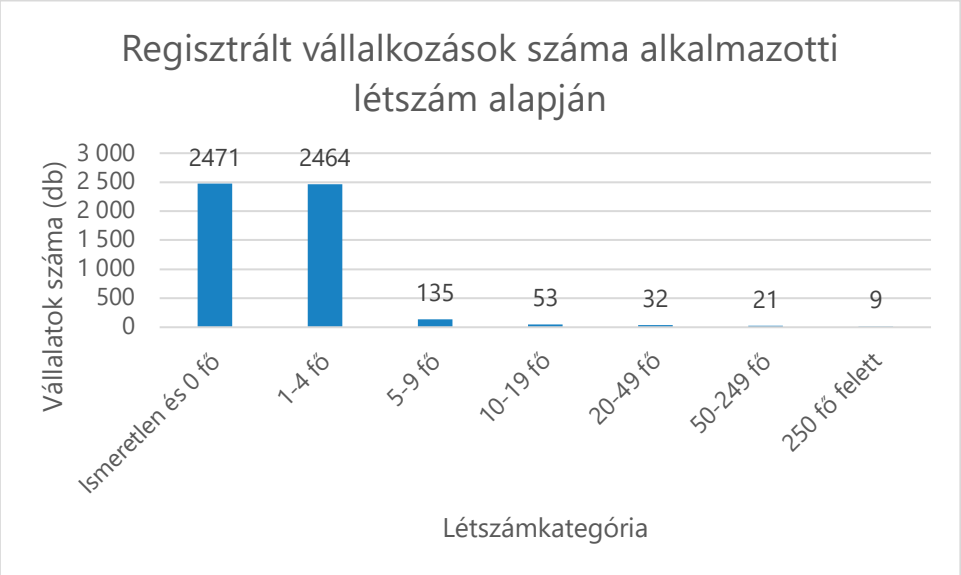

Szolgáltatási mix

A helyi gazdaságot kiszolgáló szolgáltatási mix jelenléte (fejlett üzleti szolgáltatások elérhetősége, a munkavállalók gyerekei számára bölcsőde/óvoda stb.) meghatározó a gazdaság fejlődése szempontjából:

> A város a személyes ügyintézés és a vállalkozásokkal fenntartott kapcsolatrendszer fejlesztésében érdekelt. Számos személyes tárgyaláson, üzletember találkozón vettek már részt az ipari park és a város nyújtotta lehetőségek ismertetése végett az önkormányzat szakemberei, gazdasági társaságai.

A kapcsolattartáson túl a komplex gazdaságfejlesztést támogató szolgáltatások nyújtása, a befektetésösztönzés is jelen van, melyet az önkormányzat támogat. Az önkormányzat gondoskodik a közművek fejlesztéséről, a különféle engedélyek beszerzésében való segítségnyújtásról, a lehetséges befektetési célterületek feltérképezéséről, a településszerkezeti tervmódosítások elvégzéséről. Komplex, a teljes másfél-két éves betelepülési folyamatot végig kísérő ügyintézés valósul meg egészen a megkereséstől egészen a beruházás befejezéséig. A hivatal koordináló-segítő szerep ellátásával igyekszik támogatni a befektetéseket. A vállalkozásfejlesztés terén külön figyelmet fordítanak a generációváltó és ifjú vállalkozások támogatására. A befektetésösztönzés fontos elemei az ipari parki és barnamezős területek. Az ipari parki fejlesztések beindításához marketingkommunikációs terv is készült.

Zöld hálózatok és zöld szolgáltatások térségi kiterjedése: energiatermelés és tárolás kiépítettsége, körforgásos gazdaság jelenléte, a városban elérhető éghajlatváltozáshoz történő alkalmazkodást ösztönző tevékenységek bemutatása:

Pápa esetében (zöld) energiaellátási hatókörről és energiatárolási rendszerről nem beszélhetünk, mivel a város nagy volumenű energiatermelési egységgel (napelemparkkal) vagy távhőrendszerrel nem rendelkezik. Az éghajlatváltozás következtében növekszik a villámárvizek száma, ezért a megnövekedett csapadékvíz kezelése érdekében záportározót létesített a város, valamint a vízelvezető árokrendszert folyamatosan fejleszti. Körforgásos gazdaság jelenleg nem épült ki a településen, de annak kialakítására törekszik.

Digitális ügyintézési lehetőségek a (köz)szolgáltatások területén, digitális felkészültségi állapot (ügyintézésre koncentrálva: infrastruktúra és HR felkészültség):

A digitális ügyintézési lehetőségek részét képezik az önkormányzati intézmények működési gyakorlatának, beleértve az állam által központilag bevezetett rendszereket, illetve a helyiközigazgatás ügyeinek egy részében is biztosított a digitális ügyintézés lehetősége. Ennek infrastrukturális és felhasználói szinten a humán-erőforrásbeli feltételei is adottak.

A szolgáltatások elérhetőségének elemzése a lakossági hozzáférés oldaláról, elégedettség (elégedettségi és /vagy igény felmérés):

A város közszolgáltatási kötelezettségeinek eleget tesz, a település minden lakója hozzáfér az alapszolgáltatásokhoz. Az önkormányzat az alapszolgáltatásokon felül önként vállalt feladatokat is ellát. A város sportlétesítményeinek és oktatási-nevelési intézményeinek állapota megfelelő, a fejlesztések folyamatosak. Lakossági igényként merül fel a város kulturális kínálatának a bővítése, mely önkormányzati feladat. Az elmúlt időszakban a háziorvosi rendelőket teljes számban felújította a tulajdonos önkormányzat. A kórház vonatkozásában, mely állami fenntartásban működik, a szolgáltatás színvonalának emelése lakossági igény.

A városi hősziget jelenség a városban vagy térségében, a városi klíma kialakulásában és hatásainak mérséklésében meghatározó építészeti műszaki megoldások

Több ponton is tetten érhető a városi hősziget jelensége a városban, elsősorban a belváros magas beépítésű övezeteiben, a vasútállomás és a belvároshoz közeli ipari létesítmények környékén, illetve a Felsőváros kiskereskedelmi üzleteket és szolgáltatásokat koncentráló övezetében. Térségi szinten a város közelében fekvő bázisrepülőtér emelhető ki, mint nagy kiterjedésű, környezeténél lényegesen magasabb felszíni hőmérsékletű zóna. A magas felszíni hőmérséklettel sújtott belvárosi területek közvetlen szomszédságában található közparkok, kiváltképp az Erzsébet liget és a Várkert, jelentős szerepet játszanak a negatív hatások mérséklésében, hasonlóképp a város külterületének keleti és délkeleti szektorában húzódó, nagy kiterjedésű, aktív, erdős-fás területekhez.

Önkormányzati intézmények

Bölcsőde

A Pápai Egyesített Bölcsődék 250 férőhellyel működik. A székhely és a két tagintézmény épületében is volt energetikai felújítás.

Óvoda

A Pápai Városi Óvodák székhely óvodája és az Erzsébetvárosi, a Fáy A. lakótelepi, a Kéttornyúlaki, a Nátuskerti, a Tapolcafői, a Szivárvány Tagóvodák. Energetikai felújítás két épület esetében történt.

Alapellátás

Az egészségügyi alapellátás biztosítása érdekében az önkormányzat 12 felnőtt háziorvosi, 6 házi gyermekorvosi és 6 fogorvosi körzetet alakított ki. Pápa Város Önkormányzatának Egészségügyi Alapellátási Intézete 8 telephelyen működik. Energetikai fejlesztés a Huszár lakótelepi, a Vajda ltp-i és a Vízmű utcai orvosi rendelő esetében történt.

Szociális ellátás

Pápán a szociális alapszolgáltatások és a szakosított ellátások működtetése Pápa Város Önkormányzata Egyesített Szociális Intézményének feladata, mely 8 telephelyen látja el a feladatokat is, amelyek mindegyikénél történt energetikai felújítás az elmúlt 5 évben.

Közösségi művelődés, kultúra

A Pápai Platán Nonprofit Kft. üzemelteti a Jókai Mór Városi Könyvtárat, a Jókai Mór Művelődési Központot, a Huszár Közösségi Házat, a Kékfestő múzeumot, a Kópévárat, a Médiacentrumot, a Petőfi Házat és az Esterházy-kastélyt. Az üzemeltett intézmények közül a Jókai Mór Városi Könyvtár és a Jókai Mór Művelődési Központ esett át energetikai felújításon.

Sport

A 2020-ban alakult Pápai Sport Nonprofit Kft. kilenc sportlétesítményt - Sportcentrum, Városi Sportcsarnok, Perutz Stadion, Spartacus Sportpálya, Mézeskalács utcai Sportpálya, Teveli úti Sportpálya, csatolt településrészek sportpályái (Tapolcafő, Borsosgyőr, Kéttornyúlak) – üzemeltet. A létesítmények közül a Sportcentrum új épület, a Városi Sportcsarnok energetikai felújítása megtörtént, épület felújítás a Spartacus sportpályán és a Borsosgyőrön volt.

Településüzemeltetés

A Pápai Városfejlesztő Társaság Kft., a Pápai Víz- és Csatornamű Zrt., a KÖSZOLG Pápai Nonprofit Kft. és a MÉKI-R Kft. végzi a településüzemeltetési feladatokat. A cégek telephelyein nem történt energetikai felújítás.

Elnyelő felületek

Pápa teljes területe

A város közigazgatási területének nagysága a KSH Helységnévtárának 2022.01.01.-i adata szerint 9174 ha, melyből 1542 ha belterület és 7632 ha külterület.

Pápa területén meglévő erdőállomány

A bakonyi és bakonyaljai területeken gyertyánelegyes bükkösök, mészkő szurokerdők, gyertyános kocsánytalan tölgyesek, homoki erdei fenyvesek képezik az erdőterületek nagy részét, de a magasabban fekvő területeken találhatók sziklaerdők, az alacsonyabb dolomitos területeken

karszterdők, a patakok mellett égerligetek is. A sík területeken ártéri puha- és keményfaligetek, gyertyános kocsánytalan és kocsányos tölgyesek dominálnak, de kisebb foltokban vannak pusztai tölgyesek, cseres tölgyesek, égerligetek. Erdőgazdasági területeket zömében fiatalkorú keménylombos, ritkábban lágy lombos erdők, valamint fiatal és középkorú fenyvesek borítják.

(forrás: Pápa Város Települési Környezetvédelmi Programja 2024-2028)

A település erdősültsége alacsony, a vízfolyások völgyvonulatai mentén elnyúlva, szakaszosan húzódó erdőtömbök jellemzőek. A településen az Országos Erdőállomány Adattár szerinti erdők területe 732,61 ha.

(forrás: Pápa Településszerkezeti Terve)

Az önkormányzat tulajdonában található erdők:

67. táblázat Önkormányzati erdők területe (forrás: Pápa Város Önkormányzatának Közép- és Hosszú távú vagyongazdálkodási terve)

Helyrajzi szám	Megnevezés	Terület (ha)
0399	erdő	0,5868
0510/8	erdő	0,2601
0432	erdő	0,2170
0977/1	erdő	0,5105
0510/10	erdő és gyep	0,8952

Fenti területekről megállapítható, hogy az erdőállomány megfelelő mértékű, kivéve a 0510/8 helyrajzi számú ingatlan esetében.

A település faültetési programban vett részt, amelynek keretében 60 000 facsemetét ültettek el, 12 év fenntartási kötelezettséggel.

Településszerkezeti tervben erdősítésre kijelölt terület

Az erdőterület az erdőgazdálkodás hosszú távú célját, a település ökológiai rendszerének megőrzését, javítását és védelmét, valamint a pihenést és a szabadidős tevékenységet egymással összehangoltan szolgáló területek összessége. Az ilyen területeken a beépítési lehetőség erősen korlátozott. Az erdőtelepítésre javasolt területekhez a természeti adottságok, rendszerek, valamint az emberi tevékenység kölcsönhatása, változása következtében kialakult olyan területek tartoznak, amelyek a táj látványa szempontjából sajátos és megkülönböztetett fontosságú, megőrzésre érdemes esztétikai jellemzőkkel bírnak.

116. ábra Erdők és erdőtelepítésre javasolt területek övezete

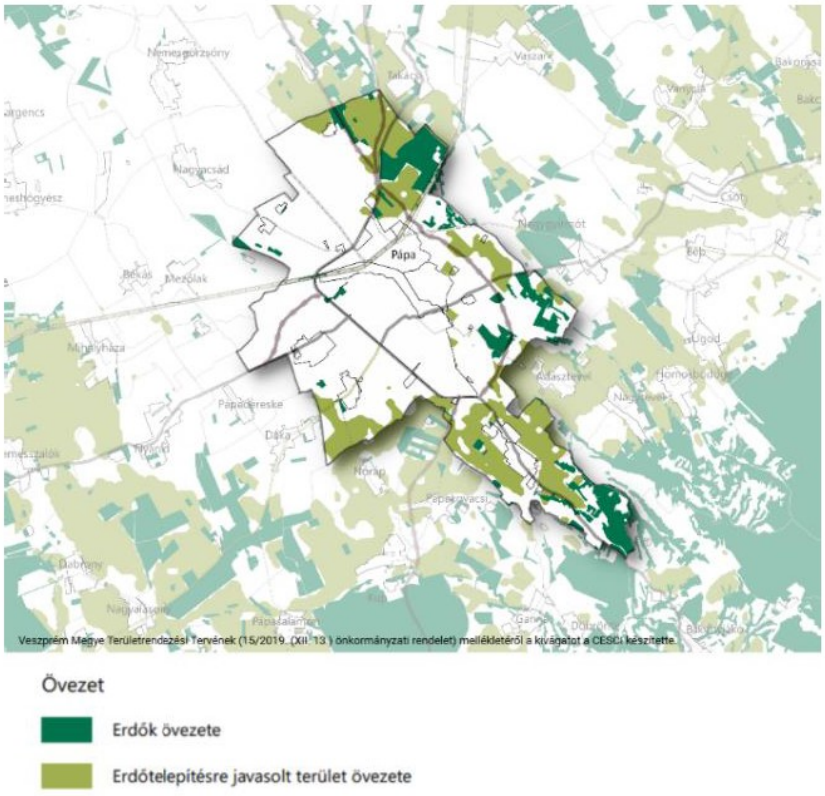

Pápa (3194) Országos Területrendezési Terv szerinti (Forrás OTrT 2019) területi mérlege:

Erdők övezete (hektár): 732,31

Erdőgazdálkodási térség (hektár): 2473,28

Erdőtelepítésre javasolt terület övezete (hektár): 1720,05

A zöldfelületek elnyelő kapacitása:

68. táblázat Egyes felületek légköri szén-dioxid elnyelő képessége (forrás: Klímareziliencia Útmutató 2021-2027)

	intenzív zöldfelületek (pl. öntözött utcafásítások, parkok)	**extenzív zöldfelületek** (pl. erdősítések, vízfolyások parti zónájának fásítása, nem intenzíven kezelt parkok, temetők)
1 ha fásított terület szén-dioxid elnyelési képessége	12 tCO_2/év/ha	9 tCO_2/év/ha
1 újonnan ültetett fa szén-dioxid elnyelési képessége	0,008 tCO_2/év/fa	0,006 tCO_2/év/fa
1 m^2 gyepterület szén-dioxid elnyelési képessége	0,00163 tCO_2/év/ m^2	0,0012 tCO_2/év/ m^2

A szántóföldeket behálózó külterületi fásítások és mezővédő erdősávok aránya nagyon alacsony. Támogatandó a főbb utak, mezőgazdasági utak mentén is cserjesávokból, fasorokból álló zöldsávok, mezővédő erősávok kialakítása. Ezek kedvező hatásai közül a legfontosabb a környezeti terhelés, jelen esetben a poremisszió csökkentése, a széleróziónak kitett területen továbbá csökkentik a szélsebességet.

A településen az erdőterületek aránya a közigazgatási terület déli részén magas, mely zöldfelületi szempontból kedvező. Az erdőknek háromszintes növényállománya lévén a legnagyobb a biológiai aktivitása, kondicionáló hatása.

Pápán a lineáris közterületi zöldfelületek tekintetében a legfontosabb feladat a nagyobb látogatottságú területrészek közötti kapcsolat megteremtése, mely vonalas zöldfelület fejlesztéssel fasorok, cserjesávok telepítésével, gyalogos és kerékpáros kapcsolatok megteremtésével érhető el. A belvárosban jelenleg is találhatóak egyöntetű, szép fasorok, melyek védelme, megfelelő karbantartása, felújítása településképi szempontból is kiemelt jelentőségű feladat.

(forrás: Pápa Településszerkezeti Terve)

A természeti értékekre, flóra-faunára gyakorolt klímaváltozás hatásai szempontjából Veszprém megye területe országos szinten a veszélyeztetettebb területek közé sorolható, de ez elsősorban a Dunántúli-középhegység erdővel fedett, illetve a szőlőültetvényekkel fedett területekhez köthető. Pápa területén a mezőgazdaság általi gazdasági hasznosítás a legnagyobb mértékben alkalmazott területhasznosítási forma, melyet szintén veszélyeztetnek a klímaváltozással járó egyes hatások. Ezek közé tartoznak az invazív, tájidegen fajok előretörése és az addig őshonos fajokon való felülkerekedése mind növények, mind állatok tekintetében, ezáltal veszélyeztetvén a területre jellemző biológiai sokféleséget, diverzitást.

Az alábbi várható változások érinthetik Pápa város területén található növény- és állatvilágot:

- Új, és már jelenlévő kártevők, ill. egészségügyi kockázatot jelentő rovarok megjelenése és elszaporodása
- Szárazságtűrő invazív növényfajok megjelenése

Az aszály mértéke befolyásolja az erdő, tarlótüzek keletkezését is. Ezen mező- és erdőgazdálkodási területek a közepesen sérülékeny kategóriába sorolhatók. A csökkenő csapadékmennyiség, a növekvő aszályos időszakok száma magában hordozza az erdőterületek tűzveszélyeztetettségének növekedését így az elkövetkezendő évszázad során kiemelt figyelemmel kell kísérni az erdők, szántók, legelők állapotát, valamint a keletkező tűzesetek megelőzését.

(forrás: Pápa Város Önkormányzata Fenntartható Energia- és Klímaakcióterve)

Természetvédelmi területek mennyisége

Pápa tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területe a Tapolcafőtől délre fekvő mozaikos elrendeződésű erdős, gyepes, művelt szántóföldi terület.

Pápa országos jelentőségű természetvédelmi elemei:

a) Tapolcafői Láprétek Természetvédelmi Terület,

b) ex lege védett lápok,

c) ex lege védett források,

d) ex lege védett barlang,

e) földtani alapszelvény.

Pápa országos ökológiai hálózati elemei:

a) a település D-i részének ex lege védett lápjai, a Kalapács-ér és Jári-patak menti magterületek,

b) a Gyulamajori-patak déli szakaszán a vízfolyást kísérő vízparti területekből, az Öreghegy és Törzsökhegy közötti erdőterületből, a Sávoly puszta környezetéből, a Dörzeményi erdőből álló ökológiai folyosók,

c) a település déli részének jellemzően erdősült puffer területei.

(forrás: Pápa Helyi Építési Szabályzatáról szóló 14/2019. (IX.26.) önkormányzati rendelete)

A településen a 6403 és a 6406 hrsz.-ú ingatlanokon 15,57 ha területen található az ún. Belső-Várkert helyi jelentőségű természetvédelmi terület. Pápa közigazgatási területén országos jelentőségű egyedi természetvédelmi terület a Tapolcafői-láprétek, melynek kiterjedése 12,80 ha. A településen található természetvédelmi területek mennyisége mindösszesen 28,37 ha.

(forrás: Pápa város vízkárelhárítási terve 2024.)

Natura 2000 területek mennyisége

Natura 2000 terület a településen nem található.

Helyi őshonos fák

A Pápa város településképének védelméről szóló 36/2017. (XII.22.) önkormányzati rendeletben található meg a telepítésre javasolt őshonos növényfajok listája. Az ajánlás a Balaton-felvidéki Nemzeti Park által közzétett lista alapján készült.

69. táblázat Egyes felületek légköri szén-dioxid elnyelő képessége (forrás: 36/2017. (XII.22.) önkormányzati rendelet 8. melléklete)

Magyar név	**Latin név**
mezei juhar	Acer campestre
korai juhar	Acer platanoides
közönséges nyír	Betula pendula
közönséges gyertyán	Carpinus betulus
magyar kőris	Fraxinus angustifolia subsp. pannonica
magas kőris	Fraxinus excelsior
madárcseresznye	Prunus avium
kocsányos tölgy	Quercus robur
vadalma	Malus sylvestris
vadkörte	Pyrus pyraster
madárberkenye	Sorbus aucuparia
tatárjuhar	Acer tataricum
sajmeggy	Cerasus mahaleb
virágos kőris	Fraxinus ornus
molyhos tölgy	Quercus pubescens

Ivóvíz, szennyvíz

Országos probléma, hogy **az ivóvíz rendszer nagy része elavult, lejárt az élettartama**. Többségük az 1950-es, 1960-as években épült eternit csövekből, amelyek azbeszt tartalmúak. Jellemzően a termelőkutak és a víztisztítók közötti nyersvízvezetékek is eternitcsövekből vannak. A csőhálózat elöregedése és a talajvízszint ingadozása együttesen csőtörésekhez és **jelentős hálózati vízveszteség**hez vezet. A termelő kutak többsége is felújításra szorul.

Szintén országos probléma, hogy a nagyobb községekben, városokban **a városközponti részeken és a lakótelepeknél alakult ki a múlt rendszerben szennyvízelvezető hálózat, amely jellemzően betonból készült.** Ezek élettartama lejárt, egyre több helyen omlik be egy-egy szakasz. A közművek és burkolatok városközponti sűrűsége miatt ezek kiváltásánál gyakran a járulékos költségek a tényleges kiváltás költségének a többszörösét teszik ki.

A szennyvízátemelők rendszeresen felújításra szorulnak, a szennyvíz szivattyúk pótlására 8-12 évente szükség van. Jelentős probléma, hogy a lakosság sokszor felelőtlenül használja a szennyvízelvezető rendszert, nem oda való tárgyakat (cipők, ruhák, lepedők stb.) dob bele, amelyek a szivattyúk károsodásához, üzemzavarhoz vezetnek.

A víztornyok többsége is felújításra szorul. A jelenleg működő víztisztítók és szennyvíztisztítók többsége az uniós csatlakozás után létesült, amelyek jelentős gépészettel rendelkeznek. A mozgó alkatrészeket tartalmazó berendezései 8-12 évente teljeskörű felújításra, vagy cserére szorulnak. Sok az egyedi rendszer, amelyekhez nehéz azonnal a pótalkatrészek beszerzése, sokszor egyedi gyártás szükséges.

Az ivóvízellátás, szennyvízelvezetés és tisztítás szolgáltatás ellátása a rendszerváltást követően elaprózódott, a kisebb települések nem tudták a régi rendszereiket sem megfelelően üzemeltetni. Az ivóvíz összetétel uniós határértékek elérését célzó technológia bevezetése az üzemeltetést tovább nehezítette, az új víztisztítási technológia a feladat jellegéből adódóan több karbantartást igényel. 2013-ban jogszabályváltozás révén nagyobb regionális és térségi vízmű szolgáltatók jöttek létre. A települések többsége nem tudott a minimális felhasználói egyenérték feltételnek megfelni, így állami, vagy önkormányzati tulajdonú szolgáltatókhoz csatlakozott bérleti-üzemeltetési szerződéssel, továbbá a szolgáltatóban történő tulajdonszerzéssel. A mérethatékonyabb rendszer lehetővé tette a szolgáltatási színvonal egységesítését, a szakosodást, azaz a hatékonyabb munkaszervezést és a különböző szakterületeknek megfelelő végzettségű irányítást végző mérnökök foglalkoztatását. Ez a kistelepülések esetében szinte mindenhol pozitív irányú volt. A nagyobb lélekszámú, tehetősebb települések esetében viszont előfordult, hogy az egységesítés a szolgáltatási színvonal enyhe romlásával járt együtt, mert a kis települések szolgáltatásai sok erőforrást vontak el a nagyobb településeken lévő rendszerektől.

Az ivóvízszolgáltatást is érintette 2013-ban a rezsicsökkentés. Ez a családok százezreinek nyújtott segítséget, időt adva arra, hogy a családtámogatási rendszer lehetőségeit kihasználva korszerűsítsék otthonaikat, amely korszerűsítések jellemzően energiahatékonysági és sokszor megújuló energiahasznosítási elemeket is tartalmaztak. Annyira magas a korszerűtlen ingatlanok aránya, hogy a rezsicsökkentés fenntartása továbbra is indokolt. Sok olyan háztartás van, amely nem tud élni a családtámogatási rendszerrel, vagy a támogatás nem elegendő egy alacsony üzemeltetési költségű épület állapot elérésére.

A **rezsicsökkentés fenntartása nem járt együtt kellő mértékű szemléletformálással**, **részben ez is oka annak, hogy a felhasználókban nem tudatosult az ivóvíz valódi értéke és a víztakarékos megoldások kiépítése, alkalmazása sem kellő mértékű.** Sok vízpazarló műszaki berendezés található a háztartásokban és **az öntözési célú ivóvízfelhasználás kiváltása csapadékvízzel, szürkevízzel sokszor azoknál az ingatlanoknál sem valósult meg, ahol ennek sem műszaki, sem pénzügyi akadálya nincs.**

Általánosan jellemző, hogy a 2010-es árszínvonalon szolgáltató állami vízművek a rezsicsökkentés miatt nem piaci áron szolgáltatnak, így többségük magas állami, önkormányzati támogatás mellett működik. Természetesen ez infrastruktúra függő, van, ahol a hatékonyabban üzemeltethető, kedvező

elhelyezkedésű infrastruktúrákat sikerült egy üzemeltetési rendszerbe szervezni. A magas állami, önkormányzati támogatás miatt a szolgáltatóktól a tulajdonos joggal várja el, hogy amennyire tudja csökkentse a kiadásait, ez gyakran a karbantartási tevékenység rovására történik. A karbantartási költségek csökkentése előbb-utóbb felújítási költség formájában jelentkezik. **Probléma, hogy a szolgáltatási díjból nagyon nehéz előteremteni a bérleti-üzemeltetési szerződés keretében üzemelő rendszerek értékcsökkenésének megfelelő bérleti/használati díjat. Ezen bérleti/használati díj elkülönítetten kezelendő és kizárólag a víziközmű rendszer felújítására, és fejlesztő beruházásaira fordítható.** További nehézség, hogy **a lejárt élettartamú ivóvíz- és szennyvízvezetékek könyv szerinti értéke a koruk miatt nulla, ezért ezek után nincs elszámolható értékcsökkenés, azaz nem biztosított a pótlásuk fedezete az üzemeltetés keretén belül.** Sok település ezen problémák hatására élt azzal a lehetőséggel, hogy a bérleti-üzemeltetési szerződésének a tárgyát képező víziközműve tulajdonjogát átadta az államnak.

A sok kis települési rendszert nagy területen üzemeltető szolgáltatóknál a fentiek miatt az ivóvízellátás és a szennyvízelvezetés és -tisztítás valódi, a teljes, jelenleg nulla könyv szerinti értékű vezetékek pótlását is tartalmazó költsége a fizetendő vízdíj három- négyszerese.

Pápa Város Önkormányzata a környező 40 településsel összefogva tudta biztosítani a jogszabály szerinti felhasználói egyenértéket, amelyet a Pápai Víz- és Csatornamű Zrt. üzemeltet Pápa város többségi befolyásával. A Zrt. beszámolóit megvizsgálva térségi adatokhoz jutunk, amely nem csak Pápa területét érinti, tekintettel arra, hogy az üzemeltetés közös. A problémák is közösek, így a beszámolók alkalmasak a közszolgáltatás jelenlegi helyzetének felmérésére.

Tisztított ivóvíz mennyiség

Pápa külterületén, a városhoz tartozó Tapolcafő területén található a város vízbázisa. Itt 4 db kút üzemel, az 1, a 2, a 3 és az 1/a jelű kút. A vízbázis kapacitása 24.000 m^3/nap, ebből a város napi átlagos vízfogyasztása 5630 m^3/nap, napi csúcs vízigénye 9913 m^3/nap. A kutakból kitermelt ivóvizet a 10.000 m3-es térszíni tározóba nyomják, ebből regionális vezetéken szállítják a város hálózatába. A hálózatban a víznyomást az 1500 m^3-es víztoronyban tárolt víz szintje határozza meg, a víznyomás mindenhol megfelelő.

A termelt ivóvíz mennyisége 2020-ban 3.444 ezer m3 volt, 2022-ben 3624 ezer m^3.

2022-ben az értékesítés 3104 ezer m^3 volt, azaz **a hálózati veszteség 520 m^3, amely 14,3%-os.**

Tisztított szennyvíz mennyiség

A tisztított szennyvíz mennyisége 2020-ban 2016,50 ezer m^3 volt.

A szennyvíztisztító telep kapacitása 18.000 m^3/nap, jelenleg a szennyvíztisztító-telepre érkezett szennyvízmennyiségek átlagosan 8541 m^3/nap. A telep felújítása utoljára 2008-ban történt, a tisztító technológiája totáloxidációs biológiai fokozattal rendelkezik, N és P harmadik fokozatban történő eltávolítással, működése megfelelő. Védőtávolsága 500 m.

A szennyvíztisztító telepen 2020-ban 178 db polykristályos napelemet telepítetek 61938 kWh 2022-es termeléssel.

2022-ben a szennyvíztisztítóba 2819 ezer m^3 folyt be és 2299 ezer m^3 az értékesített szennyvíz mennyiség. **Ez alapján az 520 ezer m^3 a többlet mennyiség, amelynek nagy része a belvízből ered.**

A szolgáltató akkreditált laboratóriumot üzemeltet a központi szennyvíztisztító telepen.

A szennyvíziszapot a zöldterület fenntartásból származó zöld hulladékkal együtt feldolgozzák és az így nyert komposztot hasznosítják a zöldfelület fenntartásban.

A közszolgáltatás pénzügyi helyzete

A Pápai Víz- és Csatornamű Zrt. 2022-ben 79,61 fő létszámmal Pápán és 40 község területén szolgáltatott. **A Zrt. a méretthatékony üzemeltetésnek köszönhetően meg tudta őrizni önállóságát és a növekvő költségek mellett képes volt gazdaságosan üzemeltetni a 41 településre kiterjedő víziközmű rendszert.** A Zrt.-nek a 2019-2022-es évekre áfa nélkül 370.007 ezer Ft használati díj többletet kellett kifizetni, emiatt 2022-ben az 548.225 ezer Ft saját tőke -49.690 ezer Ft-ra csökkent. **Hosszú távon szükséges a kormányzat általi szolgáltatási díjemelés, mely részben megtörtént.**

Öntözővíz, vízfolyások, belvíz

Vízfolyások

A település a Marcal folyó vízgyűjtő területén található, az 1-4 Marcal vízgyűjtő-gazdálkodási tervezési alegységen. A város környékén viszonylag sűrű a vízfolyás hálózat. A jellemzően kisvízfolyások végső befogadója a Marcal folyó. Ezeknek a vízfolyásoknak egy része érinti Pápa város közigazgatási területét. Az említett kisvízfolyások közül kiemelhető a Pápai Bakonyér, ami keresztülszeli a város lakott területét. Ez a vízfolyás gyűjti össze a városból lefolyó csapadékvizeket. A Jári patak a Pápai Bakonyér egyik legjelentősebb bal parti mellékága. A vízfolyás középső és torkolati szakasza Pápa Város Önkormányzata tulajdonában és kezelésében van. A Pápai Tapolca patak is érinti a város belterületét, ezeket az ágakat betemették, illetve részben csapadékvíz-elvezető csatornákká alakították át. A Horgas-ér a Pápai Tapolca medréből ágazik ki. A Gyulamajori árok tulajdonosa egy kis szakaszon Pápa Város Önkormányzata. A Darza patak Pápa város külterületét érinti. A medre a várostól északra húzódik. A Mezőlaki (Kis) Séd a Pápa környéki vízfolyások (a Darza patak kivételével) befogadója. A vízfolyás Pápa külterületére Nóráp alatt lép be. A Borsosgyőri Kis-Séd szintén érinti pápa közigazgatási területét.

(forrás: Pápa város vízkárelhárítási terve 2024.)

Belvíz

Belvíz tekintetében bizonyos mélyen fekvő területeken a magas talajvíz okozhat vízkárokat. Ezzel együtt Pápa nem tartozik egyetlen belvízi öblözethez sem. Pápa közigazgatási területe belvízi elöntés szempontjából gyengén/közepesen veszélyeztetett, nagy kiterjedésű belvízi elöntések nem, inkább kisebb területeket érintő lokális problémák a jellemzőek.

(forrás: Pápa város vízkárelhárítási terve 2024.)

A Pápa 01121 hrsz. alatti található nagyobb kapacitású öntözővíz tározó.

Országosan jellemző, hogy a múlt rendszerben az időjárás nem okozott jelentősebb problémát, ezért **a belvízelvezető rendszer ott, ahol öntözési célt nem szolgált, fokozatosan leépült. A külterületi belvízelvezetést és öntözést szolgáló árkok tulajdonjoga vegyes, állami, önkormányzati és magántulajdonban vannak. A szakaszok többsége rekonstrukcióra szorul.** Sok magántulajdonba került szakasz megszűnt, a gazdák elszántották a rendszerváltást követően. Jellemzően a belvizet most elvezetik mind a beépített területekről, mind a szántó területekről, **de szükséges lenne szivárogtató rendszereken keresztül a talajban és zárt csapadékvíztárolókban is tárolni. A zárt csapadékvíztárolók alig vannak jelen, pedig ezzel a kertes házak és a zárt kertek, kertészetek növényeinek kedvező lágy víz gyűjthető**, amely ideálisabb öntözésre, mint az ásott, vagy fúrt kútvíz, vagy mint az ivóvíz.

6.5.1.3. A város jellegzetes kihívásainak rendszerezése, amelyek az energetikai, klímaalkalmazkodási területeket érintik

70. táblázat A zöld átálláshoz kapcsolódó célok és beavatkozások kivonata

	Szakági területek	Értékelési szempontok
Zöldülő város	**A város, várostérség szolgáltatási mixe**	**Z1: Zöld hálózatok és zöld szolgáltatások térségi kiterjedése: energiatermelés és tárolás kiépítettsége, körforgásos gazdaság jelenléte, a városban elérhető éghajlatváltozáshoz történő alkalmazkodást ösztönző tevékenységek bemutatása** Pápa esetében (zöld) energiaellátási hatókörről és energiatárolási rendszerről nem beszélhetünk, mivel a város nagy volumenű energiatermelési egységgel (napelemparkkal) vagy távhőrendszerrel nem rendelkezik. Az éghajlatváltozás következtében növekszik a villámárvizek száma, ezért a megnövekedett csapadékvíz kezelése érdekében záportározót létesített a város, valamint a vízelvezető árokrendszert folyamatosan fejleszti. Körforgásos gazdaság jelenleg nem épült ki a településen, de annak kialakítására törekszik.
Zöldülő város	**A város, várostérség gazdasága**	**Z2: Városi és várostérségi gazdasági vállalkozások környezetre gyakorolt hatásai (légszennyezés, talajszennyezés, zaj, szag, teherforgalom stb.) Egyes elemek környezeti terhelési értéke, környezetvédelmi intézkedések** A településen 12 olyan objektum található, melyek működése egységes környezethasználati engedélyezési eljáráshoz (EKHE) kötöttek és/vagy az Európai Szennyezőanyag-kibocsátási és -Szállítási Nyilvántartásban (E-PTRT) való részvételre kötelezettek. Ezek között húsüzem, szennyvíztisztítótelep, téglagyár, fűtőkészülékgyártó

	Szakági területek	Értékelési szempontok
		üzem, hulladéklerakó, és állattartótelepek találhatók. Az üzemek működése a környezeti hatóság által felügyelt. A rendelkezésre álló információk és adatok alapján a város területén kiemelkedő légszennyezési, talajszennyezési és zajterhelési állapot nem áll fenn, a közúti környezetterhelés csökkentése forgalomszabályozási eszközökkel megkezdődött. A Magyar Honvédség Bázisrepterének zajterhelése a város belterületét elkerüli.
Zöldülő város	**Az önkormányzat(ok) gazdálkodása**	**Z3: Önkormányzat és intézményeinek energiagazdálkodása (Önkormányzati ingatlan állomány energia tanúsítványa, megvalósult energetikai fejlesztések), Településüzemeltetés: energiahatékonyságot támogató intézkedések bemutatása** Az önkormányzati intézmények energiahatékonysága az utóbbi években jelentősen javult, mivel több energetikai fejlesztés is megvalósult a városban. Ezek közül tizenkét intézmény korszerűsítése emelhető ki. A beruházások keretében többnyire az épületek nyílászárócseréje és külső hőszigetelése valósult meg, az intézmények tetejét pedig napelemekkel és napkollektorokkal látták el, amelyek az épületek áramellátását és fűtésrendszerét egészítették ki. A fűtéskorszerűsítés keretében beszerzett új vagy felújított gázkazánok a földgázfogyasztás mennyiségének csökkentését tették lehetővé. A fejlesztéseknek köszönhetően egyaránt csökkent a fosszilis energiafelhasználás, az üzemeltetési költségek és az épületek által okozott környezet terhelés is. Összességében az intézmények fenntartási költségei átlagosan 30-40%-kal javultak.
Zöldülő város	**Városi és várostérségi közművek**	**Z4: Közműhálózat: Energiaközművek – megújuló energia jelenléte, aránya Csapadékvíz hasznosítása, Vízgazdálkodás, Szennyvízelvezetés rendszere** A közműhálózat megújuló energiával nem rendelkezik. Az épületek energiaellátásában a megújuló energia aránya folyamatosan nő, de nagysága még mindig minimális. A felszerelt napelemek és napkollektorok csak az adott épület energiaszükségleteinek egy részét tudják kiváltani, több épületet is ellátó megosztórendszer nincs. A háztartások az energiát központi villamoshálózatból

	Szakági területek	Értékelési szempontok
		és földgázból nyerik. Mind az energiagazdálkodás, mind pedig a vízgazdálkodás tekintetében a város szükséglete folyamatosan nő: a város által felhasznált ivóvíznek és gáznak felét, a villamosenergiának közel egyharmadát a háztartások használják fel. A közüzemi ivóvízvezeték-hálózatba, és a közcsatorna-hálózatba bekapcsolt lakások aránya is gyakorlatilag elérte a 100%-ot. A térség legnagyobb szennyvíztelepe a pápai szennyvíztisztító telep, melyre nem csak a Pápa és térségében megépült szennyvízelvezető rendszerből érkezik szennyvíz, hanem fogadja a kommunális szennyvízen kívül a város ipari üzemeinek az előtisztított szennyvizét. 2020-ban a pápai szennyvíztisztító telepen egyetlen alkalommal sem volt határérték túllépés a tisztított szennyvíz kibocsátásakor. Pápát a vízügyi ágazat, árvízvédelmet igénylő települések között nem tartja nyilván, azaz Pápa nem árvíz-veszélyeztetett település. Ezzel együtt a hirtelen érkező nagy intenzitású és hosszabb ideig tartó csapadék okozta helyi vízkár eseményekkel Pápa esetében is számolni kell. A tapolcafői vízbázis az É-i Bakony ÉNy-i előterében fakadt forrásokra települt. A felszín alatti vizek állapota szempontjából a település érzékeny területen fekszik. A Pápai Strandfürdő a kt.4.1 jelű termálkarszt víztestből nyeri vizét, a kitermelt vízmennyiség alapján fontos vízkivételi helynek minősül.
Zöldülő város	**Városi és várostérségi közlekedés**	**Z5: Jellemző közösségi közlekedési módok szolgáltatási oldalon (e-járművek, sharing szolgáltatások stb.)** Pápa közösségi közlekedése a motorizált buszhálózat által biztosított. Elektromos járművek nem állnak rendelkezésre. Sharing-rendszeren alapuló közlekedési rendszer nem épült ki a városban. Saját fejlesztésű közlekedési applikációval nem rendelkezik a helyi közlekedés, de 2021-től a helyi autóbuszbérleteket és a helyi napijegyeket már MÁV applikáción keresztül is meg lehet váltani.
Zöldülő város	**Környezet- és természetvédelem**	**Z6: Zöldfelületi ellátottság** A város zöldfelületi rendszerét egyrészt a külterületi zöldfelületek, táji elemek, másrészt a kondicionáló funkcióval is bíró belterületi zöldterületek, valamint az intézményi és lakó funkciójú ingatlanok

	Szakági területek	Értékelési szempontok
		zöldfelületei határozzák meg. Pápán a zöldfelületek aránya (több mint 90%) a teljes közigazgatási területet vizsgálva egészen kedvező, ugyanakkor a zöldfelületek egyértelműen a külterületeken dominálnak, a belterületi zöldfelületi arányok jóval kedvezőtlenebbek (közel 70%). A külterületi zöldfelületek jelentős többsége az alacsonyabb biológiai aktivitásértékkel rendelkező általános mezőgazdasági területek (szántók) közé tartozik, a jóval magasabb biológiai aktivitásértékkel rendelkező erdőterületek kiterjedése jóval csekélyebb. A belterületi zöldfelületi rendszernek a fejlesztése mind mennyiség, mind minőség szempontból tovább folytatandó az elmúlt évekhez hasonlóan, a zöldfelületi arányok alapján különösen a központi belterületen. A szántóföldeken a mezővédő erdősávok aránya nagyon alacsony. Környezetvédelmi szempontból (poremisszió, szélerózió csökkentése) javasolt lenne a több szintű (cserjesávokból, fasorokból) álló zöldsávok kialakítása a főbb utak, mezőgazdasági utak mentén.
Zöldülő város	**Környezet- és természetvédelem**	**Z7: Természeti ökoszisztémák helyzete** Pápa területének beépítésre nem szánt területének jelentős része mezőgazdasági művelés alatt áll. Az ezen kívüli területek közül a Pápa-Tapolcafőtől délkeletre található területek különböző típusú természetvédelmi oltalom alatt állnak. A várostól északra és keletre az országos ökológia hálózat ökológiai folyosójának foltjai találhatók.
Prosperáló város	**Az önkormányzat gazdálkodása**	**P8: Önkormányzat településfejlesztési forrásainak összetétele, és az elmúlt 5 év tendenciái a saját forrás és a támogatások megoszlását is vizsgálva** A 2022. év bevételi tételeiből a legnagyobb részesedést a helyi adók (2.722 900 ezer Ft, a bevétel 33,8%-a) képezik, melyet az államháztartáson belülről érkező működési célú támogatások (2.653.876 Ft, 32,9%) követnek. A helyi adóbevételeken belül meghatározó az iparűzési adó (1.862.679 ezer Ft, összes bevétel 23,1%-a). Az elmúlt öt év tendenciái értelmében a bevételeket tekintve az önkormányzat számottevő bevételekhez jutott az EU-s forrásokból. Ezek a fejlesztési célú kiadások fedezetét biztosították. Az elmúlt néhány évben a felújítási és beruházási költségek jelentős

	Szakági területek	Értékelési szempontok
		mértékben növekedtek. Külső bevételi források igénybevétele volt szükséges a fejlesztésekhez, mivel az eredeti támogatások és betervezett költségek időközben megnövekedtek. 2018-2022 között finanszírozási bevételek teljesítésén megtalálható a fejlesztési hitelfelvétel. 2017 és 2022 között nőttek az államháztartáson belülről érkező működési célú támogatások (2017: 2 450 028 ezer Ft, 2022: 2 653 876 ezer Ft) a helyi adók (2017: 2 282 440 ezer Ft, 2022: 2 722 990 ezer Ft). A bevételeken belül 2017 és 2022. között jelentős az államháztartáson belülről érkező felhalmozási célú támogatások összege a TOP pályázati támogatások miatt. 2017-ben érkezett a letöbb fejlesztési forrás az önkormányzathoz államháztartáson belülről (5 805 136 ezer Ft, a tárgyévi bevételek 46,7 %-a). 2017-2022 közti időszakot vizsgálva az önkormányzat legnagyobb kiadási tételei közé a személyi juttatások, dologi kiadások és beruházási kiadások tartoztak. A helyi beruházások értéke minden évben meghaladta az egymilliárd Ft-ot. Ez népességarányosan, a település méretét tekintve jelentős, aktív önkormányzati fejlesztéspolitikára utal. A vizsgált időszakban 2020-2021 években volt a legmagasabb a beruhás összege (2020: 3 800 650 ezer Ft, 2021: 3 397 459 ezer Ft). 2022 évre a TOP pályázati forrásokat felhasználta az önkormányzat, így a beruházás összege 1 393 214 ezer Ft-ra csökkent, amely az összes kiadás 14,4 %-a.
Digitális város	**Környezetvédelem, városi klíma**	**D8: Környezeti szenzorok fajtái, egyéb jellemzői, kapcsolódó adatmenedzsment** Az Országos Légszennyezettségi Mérőhálózat keretein belül üzemeltetett automata és manuális mérőállomásokkal mérik a légszennyezettséget. A városban 2 db manuális mérőpont található, amelyek a nitrogén-dioxid szintet mérik.
Digitális város	**Városi és várostérségi közművek**	**D10: Közmű-működtetés szenzoros követése** A városban telepített, közmű-működtetést támogató szenzor nem ismert.
Digitális város	**Városi és várostérségi közművek**	**D11: Lakossági digitális megoldások (applikációk, közterületi okos megoldások stb.)** A lakosságot célzó komplex applikáció kidolgozás alatt áll, jelenleg a város megújult honlapja közöl alapvető információkat. Közterületi okos

	Szakági területek	Értékelési szempontok
		megoldásokra eseti példák (okospadok, okoslámpák) említhetők a városban.
Kiszolgáló város	**A város, várostérség szolgáltatási mixe**	**K5: A városi/várostérségi közmű szolgáltatási lefedettsége, infrastrukturális háttere** A közműhálózat lefedettsége a város belterületén teljeskörű, még a belterületek szegregátumaiban is kiépült. A lakófunkcióval rendelkező külterületek (zártkertek, majorok, gazdasági épületek) közművesítettsége azonban eltérő állapotú. Villamos energia mindenhol biztosított, többnyire a vízellátás is, de a vízelvezetés és a gázellátás hiányzik. Távfűtési rendszer nem épült ki a városban. Energiaellátási gondok jelenleg nincsenek Pápán, de a város áramellátási kapacitása korlátot jelenthet a jövőbeli iparfejlesztések számára.
Kiszolgáló város	**A város, várostérség szolgáltatási mixe**	**K6: városi hősziget jelenség a városban vagy térségében, a városi klíma kialakulásában és hatásainak mérséklésében meghatározó építészeti-műszaki megoldások** Több ponton is tetten érhető a városi hősziget jelensége a városban, elsősorban a belváros magas beépítésű övezeteiben, a vasútállomás és a belvároshoz közeli ipari létesítmények környékén, illetve a Felsőváros kiskereskedelmi üzleteket és szolgáltatásokat koncentráló övezetében. Térségi szinten a város közelében fekvő bázisrepülőtér emelhető ki, mint nagy kiterjedésű, környezeténél lényegesen magasabb felszíni hőmérsékletű zóna. A magas felszíni hőmérséklettel sújtott belvárosi területek közvetlen szomszédságában található közparkok, kiváltképp az Erzsébet liget és a Várkert, jelentős szerepet játszanak a negatív hatások mérséklésében, hasonlóképp a város külterületének keleti és délkeleti szektorában húzódó, nagy kiterjedésű, aktív, erdős-fás területekhez.
Kiszolgáló város	**Városi és várostérségi közlekedés**	**K9: Közlekedési infrastruktúra általános állapota, kedvező és kedvezőtlen feltételek valamennyi közlekedési módban** A város kiemelt figyelmet fordít a közlekedéshálózat fejlesztésére és a biztonságos közlekedés feltételeinek a megteremtésére, ezért a közutak minősége megfelelő, a járdák állapota jó, néhol töredezett. A nyugati elkerülő út mentesíti a belterületeket az észak-déli tranzitforgalomtól, azonban a keletnyugati forgalom csak a városon

	Szakági területek	Értékelési szempontok
		keresztül tud áthaladni. A keleti elkerülő út hiánya miatt a Somlai út, Budai Nagy Antal utca, Gyimóti út, Veszprémi út és az általuk közrefogott körforgalom kapacitása nem felel meg a jelentkező forgalomterhelésnek. A belváros területén 2 650 parkolásra alkalmas hely található, amelyből 530 db fizetős várakozóhely. A fizetős parkolózónák nagysága meglehetősen kicsi, díjszabásuk nem arányos (belvárosi díjak alacsonyak, külsőbb területek díjai magasak más városokhoz képest). A helyi közösségi közlekedést buszhálózat biztosítja, melynek lefedettsége megfelelő (hiányosság csak a Bocsor-városrész és a nyugati lakóövezet területén tapasztalható). A járatsűrűség azonban nem kielégítő, főleg az oktatási és munkahelyi ingázást szolgálja ki. A buszok járműparkja nem korszerű, elektromos busszal nem rendelkezik. Az egyéni közlekedési módok térnyerésével a személygépjárművek száma folyamatosan nő (2020: 12 556 db), melyek közül az elektromos meghajtásúak aránya kisebb mint 1,6%. Sharing-rendszeren alapuló közlekedési rendszer nem épült ki a városban, és saját fejlesztésű közlekedési applikáció sem áll az utasok rendelkezésére. A város kerékpárút-hálózata 2022-ben 14,4 km-t tett ki. Ezen utak minősége megfelelő, kiépítésük és felújítások folyamatos, azonban a kerékpáros közlekedést segítő infrastruktúra (fedett tárolók, szervízpontok) hiányos. A gyalogos közlekedés biztonságának fokozását szolgálja a nagy forgalmú kereszteződések akadálymentesítése, forgalomlassító szigetek kialakítása, valamint a Fő tér és környékének forgalmirend-változása. Lakossági igényként merült fel az utak minőségének javítása, a kerékpárúthálózat bővítése (Kéttornyúlak irányába) és fedett kerékpártárolók kialakítása.
Kiszolgáló város	**A táji és természeti adottságok vizsgálata**	**K14: Tájhasználat értékelése, tájhasználati konfliktusok kezelése** A város tájszerkezetének meghatározó elemei a külterületet uraló általános mezőgazdasági területek, melyek jellemzően szántó művelési ágúak; a város délkeleti részén a vízfolyások által szabdalt, lankás természetes és természetközeli élőhelyek, a patakvölgyeket kísérő nádasok, gyepek; a város területén foltszerűen jelenlévő erdők; valamint a belterülettől délkeletre elterülő dombok, melyek

	Szakági területek	Értékelési szempontok
		hagyományosan a szőlőterületek, zártkertek helyszíne. Kiemelkedő tájhasználati konfliktus a városban nem azonosítható, ugyanakkor két olyan terület is megnevezhető, ahol a kialakult tájhasználat megőrzése különös figyelmet igényel. Egyrészt az ökológiai hálózat ökológiai folyosójában lévő patak-menti gyepes területeken, erdőkben, legelőkön és szántókon, a területek használatának és beépítésének ökológiai szempontú korlátozása biztosíthatja a rendszer folyamatosságát és lehetőséget teremt a természeti területek, erdőterületek bővítésére, fejlesztésére is. Másrészt a korábban hagyományosan szőlőművelésre szolgáló területek a központi belterület közelében átalakulóban vannak, a mostani kertes mezőgazdasági besorolás a kialakult tájhasználat fenntartását szolgálja, ugyanakkor más városok példáját megvizsgálva az intenzívebb, lakófunkciójú átalakulás hosszú távon a területet használók és az önkormányzat közös szándéka mentén állítható meg.

Az FVS releváns kockázatértékelési részei

71. táblázat A zöld átálláshoz kapcsolódó célok és beavatkozások kivonata

	Szakági terület	Kockázat	Lehetőség
Zöldülő város	**Környezet- és természetvédelem**	A mezőgazdasági területek művelése felhagyásra kerül, és a magasabb biológiai aktivitású hasznosításuk se valósul meg.	A város területén fokozatosan beerdősülnek az erdőtelepítésre javasolt területek.
		A mezővédő erdősávok hiányában a településen nő a poremisszió hatása.	A mezőgazdasági területeken mezővédő erdősávok telepítése valósul meg, melyek egyszerre szolgálják a szélerózió csökkentését, valamint erősítik a város zöldfelületi rendszerét.

	Szakági terület	Kockázat	Lehetőség
		A karsztvízszint emelkedése nem várt problémákat okoz, melyet a vízügyi szakterület nem tud kezelni.	A karsztvízszint emelkedésével az újrafeltörő források lehetőséget teremtenek a város vizes élőhelyeinek a rehabilitációjára.
	Környezetvédelem, városi klíma	A szélsőséges időjárási viszonyok villámárvizek kialakulásához és a szélkárok fokozódásához vezethetnek.	A hirtelen lehulló csapadék visszatartásával biztosítható a vízellátás támogatása.
		Vízhiány merülhet fel, amely a lakosság életminőségére és a helyi gazdaságra is negatív hatással lehet.	A vízgazdálkodás hatékonyságának növelésével ellensúlyozható a klimatikus változások okozta vízdeficit.
	A táji és természeti adottságok vizsgálata	A hőhullámoknak az egyéni egészségre gyakorolt hatásai életszínvonalbeli és gazdasági kárt egyaránt okozhatnak a térségben. A magas beépítettségű városrészeken hőszigetek kialakulása várható.	A klimatikus változások negatív élettani és gazdasági hatásai, új, fenntartható városfejlesztési megoldások alkalmazását motiválhatják, és növelhetik a környezettudatosságot a helyi lakosság körében.
		A meglévő természetvédelmi oltalom ellenére a terület intenzívebb hasznosítása valósul meg.	A település közigazgatási részének délkeleti része hosszú távon be tudja tölteni ökológiai szerepét.

	Szakági terület	Kockázat	Lehetőség
	Zöldfelületi rendszer vizsgálata	A belváros régi lakóépületei kiürülnek és romossá válnak. A központi belterülettől délkeletre elterülő dombokon lévő zártkertek átalakulása, lakófunkciójú hasznosítása felgyorsul.	A zártkertes használat nem intenzifikálódik, a Hagyományok Hegye fenntartható szemléletével erősíti a városi közösséget. A belváros lakóépületei megújulnak és vonzóvá válnak.
		A Schwenzel-rét záportározója nem képes befogadni a hirtelen lehullott csapadékmennyiséget.	A záportározó nagy esőzések esetén is képes befogadni a fölösleges vízmennyiséget, amit aszályos időszakban hasznosítani lehet. A tó hozzájárul a város klímájának optimalizálásához.
		Az árkok karbantartása nem történik meg, feltöltődnek.	A jól karbantartott árkok megfelelően tudják elvezetni a lehullott csapadékot.
		A zöldterületek nagysága csökken, a zöld övezetek karbantartása nem történik meg.	Új rekreációs célú zöld övezetek születnek a városban.

	Szakági terület	Kockázat	Lehetőség
Prosperáló város	**A város, várostérség gazdasága**	Az egykori gyárak területének megvásárlása, elbontása, környezeti kármentesítése és az új szabadidős-rekreációs, kulturális funkciók, közösségi terek, ipari-logisztikai telephelyek kialakítása költségei meghaladják a város pénzügyi lehetőségeit, és a nagyobb befektetők, valamint az EU-s és állami források is elmaradnak. Nem sikerül a terület környezeti kármentesítése, a teljes terület megvásárlása, és a magas költségek ellehetetlenítik a rehabilitáció végig vitelét.	A terület funkcióváltó rehabilitációja jelentősen átalakítaná a nem vonzó, negatív társadalmi folyamatokkal küzdő szomszédos szlömösödő lakóterület városi pozícióját.
	Az önkormányzat(ok) gazdálkodása	Továbbra is megoldatlan marad a villamosenergia-betáplálás növelése, újabb betáplálási pont kialakítása.	A helyi energiaforrások, megújulók kiváltják a villamosenergia-behozatalt a jövőben, miközben csökken az ipar energiaigénye, és nő az energiahatékonysága.
		Növekvő és tartósan magas energiaárak, növekvő hűtési energiaigények a globális felmelegedés következtében.	Az energetikai korszerűsítések költségvonzata normalizálódik, csökken az új technológiák elterjedésével és az építőipari munkaerőhiány mérséklődésével.

	Szakági terület	Kockázat	Lehetőség
Digitális város	**Az önkormányzat(ok) gazdálkodása**	Az önkormányzati épületek energetikai jellemzőinek ismerete hiányában nem biztosítható a hatékony és fenntartható épületüzemeltetés.	Az újonnan létrehozott, illetve felújított épületek szenzorokkal való ellátása biztosíthatja az önkormányzati épületek energiahatékonyságának növelését, és ezáltal az önkormányzati intézmények fenntarthatóbb üzemeltetését.
	Környezetvédelem, városi klíma	A város térségének klimatikus és környezeti változásainak ismerete hiányában nem valósulnak meg a megfelelő ellenintézkedések.	A környezeti paramétereket mérő szenzorok telepítésével dinamikusan nyomon követhetők lesznek a várost érintő klimatikus és környezetterhelési változások, segítve a szükséges ellenintézkedések beazonosítását.
	Városi és várostérségi közlekedés		A város proaktívan lép fel, és digitális megoldások által képes lesz optimalizálni a város közlekedési hálózatát, javítva az életminőséget, és csökkentve a közlekedés környezetterhelő hatásait.
	Városi és várostérségi közművek	A szenzoros követés hiányában nem kerül sor a közműhálózat működésének optimalizálására.	A közmű-működtetés szenzoros követésével hatékonyabban működő közműhálózat jön létre.
Kiszolgáló város	**A város, várostérség gazdasága** **A város, várostérség szolgáltatási mixe**	A hivatásforgalmi kerékpárút megléte ellenére nem csökken a gépjárművel érkező dolgozók száma.	Nő az ipari parkba kerékpárral érkezők száma.

	Szakági terület	Kockázat	Lehetőség
		Az éghajlatváltozás következtében tovább nő a hirtelen nagy mennyiségben lehulló, megoldatlan kezelésű csapadékvíz gyakorisága és a károkkal érintett városi területek nagysága	A város sikeresen kezeli az extrém időjárási jelenségek során lehullott nagy mennyiségű csapadékot.
		Nagy esőzések esetén a szennyvízhálózat telítődik és üzemzavar lép fel.	A csapadékvíz és szennyvíz elválasztása sikeresen megtörténik. A lehullott csapadékot újrahasznosítják.
		A zöldterületek és vízfelületek rendbetétele és gondozása nem történik meg.	A zöld területek és vízfelületek növekedése által javul a város klímája és levegőminősége.
		Szenzoros eszközök alkalmazása nem terjed el, ezáltal nem javul a közművek energiahatékonysága.	Szenzoros eszközök alkalmazásával távolról is pontos képet lehet alkotni a mérőóra állásáról és a fogyasztás mértékéről, kiszűrve így a jogosulatlan fogyasztókat vagy az esetleges csőtörést.
	Az épített környezet vizsgálata	A rendeltetésüket vesztett és kihasználatlan barnamezős területek megújítása nem valósul meg.	A kihasználatlan területek új funkcióval gazdagodnak, ezáltal javul a város arculata.
	Az önkormányzat(ok) gazdálkodása	A napelempark hiánya miatt a közintézmények energiaellátása továbbra is fosszilis energiahordozókon alapul.	A napelempark megépülésével a közintézmények energiaszükséglete belső erőforrásból biztosítható, csökkentve az energiafüggőséget és az épületek fenntartási költségeit.

	Szakági terület	Kockázat	Lehetőség
	Városi és várostérségi közlekedés	A közintézmények energetikai korszerűsítése nem folytatódik, fenntartási költségeik nőnek.	Önkormányzati épületek energetikailag megújulnak, csökkentve így az energiafogyasztást, az üzemeltetési költséget és a környezetterhelést.
		Az épületek fenntartása plusz költségeket jelent. Romlik a nyújtott szolgáltatás minősége.	Energetikai fejlesztések által az épületek fenntartási költségei tovább csökkenthetőek.
		A Pápát érintő vasútvonalak korszerűtlenné válnak, utasforgalmuk lecsökken.	A 10-es vasútvonal villamosítása megtörténik, a vasúti infrastruktúra fejlődik.
		A kerékpáros infrastruktúra kiépülése elmarad, a nem motorizált közlekedés népszerűsége csökken.	A kerékpárutak egységes hálózattá fejlődnek, a kerékpáros közlekedési módot választók aránya nő.
		Az újonnan kiépülő nyugati városrész tömegközlekedésbe való bekapcsoltságának mértéke nem javul. A közösségi közlekedés területi lefedettsége megfelelő, de a gyér járatszám miatt kihasználtsága alacsony.	A járatszám sűrítésével nő a tömegközlekedést választók aránya.
		A gyalogos közlekedést szolgáló infrastruktúra teljes körű felújítása nem történik meg, a külső városrészek járdáinak minősége tovább romlik.	Pápa gyalogosbarát várossá válik.
		A közösségi közlekedés járműállománya elavul, a buszok okozta környezeti szennyezés fokozódik.	A tömegközlekedés járműállománya megújul, elektromos buszokkal bővül.

	Szakági terület	Kockázat	Lehetőség
		Az önkormányzat továbbra is fosszilis meghajtású járműállományt használ.	Az önkormányzat tovább növeli a környezetbarát gépjárműveinek számát.
		A tömegközlekedésen kívül más közösségi közlekedési formával (sharing-rendszerrel) nem rendelkezik a város, ezért a személygépjárművek dominanciája megmarad.	Alternatív közlekedési eszközök megosztásán alapuló rendszer létesül a városban.
		A tömegközlekedést használók nem értesülnek időben a friss közlekedési információkról.	A fő buszmegállók digitális utastájékoztatási rendszerrel bővülnek.
		A helyi közösségi közlekedés nem biztosít korszerű szolgáltatást.	A jegy- és bérletváltás saját fejlesztésű applikáción keresztül is megoldható.
		Mozgásukban sérült vagy egyéb fogyatékossággal élő személyek közösségi és gyalogos közlekedése nem biztonságos.	Az esélyegyenlőség jegyében tovább nő az akadálymentesített átkelők száma. A város látássérülteket segítő közlekedésirányító rendszerrel bővül.
		A személygépkocsik számának további bővülése és az egyéni motorizált közlekedés nagy népszerűsége miatt állandósulnak a közlekedési problémák, a forgalmi dugók, a levegőszennyezések.	A személygépjárművet használók alternatív közlekedési módokra váltanak át.
		A közösségi közlekedés kihasználtsága tovább csökken, üzemeltetése jelentős kiadásokat eredményez.	A tömegközlekedést választók száma nő.

	Szakági terület	Kockázat	Lehetőség
		A háztartási szennyvízelvezetés nem történik meg, a szennyvíz a szabadba jut.	A közműolló zárul, minden háztartás szennyvízelvezetése biztosított.
		A felhasznált ivóvízmennyiség továbbra is nő.	A lakosság vízfogyasztásának mértéke mérséklődik. A helyiek tudatos vízfogyasztóvá válnak.
		A külterületek lakott épületeiben a lehullott csapadék kárt tesz.	A külterületek lakott részeinek vízelvezetése megtörténik.
		A város áramellátási hálózata nem képes kiszolgálni a város növekvő energiaigényét.	Takarékos energiahasználat miatt csökken a felhasznált árammennyiség.
		A város gázfogyasztása tovább nő.	A takarékos energiahasználat és a megújuló energiára való átállás miatt csökken a felhasznált gázmennyiség.
		A közvilágítás LED-technológiára való átállása nem történik meg.	A város teljes közvilágítása megújul, a régi lámpák LED-technológiájú lámpatestekre cserélődnek

6.5.1.4. Éghajlatváltozási reziliencia

Pápa térsége a mérsékelten meleg - mérsékelten száraz, illetve a mérsékelten meleg - száraz éghajlati körzetek határán fekszik. Pápa klimatikus adottságai közül legjelentősebb befolyásoló tényező a város táji fekvése és morfológiai adottságai. A város két egymástól karakteresen eltérő tájegység, a Dunántúli-középhegység, és a Kisalföld találkozásánál, a Pápa-Devecseri síkság elnevezésű kistájon fekszik. A városban és környékén az éves középhőmérséklet 10,5 °C, amely a Bakony szélárnyékának köszönhetően némiképp magasabb, mint Győr közvetlen környékén. Az évi közepes hőingás 22 °C, a napfénytartam évi összege 2000-2050 óra. A város térségében az északi, északnyugati szél jellemző, valamint a Marcal-völgye és a Pápai-síkság észak-déli nyitottságából adódóan a déli szelek is meglehetősen gyakoriak. Az évi átlagos szélsebesség 3-3,5 m/s körül alakul.

117. ábra Pápa helyzete az ország évi középhőmérsékletét mutató térképen

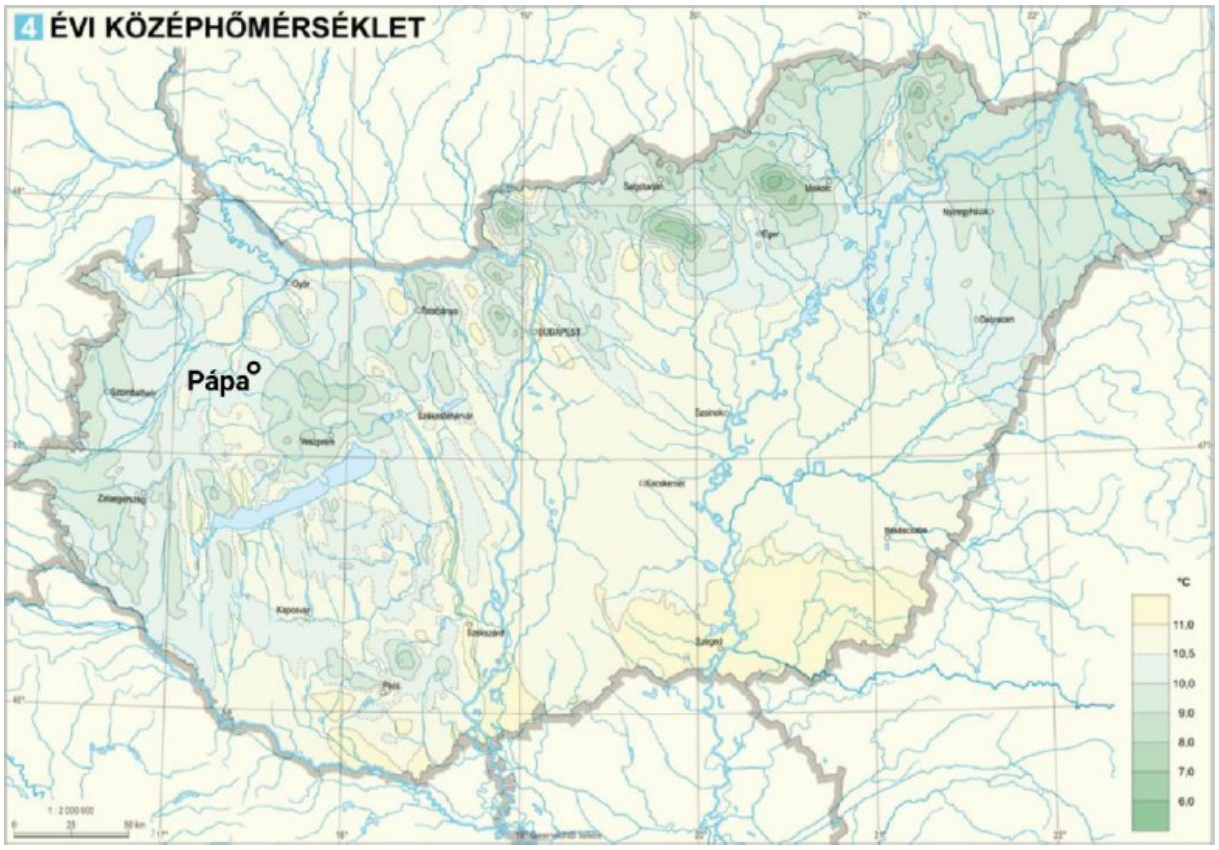

A globális és hazai trendekhez hasonlóan a megyében mérhető évi középhőmérséklet is emelkedést mutat mind éves, mind évszakos szinten. Az ALADIN-Climate regionális éghajlati modell a 2021-2050 közötti időszakban az évi középhőmérséklet +1,5 °C és +1,75 °C közötti emelkedését prognosztizálja, míg a 2071-2100 közötti időszakra vonatkozóan +3 °C és +3,25 °C közötti emelkedés várható Pápa térségében. A RegCM éghajlati modell mérsékeltebb, 2021-2050 vonatkozásában +0,5 °C és +1 °C, a 2071-2100 közötti időszakra +2,5 °C és +3 °C közötti emelkedést mutat. A geomorfológiai adottságokból adódóan a város térségébe betörő légtömegek éreztetik a hatásukat, ennek köszönhetően a klímamodellezések valamivel enyhébb átlaghőmérséklet emelkedést jeleznek a tágabb régiós trendeknél, rövid és hosszú távon egyaránt. A hőhullámos napok száma 10-12,5 nappal nőtt az 1981 és 2016 közötti időszakban. A hőhullámokkal szemben közepes kitettségű Pápa térsége; a hőhullámok emberi egészségre gyakorolt hatását illetően mérsékelt érzékenység, illetve a hőhullámok hatásaihoz való erős alkalmazkodóképesség jellemzi a várost a NATÉR besorolása alapján.

118. ábra Pápa helyzete az évi középhőmérséklet várható változását szemléltető térképeken

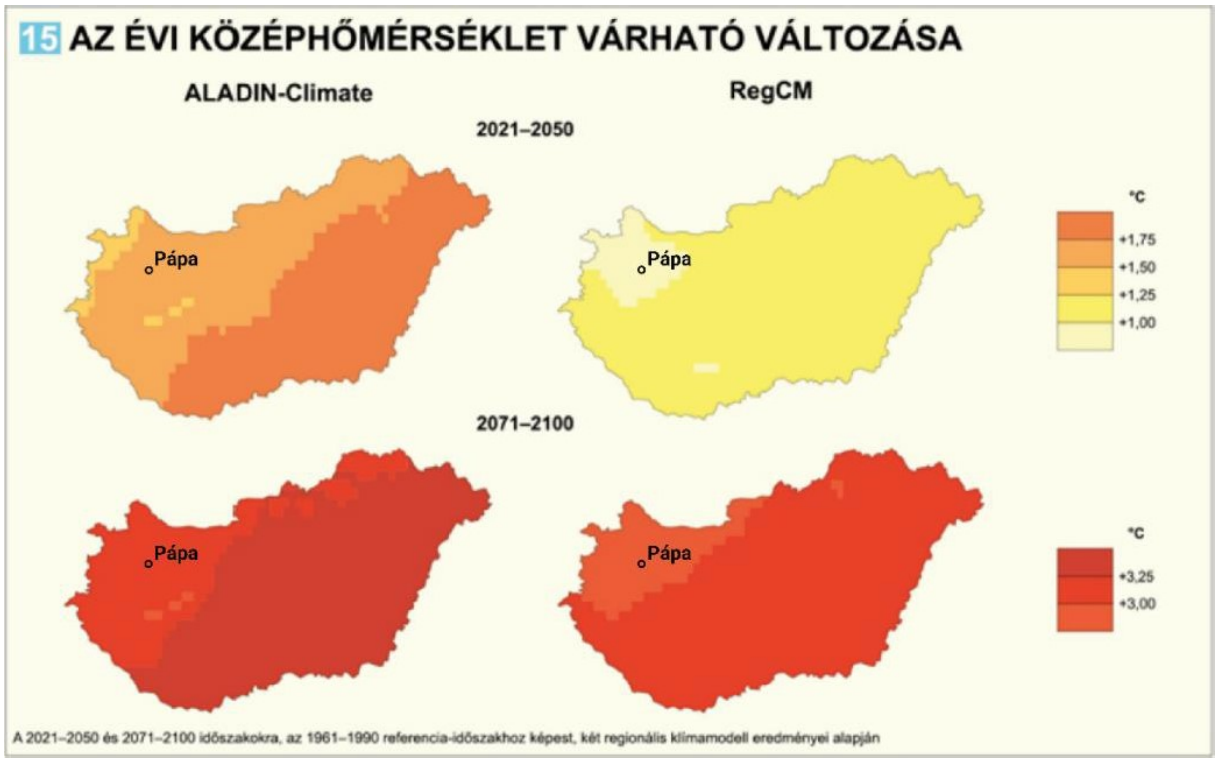

A csapadék évi összege 600 mm körül alakul Pápa térségében, amely magasabb érték az országos átlagnál (580 mm). Kedvező adottság, hogy a csapadék jelentős része a vegetáció szempontjából hasznos hónapokban (július, június, szeptember és a május), a tenyészidőben hullik le. A jövőben a különböző klimatikus modellek előrejelzései alapján a csapadék éven belüli eloszlásában átrendeződésre lehet számítani. Az ALADIN-Climate és RegCM modellek eredményei alapján a nyári és téli hónapokban a csapadék átlagos mennyiségének csökkenése várható a 21. század során, a tavaszi és őszi hónapok csapadékmennyiségének enyhe növekedése mellett. Egyre jellemzőbbé válik a rövid idő alatt, intenzíven, nagy mennyiségben (> 25-30 mm) lehulló csapadék. Ennek következtében a villámárvizek megjelenésének lehetőségével is számolnia kell a városnak. A klimatikus vízmérleg -75 mm és -25 mm között alakult, ilyen tekintetben a város térsége lényegesen kedvezőbb fekvésű a Kisalföld nyitott síksági tájainál. A 2021-2050 közötti időszakra további, -75 mm és -50 mm közötti vízmérleg-változást, míg a 2071-2100 közötti időszakra -175 mm és -150 mm közötti vízveszteséget prognosztizálnak a vizsgált klímamodellek.

119. ábra Pápa helyzete az ország évi csapadék összegét mutató térképen

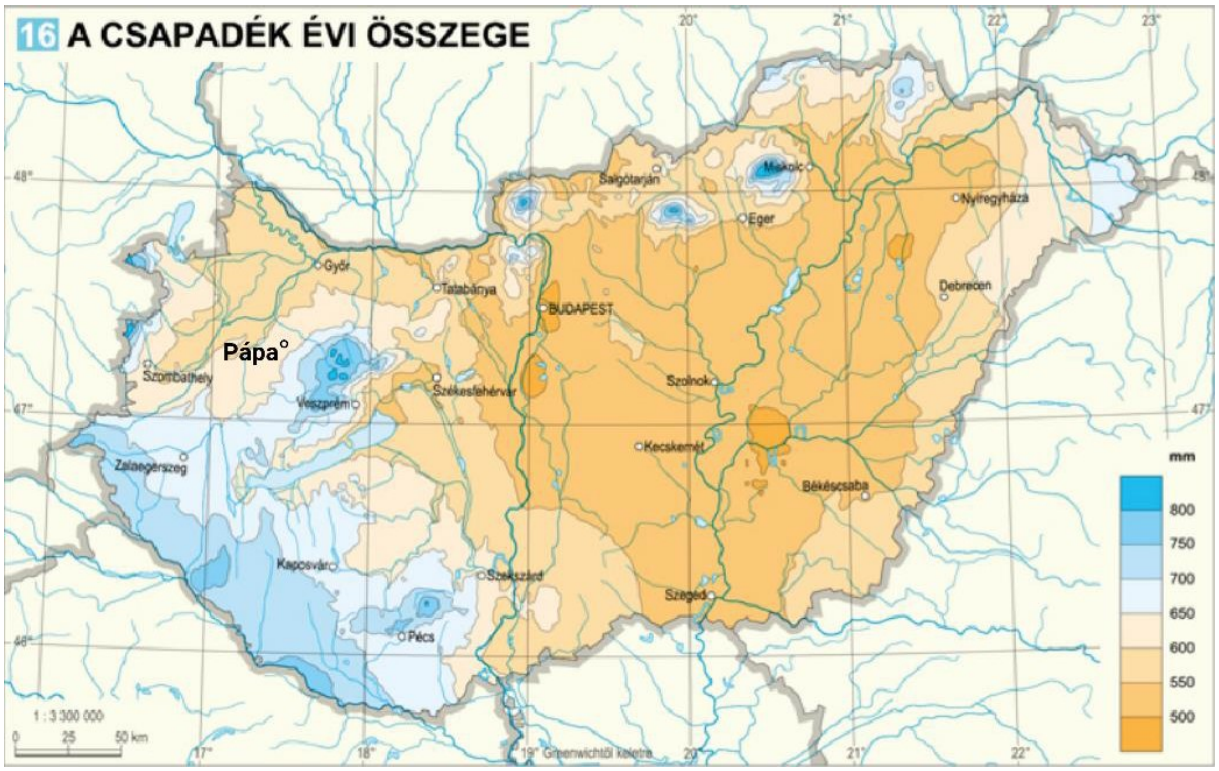

120. ábra Pápa helyzete az évszakos átlagos csapadékösszeg várható változását szemléltető térképeken

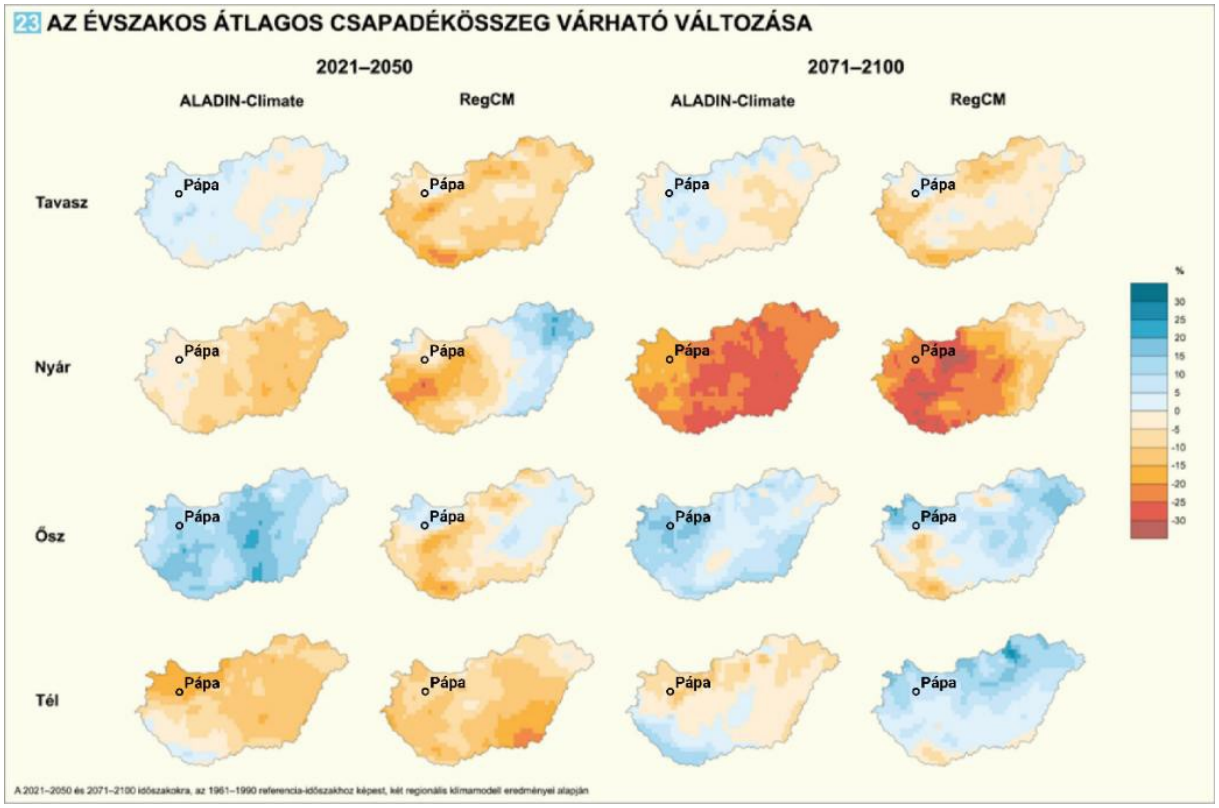

A település földrajzi elhelyezkedése kedvez a szélsőséges időjárási viszonyok, veszélyhelyzetek kialakulásának. A Kisalföld felé való nyitottság teret ad Kárpát-medencébe Nyugatról és Északról betörő (akár extrém időjárási körülményeket okozó) légtömegeknek. A térséget környezeti-fizikai szempontokból mérsékelt sérülékenység jellemzi a területhasznosításból fakadóan. Alacsony

kockázattal kell számolni az erdőtüzeket illetően, míg az aszályok esetében mérsékelt, a viharok kialakulását illetően magas szintű kockázat azonosítható.

121. ábra Pápa helyzete az évi átlagos szélsebességet, valamint uralkodó szélirányt mutató térképen

A beépítettség, a biológiailag aktív felületek kiterjedése, illetve a zöldterületek fásítottsága fontos tényezők a klimatikus változásoknak az életminőségre, az egyéni egészségre és a gazdasági produktivitásra gyakorolt negatív hatásainak mérséklése, illetve az azokkal szembeni ellenálló képesség szempontjából. Városi szinten átlagosan 30% a burkolt/beépített területek aránya, átlagosan 210 négyzetméterre jut 1 fa, míg a fátlan zöldterület a város területének 10%-át teszi ki. A város területén összesen 1 355 000 négyzetméter a biológiailag aktív felület kiterjedése.

72. táblázat A városi zöldfelületek és a beépítettség kulcsadatai

Mutató	**Érték**
Burkolt / beépített terület aránya a belterületen	30%
Fátlan zöldterületek aránya	10%
A zöldfelületek fásítottságának mértéke (átlagosan hány négyezetméterre jut egy fa)	210 négyzetméter
Biológiailag aktív felületek mérete	1 355 000 négyzetméter

Az Országos Légszennyezettségi Mérőhálózat keretein belül üzemeltetett automata és manuális mérőállomásokkal mérik a légszennyezettséget. Pápán 2 db manuális mérőpont található, ahol a nitrogén-dioxid szintet mérik. A hőmérsékleti viszonyoknak a városi lépték alatti jellemzői a környezeti paramétereket mérő szenzorok hiányában a Landsat 8 műhold felvételei alapján, az USGS

módszertanával számított felszínhőmérsékleti adatok által került feltérképezésre, egy meleg júniusi napra vonatkozóan. Helyi szinten különbségek állapíthatók meg a különböző ökológiai adottságú városrészek klímajellemzői között: a sűrűbben beépített, magasabb burkolati aránnyal rendelkező és járműforgalommal erősebben terhelt központi fekvésű területek és a lazábban beépített, kevésbé terhelt perifériák, valamint az erdős területekhez közeli külterületek között közel 20 °C -os eltérés is tapasztalható. A külterületek hőmérsékleti viszonyait vizsgálva meghatározó szempont a területek növényzettel való borítottsága. A hőmérséklet mérséklése és a város térségének biológiai produktivitása szempontjából egyaránt meghatározó terület az Öreghegy térsége, illetve a város délkeleti, Tapolcafő-környéki, a Bakony irányába húzódó szektora, amely fontos rekreációs területként is szolgál a lakosság számára. Szintén jelentős aktív zöldterületek a városmagtól északra, a reptér szomszédságában húzódó fás-erdős területek, illetve a város keleti, fás övezetekkel tarkított külterületei. A felszínhőmérsékleti térkép kiválóan szemlélteti a fátlan, nagy kiterjedésű szántóföldek, és az összefüggő erdősávok, vagy legalább fás övezetekkel is rendelkező szántók közötti markáns hőmérsékletkülönbséget. A magas felszínhőmérséklet ilyenformán nem kizárólag a belterületeket érintő kihívás. A város közigazgatási területén kívül a Magyar Honvédség Pápa Bázisrepülőtér emelhető ki, mint nagy kiterjedésű, környezeteténél lényegesen magasabb felszíni hőmérsékletű zóna.

122. ábra A felszíni hőmérsékletet szemléltető térkép Pápa területére vonatkozóan

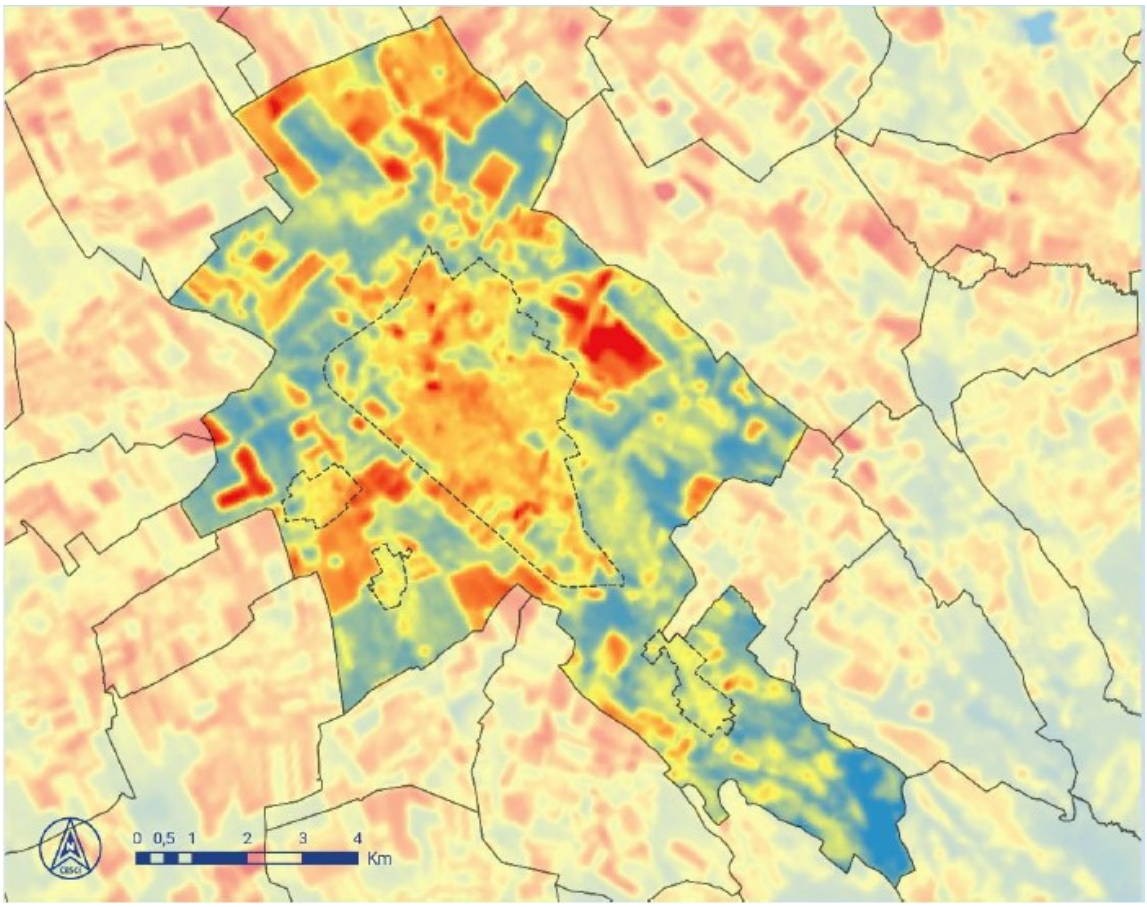

A belterületekre fókuszálva, a város beépítettségéből és struktúrájából adódóan helyenként magasabb felszíni hőmérséklet fordulhat elő. A város belső szövetéből következő mikroadottságok tetten érhetők a felszínhőmérsékleti vizsgálat segítségével. A nagy közúti forgalommal terhelt Veszprémi út, illetve a Jókai Mór utca mentén a fokozott környezeti terhelés és a sűrű beépítettségből adódóan egy magasabb felszínhőmérsékletű folyosó azonosítható be a Bocsor városrész és a

Belváros vonalában, északnyugat-délkeleti irányban. A vasútállomás környéke, és a belváros közvetlen közelében található ipari létesítmények (Pápa Hús Kft, Dunitalia Textilipari Kft.), illetve a Felsőváros kiskereskedelmi üzleteket és szolgáltatásokat koncentráló övezete (INTERSPAR Hipermarket környéke) jelentős „forró pontokként" jelennek meg a város szövetében, közel 40 °C-os felszíni hőmérséklettel. A belváros magas beépítésű övezeteiben szintén megfigyelhető a magasabb települési felszínhőmérséklet, a városi hősziget létrejöttének köszönhetően. A belváros meghatározó zöldfelülete az Erzsébet liget és a Várkert, amelyek a rekreációs funkciójuk mellett a városi hőmérséklet mérséklése szempontjából is létfontosságúak, környezetüknél 10-15 °C-kal alacsonyabb felszíni hőmérséklettel. Kisebb kiterjedésű, de hasonlóan hűvös, zöld térszíne a városnak a jelentős környezeti terheléssel sújtott zónában található Schwenzel-rét. Ezeknek a városi zöldfelületeknek a fenntartása és bővítése stratégiai jelentőségű a város hőhullámokkal szembeni ellenállóképességének növelése szempontjából.

6.5.1.5. Az elmúlt 5-7 évben történt zöld, energetikai, klímaalkalmazkodást segítő intézkedések és beavatkozások bemutatása a városban, a zöld szempontok érvényesítésének eszközei, vizsgált indikátorok

A zöld szempontok érvényesítésének eszközeit a város stratégiái és akciótervi dokumentumai adják, amelyek folyamatos felülvizsgálata biztosítja, hogy egymással összhangban legyenek. Az önkormányzati beruházások előkészítése során kötelező a beruházásnak megfelelnie ezen dokumentumoknak, az előkészítést a leírt szempontok és módszerek szerint végzik. A beruházások előkészítése során a beruházásoknak az alábbiakhoz kellett illeszkedniük, amelyek biztosították a zöld szempontok érvényesülését:

- Pápa Város Települési Környezetvédelmi Programja
- Pápa Város Településszerkezeti Terve
- Fenntartható Energia- és Klímaakcióterv (SECAP)
- Pápa Város Integrált Településfejlesztési Stratégiája

Önkormányzati megvalósítású projektek:

73. táblázat Az önkormányzat által megvalósított, tervezett és javasolt adaptációs és hatásmérséklő intézkedése (forrás: www.palyazat.gov.hu)

Pályázati felhívás azonosítója és neve	A projekt címe	Végrehajtási időkeret		Vizsgált indikátorok
		Kezdés	Befejezés	
TOP-3.1.1-16-VE1 - Fenntartható települési közlekedésfejlesztés	Közlekedésfejlesztés Pápán az Igaltól a Felsővárosig	2017	2022	-
TOP-1.4.1-16-VE1 - A foglalkoztatás és az életminőség javítása	A Napsugár Bölcsőde infrastrukturális fejlesztése Pápán	2017	2022	-

Pályázati felhívás azonosítója és neve	A projekt címe	Végrehajtási időkeret		Vizsgált indikátorok
		Kezdés	Befejezés	
családbarát, munkába állást segítő intézmények, közszolgáltatások fejlesztésével				
TOP-2.1.2-16-VE1 - Zöld város kialakítása	Zöld város II. ütem	2017	2023	-
TOP-3.2.1-15-VE1 - Önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése	Pápa város közintézményeinek energetikai korszerűsítése a fenntarthatóság jegyében	2017	2020	-
TOP-2.1.1-15-VE1 - Barnamezős területek rehabilitációja	Felhagyott ipari-szolgáltató peremterület környezeti rehabilitációja	2017	2021	-
TOP-4.1.1-15-VE1 - Egészségügyi alapellátás infrastrukturális fejlesztése	Korszerű intézményi környezet kialakítása a Huszár lakótelepen, az egészségügyi alapellátás számára	2017	2018	-
TOP-3.1.1-15-VE1 - Fenntartható települési közlekedésfejlesztés	Fenntartható közlekedésfejlesztés Pápán	2017	2021	-
TOP-2.1.2-15-VE1 - Zöld város kialakítása	Történelmi angolpark funkcióbővítő megújítása az Esterházy-kastély környezetében	2017	2022	-
TOP-4.2.1-15-VE1 - Szociális alapszolgáltatások infrastruktúrájának bővítése, fejlesztése	Szociális alapszolgáltatások fejlesztése Pápán	2017	2020	-

Pályázati felhívás azonosítója és neve	A projekt címe	Végrehajtási időkeret		Vizsgált indikátorok
		Kezdés	Befejezés	
TOP-1.1.3-15_VE1 - Helyi gazdaságfejlesztés	A pápai városi piac fejlesztése	2017	2019	-
TOP-1.1.1-15_VE1 - Ipari parkok, iparterületek fejlesztése	A Pápai Ipari Park infrastruktúrájának fejlesztése	2017	2021	-
TOP-1.4.1-19-VE1 - Bölcsődei férőhelyek kialakítása, bővítése	A családbarát munkába állát segítő korszerű intézményi környezet kialakítása a Külső-Várkertben	2020	2022	Újonnan létrehozott, 0-3 éves gyermekek elhelyezését biztosító férőhelyek száma: 14 fő Fejlesztett, 0-3 éves gyermekek elhelyezését biztosító férőhelyek száma: 84 fő
TOP-2.1.3-15-VE1 - Települési környezetvédelmi infrastruktúra-fejlesztések	Pápa Ady és Tapolca sétány területén csapadékvíz csatorna építése	2021	2023	Bel- és csapadék-vízvédelmi létesítmények hossza: 800 m

Nem önkormányzati megvalósítású projektek:

74. táblázat A településen megvalósított, tervezett és javasolt adaptációs és hatásmérséklő intézkedések (forrás: www.palyazat.gov.hu)

Pályázati felhívás azonosítója és neve	A projekt címe	Végrehajtási időkeret		Vizsgált indikátorok
		Kezdés	Befejezés	
TOP-7.1.1-16 - Kulturális és közösségi terek infrastrukturális fejlesztése és helyi közösségszervezés a városi helyi közösségi fejlesztési stratégiához kapcsolódva	Pápa város kulturális fejlesztéséért helyi közösség megalapítása és működtetése	2017	2022	nincs adat
TOP-1.4.1-15-VE1 - A foglalkoztatás és az életminőség javítása családbarát, munkába állást segítő intézmények, közszolgáltatások fejlesztésével	Vidám Bölcsi Aprófalván	2017	2020	nincs adat
KEHOP-5.2.3-16 - Egyházak épületenergetikai fejlesztései megújuló energiaforrás hasznosításának lehetőségével	Dunántúli Református Egyházkerület konzorciuma épületeinek energetikai felújítása	2017	2019	nincs adat
KEHOP-5.2.3-16 - Egyházak épületenergetikai fejlesztései megújuló energiaforrás hasznosításának lehetőségével	A Veszprémi Főegyházmegye oktatási intézmények épületenergetikai korszerűsítése	2017	2017	nincs adat
KEHOP-5.2.11-16 - Fotovoltaikus rendszerek kialakítása központi költségvetési szervek részére	A Pápai Szakképzési Centrum tagintézményein fotovoltaikus rendszerek kialakítása	2017	2020	nincs adat

Pályázati felhívás azonosítója és neve	A projekt címe	Végrehajtási időkeret		Vizsgált indikátorok
		Kezdés	Befejezés	
KEHOP-5.2.10-16 - Költségvetési szervek pályázatos épületenergetikai fejlesztései	A Batthyány Lajos Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Szakképző Iskola és Kollégium épületének energetikai korszerűsítése	2017	2018	nincs adat
KEHOP-5.2.10-16 - Költségvetési szervek pályázatos épületenergetikai fejlesztései	Türr István Kollégium energetikai felújítása	2018	2020	nincs adat
GINOP-6.2.7-20 - Ágazati képzőközpontok infrastrukturális és szakmai felkészítése az új szakképzési struktúrára	Ágazati képzőközpont létrehozása a Pápai Szakképzési Centrumban	2021	2023	nincs adat
GINOP-4.1.4-19 - Megújuló energia használatát, energiahatékonyság növelését célzó épületenergetikai fejlesztések támogatása	Megújuló energia fejlesztés a Bálint és Társa Szolgáltató Bt-nél	2020	2021	nincs adat
GINOP-4.1.4-19 - Megújuló energia használatát, energiahatékonyság növelését célzó épületenergetikai fejlesztések támogatása	Napelemes rendszer telepítése a "Concordia-Trans" Kft. székhelyén	2021	2022	nincs adat
GINOP-4.1.4-19 - Megújuló energia használatát, energiahatékonyság növelését célzó épületenergetikai fejlesztések támogatása	Napelemes fejlesztés a Meister-Holz Kft. székhelyén	2020	2020	nincs adat

Pályázati felhívás azonosítója és neve	A projekt címe	Végrehajtási időkeret		Vizsgált indikátorok
		Kezdés	Befejezés	
GINOP-4.1.4-19 - Megújuló energia használatát, energiahatékonyság növelését célzó épületenergetikai fejlesztések támogatása	Napelemes rendszer telepítése az "AUTÓ-NEXUS" Kft. Pápa, Külső Veszprémi út 52. szám alatti telephelyén	2021	2022	nincs adat
GINOP-4.1.4-19 - Megújuló energia használatát, energiahatékonyság növelését célzó épületenergetikai fejlesztések támogatása	Megújuló energia használatát célzó fejlesztés a BÖLLÉR KFT székhelyén.	2020	2020	nincs adat
GINOP-4.1.4-19 - Megújuló energia használatát, energiahatékonyság növelését célzó épületenergetikai fejlesztések támogatása	Napelemes rendszer telepítése a Császár Kft. Pápa, Komáromi u 5. sz. alatti telephelyén	2021	2021	nincs adat
GINOP-4.1.4-19 - Megújuló energia használatát, energiahatékonyság növelését célzó épületenergetikai fejlesztések támogatása	Napelemes rendszer telepítése a Császár Kft. Pápa, Külső-Veszprémi út 49. sz. alatti telephelyén	2020	2020	nincs adat
GINOP-4.1.4-19 - Megújuló energia használatát, energiahatékonyság növelését célzó épületenergetikai fejlesztések támogatása	Napelemes rendszer telepítése a „Két Kör” Kft. pápai telephelyén	2021	2021	nincs adat

Pályázati felhívás azonosítója és neve	A projekt címe	Végrehajtási időkeret		Vizsgált indikátorok
		Kezdés	Befejezés	
GINOP-4.1.4-19 - Megújuló energia használatát, energiahatékonyság növelését célzó épületenergetikai fejlesztések támogatása	Napelemes rendszer telepítése a KÖRGYŰRŰ-2001 Kft.-nél	2020	2022	nincs adat
GINOP-4.1.4-19 - Megújuló energia használatát, energiahatékonyság növelését célzó épületenergetikai fejlesztések támogatása	Napelemes rendszer telepítése a Makrancos Lakás Kft.-nél	2021	2021	nincs adat
GINOP-4.1.4-19 - Megújuló energia használatát, energiahatékonyság növelését célzó épületenergetikai fejlesztések támogatása	Energetikai korszerűsítés a NO B-30 Kft. Pápai telephelyén	2020	2021	nincs adat
GINOP-4.1.4-19 - Megújuló energia használatát, energiahatékonyság növelését célzó épületenergetikai fejlesztések támogatása	Napelemes rendszer telepítése a Perint Kft. pápai telephelyén	2021	2022	nincs adat
GINOP-4.1.4-19 - Megújuló energia használatát, energiahatékonyság növelését célzó épületenergetikai fejlesztések támogatása	Napelemes rendszer telepítése a Gambrinus étterem villamos energia ellátására	2021	2022	nincs adat

Pályázati felhívás azonosítója és neve	A projekt címe	Végrehajtási időkeret		Vizsgált indikátorok
		Kezdés	Befejezés	
GINOP-4.1.3-19 - Napelemes rendszer telepítésének támogatása mikro-, kis- és középvállalkozásoknak	Napelemes rendszer telepítése	2020	2021	nincs adat
GINOP-4.1.3-19 - Napelemes rendszer telepítésének támogatása mikro-, kis- és középvállalkozásoknak	Napelemes rendszer telepítésének támogatása az ALMÁDI BORKERT Kft.-nél	2019	2021	nincs adat
GINOP-4.1.3-19 - Napelemes rendszer telepítésének támogatása mikro-, kis- és középvállalkozásoknak	14,72 Kwp-s napelemrendszer telepítése az ELEKTHERMAX Nagykonyhai Kft.-nél	2020	2020	nincs adat
GINOP-4.1.3-19 - Napelemes rendszer telepítésének támogatása mikro-, kis- és középvállalkozásoknak	Napelemes rendszer telepítése az Utánfutó és Gumicentrum Kft. telephelyén	2019	2020	nincs adat
EFOP-4.1.8-16 - A könyvtári intézményrendszer tanulást segítő infrastrukturális fejlesztései	A pápai Jókai Mór Városi Könyvtár tanulást segítő infrastrukturális fejlesztése	2017	2019	nincs adat
EFOP-4.1.3-17 - Az állami fenntartású köznevelési intézmények tanulást segítő tereinek infrastrukturális fejlesztése	Tanulási környezet javítása a Pápai Weöres Sándor Általános Iskolában	2017	2018	nincs adat

Pályázati felhívás azonosítója és neve	A projekt címe	Végrehajtási időkeret		Vizsgált indikátorok
		Kezdés	Befejezés	
GINOP_PLUSZ-1.3.1-21 - „Zöld Nemzeti Bajnokok" – A zöldgazdaság területén működő mikro-, kis- és középvállalkozások technológiafejlesztésének támogatása	Az Ökosys Zrt. környezetbarát kapacitásbővítő beruházása éltalpas papírzacskók és evőeszköz-szettek	2022	2024	nincs adat
VP-4.1.6-17 - Mezőgazdasági- és feldolgozó üzemek energiahatékonyságának javítása	Bakonyszombathelyi sertéstelep energiahatékonysági fejlesztése	2019	2019	nincs adat

75. táblázat A településen megvalósított, tervezett és javasolt adaptációs és hatásmérséklő intézkedések (forrás: www.palyazat.gov.hu)

Pályázati felhívás azonosítója és neve	Támogatott projektek száma (db)
VP-11.1.-21 - Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása	12
VP-10.2.1-1-15 - A védett őshonos és veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajták genetikai állományának in situ megőrzése	2
VP-8.1.1-16 - Erdősítés támogatása	10
VP-6.1.1-16 - A fiatal mezőgazdasági termelők számára nyújtott induló támogatás	1
VP-4.4.1-16 - Élőhelyfejlesztési célú nem termelő beruházások	1
VP-8.6.2-16 - Erdei termelési potenciál mobilizálását szolgáló tevékenységek	13
VP-8.4.1-15 - Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok helyreállítása	1

6.5.1.6. Célok megfogalmazása és rendszerezése

A városi zöld átállás komplex célrendszere a városi karbonsemlegességi cél elérését szolgálja. Ennek kidolgozása az FVS elkészítésére jelenleg nyitva álló időkereten túlmutató feladat, és az érintettek széleskörű bevonásával, egyeztetéseivel valósulhat meg. Ezen megfontolások mentén az FVS részeként egy előzetes célrendszer kerül kidolgozásra az előkészítő részben szereplő állításokra támaszkodva. Az alábbiakban az egyes városi zöld átállási célkitűzésekhez rendelt beavatkozási irányokon felül a zöld átállási menetrend részét képezik, annak teljes célrendszerét áthatják és támogatják a szoft jellegű, szemléletformáló és a zöld átálláshoz szükséges szervezeti intézkedések.

Célok:

Az zöld átállás menetrend részletesebb kidolgozása szükséges a finanszírozási keretrendszer megalapozásához. A célrendszer megfelelő, ahhoz illeszthetőek a feltárt problémák megoldását szolgáló projekt típusok:

76. táblázat A zöld átálláshoz kapcsolódó célok és beavatkozások kivonata

Szempont	Városi zöld átállási célkitűzés
Az éghajlatváltozás mérséklése	**Z1: Az erőforrás-gazdálkodás hatékonyságának növelése**
Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás	**Z2: A város adaptációs képességének erősítése a klímaváltozás hatásaival szemben**
A vízi erőforrások fenntartható használata és védelme	**Z3: A városi vízmenedzsment hatékonyságának növelése**
A körforgásos gazdaságra való áttérés	**Z4: A körforgásos alkalmazásának ösztönzése**
A szennyezés megelőzése és csökkentése	**Z5: A nem motorizált közlekedési módok támogatása**
A biológiai sokféleség és az ökoszisztémák védelme és helyreállítása	**Z6: A biológiailag aktív zöldfelületek védelme, bővítése**

Megújult a Lipcsei Charta, az ún. Városi Partnerségek keretében akciótervek kerülnek kidolgozásra, 2019-ben létrejött az Európai Zöld megállapodás, fókuszban van a digitális átállás. **Európa célul tűzte ki, hogy 2050-re karbonsemlegessé válik, az Európai Klímatörvény elfogadás előtt áll.**

A zöld és klíma céloknak való megfelelés kizárólag az önkormányzatok együttműködésével valósítható meg, lévén a legnagyobb kibocsátók nemzetközi összehasonlításban is a települések. Méretük és népsűrűségük okán a városok rendelkeznek a legnagyobb ökológiai lábnyommal, és az FVS tervezése során a zöld átállás és a körforgásos gazdaság szempontjait figyelembe véve **kell a következő évtizedek fejlődési irányait kijelölni.**

A **Nemzeti Tiszta Fejlődési Stratégia keretében Magyarország 2050-re klímasemlegességet céloz meg, azaz az ÜHG kibocsátások és nyelők egyensúlyát.** Alapelvek: az ÜHG kibocsátásokat 1990-hez képest 95%-kal tervezik csökkenteni 2050-ig, a fennmaradó 5% megkötése a nyelőkapacitások fejlesztése (erdészet) révén valósulhat meg. Mindennek a becsült költsége 2050-ig összesen kb. 50 ezer Mrd Ft, vagyis 30 évre éves szinten a GDP 2-2,5%-a.

Ennek az elvárásnak a teljesítése az önkormányzati szektor bevonásával történhet meg, az önkormányzat kohézív, koordináló szerepe a záloga a városi zöld átállásnak.

Pápa Város Önkormányzata Fenntartható Energia- és Klímaakcióterve alapján készült kibocsátási leltár, amelyhez képest vizsgálnunk kell a város klímasemlegességének elérését. Ehhez az üvegházhatású gázkibocsátás mutatót kell nullára csökkenteni. Ez többféle módon elérhető, amelyhez egy lehetséges 2050-es célt vázoltunk fel:

77. táblázat Modellszámítás a 2050-es klímasemlegesség eléréséhez szükséges intézkedések mértékére

Szén-dioxid-kibocsátás [t] / kibocsátás szén-dioxid-egyenértékben [t]	**2015-ös tCO2/év**	**2050-es célhoz a változás**	**2050-es cél tCO2/év**
ÉPÜLETEK, BERENDEZÉSEK/LÉTESÍTMÉNYEK ÉS IPAR			
Önkormányzati épületek, berendezések/létesítmények	176	-100%	0
Szolgáltató (nem önkormányzati) épületek, berendezések/létesítmények	918	-100%	0
Lakóépületek	35494	-75%	8874
Közvilágítás	346	-60%	138
Ipar	5506	-90%	551
Részösszesen:	***42 441***		***9 563***
KÖZLEKEDÉS			
Önkormányzati flotta	40	-100%	0
Tömegközlekedés	634	-100%	0
Magáncélú és kereskedelmi szállítás	23596	-95%	1180

Szén-dioxid-kibocsátás [t] / kibocsátás szén-dioxid-egyenértékben [t]					**2015-ös tCO2/év**	**2050-es célhoz a változás**	**2050-es cél tCO2/év**
Részösszesen:					***24 271***		***1 180***
Kibocsátás összesen:					**66 711**		**10 742**
ELNYELŐ FELÜLETEK FEJLESZTÉSE							
Megvalósult 60 ezer facsemete ültetése	60000	db	0,006	tCO_2/ év/fa	360	0%	360
OTrT Erdőtelepítésre javasolt terület övezete (hektár):	1720,1	ha	9	tCO_2/ év/ha		65%	10062
Külterületi út menti fásítás	44000	db	0,006	tCO_2/ év/fa		100%	264
Lakóingatlanok területén többet fásítás	4000	db	0,008	tCO_2/ év/fa		100%	32
Parkosított területek növelése	2	ha	12	tCO_2/ év/ha		100%	24
Elnyelés összesen:							**10 742**
ÜHG kibocsátások és nyelők egyensúlya:							**0**

A 2050-re elvárt klímasemlegesség elérése három elem kombinációjával lehetséges:

- kibocsátás csökkentés,
- fosszilis energiahordozó kiváltása,
- elnyelő felület növelése.

A 2050-es klímasemlegességi cél csak drasztikus lépésekkel érhető el, ahogy azt a fenti táblázat százalékos mértékei mutatják.

A közlekedés ÜHG kibocsátás csökkentésére korlátozott hatása van a városnak, ott elsősorban az uniós és hazai szabályzás és a piac hatására 2050-re kialakuló kedvező járműállományt becsültünk, amely 95%-ban klímasemleges és az üzemanyaga is megújuló forrásból származik, amely cél a belsőégésű motorok gyártásának és forgalmazásának betiltásával elérhető lehet. **Az önkormányzat az alábbiakban járulhat hozzá ezen cél elősegítéséhez:**

- **saját flotta ÜHG semlegessége,**

- **kerékpáros infrastruktúra fejlesztése,**
- **gyalogos infrastruktúra fejlesztése,**
- **autó megosztó szolgáltatások betelepülésének ösztönzése,**
- **szemléletformálás,**
- **földhős fűtés-hűtés ösztönzésével az ingatlan fenntartást szolgáló napelemes rendszerek helyett közlekedési célú napelemes rendszerek számára hely teremtése az ingatlanok tetőfelületein,**
- **parkolóknál, ahol nincs jelentős fa mennyiség, vagy kisnövésű fák vannak napelemek telepítése tárolóval és töltővel.**

Monitoring mutatók

A megújuló energiatermelési adatok többsége nehezen mérhető, a napelemek esetében az inverterek leolvasásával mérhetőek direkt módon. A hőszivattyú rendszerek fogyasztása almérő telepítése esetén mérhető (bizonyos teljesítmény felett ez kötelező), vagy H-tarifás mérés esetén. Emiatt a monitoring mutatóknál a földgáz és az elektromos mérési adatokkal számolunk. Az elfogyasztott összes elektromos energia a vételezett energia, amelyet csökkentett a mérőóra mögött hasznosult napelemes, szélkerekes termelés mennyisége, azonban a mérőóra mögött nem hasznosult kitáplált mennyiséget nem tartalmazza. A kitáplált mennyiséget szintén méri az óra. Visszwattos energiatároló nélküli rendszerek esetében nincs kitáplálás, az óra mögött el nem fogyasztott energia elvész. Az energia tárolóval ellátott rendszerek növelik a mérőóra mögött megtermelt megújuló energia helybeni hasznosítását.

Az inverterek mérési adataival nem rendelkeznek az elektromos hálózati engedélyes szolgáltatók, az országos adatok elsősorban a beépített inverterek teljesítményéből kalkulált adatok. Az elektromos hálózati engedélyes szolgáltatók kizárólag a hálózatra kitáplált energia adattal rendelkeznek.

A mérőórák méréséből az adott ingatlan energiamérlege megállapítható, ha a fogyasztott összes hálózati energiával azonos a kitáplált energia mennyisége, akkor klímasemleges az épület és a benne üzemelő technológia is.

Monitoring mutatók és mérésük:

78. táblázat Monitorig mutatók és mérésük

Mutató	Mennyiségi értéke	Mérés módja	Adat forrása
Parkosított terület nagysága	m^2	Tulajdoni lap, vegyes használatú terület esetén területmérés	Önkormányzati vagyonnyilvántartás
Új utcai fatelepítés	db	Pápai Városfejlesztő Társaság Kft. által mért adat	Pápai Városfejlesztő Társaság Kft.
Új külterületi út menti fatelepítés	db	Pápai Városfejlesztő Társaság Kft. által mért adat	Pápai Városfejlesztő Társaság Kft.
Erdő terület növekedése (kataszter)	ha	OTrT felülvizsgálatakor TEIR-be bekerül az erdőkataszter alapján	TEIR
Önkormányzati intézmények éves primer energiafogyasztása	kWh	Okos mérés adatküldése, és normál mérők leolvasása	PANDA energiamenedzsment szoftvert
Önkormányzati intézmények éves kitáplált megújuló energiatermelése	kWh	Okos mérés adatküldése, és normál mérők leolvasása	PANDA energiamenedzsment szoftvert
Önkormányzati többségi tulajdonú gazdasági társaságok éves primer energiafogyasztása	kWh	Okos mérés adatküldése, és normál mérők leolvasása	PANDA energiamenedzsment szoftvert
Önkormányzati többségi tulajdonú gazdasági társaságok kitáplált éves megújuló energiatermelése	kWh	Okos mérés adatküldése, és normál mérők leolvasása	PANDA energiamenedzsment szoftvert
Közvilágítás éves energiafogyasztása	kWh	Hálózati engedélyes által mért számlán szereplő adat	PANDA energiamenedzsment szoftvert

Mutató	Mennyiségi értéke	Mérés módja	Adat forrása
Lakosság és közületek éves primer energiafogyasztása	kWh	SECAP átfogó felülvizsgálatakor mért adatok	Hálózat üzemeltető (hálózati engedélyes) vagy a Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal adatszolgáltatása
Lakosság és közületek éves kitáplált megújuló energiatermelése	kWh	SECAP átfogó felülvizsgálatakor mért adatok	Hálózat üzemeltető (hálózati engedélyes) vagy a Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal adatszolgáltatása
Tisztított ivóvíz és értékesített mennyiség éves különbözete	m^3	Szolgáltató által mért adatok	Szolgáltató adatszolgáltatása
Tisztított szennyvíz és értékesített mennyiség éves különbözete	m^3	Szolgáltató által mért adatok	Szolgáltató adatszolgáltatása
Önkormányzati gépjárműflotta üzemanyag éves fogyasztása	l	Üzemanyag vásárlás nyilvántartása	Önkormányzati intézmények, gazdasági társaságok adatszolgáltatása
Helyi tömegközlekedés üzemanyag éves fogyasztása	l	Üzemanyag vásárlás nyilvántartása	Helyi közszolgáltató adatszolgáltatása
Lakosságtól elszállított települési hulladék	t	Közszolgáltatói mérés	TEIR
Lakosságtól elkülönített gyűjtéssel elszállított települési hulladék, egy lakosra	t	Közszolgáltatói mérés	TEIR
Lakosságtól elszállított települési hulladék aránya	%	Közszolgáltatói mérés	TEIR
Belvíztározók, záportározók kapacitás növekedése	m^3	Műszaki átadás-átvétel	Önkormányzati intézmények, gazdasági társaságok adatszolgáltatása

Mutató	Mennyiségi értéke	Mérés módja	Adat forrása
Önkormányzati intézmények, önkormányzati tulajdonú gazdasági társaságok által üzemeltetett ingatlanokon telepített zárt öntözési célú csapadékvíz tároló	m^3	Műszaki átadás-átvétel	Önkormányzati intézmények, gazdasági társaságok adatszolgáltatása
Árvízvédelmi intézkedésekkel érintett lakosság	fő	Műszaki átadás-átvétel	Városfejlesztési Osztály
Támogatott célzott kerékpáros infrastruktúra növekedése	km	Műszaki átadás-átvétel	TEIR, Városfejlesztési Osztály
Szemléletformálással elért lakosok száma	fő	Jelenléti ívek	Városfejlesztési Osztály

A zöld átállás Pápa város közigazgatási területére terjed ki, amely alól kizárólag az ivóvíz és szennyvíz adatok képeznek kivételt. Az ivóvízellátást és szennyvízelvezetést- tisztítást végző víziközmű szolgáltató térségi rendszert üzemeltet, így Pápa területén található tisztítóművek sem csak Pápát látják el.

6.5.1.7. A zöld fejlesztések beavatkozási területeinek meghatározása

Az önkormányzat 2021-2027-es időszakot érintő beavatkozások:

79. táblázat Az önkormányzat 2021-2027-es időszakot érintő beavatkozásai

Szempont	Városi zöld átállási célkitűzés	Beavatkozási irány	Projekt típus	Projekt típus környezeti hatása	Projektek	Előkészítettség	Szoft elemek	Beavatkozás szereplői	megtakarítás/megtérülő tevékenység tartalom
Az éghajlat-változás mérséklése	Z1: Az erőforrás-gazdálkodás hatékonyságának növelése	B1: Közintézmények energetikai fejlesztése: épületszigetelés, nyílászáró csere, hűtési-fűtési rendszerek felújítása.	Energia hatékonyság növelése, megújuló energia alkalmazása	Pozitív: a projekt hatására csökken az épület éves ÜHG kibocsátása	P2.V1: A Pápa Városi Óvodák Fáy lakótelepi tagóvodájának és a Szivárvány tagóvodájának energetikai korszerűsítése (FÁY-E)	Projekt ötlet szintjén van.	Képzési anyag kidolgozása és képzés tartása épülethasználók részére.	Pápa Város Önkormányzata	Energia és karbantartási költség megtakarítást tartalmaz
Az éghajlat-változás mérséklése	Z1: Az erőforrás-gazdálkodás hatékonyságának növelése	B1: Közintézmények energetikai fejlesztése: épületszigetelés, nyílászáró csere, hűtési-fűtési rendszerek felújítása.	Energia hatékonyság növelése, megújuló energia alkalmazása	Pozitív: a projekt hatására csökken az épület éves ÜHG kibocsátása	P2.V2: A Várkertfürdő energetikai korszerűsítése (VÁRKERT)	Projekt ötlet szintjén van.	Képzési anyag kidolgozása és képzés tartása épülethasználók részére.	Pápai Termálvíz-hasznosító Zrt.	Energia és karbantartási költség megtakarítást tartalmaz
Az éghajlat-változás mérséklése	Z1: Az erőforrás-gazdálkodás hatékonyságának növelése	B1: Közintézmények energetikai fejlesztése: épületszigetelés, nyílászáró csere, hűtési-fűtési rendszerek felújítása.	Energia hatékonyság növelése, megújuló energia alkalmazása	Pozitív: a projekt hatására csökken az épület éves ÜHG kibocsátása	P2.V3: A Pápa Városi Óvodák Huszár lakótelepi székhelyének és Nátuskerti tagóvodájának energetikai korszerűsítése (HUSZÁR-E)	A projekt keretében megvalósuló fejlesztések kijelölésre kerültek, a szükséges források rendelkezésre állnak. A Huszár lakótelepi és a Nátuskerti óvodák tartaléklistán szerepelnek, így előkészítettségük kevésbé élvez prioritást.	Képzési anyag kidolgozása és képzés tartása épülethasználók részére.	Pápa Város Önkormányzata	Energia és karbantartási költség megtakarítást tartalmaz
Az éghajlat-változás mérséklése	Z1: Az erőforrás-gazdálkodás hatékonyságának növelése	B1: Közintézmények energetikai fejlesztése: épületszigetelés, nyílászáró csere, hűtési-fűtési rendszerek felújítása.	Energia hatékonyság növelése, megújuló energia alkalmazása	Pozitív: a projekt hatására csökken az épület éves ÜHG kibocsátása	P3.V3: A Pápa Városi Óvodák Fáy lakótelepi tagóvodájának és a Szivárvány tagóvodájának infrastrukturális fejlesztése (FÁY-I)	Projekt ötlet szintjén van.	Projekt keretében nem tervezett.	Pápa Város Önkormányzata	Energia és karbantartási költség megtakarítást tartalmaz

Az éghajlat-változás mérséklése	Z1: Az erőforrás-gazdálkodás hatékonyságának növelése	B1: Közintézmények energetikai fejlesztése: épületszigetelés, nyílászáró csere, hűtési-fűtési rendszerek felújítása.	Energia hatékonyság növelése, megújuló energia alkalmazása	Pozitív: a projekt hatására csökken az épület éves ÜHG kibocsátása	P3.V6: A Pápa Városi Óvodák Huszár lakótelepi székhelyének és Nátuskerti tagóvodájának infrastrukturális fejlesztése (HUSZÁR-I)	Projekt ötlet szintjén van.	Projekt keretében nem tervezett.	Pápa Város Önkormányzata	Energia és karbantartási költség megtakarítást tartalmaz
Az éghajlat-változás mérséklése	Z1: Az erőforrás-gazdálkodás hatékonyságának növelése	B1: Közintézmények energetikai fejlesztése: épületszigetelés, nyílászáró csere, hűtési-fűtési rendszerek felújítása.	Energia hatékonyság növelése, megújuló energia alkalmazása	Pozitív: a projekt hatására csökken az épület éves ÜHG kibocsátása	P3.V7: A Pápai Weöres Sándor Általános Iskola felújítása (TANKERÜLET-WS)	Projekt ötlet szintjén van.	Projekt keretében nem tervezett.	Pápa Város Önkormányzata	Energia és karbantartási költség megtakarítást tartalmaz
Az éghajlat-változás mérséklése	Z1: Az erőforrás-gazdálkodás hatékonyságának növelése	B1: Közintézmények energetikai fejlesztése: épületszigetelés, nyílászáró csere, hűtési-fűtési rendszerek felújítása.	Energia hatékonyság növelése, megújuló energia alkalmazása	Pozitív: a projekt hatására csökken az épület éves ÜHG kibocsátása	P3.V8: A Pápai Petőfi Sándor Gimnázium felújítása (TANKERÜLET-PS)	Projekt ötlet szintjén van.	Projekt keretében nem tervezett.	Pápa Város Önkormányzata	Energia és karbantartási költség megtakarítást tartalmaz
Az éghajlat-változás mérséklése	Z1: Az erőforrás-gazdálkodás hatékonyságának növelése	B1: Közintézmények energetikai fejlesztése: épületszigetelés, nyílászáró csere, hűtési-fűtési rendszerek felújítása.	Energia hatékonyság növelése, megújuló energia alkalmazása	Pozitív: a projekt hatására csökken az épület éves ÜHG kibocsátása	P3.V1: Erzsébetvárosi egészségközpont kialakítása (EÜKÖZPONT)	Projekt ötlet szintjén van.	Projekt keretében nem tervezett.	Pápa Város Önkormányzata	Energia és karbantartási költség megtakarítást tartalmaz
Az éghajlat-változáshoz való alkalmazkodás	Z2: A város adaptációs képességének erősítése a klímaváltozás hatásaival szemben	B2: A város zöldfelületi hálózatának és zöldterületeinek fejlesztése, bővítése	Elnyelő felület növelése	Pozitív: 0,5 ha területen parkosítás történik, nő az elnyelő képesség	P1.V3: Az Erzsébet liget kihasználatlan területének kapcsolása a zöld város projektekhez (ERZS)	A projekt keretei között a régi strand területén az Erzsébet liget rehabilitációja valósulna meg.	Nincs.	Pápa Város Önkormányzata	Nincs. A fenntartási költségek növekedése várható.
Az éghajlat-változáshoz való alkalmazkodás	Z2: A város adaptációs képességének erősítése a klímaváltozás hatásaival szemben	B3: A mikroklimatikus tényezők javítását célzó városrehabilitáció (fasortelepítés, zöld- és vízfelületek létrehozása, beépített felületek átalakítása, tájépítészeti megoldások stb.)	Elnyelő felület növelése	Pozitív: 3 ha területen parkosítás történik, nő az elnyelő képesség	P1.V6: A Schwenczel-rét kihasználatlan területének kapcsolása a Schwenczel-réti parkhoz (SCHW) ide is sorolható, de B8 Barnemezős részbe is, ott szerepel				

Szempont	Városi zöld átállási célkitűzés	Beavatkozási irány	Projekt típus	Projekt típus környezeti hatása	Projektek	Előkészítettség	Szoft elemek	Beavatkozás szereplői	megtakarítás/ megtérülő tevékenység tartalom
A vízi erőforrások fenntartható használata és védelme	Z3: A városi vízmenedzsment hatékonyságának növelése	B4: A csapadékvíz-gazdálkodás hatékonyságának növelése	csapadékvíz-kezelés, védelem , vízvisszatartás	Semleges: Nem szennyez és szennyezést sem előz meg, elöntés ellen véd	P1.V2: Csapadékvíz-elvezetés és annak főgyűjtőjének kialakítása a Pápa város nyugati részében (CSAP)	A projekt által megvalósítandó fejlesztések, az érintett utcák beazonosításra kerültek.	A felhívás alapján kötelezőek a szemléletformáló akciók, tevékenységek az ivóvíz, belvíz, vízvisszatartás témakörben.	Pápa Város Önkormányzata, Árvízvédelmi intézkedésekkel érintett lakosság száma: 3200 fő	Nincs.
A vízi erőforrások fenntartható használata és védelme	Z3: A városi vízmenedzsment hatékonyságának növelése	B11: Ivóvíz és szennyvíz fejlesztések, víztakarékosság, szennyezés megelőzés	Ivóvíz és szennyvíz rendszer fejlesztése	Pozitív: GFT alapján lehet kitölteni	GFT alapján lehet kitölteni	Gördülő Fejlesztési Tervben szerepel	Nincs.	Pápa Város Önkormányzata, a Pápai Víz- és Csatornamű Zrt.	A karbantartási költségek csökkenése várható
A vízi erőforrások fenntartható használata és védelme	Z3: A városi vízmenedzsment hatékonyságának növelése	B11: Ivóvíz és szennyvíz fejlesztések, víztakarékosság, szennyezés megelőzés	Ivóvíz és szennyvíz rendszer fejlesztése	Pozitív: GFT alapján lehet kitölteni	GFT alapján lehet kitölteni	Gördülő Fejlesztési Tervben szerepel	Nincs.	Pápa Város Önkormányzata, a Pápai Víz- és Csatornamű Zrt.	A karbantartási költségek csökkenése várható
A körforgásos gazdaságra való áttérés	Z4: A körforgásos alkalmazásának ösztönzése	B5: Kihasználatlan helyiségek közösségi alapon történő hasznosítása	Szemléletformálás körforgásos gazdaság és hulladékgazdálkodás területén	Pozitív: a projekt hatására közvetetten csökken a hasznosítatlan hulladék mennyiség	Lakosság részére szelektív hulladékgyűjtés népszerűsítése, házi komposztálás készségfejlesztés, vállalkozások részére tanácsadás körforgásos gazdaságba bekapcsolódásra	Projekt ötlet szintjén van.	100%-ban szoft projekt, környezetvédelmi szemléletformáló és tanácsadó funkciókkal	Pápa Város Önkormányzata, köszművelődési intézmények, lakosság, vállalkozások	Nincs.
A szennyezés megelőzése és csökkentése	Z5: A nem motorizált közlekedési módok támogatása	B6: Gyalogos- és kerékpárosbarát város kialakítása	Közlekedés zöldítése	Pozitív: csökken a közlekedésből származó ÜHG kibocsátás	P1.V7: A városi kerékpárúthálózat fejlesztése (KERÉKPÁR)	A megvalósítás pénzügyi feltételei adottak, a fejlesztés részletei kidolgozottak a Bocsor István utcai szakaszra.	A felhívás alapján kötelezőek a szemléletformáló akciók, tevékenységek a kerékpáros közlekedés témakörben.	Pápa Város Önkormányzata	A karbantartási költségek növekedése várható

Szempont	Városi zöld átállási célkitűzés	Beavatkozási irány	Projekt típus	Projekt típus környezeti hatása	Projektek	Előkészítettség	Szoft elemek	Beavatkozás szereplői	megtakarítás/ megtérülő tevékenység tartalom
A szennyezés megelőzése és csökkentése	Z5: A nem motorizált közlekedési módok támogatása	B7: Közösségi közlekedés fejlesztése	Közlekedés zöldítése	Pozitív: csökken a közlekedésből származó ÜHG kibocsátás	Elektromos buszok beszerzése (1 db)	Projekt ötlet szintjén van.	Nincs.	Tömegközlekedési közszolgáltató	Dízel üzemanyag és elektromos energia ár függő, hogy megtakarítást eredményez-e
A biológiai sokféleség és az ökoszisztémák védelme és helyreállítása	Z6: A biológiailag aktív zöldfelületek védelme, bővítése	B8: Barnamezős területek turisztikai és rekreációs célú hasznosítása	Elnyelő felület növelése, biológiai sokféleség növelése	Pozitív: 3 ha területen parkosítás történik, nő az elnyelő képesség	P1.V6: A Schwenczel-rét kihasználatlan területének kapcsolása a Schwenczel-réti parkhoz (SCHW)	Projekt ötlet szintjén van.	Nincs.	Pápa Város Önkormányzata	Nincs. A fenntartási költségek növekedése várható.
A biológiai sokféleség és az ökoszisztémák védelme és helyreállítása	Z6: A biológiailag aktív zöldfelületek védelme, bővítése	B9: Mezővédő erdősávok létesítése	Elnyelő felület növelése	Pozitív: Nő az elnyelő képesség	Külterületi önkormányzati utak mentén védőfásítás	Projekt ötlet szintjén van.	Nincs.	Pápa Város Önkormányzata	
A biológiai sokféleség és az ökoszisztémák védelme és helyreállítása	Z6: A biológiailag aktív zöldfelületek védelme, bővítése	B10: Helyi ökoszisztémák és az őshonos fajok védelme, invazív fajok terjedésének megelőzése	Elnyelő felület növelése	Pozitív: 0,5 ha területen parkosítás történik, nő az elnyelő képesség	P1.V3: Az Erzsébet liget kihasználatlan területének kapcsolása a zöld város projektekhez (ERZS) - Két helyre sorolható, a B2 beavatkozási iránynál szerepel				

6.5.1.8. A zöld átállás szervezeti kérdései

A zöld átállással kapcsolatos kompetenciák megtárgyalása szakmai egyeztetések keretében zajlik, melyeken a polgármester, az alpolgármester, a jegyző és az osztályvezetők, illetve indokolt esetben önkormányzati gazdasági társaságok és önkormányzati intézmények vezetői vesznek részt. A szakmai megbeszélés keretében a jelenlevők mindegyike kifejtheti véleményét a tervezett projekttel kapcsolatban, ajánlást tehet módosításokra. A megbeszélés eredményeként egy közös, szakmai egyetértésen alapuló előterjesztés készül. A képviselőtestület hozza meg a végleges döntést, melyet megelőz a képviselőtestület érintett bizottságának szakmai véleménye.

A közutak, hidak, járdák és a zöldterületek üzemeltetését a Pápai Városfejlesztő Társaság Kft. biztosítja, a KÖSZOLG Pápai Nonprofit Kft. felelős a köztisztaságért. A szennyvízelvezetésért, -kezelésért és ivóvízellátásért, a csapadékvíz elvezető rendszerek üzemeltetéséért a Pápai Víz- és Csatornamű Zrt. felel. Ez utóbbi önkormányzati tulajdonban lévő társaság többségi tulajdonosa Pápa, míg a többi tulajdonrész a városkörnyéki települések között oszlik el.

6.5.1.9. A zöld átállás ütemezése

Az eddigiekben kidolgozott alapokra építkezve 2024. december 31-ig szükséges a zöld finanszírozási keretrendszert elkészítenie, és benyújtania az Irányító Hatóság felé a városnak, amelynek lépései, illetve azok megvalósításának tervezett ütemezése az alábbi táblázatban található. A városi zöld finanszírozási keretrendszer kialakításának megvalósításáért az önkormányzat a felelős, de az egyes lépésekbe különböző közreműködőket, érintetteket vonhat be, beleértve külső szakértőket a szakmai munkát illetően, illetve a civil közösség tagjait a célok participatív kialakításához.

80. táblázat: A városi zöld finanszírozási keretrendszer kialakításának tervezett ütemezése

Lépések	Ütemezés
Elemzés a hat zöld szempont relevanciájáról	2022/II. félév
Beavatkozási tématerületek és projekttípusok meghatározása, hatásaik elemzése	2023/I. félév
Beavatkozások és projektek kidolgozása	2023/II. félév
Zöld átállást alátámasztó üzleti modell összeállítása	2024/I. félév
Indikátor rendszer kidolgozása	2024/II. félév
Allokációs jelentés	A megvalósítás megkezdésétől évente
Hatás jelentés	A megvalósítás megkezdésétől évente

A zöld finanszírozási keretrendszert kizárólag az önkormányzat saját tevékenységére és a 2021-2027-es uniós ciklus időszakra készítjük el.

Az állami, a **lakosság és a vállalkozások** projektjeire nincs kellő rálátása egy önkormányzatnak, ez utóbbi kettő esetében csak **szemléletformáló, szabályzó, ösztönző, tanácsadó szerepe van**.

A **2028-2048 közötti időszak** teendőire nyújt rálátást a zöld átállási menetrend, de **az időtáv miatt nem célszerű részletesebben kidolgozni** ezen időszak projektjeit, mert ennyi idő alatt a technológia is változhat, a pénzromlás üteme is nehezen becsülhető és lehetséges az uniós szakpolitikák, hangsúlyok változása is. **Az ezen időszakra besorolt feladatok közül forrás rendelkezésre állása esetén bármelyik előre hozható a 2021-2027-es időszakra ezen forrás típusához igazodva, utólag beilleszthető a zöld finanszírozási keretrendszerbe.**

Az önkormányzat rendelkezésére álló források a saját tevékenységének klímasemlegessé tételére és a szemléletformálási, tanácsadási tevékenységre:

- önkormányzat saját bevételei, köztük az ivóvíz és szennyvíz közszolgáltatási bérleti-üzemeltetési szerződés keretében kapott használati díj, amely felhasználásról gördülő fejlesztési tervet kell készíteni minden évben és be kell nyújtani a Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal részére,
- a 2021-2027-es uniós költségvetési ciklus TOP Plusz, KEHOP Plusz és közvetlen uniós támogatású forrásai (Horizon Europe, Green Deal,
- az Európai Helyreállítási Alap forrásai,
- a 2028-2034 uniós költségvetési ciklus forrásai,
- a 2035-2041 uniós költségvetési ciklus forrásai,
- a 2042-2048 uniós költségvetési ciklus, forrásai
- a hazai támogatási konstrukciók,
- a hazai egyedi támogatások a központi költségvetés terhére,
- a Modern Kisvárosok Program,
- zöld hitel felvétele, zöld kötvény kibocsátása, harmadik feles finanszírozású korszerűsítés előzetes kormányzati jóváhagyással,
- Energiahatékonysági kötelezettségi rendszer szereplőinek projekt támogatása.

6.5.2. A városi zöld finanszírozási keretrendszer kialakítása

A zöld finanszírozási keretrendszert alapvetően befolyásoló önkormányzati szabályozás:

Az **államháztartás könyvelése pénzforgalmi szemléletű**, azaz jelentősen eltér a kettős könyvitelt vezető szervezetek könyvelésétől.

A Magyarország gazdasági stabilitásáról szóló 2011. évi CXCIV. törvény (a továbbiakban stabilitási törvény) szabályozza az önkormányzatok és 100%-os tulajdoni részesedésükkel működő gazdasági társaságaik kezességvállalását, garanciavállalását és adósságot keletkeztető ügyleteit. **A stabilitási törvény 2024. január 1-jén hatályos szabályait vizsgáltuk, amely a zöld finanszírozási keretrendszer önkormányzati és 100%-ban önkormányzati tulajdonú gazdasági társaságainak hitel, kötvény, harmadik feles finanszírozási, kezesség és garancia vállalási lehetőségeit alapvetően szabályozza.** A stabilitási törvény 10. § szabályozza azon esetek szűk körét, amelyeknél nincs szükség kormányzati jóváhagyásra:

„(3) Nincs szükség a Kormány hozzájárulására az önkormányzat
a) jogszabályon alapuló, kötelező kezesség-, illetve garanciavállalásához,
b) naptári éven belül lejáró adósságot keletkeztető ügyletéhez,
c) olyan adósságot keletkeztető ügylete megkötéséhez, amely
- *ca) a központi költségvetésből nyújtott európai uniós vagy más nemzetközi szervezettől az **önkormányzat által elnyert támogatás előfinanszírozásának biztosítására szolgál,***
- *cb) az adósságrendezési eljárás során a hitelezői egyezség megkötéséhez igénybe vett reorganizációs hitelre vonatkozik,*
- *cc) **fejlesztési célt szolgál, és nem haladja meg** megyei jogú város önkormányzata esetében a 100 millió forintot, országos nemzetiségi önkormányzat esetében a 20 millió forintot, **egyéb önkormányzat esetében az adott évi saját bevételeinek 20%-át, de legfeljebb a 10 millió forintot,** valamint*

d) olyan kezesség- és garanciavállalásához, amely a b) és a c) pont szerinti, önkormányzat által megkötött, valamint az önkormányzati többségi tulajdonban álló gazdasági társaság által a naptári éven belül keletkeztetett és lejáró futamidejű adósságot keletkeztető ügylethez kapcsolódik."
A fentiekben szereplő cc) és d) pontokra egybeszámítási szabály is vonatkozik.

A fentiekből látszik, hogy az önkormányzat működési likviditási hitelt csak év közben vehet igénybe kormányzati hozzájárulás nélkül. Ez azt is jelenti, hogy **az önkormányzat működésének egyensúlyban kell lennie.**

Az önkormányzat adósságot keletkeztető ügyletből származó tárgyévi összes fizetési kötelezettsége az adósságot keletkeztető ügylet futamidejének végéig egyik évben sem haladhatja meg az önkormányzat adott évi saját bevételeinek 50%-át. Amennyiben az önkormányzat ezen határt eléri nem indíthat új fejlesztést az uniós, vagy nemzetközi fejlesztések kivételével.

Az önkormányzat működési célra naptári éven túl kizárólag előzetes kormányzati jóváhagyással köthet adósságot keletkeztető ügyletet, ha bírósági határozat, fizetési meghagyás, vagy nem fejlesztési célú pályázat önrészének biztosításához szükséges.

Az önkormányzat az adósságot keletkeztető szerződés tervezettel tud előzetes kormányzati hozzájárulást kérni, amennyiben az adósságot keletkeztető ügylet a központi költségvetés államháztartási adósság mértékének teljesítését nem veszélyezteti (az önkormányzat az államháztartás része, így az önkormányzati adósság is része az államháztartás

adósságállományának), és az önkormányzati törvényben meghatározott feladatának ellátásához szükséges kapacitás létrehozását eredményezi, azzal, hogy a működési kiadások folyamatos teljesítése biztosított és a futamidő teljes hosszára vonatkozó vizsgálat alapján a teljes adósságállomány éves törlesztése a becsült éves saját bevétel 50%- alatt van.

A 100%-os önkormányzati tulajdonban álló gazdasági társaság és az ilyen gazdasági társaság 100%-os tulajdonában álló gazdasági társaság adósságot keletkeztető ügylete is önkormányzati adósságot keletkeztető ügyletnek minősül kivéve a naptári éven belül lejáró futamidejű adósságot keletkeztető, valamint az 50 millió forintot el nem érő ügyletet. Azaz ezen gazdasági társaságok **esetében is kormányzati hozzájárulás szükséges**, **amelynek további feltétele, hogy a fejlesztésből származó bevételből az adósság visszafizetése biztosított, működési célú adósság esetén pedig a visszafizetés önkormányzati támogatás nélkül biztosított.**

A fenti szabályok alapján látható, hogy önkormányzatok hitel, kötvény, harmadik feles finanszírozási, kezesség és garancia vállalási ügyletet szigorú feltételek mellett végezhetnek. További fontos szűrő, hogy a fejlesztési hitelekhez általában szükséges jelzálog fedezet is. A nemzeti vagyonról szóló 2011. évi CXCVI. törvény adja meg az önkormányzati vagyongazdálkodás keretét. Az önkormányzati vagyon nagy része kötelező és önként vállalt állami feladatokat szolgált, így ezen vagyon rendeltetési célból eredően vagy forgalomképtelen, vagy korlátozottan fogalomképes. **Jelzáloggal kizárólag az önkormányzat üzleti vagyona terhelhető meg, amely fogalmánál fogva forgalomképes is.**

A termőföldforgalmi törvény korlátozásai miatt termőföld jelzálogként nem használható fel. A hitelt, kötvényt, harmadik feles finanszírozást nyújtó szervezetek jellemzően bérlakást sem fogadnak el, **kizárólag üzlethelyiségeket, értékes beépítetlen területeket, szálláshely ingatlant, gyógyfürdő ingatlant fogadnak el jelzálog fedezetként.**

Az önkormányzati vagyon és a 100%-ban önkormányzati tulajdonú gazdasági társaságok vagyonának zöld hitelből, zöld kötvényből történő fejlesztése a fentiek alapján erősen korlátozott. Továbbá ezek futamideje alatti fizetési kötelezettség akár egy-két évtizedre kizárhatja újabb hitelfelvétel, kötvénykibocsátás lehetőségét. Azaz a későbbi pályázati lehetőségek önerejének biztosítását is ellehetetlenítheti, emiatt nagy körültekintéssel kell kiválasztani azokat a tevékenységeket, amelyek az éghajlatváltozást mérséklő hatás mellett a döntéskori piaci ismeretek alapján pénzügyileg megtérülnek.

6.5.2.1. Tervezett zöld projekt (beruházás) célok

Mind a hat cél esetében külön elemzés készült a cél relevanciájáról a városban ennek adatalapú alátámasztásával, amennyiben releváns, a helyzetértékelésben vizsgált adatok behivatkozásával, valamint a célhoz kapcsolódó eddigi beavatkozások rövid bemutatására:

81. táblázat A célok elemzése a relevanciájuk szempontjából

Célok	Tématerület	A cél relevanciája, a legfontosabb arányokkal/adatokkal	Adatalapú alátámasztás hivatkozási helye	a célhoz kapcsolódó eddigi beavatkozások bemutatása 2017-2023 között
Az éghajlat-változás mérséklése	Z1: Az erőforrásgazdálkodás hatékonyságának növelése	Pápa város ÜHG kibocsátásának 63,62%-a az épületek üzemeltetéséből származik. A közlekedésből 36,62% származik. 2050-ig a klímasemlegességre végzett modellszámítás alapján a középületek esetében a város klímasemlegessége érdekben el kell érni a nulla kibocsást.	1.1.1.1. Az éghajlatváltozás hatásainak mérséklése pont: 1. táblázat 1.2. Célok megfogalmazása és rendszerezése pont	TOP-1.4.1-16-VE1 - A Napsugár Bölcsőde infrastrukturális fejlesztése Pápán. A férőhely bővítés mellett a meglévő épület energiahatékonysági fejlesztését és napelemek telepítését is tartalmazta. TOP-3.2.1-15-VE1 - Pápa Város Közintézményeinek Energetikai Korszerűsítése a Fenntarthatóság Jegyében: A projektben érintett épületek: Idősek otthona (Pápa, Vörösmarty utca 12/A), Idősek Otthona (Pápa, Teveli út 3.), Jókai Mór városi Könyvtár (Pápa, Fapiac tér 14.), Városi Sportcsarnok (Pápa, várkert út 4.), Nátus konyha ingatlanok energiahatékonysági fejlesztése, megújuló energetikai rendszerek telepítése. TOP-4.1.1-15-VE1 -Korszerű intézményi környezet kialakítása a Huszár lakótelepen, az egészségügyi alapellátás számára: A projekt energiahatékonysági felújítást tartalmaz. TOP-4.2.1-15-VE1 - Szociális alapszolgáltatások fejlesztése Pápán: Energiahatékonysági fejlesztés történt a projekt keretében. TOP-1.1.3-15_VE1 - A pápai városi piac fejlesztése: Egy elemel a meglévő infrastrultúra energiaszükséglet és energia-ellátás rendszerének teljes átalakítása a megújuló energiaforrások alkalmazása érdekében. TOP-1.4.1-19-VE1 - A családbarát munkába állát segítő korszerű intézményi környezet kialakítása a Külső-Várkertben: a bölcsőde épület energiahatékoysági fejlesztését is magában foglalta a projekt.

Célok	Tématerület	A cél relevanciája, a legfontosabb arányokkal/adatokkal	Adatalapú alátámasztás hivatkozási helye	a célhoz kapcsolódó eddigi beavatkozások bemutatása 2017-2023 között
Az éghajlat-változáshoz való alkalmazkodás	Z2: A város adaptációs képességének erősítése a klímaváltozás hatásaival szemben	Épületeknél használt anyagok éghajlatváltozás állósága, a hőhullámok és az alacsony belterületi zöldfelületek aránya, a belváros zöldfelületi szegénysége, villámárvizek szerepelnek az összegyűjtött és kezelendő problémák között.	1.1.1.2. pont: A zöldfelületi rendszerről TEIR adatok állnak rendelkezésre.	TOP-2.1.2-16-VE1 - Zöld város II. ütem A beruházás elsődleges célja a Külső - Várkert, a Vajda Péter lakótelep - Bakonyér - Várkert út közötti területen található városi zöld infrastruktúra hálózat rekonstrukciója, a lakosság számára vonzó, környezetileg fenntartható városi környezet, települési arculat kialakítása. TOP-2.1.1-15-VE1 - Felhagyott ipari-szolgáltató peremterület környezeti rehabilitációja: a Téglagyári út menti rendezetlen terület, valamint a Schwenczel–rét egy része válik a város értékes, a nagyközönség számára is használható, rekreációs célokat szolgáló területévé.
A vízi erőforrások fenntartható használata és védelme	Z3: A városi vízmenedzsment hatékonyságának növelése	A célhoz kötődő problémák: öntözőrendszer és csapadékvízelvezetési rendszer fejlesztésre szorul, a vízvisszatartás aránya rossz, sok a burkolt felület, sok a burkolt csapadékvízelvezető árok, nem mindehol megoldott a szennyvíz és a csapadékvíz különválasztása. Az ivóvízhálózat egy része elavult, jelentős a hálózati vízvesztése (14,3%). A szennyvízrendszer legrégebbi részei cserére szorulnak, jelentős a szennyezési veszély és magas a befolyó belvíz mennyisége (520 ezer m^3).	1.1.1.3. pont az általános probléma felvetés. Az 1.1.1.10. az ivóvíz és szennyvízrendszer 2022-es adataiat tartalmazza. Az 1.1.1.11. pont az öntözővíz, vízfolyások, belvíz információkat tartalmazza	TOP-1.1.1-15_VE1 - A Pápai Ipari Park infrastruktúrájának fejlesztése: csapadékvízelvezető rendszer kiépítése az eddig el nem látott területeken, gyalogos közlekedés fejlesztése, buszmegálló építése. TOP-2.1.3-15-VE1 - Pápa Ady és Tapolca sétány területén csapadékvíz csatorna építése: A megvalósított beruházással összesen 910 méterrel nőtt Pápa város csapadékvíz-védelmi létesítményeinek hossza.
A körforgásos gazdaságra való áttérés	Z4: A körforgásos alkalmazásának ösztönzése	Jelentős probléma az illegális hulladéklerakás. A lakosság nem kellően környezettudatos. A pápai gyűjtőkörzet 14000 ingatalnt foglal magában. 2022-ben csak 622 t volta az elkülönítetten gyűjtött (műanyag, papír és fém csomagolási) hulladék, amelyet külföldi hasznosítóknak adtak tovább. Alacsony a helyi gazdaság hulladék feldolgozó képessége.	1.1.1.4 pont leírása és adatai.	

Célok	Tématerület	A cél relevanciája, a legfontosabb arányokkal/adatokkal	Adatalapú alátámasztás hivatkozási helye	a célhoz kapcsolódó eddigi beavatkozások bemutatása 2017-2023 között
A szennyezés megelőzése és csökkentése	Z5: A nem motorizált közlekedési módok támogatása	A város közlekedési rendszere a motorikus közlekedésen alapul, amelyet a tömegközlekedés kapacitásbeli hiányosságaiból adódóan fokozódó volumenű járműforgalom jellemez. A város kerékpárút-hálózata 2020-ban 10,4 km-t tett ki. A kerékpáros közlekedést segítő infrastruktúra (fedett tárolók, szervízpontok) hiányos, további intézkedéseket igényel. A város területén kiemelkedő légszennyezési, talajszennyezési és zajterhelési állapot nem áll fenn.	1.1.1.5 pont leírása és adatai	TOP-3.1.1-16-VE1 Közlekedésfejlesztés Pápán az Igaltól a Felsővárosig projekt. A projekt a célok: 1. Várkert út – Vajda lakótelep kerékpáros útvonal kialakítása 2. Igal lakótelepre vezető kerékpáros útvonal felújítása 3. Acsádi – Táncsics – Szabó Dezső utak kereszteződésében körforgalom kialakítása és Vak Bottyán utca új nyomvonalának kialakítása a körforgalomtól kezdődően. TOP-3.1.1-15-VE1 - Fenntartható közlekedésfejlesztés Pápán: Kerékpáros útvonal kialakítása a Pápa Bázisrepülőtérhez, Körforgalmi csomópont kialakítása a Téglagyári út - Szent István út kereszteződésénél, Gyalogos-átkelőhelyek építése, Településkapuk létesítése, Lámpás forgalomirányítás kialakítása a Somlai utca - Bocsor utca kereszteződésében. TOP-1.1.1-15_VE1 - A Pápai Ipari Park infrastruktúrájának fejlesztése: csapadékvízelvezető rendszer kiépítése az eddig el nem látott területeken, gyalogos közlekedés fejlesztése, buszmegálló építése.
A biológiai sokféleség és az ökoszisztémák védelme és helyreállítása	Z6: A biológiailag aktív zöldfelületek védelme, bővítése	A szántóföldeken a mezővédő erdősávok aránya nagyon alacsony. Országosan jellemző probléma, hogy külterületen a védő fasorok megszűntek. Sok önkormányzati földút mellől is eltűntek a fák. A most használt útburkolatok, járdaburkolatok, udvari burkolatok alatt a talajélet szinte megszűnik, csökken a vízelnyelő és tároló képességük és a talajvíz tároló képességük is. A városi vezetékhálózat sokszor akadálya a lombos fák telepítésének. A közterületi parkokban, közterületeken öregszik a faállomány. A kertes házak nem mindegyikénél törekszenek a lakók az udvar többszintű növényzettel történő betelepítésére. A város közigazatási területe 9174 ha, melyből 1542 ha belterület és 7632 ha külterület. Az erdők területe 732,61 ha. Erdőtelepítésre javasolt terület övezete OTrT szerint: 1720,05 ha	1.1.1.6 pont és az 1.1.1.9. pont leírása és adatai	TOP-2.1.2-15-VE1 - Történelmi angolpark funkcióbővítő megújítása az Esterházy-kastély környezetében: park rekonstrukció őshonos fafajták, növények telepítésével, a régi fák megvédésével.

Az egyes tématerületek és projekttípusok környezeti hatására vonatkozó elemzés, amely a pozitív, negatív vagy semleges hatást mutatja.

82. táblázat A tervezett zöld projekt célok

Városi zöld átállási célkitűzés	Beavatkozási irány	Projekt típus	Projekt típus környezeti hatása	Projektek	Beavatkozás szereplői	megtakarítás/megtérülő tevékenység tartalom	Jövedelem termelő-e a beavatkozás	Becsült forrásigény 2024-2026 megvalósítás esetén	Lehetséges forrástípusok	Elérendő CO2 egyenérték kibocsátás csökkentés (t)
Z1: Az erőforrás-gazdálkodás hatékonyságának növelése	B1: Közintézmények energetikai fejlesztése: épületszigetelés, nyílászáró csere, hűtési-fűtési rendszerek felújítása.	Energia hatékonyság növelése, megújuló energia alkalmazása	Pozitív: a projekt hatására csökken az épület éves ÜHG kibocsátása	P2.V1: A Pápa Városi Óvodák Fáy lakótelepi tagóvodájának és a Szivárvány tagóvodájának energetikai korszerűsítése (FÁY-E)	Pápa Város Önkormányzata	Energia és karbantartási költség megtakarítást tartalmaz	Nem állami támogatási kategóriába sorolandó, nem jövedelemtermelő	886 000 000	TOP Plusz 2. prioritás (ERFA) Fenntartható energia-hatékonyság	295,33
Z1: Az erőforrás-gazdálkodás hatékonyságának növelése	B1: Közintézmények energetikai fejlesztése: épületszigetelés, nyílászáró csere, hűtési-fűtési rendszerek felújítása.	Energia hatékonyság növelése, megújuló energia alkalmazása	Pozitív: a projekt hatására csökken az épület éves ÜHG kibocsátása	P2.V2: A Várkertfürdő energetikai korszerűsítése (VÁRKERT)	Pápai Termálvíz-hasznosító Zrt.	Energia és karbantartási költség megtakarítást tartalmaz	Állami támogatási kategóriába sorolandó, tartalma alapján valószínűleg Helyi infrastruktúra fejlesztéséhez nyújtott beruházási támogatásba sorolható.	647 000 000	TOP Plusz 2. prioritás (ERFA) Fenntartható energia-hatékonyság	215,67
Z1: Az erőforrás-gazdálkodás hatékonyságának növelése	B1: Közintézmények energetikai fejlesztése: épületszigetelés, nyílászáró csere, hűtési-fűtési rendszerek felújítása.	Energia hatékonyság növelése, megújuló energia alkalmazása	Pozitív: a projekt hatására csökken az épület éves ÜHG kibocsátása	P2.V3: A Pápa Városi Óvodák Huszár lakótelepi székhelyének és Nátuskerti tagóvodájának energetikai korszerűsítése (HUSZÁR-E)	Pápa Város Önkormányzata	Energia és karbantartási költség megtakarítást tartalmaz	Nem állami támogatási kategóriába sorolandó, nem jövedelemtermelő	371 817 798	TOP Plusz 2. prioritás (ERFA) Fenntartható energia-hatékonyság	123,94
Z1: Az erőforrás-gazdálkodás hatékonyságának növelése	B1: Közintézmények energetikai fejlesztése: épületszigetelés, nyílászáró csere, hűtési-fűtési rendszerek felújítása.	Energia hatékonyság növelése, megújuló energia alkalmazása	Pozitív: a projekt hatására csökken az épület éves ÜHG kibocsátása	P3.V3: A Pápa Városi Óvodák Fáy lakótelepi tagóvodájának és a Szivárvány tagóvodájának infrastrukturális fejlesztése (FÁY-I)	Pápa Város Önkormányzata	Energia és karbantartási költség megtakarítást tartalmaz	Nem állami támogatási kategóriába sorolandó, nem jövedelemtermelő	532 000 000	TOP Plusz 3. prioritás (ERFA) Fenntartható humán infrastruktúra	0,00

Szempont	Városi zöld átállási célkitűzés	Beavatkozási irány	Projekt típus	Projekt típus környezeti hatása	Projektek	Beavatkozás szereplői	megtakarítás/ megtérülő tevékenység tartalom	Jövedelem termelő-e a beavatkozás	Becsült forrásigény 2024-2026 megvalósítás esetén	Lehetséges forrástípusok	Elérendő CO2 egyenérték kibocsátás csökkentés (t)
Az éghajlat-változás mérséklése	Z1: Az erőforrás-gazdálkodás hatékonyságának növelése	B1: Közintézmények energetikai fejlesztése: épületszigetelés, nyílászáró csere, hűtési-fűtési rendszerek felújítása.	Energia hatékonyság növelése, megújuló energia alkalmazása	Pozitív: a projekt hatására csökken az épület éves ÜHG kibocsátása	P3.V6: A Pápa Városi Óvodák Huszár lakótelepi székhelyének és Nátuskerti tagóvodájának infrastrukturális fejlesztése (HUSZÁR-I)	Pápa Város Önkormányzata	Energia és karbantartási költség megtakarítást tartalmaz	Nem állami támogatási kategóriába sorolandó, nem jövedelemtermelő	200 000 000	TOP Plusz 3. prioritás (ERFA) Fenntartható humán infrastruktúra	0,00
Az éghajlat-változás mérséklése	Z1: Az erőforrás-gazdálkodás hatékonyságának növelése	B1: Közintézmények energetikai fejlesztése: épületszigetelés, nyílászáró csere, hűtési-fűtési rendszerek felújítása.	Energia hatékonyság növelése, megújuló energia alkalmazása	Pozitív: a projekt hatására csökken az épület éves ÜHG kibocsátása	P3.V7: A Pápai Weöres Sándor Általános Iskola felújítása (TANKERÜLET-WS)	Pápa Város Önkormányzata	Energia és karbantartási költség megtakarítást tartalmaz	Nem állami támogatási kategóriába sorolandó, nem jövedelemtermelő	438 000 000	TOP Plusz 3. prioritás (ERFA) Fenntartható humán infrastruktúra	10,00
Az éghajlat-változás mérséklése	Z1: Az erőforrás-gazdálkodás hatékonyságának növelése	B1: Közintézmények energetikai fejlesztése: épületszigetelés, nyílászáró csere, hűtési-fűtési rendszerek felújítása.	Energia hatékonyság növelése, megújuló energia alkalmazása	Pozitív: a projekt hatására csökken az épület éves ÜHG kibocsátása	P3.V8: A Pápai Petőfi Sándor Gimnázium felújítása (TANKERÜLET-PS)	Pápa Város Önkormányzata	Energia és karbantartási költség megtakarítást tartalmaz	Nem állami támogatási kategóriába sorolandó, nem jövedelemtermelő	158 000 000	TOP Plusz 3. prioritás (ERFA) Fenntartható humán infrastruktúra	10,00
Az éghajlat-változás mérséklése	Z1: Az erőforrás-gazdálkodás hatékonyságának növelése	B1: Közintézmények energetikai fejlesztése: épületszigetelés, nyílászáró csere, hűtési-fűtési rendszerek felújítása.	Energia hatékonyság növelése, megújuló energia alkalmazása	Pozitív: a projekt hatására csökken az épület éves ÜHG kibocsátása	P3.V1: Erzsébetvárosi egészségközpont kialakítása (EÜKÖZPONT)	Pápa Város Önkormányzata	Energia és karbantartási költség megtakarítást tartalmaz	Nem állami támogatási kategóriába sorolandó, nem jövedelemtermelő	322 000 000	TOP Plusz 3. prioritás (ERFA) Fenntartható humán infrastruktúra	10,85
Az éghajlat-változáshoz való alkalmazkodás	Z2: A város adaptációs képességének erősítése a klímaváltozás hatásaival szemben	B2: A város zöldfelületi hálózatának és zöldterületeinek fejlesztése, bővítése	Elnyelő felület növelése	Pozitív: 0,5 ha területen parkosítás történik, nő az elnyelő képesség	P1.V3: Az Erzsébet liget kihasználatlan területének kapcsolása a zöld város projektekhez (ERZS)	Pápa Város Önkormányzata	Nincs. A fenntartási költségek növekedése várható.	Nem állami támogatási kategóriába sorolandó, nem jövedelemtermelő	1 950 000 000	TOP Plusz 1. prioritás (ERFA) Fenntartható városfejlesztés	6

Szempont	Városi zöld átállási célkitűzés	Beavatkozási irány	Projekt típus	Projekt típus környezeti hatása	Projektek	Beavatkozás szereplői	megtakarítás / megtérülő tevékenység tartalom	Jövedelem termelő-e a beavatkozás	Becsült forrásigény 2024-2026 megvalósítás esetén	Lehetséges forrástípusok	Elérendő CO2 egyenérték kibocsátás csökkentés (t)
Az éghajlat-változáshoz való alkalmazkodás	Z2: A város adaptációs képességének erősítése a klímaváltozás hatásaival szemben	B3: A mikroklimatikus tényezők javítását célzó városrehabilitáció (fasortelepítés, zöld- és vízfelületek létrehozása, beépített felületek átalakítása, tájépítészeti megoldások stb.)	Elnyelő felület növelése	Pozitív: 3 ha területen parkosítás történik, nő az elnyelő képesség	P1.V6: A Schwenczel-rét kihasználatlan területének kapcsolása a Schwenczel-réti parkhoz (SCHW) ide is sorolható, de B8 Barnemezős részbe is, ott szerepel						
A vízi erőforrások fenntartható használata és védelme	Z3: A városi vízmenedzsment hatékonyságának növelése	B4: A csapadékvíz-gazdálkodás hatékonyságának növelése	csapadék víz-kezelés, védelem , vízvisszatartás	Semleges: Nem szennyez és szennyezést sem előz meg, elöntés ellen véd	P1.V2: Csapadékvíz-elvezetés és annak főgyűjtőjének kialakítása a Pápa város nyugati részében (CSAP)	Pápa Város Önkormányzata, Árvízvédelmi intézkedésekkel érintett lakosság száma: 3200 fő	Nincs.	nem	500 000 000	TOP Plusz 1. prioritás (ERFA) Fenntartható városfejlesztés	0
A vízi erőforrások fenntartható használata és védelme	Z3: A városi vízmenedzsment hatékonyságának növelése	B11: Ivóvíz és szennyvíz fejlesztések, víztakarékosság, szennyezés megelőzés	Ivóvíz és szennyvíz rendszer fejlesztése	Pozitív: GFT alapján lehet kitölteni	GFT alapján lehet kitölteni	Pápa Város Önkormányzata, a Pápai Víz- és Csatornamű Zrt.	A karbantartási költségek csökkenése várható			Víziközmű rendszer használati díj	0
A vízi erőforrások fenntartható használata és védelme	Z3: A városi vízmenedzsment hatékonyságának növelése	B11: Ivóvíz és szennyvíz fejlesztések, víztakarékosság, szennyezés megelőzés	Ivóvíz és szennyvíz rendszer fejlesztése	Pozitív: GFT alapján lehet kitölteni	GFT alapján lehet kitölteni	Pápa Város Önkormányzata, a Pápai Víz- és Csatornamű Zrt.	A karbantartási költségek csökkenése várható			Víziközmű rendszer használati díj	0
A körforgásos gazdaságra való áttérés	Z4: A körforgásos alkalmazásának ösztönzése	B5: Kihasználatlan helyiségek közösségi alapon történő hasznosítása	Szemléletformálás körforgásos gazdaság és hulladékgazdálkodás területén	Pozitív: a projekt hatására közvetetten csökken a hasznosítatlan hulladék mennyiség	Lakosság részére szelektív hulladékgyűjtés népszerűsítése, házi komposztálás készségfejlesztés, vállalkozások részére tanácsadás körforgásos gazdaságba bekapcsolódásra	Pápa Város Önkormányzata, közművelődési intézmények, lakosság, vállalkozások	Nincs	Nem állami támogatási kategórába sorolandó, nem jövedelemtermelő	30 000 000	KEHOP Plusz	0

Szempont	Városi zöld átállási célkitűzés	Beavatkozási irány	Projekt típus	Projekt típus környezeti hatása	Projektek	Beavatkozás szereplői	megtakarítás/ megtérülő tevékenység tartalom	Jövedelem termelő-e a beavatkozás	Becsült forrásigény 2024-2026 megvalósítás esetén	Lehetséges forrástípusok	Elérendő CO2 egyenérték kibocsátás csökkentés (t)
A szennyezés megelőzése és csökkentése	Z5: A nem motorizált közlekedési módok támogatása	B6: Gyalogos- és kerékpárosbarát város kialakítása	Közlekedés zöldítése	Pozitív: csökken a közlekedésből származó ÜHG kibocsátás	P1.V7: A városi kerékpárúthálózat fejlesztése (KERÉKPÁR)	Pápa Város Önkormányzata	A karbantartási költségek növekedése várható	nem	1 100 000 000	TOP Plusz 1. prioritás (ERFA) Fenntartható városfejlesztés	69,57
A szennyezés megelőzése és csökkentése	Z5: A nem motorizált közlekedési módok támogatása	B7: Közösségi közlekedés fejlesztése	Közlekedés zöldítése	Pozitív: csökken a közlekedésből származó ÜHG kibocsátás	Elektromos buszok beszerzése (1 db)	Tömegközlekedési közszolgáltató	Dízel üzemanyag és elektromos energia ár függő, hogy megtakarítást eredményez-e	Településméretből eredő utasforgalom alapján valószínűleg nem állami támogatási kategóriába tartozik	150 000 000	RRF, központi költségvetési támogatások	37, 29
A biológiai sokféleség és az ökoszisztémák védelme és helyreállítása	Z6: A biológiailag aktív zöldfelületek védelme, bővítése	B8: Barnamezős területek turisztikai és rekreációs célú hasznosítása	Elnyelő felület növelése, biológiai sokféleség növelése	Pozitív: 3 ha területen parkosítás történik, nő az elnyelő képesség	P1.V6: A Schwenczel-rét kihasználatlan területének kapcsolása a Schwenczel-réti parkhoz (SCHW)	Pápa Város Önkormányzata	Nincs. A fenntartási költségek növekedése várható.	Nem állami támogatási kategóriába sorolandó, nem jövedelemtermelő	1 197 000 000	TOP Plusz 1. prioritás (ERFA) Fenntartható városfejlesztés	18
A biológiai sokféleség és az ökoszisztémák védelme és helyreállítása	Z6: A biológiailag aktív zöldfelületek védelme, bővítése	B9: Mezővédő erdősávok létesítése	Elnyelő felület növelése	Pozitív: nő az elnyelő képesség	Külterületi önkormányzati utak mentén védőfásítás	Pápa Város Önkormányzata	Nincs.	Nem állami támogatási kategóriába sorolandó, nem jövedelemtermelő	63 500 000	Sajátforrás, energiahatékonysági kötelezettségi rendszer, központi költségvetési támogatások	6
A biológiai sokféleség és az ökoszisztémák védelme és helyreállítása	Z6: A biológiailag aktív zöldfelületek védelme, bővítése	B10: Helyi ökoszisztémák és az őshonos fajok védelme, invazív fajok terjedésének megelőzése	Elnyelő felület növelése	Pozitív: 0,5 ha területen parkosítás történik, nő az elnyelő képesség	P1.V3: Az Erzsébet liget kihasználatlan területének kapcsolása a zöld város projektekhez (ERZS) - Két helyre sorolható, a B2 beavatkozási iránynál szerepel						

6.5.2.2. A beavatkozások értékelésének és kiválasztásának rendszere

Pápa város a többszintű helyi kormányzás jegyében már a **projektek megfogalmazásakor bevonja a lakosságot, a civileket és a témában érintett szakembereket** a fejlesztési ötletek kijelölésébe, ezáltal a beruházások széles társadalmi támogatottságot élveznek. A döntéshozatal és a projektek megvalósítása ugyan az önkormányzat kezében van, de az érintettek, a gazdasági társaságok és a kompetens külső szervezetek többszöri visszacsatolása elősegíti a helyi igényekre reagáló beruházások létrejöttét. Ezt a célt szolgálják a **szakmai bizottságok és tanácsadó testületek**, amelyek még azelőtt értékelni tudják a tervezett projekteket, mielőtt azok a képviselőtestület elé kerülnének. A döntéshozatalt követően a projektek menedzselése és megvalósítása a Városfejlesztési Osztály feladatkörébe tartozik, de a kivitelezési munkálatok során folyamatosan informálják a helyieket és az érintett szakterület képviselőit, ezáltal is biztosítva a transzparenciát és a szakmaiságot. A projektek zárásaként sajtónyilvános eseményeken adják át a projekteket, és ismertetik az elért sikereket.

A zöld átállás és a zöld finanszírozási keretrendszer szinte majdnem minden önkormányzati projektet érint, mert bármilyen nem energetikai célú épület felújítás tartalmazni fog energetikai elemeket, ma már ez szinte megkerülhetetlen, mert egy felújítás jellemzően sok épületelemet érint.

A döntési folyamat, amely része a finanszírozásról szóló döntés is:

A döntési folyamatot a zöld finanszírozási keretrendszer készítésekor hatályos jogszabályok alapján vizsgáltuk.

A Pápa Város Önkormányzata Képviselőtestületének Szervezeti és Működési Szabályzatáról szóló 26/2014 (X.22.) önkormányzati rendelet (továbbiakban: SZMSZ) adja meg a felelősségi szabályok alapjait. A pályázatok benyújtásáról történő döntés képviselő-testületi hatáskör. A két ülés közötti időszakokban szükség lehet gyors döntések meghozatalára, emiatt az SZMSZ 25. § (2) bekezdése lehetővé teszi a polgármester számára átruházott hatáskörben a benyújtásról szóló döntést: *„A polgármester a képviselőtestület utólagos tájékoztatása mellett dönthet a két ülés közötti időszakban benyújtandó pályázatokkal kapcsolatos kérdésekben."*

E zöld finanszírozási keretrendszer készítésekor az SZMSZ alapján három bizottság működik, amelyek közül a Gazdasági Bizottság feladatköre a keretrendszerhez szükséges döntések véleményezése. Ezen feladatkörök:

„7. vizsgálja a hitelfelvétel indokait és gazdasági megalapozottságát, ellenőrizheti a pénzkezelési szabályzat megtartását, a bizonylati rend és a bizonylati fegyelem érvényesítését,

8. részt vesz az önkormányzati vagyon hasznosításával kapcsolatos koncepciók kialakításában, és figyelemmel kíséri annak végrehajtását,

9. részt vesz a helyi adózás részletes szabályainak kidolgozásában,

10. kezdeményezi a városüzemeltetési feladatok hatékonyabb ellátásához szükséges intézkedéseket,

11. kezdeményezi az önkormányzat településfejlesztési programjának kidolgozását, figyelemmel kíséri az abban foglalt feladatok megvalósítását,

12. kidolgozza a lakásgazdálkodással kapcsolatos fejlesztési irányelveket, véleményt nyilvánít az önkormányzat ezzel összefüggő célkitűzéseivel kapcsolatban,

13. véleményezi az éves költségvetési javaslatot és a végrehajtásáról szóló éves beszámoló tervezetét,

14. véleményezi a helyi adók vállalkozásokra gyakorolt hatását, javaslatot tesz vállalkozásbarát helyi adópolitika alkalmazására,

15. véleményt nyilvánít az önkormányzati rendelet megalkotását nem igénylő városrendezési és telekalakítási tervek elfogadásáról,

17. figyelemmel kíséri a költségvetési bevételek - különös tekintettel a saját bevételek - alakulását, a vagyonváltozást, és értékeli az azt előidéző okokat, figyelemmel kíséri Pápa Város Gazdaságfejlesztési Stratégiáját és Pápa Integrált Városfejlesztési Stratégiáját, szükség esetén javaslatot tesz annak módosítására."

Az éves költségvetési rendelet tervezésekor, azaz a megelőző év december és tárgyév január hónapban **ismert elnyert pályázatok az előző év végi könyvelési adatok alapján fennmaradó keretét szerepeltetni kell a költségvetési rendelet megfelelő részében** (felhalmozási, működési típusú pályázatok, vegyes pályázatok esetén azokat elemekre bontva). **Az év közben újonnan felmerülő pályázati lehetőségeket be kell építeni a költségvetési rendeletbe.**

A projektek költségvetési tervezésekor vizsgálni kell azok likviditási hatását is. A TOP Plusz projektek jellemzően utófinanszírozásúak és 100%-os előleg kihelyezése történik. **Az áfa visszaigénylést tartalmazó TOP Plusz projektek esetében a költségvetési éven áthúzódó áfa-visszaigénylés miatt szükséges forrást biztosítani,** hogy az önkormányzat pénzügyi egyensúlya ne boruljon fel a következő évre átcsúszó áfa visszaigénylés kiutalás miatt. Az RRF pályázatok esetében például 13% előleg igényelhető, így ott a teljes projekt finanszírozása esetén az utófinanszírozású részeknél fennáll a likviditási probléma veszélye akkor is, ha a kivitelezés szállítói finanszírozás keretében történik. A kivitelezés utófinanszírozásba sorolása esetén szükséges a likviditás biztosítása saját forrásból, vagy támogatás megelőlegező hitelből.

Az önkormányzati tulajdonban álló gazdasági társaságok saját projektjei kapcsán a taggyűlés/közgyűlés jogosult a döntések meghozatalára. Ezen gazdasági társaságok az önkormányzati tulajdon miatt nem felelnek meg a kis- és középvállalkozások kritériumainak, így **nem minősülnek KKV-nak.** Ennek további következménye, hogy a KKV-k számára kiírt pályázatok többségén nem vehetnek részt.

Zöld projektcsatornába tartozó projektek meghatározása

Minden projekt a zöld átállást szolgálja, amely az alábbi projektelemeket tartalmazza:

- **Energiahatékonysági tevékenység** (például: padló, födém, lábazat, fal hőszigetelés, nyílászáró csere, okos mérő telepítése, fűtés-hűtés szabályzó berendezés beépítése, meglévő berendezések energiatakarékosabbra cserélése (pl.: szennyvíziszapprés cseréje))

- **Megújuló energia alkalmazása** (például: elektromos jármű beszerzése, megújuló üzemanyaggal működő jármű beszerzése, napelem telepítése, megújuló energiatároló telepítése, hőszivattyús rendszer telepítése, napkollektor telepítése, szélkerék, szélturbina telepítése, energiaközösség létrehozása, vagy a jövőben megjelenő technológiák telepítése)
- **Elnyelő képességet hoz létre** (például: parkosítás, erdősítés, fa telepítése, gyepfelület növelése, bokros terület növelése)
- **A vízkészleteket védi** (például: záportározó építése, esővíz szivárgó rendszerek kiépítése, zárt csapadéktározók telepítése, ivóíztisztítás hatékonyságát javítja, szennyvíztisztítás hatékonyságát javítja, ivóvízvezeték szivárgását előzi meg, szennyvízrendszer szivárgását előzi meg, a szennyvíz és a belvízelvezető rendszer szétválasztását szolgálja, a belvízelvezető rendszer fejlesztését szolgálja)
- **Szennyezést előz meg** (például: hulladék közszolgáltatást fejleszti, az illegális hulladéklerakást megelőzi, felszámolja, szelektív hulladékgyűjtést fejleszti, környezetvédelmi célú szemléletformálást tartalmaz)
- **A körkörös gazdaságot támogatja** (például: szennyvíziszap hasznosítását szolgálja, szennyvíztisztítás után kibocsátott víz hasznosítását szolgálja, a víztisztítás során a tisztítási technológia során eldobott víz hasznosítását szolgálja, a tisztítás során keletkező veszélyes anyagok hasznosítását szolgálja, a zöld hulladék feldolgozását szolgálja, a szelektíven begyűjtött hulladék hasznosítását szolgálja, az ipari termelés során keletkezett hulladék alapanyagként hasznosítását szolgálja)
- A **biológiai sokféleség és az ökoszisztémák védelmét és helyreállítását szolgálja** (például: fák pótlása őshonos fajokkal, vízi élőhelyek rekonstrukciója, méhlegelők kialakítása)

Egy **új épület építése, vagy egy szennyezést kibocsátó barnamezős terület hasznosítása** elsődlegesen jellemzően valamilyen szolgáltatási igény kielégítését szolgálja. Ezek építése **épület kiváltás esetén szolgálja a zöld átállás céljait,** amennyiben a kiváltott épülethez képest csökken az ÜHG kibocsátás.

A nem kiváltási célú **új épületek építése** nem tartozik a zöld átállás elemei közzé, azonban ezen projekteknél arra kell törekedni, hogy a megvalósuló épület üzemeltetése klímasemleges legyen. Azaz kevés a jelenleg kötelező közel nulla energiaigényű ingatlan építésére vonatkozó szabályozásnak való megfelelés, az **épületnek ténylegesen nulla fosszilis energiakibocsátásúnak kell lennie. Ellenkező esetben létrejön egy új probléma, azaz a megépített épület negatívan hat a zöld átállásra**.

A nem kiváltási célú épületek a saját fogyasztásuknál nagyobb megújuló energiatermelés és tárolás esetén tartozhatnak a zöld átállás keretébe, azonban a jelenlegi támogatási és szabályzási környezetben ez energiaközösségek létrehozásánál valószínű lehetőség.

Kiválasztási szempontrendszer

Egy adott pályázati felhívás, vagy a saját forrás keretei korlátok közzé szorítják a projekteket, így szükséges dönteni, hogy melyik az adott felhíváshoz illeszkedő projektötlet megvalósítása támogatja jobban a zöld átállást.

Zöld átállás fő célú projektek esetén azt a projektet célszerű választani, amely fajlagosan nagyobb mértékben járul hozzá a kitűzött célokhoz, azaz a zöld átállához kapcsolódó

mutatószámokhoz. Ehhez ki kell számolni az 1 millió Ft beruházási költségre eső mutatószámokat és azokat kell összevetni a becsült számítások alapján. Például két CO_2 egyenérték csökkentést eredményező projekt közül azt kell választani, amelynél a legnagyobb az 1 millió Ft beruházási költségre eső CO_2 egyenérték csökkenés tonnában kifejezve. Az ivóvízhálózat felújítása esetén, ha nincs műszaki szükségszerűségi szempont, azaz ellátásbiztonsági szempontból két vagy több szakasz cseréje egyforma jelentőségű és a feltételezett állapotuk is azonos, akkor az 1 millió Ft beruházási költségre eső leghosszabb vezetéket kiváltó szakaszt célszerű választani, feltételezve, hogy a vezeték szivárgása egyenletes eloszlású a teljes vezetékhossz mentén.

A nem zöld átállás fő célú projektek esetében a projekten belüli zöld átálláshoz kapcsolódó elemek esetében alkalmazható a fenti kiválasztási szempontrendszer.

A beavatkozások értékelésének és kiválasztásának rendszere a fentiek alapján

Az előkészítés kulcs eleme az informális **városfejlesztési tanács**, amelynek állandó résztvevői a polgármester, az alpolgármester, a jegyző és az osztályvezetők. A fejlesztés tárgya alapján a városfejlesztési tanács meghívott tagja az érintett szervezet (önkormányzati gazdasági társaság, önkormányzati intézmény vezetője), esetenként a városi főépítész. A szakmai megbeszélés keretében a jelenlevők mindegyike kifejtheti véleményét és hozzájárulhat a tervezett projekt alakításához, amit végül egy közös, szakmai egyetértésen alapuló döntéshozás követ.

83. táblázat A beruházások értékelése és kiválasztása

Ellátandó funkció	Feladat	Tevékenység	Felelős szereplő
Projektgyűjtés	Projekt ötlet gyűjtés	A projektjavaslatok – elektronikus partnerségi kérdőívek és közvéleménykutatás által – érkezhetnek az önkormányzati fenntartású közintézményektől, közszolgáltatóktól, civilektől, valamint közvetlenül a lakosságtól is.	A projekt ötleteket a Városfejlesztési Osztály gyűjti.
		A városfejlesztési tanács szakmai egyeztetés keretében összegyűjti az FVS-ben azonosított beavatkozási területekhez kapcsolódó projekteket.	Városfejlesztési tanács
	Előszűrés	A projetk vizsgálata az alábbi szempontok mentén: - szerepel-e a projekt a zöld projekt csatornában, - illeszkedik-e a meghatározott zöld célokhoz, - illeszkedik-e a zöld projekt kategóriákhoz.	Az előszűrést a Városfejlesztési Osztály végzi.
	Projekt ötletek rendszerezése, első körös szűrése	A városfejlesztési tanács szakmai egyeztetés keretében kiválasztja az FVS-ben azonosított beavatkozási területekhez kapcsolódó projekteket, amelyek további előkészítése célszerű.	Városfejlesztési tanács
	Lakossági felmétés	Amennyiben az adott projekthez szükséges lakossági felmérés, a kiválasztott tevékenységeket közvéleménykutatásra bocsátják	A feldolgozást, kiértékelést a Városfejlesztési Osztály végzi.
	Döntés előkészítés	A kiválasztási szempontrendszer alapján értékelik a projekteket.	Az előkészítést a Városfejlesztési Osztály végzi a Gazdasági Osztály bevonásával.
Projekt finanszírozási modellje és döntés	Projekt kiválasztás	A kiválasztási szempontrendszer alapján döntés születik, hogy mely projekteket javasolják benyújtani/megvalósítani.	Városfejlesztési tanács
	Előzetes véleményezés	Amennyiben az adott projekthez a felhívás alapján szükséges munkacsoport alakítása, a munkacsoport előzetesen véleményezi a döntési anyagot.	Felhívás szerinti munkacsoport, amelyet a Városfejlesztési Osztály szervez a többi osztály segítségével és biztosítja a munkacsoport működését.
	Finanszírozási modell	Az önkormányzat részéről a finanszírozási modell előkészítésében a Gazdasági és a Városfejlesztési Osztály munkatársai vesznek részt.	Az előkészítést a Városfejlesztési Osztály végzi a Gazdasági Osztály bevonásával.
	Döntés	Előterjesztés, bizottsági véleményezés, képviselő-testületi/társulási tanácsi/ügyvezetői/igazgató tanácsi döntések meghozatala.	Az előkészítést a Városfejlesztési Osztály végzi a Gazdasági Osztály bevonásával, illetve az érintett gazdasági társaság bevonásával.
Projekt műszaki előkészítése	Előkészítési szakasz	Tanulmánytervek, megalapozó dokumentumok elkészítése, amelyekbe az adott tanulmány készítésében és finanszírozási kérdésekben jártas szakembereket, a műszaki előkészítésben jártas tervezőket vonnak be.	Városfejlesztési Osztály
	Műszaki dokumentáció kidolgozása	Tervezési program készítése. Tervező kiválasztása a tervezési program alapján. Engedélyes tevékenység esetén engedélyes szintű tervek készítése, engedélyek beszerzése. Beszerzésre/közbeszerzésre alkalmas kiviteli tervek, tételes tervezői költségvetés készítése.	Városfejlesztési Osztály
Projekt lebonyolítása	Projektmenedzsment	Műszaki ellenőr kiválasztása, kivitelező kiválasztására irányuló beszerzésben/közbeszerzésben történő részvétele.	Városfejlesztési Osztály
		A kivitelező kiválasztása, munkaterület átadása, a projekt lebonyolítása, menedzselése, ideértve eszközök esetén az eszközbeszerzéseket is.	Városfejlesztési Osztály
		A műszaki átadás-átvétellel, eszközök beszerzésével zárul a projekt fizikai megvalósítása.	Városfejlesztési Osztály
		Üzemeltetésbe adás, engdélyes projetk esetén használatba vétel, működési típusú engedélyek megszerzése.	Városfejlesztési Osztály és az üzemeltető

6.5.2.3. A zöld források felhasználásának módja

84. táblázat A zöld források felhasználási módja – zöld átállás üzleti modell összesítő adatai

Szempont	Városi zöld átállási célkitűzés	Beavatkozási irány	Projekt típus	Összvolumen projekt típusonként	Összvolumen célonként	Lehetséges forrástípusok	Elérendő CO2 egyenérték kibocsátás csökkentés (t)	2050-es városi célhoz képesti arány	Arány célon-ként:
Az éghajlat-változás mérséklése	Z1: Az erőforrás-gazdálkodás hatékonyságának növelése	B1: Közintézmények energetikai fejlesztése: épületszigetelés, nyílászáró csere, hűtési-fűtési rendszerek felújítása.	Energiahatékonyság növelése, megújuló energia alkalmazása	1 904 817 798	3 554 817 798	TOP Plusz 2. prioritás (ERFA) Fenntartható energia-hatékonyság	345,67	0,518%	0,564%
Az éghajlat-változás mérséklése	Z1: Az erőforrás-gazdálkodás hatékonyságának növelése	B1: Közintézmények energetikai fejlesztése: épületszigetelés, nyílászáró csere, hűtési-fűtési rendszerek felújítása.	Energiahatékonyság növelése, megújuló energia alkalmazása	1 650 000 000		TOP Plusz 3. prioritás (ERFA) Fenntartható humán infrastruktúra	30,85	0,046%	
Az éghajlat-változáshoz való alkalmazkodás	Z2: A város adaptációs képességének erősítése a klímaváltozás hatásaival szemben	B2: A város zöldfelületi hálózatának és zöldterületeinek fejlesztése, bővítése	Elnyelő felület növelése	1 950 000 000	1 950 000 000	TOP Plusz 1. prioritás (ERFA) Fenntartható városfejlesztés	6	0,009%	0,009%
Az éghajlat-változáshoz való alkalmazkodás	Z2: A város adaptációs képességének erősítése a klímaváltozás hatásaival szemben	B3: A mikroklimatikus tényezők javítását célzó városrehabilitáció (fasortelepítés, zöld- és vízfelületek létrehozása, beépített felületek átalakítása, tájépítészeti megoldások stb.)	Elnyelő felület növelése	0		Két helyre sorolható a projekt, B8-nál szerepel	0	0,000%	
A vízi erőforrások fenntartható használata és védelme	Z3: A városi vízmenedzsment hatékonyságának növelése	B4: A csapadékvíz-gazdálkodás hatékonyságának növelése	Csapadékvíz-kezelés, védelem, vízvisszatartás	500 000 000	700 000 000	TOP Plusz 1. prioritás (ERFA) Fenntartható városfejlesztés	0	0,000%	0,000%
A vízi erőforrások fenntartható használata és védelme	Z3: A városi vízmenedzsment hatékonyságának növelése	B11: Ivóvíz és szennyvíz fejlesztések, víztakarékosság, szennyezés megelőzés	Ivóvíz és szennyvíz rendszer fejlesztése	200 000 000		Víziközmű rendszer használati díj	0	0,000%	

A körforgásos gazdaságra való áttérés	Z4: A körforgásos alkalmazásának ösztönzése	B5: Kihasználatlan helyiségek közösségi alapon történő hasznosítása	Szemléletformálás körforgásos gazdaság és hulladékgazdálkodás területén	30 000 000	30 000 000	KEHOP Plusz	0,00	0,000%	0,000%
A szennyezés megelőzése és csökkentése	Z5: A nem motorizált közlekedési módok támogatása	B6: Gyalogos- és kerékpárosbarát város kialakítása	Közlekedés zöldítése	1 100 000 000	1 250 000 000	TOP Plusz 1. prioritás (ERFA) Fenntartható városfejlesztés	69,57	0,104%	0,160%
A szennyezés megelőzése és csökkentése	Z5: A nem motorizált közlekedési módok támogatása	B7: Közösségi közlekedés fejlesztése	Közlekedés zöldítése	150 000 000		RRF, központi költségvetési támogatások	37,29	0,056%	
A biológiai sokféleség és az ökoszisztémák védelme és helyreállítása	Z6: A biológiailag aktív zöldfelületek védelme, bővítése	B8: Barnamezős területek turisztikai és rekreációs célú hasznosítása	Elnyelő felület növelése, biológiai sokféleség növelése	1 197 000 000	1 260 500 000	TOP Plusz 1. prioritás (ERFA) Fenntartható városfejlesztés	18	0,027%	0,036%
A biológiai sokféleség és az ökoszisztémák védelme és helyreállítása	Z6: A biológiailag aktív zöldfelületek védelme, bővítése	B9: Mezővédő erdősávok létesítése	Elnyelő felület növelése	63 500 000		Saját forrás, Energiahatékonysági kötelezettségi rendszer, központi költségvetési támogatások	6,00	0,009%	
A biológiai sokféleség és az ökoszisztémák védelme és helyreállítása	Z6: A biológiailag aktív zöldfelületek védelme, bővítése	B10: Helyi ökoszisztémák és az őshonos fajok védelme, invazív fajok terjedésének megelőzése	Elnyelő felület növelése	0		Két helyre sorolható, a B2 beavatkozási iránynál szerepel	0	0,000%	
Összesen:				**8 745 317 798**	**8 745 317 798**		**513**		

6.5.2.4. Beszámolás a zöld források felhasználásáról

Allokációs jelentés

Az önkormányzati költségvetési rendelet része az önkormányzat és az általa fenntartott intézmények teljes költségvetése, amely tartalmazza a felhalmozási kiadásokat. A költségvetési évet **költségvetési zárszámadással** zárják az önkormányzatok.

Az önkormányzati társulások az önkormányzatokhoz hasonlóan zárszámadással zárják a költségvetési évet.

A Pápa Város Önkormányzatának 100%-os tulajdonában álló gazdasági társaságok **éves beszámolóját, üzleti tervét a közzététel előtt el kell fogadnia a tulajdonos önkormányzatnak.** Több tulajdonos esetén a társasági szerződésben szabályozott módon szükséges a beszámoló és a mérleg elfogadása.

A zárszámadás a költségvetési rendeletet követi, emiatt projektenként látható a fejlesztés pénzügyi előrehaladása.

A zárszámadás és a beszámoló keretében célszerű az éves allokációs jelentés elkészítése, amely így a zárszámadáshoz kapcsolódó, könnyen elkészíthető táblázat, **amely a zárszámadásban szereplő projekteket szűrve, kizárólag a zöld átállást támogató projekteket tartalmazza.**

Az allokációs jelentésben a zöld keretrendszerben tervezett projektvolumen éves felhasználását kell bemutatni, amely magában foglalja a TOP Plusz és KEHOP Plusz forrásain túl mindazokat a fejlesztéseket, melyek további vissza nem térítendő / visszatérítendő támogatásból, akár Horizon Europe, Green Deal, Zöldgazdaság Finanszírozási Rendszer, pénzügyi eszközök, tőke és zöld kötvény eszköz, hitel bevonással, piaci szereplők magántőke bevonásával valósultak meg, bemutatva a finanszírozási forrástípusokat:

- megvalósított projektvolumen kategóriánként finanszírozási forrás bemutatásával,
- az eredetileg tervezett éves forráskeret és a megvalósult projektvolumen aránya,
- következő évek terv számainak frissítésére javaslattétel, feladatot meghatározó külön határozati formában.

Zöld hitel, zöld kötvény esetén szükséges vizsgálni:

- a törlesztés teljesítését,
- a visszafizetés jövőbeni alakulását a futamidő végéig a zárszámadáskor rendelkezésre álló adatok alapján,
- az önkormányzat, társulás, önkormányzati tulajdonú gazdasági társaság teljes adósságot keletkeztető ügylete közül a leghosszabb futamidejű végéig a visszafizetés jövőbeni alakulását,
- szükséges elemezni visszafizetés fedezetét képező üzleti terv megvalósulását, negatív irányú eltérés esetén az eltérés okait, továbbá az eltérési okok alapján az okok bevételekre és a kiadásokra gyakorolt hosszú távú hatásait.

Negatív irányú eltérés esetén az okok alapján intézkedési terv kidolgozását kell feladatul szabni határidő kijelölésével, szükség esetén az okok mélyebb feltárásával, elemzésével. A határidőben

elkészült intézkedési terv elfogadása esetén az intézkedés megvalósulásának és hatásainak vizsgálata szükséges legalább 3 havonta.

Amennyiben a negatív irányú eltérést olyan külső ok okozza, amelyre sem az üzemeltetőnek, sem a tulajdonosnak nincs ráhatása, szükséges a hitelezőkkel történő konzultáció. (Ilyen ok lehet például: szabályzási környezet változása, értékesített energia árának tartós csökkenése piaci hatások miatt.)

Hatás jelentés

A zöld átállás keretébe tartozó projektekről éves jelentés szükséges. **A hatásjelentés készítése történhet a zárszámadással egyidőben, ahhoz kapcsolódóan.**

A zöld átállás részét képező lezárt fejlesztési projektek környezeti hatását kell a hatásjelentésben rögzíteni a lezárást követőn évben projektenként a monitoring mutatók alapján.

A zöld finanszírozási keretrendszerben szereplő projektek becsült hatását az alábbi táblázatban foglaltuk össze.

Hatás jelentés projektenkénti mutatói:

85. táblázat A hatásjelentés mutató tartalmáról

Városi zöld átállási célkitűzés	Beavatkozási irány	Projekt típus	Projekt típus környezeti hatása	Projektek	Hatásjelentés mutató típusa
Z1: Az erőforrás-gazdálkodás hatékonyságának növelése	B1: Közintézmények energetikai fejlesztése: épületszigetelés, nyílászáró csere, hűtési-fűtési rendszerek felújítása.	Energia hatékonyság növelése, megújuló energia alkalmazása	Pozitív: a projekt hatására csökken az épület éves ÜHG kibocsátása	P2.V1: A Pápa Városi Óvodák Fáy lakótelepi tagóvodájának és a Szivárvány tagóvodájának energetikai korszerűsítése (FÁY-E)	Önkormányzati intézmények éves primer energiafogyasztása, Önkormányzati intézmények éves kitáplált megújuló energiatermelése (kWh), ezekből számolt CO2 egyenérték (t)
Z1: Az erőforrás-gazdálkodás hatékonyságának növelése	B1: Közintézmények energetikai fejlesztése: épületszigetelés, nyílászáró csere, hűtési-fűtési rendszerek felújítása.	Energia hatékonyság növelése, megújuló energia alkalmazása	Pozitív: a projekt hatására csökken az épület éves ÜHG kibocsátása	P2.V2: A Várkertfürdő energetikai korszerűsítése (VÁRKERT)	Önkormányzati többségi tulajdonú gazdasági társaságok éves primer energiafogyasztása, Önkormányzati többségi tulajdonú gazdasági társaságok kitáplált éves megújuló energiatermelése (kWh), ezekből számolt CO2 egyenérték (t)
Z1: Az erőforrás-gazdálkodás hatékonyságának növelése	B1: Közintézmények energetikai fejlesztése: épületszigetelés, nyílászáró csere, hűtési-fűtési rendszerek felújítása.	Energia hatékonyság növelése, megújuló energia alkalmazása	Pozitív: a projekt hatására csökken az épület éves ÜHG kibocsátása	P2.V3: A Pápa Városi Óvodák Huszár lakótelepi székhelyének és Nátuskerti tagóvodájának energetikai korszerűsítése (HUSZÁR-E)	Önkormányzati intézmények éves primer energiafogyasztása, Önkormányzati intézmények éves kitáplált megújuló energiatermelése (kWh), ezekből számolt CO2 egyenérték (t)
Z1: Az erőforrás-gazdálkodás hatékonyságának növelése	B1: Közintézmények energetikai fejlesztése: épületszigetelés, nyílászáró csere, hűtési-fűtési rendszerek felújítása.	Energia hatékonyság növelése, megújuló energia alkalmazása	Pozitív: a projekt hatására csökken az épület éves ÜHG kibocsátása	P3.V3: A Pápa Városi Óvodák Fáy lakótelepi tagóvodájának és a Szivárvány tagóvodájának infrastrukturális fejlesztése (FÁY-I)	Önkormányzati intézmények éves primer energiafogyasztása, Önkormányzati intézmények éves kitáplált megújuló energiatermelése (kWh), ezekből számolt CO2 egyenérték (t)

Szempont	Városi zöld átállási célkitűzés	Beavatkozási irány	Projekt típus	Projekt típus környezeti hatása	Projektek	Hatásjelentés mutató típusa
Az éghajlat-változás mérséklése	Z1: Az erőforrás-gazdálkodás hatékonyságának növelése	B1: Közintézmények energetikai fejlesztése: épületszigetelés, nyílászáró csere, hűtési-fűtési rendszerek felújítása.	Energia hatékonyság növelése, megújuló energia alkalmazása	Pozitív: a projekt hatására csökken az épület éves ÜHG kibocsátása	P3.V6: A Pápa Városi Óvodák Huszár lakótelepi székhelyének és Nátuskerti tagóvodájának infrastrukturális fejlesztése (HUSZÁR-I)	Önkormányzati intézmények éves primer energiafogyasztása, Önkormányzati intézmények éves kitáplált megújuló energiatermelése (kWh), ezekből számolt CO2 egyenérték (t)
Az éghajlat-változás mérséklése	Z1: Az erőforrás-gazdálkodás hatékonyságának növelése	B1: Közintézmények energetikai fejlesztése: épületszigetelés, nyílászáró csere, hűtési-fűtési rendszerek felújítása.	Energia hatékonyság növelése, megújuló energia alkalmazása	Pozitív: a projekt hatására csökken az épület éves ÜHG kibocsátása	P3.V7: A Pápai Weöres Sándor Általános Iskola felújítása (TANKERÜLET-WS)	Önkormányzati intézmények éves primer energiafogyasztása, Önkormányzati intézmények éves kitáplált megújuló energiatermelése (kWh), ezekből számolt CO2 egyenérték (t) - Itt ténylegesen állami fenntartású intézmények szerepelnek.
Az éghajlat-változás mérséklése	Z1: Az erőforrás-gazdálkodás hatékonyságának növelése	B1: Közintézmények energetikai fejlesztése: épületszigetelés, nyílászáró csere, hűtési-fűtési rendszerek felújítása.	Energia hatékonyság növelése, megújuló energia alkalmazása	Pozitív: a projekt hatására csökken az épület éves ÜHG kibocsátása	P3.V8: A Pápai Petőfi Sándor Gimnázium felújítása (TANKERÜLET-PS)	Önkormányzati intézmények éves primer energiafogyasztása, Önkormányzati intézmények éves kitáplált megújuló energiatermelése (kWh), ezekből számolt CO2 egyenérték (t) - Itt ténylegesen állami fenntartású intézmények szerepelnek.
Az éghajlat-változás mérséklése	Z1: Az erőforrás-gazdálkodás hatékonyságának növelése	B1: Közintézmények energetikai fejlesztése: épületszigetelés, nyílászáró csere, hűtési-fűtési rendszerek felújítása.	Energia hatékonyság növelése, megújuló energia alkalmazása	Pozitív: a projekt hatására csökken az épület éves ÜHG kibocsátása	P3.V1: Erzsébetvárosi egészségközpont kialakítása (EÜKÖZPONT)	Önkormányzati intézmények éves primer energiafogyasztása, Önkormányzati intézmények éves kitáplált megújuló energiatermelése (kWh), ezekből számolt CO2 egyenérték (t)
Az éghajlat-változáshoz való alkalmazkodás	Z2: A város adaptációs képességének erősítése a klímaváltozás hatásaival szemben	B2: A város zöldfelületi hálózatának és zöldterületeinek fejlesztése, bővítése	Elnyelő felület növelése	Pozitív: 0,5 ha területen parkosítás történik, nő az elnyelő képesség	P1.V3: Az Erzsébet liget kihasználatlan területének kapcsolása a zöld város projektekhez (ERZS)	Parkosított terület nagysága m2, az ebből számolt CO2 egyenérték megtakarítás

Szempont	Városi zöld átállási célkitűzés	Beavatkozási irány	Projekt típus	Projekt típus környezeti hatása	Projektek	Hatásjelentés mutató típusa
Az éghajlat-változáshoz való alkalmazkodás	Z2: A város adaptációs képességének erősítése a klímaváltozás hatásaival szemben	B3: A mikroklimatikus tényezők javítását célzó városrehabilitáció (fasortelepítés, zöld- és vízfelületek létrehozása, beépített felületek átalakítása, tájépítészeti megoldások stb.)	Elnyelő felület növelése	Pozitív: 3 ha területen parkosítás történik, nő az elnyelő képesség	P1.V6: A Schwenczel-rét kihasználatlan területének kapcsolása a Schwenczel-réti parkhoz (SCHW) ide is sorolható, de B8 Barnemezős részbe is, ott szerepel	
A vízi erőforrások fenntartható használata és védelme	Z3: A városi vízmenedzsment hatékonyságának növelése	B4: A csapadékvíz-gazdálkodás hatékonyságának növelése	csapadékvíz-kezelés, védelem, vízvisszatartás	Semleges: Nem szennyez és szennyezést sem előz meg, elöntés ellen véd	P1.V2: Csapadékvíz-elvezetés és annak főgyűjtőjének kialakítása a Pápa város nyugati részében (CSAP)	Árvízvédelmi intézkedésekkel érintett lakosság (fő), Szemléletformálással elért lakosok száma (fő)
A vízi erőforrások fenntartható használata és védelme	Z3: A városi vízmenedzsment hatékonyságának növelése	B11: Ivóvíz és szennyvíz fejlesztések, víztakarékosság, szennyezés megelőzés	Ivóvíz és szennyvíz rendszer fejlesztése	Pozitív: GFT alapján lehet kitölteni	GFT alapján lehet kitölteni	Tisztított ivóvíz és értékesített mennyiség éves különbözete (m3)
A vízi erőforrások fenntartható használata és védelme	Z3: A városi vízmenedzsment hatékonyságának növelése	B11: Ivóvíz és szennyvíz fejlesztések, víztakarékosság, szennyezés megelőzés	Ivóvíz és szennyvíz rendszer fejlesztése	Pozitív: GFT alapján lehet kitölteni	GFT alapján lehet kitölteni	Tisztított szennyvíz és értékesített mennyiség éves különbözete
A körforgásos gazdaságra való áttérés	Z4: A körforgásos alkalmazásának ösztönzése	B5: Kihasználatlan helyiségek közösségi alapon történő hasznosítása	Szemléletformálás körforgásos gazdaság és hulladékgazdálkodás területén	Pozitív: a projekt hatására közvetetten csökken a hasznosítatlan hulladék mennyiség	Lakosság részére szelektív hulladékgyűjtés népszerűsítése, házi komposztálás készségfejlesztés, vállalkozások részére tanácsadás körforgásos gazdaságba bekapcsolódásra	Szemléletformálással elért lakosok száma (fő)

Szempont	Városi zöld átállási célkitűzés	Beavatkozási irány	Projekt típus	Projekt típus környezeti hatása	Projektek	Hatásjelentés mutató típusa
A szennyezés megelőzése és csökkentése	Z5: A nem motorizált közlekedési módok támogatása	B6: Gyalogos- és kerékpárosbarát város kialakítása	Közlekedés zöldítése	Pozitív: csökken a közlekedésből származó ÜHG kibocsátás	P1.V7: A városi kerékpárúthálózat fejlesztése (KERÉKPÁR)	Támogatott célzott kerékpáros infrastruktúra növekedése (km) Szemléletformálással elért lakosok száma (fő)
A szennyezés megelőzése és csökkentése	Z5: A nem motorizált közlekedési módok támogatása	B7: Közösségi közlekedés fejlesztése	Közlekedés zöldítése	Pozitív: csökken a közlekedésből származó ÜHG kibocsátás	Elektromos buszok beszerzése (1 db)	Helyi tömegközlekedés üzemanyag éves fogyasztása, és az ebből számolt CO2 egyenérték megtakarítás
A biológiai sokféleség és az ökoszisztémák védelme és helyreállítása	Z6: A biológiailag aktív zöldfelületek védelme, bővítése	B8: Barnamezős területek turisztikai és rekreációs célú hasznosítása	Elnyelő felület növelése, biológiai sokféleség növelése	Pozitív: 3 ha területen parkosítás történik, nő az elnyelő képesség	P1.V6: A Schwenczel-rét kihasználatlan területének kapcsolása a Schwenczel-réti parkhoz (SCHW)	Parkosított terület nagysága m2, az ebből számolt CO2 egyenérték megtakarítás
A biológiai sokféleség és az ökoszisztémák védelme és helyreállítása	Z6: A biológiailag aktív zöldfelületek védelme, bővítése	B9: Mezővédő erdősávok létesítése	Elnyelő felület növelése	Pozitív: nő az elnyelő képesség	Külterületi önkormányzati utak mentén védőfásítás	Új külterületi út menti fatelepítés db, és ebből számolt CO2 egyenérték megtakarítás
A biológiai sokféleség és az ökoszisztémák védelme és helyreállítása	Z6: A biológiailag aktív zöldfelületek védelme, bővítése	B10: Helyi ökoszisztémák és az őshonos fajok védelme, invazív fajok terjedésének megelőzése	Elnyelő felület növelése	Pozitív: 0,5 ha területen parkosítás történik, nő az elnyelő képesség	P1.V3: Az Erzsébet liget kihasználatlan területének kapcsolása a zöld város projektekhez (ERZS) - Két helyre sorolható, a B2 beavatkozási iránynál szerepel	Parkosított terület nagysága m2, az ebből számolt CO2 egyenérték megtakarítás

6.5.3. Digitális átállás menetrend

6.5.3.1. A digitális átállás előkészítése

Pápa város jövőképe szerint a város célja olyan város és kiterjedt vonzáskörzettel rendelkező járási központ kialakítása, amely értékeit megőrizve, azt továbbfejlesztve egyaránt vonzó a tágabb térségből érkező befektetők és vendégek, valamint a napjaikat itt élő helyi városlakók számára is. A digitális átállás a városi szakterületeken átívelő, horizontális fejlesztési prioritást jelent, amely fejlesztések a város működésének egészére hatással bírnak, egyúttal támogatják a jövőképben meghatározott célok elérését. A digitális megoldások hatékony alkalmazása új kihívásokat jelent kezdetben, amire reagálva a városi működési modell átalakítására, felkészítésre és legfőképpen szemléletváltásra lehet/lesz szükség a megoldásokat működtetők és az azokat használók oldalán egyaránt.

A fejlesztések előkészítését összefoglaló digitális átállási menetrend bemutatja Pápa város kiinduló állapotát a digitális fejlődés szempontjából, meghatározza és rendszerezi azokat a célokat, kapcsolódó beavatkozási területeket, ahol digitális fejlesztésekre van szükség. A fejlesztések meghatározásának alapját a város jelenlegi digitális fejlettségi szintje jelenti, a rendszerszemlélet és a stratégiai gondolkodásmód biztosítása érdekében emellett figyelembe vettük nem csak a Pápa város Fenntartható Városfejlesztési Stratégiájában kialakított jövőképet és célrendszert, hanem Magyarország és az Európai Unió digitális jövőképének pilléreit egyaránt.

6.5.3.2. A digitális átállás kiinduló állapota, az átállás feltételrendszere a smart city alrendszerek alapján

A digitális átállás kiinduló állapota, az átállás feltételrendszerének helyzetét, a meghatározó kereteket, az eddigiekben történt beavatkozásokat az okos város fejlesztések céljait és beavatkozásait a Lechner Tudásközpont által publikált okos város stratégia módszertanban foglalt, több EU-s intézmény és szervezet által elfogadott és használt SMART city alrendszerek mentén mutatjuk be. Az okos város “klasszikus” hat tématerületének (okos kormányzás, okos mobilitás, okos környezet, okos emberek, okos életkörülmények, életminőség, okos gazdaság) ismertetése magába foglalja a fejlesztés céljából már megtett beavatkozások ismertetését is.

Okos kormányzás (smart governance)

Az okos kormányzás témakör esetében összességében elmondható, hogy az alapmegoldások jelen vannak és működőképesek a városban; a következő lépésként ezeknek a meglévő eljárásoknak a továbbfejlesztése, valamint a jövőbeli központi kezdeményezések hatékony adaptálása szükséges.

Önkormányzati működés digitalizációja

Az adatmenedzsment a város jelenlegi működési keretei között nem biztosított, vonatkozó tervvel, adatstratégiával nem rendelkezik a város. Az intézményi kérdőív kitöltői jellemzően az adminisztratív

és alaptevékenységhez kapcsolódó adatvagyonnal rendelkeznek, 2 válaszadó egyáltalán nem rendelkezik digitális adatvagyonnal, továbbá nyílt adatbázissal (tehát bárki által hozzáférhető, megosztható és felhasználható adatokkal) is mindössze 2 válaszadó intézmény rendelkezik. Az alaptevékenység során keletkező digitális adatvagyon jellemzően belső használat során kerül felhasználásra, a keletkező adatvagyon kezelése egyedileg történik az adatgazda társaságoknál.

Az önkormányzati működés digitalizációjában jelentős előrelépést jelentett az önkormányzat csatlakozása az ASP (Application Service Provider) központhoz (KÖFOP-1.2.1-VEKOP-16-2017-008107 projekt keretein belül). Az ASP központhoz való csatlakozás az önkormányzati ügyviteli szolgáltatásainak fejlesztését támogatja, a Polgármesteri Hivatal mellett **4** költségvetési intézmény is érintett a projektben. Rendszerek közötti integráció csak az ASP alá integrált területeken látható, egyéb rendszerekkel (pl. a NISZ által szolgáltatott anyakönyvi rendszerrel, központi címregiszterrel, egyéb nyilvántartási rendszerrel) nincs együttműködés, ezek használata eszközszinten is elkülönül az önkormányzati rendszerektől.

Az okos városok jövőképe olyan közösséget feltételez, amelyet a tudatosság és a kompetenciák megosztásán alapuló közös kormányzás határoz meg. A városi polgárok felelős és aktív részvételét a döntéshozatali folyamatok átláthatósága és elérhetősége ösztönözheti. A jelenlegi keretek között Pápa 2021-ben elkészült, új honlapja kínál erre digitális platformot. Azonban az önkormányzattal való kapcsolattartás elsődleges fóruma a lakosság részéről a személyes (49,2%) illetve az online/e-mail-es (23,81%) kapcsolattartás - ezzel együtt a válaszadók 64,76% elégedett, vagy nagyon elégedett az önkormányzat által nyújtott digitális szolgáltatásokkal. Az ASP szolgáltatáshoz való csatlakozás eredményeképp több ügykörben is lehetővé vált az elektronikus ügyintézés e-papíron keresztül, így az adózás (adóbevallás, bejelentés) vagyongazdálkodás (közterülethasználati engedély iránti kérelem benyújtása), a főépítészhez tartozó ügykörök kezelése (településképi bejelentés), szociális és közigazgatási osztály ügykörei elektronikusan is benyújthatóak. A város e-kormányzásának magasabb szintre emelésének jelentős akadálya a lakosság egyes csoportjainak bizalmatlansága, elutasító hozzáállása, illetve a szükséges kompetenciák hiánya, továbbá a digitális infrastrukturális háttér fejlesztése is indokolt az önkormányzati, illetve a közfeladatokat ellátó intézményekben egyaránt.

Kapcsolódó jövőkép, stratégiai cél:

- Fenntartható, klímabarát város - Klímabarát városi környezet kialakítása
- Fenntartható, klímabarát város - Klímabarát működés, hatékony erőforrásgazdálkodás elérése
- Okos város a digitális nagyvilágban - A digitális átállásban sikeres lakosság, vállalkozások és szolgáltatások
- Okos város a digitális nagyvilágban - Helyi adatpolitika, okos technológiák alkalmazása a város szolgálatában

Városi közszolgáltatások elérhetősége

Az intézményi kérdőív kitöltői többségében rendelkeznek saját honlappal, azonban azok tartalma jellemzően egyoldalú információközlésre korlátozódik, többoldalú kommunikációra mindössze egy intézmény honlapja ad lehetőséget. A lakossági kérdőív alapján a közszolgáltatók által nyújtott digitális szolgáltatásokkal az önkormányzat és az oktatási intézmények esetében elégedett a

lakosság (5 fokú skálán legalább 4-es értékelést adott a válaszadók 64,76%-a az önkormányzat tekintetében és 57,62% az oktatási intézmények tekintetében), ugyanakkor a leginkább jellemző kapcsolattartási mód mindkét terület esetében a személyes kapcsolattartás. Az online, digitális ügyintézési módokat az áramszolgáltatók és a távhő, hőszolgáltatók esetében preferálja a lakosság, ennek ellenére ezen szolgáltatók digitális tevékenységeivel, szolgáltatásaival kevésbé elégedettek (50,95% adott legalább 4-es értékelést).

Városi applikáció nem áll rendelkezésre Pápán, lehetőség szerint azonban - egy válaszadó kivételével - a fejlesztendő városi mobil applikációban legalább intézményi alapinformációk közlésére, illetve több esetben direkt kommunikációs eszközként is alkalmaznák a városi applikációt a válaszadó intézmények. Ilyen városi applikáció már több, hasonló méretű magyar városban is működik (pl. Gödöllő, Tiszaújváros, Kecskemét), a városban élők, dolgozók és oda látogatók számára információforrásként szolgálva, illetve a városüzemeltetéshez kapcsolódó problémák bejelentését és kezelését is egyszerűen nyomon követhetővé teszi.

Kapcsolódó jövőkép, stratégiai cél:

- Okos város a digitális nagyvilágban - A digitális átállásban sikeres lakosság, vállalkozások és szolgáltatások
- Okos város a digitális nagyvilágban - Helyi adatpolitika, okos technológiák alkalmazása a város szolgálatában
- Vonzó lakóhely kínálatú város - Gondoskodó város

Okos mobilitás (smart mobility)

A mobilitás területén eseti megoldások jelentek meg az eddigiekben, amelyek a város alapvető közlekedésszervezési problémáira nem nyújtanak rendszerszintű választ.

Közösségi közlekedés

Az okos városi mobilitás középpontjában a környezeti terhelések csökkentése mellett a nem motorizált, illetve a közösségi közlekedési formák támogatása, a városi és térségi szintű közlekedési rendszer hatékony szervezése áll. A jelenlegi közlekedési rendszer nem tesz eleget az ágazatok és szolgáltatók közötti kapcsolatok, IKT-integráció megteremtésének. A lakossági kérdőív alapján sem a közösségi közlekedés lefedettsége, sem pedig a közösségi közlekedés járatsűrűsége (elégedett vagy nagyon elégedett az adott szempont szerint a válaszadók 27,14% illetve 28,10%-a) nem felel meg az elvárásoknak. Ez a kapacitások fejlesztése mellett, részben annak helyettesítésére szükségessé teszi az okos mobilitási rendszer, a közlekedés integrált szervezésének kialakítását.

Kapcsolódó jövőkép, stratégiai cél:

- Fenntartható, klímabarát város - Klímabarát városi környezet kialakítása
- Fenntartható, klímabarát város - Klímabarát működés, hatékony erőforrásgazdálkodás elérése
- Okos város a digitális nagyvilágban - Helyi adatpolitika, okos technológiák alkalmazása a város szolgálatában

Közlekedési infrastruktúra

A közlekedési infrastruktúra - hasonlóan a közösségi közlekedés szolgáltatásaihoz - jelenlegi állapotában nem felel meg a lakosság elvárásainak. Jelentős számban jeleztek a lakossági kérdőív kitöltői fejlesztési javaslatokat a parkolási rendszerrel, az elégedettség felmérése során azonosításra került, hogy a parkolással a közintézmények közelében mindössze a válaszadók 17,14%-a elégedett vagy nagyon elégedett, az utak minőségére vonatkozóan ez az érték 20,95%. Szintén alacsony az elégedettség a kerékpáros támogató infrastruktúra elérhetőségével (35,71%). A kapcsolódó infrastrukturális elemek digitális támogatásának fejlesztése mindenképpen indokolt lenne.

Az okos mobilitás témaköréhez kapcsolódó fejlesztések közé tartozik a korábbi okoszebra fejlesztés, amelynek eredményeképp csökkent az érintett csomópontban a balesetek száma; illetve a közterületi kamerarendszer fejlesztése, amely közbiztonsági funkciója mellett a forgalom monitorozására is lehetőséget biztosíthat. A kamerarendszer hatékony működtetéséhez azonban jelenleg nem adottak a megfelelő személyi feltételek.

Kapcsolódó jövőkép, stratégiai cél:

- Fenntartható, klímabarát város - Klímabarát városi környezet kialakítása
- Okos város a digitális nagyvilágban - Helyi adatpolitika, okos technológiák alkalmazása a város szolgálatában

Okos környezet (smart environment)

Az okos környezet tekintetében a környezeti kihívások beazonosítása és célzott kezelése a város fő feladatai, amelyeket az adatalapú okos megoldások jelentősen támogathatnak.

Környezeti kihívások

A környezeti szempontok jelenleg szerény mértékben érvényesülnek a város fejlesztési gyakorlatában, azonban több pozitív folyamat is látható, amelyek a digitális technológiák integrálását célozzák a környezeti beavatkozások, folyamatok, hatások monitoringjában, ezáltal hozzájárulva a fogyasztás mérsékléséhez. Az önkormányzati intézmények energiahatékonysága jelentősen javult, köszönhetően a bevezetett energiamenedzsment rendszer alkalmazásának. Az alkalmazott rendszer okosmérők és fogyasztási adatok diktálása alapján lehetővé teszi a fogyasztási adatok nyomon követését, ez alapján a kapacitáscsökkentést, a lekötött energia elemzését, a kiugró fogyasztási értékek jelzését. Jelenleg valamennyi önkormányzati fenntartású intézmény része az energiamenedzsment rendszernek, amelynek bővítése napelemmel és hőszivattyúval, külső hőmérséklet-függő okos vezérlésű rendszerrel tervezési fázisban van. Az intézményi kérdőív kitöltői szerint az energetikai célú korszerűsítés, a környezettudatos működés, létesítményüzemeltetés a legtöbb önkormányzati intézmény számára prioritásként jelenik meg, energetikai korszerűsítésre már több intézménynél volt példa (pl. Pápai Weöres Sándor Általános Iskola, Kisalföldi ASZC Batthyány Lajos Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium, Vajda Márta Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola és EGYMI, Pápa Város Önkormányzata Egyesített Szociális Intézmény, Tarczy Lajos Általános Iskola, Gróf Esterházy Kórház és Rendelőintézeti Szakrendelő), a létesítmény- és épületüzemeltetést azonban jellemzően nem támogatja okos eszköz.

A közvilágítás - amely az energetikai hatékonyság mellett a lakosság által érzékelt közbiztonság szintjéhez is hozzájárul - szintén fejlesztés alatt áll. A Külső Várkert területén megvalósított pilot projekt eredményeképp 68%-os energiamegtakarítást ért el az önkormányzat. Az okos lámpa projektben mozgásérzékelővel és LED-del szerelt, lámpánként állítható fényerőt biztosító lámpatestek kerültek beszerelésre.

Az okos környezetet érintő fontos cél emellett a város egyes részeit érintő klimatikus és környezetterhelési hatások minimalizálása. Ennek fontos előfeltétele a környezeti adatok mérése, amely jelenleg nem biztosított, az erre alkalmas szenzorok telepítése általánosságban szükséges. A klímaváltozás hatására bekövetkező negatív vízmérleg és az egyszerre nagy mennyiségben lehulló csapadék megfelelő, hatékony hasznosítása szintén megjelenő kihívások - a csapadékvízelvezetés hiányosságaira a lakossági kérdőív kitöltői is felhívták a figyelmet.

Kapcsolódó jövőkép, stratégiai cél:

- Fenntartható, klímabarát város - Klímabarát városi környezet kialakítása
- Fenntartható, klímabarát város - Klímabarát működés, hatékony erőforrás-gazdálkodás elérése
- Okos város a digitális nagyvilágban - Helyi adatpolitika, okos technológiák alkalmazása a város szolgálatában

Okos emberek (smart people)

A lakosság digitális kompetenciái ugyan meghaladják az országos átlagot, az Európai Unióban jellemző szinttől jelentősen elmaradnak. Emellett az önkormányzati intézményekben is jellemző a digitális kompetenciahiány, ennek felszámolása szükséges a digitális fejlesztések hatékony bevezetéséhez.

Humán erőforrás IT felkészültsége

Az intézményi kérdőívre adott válaszok alapján a fejlesztések akadályát jelentő kompetenciahiány felszámolása szükséges a digitális működés előmozdítása érdekében, ennek ellenére mindössze 4 intézmény jelezte, hogy szerveztek már az IKT kompetenciák erősítését célzó képzést. Az érintett intézményekben foglalkoztatott 1339 főből mindössze 269 vett részt összesen 84 db szervezett IKT képzésen, illetve mindössze 5 intézményben jeleztek ilyen témájú képzési igényt a munkatársak.

Kapcsolódó jövőkép, stratégiai cél:

- Okos város a digitális nagyvilágban - A digitális átállásban sikeres lakosság, vállalkozások és szolgáltatások

Lakosság digitális kompetenciái

Legalább átlagos felhasználói jártassággal bír a lakossági kérdőívet kitöltők 54,29%, míg a saját korosztályához képest a kitöltők 33,81% vallotta átlag felettinek IT készségeit. Ez kissé magasabb érték, mint az országosan jellemző átlag, azonban jóval elmarad az Európai Unióban jellemző szinttől: a DESI felmérés alapján Magyarországon átlagos felhasználói készségekkel a lakosság 49,09% (EU átlag 53,92%), míg átlag feletti készségekkel 21,54% (EU átlag 26,46%) rendelkezik.

Korosztály szerint bontva az eredményeket azonban jelentős eltérések láthatóak: míg a 18-25 éves korcsoport tagjainak 44,44%-a átlag feletti és 27,78%-a átlagos, addig a 65 év feletti korosztályban már csak átlag alatti felhasználói ismereteket jeleztek, az 51 év feletti korosztályban is 63,93% az átlagos felhasználói ismeretekkel rendelkező kitöltők aránya. Akadályt jelenthetnek tehát a digitális fejlesztések elterjedésével szemben az idősebb korosztály hiányos ismeretei.

123. ábra Pápa város lakosságának jártassága az IT eszközök használatában, korcsoportok szerint

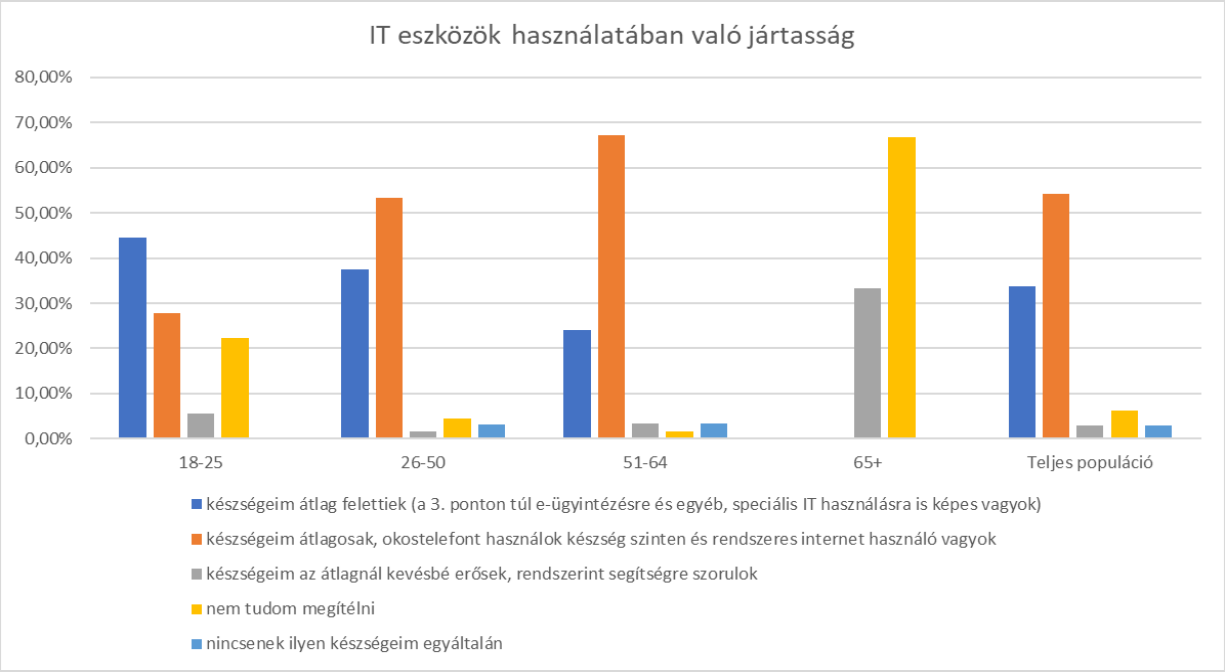

Fontos kiemelni az eredmények értékelése során, hogy a kérdőív kitöltése kizárólag online formában valósult meg, amely torzító hatással bírhat az eredményekre. A kérdőívet 210 fő töltötte ki, ami Pápa felnőtt népességének 0,87%-a.

A legtöbb kitöltő több céllal is használja az internetet, jellemzően kommunikáció, kapcsolattartás vagy információszerzés céljából (egyaránt 24,3% mindkét cél esetében). Ügyintézés céljából (pl. nyomtatványok letöltése és beküldése) a kitöltők 22,9%-a használja az internetet, emellett további 18,6% rendelkezik ügyfélkapuval és használja is azt rendszeresen. Szolgáltatásokat (pl. internetes vásárlás) a kitöltők 20,5%-a vesz igénybe az interneten, emellett a kitöltők 27,6%-a jelezte azt is, hogy a helyi, térségi termékek vásárlására legalább részben online felületet használ.

Kapcsolódó jövőkép, stratégiai cél:

- Okos város a digitális nagyvilágban - A digitális átállásban sikeres lakosság, vállalkozások és szolgáltatások

Okos életkörülmények, életminőség (smart living)

A digitális, okos életkörülmények alapja a megfelelő digitális infrastruktúra kiépítettsége és a szükséges eszközök rendelkezésre állása. Ugyan az internet-ellátottság mértéke és szolgáltatási minősége nagymértékben javult, továbbra is elmarad az országos átlagtól. A digitális eszközök a lakosság körében jellemzően rendelkezésre állnak, az intézmények ellátottsága, az eszközök megfelelősége azonban fejlesztésre szorul.

Infrastruktúra kiépítettsége

Pápa város területén a jelentős digitális szolgáltatók mindegyike elérhető, 2000 Mbit/s sávszélességet azonban csak a Magyar Telekom Nyrt. biztosít a kisebb jelentőségű szolgáltatók mellett.[34] A Pápai járás településein az elérhető sávszélesség hasonlóan alakul. Ugyanakkor az NMHH mérései alapján a ténylegesen elérhető sávszélesség ettől jelentősen elmarad, a legmagasabb le- és feltöltési sebességet a DIGI Kft. szolgáltatja.[35] Jelentős mértékben növekedett az optikai hálózaton biztosított internet-elérések száma - mind Pápa városban, mind a Pápai járásban több, mint háromszorosára növekedett az elérések száma 2017 és 2022 között. Ezzel párhuzamosan az országosan is megfigyelhető trendnek megfelelően csökkent az xDSL hálózaton való elérés száma a városban. Ez a változás - amely nagy mértékben összefügg az elérhető szolgáltatás minőségével - nem jellemző azonban a Pápai járásra, ahol az xDSL hálózat elérhetősége lényegében nem változott 2013 és 2022 között.

A lakosság internet-ellátottsága jelentős mértékben javult mind Pápa városban, mind a Pápai járásban, az 1000 lakosra jutó internet-előfizetések száma 61%-kal nőtt 2013 és 2022 között, a változás mértéke így meghaladja az országra jellemző értéket, ugyanakkor az 1000 lakosra jutó internet-előfizetések száma továbbra is elmarad az országos, a regionális, vármegyei és városi átlagtól is a Pápai járás esetében.

A vezetékes internet ellátottság mellett több helyszínen elérhető publikus WiFi-hálózat is a városban, többek között a WiFi4EU projekt keretein belül 3 közterületi helyszínen került telepítésre publikus WiFi hálózat elérését biztosító hotspot, amelyek szintén növelik a digitális megoldások elérhetőségét.

[34] http://tantusz.nmhh.hu/tantusz/internet/tarifak.jhtml
[35] https://szelessav.net/hu/aggregalt_sebesseg/merobox

124. ábra Internet-előfizetések számának változása 2013-hoz képest, 1000 lakosra vetítve (forrás: TEIR

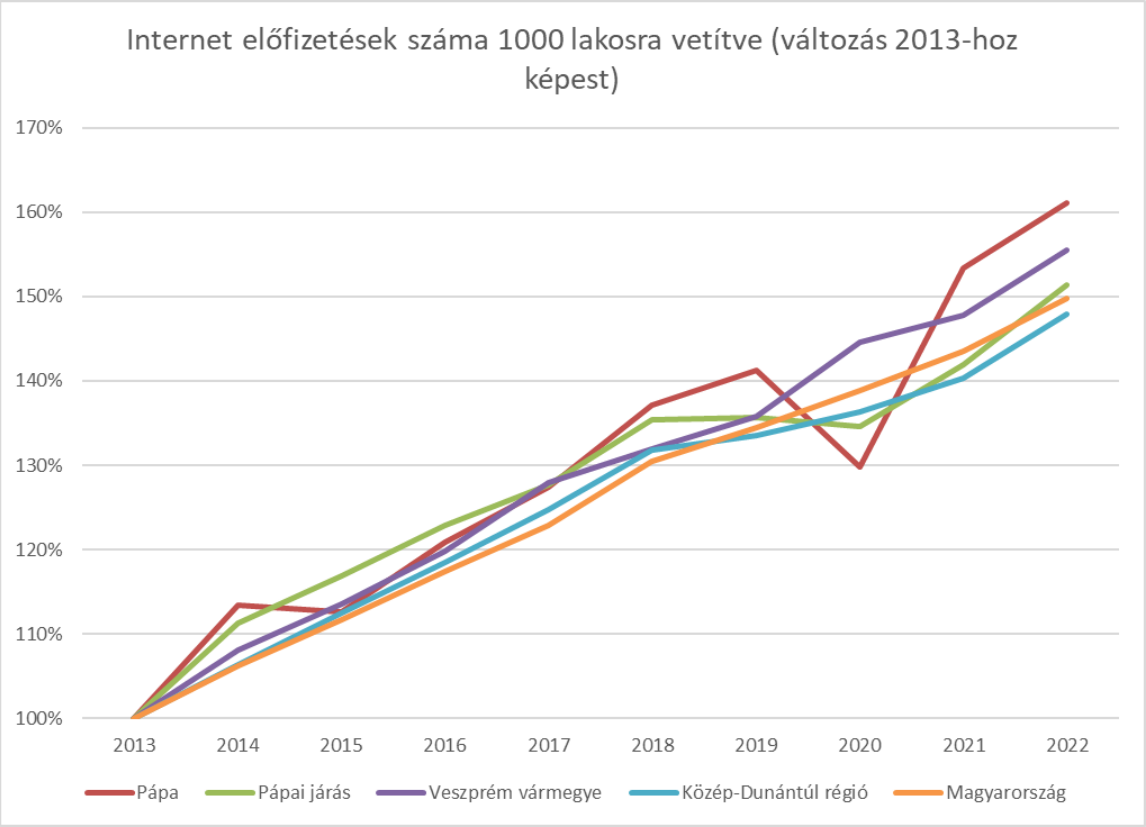

125. ábra Internet-előfizetések száma 1000 lakosra vetítve (forrás: TEIR)

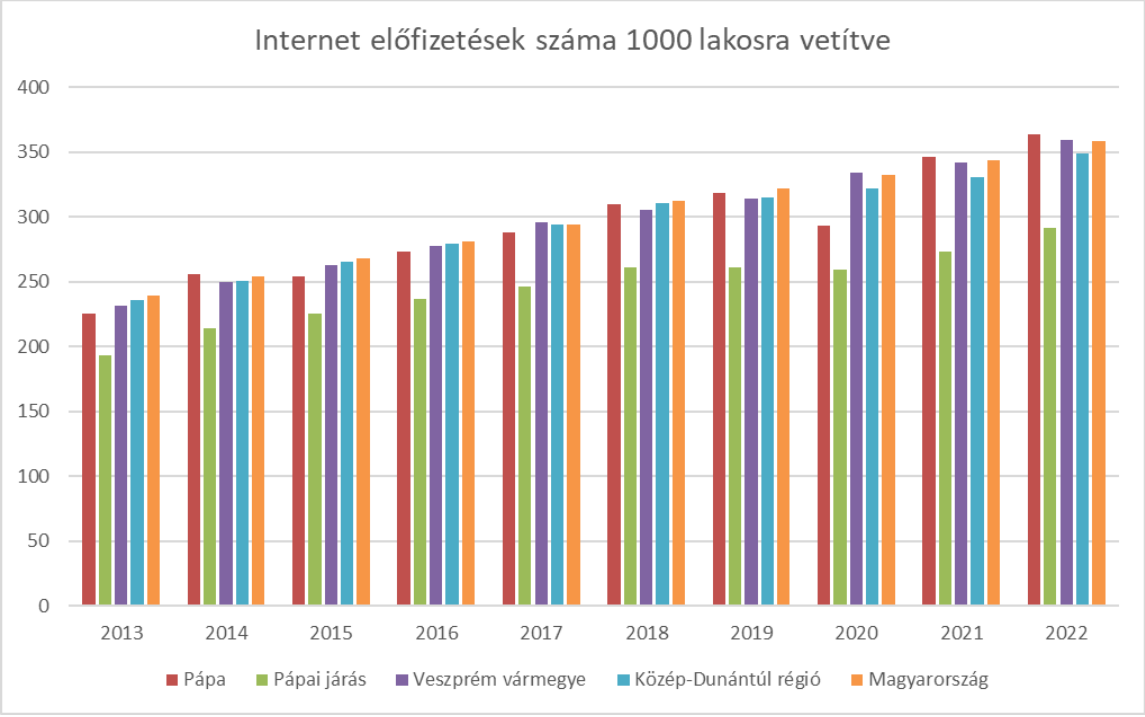

A digitális technológiák elterjedésének elsődleges feltétele a megfelelő technológiák és infrastruktúra rendelkezésre állása a lakosság körében. Az Európai Unió digitális gazdaság és társadalom fejlettségét mérő mutatója (DESI) 2023-as adatai alapján a magyar háztartások szélessávú internet-elérése (legalább 100 Mbit/s sávszélesség) 2023-ban jelentősen meghaladja az EU-átlagot

(69,80% szemben az EU-országok 55,08%-os átlagával), míg a legalább 1000 Mbit/s sávszélességű internet-előfizetéssel bíró háztartások aránya a második legmagasabb Magyarországon az Európai Unión belül.

126. ábra Legalább 1 Gbit/s sávszélességű internet-előfizetéssel rendelkező háztartások aránya (forrás: DESI)

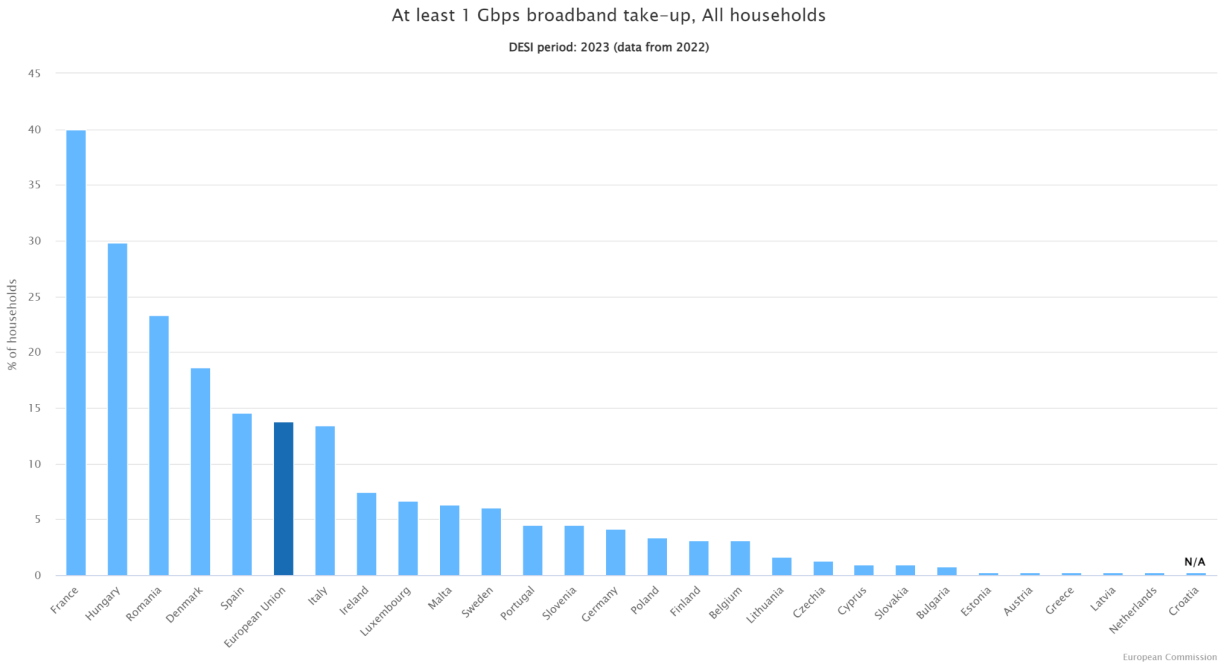

Kapcsolódó jövőkép, stratégiai cél:

- Okos város a digitális nagyvilágban - A digitális átállásban sikeres lakosság, vállalkozások és szolgáltatások

Eszközellátottság

A lakossági kérdőívet kitöltők mindegyike használ elektronikus eszközt a mindennapjaiban, jellemzően többféle eszközt is, mindössze 20 válaszadó jelölt meg egyetlen, általa használt elektronikus eszközt. A legnépszerűbb eszköz az okostelefon, a válaszadók 93,8%-a használja rendszeresen, majd ezt követi a notebook/laptop (59,0%), az asztali számítógép (56,2%) és az okos televízió (54,3%) használata.

Okos eszközöket a környezettudatos életvitel elősegítése érdekében a kitöltők 87,6%-a használ otthonában. Az ilyen eszközök közül leginkább jellemző a házi komposztáló használata, de gyakori válasz az okos fogyasztásmérők alkalmazása is.

Az intézményi kérdőív alapján az önkormányzati intézmények rendelkeznek az alaptevékenységüket és az adminisztratív tevékenységeket támogató eszközökkel, azonban valamennyi válaszadó intézménynél jelentős digitális eszközbeszerzési igény jelenik meg, amelyek több esetben az elavult eszközök modernizálását jelentik (pl. IKT eszközök cseréje az amortizációs időszak végén, nyomógombos telefonok cseréje okostelefonra), kisebb mértékben célozzák a megjelenő igények új funkciók bevezetését is (pl. 3D nyomtató, programozható eszközök, robotok, interaktív panel

beszerzése). A meglévő eszközök nagyobb részben hálózatba kapcsoltak, a használt hálózat azonban szintén több esetben fejlesztésre szorul.

Az elmúlt időszakban az általános iskolák és a középfokú képzésben résztvevő intézmények esetében is nőtt az elérhető eszközök száma, amelynek eredményeképp csökkent az általános iskolákban és a gimnáziumokban az egy számítógépre jutó tanulók száma, ez az eredmény az általános iskolák esetében a leginkább jelentős: míg 2007-ben 8,6 tanuló jutott egy számítógépre, addig 2021-ben ez az érték már csak 4,7 tanuló/ számítógép. Azonban ez az érték továbbra is magasabb, mint a vármegyei vagy országos átlag.

A fejlesztések legnagyobb akadályait a forráshiány, a munkatársak ellenállása és egyéni kompetencia hiánya jelenti az intézmények számára. A korábbi időszakban az oktatás digitalizálását támogató célok megvalósítását EFOP támogatások segítségével (EFOP-3.2.3-17 - Digitális környezet a köznevelésben) segítették elő.

Kapcsolódó jövőkép, stratégiai cél:

- Fenntartható, klímabarát város - Klímabarát városi környezet kialakítása
- Okos város a digitális nagyvilágban - A digitális átállásban sikeres lakosság, vállalkozások és szolgáltatások
- Okos város a digitális nagyvilágban - Helyi adatpolitika, okos technológiák alkalmazása a város szolgálatában
- Vonzó lakóhely kínálatú város - Gondoskodó város

Okos gazdaság (smart economy)

Digitális gazdaság

A digitális gazdaság működését alapvetően nem az önkormányzat, hanem a magánszférában megvalósult fejlesztések támogatták az elmúlt időszakban. Több GINOP által támogatott projekt is bevezetésre került a városban a 2014-2020-as programozási időszakban, amelyek IKT-fókuszú fejlesztéseket, felhőalapú online üzleti szolgáltatások bevezetését, technológiai modernizációt, gyártási automatizációt céloztak meg:

86. táblázat: A GINOP által a digitális gazdaság működését támogató, a városban támogatott projektek 2014-2020 között (forrás: Széchenyi Terv Plusz Térképtér 2014-2020[36])

Pályázati felhívás azonosító	Projekt címe
GINOP-3.2.2-8-2-4-16 - Vállalati komplex infokommunikációs és mobilfejlesztések, felhőalapú online üzleti szolgáltatások terjesztésének támogatása	A CONTSTAR Kft. ügyviteli folyamatainak menedzselése vállalatirányítási rendszer bevezetése révén Integrált vállalatirányítási rendszer bevezetése a Sándor & Sándor Kft-nél Integrált vállalatirányítási rendszer bevezetése az ALMÁDI BORKERT Kft.-nél

[36] https://terkep.fair.gov.hu/index.php/map

Pályázati felhívás azonosító	Projekt címe
	Vállalatirányítási rendszer bevezetése a Készenlét Zrt-nél
GINOP-1.2.8-20 - A mikro-, kis- és középvállalkozások modern üzleti és termelési kihívásokhoz való alkalmazkodását segítő fejlesztések támogatása	FAGESZT 2002 Kft. technológiai fejlesztése 2020-ban A TLI Zrt. termelékenységének és technológiai növelésének támogatása Korszerűsítés és eszközbeszerzés a Forte Mann HRM Kft-nél a munkahelyek megtartása érdekében Technológiafejlesztés a Krisped Kft-nél Modern üzleti és termelési kihívásokhoz való alkalmazkodást segítő fejlesztések Németh Balázs egyéni vállalkozónál
GINOP-1.2.10-19 - Mikro-, kis- és középvállalkozások technológiai modernizációjának támogatása	Technológiai modernizáció az ELEKTHERMAX Kft.-nél
GINOP-2.1.8-17 - A KKV-k versenyképességének növelése adaptív technológiai innováció révén	Allergénmentes technológia kialakítása a Böllér Fűszer Kft.-nél A FUSION-2000 Bt. versenyképességének növelése technológiai innováció révén Gépjármű-karosszéria, pótkocsi gyártásának elindítása a Császár-Autószervíz Kft-nél Szolgáltatás-bővítés és szolgáltatás-fejlesztés a 4D Rendelő Kft-nél Pápai Asztalos Kft. versenyképességének növelése adaptív technológiai innováció révén A PAPACK Kft. versenyképességének növelése technológiai innováció révén A MEISTER-HOLZ Faipari Szolgáltató és Kereskedelmi Kft. versenyképességének növelése adaptív technológiai innováció révén Az ÖKOSYS Zrt. papír csomagolóeszköz gyártási technológiájának innovációja Eszközbeszerzés a Lauryn Kft-nél.
GINOP-2.1.2-8-1-4-16 - Vállalatok K+F+I tevékenységének támogatása kombinált hiteltermék keretében	Peroxidáz enzim előállítása torma gyökér felhasználásával, a szükséges demonstrációs technológia kidolgozása

A vállalkozói réteg kialakítását támogató projektek szintén megjelentek a városban:

87. táblázat: A GINOP által a vállalkozói réteg kialakítását támogató, a városban támogatott projektek 2014-2020 között (forrás: Széchenyi Terv Plusz Térképtér 2014-2020[37])

Pályázati felhívás azonosító	Példa projekt címe
GINOP-5.2.3-16 - Fiatalok vállalkozóvá válása - Vállalkozás indítási költségeinek támogatása	HELOVELO BIKE & CAFE Kft. létrehozása Ajándék tárgyak, dekorációs és hobbi kellékek folyamatosan bővülő tárháza

Ennek ellenére jelenleg kevésbé meghatározó a városban a kreatív, kutatás-fejlesztésre alapuló munkavégzés, inkább alacsonyabb hozzáadott értékű munkahelyek jellemzőek.

Kapcsolódó jövőkép, stratégiai cél:

- Okos város a digitális nagyvilágban - A digitális átállásban sikeres lakosság, vállalkozások és szolgáltatások
- Vonzó munka- és telephely kínálatú város - Gazdasági diverzifikáció és strukturális megújulás
- Vonzó munka- és telephely kínálatú város - Gazdasági növekedés biztosítása

6.5.3.3. A digitális átálláshoz kapcsolódó célok és beavatkozások rendszerezése

A digitális átállás céljainak - amelyeket alapvetően meghatároznak az FVS céljai - összhangban kell állnia egyéb, kapcsolódó stratégiákkal és célokkal is a sikeres átállás megvalósíthatósága érdekében.

A Nemzeti Digitalizációs Stratégia – melynek átfogó célja az oktatás, kutatás-fejlesztés és innovációs tevékenység, valamint a közigazgatás területén a digitalizációban rejlő lehetőségek feltárása és kihasználása, ezzel az ország versenyképességének és a polgárok jólétének növelése – az Európai Unió által az "Európa digitális évtizede" szakpolitikai programjában megfogalmazottakkal egyetértésben 4 pillér mentén határoz meg célkitűzéseket:

1. Digitális infrastruktúra - megfelelő szolgáltatási képességű és minőségű vezetékes és vezeték nélküli digitális infrastruktúra rendelkezésre állásának biztosítása
2. Digitális kompetencia - a lakosság digitális kompetenciájának, felhasználói tudatosságának, a munkavállalók digitális jártasságának fejlesztése
3. Digitális gazdaság - a vállalkozások digitális felkészültségének, a digitális technológiák integráltságának növelése, innovatív digitális megoldások elterjedésének ösztönzése
4. Digitális állam - az elérhető ügyfélbarát digitális közszolgáltatások körének bővítése, használatuk iránti nyitottság és motiváció erősítése a lakosság és a vállalkozások körében.

A fenti pillérek erősítését szolgálják az operatív programok prioritásai is, elsősorban a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz (TOP Plusz) és a Digitális Megújulás Operatív Program Plusz (DIMOP Plusz) programok. A DIMOP Plusz program kifejezetten célozza a digitális készségek

[37] https://terkep.fair.gov.hu/index.php/map

(Digitális készséges prioritás) és a digitális infrastruktúra (Magyarország csatlakoztatva prioritás) fejlesztését, valamint a digitális gazdaság és állam fejlesztést (Intelligensebb Magyarország és High-tech és zöld átállás prioritások). A TOP Plusz Élhető vármegye prioritása kezeli az IKT és okos településfejlesztéseket, emellett valamennyi kapcsolódó prioritása (Klímabarát vármegye, Gondoskodó vármegye, Versenyképes vármegye) magába foglalja a fenntartható városfejlesztés kapcsolódó területeit.

Az okos város megoldások csak akkor hasznosak, ha valós problémára adnak választ. A helyzetelemzésre és a helyzetértékelés eredményeire alapozva meghatározhatóak azok a kihívások, amelyek digitális megoldások segítségével feloldhatóak, támogathatóak. Számos fejlesztésben a fő célok elérése érdekében kapcsolódó elemként jelenik meg a digitális tartalom. A digitális város tervezési dimenzió a város stratégiai célrendszerében elsősorban az Okos város a digitális világban stratégiai cél által jelenik meg, azonban a fentieknek megfelelően a digitalizáció horizontális módon áthatja a teljes stratégiai célrendszert. A város jövőképének valamennyi elemét képesek támogatni a digitális eszközök.

Stratégiai célok és kapcsolódó digitális specifikus célok ismertetése

A következő táblázat összefoglalja Pápa Város FVS-ben meghatározott stratégiai céljai és részcéljai mentén a fenti helyzetelemzésben azonosított kihívásait, amelyeket feloldását digitális megoldások képesek lehetnek elősegíteni. Az érintett kihívásokhoz hozzárendelésre kerültek olyan digitális átállási célkitűzések, amelyek támogatják a városban felmerülő kihívásokat. Tekintettel arra, hogy a digitális átállás célkitűzései jellemzően más stratégiai területek céljait is támogatják, a táblázat kitekintést nyújt kapcsolódó stratégiai területekre, azok fejlesztését szolgáló stratégiai dokumentumokra is.

I. Stratégiai cél - Fenntartható, klímabarát város

88. táblázat: A Fenntartható, klímabarát város stratégiai célra vonatkozó digitális specifikus célok ismertetése

Részcél	A város digitális megoldásokkal feloldható, támogatható kihívásai	Városi digitális átállási célkitűzés	Kapcsolódó stratégiai területek
Klímabarát városi környezet kialakítása	A közvilágítási hálózat korszerűtlen, energetikai szempontból nem hatékony	D5: A helyi lakosság életminőségének digitális megoldások általi fokozása	ITVT, SECAP, SUMP, KHT
	A Pápa térségében zajló környezeti és klimatikus változásoknak, illetve a környezetterhelés mértékének és területi jellemzőinek nyomon követése nem biztosított, többek között a csapadékvíz-gazdálkodás sem képes kezelni a klimatikus modellekben jelzett jelentős vízdeficitet és a hirtelen nagy mennyiségben lehulló csapadékkal járó események gyakoriságának növekedését	D3: Okosrendszerek a környezeti kihívások megelőzésének és kezelésének szolgálatában	ITVT, SECAP

Részcél	A város digitális megoldásokkal feloldható, támogatható kihívásai	Városi digitális átállási célkitűzés	Kapcsolódó stratégiai területek
Klímabarát működés, hatékony erőforrás-gazdálkodás elérése	A város energiagazdálkodásában problémát jelent az alacsony energiahatékonyságú, energetikailag elavult középületek állapota	D3: Okosrendszerek a környezeti kihívások megelőzésének és kezelésének szolgálatában	ITVT, SECAP
	A közművek mérőóráinak távoli leolvasása, a jogosulatlan fogyasztók feltárása és az infrastruktúra sérüléséből adódó túlfogyasztás kiszűrése nem megoldott; A megtermelt megújuló energia mennyiségének mérése nem megoldott	D3: Okosrendszerek a környezeti kihívások megelőzésének és kezelésének szolgálatában	SECAP, SUMP

II. Stratégiai cél - Okos város a digitális világban

89. táblázat: Az Okos város a digitális világban stratégiai célra vonatkozó digitális specifikus célok ismertetése

Részcél	A város digitális megoldásokkal feloldható, támogatható kihívásai	Városi digitális átállási célkitűzés	Kapcsolódó stratégiai területek
A digitális átállásban sikeres lakosság, vállalkozások és szolgáltatások	A lakosság bizalmatlan a digitális ügyintézés hatékonyságát illetően, bizonyos társadalmi csoportok elutasítóak a digitális megoldásokkal szemben; egyes társadalmi csoportok készségei elmaradnak a digitális szolgáltatások és technológiák alkalmazása, használata terén Jelentősek a generációs különbségek a digitális kompetenciák és az internettel való ellátottsága terén	D4: A digitális átállásban sikeres lakosság	-
	Az önkormányzati, illetve a közfeladatokat ellátó intézményekben a digitális átállás infrastrukturális feltételei nem biztosítottak	D1: A városi adatvagyon hasznosítás rendszerének kidolgozása	-
	Az önkormányzat és a közszolgáltatók digitális ügyintézési lehetőségeinek működése nem hatékony	D5: A helyi lakosság életminőségének digitális megoldások általi fokozása	-

Részcél	A város digitális megoldásokkal feloldható, támogatható kihívásai	Városi digitális átállási célkitűzés	Kapcsolódó stratégiai területek
Helyi adatpolitika, okos technológiák alkalmazása a város szolgálatában	Az önkormányzat saját és intézményeinek hatáskörében keletkező adatok felhasználása, összeköttetése nem biztosított, vonatkozó tervvel, adatstratégiával nem rendelkezik a város	D1: A városi adatvagyon hasznosítás rendszerének kidolgozása	ITVT, SECAP, SUMP

III. Stratégiai cél - Vonzó lakóhely kínálatú város

90. táblázat: A Vonzó lakóhely kínálatú város stratégiai célra vonatkozó digitális specifikus célok ismertetése

Részcél	A város digitális megoldásokkal feloldható, támogatható kihívásai	Városi digitális átállási célkitűzés	Kapcsolódó stratégiai területek
Együttműködő közösségek	A város egyes területein a közbiztonság továbbfejlesztése kívánatos	D5: A helyi lakosság életminőségének digitális megoldások általi fokozása	ITS
	A város közterületein korlátozott a szélessávú internethez való hozzáférés	D5: A helyi lakosság életminőségének digitális megoldások általi fokozása	-
Élhető város	Az egyéni és a közösségi közlekedés szervezése jelenlegi formájában korlátozottan képes kielégíteni a lakossági igényeket, mind városi, mind térségi szinten, miközben jelentős környezetterhelést okoz	D2: Okos, integrált közlekedésszervezés	SUMP, KHT, ITS
Gondoskodó város	Pápa iskolavárosi adottságából fakadóan a környező településekről való oktatási célú ingázás rendszeres, amely kihívásokat vet fel mind közlekedési, mind intézményi oldalon	D2: Okos, integrált közlekedésszervezés	-
	Az oktatási és egészségügyi intézmények jelentős hiánnyal küzdenek, mind a rendelkezésre álló kapacitások, mind a humánerőforrás terén	D5: A helyi lakosság életminőségének digitális megoldások általi fokozása	-

IV.Stratégiai cél - Vonzó munka- és munkahely kínálatú város

91. táblázat: A Vonzó munka- és munkahely kínálatú város stratégiai célra vonatkozó digitális specifikus célok ismertetése

Részcél	A város digitális megoldásokkal feloldható, támogatható kihívásai	Városi digitális átállási célkitűzés	Kapcsolódó stratégiai területek
Gazdasági diverzifikáció és strukturális megújulás	Az üzleti hálózatosodás, a vállalkozásokkal fenntartott kapcsolatrendszer nem kielégítő. A város gazdasági stabilitása nagymértékben kitett néhány tőkeerős közép- és nagyvállalat mindenkori sikerességének, a helyi kis- és középvállalkozások digitális és más téren is el vannak maradva az európai szinttől	D6: A helyi gazdaság digitális alapú integrációja	ITS
Gazdasági növekedés biztosítása	A város és közvetlen vonzáskörzete fő munkaerőpiaci problémája a fokozódó és kritikus szintű munkaerőhiány, miközben a lakosság elöregedése következtében a munkaképes korúak száma erőteljesen fogy, a foglalkoztatás-bővítés lehetőségei korlátozottak	D6: A helyi gazdaság digitális alapú integrációja	ITS
	A térségben elérhető humánerőforrás digitális készségei alacsony szintűek	D4: A digitális átállásban sikeres lakosság	-

A digitális átállási célkitűzések beágyazottságát a város stratégiai dimenziójába, az FVS tervezési dimenziói közötti (Prosperáló város, Zöldülő város, Digitális város, Megtartó város, Kiszolgáló város) horizontális kapcsolódást az FVS 3.4 A reziliens város a stratégiai célrendszerben c. fejezet 3.4.3 Digitális város alfejezete részletezi.

6.5.3.4. Digitális fejlesztések beavatkozási területeinek meghatározása

Az azonosított digitális specifikus célok összefoglalhatók az összesen 6, városi digitális átállási célkitűzésben, amelyekkel az útmutató alapján valamennyi SMART city alrendszerhez kapcsolódóan meghatározzuk a fejlesztési célkitűzéseket. Valamennyi digitális átállási célkitűzéshez meghatározhatóak azok a beavatkozási területek, valamint az azokhoz kapcsolódó fejlesztési eszközök, amelyek a projekttervezés alapjául szolgálhatnak.

92. táblázat: A digitális fejlesztésekre vonatkozó beavatkozási területek ismertetése

SMART city alrendszer	Városi digitális átállási célkitűzés	Beavatkozási terület
Okos kormányzás	**D1: A városi adatvagyon hasznosítás rendszerének kidolgozása** A D1 cél a város működésének valamennyi szegmensében keletkező adat integrált menedzsment rendszerének kialakítására irányul, a város hatékony működése érdekében. A cél a legszorosabban az okos kormányzás alrendszerhez tartozik, azonban valamennyi smart city alrendszer működőképességének alapfeltétele. A városban működő több szolgáltató esetében elmondható, hogy működési területe túlmutat Pápa határain, ezáltal a szolgáltatói adatbázisok területi lefedettsége sem korlátozódik a város határaira. A cél megvalósulása esetén létrejövő integrált adatrendszer nagyobb területi szintű adatrendszerekkel való összeköttetést is lehetővé teheti, biztosítva a városi adatrendszer beágyazottságát a regionális és országos hálózatokba.	**B1: Városi adatstratégia** A város felkészültségének aktuális állapotát figyelembe véve a D1 városi digitális átállási célkitűzés eléréséhez az első beavatkozás egy városi adatstratégia kidolgozása kell, hogy legyen. Ez kiindulásként a rendelkezésre álló adatkörök feltérképezését, és a helyi adatvagyon hasznosításának stratégiai megalapozását jelenti, amely lehetővé teszi a városüzemeltetés adatalapú megoldását, az önkormányzatnál, az önkormányzati, valamint közműcégeknél keletkező adatok integrált kezelését. Egy jól kidolgozott adatmenedzsment-rendszer a digitális átállás kulcseleme lehet, amelyhez komoly szaktudás szükséges az önkormányzati infrastruktúra fejlesztése mellett. A beavatkozás megvalósítása ennek ismeretében külső szakértő bevonását igényli, a városi humánerőforrás kompetenciái nem elégségesek.
		B2: Integrált városüzemeltetési, közszervezési és szolgáltatási rendszer létrehozása A beavatkozás a városüzemeltetés, a digitális ügyintézés, a közszolgáltatások és a városban elérhető egyéb (pl. turisztikai) szolgáltatások számára egy integrált digitális platform kialakítására irányul, a fejlesztés alatt álló városi applikáció terveire alapozva, a szolgáltatóknál gyűjtött big data rendszerek összekapcsolásával. A beavatkozás célja egyúttal az önkormányzat digitális szolgáltatásai minőségének és hatékonyságának javítása, a digitális ügyintézési megoldások fejlesztése is. A beavatkozás magában foglalja az e-kormányzáshoz és e-közigazgatáshoz szükséges IT háttérfeltételek megteremtését, az alapinfrastruktúra és eszközök fejlesztését egyaránt.
Okos mobilitás	**D2: Okos, integrált közlekedésszervezés** A cél alapvetően egy erőforrás-hatékony,	**B3: A különböző közlekedési szolgáltatások közötti átjárhatóság növelése**

SMART city alrendszer	Városi digitális átállási célkitűzés	Beavatkozási terület
	és a környezetet kevésbé terhelő és valamennyi közlekedő számára biztonságos közlekedési rendszer megteremtésére irányul, amely elsősorban a gyalogos és kerékpáros közlekedésen, valamint a tömegközlekedésen alapul, esetleg sharingrendszerekkel kiegészülve. Kiemelt figyelmet fordít az összekapcsoltságra, a különböző közlekedési szolgáltatások közötti átjárhatóság növelésére. A város közlekedési hálózata, illetve annak kihívásai túlmutatnak a város határain, ezáltal egy hatékonyabb közlekedésszervezési rendszer a környező, vonzáskörzeti települések lakosai számára is előnyös. A rendszer integrációjával regionális, vagy akár országos kompatibilitást is lehet teremteni, más települések közlekedési infrastruktúrájával összehangolva.	A beavatkozás egy adatalapú, a különböző közlekedési szolgáltatások közötti átjárhatóság növelését támogató rendszer kiépítésére irányul, amely gyorsabb, kényelmesebb és hatékonyabb közlekedési hálózatot eredményezhet a városban. A hatékony közlekedési rendszer kialakításához elengedhetetlen a közlekedési igények mérése, a valós idejű közlekedési információk gyűjtése és közlése digitális forgalomszámlálási, forgalom- és parkolásirányítási rendszerek segítségével, valamennyi érintett ágazatra vonatkozóan. A beavatkozás magában foglalja a közlekedési szolgáltatások integrációjához szükséges IT háttér megteremtését, igényvezérelt közlekedési szolgáltatások kialakítását, sharing-rendszerek alkalmazását, melyek potenciálisan összekapcsolhatók a tervezés alatt álló városi applikációval.
		B4: Okos közlekedési infrastruktúra A beavatkozás célja a közlekedésbiztonság szintjének növelése, a forgalomirányításhoz kapcsolódó igények hatékonyabb kiszolgálása az igényvezérelt, okos közlekedési megoldások előtérbe helyezésével. A beavatkozás elsősorban infrastrukturális fejlesztéseket foglal magába, amelyeket szenzoros és egyéb mérési megoldások, IT-rendszerek fejlesztése egészítenek ki.
Okos környezet	**D3: Okosrendszerek a környezeti kihívások megelőzésének és kezelésének szolgálatában** A cél magában foglalja a fenntartható környezeti erőforrás-gazdálkodást (megújuló energia, víz- és hulladékgazdálkodás), a levegőminőség javítását célzó intézkedéseket, a városok klímaváltozáshoz való adaptációs készségének növelését, valamint az épített környezet energia-hatékony kialakítását. A környezetterhelés és a klímaváltozás helyi hatásai nem korlátozódnak a város	**B5: A környezetterhelés és a klimatikus viszonyok szenzoros mérése** A beavatkozás a környezetterhelés (levegőszennyezettség, zajterhelés stb.) és a klimatikus változások (települési hőmérséklet) helyi viszonyainak nyomon követéséhez szükséges alapinfrastruktúra megteremtésére irányul, amely előfeltétele a környezeti problémák, konfliktusok hatékony kezelésének. A szükséges szenzorok telepítésén túl a cél fontos eleme a helyi szakértelem, tudás fejlesztése.

SMART city alrendszer	Városi digitális átállási célkitűzés	Beavatkozási terület
	területére, ezáltal a tágabb térséggel rendszerszinten kezelendő problémák. A környezeti problémák jellegében, habár vannak helyi sajátosságok, sok általános kihívás létezik, melyek hatékony kezeléséhez városközi együttműködések, tudásmegosztás szükséges.	**B6: A városi környezeti kihívásokra reagáló okosrendszerek létrehozása** A beavatkozás a város legfontosabb környezeti kihívásait mérsékelni képes okosrendszerek alapinfrastruktúrájának és IT hátterének kiépítésére irányul. Ilyen megoldás lehet többek között az energiahatékonyságot növelő adatalapú épületüzemeltetés, okos mérőrendszer, automatizált hűtési-fűtési és energetikai rendszer, vagy egy automatizált, okos csapadékvíz-gazdálkodási rendszer.
Okos emberek	**D4: A digitális átállásban sikeres lakosság** A cél a digitális átállás humán oldalára irányul. A digitális átálláshoz szükséges kompetenciák elsajátítása kulcskérdés mind felhasználói, mind a munkavállalói oldalon. Pápa iskolaváros funkciójából és közvetlen térségének fő foglalkoztatójaként a cél a város oktatási, illetve munkaerőpiaci vonzáskörzete szintjén értelmezhető.	**B7: A lakosság digitális átállásához szükséges kompetenciáinak erősítése** A beavatkozás a lakosság, mint a digitális szolgáltatások (fel)használóinak felkészítésére irányul, a (hátrányos) célcsoportokat célzó készségfejlesztési és a digitális megoldások elfogadottságát növelő, azokat népszerűsítő szoft jellegű akciókkal.
		B8: A helyi munkaerő digitális kompetenciáinak erősítése A beavatkozás a munkaerőpiacon szükséges digitális kompetenciák fejlesztését szolgálja. A cél a meglévő, illetve újonnan létrehozott oktatási intézmények képzéseinek keretei között, valamint konkrét (hátrányos) célcsoportokat célzó készségfejlesztési akciók által egyaránt érvényre juthat. A tudásfejlesztés IT feltételeinek kialakítása mellett a beavatkozás kiterjed a szükséges alapinfrastruktúra megteremtésére is az érintett intézményekben.
Okos életkörülmények	**D5: A helyi lakosság életminőségének digitális megoldások általi fokozása** A cél a helyi társadalom fő kihívásaihoz illeszkedően, azok kezelésének digitális megoldások általi támogatására irányul. A cél hatásainak területi kiterjesztése a beavatkozások jellegétől függően a város szociális/egészségügyi/oktatási ellátó körzete szintjén értelmezhető.	**B9: A lakossági internet-elérés jobb hozzáférésének biztosítása** A digitális megoldások használatának alapja a lakosság internet-hozzáférésének biztosítása. Ennek érdekében a beavatkozás keretein belül a közterületi vezeték nélküli internet elérést biztosító WiFi hotspotok telepítése mellett a további infrastruktúra fejlesztése is megvalósulhat.

SMART city alrendszer	Városi digitális átállási célkitűzés	Beavatkozási terület
		B10: Az elöregedő lakosság speciális testi és szellemi igényeit segítő intelligens megoldások A város egyik nagy kihívását a gyorsuló ütemben öregedő lakosság jelenti, amely speciális testi és szellemi igényeit segítő szolgáltatások támogatására megfelelő megoldást jelenthetnek az intelligens eszközök. A beavatkozás az idősek ellátását, gondozását végző intézmények IT-kapacitásának bővítése, illetve a város épített környezetének akadálymentes, az idősek mobilitását támogató fejlesztése által infrastrukturális intézkedéseket tartalmazhat. A beavatkozás további elemét képezheti az idősek szórakozási lehetőségeit fokozó szolgáltatások és a különböző digitális ügyintézési lehetőségek fejlesztése is, továbbá az ezekhez szükséges digitális kompetenciák elsajátítására irányuló intézkedések. Fontos megjegyezni, hogy ezek egy átfogóbb, az akadálymentességet, a támogató épített környezetet és a generációk közötti kapcsolatokat segítő és aktivizáló intézményrendszert integráló stratégiába kell, hogy illeszkedjenek.
		B11: A közbiztonság digitális alapú támogatása A beavatkozás a város közbiztonsági problémáinak kezeléséhez szükséges digitális megoldások támogatását foglalja magában, amely elsősorban az IT-háttér kiépítésére, az eszközök beszerzésére és telepítésére, valamint a működtetéshez szükséges infrastrukturális és szolgáltatói háttér megteremtésére terjed ki.
Okos gazdaság	**D6: A helyi gazdaság digitális alapú integrációja** A cél a digitális gazdaság erősítésére, illetve a helyi gazdaság integrációjának, a helyi cégek és az kormányzati szervek összekapcsolódásának elmélyítésére irányul.	**B12: A helyi gazdaság digitális menedzsmentjének megalapozása** A beavatkozás a helyben működő cégek helyi integrációját szolgálja, digitális vállalkozási adatbázis létrehozásával, és a cégek adminisztratív feladatainak egyszerűsítését szolgáló megoldásokkal,

SMART city alrendszer	Városi digitális átállási célkitűzés	Beavatkozási terület
	A cél a helyi gazdaság digitális, adatalapú integrációjával a tágabb, régiós rendszerekbe való beágyazásra is lehetőséget kínál.	számukra lényeges információk interaktív, egyszerű elérhetőségének biztosításával javítva az információáramlás hatékonyságát, és elmélyítve a helyi vállalkozások és a városvezetés közötti kapcsolatokat az önkormányzatnál rendelkezésre álló adatvagyon megosztása által.

A SMART city alrendszer elemei mellett a meghatározott fejlesztési területek Pápa stratégiai célkitűzéseit is támogatják.

93. táblázat: A meghatározott fejlesztési területek kapcsolódása Pápa város stratégiai célkitűzéseihez

Stratégiai célok	Stratégiai részcélok	Beavatkozási terület
Fenntartható, klímabarát város	Klímabarát városi környezet kialakítása	**B5** - A környezetterhelés és a klimatikus viszonyok szenzoros mérése **B6** - A városi környezeti kihívásokra reagáló okosrendszerek létrehozása
	Klímabarát működés, hatékony erőforrásgazdálkodás elérése	**B5** - A környezetterhelés és a klimatikus viszonyok szenzoros mérése **B6** - A városi környezeti kihívásokra reagáló okosrendszerek létrehozása
Okos város a digitális világban	A digitális átállásban sikeres lakosság, vállalkozások és szolgáltatások	**B7** - A lakosság digitális kompetenciáinak erősítése **B8** - A helyi munkaerő digitális kompetenciáinak erősítése **B12** - A helyi gazdaság digitális menedzsmentjének megalapozása
	Helyi adatpolitika, okos technológiák alkalmazása a város szolgálatában	**B1** - Város adatstratégia **B2** - Integrált városüzemeltetési, közszervezési és szolgáltatási rendszer létrehozása
Vonzó lakóhelykínálatú város	Együttműködő közösségek városa	**B3** - A különböző közlekedési szolgáltatások közötti átjárhatóság növelése **B4** - Okos közlekedési infrastruktúra

Stratégiai célok	Stratégiai részcélok	Beavatkozási terület
	Élhető város	**B9** - A lakossági internet-elérés jobb hozzáférésének biztosítása **B11** - A közbiztonság digitális alapú támogatása
	Gondoskodó város	**B10** - Az elöregedő lakosság speciális testi és szellemi igényeit segítő intelligens megoldások
Vonzó munka- és munkahelykínálatú város	Gazdasági diverzifikáció és strukturális megújulás	**B12 -** A helyi gazdaság digitális menedzsmentjének megalapozása
	Gazdasági növekedés biztosítása	**B1 -**Városi adatstratégia **B8** - A helyi munkaerő digitális kompetenciáinak erősítése

A digitális átállás irányítását az önkormányzaton belül meglévő szervezeti egységeknek kell elvégezni. Ennek érdekében ki kell jelölni az önkormányzati szervezeti hierarchián belül a digitális átállás végrehajtásáért és koordinációjáért felelős egységet, és el kell látni a megfelelő döntéshozatali és ellenőrzési kompetenciákkal, valamint biztosítani kell számára a feladat elvégzéséhez szükséges infrastrukturális hátteret. Célszerű az önkormányzaton belül egy dedikált személy kinevezése, aki az ehhez szükséges kompetenciákkal rendelkezik.

A digitális átállási tervben meghatározott beavatkozási területekhez kapcsolódó projektek végrehajtásához érdemes felállítani egy szervezeteken átívelő digitális átállás munkacsoportot is, amelynek célja a digitális akcióterv kidolgozásának és az átállás támogatása, szervezeti működés felülvizsgálata a digitalizációs folyamatok támogatása érdekében. A digitális átállási munkacsoport felállítása mellett fontos figyelni a fejlesztések előzetes kommunikációjára, az érintett célcsoportok edukációjára.

Digitális átállás munkacsoport javasolt tagjai:

- önkormányzat (**Pápai Polgármesteri Hivatal** Városfejlesztési Osztály)
- intézményvezetők (pl. Pápai Egyesített Bölcsődék, Pápai Városi Óvodák, Pápai Tankerületi Központ, Pápai Városfejlesztő Társaság Kft., Pápai Platán Városmarketing és Turisztikai Nonprofit Kft.)
- közműszolgáltatók (Pápai Vízmű Kft., MVM Next Energiakereskedelmi Zrt., E-ON Hungária Zrt.)
- közlekedési vállalat (helyi) vezetői (Volánbusz Zrt.)
- nagyobb munkáltatók (pl. Pápai Hús Zrt., Bakonyerdő Zrt., Agroprodukt Zrt.)
- egyéb érintettek.

6.5.4. Digitális átállás akcióterv

6.5.4.1. Priorizálás

A digitális átállás akcióterv kialakításának első lépése a digitális átállási menetrendben megfogalmazott célok szükség szerinti korrekciója. A digitális átállási menetrend első elkészítése óta nem állt be jelentős változás Pápa város digitális fejlettségében, azonban az FVS-ben tervezett projektek tervezésének előrehaladtával a beavatkozási területek kismértékben pontosításra kerültek, így új beavatkozási területként megjelent a B4 - Okos közlekedési infrastruktúra, valamint a B9 - A lakossági internet-elérés jobb hozzáférésének biztosítása, valamint a B12 - Városi applikáció fejlesztése.

Beavatkozási területek kiválasztása

A beavatkozási területek priorizálása, a kiválasztás prioritás-mátrix segítségével történik, amelyben értékelhetőek az egyes beavatkozási területek fontossága, kockázata és várható költsége és a várhatóan elérhető források alapján. Valamennyi értékelési kritérium esetében a megvalósítás szempontjából kedvezőbb körülmény jelent magasabb pontszámot.

A fontossági szint meghatározása a helyzetfeltárás során jelzett fejlesztési igények, jelentős digitális hiányosságok alapján történt, ahol 5-ös értékelést a legfontosabb, míg 1-es értékelést a legkevésbé jelentős terület kapta. A legmagasabb értéket ennek megfelelően a B5 - A városi környezeti kihívásokra reagáló okosrendszerek létrehozása, a B4 - A környezetterhelés és a klimatikus viszonyok szenzoros mérése és a B9 - A közbiztonsági digitális alapú támogatása beavatkozási területek kapták.

A kockázati szint - amelynek értékelésében 1-es értékelést a legmagasabb várható kockázat és 5-ös értékelést a legalacsonyabb várható kockázat kapott - a beavatkozási terület megvalósítása vagy üzemeltetése során várhatóan fellépő kockázatokat értékeli. Tekintettel arra, hogy az okosrendszerek kialakítása már folyamatban van az önkormányzati üzemeltetésben álló intézmények esetén, a legalacsonyabb várható kockázat (így a legmagasabb érték) a B5 - A városi környezeti kihívásokra reagáló okosrendszerek létrehozása beavatkozási terület esetén jelenik meg.

A várható költségek értékelése során a beszerzendő eszközök jellegét (hardveres, szoftveres fejlesztés, szervezetfejlesztés, képzések, stb.), illetve az üzemeltetés során esetlegesen jelentkező költségeket (HR, licensz díjak, eszközök karbantartása, stb.) vettük figyelembe. Az értékelés során a legmagasabb számú várható költségelem és várható költségszint kapta a legalacsonyabb pontszámot (1-es érték), míg az alacsonyabb várható beruházási és üzemeltetési költségszint magasabb pontszámot (5-ös érték) eredményezett.

Az elérhető források értékelése a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz (TOP Plusz) illetve a Digitális Megújulás Program Plusz (DIMOP Plusz) prioritási tengelyei és támogatható tevékenységeinek vizsgálata alapján történt. Magasabb pontszámot (5-ös érték) kaptak azok a beavatkozási területek, amelyek több prioritásra vonatkozóan is tartalmazhatnak támogatható tevékenységeket, alacsonyabb pontszámot (1-es érték) pedig azok a beavatkozási területek kaptak, amelyekhez nem rendelhető egyértelműen operatív program prioritás.

94. táblázat: A beavatkozási területek priorizálását meghatározó mátrix

Kód	Beavatkozási terület	Fontosság	Kockázat	Költség	Elérhető forrás	Prioritás
B1	Városi adatstratégia	5	3	2	1	**2,75**
B2	Integrált városüzemeltetési, közszervezési és szolgáltatási rendszer létrehozása	3	2	4	3	**3**
B3	A különböző közlekedési szolgáltatások közötti átjárhatóság növelése	2	3	4	1	**2,5**
B4	Okos közlekedési infrastruktúra	2	4	3	3	**3,25**
B5	A környezetterhelés és a klimatikus viszonyok szenzoros mérése	4	2	1	2	**2,25**
B6	A városi környezeti kihívásokra reagáló okosrendszerek létrehozása	4	4	2	5	**3,75**
B7	A lakosság digitális átállásához szükséges kompetenciáinak erősítése	2	2	4	2	**2,5**
B8	A helyi munkaerő digitális kompetenciáinak erősítése	3	2	3	2	**2,5**
B9	A lakossági internet-elérés jobb hozzáférésének biztosítása	3	4	3	3	**3,25**
B10	Az elöregedő lakosság speciális testi és szellemi igényeit segítő intelligens megoldások	3	3	2	2	**2,5**
B11	A közbiztonság digitális alapú támogatása	3	3	4	4	**3,5**
B12	A helyi gazdasági digitális menedzsmentjének megalapozása	2	3	2	2	**2,25**

A prioritási mátrix értékelése alapján legmagasabb prioritású beavatkozási terület a **B6 - A városi környezeti kihívásokra reagáló okosrendszerek létrehozása**, majd ezt követi a **B11 - A közbiztonság digitális alapú támogatása** beavatkozási terület. Ezek mellett magas prioritású beavatkozási területek még a B2 - Integrált városüzemeltetési, közszervezési és szolgáltatási rendszer létrehozása, B4 - Okos közlekedési infrastruktúra és a B9 - A lakossági internet-elérés jobb hozzáférésének biztosítása. Kiemeltünk egy további területet, a B1 – Városi adatstratégia megvalósítását. Ez egy különösen fontos beavatkozási terület, mely ugyanakkor a magas költségigény és kockázat, valamint a rendelkezésre álló források hiánya miatt jelenleg nem élvez prioritást.

Háttérfeltételek tervezése és megvalósítása

A legmagasabban értékelt beavatkozási terület (**B6 - A városi környezeti kihívásokra reagáló okosrendszerek létrehozása**) célja a város legfontosabb környezeti kihívásait mérsékelni képes okosrendszerek alapinfrastruktúrájának és IT hátterének kiépítésére irányul, például az energiahatékonyságot növelő adatalapú épületüzemeltetés, vagy egy automatizált, okos csapadékvíz-gazdálkodási rendszer kiépítésével.

Az okos épületüzemeltetési rendszerek sajátossága, hogy az egyszerű automatizáláson túlmenően az épületben található elektromos rendszerek egy központi, intelligens vezérlés segítségével összehangolásra kerülnek. Ennek technikai megoldása különböző alapokon nyugszik (így például elektronika, automatizáció, informatika, távközlés, építészeti megoldások), amelyek képesek mind a külső környezet, mind pedig a belső állapotok érzékelésére. Ez teszi lehetővé a hűtés-fűtés, ajtó-ablak nyitásérzékelés, egyéb bejövő információk alapján az okos, energiatarékos épületüzemeltetést. A legfontosabb ellátandó funkciók beltéren a fűtés- és klímavezérlés, világítás vezérlés és szabályozás, biztonsági rendszer felügyelete; míg kültéren a napelemek, napkollektorok felügyelete említhető meg.

Az üzemeltetéshez szükséges elemek a központi vezérlőegység, az épületben elhelyezett szenzorok és az aktorok (villamosság, gépészet, biztonság területén). Önmagában azonban az okos épületüzemeltetési megoldások nem növelik a hatékony üzemeltetést, hanem a biztonságos, akár távoli üzemeltetést célozzák, így a beavatkozások megtérülésének javításához szükséges az energetikai beruházások (pl. napelem, napkollektor telepítése, okosmérők alkalmazása, épületenergetikai felújítások) megvalósítása is.

A kiválasztott, elsődleges prioritású beavatkozási terület megvalósításához tehát a következő háttérfeltételek biztosítása szükséges:

1. A környezet érzékelésére alkalmas szenzorok beszerzése és telepítése a fejlesztett intézmények épületeiben;
2. Központi vezérlőegység beszerzése és programozása;
3. A vezérlő általi irányításra alkalmas aktorok (világítás, gépészet stb.);
4. Energetikai fejlesztések (napelem, napkollektor, hőszivattyú) telepítése;
5. Energiahatékonyság növelésére alkalmas aktív és passzív rendszerek (pl. hőszigetelés, okosmérők) kialakítása;
6. Épületüzemeltetésben érintett dolgozók felkészítése a változó felügyeleti rendszer üzemeltetésére;
7. Lakosság tájékoztatása a fejlesztésekről.

A másik kiemelten magas prioritású beavatkozási terület (**B11 - A közbiztonság digitális alapú támogatása**) esetében a biztonság és a biztonságérzet javítását célzó infokommunikációs eszközök bevezetése a fejlesztések tartalma. Ilyenek lehetnek különböző okostelefonos applikációk fejlesztése (vészjelző, segélyhívó rendszerek), köztéri kamerarendszerek, közlekedési hálózat fejlesztése, prediktív rendészeti megoldások. Ezek megfelelő alkalmazásának biztosításához nem elégséges a szükséges eszközök beszerzése, a működtetéshez elengedhetetlen az emberi erőforrások folyamatos rendelkezésre állása is.

A beavatkozási terület megvalósításához szükséges infrastrukturális és humán erőforrások, háttérfeltételek a következők:

1. Infrastruktúra szükség szerinti bővítése (kamerarendszer);
2. Üzemeltetés szervezeti struktúrájának kidolgozása, feladatmegosztás kialakítása a potenciális szereplők (önkormányzat, rendőrség);
3. Humán erőforrás képzése, folyamatos rendelkezésre állásának biztosítása.

A **B2 - Integrált városüzemeltetési, közszervezési és szolgáltatási rendszer létrehozása** beavatkozási terület célja egy közös, integrált digitális platform létrehozása, amely alkalmas a rendszerben részt vevő intézményeknél előálló big data adatok kezelésére, feldolgozására is, ezáltal hozzájárul az adatalapú döntéshozatal és a digitális ügyintézési megoldások hatékonyságának növeléséhez. A rendszer alkalmazásához hardveres és szoftveres informatikai fejlesztések mellett a humán erőforrások szakmai képzésének biztosítása is szükséges.

A beavatkozási terület megvalósításához szükséges infrastrukturális és humán erőforrások, háttérfeltételek a következők:

1. IT-háttérfeltételek, informatikai infrastruktúra kialakítása;
2. Keletkező adatvagyon kezelését biztosító szoftveres háttér kidolgozása, a városi adatstratégiának megfelelően;
3. Humán erőforrás képzése.

A **B4 - Okos közlekedési infrastruktúra** beavatkozási terület fejlesztése a közlekedésbiztonság javítását célozza igényvezérelt, okos közlekedési megoldások által. A fejlesztések kamerával, hurokdetektorral vagy egyéb szenzorral megfigyelt, az aktuális közlekedési igényeknek megfelelően vezérelt csomóponti forgalomirányítás kialakítását, valamint a gyalogos biztonságát javító okoszebrák kiépítését foglalja magába.

A beavatkozási terület megvalósításához szükséges infrastrukturális és humán erőforrások, háttérfeltételek a következők:

1. A járművek és a gyalogosok érzékelését biztosító szenzorok telepítése;
2. Forgalomirányítás vezérlésének fejlesztése;
3. Távfelügyelet folyamatos biztosítása.

A **B9 - A lakossági internet-elérés jobb hozzáférésének biztosítása** beavatkozási terület célja az internethasználat további, minél szélesebb körben történő terjedése a városban. Ennek megvalósítása érdekében egyaránt sor kerül a hálózat bővítésére, valamint annak minőségének fejlesztésére is. A beavatkozással érintett elemek közé a közterületi, vezeték nélküli elérést biztosító WiFi hotspotok mellett további érintett infrastrukturális szolgáltató eszközök fejlesztése is beletartozik.

A beavatkozási terület megvalósításához szükséges infrastrukturális és humán erőforrások, háttérfeltételek a következők:

1. A hálózat bővítését szolgáló infrastruktúra kialakítása és fenntartása
2. A felhasználók rendelkezésére álló, bővített lehetőségek megfelelő kommunikációja

6.5.4.2. Megvalósítás előkészítése

Pápa város korábbi, már megvalósult fejlesztései alapot biztosítanak egyes beavatkozási területeken belül további beruházások tervezéséhez: több intézményben már bevezetésre kerültek az okosmérést támogató eszközök, energetikai korszerűsítések történtek, jelentősen bővült a köztéri kamerarendszer a városban. Ezek a fejlesztések jelenthetik a projekttervezés alapjait, hiszen ezen esetekben már mind az infrastrukturális háttér, mind szükséges tudásbázis kiépítése megkezdődött.

A projektjavaslatok és a beavatkozási területek összerendelése

A Pápa Város Digitális Akciótervében kidolgozott projektek mindegyikére igaz, hogy nem kizárólagosan a digitalizáció, az okos város céljainak elérésére fókuszál, hanem a digitális város dimenzió mellett más városfejlesztési prioritásokat is céloznak. Az akciótervben elsődlegesen a TVP-ben is nevesített projektek digitális tartalmát vesszük figyelembe. Az előzetes üzleti tervet az FVS Finanszírozási terv fejezete tartalmazza. Az alábbi fejezetben ismertetjük a TVP-ben szereplő, illetve ott nem részletezett projekteket.

95. táblázat: A digitális akciótervben megfogalmazott projektjavaslatok és a beavatkozási területek kapcsolata

TVP	Projektjavaslat	Kapcsolódó beavatkozási terület
TVP-ben nevesített projektjavaslatok	A Pápa Városi Óvodák Fáy lakótelepi tagóvodájának, Huszár lakótelepi tagóvodájának, Nátuskerti tagóvodájának és Szivárvány tagóvodájának épületeihez kapcsolódóan okosmérők telepítése, energiamenedzsment rendszer bevezetése	**B6** - A városi környezeti kihívásokra reagáló okosrendszerek létrehozása
	A Pápai Weöres Sándor Általános Iskola és a Pápai Petőfi Sándor Gimnázium energetikai korszerűsítése	**B6** - A városi környezeti kihívásokra reagáló okosrendszerek létrehozása
	Okos közvilágítás, köztéri kamerarendszer, köztéri wi-fi elérés biztosítása és okospadok telepítése a Schwenczel-rét területén	**B9** - A lakossági internet-elérés jobb hozzáférésének biztosítása **B11** - A közbiztonság digitális alapú támogatása
	Turisztikai, szabadidős célú fejlesztések támogatása digitális eszközökkel az egykori dohányszárító épületének hasznosítása céljából	**B2** - Integrált városüzemeltetési, közszervezési és szolgáltatási rendszer létrehozása
	Közbiztonsági és közlekedésbiztonsági fejlesztés a Somlai-Batthyány utca lámpás kereszteződés kiépítése során	**B4** - Okos közlekedési infrastruktúra **B9** - A közbiztonság digitális alapú támogatása
	Adatvagyon stratégia kidolgozása	**B1** - Városi adatstratégia

TVP	Projektjavaslat	Kapcsolódó beavatkozási terület
TVP-ben nem nevesített projektjavaslatok	Okos közvilágítási rendszer bővítése	**B11** - A közbiztonság digitális alapú támogatása
	Parkolási rendszer továbbfejlesztése	**B3** - A különböző közlekedési szolgáltatások közötti átjárhatóság növelése
	Városi applikáció funkcióbővítése	**B1** - Városi adatstratégia **B2** - Integrált városüzemeltetési, közszervezési és szolgáltatási rendszer létrehozása
	Turisztikai látványosságok összehangolt működtetése	**B2** - Integrált városüzemeltetési, közszervezési és szolgáltatási rendszer létrehozása

A TOP Plusz Városfejlesztési Programtervben (TVP) szereplő projektkoncepciók

Az FVS korábbi fejezeteiben azonosított társadalmi szükségleteknek megfelelően a TVP-ben az alábbi digitális fejlesztésekre vonatkozó projektek kerülnek kidolgozásra:

96. táblázat: A Pápa Városi Óvodák Fáy lakótelepi tagóvodájának, Huszár lakótelepi tagóvodájának, Nátuskerti tagóvodájának és a Szivárvány tagóvodájának energetikai korszerűsítése projektkoncepció bemutatása

A Pápa Városi Óvodák Fáy lakótelepi tagóvodájának, Huszár lakótelepi tagóvodájának, Nátuskerti tagóvodájának és a Szivárvány tagóvodájának energetikai korszerűsítése		
A projekt célja	A projekt célja a Pápa Városi Óvodák egyes tagóvodáinak energetikai korszerűsítése, amelynek része mind a fenntartható, megújuló energiaforrások használatára való áttérés, mind az energiafogyasztás monitorozása és csökkentése okos megoldások segítségével.	
A projekt részeként megvalósuló digitális tartalom	● Napelemes, hőszivattyús hűtés-fűtés rendszer kiépítése a tagóvodák épületében; ● Okos vezérlés kialakítása; ● Okosmérők telepítése és a keletkező adatok kezelésének kialakítása; ● Energiamenedzsment rendszerhez való csatlakozás	
A projekt várható hatásai	A beruházást követően az épületek fenntartási költségei jelentősen csökkenni fognak.	
Beruházási költség / Forrásigény	886 288 344 Ft	
Megvalósító	Pápa Város Önkormányzata	
Együttműködő partner	Pápa Városi Óvodák	
Indikátorok és becsült célértékei	Jobb energiahatékonyság középületek (m2)	1167

	Éves primerenergia-fogyasztás (MWh/év)	107,9
	Becsült üvegházhatásúgáz-kibocsátás (CO2t/év)	17,83
	Megújuló energiát előállító addicionális termelőkapacitás (ebből: villamos energia, hő-energia) (MW)	0,328
	Összes előállított megújuló energia (ebből: villamos energia, hőenergia)	176,7
Ütemezés	2024 Q2 - 2026 Q3	

97. táblázat: A pápai Weöres Sándor Általános Iskola és a Pápai Petőfi Sándor Gimnázium energetikai korszerűsítése projektkoncepció bemutatása

A pápai Weöres Sándor Általános Iskola és a Pápai Petőfi Sándor Gimnázium energetikai korszerűsítése		
A projekt célja	A projekt célja a pápai Weöres Sándor Általános Iskola és a Pápai Petőfi Sándor Gimnázium energetikai korszerűsítése, amelynek része mind a fenntartható, megújuló energiaforrások használatára való áttérés, mind az energiafogyasztás monitorozása és csökkentése okos megoldások segítségével.	
A projekt részeként megvalósuló digitális tartalom	● Napelemes, hőszivattyús hűtés-fűtés rendszer kiépítése az iskolák épületében; ● Okos vezérlés kialakítása; ● Okosmérők telepítése és a keletkező adatok kezelésének kialakítása; ● Energiamenedzsment rendszerhez való csatlakozás	
A projekt várható hatásai	A beruházást követően az épületek fenntartási költségei jelentősen csökkenni fognak.	
Beruházási költség / Forrásigény	558 000 000 Ft	
Megvalósító	Pápai Tankerületi Központ	
Együttműködő partner	nem releváns	
Indikátorok és becsült célértékei	Az új vagy korszerűsített oktatási létesítmények osztálytermi kapacitása (db)	35
	Korszerűsített köznevelési intézmények száma (db)	2
	Az új vagy korszerűsített oktatási létesítmények éves felhasználói (fő)	600
Ütemezés	2024 Q2 - 2025 Q3	

98. táblázat: A Schwenczel-rét kihasználatlan területének kapcsolása a Schwenczel-réti parkhoz projektkoncepció bemutatása

A Schwenczel-rét kihasználatlan területének kapcsolása a Schwenczel-réti parkhoz		
A projekt célja	A Schwenczel-rét mellett található az önkormányzat tulajdonában álló terület, amely összeköti a rétet, illetve a Sportcentrumot. Ez a terület még nem újult meg. Az önkormányzat célja a Schwenczel-rét szomszédjában lévő ingatlan részének megvásárlását követően a terület új közparkhoz való kapcsolása, valamint kapcsolódó projekt keretében a legnagyobb ott álló épület funkcióbővítő felújítása a még hiányzó turisztikai és rekreációs szolgáltatások bővítése érdekében. A terület megújítása magába foglalja okos közvilágítás, közterületi kamerarendszer, okospadok és közterületi wi-fi elérés telepítését is.	
A projekt részeként megvalósuló digitális tartalom	● Eszközbeszerzés: Wi-Fi lefedettség biztosításához, okos közvilágításhoz, okospadok ● Okos vezérlés kialakítása a közvilágítási rendszer használatához ● Közterületi kamerahálózat bővítése és bekötése a városi diszpécserközpontba	
A projekt várható hatásai	Az érintett terület bekapcsolódik a város működésébe, az érzékelhető közbiztonság javulása	
Beruházási költség / Forrásigény	1 196 983 208 Ft	
Megvalósító	Pápa Város Önkormányzata	
Együttműködő partner	Pápai Platán Nonprofit Kft.	
Indikátorok és becsült célértékei	Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás céljából épített vagy felújított zöld infrastruktúra (ha)	2
	Fejlesztéssel érintett közösségi területek nagysága (m2)	20.000
Ütemezés	2024 Q2 - 2027 Q1	

99. táblázat: Az egykori dohányszárító épületének turisztikai célú hasznosítása projektkoncepció bemutatása

Az egykori dohányszárító épületének turisztikai célú hasznosítása	
A projekt célja	Az aktív turizmus támogatása, a város által nyújtott szolgáltatások színvonalának emelése az egykori dohányszárító épületének hasznosítása során.
A projekt részeként megvalósuló digitális tartalom	● Online jegyértékesítő és időpontfoglaló rendszer telepítése ● Elektronikus beléptető rendszer telepítése, NTAK elemzések alkalmazása ● Eszközbeszerzés: Wi-Fi lefedettség biztosításához, VR-tartalmak nyújtásához ● Virtuális, VR-túrák kidolgozása és karbantartása

	● Közterületi kamerahálózat bővítése és bekötése a városi diszpécserközpontba	
A projekt várható hatásai	Az elektronikus jegyértékesítő és beléptető rendszer által generált adatok alapján lehetővé válik az NTAK adatszolgáltatás és az adatelemzés, megalapozva a további fejlesztéseket, akár további kulturális intézményekkel együttműködve.	
Beruházási költség / Forrásigény	2 407 000 000 Ft	
Megvalósító	Pápa Város Önkormányzata	
Együttműködő partner	Pápai Platán Nonprofit Kft.	
Indikátorok és becsült célértékei	Támogatott kulturális és turisztikai helyszínek száma (db)	1
Ütemezés	2023 Q4 - 2027 Q4	

100. táblázat: A Somlai-Batthyány utca lámpás kereszteződés kiépítése projektkoncepció bemutatása

Somlai-Batthyány utca lámpás kereszteződés kiépítése		
A projekt célja	A Somlai-Batthyány utca kereszteződésben teljesen forgalomtól függő lámpás forgalomirányítás kiépítése. A járművek a burkolatba fűrészelt hurokdetektorok vagy oszlopra szerelt videokamerákkal, míg a gyalogosok nyomógomb segítségével jelentkeznek be, és kapják meg a szabad jelzést.	
A projekt részeként megvalósuló digitális tartalom	● A járművek és gyalogosok érzékelésére alkalmas szenzorok beépítése ● Forgalomirányítás vezérlésének kialakítása	
A projekt várható hatásai	Az érintett csomópont áteresztőképessége mellett a közbiztonság javulása várható.	
Beruházási költség / Forrásigény	70 000 000 Ft	
Megvalósító	Pápa Város Önkormányzata	
Együttműködő partner	nem releváns	
Indikátorok és becsült célértékei	Kialakított új, forgalomcsillapított övezetek száma (db)	1
Ütemezés	2023 Q4 - 2024 Q4	

A TOP Plusz Városfejlesztési Programtervben (TVP) nem szereplő projektkoncepciók

A további, a TVP-ben nem részletezett, a digitális átállás szempontjából ugyanakkor kiemeltként értékelhető fejlesztési lehetőségeket az alábbiakban ismertetjük. A lenti projektek megvalósítása még további előkészítést és döntést igényelnek, így részletes költségvetési és ütemterv nem készült el a projektkoncepciók kapcsán. Az indikátorokra vonatkozó becsült célértékek többségében szintén a projektek részletes kidolgozása során becsülhetőek meg.

101. táblázat: Az Adatvagyon stratégia kidolgozása projektkoncepció bemutatása

Adatvagyon stratégia kidolgozása		
A projekt célja	Egységes informatikai rendszer létrehozása a Pápa város üzemeltetésével összefüggő adatok széles körű gyűjtése, kezelése és feldolgozása céljával, az önkormányzat működésének és döntéshozatalának javítása érdekében	
A projekt részeként megvalósuló digitális tartalom	● az önkormányzatnál, az önkormányzati gazdasági társaságoknál, közműrendszerekben, illetve egyéb forrásokból keletkező adatok kezelése és feldolgozása ● egységes települési informatikai rendszer felépítése ● a döntéshozatalt segítő rendszerek fejlesztése, összekötése a szerzett adatvagyonnal ● a városüzemeltetési folyamatok adatalapú értékelése, fejlesztése, monitorozása	
A projekt várható hatásai	Az önkormányzati ügyintézések, fejlesztések, fejlesztési igények hatékonyságának fejlesztése, azok folyamatos monitorozásának lehetővé tétele, a stratégiai döntések gyors megalapozásának elősegítése	
Megvalósító	Pápa Város Önkormányzata	
Együttműködő partner	nem releváns	
Indikátorok és becsült célértékei	Kezelt adatvagyon nagysága	
	Érintett szolgáltató rendszerek száma	
	Érintett folyamatok száma	

102. táblázat: Az Okos közvilágítási rendszer bővítése projektkoncepció bemutatása

Okos közvilágítási rendszer bővítése		
A projekt célja	A projekt célja korszerű LED lámpák telepítése a Belső Várkertben, az Erzsébet-ligetben, valamint az átmenő kerékpárút mentén	
A projekt részeként megvalósuló digitális tartalom	● mozgásérzékelővel ellátott, állítható fényerejű LED lámpák felszerelése ● hosszabb távon a város nem LED-lámpáinak “okosítása”	
A projekt várható hatásai	A beruházást követően várhatóan növekedik a város energiamegtakarítása, valamint a közbiztonság is javul az érintett területeken	
Megvalósító	Pápa Város Önkormányzata	
Együttműködő partner	nem releváns	
Indikátorok és becsült célértékei	Telepített LED-lámpák száma	
	Érintett terület nagysága	15 hektár

103. táblázat: A Parkolási rendszer továbbfejlesztése projektkoncepció bemutatása

Parkolási rendszer továbbfejlesztése	
A projekt célja	A projekt célja kényelmesebb parkolási rendszer működtetése adatalapú megoldások fejlesztése által
A projekt részeként megvalósuló digitális tartalom	● elektronikus parkolójegy-vásárlás ● parkolóhely-foglaltság valós idejű követése
A projekt várható hatásai	A projekt által csökkenthető a parkolóhely-kereséssel töltött idő és a parkolási rendszerrel szemben érzékelt hiányosságok
Megvalósító	Pápa Város Önkormányzata
Együttműködő partner	nem releváns
Indikátorok és becsült célértékei	érintett parkolóhelyek száma
	vásárolt elektronikus parkolójegy/év

104. táblázat: A Városi applikáció funkcióbővítése projektkoncepció bemutatása

Városi applikáció funkcióbővítése	
A projekt célja	A jelenleg fejlesztett városi applikáció bővítése a város üzemeltetését támogató, új funkciókkal
A projekt részeként megvalósuló digitális tartalom	● önkormányzati ügyintézést támogató funkciók ● közvetlen kommunikációs fórum a városvezetés felé ● a város üzemeltetését az önkormányzat számára hatékonyabbá tevő funkciók ● az infrastruktúra-hibabejelentési rendszer fejlesztése ● kereskedelmi funkciók, Pápa Város városkártya program fejlesztése ● partnerségre épülő információs, kereskedelmi szolgáltatások, magánszereplők bevonásával ● mesterséges intelligencia használata
A projekt várható hatásai	A városi applikáció fejlesztése javítja a lakosság komfortérzetét, az önkormányzat működési hatékonyságát, segíti a város köz-, illetve magánszereplőinek együttműködését, kereskedelmi szolgáltatásokkal, illetve kedvezményekkel élénkíti a gazdaságot
Megvalósító	Pápa Város Önkormányzata
Együttműködő partner	nem releváns
Indikátorok és becsült célértékei	fejlesztett funkciók száma
	együttműködő intézmények, vállalkozások száma
	az applikáció új felhasználóinak száma
	az applikációval eltöltött idő mennyisége

105. táblázat: A Turisztikai látványosságok összehangolt működtetése projektkoncepció bemutatása

Turisztikai látványosságok összehangolt működtetése	
A projekt célja	A projekt célja a város turisztikai attrakcióihoz kapcsolódó hatékonyságjavító, digitális funkciók fejlesztése és azok működésének összehangolása
A projekt részeként megvalósuló digitális tartalom	● a digitális beléptetőrendszer fejlesztése a város turisztikai látványosságaiban ● a látványosságok közötti összeköttetés, egységes turisztikai rendszer fejlesztése
A projekt várható hatásai	A beruházást követően a fejlesztés által érintett rendszerek adatai alapján stratégiai együttműködés alakítható ki a város turisztikai látványosságai között
Megvalósító	Pápa Város Önkormányzata
Együttműködő partner	Pápai Platán Nonprofit Kft., egyéb turisztikai látványosságok üzemeltetői
Indikátorok és becsült célértékei	kiépített digitális beléptetőrendszerek száma
	a városba látogató turisták száma

6.5.4.3. Monitoring megalapozása

A menetrendben meghatározott beavatkozási területek priorizálása, és a lehetséges indikátorok meghatározása szükséges a digitális átállás monitoringjának megalapozásához. A digitális átállás értékelése során felhasználható indikátorok meghatározásában az egyes projektkoncepcióktól várt hatások felmérése, számszerűsítése volt a célunk.

A projektek megtérülése nem biztosított, így a fent javasolt mutatók esetében is látható, hogy a fejlesztések eredménye jellemzően a működési hatékonyság növelésében látható, illetve bizonyos esetekben elsődleges a társadalmi hasznosság növekedése. A legtöbb projekt esetében így pénzügyi eredményesség nem várható, egyes esetekben azonban (pl. korszerűsített intézmények, éves primerenergia-fogyasztás) üzemeltetési költségcsökkenés is várható, és kalkulálható a fejlesztések eredményeképp. A javasolt indikátorokat minden projekthez kapcsolódóan az "Indikátorok és becsült célértékei" sor tartalmazza.

7. FINANSZÍROZÁSI TERV

Az FVS finanszírozási terve magába foglalja a finanszírozási lehetőségek feltérképezését, a finanszírozás keretrendszerének megalkotását. A pénzügyi modell a stratégiai tervezési módszernek megfelelő rugalmassággal bír.

7.1. Elérhető és bevonható források számbavétele

A kitűzött fejlesztési célok megvalósításához szükséges anyagi források mértéke jóval meghaladja a város saját forrásainak keretét, ezért szükségszerű áttekinteni a város számára elérhető egyéb forráslehetőségeket is. A város mozgástere forrástípusok esetében főleg a TOP Pluszra és egyéb pályázati forrásokra támaszkodik, de szükség szerint saját forrást is fel tud használni. A piaci vagy közművállalati hozzájárulás az aktorok bevonhatóságától erősen függ, hitelfelvételt vagy kötvénykibocsátást nem tervez a város. A fejlesztések finanszírozásának egyik meghatározó sarokköve, hogy a TOP Plusz 1.3.1-21 felhívás Veszprém megyére vonatkozó településspecifikus melléklete alapján a Pápa városának szánt 10 milliárd Ft-os költségkeretet többszörösen meghaladja a fejlesztési igények teljes összege. A források elérhetőségi időtávja szempontjából a TOP Plusz forrás záró kifizetési kérelmének legkésőbbi benyújtási határideje 2029. szeptember 30, így a projektek eddig ütemezhetők, az egyéb pályázati lehetőségek forrásait és a saját forrásokat ezen időszakon belül kell előteremteni. A források birtokosa többnyire az Európai Unió és a magyar állam, emellett a város önkormányzata vagy a közművállalatok is megjelenhetnek, mint birtokosok.

106. táblázat: Az FVS projektek végrehajtása során bevonható forrástípusok

Forrástípusok megnevezése	Igénybevételi szándék a város részéről	Feltételek, akadályok, lehetőségek
Saját forrás	Szükség szerint	Potenciális akadály/nehézség: A város nem tud elegendő saját forrást elkülöníteni a stratégia megvalósítására.
TOP Plusz	Lehetőség szerint	Feltétel: A pályázati rendszer szerinti feltételek időbeli teljesítése. Akadály/nehézség: A városi fejlesztések összköltsége többszörösen meghaladja a város számára allokált összeget. Lehetőség: A város számára allokált keretösszeg több stratégiai fejlesztési cél eléréséhez is hozzájárulhat.

Forrástípusok megnevezése	Igénybevételi szándék a város részéről	Feltételek, akadályok, lehetőségek
KEHOP Plusz	Lehetőség szerint	Feltétel: A pályázati rendszer szerinti feltételek időbeli teljesítése. Akadály/nehézség: A TOP Plusz kerettel ellentétben nem áll rendelkezésre allokált fejlesztési keret a város számára, a források szűkössége versenyhelyzetet teremt.
RRF	Lehetőség szerint	Feltétel: A pályázati rendszer szerinti feltételek időbeli teljesítése. Akadály/nehézség: A TOP Plusz kerettel ellentétben nem áll rendelkezésre allokált fejlesztési keret a város számára, a források szűkössége versenyhelyzetet teremt. A projektek megvalósítási határideje 2026.08.31.
Energiahatékonysági kötelezettségi rendszer	Lehetőség szerint	Feltétel: A EKR rendszer kötelezettjeinek olyan programokat kell bevezetniük, és olyan intézkedéseket kell végrehajtaniuk, amelyek a végfelhasználó oldalán igazolt energiamegtakarítást eredményeznek. A kötelezettségi rendszer kedvezményezettjei a hazai vállalati és lakossági végfogyasztók lesznek úgy, hogy a lakossági energia ár szintje továbbra is fennmarad.
Közvetlen elbírálású uniós programok	Lehetőség szerint	Feltétel: A potenciális pályázati források azonosítása, pályázatok sikeres előkészítése. Potenciális akadály/nehézség: A közvetlen uniós programok jellemzően önerőt igényelnek, ennek előteremtése szükséges.
Egyéb pályázati és költségvetési forrás	Lehetőség szerint	Feltétel: A potenciális pályázati források azonosítása, pályázatok sikeres előkészítése. Potenciális akadály/nehézség: Nincs a projektek finanszírozására alkalmas egyéb pályázat.

Forrástípusok megnevezése	Igénybevételi szándék a város részéről	Feltételek, akadályok, lehetőségek
Közművállalatok saját forrásai (pl. víziközmű rendszer használati díj)	Aktor szándéka szerint	Potenciális akadály/nehézség: Aktorok inaktívak
Piaci beruházás	Aktor szándéka szerint	Potenciális akadály/nehézség: Aktorok inaktívak
Hitelfelvétel	Nem tervezett	Feltétel: Az önkormányzati hitelfelvétel és kötvénykibocsátás lehetőségeit a Stabilitási törvény (Magyarország gazdasági stabilitásáról szóló 2011. évi CXCIV. törvény) határozza meg.
Kötvénykibocsátás	Nem tervezett	Feltétel: Az önkormányzati hitelfelvétel és kötvénykibocsátás lehetőségeit a Stabilitási törvény (Magyarország gazdasági stabilitásáról szóló 2011. évi CXCIV. törvény) határozza meg.

7.1.1. Aktorok, meghatározó szereplők

A Pápa Város Önkormányzata által megalkotott Fenntartható Város Stratégiához kapcsolódó projektek finanszírozásába a következő potenciális szereplők vonhatók be:

- Az Önkormányzat tulajdonában álló, a fejlesztések alanyát képező intézmények (a Várkertfürdő, vagy az érintett oktatási intézmények) saját forrásból járulhatnak hozzá azok létrejöttéhez.
- A szintén önkormányzati tulajdonú közműtársaságok részvételére azok pénzügyi lehetőségei, illetve az egyes projektek általi érintettség függvényében, elsősorban infrastrukturális fejlesztések esetén (mint például a Pápai Vízmű Zrt. érintettsége a csapadékvíz-hálózat tervezett bővítése esetén) van lehetőség, a beruházások és az üzemeltetés oldaláról egyaránt.
- Más, országos állami tulajdonú társaságok bevonása szintén elsősorban infrastrukturális projektekkel kapcsolatban merülhet fel; a Magyar Közút érdekelt lehet a kerékpárút- vagy a jelzőlámpa-fejlesztésekben, elsősorban az üzemeltetés, kisebb eséllyel a beruházási költségek tekintetében vonható be.
- Bankok, hitelintézetek bevonása a finanszírozásba az esetleges előfinanszírozás, illetve a projekt megvalósítását segítő rugalmasabb cash-flow biztosítása érdekében merülhet fel. Mérlegelni szükséges ugyanakkor a felmerülő kockázatok (pl. árfolyamkockázat) mértékét külső forrás bevonása esetén.

- A magántőke bevonása olyan arculatformálásra, és a társaságok ismertségének növelésére alkalmas tevékenységek esetében merülhet fel, mint a szociális városrehabilitációhoz kapcsolódó, vagy a hátrányos helyzetű gyermekek felzárkóztatását szolgáló programsorozatok. A másik lehetőséget a közvetlen jövőbeli érdekeltekkel való szoros együttműködés jelenti, így előzetes megállapodás esetén az Ipari Park fejlesztéséből profitáló társaságok részt vehetnek a fejlesztés megvalósításában is.

Minden esetben fontos a tervezett beruházási szándék rendszeres, megfelelő mélységű kommunikációja a potenciálisan érintett felek irányába.

7.1.2. Kitekintés

Mind a 2021. április 21-én elfogadott, Veszprém Vármegye Területfejlesztési Koncepciója, mind pedig a legutóbbi módosítással 2023. április 5-én elfogadott, Veszprém Vármegye Integrált Területi Programja 2021-2027 című dokumentum kiemelten kezeli Pápa város fejlesztésére vonatkozó célokat.

Veszprém Vármegye Integrált Területi Programja 2021-2027

Veszprém Vármegye Integrált Területi Programja (ITP) meghatározza Veszprém vármegye középtávú fejlesztési céljait, illetve a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz (TOP Plusz) programban várhatóan rendelkezésre álló források allokációjának alapjait.

Pápa az ország egyik legnagyobb innovációs folyosójához, a Budapest - Tatabánya - Győr - országhatár tengelyen helyezkedik el, gazdasági szempontból sok szálon kapcsolódik Győrhöz. A Bakonytól északra elterülő, városhiányos térség legnagyobb települése Pápa, ennek következtében ellátási rendszere kiterjedt, a nagy vonzáskörzet miatt térségi szerepköre jelentős. További fejlesztése érdekében az ITP a Fenntartható városfejlesztésre allokálható keretéből 11 205 270 102 Ft, a vármegye rendelkezésére álló teljes keret 45%-a biztosított. Pápa város önállóan, nem várostérségben gondolkodó fejlesztési irányokat fogalmaz meg, a fejlesztéseket saját közigazgatási területén belül kívánja megvalósítani. A tervezett fejlesztések ugyanakkor hatással bírnak a környező településekre, az ott élők életminőségére is.

A fenntartható városfejlesztésre tervezett TOP Plusz forrásokat az alábbi táblázat ismerteti prioritásonként Pápa város esetében. Az ITP célja kizárólag a TOP Plusz programból elérhető források allokációja, így a fejlesztésekre rendelkezésre álló egyéb forrásokat jelen táblázat nem tartalmazza.

107. táblázat: A fenntartható városfejlesztésre tervezett TOP Plusz források

TOP Plusz fejlesztési célok	Összesen (Ft)
1.3.1 Fenntartható városfejlesztési stratégiák támogatása	79 998 550
1.3.2 Fenntartható városfejlesztés	3 636 938 208
2.1.2 Fenntartható energiahatékonyság	1 533 288 344
2.1.4 Fenntartható energiahatékonyság (kombinált)	0
3.2.1 Fenntartható humán fejlesztések	864 000 000
3.4.1 Fenntartható humán infrastruktúra	2 312 000 000
6.2.1 Fenntartható versenyképes városfejlesztés	2 779 000 000
Fenntartható ERFA összesen	10 341 270 102
Fenntartható ESZA összesen	864 000 000
Fenntartható fejlesztések TOP Plusz összesen	11 205 270 102

Veszprém Vármegye Területfejlesztési Koncepció

A 2021.április 21-én elfogadott dokumentum szintén kiemelten kezeli Pápa térségének fejlesztését, mint a vármegye egyik kiemelt fejlesztési pólusát. Pápa kiemelkedő pozíciójú és funkciójú térszervező város, ennek megfelelően a város és annak funkcionális várostérségének összehangolt fejlesztése kiemelt jelentőségű. A fejlesztések céljaként a Pápa-Győr gazdasági kapcsolatrendszer erősítése, a K+F+I szektor erősítése és a magasabb szellemi hozzáadott értéket biztosító munkahelyek bővítése, az innovációvezérelt gazdaságfejlesztési folyamatok támogatása került meghatározásra. Pápa fejlesztése a Győrrel közös gazdasági térben értelmezhető, ugyanakkor Pápa és várostérsége szerves településrendszert alkot, jelentős gazdasággal rendelkezik iskolavárosi, kulturális és épített környezeti értékei mellett. Megyén belül a Somló vidékéig, illetve Devecser térségéig terjed ki a hatása.

A térség fejlesztési céljait öt fő cél mentén fogalmazta meg a dokumentum:

- Térségi kapcsolatok erősítése: a járás úthálózatának, a város, mint járásszékhely központi pozíciójának erősítése, kerékpárutak rendszerbe fejlesztése.
- Térségi gazdaság fejlesztése: autóalkatrész gyártás, környezetipar, élelmiszer-feldolgozás és húsipar az elsődleges fókusz. Kiemelt a K+F fejlesztések, a kis és közepes vállalkozások, start-up-ok támogatása mellett a képzett munkaerő biztosítása, letelepítése, valamint a képzési struktúra és feltételrendszer fejlesztése.
- A turizmus fejlesztése: a természeti és épített örökségre alapuló fejlesztések, magasabb szintű szálláshely-fejlesztés.

- A térszerkezet továbbfejlesztése: a vidéki térségek fejlődését támogató hálózatfejlesztés
- Városszerkezet fejlesztése: Az ipari park infrastrukturális fejlesztése az Ipar 4.0 követelményrendszerének megfelelően, korábbi gyártelepek rehabilitációja; valamint közlekedési célú fejlesztések, így például közlekedésbiztonság és parkolás, kerékpáros útvonalak fejlesztése.

A Fenntartható Városfejlesztési Stratégiában meghatározott projektek kifejezetten a városszerkezet fejlesztése, a turizmus fejlesztése, illetve a térségi gazdasági fejlesztés fejlesztési célokat támogatják, de a többi fejlesztési céllal is összhangban vannak a Stratégiában megfogalmazott beavatkozások és projektek.

7.1.3. Egyéb kötöttségek és lehetőségek

A projektfinanszírozás tekintetében a legjelentősebb korlátozó tényező az egyes operatív programokból lehívható támogatási források elérhetőségének ütemezése. A források rendelkezésre állása, ütemezése jelenleg is bizonytalan, ennek megfelelően a projektek ütemezése is rugalmasságot igényel.

Megjelenhetnek a TOP Plusz források mellett további operatív programok keretében elérhető támogatási források is, amelyek önerőt igényelnek. Ezek biztosítására az Önkormányzat közhatalmi bevételei, kifejezetten a helyi iparűzési adó adhat lehetőséget. Kockázatot jelent ezzel kapcsolatban a helyi adónemekkel kapcsolatos esetleges változások, módosítások lehetősége.

Külső tőke bevonása (banki hitelek, tőkebefektetési konstrukciók, zöld termékek) bevonási lehetősége a külső körülmények, a banki és egyéb szereplők által meghatározott konstrukciók és feltételek függvénye. Ezen források bevonása csak olyan fejlesztési célok esetében merülhet fel, ahol a projekt megtérülése, így a visszafizetés is garantált.

7.2. A stratégia finanszírozási terve

7.2.1. Az üzleti modell bemutatása

A város az FVS elkészítéséhez kapcsolódóan azonosította a megvalósítani kívánt projekteket. Az egyes projektek tervezési dimenziókhoz való kapcsolódását, a potenciális forrásokat és az azok által érintett prioritásokat, valamint a projektek előzetes szakmai költségbecsléseit az alábbi összefoglaló táblázat tartalmazza. Valamennyi beavatkozás, projektjavaslat egy dimenzióhoz került hozzárendelésre, ugyanakkor a tartalmi elemei, céljai más dimenziókat is támogathatnak. Amennyiben a projektgazda vállalkozási jellegű tevékenységet tervez a projekt kapcsán, jogosult az ÁFA visszaigénylésére, ezért e projektek (a Várkertfürdő energetikai korszerűsítése, a dohányszárító

turisztikai hasznosítása, a telephelyfejlesztés, valamint a buszbeszerzés) nettó összegét vettük figyelembe. A többi – jellemzően közszolgáltatáshoz kapcsolódó – beruházás esetén azok költségbecslése a bruttó értéket tartalmazza.

108. táblázat: Az FVS részeként megvalósítani kívánt projektek előzetes finanszírozási terve

Megvalósulást szolgáló, már azonosított városi projektek	Érintett dimenziók	Potenciális forrás / Prioritás	Indikatív költségbecslés (Ft)	A költségbecslés alapja
Városi TOP Plusz keretre elsődlegesen tervezett beruházások				
P1.V1: Csapadékvízelvezet és és annak főgyűjtőjének kialakítása Pápa város nyugati részében (CSAP)	Kiszolgáló város	TOP Plusz 1. prioritás	500 000 000	Bruttó költség
P1.V2: A Schwenczel-rét kihasználatlan területének kapcsolása a Schwenczel-réti parkhoz (SCHW)	Prosperáló város	TOP Plusz 1. prioritás	1 196 983 208	Bruttó költség
P1.V3: A városi kerékpárúthálózat fejlesztése (KERÉKPÁR)	Zöldülő város	TOP Plusz 1. prioritás	1 950 000 000	Bruttó költség
P1.V4: Somlai-Batthyány utca lámpás kereszteződés kiépítése (SOM)	Kiszolgáló város	TOP Plusz 1. prioritás	70 000 000	Bruttó költség
P1.V5: Pápa város fenntartható városfejlesztési stratégiáinak kidolgozása (FVS)	Kiszolgáló város	TOP Plusz 1. prioritás	79 998 550	Bruttó költség
P1.V6: Szociális városrehabilitáció (SZOC)	Megtartó város	TOP Plusz 1. prioritás	20 000 000	Bruttó költség

P2.V1: A Pápa Városi Óvodák Fáy lakótelepi tagóvodájának, Huszár lakótelepi tagóvodájának, Nátus-kerti tagóvodájának és a Szivárvány tagóvodájának energetikai korszerűsítése (ÓVODA)	Zöldülő város	TOP Plusz 2. prioritás	886 288 344	Bruttó költség
P2.V2: A Várkertfürdő energetikai korszerűsítése (VÁRKERT)	Zöldülő város	TOP Plusz 2. prioritás	647 000 000	Nettó költség
P3.V1: Szociális városrehabilitációhoz kapcsolódó felzárkóztató programok megvalósítása (ESZA1)	Megtartó város	TOP Plusz 3. prioritás (ESZA+)[38]	259 200 000	Bruttó költség
P3.V2: Programsorozat hátrányos helyzetű gyermekek felzárkóztatására (ESZA2)	Megtartó város	TOP Plusz 3. prioritás (ESZA+)	604 800 000	Bruttó költség
P3.V1: A Pápa Városi Óvodák Fáy lakótelepi tagóvodájának, Huszár lakótelepi tagóvodájának, Nátus-kerti tagóvodájának és a Szivárvány tagóvodájának infrastrukturális fejlesztése (ÓVODA_2)	Megtartó város	TOP Plusz 3. prioritás (ERFA+)	1 754 000 000	Bruttó költség

[38] A TOP Plusz 3. prioritásba tartozó projektek ERFA+ illetve ESZA+ forrásokból is finanszírozásra kerülnek, az átfedő sorszámok megkülönböztetése érdekében jelezzük az érintett projekt forrását.

P3.V2: A Pápai Weöres Sándor Általános Iskola és a Pápai Petőfi Sándor Gimnázium energetikai korszerűsítése (ISKOLA)	Zöldülő város	TOP Plusz 3. prioritás (ERFA+)	558 000 000	Bruttó költség
P6.V1: Az egykori dohányszárító épületének turisztikai célú hasznosítása (DOH)	Prosperáló város	TOP Plusz 6. prioritás	2 407 000 000	Nettó költség
P6.V2: Pápa Város Önkormányzata tulajdonában álló telephely gazdasági célú fejlesztése a Pápai Ipari Park területén (PVT)	Prosperáló város	TOP Plusz 6. prioritás	372 000 000	Nettó költség
Városi TOP Plusz keretre elsődlegesen tervezett beruházások összesen			**11 205 270 102**	
További projektjavaslatok				
Lakosság részére szelektív hulladékgyűjtés népszerűsítése, házi komposztálás készségfejlesztése, vállalkozások részére tanácsadás körforgásos gazdaságba bekapcsolódásra	Zöldülő város	KEHOP Plusz 2. prioritás	30 000 000	Bruttó költség
Elektromos buszok beszerzése (1 db)	Zöldülő város	RRF, központi költségvetési támogatások	150 000 000	Nettó költség
Külterületi önkormányzati utak mentén védőfásítás	Zöldülő város	Saját forrás, energiahatékonysági kötelezettségi rendszer, központi költségvetési támogatások	63 500 000	Bruttó költség
További projektjavaslatok összesen:			**243 500 000**	

Kereten túli, tartalék projekt				
P1.V7: Az Erzsébet liget kihasználatlan területének kapcsolása a zöld város projektekhez (ERZS)	Kiszolgáló város	TOP Plusz 1. prioritás	1 100 000 000	Bruttó költség
Energetikai szemléletformálás és tanácsadás Pápa lakossága és vállalkozásai részre, energiaközösségek alakításának elősegítése	Zöldülő város	KEHOP Plusz 4. prioritás	30 000 000	Bruttó költség
Gyümölcsfa és díszfa telepítés ösztönzése kertes házaknál. Ültető, metsző, faápoló tanfolyamok szervezése, őszi fa beszerzési akciók.	Zöldülő város	KEHOP Plusz 3. prioritás	30 000 000	Bruttó költség
Kereten túli, tartalék projektek összesen:			**1 160 000 000**	
Tervezett projektek összesen (tartalékkal együtt):			**12 608 770 102**	

7.2.2. Beavatkozások adatainak gyűjtése és ismertetése dimenziónként összegezve

Az egyes beavatkozások tervezési dimenziók szerint elkülönített bemutatását az alábbi összegző táblák tartalmazzák. A dimenziók szerinti felbontás nem tartalmazza a kereten túli, tartalék projekteket.

Prosperáló város

109. táblázat: A Prosperáló város tervezési dimenzióhoz kapcsolódó beavatkozások adatai

A dimenziókhoz kapcsolódó tényezők	Részletes ismertetés
Dimenzió összesített tervezett beruházási költsége	3 975 983 208 Ft
Megtérülést (bevételt, jövedelmet) biztosító elemek	A Prosperáló város dimenzióhoz kapcsolódóan megvalósítandó beruházások az alábbiak szerint képesek hozzájárulni a város bevételeihez: ● A dohányszárító épületének turisztikai hasznosítása közvetlenül (az azt felkereső látogatók által) és közvetetten (a városba érkező turisták számának növekedésével) is növeli a város bevételeit; ● A Pápai Ipari Park fejlesztése új beruházásokat hozhat Pápára, növelve a gazdasági tevékenységet és a város adóbevételeit.
Források	Pápa Város Önkormányzata a beruházásokat a TOP Plusz pályázati keretbe tartozó források felhasználása által kívánja végrehajtani.
Finanszírozási elemek aránya	TOP Plusz 100%
Várható vagy elvárt eredmények	A beruházások által elvárt eredmények: ● A Schwenczel-rét bővülése, a kapcsolódó szabadidős lehetőségek szélesebb köre; ● A város turistaforgalmának növekedése; ● A gazdasági aktivitás növekedése a Pápai Ipari Parkban.
Kockázatok	A kockázatok közé tartozik: ● A dohányszárító turistavonzó képességének felülbecslése a fenntartás tervezése során; ● Az Ipari Park fejlesztésének eredményeként létrejövő kapacitások nem, vagy nem teljes betöltése.
Érdekeltek	A beruházások közvetlen érdekeltjei: ● A Schwenczel-rétet látogatók; ● A fejlesztést követően a dohányszárító épületét felkereső turisták és az őket kiszolgáló vállalkozók; ● Az Ipari Park fejlesztésének eredményeként a tevékenységüket a Parkba helyező vállalkozók.

Zöldülő város

110. táblázat: A Zöldülő város tervezési dimenzióhoz kapcsolódó beavatkozások adatai

A dimenziókhoz kapcsolódó tényezők	Részletes ismertetés
Dimenzió összesített tervezett beruházási költsége (tartalék beruházások nélkül)	4 284 788 344 Ft
Megtérülést (bevételt, jövedelmet) biztosító elemek	A Zöldülő város dimenzióhoz kapcsolódóan megvalósítandó beruházások az alábbiak szerint képesek hozzájárulni a város működési költségeinek csökkentéséhez: ● Az energetikai korszerűsítés eredményeképpen és a megújuló energiaforrások felhasználása által jelentős költségmegtakarítás érhető el. ● Az elektromos buszok beszerzése és üzemeltetése a dízel üzemanyag és a villamos energia ár függvényében megtakarítást eredményezhet.
Források	Pápa Város Önkormányzata a beruházásokat a TOP Plusz pályázati keretbe tartozó források felhasználása által kívánja végrehajtani, továbbá KEHOP Plusz, RRF és központi költségvetési támogatások, saját források mellett az energiahatékonysági kötelezettségi rendszer felhasználásával is bevonhatóak források a projekt megvalósítása érdekében.
Finanszírozási elemek aránya	TOP Plusz 94,32% KEHOP Plusz 0,70% RRF 3,50% EKR 1,48%
Várható vagy elvárt eredmények (tartalék beruházások nélkül)	A beruházások által elvárt eredmények: ● A kerékpárúthálózat növekedése által a kerékpárforgalom emelkedése a városban; ● A megújuló energiaforrások arányának emelkedése a város energiamixében; ● CO^2 megtakarítás a helyi közösségi közlekedési üzemanyagfogyasztás-csökkenése valamint a fatelepítés eredményeképp; ● Az energiaköltségek csökkenése.
Kockázatok	A kockázatok közé tartozik: ● Az energetikai fejlesztésekhez kapcsolódó költségek volatilitása a megvalósítás során; ● Az energetikai létesítmények fenntartása során felmerülő esetleges előre nem látható költségek.

A dimenziókhoz kapcsolódó tényezők	Részletes ismertetés
Érdekeltek	A beruházások közvetlen érdekeltjei: ● A Pápán kerékpárral közlekedők, valamint a városba kerékpárral érkezők; ● Az energetikai korszerűsítés által érintett oktatási intézményekben tanuló gyermekek, illetve az intézmények alkalmazottai; ● A Pápai Várkertfürdőt igénybe vevők.

Digitális város

Az FVS elkészítéséhez kapcsolódóan azonosított projektek között nincs célzottan a Digitális város dimenzióba tartozó fejlesztés, ugyanakkor azok többsége keretében digitális fejlesztések megvalósítására is sor kerül. Az érintett projektek digitális elemeit, amelyek a projektekben meghatározott fejlesztési célokat támogatják, a Digitális átállási terv ismerteti.

Megtartó város

111. táblázat: A Megtartó város tervezési dimenzióhoz kapcsolódó beavatkozások adatai

A dimenziókhoz kapcsolódó tényezők	Részletes ismertetés
Dimenzió összesített tervezett beruházási költsége	2 638 000 000 Ft
Megtérülést (bevételt, jövedelmet) biztosító elemek	A Megtartó város dimenzióhoz kapcsolódóan megvalósítandó beruházások az alábbiak szerint képesek hozzájárulni a város bevételeihez, illetve költségei mérsékléséhez: ● A szociális rehabilitációt követően kiadott önkormányzati lakások bérleti díja által; ● Az óvodák infrastrukturális fejlesztéséhez kapcsolódóan, a karbantartási díjak csökkenésén keresztül.
Források	Pápa Város Önkormányzata a beruházásokat a TOP Plusz pályázati keretbe tartozó források felhasználása által kívánja végrehajtani.
Finanszírozási elemek aránya	TOP Plusz 100%
Várható vagy elvárt eredmények	A beruházások által elvárt eredmények: ● Felújított önkormányzati bérlakás négy személy részére; ● A városban élő hátrányos helyzetű gyermekek és felnőttek lehetőségeinek javítása felzárkóztató programok által; ● Az érintett óvodák fejlesztése által a szolgáltatás minőségének jelentős emelkedése.
Kockázatok	A kockázatok közé tartozik: ● A közműhátralékok városra hárulásának lehetősége a bérlakások kiadása során.

A dimenziókhoz kapcsolódó tényezők	Részletes ismertetés
Érdekeltek	A beruházások közvetlen érdekeltjei: ● A felújított önkormányzati bérlakásba költözők; ● Az infrastrukturális fejlesztések által érintett oktatási intézményekben tanuló gyermekek, illetve az intézmények alkalmazottai; ● A felzárkóztató programok által érintett hátrányos helyzetű gyermekek és felnőttek.

Kiszolgáló város

112. táblázat - A Kiszolgáló város tervezési dimenzióhoz kapcsolódó beavatkozások adatai

A dimenziókhoz kapcsolódó tényezők	Részletes ismertetés
Dimenzió összesített tervezett beruházási költsége (tartalék beruházások nélkül)	649 998 550 Ft
Megtérülést (bevételt, jövedelmet) biztosító elemek	A Kiszolgáló város dimenzióhoz kapcsolódóan megvalósítandó beruházások az alábbiak szerint képesek hozzájárulni a város bevételeihez: ● A csapadékvíz-hálózat bővítésének eredményeképpen új lakóövezetek válnak kötelessé hálózati díj fizetésére.
Források	Pápa Város Önkormányzata a beruházásokat a TOP Plusz pályázati keretbe tartozó források felhasználása által kívánja végrehajtani.
Finanszírozási elemek aránya	TOP Plusz 100%
Várható vagy elvárt eredmények (tartalék beruházások nélkül)	A beruházások által elvárt eredmények: ● A csapadékvíz-hálózat korszerű, funkcionális működése Pápa nyugati részén; ● A közlekedésbiztonság növekedése a Somlai-Batthyány utca kereszteződésben.
Kockázatok	A kockázatok közé tartozik: ● Előre nem látható fejlesztési költségek a csapadékvíz-hálózat fejlesztése során.
Érdekeltek	A beruházások közvetlen érdekeltjei: ● A Pápa nyugati részén, a csapadékvíz-hálózati fejlesztés által érintett területen élők; ● A Somlai-Batthyány utca kereszteződését a közlekedésben használók.

113. táblázat: Összesítő pénzügyi tábla

Megvizsgálandó szempontok	Tervezett beruházási költség
Prosperáló dimenzió összesített tervezett beruházási költsége	3 975 983 208 Ft
Zöldülő dimenzió összesített tervezett beruházási költsége	4 284 788 344 Ft
Digitális dimenzió összesített tervezett beruházási költsége	-
Megtartó dimenzió összesített tervezett beruházási költsége	2 638 000 000 Ft
Kiszolgáló dimenzió összesített tervezett beruházási költsége	649 998 550 Ft
FVS összesített tervezett beruházási költsége (tartalék projektek nélkül)	**11 448 270 102 Ft**

7.2.3. A finanszírozási terv összefoglalója

Beruházási költségek

A finanszírozási terv beruházási költségekre vonatkozó összefoglalóját az egyes projektekre vonatkozó ütemezés bemutatásával a következő táblázat tartalmazza. Egyes projektek tervezése még folyamatban van, így a tervezett ütemezés negyedéves bontása még nem áll rendelkezésre.

114. táblázat: Az FVS részeként megvalósítani kívánt projektek finanszírozási terve és ütemezése

Érintett projektek	Indikatív költségbecslés (Ft)	Megvalósítás tervezett ütemezése
Városi TOP Plusz keretre elsődlegesen tervezett beruházások		
P1.V1: Csapadékvízelvezetés és annak főgyűjtőjének kialakítása Pápa város nyugati részében (CSAP)	500 000 000	2024 Q2 - 2025 Q4
P1.V2: A Schwenczel-rét kihasználatlan területének kapcsolása a Schwenczel-réti parkhoz (SCHW)	1 196 983 208	2024 Q2 - 2027 Q1
P1.V3: A városi kerékpárúthálózat fejlesztése (KERÉKPÁR)	1 950 000 000	2023 Q4 - 2027 Q3
P1.V4: Somlai-Batthyány utca lámpás kereszteződés kiépítése (SOM)	70 000 000	2023 Q4 - 2024 Q4
P1.V5: Pápa város fenntartható városfejlesztési stratégiáinak kidolgozása (FVS)	79 998 550	2023 Q3 - 2024 Q1
P1.V6: Szociális városrehabilitáció (SZOC)	20 000 000	2024 Q2 - 2025 Q3

P2.V1: A Pápa Városi Óvodák Fáy lakótelepi tagóvodájának, Huszár lakótelepi tagóvodájának, Nátus-kerti tagóvodájának és a Szivárvány tagóvodájának energetikai korszerűsítése (ÓVODA)	886 288 344	2024 Q2 - 2026 Q3
P2.V2: A Várkertfürdő energetikai korszerűsítése (VÁRKERT)	647 000 000	2024 Q2 - 2025 Q3
P3.V1: Szociális városrehabilitációhoz kapcsolódó felzárkóztató programok megvalósítása (ESZA1)	259 200 000	2024 Q2 - 2026 Q1
P3.V2: Programsorozat hátrányos helyzetű gyermekek felzárkóztatására (ESZA2)	604 800 000	2024 Q2 - 2026 Q1
P3.V1: A Pápa Városi Óvodák Fáy lakótelepi tagóvodájának, Huszár lakótelepi tagóvodájának, Nátus-kerti tagóvodájának és a Szivárvány tagóvodájának infrastrukturális fejlesztése (ÓVODA_2)	1 754 000 000	2024 Q2 - 2026 Q3
P3.V2: A Pápai Weöres Sándor Általános Iskola és a Pápai Petőfi Sándor Gimnázium energetikai korszerűsítése (ISKOLA)	558 000 000	2024 Q2 - 2025 Q3
P6.V1: Az egykori dohányszárító épületének turisztikai célú hasznosítása (DOH)	2 407 000 000	2023 Q4 - 2027 Q4
P6.V2: Pápa Város Önkormányzata tulajdonában álló telephely gazdasági célú fejlesztése a Pápai Ipari Park területén (PVT)	372 000 000	2024 Q2 - 2025 Q4
További projektjavaslatok		
Lakosság részére szelektív hulladékgyűjtés népszerűsítése, házi komposztálás készségfejlesztése, vállalkozások részére tanácsadás körforgásos gazdaságba bekapcsolódósásra	30 000 000	2024-2026[39]
Elektromos buszok beszerzése (1 db)	150 000 000	2024-2026[1]
Külterületi önkormányzati utak mentén védőfásítás	63 500 000	2024-2026[1]
Kereten túli, tartalék projekt		
P1.V7: Az Erzsébet liget kihasználatlan területének kapcsolása a zöld város projektekhez (ERZS)	1 100 000 000	2024 Q2 - 2025 Q3
Energetikai szemléletformálás és tanácsadás Pápa lakossága és vállalkozásai részre, energiaközösségek alakításának elősegítése	30 000 000	2024-2026[1]

[39] Az érintett projektek részletes időbeli ütemezése még nem áll rendelkezésre.

Gyümölcsfa és díszfa telepítés ösztönzése kertes házaknál. Ültető, metsző, faápoló tanfolyamok szervezése, őszi fa beszerzési akciók.	30 000 000	2024-2026[1]

A megvalósítás csúcsidőszaka 2025-re, kisebb részben pedig 2024-re és 2026-ra esik; noha egyes projektek megvalósítása már 2023-at és 2027-et is érinti, ezek összegarányosan az összköltség kis hányadát jelentik. A projektek legnagyobb részben ennek megfelelően 2025-ben, illetve 2026-ban zárulnak le.

A tervezett forrásszerkezetben a legjelentősebb elemet a vissza nem térítendő támogatások jelentik, a projektek 99,45%-át ilyen forrásból tervezi megvalósítani a város. Emellett az Energiahatékonysági Kötelezettségi Rendszerben végfelhasználóként való részvétellel is forrást kíván bevonni az Önkormányzat a tervezett projektek finanszírozása érdekében. Saját forrás felhasználása nem tervezett. A táblázatban a tartalék projektek nem kerülnek bemutatásra.

115. táblázat: Az FVS részeként megvalósítani kívánt projektek előzetes finanszírozási terve, éves bontásban

ezer Ft	2023	2024	2025	2026	2027	Összesen	Összesen (%)
Saját forrás	***0***	***0***	***0***	***0***	***0***	***0***	***0,00%***
Vissza nem térítendő támogatás	***37 012***	***2 415 037***	***4 970 010***	***2 453 125***	***1 510 086***	***11 385 270***	***99,45%***
TOP Plusz	*37 012*	*2 405 037*	*4 810 010*	*2 443 125*	*1 510 086*	*11 205 270*	*97,87%*
KEHOP Plusz	*0*	*10 000*	*10 000*	*10 000*	*0*	*30 000*	*0,26%*
RRF	*0*	*0*	*150 000*	*0*	*0*	*150 000*	*1,31%*
Piaci befektető	***0***	***21 167***	***21 167***	***21 167***	***0***	***63 500***	***0,55%***
EKR	*0*	*21 167*	*21 167*	*21 167*	*0*	*63 500*	*0,55%*
Beruházási költség	**37 012**	**2 436 204**	**4 991 177**	**2 474 291**	**1 510 086**	**11 448 770**	**100%**
Lezáruló projektek száma (db)	***0***	***3***	***5***	***6***	***3***	***17***	***-***

7.3. Fenntartható üzemeltetés

7.3.1. A projektek üzemeltetéséhez kapcsolódó kiadások, bevételek és megtakarítások

A finanszírozási tervhez kapcsolódó, az egyes projektek 2035-ig kalkulált, a projekt megvalósítási nélküli esettel összevetett üzemeltetési költségeit, illetve az azokhoz tartozó bevételeket az alábbi összesítők tartalmazzák. A költségkalkulációk minden esetben 2024-es reálértéken veszik figyelembe a felmerülő költségeket, a projektekhez készülő projekt megalapozó dokumentumokban, valamint kapcsolódó költség-haszon elemzésekben használt módszertannak megfelelően. Az üzemeltetési költségek becslését egységesen 10 éves időtávra végeztük el, mely az Útmutató szerint alkalmazott stratégiai időtáv (7-10 év). Azon projektek esetében, ahol a megalapozó dokumentumok már rendelkezésre állnak, az azokban kalkulált üzemeltetési költségeket és bevételeket vettük figyelembe az üzleti terv készítése során. Amennyiben projekt megalapozó dokumentum még nem készült el, a projekt tervezett műszaki tartalma és benchmark vizsgálatok alapján kerültek meghatározásra a várható üzemeltetési költségek, bevételek és megtakarítások.

P1.V1. Csapadékvíz-elvezetés és annak főgyűjtőjének kialakítása Pápa város nyugati részében

A csapadékvíz-hálózat fenntartási költségeinek kalkulációja során a Pápai Vízmű Zrt. által jelenleg kezelt hálózat hosszára tettünk becslést az ivóvízhálózat és a vármegye elsődleges közműollójára vonatkozó adatok alapján, majd a társaság szennyvíz ágazatának bér-, karbantartási, egyéb költségei, illetve értékesítési adatai alapján határoztuk meg a projektben érintett szennyvízhálózatra (3,5 km) jutó fajlagos értékeket.[40,41,42]

116. táblázat: A Csapadékvíz-elvezetés és annak főgyűjtőjének kialakítása Pápa város nyugati részében projektre vonatkozó becsült fenntartási költségek, bevételek és megtakarítások 2025-2035 között

ezer Ft	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
Fenntartás	**-**	***9 021***	***9 021***	***9 021***	***9 021***	***9 021***	***9 021***	***9 021***	***9 021***	***9 021***	***9 021***
Bérköltségek	-	*3 530*	*3 530*	*3 530*	*3 530*	*3 530*	*3 530*	*3 530*	*3 530*	*3 530*	*3 530*
Karbantartás	-	*4 621*	*4 621*	*4 621*	*4 621*	*4 621*	*4 621*	*4 621*	*4 621*	*4 621*	*4 621*
Közműdíjak	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Egyéb költségek	-	*871*	*871*	*871*	*871*	*871*	*871*	*871*	*871*	*871*	*871*
Bevételek, megtakarítások	**-**	***7 114***	***7 114***	***7 114***	***7 114***	***7 114***	***7 114***	***7 114***	***7 114***	***7 114***	***7 114***

[40] https://dualis.uni-pannon.hu/images/cegism/Papai_Vizmu.pdf

[41] https://www.ksh.hu/stadat_files/kor/hu/kor0067.html

[42] https://papaivizmu.hu/files/files/files/%C3%89ves%20besz%C3%A1mol%C3%B3_2022.pdf

ezer Ft	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
Fenntartás éves egyenlege	**-**	**(1 908)**	**(1 908)**	**(1 908)**	**(1 908)**	**(1 908)**	**(1 908)**	**(1 908)**	**(1 908)**	**(1 908)**	**(1 908)**

Az üzemeltetés során várható bevételek és kiadások egyenlege negatív értéket mutat, a projekt nem megtérülő.

P1.V2. A Schwenczel-rét kihasználatlan területének kapcsolása a Schwenczel-réti parkhoz

A Schwenczel-réti park bővítése kapcsán az érintett terület (2 hektár) nem közparki státuszból közparki státuszba történő kerülésének fenntartását vizsgáltuk. A két eltérő zöldterület-típus fenntartási költségeire vonatkozóan Hajdúböszörmény városából találtunk összehasonlító információt, és az egy hektárra jutó különbség adta a hozzáadott fenntartási költség számításának alapját a projektre vonatkozóan.[43] A költségek bérköltségekre, valamint karbantartásra való megosztását a Pápa Város Önkormányzata által végzett zöldterület-kezelés egyes résztevékenységeinek összegére vonatkozó információk alapján végeztük el. A projekttel kapcsolatos potenciális hosszú távú bevételeket nem azonosítottunk.

117. táblázat: A Schwenczel-rét kihasználatlan területének kapcsolása a Schwenczel-réti parkhoz projektre vonatkozó becsült fenntartási költségek, bevételek és megtakarítások 2025-2035 között

ezer Ft	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
Fenntartás	**-**	**-**	***2 867***	***3 822***	***3 822***	***3 822***	***3 822***	***3 822***	***3 822***	***3 822***	***3 822***
Bérköltségek	*-*	*-*	*2 040*	*2 720*	*2 720*	*2 720*	*2 720*	*2 720*	*2 720*	*2 720*	*2 720*
Karbantartás	*-*	*-*	*826*	*1 102*	*1 102*	*1 102*	*1 102*	*1 102*	*1 102*	*1 102*	*1 102*
Közműdíjak	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*
Egyéb költségek	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*
Bevételek, megtakarítások	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**
Fenntartás éves egyenlege	**-**	**-**	**(2 867)**	**(3 822)**	**(3 822)**	**(3 822)**	**(3 822)**	**(3 822)**	**(3 822)**	**(3 822)**	**(3 822)**

Az üzemeltetés során várható bevételek és kiadások egyenlege negatív értéket mutat, a projekt nem megtérülő.

[43] https://hajduboszormeny.hu/zoldfeluletek-gondozasa-a-varosban

P1.V3. A városi kerékpárúthálózat fejlesztése

A kerékpárhálózat fejlesztése során az üzemeltetési, illetve karbantartási költségek változó részét becsültük meg, amely a hálózat bővítése által növekedni fog. Az üzemeltetési költségek elemeit az úttisztítás, fűkaszálás és hóeltakarítás képezte, míg a karbantartási költségek közé a kátyúzás és a 10 évenként végzett táblacsere tartozott. Az újonnan épített hálózati elemek felújítása az azok elkészültét követő 20 évig nem lesz szükséges. A projekthez tartozó üzemeltetési költségekkel 2028-tól kalkuláltunk, az évesnél ritkábban elvégzett beavatkozások költségét éves alapon osztottuk szét. A projekttel kapcsolatos potenciális, számszerűsíthető hosszú távú bevételeket nem azonosítottunk.

118. táblázat: A városi kerékpárúthálózat fejlesztése projektre vonatkozó becsült fenntartási költségek, bevételek és megtakarítások 2025-2035 között

ezer Ft	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
Fenntartás	**-**	**-**	**-**	***3 621***	***3 621***	***3 621***	***3 621***	***3 621***	***3 621***	***3 621***	***3 621***
Bérköltségek	-	-	-	*1 250*	*1 250*	*1 250*	*1 250*	*1 250*	*1 250*	*1 250*	*1 250*
Karbantartás	-	-	-	*2 371*	*2 371*	*2 371*	*2 371*	*2 371*	*2 371*	*2 371*	*2 371*
Közműdíjak	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Egyéb költségek	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bevételek, megtakarítások	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**
Fenntartás éves egyenlege	**-**	**-**	**-**	**(3 621)**	**(3 621)**	**(3 621)**	**(3 621)**	**(3 621)**	**(3 621)**	**(3 621)**	**(3 621)**

Az üzemeltetés során várható bevételek és kiadások egyenlege negatív értéket mutat, a projekt nem megtérülő.

P1.V4. Somlai-Batthyány utca lámpás kereszteződés kiépítése

A lámpás kereszteződés kiépítéséhez kapcsolódó fenntartási költségek kalkulációja a jelenlegi üzemeltető (Városgazdálkodás) tapasztalatai alapján készült, az üzemeltetéssel 2025-től számolunk. A jelzőlámpás csomópontokra vonatkozó áramfogyasztási és üzemeltetési adatok mellett a költségek változásának megállapítása során egyaránt megállapításra kerültek a rutinjellegű, kisebb munkák és a ritkábban végrehajtott felújítások (burkolati jelek festése, kátyúzás, burkolatcsere) pénzügyi hatásai is; ezek vizsgálatát a csomópontokra jellemző erősebb igénybevétel indokolta. A projekttel kapcsolatos potenciális, számszerűsíthető hosszú távú bevételeket nem azonosítottunk.

119. táblázat: A Somlai-Batthyány utca lámpás kereszteződés kiépítése projektre vonatkozó becsült fenntartási költségek, bevételek és megtakarítások 2025-2035 között

ezer Ft	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
Fenntartás	***2 880***	***2 880***	***2 880***	***2 880***	***2 880***	***2 880***	***2 880***	***2 880***	***2 880***	***2 880***	***2 880***
Bérköltségek	*1 200*	*1 200*	*1 200*	*1 200*	*1 200*	*1 200*	*1 200*	*1 200*	*1 200*	*1 200*	*1 200*
Karbantartás	*900*	*900*	*900*	*900*	*900*	*900*	*900*	*900*	*900*	*900*	*900*
Közműdíjak	*780*	*780*	*780*	*780*	*780*	*780*	*780*	*780*	*780*	*780*	*780*
Egyéb költségek	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bevételek, megtakarítások	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**
Fenntartás éves egyenlege	**(2 880)**	**(2 880)**	**(2 880)**	**(2 880)**	**(2 880)**	**(2 880)**	**(2 880)**	**(2 880)**	**(2 880)**	**(2 880)**	**(2 880)**

Az üzemeltetés során várható bevételek és kiadások egyenlege negatív értéket mutat, a projekt nem megtérülő.

P1.V5. Pápa város fenntartható városfejlesztési stratégiáinak kidolgozása

A projekt megvalósításából üzemeltetési költségek, illetve bevételek várhatóan nem keletkeznek. A projekt nem megtérülő.

P1.V6. Szociális városrehabilitáció

A projekthez kapcsolódóan figyelembe vettük a Pápán jelenleg bérelt, önkormányzati tulajdonban lévő lakásokhoz kapcsolódó, az önkormányzat által kifizetett éves közműhátralékot, illetve a minden lakáshoz kapcsolódó karbantartási, illetve egyéb (üzemeltetés, őrzés) költségeket, és az egy összkomfortos lakásra eső átlagos négyzetméterenkénti bérleti díjat.[44] Az önkormányzati bérlakások üzemeltetési tapasztalatai alapján a bérleti díjból származó bevételek mellett figyelembe vettük a közműdíjak nem fizetéséből származó hátralékokat is, amelyeket a szociális bérlakások esetében az Önkormányzat részben vagy egészében átvállal. Mindezek alapján az egy lakásra jutó, kalkulált fajlagos értékek 2025-2035 között a következők:

[44] https://papa.smartonkormanyzat.hu/data-files/userfiles/files/1080-2022.pdf

120. táblázat: A Szociális városrehabilitáció projektre vonatkozó becsült fenntartási költségek, bevételek és megtakarítások 2025-2035 között

ezer Ft	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
Fenntartás	**-**	***154***	***166***	***166***	***166***	***166***	***166***	***166***	***166***	***166***	***166***
Bérköltségek	-	*6*	*6*	*6*	*6*	*6*	*6*	*6*	*6*	*6*	*6*
Karbantartás	-	*11*	*11*	*11*	*11*	*11*	*11*	*11*	*11*	*11*	*11*
Közműdíjak	-	*137*	*148*	*148*	*148*	*148*	*148*	*148*	*148*	*148*	*148*
Egyéb költségek	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bevételek, megtakarítások	**-**	***199***	***199***	***199***	***199***	***199***	***199***	***199***	***199***	***199***	***199***
Fenntartás éves egyenlege	**-**	**(45)**	**(45)**	**(45)**	**(45)**	**(45)**	**(45)**	**(45)**	**(45)**	**(45)**	**(45)**

Az üzemeltetés során várható bevételek és kiadások egyenlege negatív értéket mutat, a projekt nem megtérülő.

P2.V1. A Pápa Városi Óvodák Fáy lakótelepi tagóvodájának, Huszár lakótelepi tagóvodájának, Nátus-kerti tagóvodájának és a Szivárvány tagóvodájának energetikai korszerűsítése

Az óvodák energetikai korszerűsítéséhez kapcsolódó, várható költségmegtakarítást az intézmények jelenlegi éves primerenergia-fogyasztásának piaci ára alapján kalkuláltuk, a térségben érintett szolgáltató (E.ON) aktuális, nem lakossági árszabása alapján,[45] a Várkertfürdő energetikai korszerűsítéséhez kapcsolódó megtakarítási arányt alkalmazva. A projekthez kapcsolódóan nem azonosítottunk hozzáadott fenntartási költségeket.

121. táblázat: A Pápa Városi Óvodák Fáy lakótelepi tagóvodájának, Huszár lakótelepi tagóvodájának, Nátus-kerti tagóvodájának és a Szivárvány tagóvodájának energetikai korszerűsítése projektre vonatkozó becsült fenntartási költségek, bevételek és megtakarítások 2025-2035 között

ezer Ft	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
Fenntartás	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**
Bérköltségek	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Karbantartás	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Közműdíjak	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Egyéb költségek	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

[45] https://www.eon.hu/hu/uzleti-es-kozigazgatasi/aram/arak-tarifadijak.html

ezer Ft	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
Bevételek, megtakarítások	**-**	**-**	***6 067***	***6 067***	***6 067***	***6 067***	***6 067***	***6 067***	***6 067***	***6 067***	***6 067***
Fenntartás éves egyenlege	**-**	**-**	**6 067**	**6 067**	**6 067**	**6 067**	**6 067**	**6 067**	**6 067**	**6 067**	**6 067**

Az üzemeltetés során várható bevételek és kiadások egyenlege pozitív értéket mutat, ugyanakkor a projekt nem megtérülő (kalkulált megtérülési ideje 146 év, mely meghaladja a projekt hasznos élettartamát).

P2.V2. A Várkertfürdő energetikai korszerűsítése

A Várkertfürdő energetikai korszerűsítése esetében szintén a várható energiamegtakarításhoz kapcsolódóan kalkuláltunk költségmegtakarítást a fürdő jelenlegi éves energiaköltsége és a megtakarított energia függvényében. A projekthez kapcsolódóan nem azonosítottunk hozzáadott fenntartási költségeket.

122. táblázat: A Várkertfürdő energetikai korszerűsítése projektre vonatkozó becsült fenntartási költségek, bevételek és megtakarítások 2025-2035 között

ezer Ft	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
Fenntartás	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**
Bérköltségek	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Karbantartás	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Közműdíjak	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Egyéb költségek	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bevételek, megtakarítások	**-**	***87 177***	***87 177***	***87 177***	***87 177***	***87 177***	***87 177***	***87 177***	***87 177***	***87 177***	***87 177***
Fenntartás éves egyenlege	**-**	**87 177**	**87 177**	**87 177**	**87 177**	**87 177**	**87 177**	**87 177**	**87 177**	**87 177**	**87 177**

Az üzemeltetés során várható bevételek és kiadások egyenlege pozitív értéket mutat, a projekt megtérülő, várható megtérülési ideje 7,4 év.

P3.V1. (ESZA+) Szociális városrehabilitációhoz kapcsolódó felzárkóztató programok megvalósítása

A projekt megvalósításából üzemeltetési költségek, illetve bevételek várhatóan nem keletkeznek. A projekt nem megtérülő.

P3.V2. (ESZA+) Programsorozat hátrányos helyzetű gyermekek felzárkóztatására

A projekt megvalósításából üzemeltetési költségek, illetve bevételek várhatóan nem keletkeznek. A projekt nem megtérülő.

P3.V1. (ERFA+) A Pápa Városi Óvodák Fáy lakótelepi tagóvodájának, Huszár lakótelepi tagóvodájának, Nátus-kerti tagóvodájának és a Szivárvány tagóvodájának infrastrukturális fejlesztése

Az óvodák infrastrukturális fejlesztését követően a kivitelező a garanciális időszakban ellátja majd a karbantartási munkákat, így az azokhoz kapcsolódó változó költség az érintett időszakban megtakarításként jelenik majd meg. A munkák elvégzése után, a szigetelés minőségének javítása révén az energiaköltségek 5%-a takarítható meg éves szinten. A projekthez kapcsolódóan nem azonosítottunk hozzáadott fenntartási költségeket.

123. táblázat: A Pápa Városi Óvodák Fáy lakótelepi tagóvodájának, Huszár lakótelepi tagóvodájának, Nátus-kerti tagóvodájának és a Szivárvány tagóvodájának infrastrukturális fejlesztése projektre vonatkozó becsült fenntartási költségek, bevételek és megtakarítások 2025-2035 között

ezer Ft	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
Fenntartás	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**
Bérköltségek	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Karbantartás	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Közműdíjak	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Egyéb költségek	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bevételek, megtakarítások	**-**	**-**	***27 518***	***27 518***	***27 518***	***27 518***	***27 518***	***3 401***	***3 401***	***3 401***	***3 401***
Fenntartás éves egyenlege	**-**	**-**	**27 518**	**27 518**	**27 518**	**27 518**	**27 518**	**3 401**	**3 401**	**3 401**	**3 401**

Az üzemeltetés során várható bevételek és kiadások egyenlege pozitív értéket mutat, ugyanakkor a projekt nem megtérülő (kalkulált megtérülési ideje jóval meghaladja a projekt hasznos élettartamát).

P3.V2. (ERFA+) A Pápai Weöres Sándor Általános Iskola és a Pápai Petőfi Sándor Gimnázium energetikai korszerűsítése

Az iskolák energetikai korszerűsítése révén várható megtakarítást az intézmények jelenlegi éves energiaköltsége és a Várkertfürdő energetikai korszerűsítéséhez kapcsolódó megtakarítási arány szerint kalkuláltuk. A projekthez kapcsolódóan nem azonosítottunk hozzáadott fenntartási költségeket. A projekt 2025-ös befejezésével számolva a megtakarításokat már ettől az évtől számítjuk.

124. táblázat: A Pápai Weöres Sándor Általános Iskola és a Pápai Petőfi Sándor Gimnázium energetikai korszerűsítése projektre vonatkozó becsült fenntartási költségek, bevételek és megtakarítások 2025-2035 között

ezer Ft	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
Fenntartás	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**
Bérköltségek	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Karbantartás	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Közműdíjak	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Egyéb költségek	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bevételek, megtakarítások	***9 353***	***37 412***	***37 412***	***37 412***	***37 412***	***37 412***	***37 412***	***37 412***	***37 412***	***37 412***	***37 412***
Fenntartás éves egyenlege	**9 353**	**37 412**	**37 412**	**37 412**	**37 412**	**37 412**	**37 412**	**37 412**	**37 412**	**37 412**	**37 412**

Az üzemeltetés során várható bevételek és kiadások egyenlege pozitív értéket mutat, a projekt megtérülő, várható megtérülési ideje 14,9 év.

P6.V1. Az egykori dohányszárító épületének turisztikai célú hasznosítása

A bevételek becslése a várható látogatószám és jegyárak alapján történt, míg a fenntartási költségek becslése során a bérköltségeket (4 teljes fő teljes és 2 fő részmunkaidős munkavállalóval tervezve), az energia és közüzemi költségeket, valamint az 5 éves kivitelezői jótállást követően karbantartási költségeket vettük figyelembe.

A látogatószám becslésénél éves szinten 20 100 fővel számoltunk, 2029-től kezdődően már a teljes évre vetítve, a látogatószám és a jegyárak egyaránt életkor szerinti bontásban kerültek meghatározásra (14 év alatt, 14-64 év között, egyéb kedvezményes jegyek).

125. táblázat: Az egykori dohányszárító épületének turisztikai célú hasznosítása projektre vonatkozó becsült fenntartási költségek, bevételek és megtakarítások 2025-2035 között

ezer Ft	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
Fenntartás	**-**	**-**	**-**	**-**	***76 045***	***76 045***	***76 045***	***76 045***	***76 045***	***76 045***	***76 045***
Bérköltségek	-	-	-	-	*24 408*	*24 408*	*24 408*	*24 408*	*24 408*	*24 408*	*24 408*
Karbantartás	-	-	-	-	*26 437*	*26 437*	*26 437*	*26 437*	*26 437*	*26 437*	*26 437*
Közműdíjak	-	-	-	-	*24 000*	*24 000*	*24 000*	*24 000*	*24 000*	*24 000*	*24 000*
Egyéb költségek	-	-	-	-	*1 200*	*1 200*	*1 200*	*1 200*	*1 200*	*1 200*	*1 200*
Bevételek, megtakarítások	**-**	**-**	**-**	**-**	***75 700***	***75 700***	***75 700***	***75 700***	***75 700***	***75 700***	***75 700***

ezer Ft	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
Fenntartás éves egyenlege	**-**	**-**	**-**	**-**	**(345)**	**(345)**	**(345)**	**(345)**	**(345)**	**(345)**	**(345)**

Az üzemeltetés során várható bevételek és kiadások egyenlege negatív értéket mutat, a projekt nem megtérülő. Ugyanakkor a projekthez jelentős mértékben kapcsolódnak pozitív externáliák, növekszik a városban eltöltött vendégéjszakák száma, a vendégek tartózkodásuk ideje alatt a város vendéglátóhelyi által nyújtott szolgáltatásokat is igénybe veszik. A projekthez kapcsolódó externáliákat a 7.3.2 fejezet ismerteti.

P6.V2. Pápa Város Önkormányzata tulajdonában álló telephely gazdasági célú fejlesztése a Pápai Ipari Park területén

A Pápai Városfejlesztő Társaság Kft. által végzett, Pápa Város Önkormányzata által finanszírozott, a telephely karbantartásához kapcsolódó munkák költségei a fejlesztést követően évente mintegy 12 millió Ft értékben növekednek a tervek szerint. A rendelkezésre álló, raktározási és gazdasági tevékenységre alkalmas, felújított épületekből (összesen 1 301 m^2) származó bevételt a CBRE 2021 végén tett, raktárépületek bérleti díjára vonatkozó becslése alapján kalkuláltuk.[46]

126. táblázat: Pápa Város Önkormányzata tulajdonában álló telephely gazdasági célú fejlesztése a Pápai Ipari Park területén projektre vonatkozó becsült fenntartási költségek, bevételek és megtakarítások 2025-2035 között

ezer Ft	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
Fenntartás	***-***	***-***	***12 000***	***12 000***	***12 000***	***12 000***	***12 000***	***12 000***	***12 000***	***12 000***	***12 000***
Bérköltségek	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*
Karbantartás	*-*	*-*	*12 000*	*12 000*	*12 000*	*12 000*	*12 000*	*12 000*	*12 000*	*12 000*	*12 000*
Közműdíjak	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*
Egyéb költségek	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*
Bevételek, megtakarítások	***-***	***-***	***38 172***	***38 172***	***38 172***	***38 172***	***38 172***	***38 172***	***38 172***	***38 172***	***38 172***
Fenntartás éves egyenlege	**-**	**-**	**26 172**	**26 172**	**26 172**	**26 172**	**26 172**	**26 172**	**26 172**	**26 172**	**26 172**

Az üzemeltetés során várható bevételek és kiadások egyenlege pozitív értéket mutat, a projekt megtérülő, várható megtérülési ideje 14,2 év.

46 https://www.raktarkereso.info/cikkek/raktarpiaci-hirek/europaban-a-jarvany-elotti-szint-folott-itthon-meg-alatta-a-befektetesi-ingatlanpiac

Lakosság részére szelektív hulladékgyűjtés népszerűsítése, házi komposztálás készségfejlesztése, vállalkozások részére tanácsadás körforgásos gazdaságba bekapcsolódásra

A projekt megvalósításából üzemeltetési költségek, illetve bevételek várhatóan nem keletkeznek. A projekt nem megtérülő.

Elektromos busz beszerzése

A Zöld finanszírozási keretrendszerben definiált projektben egy darab elektromos busz beszerzése tervezett, kapcsolódó infrastruktúra-fejlesztések nélkül. Az elektromos busz üzemeltetése fajlagosan 59,5 Ft-tal olcsóbb kilométerenként[47], így a Pápa városában a helyi közlekedésben jellemző átlagos autóbusz-futásteljesítmény alapján üzemeltetési költségmegtakarítás várható. A projekttel kapcsolatban további fenntartási költségek felmerülésével nem számoltunk.

127. táblázat: Az Elektromos busz beszerzése projektre vonatkozó becsült fenntartási költségek, bevételek és megtakarítások 2025-2035 között

ezer Ft	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
Fenntartás	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**
Bérköltségek	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Karbantartás	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Közműdíjak	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Egyéb költségek	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bevételek, megtakarítások	**-**	***2 327***	***2 327***	***2 327***	***2 327***	***2 327***	***2 327***	***2 327***	***2 327***	***2 327***	***2 327***
Fenntartás éves egyenlege	**-**	**2 327**	**2 327**	**2 327**	**2 327**	**2 327**	**2 327**	**2 327**	**2 327**	**2 327**	**2 327**

Az üzemeltetés során várható bevételek és kiadások egyenlege pozitív értéket mutat, ugyanakkor a projekt nem megtérülő jellegű (várható megtérülési ideje 64,5 év, ami a busz hasznos élettartamát jelentősen meghaladja).

Külterületi önkormányzati utak mentén védőfásítás

A projekt megvalósításából üzemeltetési költségek, illetve bevételek várhatóan nem keletkeznek. A projekt nem megtérülő.

[47] https://autopro.hu/trend/joval-olcsobb-egy-e-busz-uzemeltetese-egy-dizelhez-kepest/545302

Összesítő táblázat

Üzemeltetés szempontjából a legtöbb projekt jövedelmet nem termel, illetve, ha igen, az üzemeltetés további addicionális fenntartási forrásokat igényel. Ennek megfelelően a projektek nagy része nem megtérülő. Kivételt jelentenek ez alól az energetikai korszerűsítést célzó projektek, amelyek esetében jelentős költségmegtakarítás érhető el, kiemelten a P2.V2. A Várkertfürdő energetikai korszerűsítése és a P3.V2. (ERFA+) A Pápai Weöres Sándor Általános Iskola és a Pápai Petőfi Sándor Gimnázium energetikai korszerűsítése projektek, amelyek nagymértékű pozitív egyenlege jelentősen növeli a teljes programcsomag összesített üzemeltetési eredményét. A projektek kiugró eredményét az érintett intézmények magas energiafelhasználása okozza, amelyeknek várhatóan több, mint 75%-a kerül kiváltásra megújuló energiaforrásokból. Az üzemeltetésre vonatkozó hosszú távú, jelentős egyenlegjavító hatása van továbbá a P6.V2. Pápai Ipari Park fejlesztése projektnek, amely a korszerűsített telephelyből származó várható bérleti díjak miatt szintén megtérülő projektnek számít.

A fenntartási költségek legnagyobb része a P6.V1. Az egykori dohányszárító épületének turisztikai célú hasznosítása projekthez kapcsolódik. Ugyanakkor a projektet összességében vizsgálva a fenntartás éves egyenlege csak enyhén negatív, a költségeket a kapcsolódó bevételek szintén jelentős szintje kompenzálja.

128. táblázat: Az FVS-hez kapcsolódó projektekre összesítetten becsült fenntartási költségek, bevételek és megtakarítások 2025-2035 között

ezer Ft	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
Fenntartás	***2 880***	***24 055***	***26 922***	***31 499***	***107 544***	***107 544***	***107 544***	***107 544***	***107 544***	***107 544***	***107 544***
Bérköltségek	*1 200*	*16 736*	*18 776*	*20 706*	*45 114*	*45 114*	*45 114*	*45 114*	*45 114*	*45 114*	*45 114*
Karbantartás	*900*	*5 532*	*6 358*	*9 005*	*35 442*	*35 442*	*35 442*	*35 442*	*35 442*	*35 442*	*35 442*
Közműdíjak	*780*	*917*	*917*	*917*	*24 917*	*24 917*	*24 917*	*24 917*	*24 917*	*24 917*	*24 917*
Egyéb költségek	*0*	*871*	*871*	*871*	*2 071*	*2 071*	*2 071*	*2 071*	*2 071*	*2 071*	*2 071*
Bevételek, megtakarítások	***9 353***	***172 400***	***205 985***	***205 985***	***281 685***	***281 685***	***281 685***	***257 568***	***257 568***	***257 568***	***257 568***
Fenntartás éves egyenlege	**6 473**	**148 345**	**179 063**	**174 486**	**174 141**	**174 141**	**174 141**	**150 024**	**150 024**	**150 024**	**150 024**

Az önkormányzat, illetve az önkormányzati tulajdonban lévő cégek által üzemeltetett projektek esetében az összesítést az alábbi táblázat ismerteti. A végrehajtott projektek legnagyobb része az önkormányzat, illetve társaságai üzemeltetésébe kerül, kivétel ez alól az iskolai korszerűsítések, illetve az elektromos buszbeszerzés projektek, melyek a Pápai Tankerületi Központ, illetve a Volánbusz Zrt. kezelésébe tartoznak.

129. táblázat: Az FVS-hez kapcsolódó, önkormányzati körbe tartozó projektekre összesítetten becsült fenntartási költségek, bevételek és megtakarítások 2025-2035 között

ezer Ft	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
Fenntartás	***2 880***	***24 055***	***26 922***	***31 499***	***107 544***	***107 544***	***107 544***	***107 544***	***107 544***	***107 544***	***107 544***
Bérköltségek	*1 200*	*16 736*	*18 776*	*20 706*	*45 114*	*45 114*	*45 114*	*45 114*	*45 114*	*45 114*	*45 114*
Karbantartás	*900*	*5 532*	*6 358*	*9 005*	*35 442*	*35 442*	*35 442*	*35 442*	*35 442*	*35 442*	*35 442*
Közműdíjak	*780*	*917*	*917*	*917*	*24 917*	*24 917*	*24 917*	*24 917*	*24 917*	*24 917*	*24 917*
Egyéb költségek	*0*	*871*	*871*	*871*	*2 071*	*2 071*	*2 071*	*2 071*	*2 071*	*2 071*	*2 071*
Bevételek, megtakarítások	***0***	***132 662***	***166 246***	***166 246***	***241 946***	***241 946***	***241 946***	***217 830***	***217 830***	***217 830***	***217 830***
Fenntartás éves egyenlege	**(2 880)**	**108 606**	**139 324**	**134 747**	**134 747**	**134 402**	**134 402**	**110 285**	**110 285**	**110 285**	**110 285**

Tartalék projektek

A tartalék projektek az összegzés során nem kerültek figyelembevételre, az üzemeltetés során várható kiadások, bevételek és megtakarítások a következőkben kerülnek bemutatásra.

P1.V7. Az Erzsébet liget kihasználatlan területének kapcsolása a zöld város projektekhez

Az Erzsébet liget kihasználatlan zöldterületének parkosításához kapcsolódó hosszú távú fenntartási költségek kalkulációját a Schwenczel-rét fejlesztéséhez hasonló módszertan szerint kalkuláltuk az érintett terület nagyságának megfelelően (1,0205 hektár).

130. táblázat: Az Erzsébet liget kihasználatlan területének kapcsolása a zöld város projektekhez projektre vonatkozó becsült fenntartási költségek, bevételek és megtakarítások 2025-2035 között

ezer Ft	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
Fenntartás	***-***	***1 950***	***1 950***	***1 950***	***1 950***	***1 950***	***1 950***	***1 950***	***1 950***	***1 950***	***1 950***
Bérköltségek	*-*	*1 388*	*1 388*	*1 388*	*1 388*	*1 388*	*1 388*	*1 388*	*1 388*	*1 388*	*1 388*
Karbantartás	*-*	*562*	*562*	*562*	*562*	*562*	*562*	*562*	*562*	*562*	*562*
Közműdíjak	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*
Egyéb költségek	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*
Bevételek, megtakarítások	***-***	***-***	***-***	***-***	***-***	***-***	***-***	***-***	***-***	***-***	***-***
Fenntartás éves egyenlege	**-**	**(1 950)**	**(1 950)**	**(1 950)**	**(1 950)**	**(1 950)**	**(1 950)**	**(1 950)**	**(1 950)**	**(1 950)**	**(1 950)**

Az üzemeltetés során várható bevételek és kiadások egyenlege negatív értéket mutat, a projekt nem megtérülő.

Energetikai szemléletformálás és tanácsadás Pápa lakossága és vállalkozásai részre, energiaközösségek alakításának elősegítése

A projekt megvalósításából üzemeltetési költségek, illetve bevételek várhatóan nem keletkeznek. A projekt nem megtérülő.

Gyümölcsfa és díszfa telepítés ösztönzése kertes házaknál; Ültető, metsző, faápoló tanfolyamok szervezése, őszi fa beszerzési akciók.

A projekt megvalósításából üzemeltetési költségek, illetve bevételek várhatóan nem keletkeznek. A projekt nem megtérülő.

7.3.2. Az egyes projektek üzemeltetési hatásainak összefoglalása

A projektek üzemeltetésével kapcsolatos hosszú távú pénzügyi hatások rövid összefoglalását, a bevonható finanszírozási forrásokat, illetve az egyes projektek kapcsán felmerülő externáliákat bemutató szöveges összefoglalót az alábbi táblázat tartalmazza. A projektekhez kapcsolódó jövőbeli értékesítésre vonatkozó szándék egyik beruházás esetében sincs, arra érdemi lehetőség egyedül az ipari park fejlesztésével kapcsolatban merülhet fel.

131. táblázat: Az FVS részeként megvalósítani kívánt projektek hosszú távú üzemeltetéséhez kapcsolódó pénzügyi hatások, külső források és potenciális externáliák áttekintése

Tervezett projektek	Várható bevételek, megtakarítások és kiadások a fenntartás során	Az önkormányzati források mellé bevonható, illetve újonnan megjelenő finanszírozási elemek a fenntartás során	Externáliák (a megvalósításból fakadó belső, illetve a fenntartást érintő külső hatások)
Városi TOP Plusz keretre elsődlegesen tervezett beruházások			
P1.V1: Csapadékvízelvezetés és annak főgyűjtőjének kialakítása Pápa város nyugati részében (CSAP)	A rendszert, hálózatot karban kell tartani, amely gondos gazda szemlélet esetében évente-néhány évente kisebb javítási munkákat jelent. A csapadékvíz-hálózati rendszerbe belépő térség annak igénybevételéért rendszeres szolgáltatási díjat fizet.	A Pápai Vízmű Zrt. forrásai a fenntartásba, esetlegesen a beruházásba potenciálisan bevonhatók.	A város és az ingatlantulajdonosok számára megtakarítást jelent a vagyonbiztonság növelése. Az éghajlatváltozással a rendszer kapacitása végessé válhat, bizonyos extrém csapadékos időszakokban túlterhelődhet, károsodhat.
P1.V2: A Schwenczel-rét kihasználatlan területének kapcsolása a Schwenczel-réti parkhoz (SCHW)	A parkterület növekedése további költségvonzattal járó zöldterületgazdálkodást jelent az önkormányzat számára.	Közösségi megoldások (pl. közösségi kertészkedés, lakossági akciók) csökkenthetik a kiadásokat, erőforrásokat csatornázhatnak be.	Az elérhető városi közparkok területének növekedése a szabadidős lehetőségek bővülését jelenti, javítva a város élhetőségét. Az éghajlatváltozással az intenzív zöldterületek, gyepfelületek fenntartása, a fák gondozása plusz erőforrást igényelhet.

Tervezett projektek	Várható bevételek, megtakarítások és kiadások a fenntartás során	Az önkormányzati források mellé bevonható, illetve újonnan megjelenő finanszírozási elemek a fenntartás során	Externáliák (a megvalósításból fakadó belső, illetve a fenntartást érintő külső hatások)
P1.V3: A városi kerékpárúthálózat fejlesztése (KERÉKPÁR)	Az úthálózat folyamatos fenntartására, közlekedésre alkalmassá tételére van szükség (például havazás esetén). Bizonyos időközönként jelentősebb karbantartási munkák, táblacserék szükségesek.	A kerékpárparkolók díjából származó bevételek. A Magyar Közút a fenntartásba potenciálisan bevonható, ezáltal megtakarítás érhető el.	A környezetbarát közlekedési módok elterjedése a károsanyag-kibocsátás csökkenésével és a forgalmi helyzet javulásával jár. Az éghajlatváltozással járó extrém időjárási körülmények az infrastruktúra állapotát ronthatják.
P1.V4: Somlai-Batthyány utca lámpás kereszteződés kiépítése (SOM)	A lámpás kereszteződés kiépítése után üzemeltetési, karbantartási költségek várhatók.	A Magyar Közút a fenntartásba potenciálisan bevonható, ezáltal megtakarítás érhető el.	A beruházás végrehajtása a közlekedésbiztonság javulását hozza az érintett csomóponton és környékén.
P1.V5: Pápa város fenntartható városfejlesztési stratégiáinak kidolgozása (FVS)	Nem jelenik meg többletkiadás, illetve -bevétel az üzemeltetéssel összefüggően	Nem jelenik meg többletkiadás az üzemeltetéssel összefüggően.	A stratégia végrehajtása lehetővé teszi a város számára rendelkezésre álló források megfelelő felhasználását, így az összes érintett projekt hatásához hozzájárul.
P1.V6: Szociális városrehabilitáció (SZOC)	A bérleti díjakból származó bevételek jelennek meg. A karbantartás, illetve az esetleges közműtartozások költségei merülhetnek fel.	Nincs	A lakhatási körülmények javítása a városban, a hátrányos helyzetűek lehetőségeinek bővülése. A gazdasági helyzet romlása esetén a közműtartozások magas szintje, esetlegesen elmaradó bérleti díjak.

Tervezett projektek	Várható bevételek, megtakarítások és kiadások a fenntartás során	Az önkormányzati források mellé bevonható, illetve újonnan megjelenő finanszírozási elemek a fenntartás során	Externáliák (a megvalósításból fakadó belső, illetve a fenntartást érintő külső hatások)
P2.V1: A Pápa Városi Óvodák Fáy lakótelepi tagóvodájának, Huszár lakótelepi tagóvodájának, Nátus-kerti tagóvodájának és a Szivárvány tagóvodájának energetikai korszerűsítése (ÓVODA)	A beruházást követően az épületek fenntartási költségei jelentősen csökkenni fognak.	Nem jelenik meg többletkiadás az üzemeltetéssel összefüggően.	A károsanyag-kibocsátás csökkenése. A megtakarított összeget más fejlesztésekre lehet fordítani. Az éghajlatváltozás miatt a rendszer hatékonysága hosszú távon változhat az eredetileg kalkulálthoz képest.
P2.V2: A Várkertfürdő energetikai korszerűsítése (VÁRKERT)	A beruházást követően az épületek fenntartási költségei jelentősen csökkenni fognak.	Nem jelenik meg többletkiadás az üzemeltetéssel összefüggően.	A károsanyag-kibocsátás csökkenése. A megtakarított összeget más fejlesztésekre lehet fordítani. Az éghajlatváltozás miatt a rendszer hatékonysága hosszú távon változhat az eredetileg kalkulálthoz képest.
P3.V1: Szociális városrehabilitációhoz kapcsolódó felzárkóztató programok megvalósítása (ESZA1)	Nem jelenik meg többletkiadás, illetve -bevétel üzemeltetéssel összefüggően.	Nem jelenik meg többletkiadás üzemeltetéssel összefüggően.	A hátrányos helyzetűek lehetőségeinek bővítése hosszú távon csökkentheti a város szociális terheit
P3.V2: Programsorozat hátrányos helyzetű gyermekek felzárkóztatására (ESZA2)	Nem jelenik meg többletkiadás, illetve -bevétel üzemeltetéssel összefüggően.	Nem jelenik meg többletkiadás üzemeltetéssel összefüggően.	Csökken a korai iskolaelhagyók aránya; sikeres felzárkóztatás növeli a programokon való részvételi hajlandóságot, hosszú távon csökkentheti a város szociális terheit

Tervezett projektek	Várható bevételek, megtakarítások és kiadások a fenntartás során	Az önkormányzati források mellé bevonható, illetve újonnan megjelenő finanszírozási elemek a fenntartás során	Externáliák (a megvalósításból fakadó belső, illetve a fenntartást érintő külső hatások)
P3.V1: A Pápa Városi Óvodák Fáy lakótelepi tagóvodájának, Huszár lakótelepi tagóvodájának, Nátus-kerti tagóvodájának és a Szivárvány tagóvodájának infrastrukturális fejlesztése (ÓVODA_2)	Nem jelenik meg többletkiadás, illetve -bevétel az üzemeltetéssel összefüggően.	Nem jelenik meg többletkiadás üzemeltetéssel összefüggően.	A korszerű infrastruktúra rendelkezésre állása növeli az oktatás, nevelés hatékonyságát. Növekvő energiaköltségek, munkabérek.
P3.V2: A Pápai Weöres Sándor Általános Iskola és a Pápai Petőfi Sándor Gimnázium energetikai korszerűsítése (ISKOLA)	A beruházást követően az épületek fenntartási költségei jelentősen csökkenni fognak.	Nem jelenik meg többletkiadás az üzemeltetéssel összefüggően.	A károsanyag-kibocsátás csökkenése. A megtakarított összeget más fejlesztésekre lehet fordítani. Az éghajlatváltozás által a rendszer hatékonysága hosszú távon változhat az eredetileg kalkulálthoz képest.
P6.V1: Az egykori dohányszárító épületének turisztikai célú hasznosítása (DOH)	A kialakított területek rendben tartása, a tervezett szolgáltatások biztosítása folyamatos kiadást jelent. A turizmus megjelenésével realizált bevételek, az intézmény által kínált szolgáltatások (rendezvényhelyszín), illetve a turistaforgalom növekedésén át jelentkező közvetett hatások jelentenek többletbevételt.	Nincs	A turistaforgalom növekedése a városban, illetve annak közvetett pozitív hatásai a városban működő szolgáltatók forgalmára. Növekvő energiaköltségek, munkabérek. A turisztikai forgalmi előrejelzések kedvezőtlen változása a tervezetthez képest.

Tervezett projektek	Várható bevételek, megtakarítások és kiadások a fenntartás során	Az önkormányzati források mellé bevonható, illetve újonnan megjelenő finanszírozási elemek a fenntartás során	Externáliák (a megvalósításból fakadó belső, illetve a fenntartást érintő külső hatások)
P6.V2: Pápa Város Önkormányzata tulajdonában álló telephely gazdasági célú fejlesztése a Pápai Ipari Park területén (PVT)	A korszerű telephely hatékonyság-növekedést hozhat, költségeket racionalizálhat. A jövőben lehetőség nyílhat a telephely értékesítésére.	A telephely gazdasági célú hasznosításával annak fenntartási költségei a szerződött partnerhez kerülhetnek.	A gazdasági teljesítmény növekedése kedvező hatással van a foglalkoztatottakra, és a rendelkezésre álló adóbevételeket is növeli. Növekvő energiaköltségek, munkabérek.
További projektjavaslatok			
Lakosság részére szelektív hulladékgyűjtés népszerűsítése, házi komposztálás készségfejlesztése, vállalkozások részére tanácsadás körforgásos gazdaságba bekapcsolódásra	Nem jelenik meg többletkiadás, illetve -bevétel az üzemeltetéssel összefüggően.	A szemléletformáló projektek lebonyolításába a közművelődési intézmények is bevonhatóak.	Az újrahasznosítási arány emelkedésével csökken a város kibocsátása, és a vállalkozások hatékonysága is növekedik.
Elektromos buszok beszerzése (1 db)	A dízel üzemanyag és a villamos energia ár függvényében megtakarítást eredményezhet az üzemeltetésben.	Nincs	A projekt eredményeképp kiváltott CO_2-kibocsátás, a környezeti károsítás csökkenését jelenti. Az új jármű növeli az utasok kényelmét.
Külterületi önkormányzati utak mentén védőfásítás	Telepített fasor kezelése költségnövekedést jelenthet az önkormányzati utak kezelésében.	Nincs	Az egymás mellett fekvő területek eltérő használatából fakadó konfliktusok csökkenése. Az éghajlatváltozással a fák gondozása plusz erőforrást igényelhet.

Tervezett projektek	Várható bevételek, megtakarítások és kiadások a fenntartás során	Az önkormányzati források mellé bevonható, illetve újonnan megjelenő finanszírozási elemek a fenntartás során	Externáliák (a megvalósításból fakadó belső, illetve a fenntartást érintő külső hatások)
Kereten túli, tartalék projektek			
P1.V7: Az Erzsébet liget kihasználatlan területének kapcsolása a zöld város projektekhez (ERZS)	A parkterület növekedése további költségvonzattal járó zöldterületgazdálkodást jelent az önkormányzat számára.	Közösségi megoldások (pl. közösségi kertészkedés, lakossági akciók) csökkenthetik a kiadásokat, erőforrásokat csatornázhatnak be.	Az elérhető városi közparkok területének növekedése a szabadidős lehetőségek bővülését jelenti. Az éghajlatváltozással az intenzív zöldterületek, gyepfelületek fenntartása, a fák gondozása plusz erőforrást igényelhet.
Energetikai szemléletformálás és tanácsadás Pápa lakossága és vállalkozásai részre, energiaközösségek alakításának elősegítése	Nem jelenik meg többletkiadás, illetve -bevétel az üzemeltetéssel összefüggően.	Nem jelenik meg többletkiadás az üzemeltetéssel összefüggően.	A nagyobb energiatudatosság több megtakarításhoz vezet, amelynek környezeti és pénzügyi hatásai is kedvezőek.
Gyümölcsfa és díszfa telepítés ösztönzése kertes házaknál; Ültető, metsző, faápoló tanfolyamok szervezése, őszi fa beszerzési akciók.	Nem jelenik meg többletkiadás, illetve -bevétel az üzemeltetéssel összefüggően a projektgazda részéről.	A telepített növények fenntartásért a tulajdonosok felelnek majd.	A telepített gyümölcs- és díszfák hozzájárulnak a település kedvezőbb megjelenéséhez és biodiverzitásához. Az éghajlatváltozással a fák gondozása plusz erőforrást igényelhet.

7.4. Projektcsatorna fejlesztése

Pápa város a többszintű helyi kormányzás jegyében már a projektek megfogalmazásakor bevonja a lakosságot, a civileket és a témában érintett szakembereket a fejlesztési ötletek kijelölésébe. A döntéshozatal és a projektek megvalósítása ugyan az önkormányzat kezében van, de az érintettek, a gazdasági társaságok és a kompetens külső szervezetek többszöri visszacsatolása elősegíti a helyi

igényekre reagáló beruházások létrejöttét, azelőtt értékelve a tervezett projekteket, mielőtt azok a képviselőtestület elé kerülnének. A műszaki tervek előkészítésébe, komplex finanszírozási kérdések felmérésébe indokolt esetben külső szakemberek is bevonhatók. A döntéshozatalt követően a projektek menedzselése és megvalósítása a Városfejlesztési Osztály feladatkörébe tartozik, de a kivitelezési munkálatok során folyamatosan informálják a helyieket és az érintett szakterület képviselőit egyaránt. A projektek kivitelezése jellemzően külső szakemberek bevonásával történik.

7.4.1. Ellátandó funkciók

A projektek lebonyolításáért felelős munkacsoport feladatai közé a következők tartoznak:

- kapcsolattartás közreműködő szervezetekkel,
- projekt teljesítési dokumentáció összeállítása,
- pénzügyi elszámolások, kifizetések ellenőrzése a támogatási szerződés mellékletét képező költségvetéshez képest, valamint az EU, illetve egyéb más forrás szabályainak és költségvetéseinek megfelelően,
- előrehaladási jelentések készítése a hatóságok számára,
- változásbejelentések és támogatási szerződés módosítások összeállítása,
- záró pénzügyi és szakmai beszámoló készítése,
- részvétel helyszíni ellenőrzéseken,
- éves monitoring jelentések (PEJ, PFJ) elküldése a fenntartási időszak (5 év) alatt,
- egyéb szakértői tevékenység összehangolása.

A munkacsoport vezetését minden esetben a projektmenedzser látja el, akinek munkáját projektasszisztens segíti. A finanszírozással, elszámolással kapcsolatos feladatok a pénzügyi vezető, a technikai megvalósítással kapcsolatos teendők pedig a műszaki vezető hatáskörébe tartoznak.

7.4.2. Kulcsszereplők nevesítése

A fent ismertetett projektek megvalósítása Pápa Város Önkormányzata hatáskörébe tartozik. Az önkormányzat több jelentős infrastrukturális fejlesztést és egyéb, az FVS-ben érintett projektet bonyolított az elmúlt években, ennek megfelelően rutinos szakemberállománnyal és a feladatra alkalmas menedzsmenti struktúrával rendelkezik. A projektmenedzsmentet a város irányítási, szabályozó és végrehajtási egységei végzik, amely a feladatot egy, a tervszerű lebonyolításhoz szükséges munkacsoporton keresztül végzi. A lebonyolítás a Városfejlesztési Osztály hatásköre, biztosítva a folyamatos menedzsment tevékenységet ellátó, megfelelő tapasztalattal és kapacitással rendelkező személyi állományt. Az irányító és döntéshozó szerv a képviselőtestület, vezetője a polgármester. A szabályozói, valamint ellenőrzési funkciókat a Polgármesteri Hivatal látja el a jegyző vezetése mellett. A Polgármesteri Hivatal érintett szervezeti egységei a következők:

- Városfejlesztési Osztály
- Gazdasági Osztály

- Önkormányzati és Szervezési Osztály
- Szociális és Közigazgatási Osztály
- Közterület-felügyelet.

7.4.3. Intézményi modell bemutatása

A projektek végrehajtása során alkalmazott intézményi modell valamennyi érintett projekt, valamint dimenzió esetében a következő:

127. ábra: Pápa Város Fenntartható Városfejlesztési Stratégia projekt végrehajtás intézményi modellje

Fázis	A feladat meghatározása	Felelős szereplő
Projektgyűjtés (szelektáló mechanizmus)	Az FVS-ben azonosított beavatkozási területekhez kapcsolódó projektek összegyűjtése és kiválasztása; szakmai egyeztetések a polgármester, az alpolgármester és az osztályvezetők, valamint indokolt esetben a Pápai Városfejlesztő Társaság Kft., vagy érintett gazdasági társaságok vezetői bevonásával. További projektjavaslatok gyűjtése önkormányzati fenntartású közintézményektől, közszolgáltatóktól, civilektől, valamint közvetlenül a lakosságtól is.	Városfejlesztési Tanács
Projekt műszaki előkészítése	Az érintett projekthez kapcsolódó műszaki tevékenységre vonatkozó előkészítési, tervezési, ellenőrzési feladatok elvégzése, szakmailag kompetens külső szakértők bevonásával.	Pápa Város Önkormányzata Gazdasági Osztály Városfejlesztési Osztály
Projekt finanszírozási modellje	Az érintett projekthez kapcsolódó finanszírozási modell kidolgozása, komplex kérdések esetén külső szakemberek bevonása mellett.	Pápa Város Önkormányzata Városfejlesztési Osztály
Projekt lebonyolítása	A projektek teljes körű menedzselése, a beruházások lebonyolítása, műszaki ellenőrzése és lezárása. A projektek kivitelezése jellemzően külső szakemberek bevonásával történik.	Pápa Város Önkormányzata Városfejlesztési Osztály

8. MELLÉKLETEK

8.1. Az Antiszegregációs Terv felülvizsgálata

8.1.1. Helyzetelemzés és értékelés

Az FVS módszertana alapján „szegregátumnak nevezzük azokat az esetenként városrésznyi, más esetben néhány utcára kiterjedő városi (lakó)területeket, ahol bizonyos társadalmi státuszt jelölő és életminőséget jellemző mutatók jelentősen kedvezőtlenebbül alakulnak a város átlagánál. A szegregátumokban jellemzően a fizikai környezet leértékelődő és az infrastruktúra hiányos, illetve a városban tapasztalhatónál rosszabb állapot jellemzi azokat. A szegregátumokban alacsony arányú a vállalkozói aktivitás, és a fejlesztések jellemzően külső forrásokból valósulnak meg”.

Az ITS antiszegregációs tervében szereplő szegregált és szegregációval veszélyeztetett területek száma hat darab volt. Pápa város megítélése szerint ezek többsége nem mutat jelentősebb eltérést a többi településrészhez képest, mivel a város szövetének integráns részét képezik. Kivételt jelent azonban a város peremén elhelyezkedő két területegység, amelyek megfelelnek az FVS módszertana által meghatározott definíciónak. A városi adatszolgáltatás alapján Pápa két szegregátummal rendelkezik: a Rigó lakóteleppel és a külterületen elhelyezkedő Hódoska majorral.

8.1.1.1. A szegregáció társadalmi jelenségeinek horizontális elemzése – a változások értékelése

Az eltelt időszakban a város szegregátumait érintő jelentősebb beruházás 2015-ben történt a TÁMOP-5.3.6-11/1-2012-0058 azonosító számú projekt keretében. A Komplex humán szolgáltatások fejlesztése Pápa Város szegregátumi településrészein névre hallgató projekt a mélyszegénységben élő, többnyire roma származású lakosság integrációját segítette elő. Az **intézkedésnek** köszönhető **legnagyobb elért változás**, hogy helyben biztosítottá vált a komplex szolgáltatási és ellátási funkciókhoz való hozzáférés, amit képzések, közösségépítő programok, egészségügyi, gyermeknevelési és életvezetési tanácsadás, valamint népegészségügyi szűrés egészített ki. A projekt legjelentősebb hozadéka a Csillag-Cserhaj Szolgáltatóház és Csillag Szolgáltatópont létrehozása volt, amely befogadta – és azóta is befogadja – a szegregátumban élőket célzó felzárkóztatási és képzési programokat. A szolgáltatóházban állandó settlement típusú szociális munka folyik, míg a szolgáltatópontban az alapvető higiéniai és háztartási szolgáltatások vehetőek igénybe. Ebből adódóan az épület nem csak az infrastrukturális hiányosságokat pótolja, hanem oktatási funkciót is betölt, mivel az önkormányzat ingyen rendelkezésére bocsájtja mindenki számára, aki helyben képzéseket szervezne. A szolgáltatóház a város minden rászorulója számára nyitott, így nem csak a Rigó lakótelep lakosságát, hanem a Hódoska major szegregált lakosságát is kiszolgálja. Egyéb megvalósult, vagy részben megvalósult intézkedések között említhető még az antidiszkriminációs jelzőrendszer működtetése, a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek integrált oktatása, szociális szakemberek képzése, valamint szakmai műhelyek szervezése.

A beavatkozások és a felzárkóztatási célkitűzések megvalósulásának egyik legnagyobb **akadálya** a szegregátum lakosságának alacsony képzettsége. A lakók többsége nem rendelkezik általános iskolai végzettséggel, ami azonban a szakképesítés megszerzéséhez elengedhetetlen bemeneteli feltételnek számít. Mivel az érintettek számára nem csak a 7-8. osztály elvégzése hiányzik, hanem gyakran az egész felső tagozat (5-8. osztály), így az általános iskolai oktatás utolsó négy évének bepótlására lenne szükség, de ilyen képzési program még nem történt meg. A másik akadályozó tényező a szegregált területek lakásállományának tulajdonviszonya. Mind a két szegregátum területén magántulajdonú lakások találhatóak, amik megakadályozzák a jelentősebb infrastrukturális beavatkozások megvalósulását.

A város **hátrányos helyzetű csoportjainak általános helyzetét** meghatározza, hogy az egészségügyi alapellátáshoz, az oktatási-nevelési intézményekhez és a közszolgáltatásokhoz való hozzáférés számukra is biztosított. Bejelentett lakcím alapján a saját körzetéhez tartozó szolgáltatásokat mindenki igénybe tudja venni, ezáltal a szociális intézmények integrált módon működnek. A szegregátumok területén a mélyszegénységben élők helyzete változatlan maradt, az ehhez köthető életvitelből való kilépésre kis hajlandóság mutatkozik. A **társadalmi jelenségek** kapcsán kiemelendő a szegregátumok lakosságszámának csökkenése, amely a születésszám visszaesésére és az elköltözésekre vezethető vissza. A kikötözők többsége a visszatérés szándéka nélkül hagyja el a városrészt; lakhelymódosításuk főleg a leromlott lakásállományra vezethető vissza. A szegregátumok pontos lakosságának meghatározása körülményes, mivel lakhelyük megszűnésekor nem feltétlenül jelentkeznek át másik lakcímre. A hivatalos adatok alapján 2022-ben Pápán 125 fő élt szegregátumban. A gyermekek körében az iskolai lemorzsoldás kockázata magas, emiatt a szegregátumban élő diákok többsége nem szerzi meg a munkavállaláshoz szükséges képzettségi szintet. A nők helyzete a szegregált területen kulcsfontosságú, mivel többségük – az ottani férfi lakossággal szemben – bejelentett munkahellyel rendelkezik. Az elmúlt években a város hajléktalanjainak száma csökkent, jelenlétük főleg a városközpontra összpontosul. A településen működő Hajléktalanok Átmeneti Szállása elegendő férőhellyel rendelkezik, de az érintett célcsoport nem fogadja el az intézmény által felkínált lehetőségeket. Jelentős probléma a szegregátumok területén tapasztalt leromlott egészségügyi állapot, fertőzéses megbetegedések, családon belüli bűnelkövetés, drog és egyéb addiktív szerek használata. Súlyos problémát jelent a szegregált területeken tapasztalt illegális szemétlerakás jelensége, amelynek helyzete nem javult. Ennek érdekében az önkormányzat kamerarendszer kiépítésével próbálja visszafogni a kedvezőtlen jelenséget.

A leromlott lakásállomány, a felhalmozódott hulladék és a leromlott környezet miatt a szegregátum felszámolása és a lakhatatlan épületek elbontása a hosszútávú cél. A **beavatkozási szükségletek** között kiemelt fontosságúak az oktatási tanfolyamok, kompetenciafejlesztések és a munkavállalást ösztönző programok szervezése. Hangsúlyt kell fektetni az általános iskola utolsó négy évfolyamának sikeres befejezésére és a versenyképes szakképesítés megszerzésére, valamint az ezt támogató szociális szakemberek továbbképzésére és szakmaközi hálózat fejlesztésére. A társadalmi egyenlőtlenségek felszámolása érdekében szükséges fenntartani a Pápa Városi Cigány Nemzetiségi Önkormányzat által működtetett antidiszkriminációs jelzőrendszert, mindemellett továbbra biztosítani kell a hátrányos helyzetű gyerekek közintézményekben való integrált nevelését és oktatását. Az iskolai lemorzsolódás mértékének csökkentése érdekében tanoda létrehozása szükséges, amely növeli a fiatalok felzárkózási esélyeit, erősíti a továbbtanulási szándékot és

lehetőséget teremt a szabadidő minőségi eltöltésére. A tanoda tanácsadó és információs irodaként is működne, amely ifjúságsegítő szolgáltatásokat biztosítana a rászoruló fiatalok számára. A szegregátumokban elterjedő addiktív szerek használata elleni fellépésként Kábítószerügyi Egyeztető Fórum felállítása, Drogstratégia elkészítése és drogprevenciós előadások szervezése kívánatos. A foglalkozások és képzések – megközelíthetőség és infrastruktúra szempontjából – a Rigó lakótelepen valósulnának meg, de a Hódoska major lakosságát is érintenék.

8.1.1.2. A szegregáció területi vonatkozásai (szegregátumok) – a változások értékelése

Az ITS – a 2011-es népszámlálás alapján – négy szegregátumot és két szegregációval veszélyeztetett területet nevezett meg Pápán. A város 2022-es adatszolgáltatása alapján Pápán jelenleg csak **két szegregátum található**, amelyek közül a Rigó lakótelep belterületen, a Hódoska major külterületen fekszik. AZ ITS-ben szereplő további helyszínek a város szövetének szerves részét képezik, megfelelően integrálódva környezetükbe.

A **Rigó lakótelep** a város belterületének északkeleti részén, a belvárostól 2 kilométerre helyezkedik el. A szegregátum lakónépessége 102 fő, 2011-hez képest 92 fővel kevesebb. A demográfiai változás enyhe öregedést mutat, de a 60 évnél idősebb korosztály nagysága még mindig a legkisebbnek számít (2011: 5,2%; 2022: 10,8%). Az eltelt időszak alatt a 0-14 évesek aránya 28,9%-ról 26,5%-ra (27 fő), az aktív korúak aránya 66%-ról 62,7%-ra változott. Összességében még mindig fiatalos korszerkezettel rendelkezik a Rigó lakótelep. Foglalkoztatottság tekintetében friss adatok nem állnak rendelkezésre. 2011-ben a rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül 82%, a tartós munkanélküliek aránya 46,2% volt. A humán közszolgáltatásokhoz való hozzáférés a szegregátum területén élők számára is biztosított, így a gyerekek integrált oktatásban részesülnek. Ezt egészíti ki az időközben megalakult Cserhaj Csillagház és Szolgáltatópont, amely többek között internetelérhetőséget is nyújt a helyiek számára. Az 1950-es években épült lakótelep lakásállománya jelentősen leromlott, 73,4%-a (47 db) komfort nélküli, ami a 2011-es állapothoz képest jelentős növekedést jelent (29,8%). A lakások száma jelenleg 64 darabra tehető – huszonkettővel kevesebb, mint 2011-ben –, amelynek többsége magántulajdonban van (67%; 43 db). Időközben az önkormányzati tulajdonban lévő lakások közül kettőt lebontottak. A közüzemi hálózat a lakótelepen kiépült (villany, gáz, ivóvíz), de a felhalmozott tartozások miatt sok lakásban felfüggesztették a közműszolgáltatást. A lakótelep közterületének állapota elhanyagolt, rendezetlen, jelentős problémát okoz az illegálisan elhelyezett nagymennyiségű hulladék.

A lakótelepen **megvalósult beavatkozások** közül a Csillag-Cserhaj Szolgáltatóház és Csillag Szolgáltatópont létesítése, és annak fenntartása jelenti a legnagyobb előrelépést. Emellett a rossz állagú házak elbontása, tereprendezés, szemétgyűjtés, kamerarendszer telepítése és a szolgáltatóházban tartott programok (előadások és képzések) említhetőek meg, amelyek hozzájárultak a szegregátum felszámolásának folyamatához. A városban működő antidiszkriminációs jelzőrendszer működtetését és a halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek integrált oktatását célzó beavatkozás szintén érinti a lakótelepen élőket, azonban a megvalósult intézkedések ellenére a telep életkörülményeiben számottevő **változás** nem történt, a terület szegregált helyzete továbbra is megmaradt.

Mivel a lakótelep lakosságának közel 30%-a 14 év aluli, ezért a **beavatkozási szükségletek** között külön hangsúlyt kell fordítani a fiatalok oktatására és szemléletformálására. Ennek érdekében a szolgáltatóház további működtetése kulcsfontosságú, mivel az a képzési programokat helyben képes biztosítani. A lakókörnyezet rendezése érdekében a lelakott épületek elbontása, a zöld területek megújítása és az illegális hulladék felszámolása indokolt.

132. táblázat: A Rigó lakótelep lakosságának és lakáshelyzetének változása (2011, 2022) (Forrás: ITS, városi adatszolgáltatás)

Szempont	Mutató	2011	2022
Demográfia	Lakónépesség száma	194 fő	102 fő
	Lakónépességen belül 0-14 évesek aránya	28,9%	26,5% (27 fő)
	Lakónépességen belüli 15-59 évesek aránya	66,0%	62,7% (64 fő)
	Lakónépességen belül 60-X évesek aránya	5,2%	10,8% (11 fő)
Lakhatási helyzet	Lakásállomány	86 db	64 db
	Alacsony komfort fokozatú lakások aránya	30,2%	
	Komfort nélküli, félkomfortos és szükséglakások aránya a lakott lakásokon belül	29,8%	
	Egyszobás lakások aránya a lakott lakásokon belül	14,3%	
	Komfortos (gázfűtéses)		17 db (26,5 %)
	Komfort nélküli		47 db (73,4 %)
	Önkormányzati tulajdonú:		21 db
	Magán tulajdonú:		43 db
	Lebontva		2 db (önk.tul.)

133. táblázat: A Hódoska major (külterület) lakosságának és lakáshelyzetének változása (2011, 2022) (Forrás: ITS, városi adatszolgáltatás)

Szempont	Mutató	2011	2022
Demográfia	Lakónépesség száma	61 fő	23 fő
	Lakónépességen belül 0-14 évesek aránya	37,7%	56,5 % (13 fő)
	Lakónépességen belüli 15-59 évesek aránya	59,0%	43,5 % (10 fő)
	Lakónépességen belül 60-X évesek aránya	3,3%	0%
Lakhatási helyzet	Lakásállomány	13 db	10 db
	Alacsony komfort fokozatú lakások aránya	84,6%;	
	Komfort nélküli, félkomfortos és szükséglakások aránya a lakott lakásokon belül	83,3%;	
	Egyszobás lakások aránya a lakott lakásokon belül	50,0%.	
	Komfort nélküli		100% (10 db)
	Önkormányzati tulajdonú:		7 db

Szempont	Mutató	2011	2022
	Magán tulajdonú:		3 db
	Lebontva		Lebontva: 2 db (önk.tul.) és 1 db (magántul.)

Pápa legkedvezőtlenebb állapotban lévő szegregált területe a **Hódoska major**, amely a város belterületén kívül, a 832-es számú útvonal mellett fekszik. A többnyire roma lakossággal rendelkező szegregátum szociális, foglalkoztatási és képzettségi viszonylatban jelentősen elmarad a város más területén mért adatoktól. Lakónépessége 2022 elején 23 fő volt, 38 fővel kevesebb mint 2011-ben. A major korösszetétele az eltelt időszakban fiatalodott, jelenleg az ott élők többsége 14 éven aluli (2011: 37,7%; 2022: 56,5%). Ezzel szemben az aktív korúak (15-59 évesek) aránya 59%-ról 43,5%-ra, a 60 év felettiek aránya 3,3%-ról 0%-ra csökkent. A 2011-es foglalkoztatottsági adatok alapján az akkori lakosságon belül rendszeres jövedelemmel nem rendelkezők aránya 80,6%, a tartós munkanélküliek aránya 38,9% volt. A városi szolgáltatások elérhetősége ugyan biztosított, de a major külterületi fekvéséből adódóan nehezen elérhető. A Rigó lakótelepen létrehozott szolgáltatóház a Hódos major lakói számára is igénybe vehető, de a két szegregátum között lévő közel 3 kilométeres távolság miatt ez nehezen valósul meg. A lakások állapota lepusztult, külterületi fekvéséből adódóan a közműhálózat (a villamosenergia-hálózat kivételével) nem érinti. A lakásállomány száma 2011-ben 13 db volt, melyből hármat lakhatatlan állapota miatt időközben lebontottak. A megmaradt lakások vegyes tulajdonban vannak, mindegyik komfort nélküli. A Rigó lakótelephez hasonlóan a szemétfelhalmozódás, a rendezetlen épített környezet és az egészségre káros lakókörülmények miatt a tereprendezés és az épületállomány felszámolása szükségszerű.

A **megvalósult beavatkozások** csak a rossz állapotú házak elbontására korlátozódott, külön a majort érintő más beavatkozás nem történt. A Rigó lakótelepen működő szolgáltatóház felzárkóztató programjai az itt lakók számára is nyitottak, de ehhez hasonló program helyben nem működik. Az átfogó beavatkozások közül a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek integrált oktatása és az antidiszkriminációs jelzőrendszer fenntartása egyaránt érvényes a major lakóira. A megvalósult beavatkozások hiánya miatt a **változás mértéke** sem jelentős. A Hódoska major szegregált státusza erősödött, a helyiek életkörülményei pedig tovább romlottak. Azonban 2011-hez képest a lakóknak több mint a fele elhagyta a szegregátumot, így jelentős mértékben csökkent a kedvezőtlen körülményei között élők száma a majorban. A Hódoska majort érintő **szükséges beavatkozások** a szegregátum felszámolására, a tereprendezésre, a zöld felületek növelésére, az illegális szemétlerakók megszüntetésére és a tarthatatlan épületállomány elbontására irányulnak. Mivel az itt élők többsége gyermek, így növelni kell a felzárkóztató és oktatási programok számát, valamint a fiatalok részvételi hajlandóságát.

128. ábra Pápa város szegregátumai

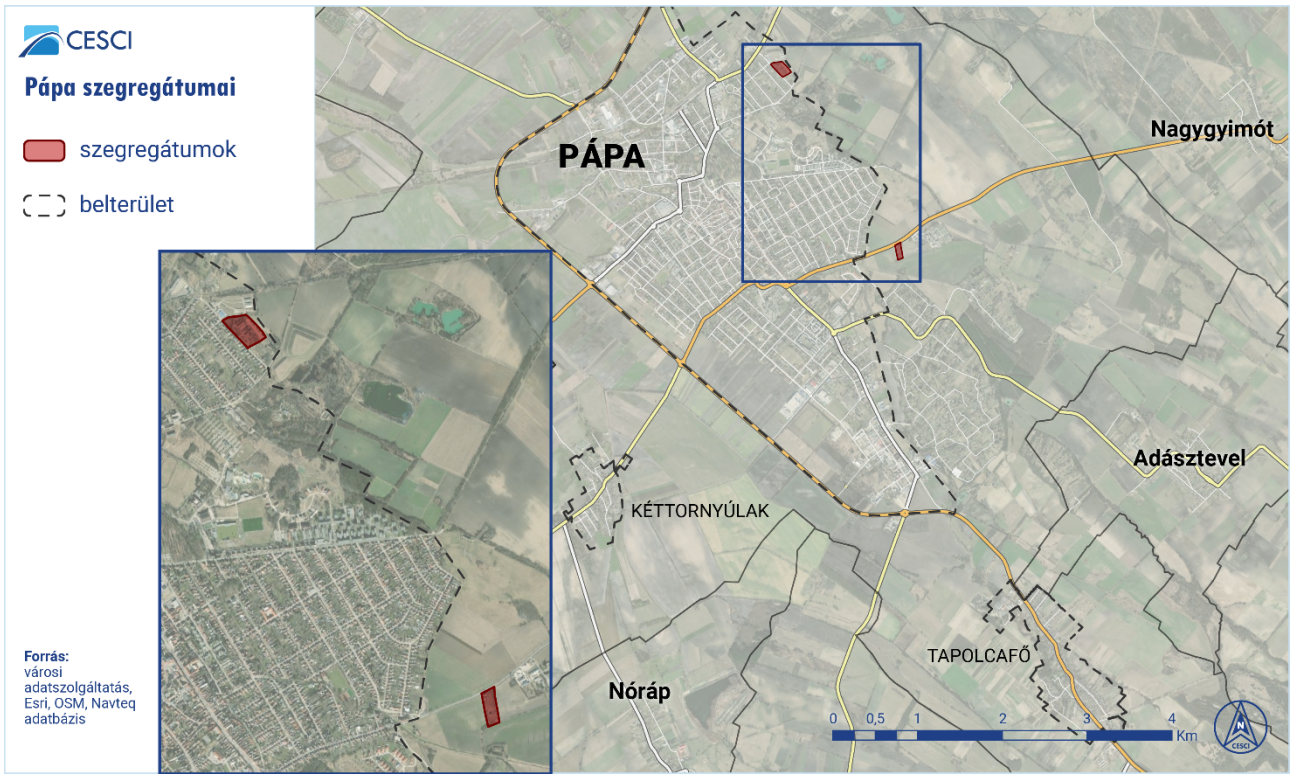

8.1.2. Antiszegregációs terv

Az elmúlt évek tapasztalatai, társadalmi folyamatai alapján a város úgy döntött, hogy az ITS-ben szereplő antiszegregációs tervben javasolt intézkedéseket felülvizsgálja, és a következő időszakra egy fókuszáltabb, szűkített beavatkozási listával rendelkező antiszegregációs tervet kíván megvalósítani. Pápa antiszegregációs tervének hosszútávú célja a szegregátumok felszámolása, lakóinak képzettségi szintjének növelése, valamint a leromlott épületállomány elbontása és a tereprendezése.

8.1.2.1. Az antiszegregációs fejlesztési célok és beavatkozási javaslatok

134. táblázat: Horizontális antiszegregációs célok és beavatkozások

	Célok	A célok elérése érdekében tervezett beavatkozások 2021-2027	Költség és annak tervezett forrása
1.	Esélyegyenlőség biztosítása	Antidiszkriminációs jelzőrendszer működtetése	nem releváns
1.	Esélyegyenlőség biztosítása	Szociális városrehabilitációhoz kapcsolódó felzárkóztató programok megvalósítása	259 millió Ft; TOP Plusz
2.	Oktatási integráció biztosítása	A HHH gyerekek aránya kiegyenlítettségének biztosítása az óvodai feladat-ellátási helyek között	nem releváns
2.	Oktatási integráció biztosítása	Drogprevenció, Drogstratégia elkészítése, Kábítószerügyi Egyeztető Fórum működtetése	1 millió Ft/év; saját forrás/pályázati forrás
2.	Oktatási integráció biztosítása	Programsorozat hátrányos helyzetű gyermekek felzárkóztatására	605 millió Ft; TOP Plusz
3.	A szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása	Szakmaközi hálózat működtetése, szakmai műhelyek szervezése a jelzőrendszer sikeresebb működése érdekében	nem releváns
3.	A szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása	Szociális szakemberek továbbképzése	nem releváns; EFOP Plusz

135. táblázat: Területi fókuszú antiszegregációs célok és beavatkozások

	Szegregátum	Célok	Tervezett beavatkozások 2021-2027	Költség és annak tervezett forrása
1.	Rigó lakótelep, Hódoska major	A szegregáció oldása	Rossz állagú házak elbontása	10 m FT/év; saját forrás
2.	Rigó lakótelep	A szegregáció oldása	Egy szegregátumban élő család integrált környezetbe helyezése (Szociális városrehabilitációs projekt)	20 m Ft; TOP Plusz
3.	Rigó lakótelep, Hódoska major	Szegregáció megszüntetése	Szegregátumok felszámolása	15 m Ft/év; saját forrás/pályázati forrás
4.	Rigó lakótelep, Hódoska major	Lakókörnyezet rehabilitációja	Illegális szemétlerakók megszüntetése	40 m Ft; saját forrás/pályázati forrás
5.	Rigó lakótelep	Lakókörnyezet rehabilitációja	Zöldfelületek növelése	10 millió Ft; saját forrás
6.	Hódoska major	Lakókörnyezet rehabilitációja	Zöldfelületek növelése	5 millió Ft; saját forrás

8.1.2.2. A szociális városrehabilitáció akcióterületének meghatározása és a választás indoklása (amennyiben releváns)

A beavatkozási javaslatok közül hármat ún. TVP projektek keretében kívánja megvalósítani az Önkormányzat a jelenleg tartó uniós költségvetési ciklusban.

Pápa egyik TOP Plusz forrásból megvalósuló szociális városrehabilitációja a **gyerekeknek szóló felzárkóztató programok** szervezéséből áll. A beavatkozás egyszerre mindkét szegregátum területét érinti, viszont az integráció jegyében nem csak a Rigó lakótelep és a Hódoska major gyermekeit, hanem a város más fiataljait is megszólítja. A „puha" beavatkozás célja olyan iskolán kívüli foglalkozások szervezése, amely lehetővé teszi a szabadidő minőségi eltöltését.

Mivel mindkét szegregátum területén a 14 éven aluliak aránya magas, ezért mindenképpen indokolt az ifjúság felzárkóztatását célzó programok szervezése. A beavatkozás sürgős, mivel a jelenleg még iskolai közegben lévő gyermekeket a program továbbra is az iskolapadban tudja tartani, ösztönözve őket a tanulmányaik folytatására és a szükséges képzettség megszerzésére. A hatékonyságot biztosítja, hogy a fiatalok iskola után is saját korosztályuk társaságában, integrált közegben vannak, kiszakadva a szegregátum megszokott környezetből. A program több beavatkozással is szinergiában van, kiemelten az integrált nevelés-oktatás fenntartásával, amely szintén az ifjúságot szólítják meg.

A Rigó lakótelepet érintő szociális városrehabilitáció „hard", infrastrukturális eleme egy lakás felújítása, ahova egy szegregátumban élő család fog beköltözni. A projekt eredményeképpen **a család integrált környezetbe kerül.** Ez a jó gyakorlat a későbbiekben mintaként szolgálhat, elősegítve a szegregáció oldását és a társadalmi kohézió erősítését.

A szociális városrehabilitációhoz különböző **felzárkóztató programok** kapcsolódnak, amelyek szintén TVP projekt keretében valósulnak meg. Az akció a leszakadó és leszakadással veszélyeztetett területen élők közösségi és egyéni szintű társadalmi integrációját erősíti, a szegregátumból kiköltöző család támogatásával, valamint a szegregátumban élők felzárkóztatását, életminőségük javítását célzó szemléletformáló, ismeretterjesztő, egészségügyi programok szervezése által.

Tartalék projektötletként szerepel még a Cserhaj ház szolgáltatásainak támogatása, egészségügyi szűrések szervezése, valamint az általános iskolai végzettség megszerzését elősegítő felzárkóztató képzések szervezése.

8.1.2.3. A két antiszegregációs beavatkozási dimenzió kapcsolata

▶ **Szegregátum** / ▼ Átfogó beavatkozás	**Rigó lakótelep**	**Hódoska major**
1. Antidiszkriminációs jelzőrendszer működtetése	**x**	**x**
2. A HHH gyerekek aránya kiegyenlítettségének biztosítása az óvodai feladat-ellátási helyek között	**x**	**x**
3. Szociális városrehabilitációhoz kapcsolódó felzárkóztató programok megvalósítása	**x**	**x**
4. Drogprevenció, Drogstratégia elkészítése, Kábítószerügyi Egyeztető Fórum működtetése	**x**	**x**
5.Programsorozat hátrányos helyzetű gyermekek felzárkóztatására	**x**	**x**
6. Szakmaközi hálózat működtetése, szakmai műhelyek szervezése a jelzőrendszer sikeresebb működése érdekében	**x**	**x**
7. Szociális szakemberek továbbképzése	**x**	**x**

8.1.2.4. A beavatkozások ütemezése

Tervezett akciók és beavatkozások		Félévek									
	2021/2	2022/1	2022/2	2023/1	2023/2	2024/1	2024/2	2025/1	2025/2	2026/1	2026/2
horizontális											
Antidiszkriminációs jelzőrendszer működtetése	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Szociális városrehabilitációhoz kapcsolódó felzárkóztató programok megvalósítása						x	x	x	x		
A HHH gyerekek aránya kiegyenlítettségének biztosítása az óvodai feladatellátási helyek között	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Drogprevenció, Drogstratégia elkészítése, Kábítószerügyi Egyeztető Fórum működtetése			x	x	x	x	x	x	x	x	x
Programsorozat hátrányos helyzetű gyermekek felzárkóztatására						x	x	x	x	x	
Szakmaközi hálózat működtetése, szakmai műhelyek szervezése a jelzőrendszer sikeresebb működése érdekében	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Szociális szakemberek továbbképzése	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
szegregátumonként											
Rossz állagú házak elbontása	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Szociális városrehabilitáció projekt						x	x	x			

Tervezett akciók és beavatkozások		Félévek									
	2021/2	2022/1	2022/2	2023/1	2023/2	2024/1	2024/2	2025/1	2025/2	2026/1	2026/2
Szegregátumok felszámolása	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Illegális szemétlerakók megszüntetése			x	x	x	x	x	x	x	x	x
Zöldfelületek növelése			x	x	x	x	x	x	x	x	x

8.1.2.5. Az antiszegregációs terv pénzügyi terve

Tervezett akciók és beavatkozások	becsült költés	tervezett forrás
horizontális		
Antidiszkriminációs jelzőrendszer működtetése	nem releváns	nem releváns
Szociális városrehabilitációhoz kapcsolódó felzárkóztató programok megvalósítása	259 millió Ft	pályázati forrás, TOP Plusz
A HHH gyerekek aránya kiegyenlítettségének biztosítása az óvodai feladat-ellátási helyek között	nem releváns	nem releváns
Drogprevenció, Drogstratégia elkészítése, Kábítószerügyi Egyeztető Fórum működtetése	1 millió Ft/év	saját forrás/pályázati forrás
Programsorozat hátrányos helyzetű gyermekek felzárkóztatására	605 millió Ft	pályázati forrás, TOP Plusz
Szakmaközi hálózat működtetése, szakmai műhelyek szervezése a jelzőrendszer sikeresebb működése érdekében	nem releváns	nem releváns
Szociális szakemberek továbbképzése	nem releváns	EFOP Plusz
szegregátumonként		
Rossz állagú házak elbontása	10 millió Ft/év	saját forrás
Szegregátumok felszámolása	15 millió Ft/év	saját forrás/pályázati forrás
Illegális szemétlerakók megszüntetése	40 millió Ft	saját forrás/pályázati forrás
Zöldfelületek növelése (Rigó lakótelep)	10 millió Ft	saját forrás
Zöldfelületek növelése (Hódoska major)	5 millió Ft	saját forrás
Szociális városrehabilitációs projekt	20 millió Ft	pályázati forrás, TOP Plusz
Összesített költés:	965 millió Ft	

8.2. Elvégzett kérdőíves felmérések dokumentálása

8.2.1. Lakossági felmérés

A lakossági kérdőív az FVS Módszertani Kézikönyv 8.2.1 sz. mellékletét alapul vége lett összeállítva. A kérdőív .pdf verziója függelékként került csatolásra.

A kérdőívmintán néhány helyen történt módosítás annak érdekében, hogy a helyi adottságokra jobban reflektáljon, így például:

- beillesztésre került a 7. kérdés, melyben arra kérdezett rá a kérdőív, hogy a válaszadó melyik városrészben lakik;
- módosításra, kiegészítésre került a helyi életminőséggel kapcsolatos tényezőkre vonatkozó II/2. kérdés: különválasztásra került a színvonalas oktatási kínálat és egészségügyi-szociális ellátás, a „változatosabb munkahelyek" pedig „különféle, változatos elhelyezkedést biztosító munkahelyek megléte" megfogalmazásra módosult;
- kiegészítésre került a II/3-as kérdés eredetileg megadott 21 szempontja az alábbiakkal: közösségi közlekedés járatsűrűsége; közösségi közlekedés lefedettsége; felszíni vízelvezetés kiépítettsége;
- új kérdésként került beemelésre a civil szervezetek ismertségével, aktivitásával foglalkozó kérdés (II/4. kérdés);
- új kérdésként került beemelésre az, hogy a válaszadó milyen beavatkozást, fejlesztést igénylő problémát lát a városban (II/5. kérdés);
- új kérdésként került beemelésre az, hogy a válaszadó értékelje az elégedettségét a különböző közszolgáltatók digitális megoldásaival kapcsolatosan (III/5.);
- új válaszopcióval egészült ki a környezettudatossági szempontokra rákérdező IV/1-es kérdés: az energetikai korszerűsítések jelentőségéről is nyilatkozhattak a válaszadók.

Az online előállított kérdőívet a város a helyben szokásos online felületein publikálta, és egyszer megismételve kérte a lakosságot a kérdőív kitöltésére. Az első kitöltés 2022. január 21-én érkezett. A város szándékának megfelelően a kérdőív azóta is nyitva van a kitölteni szándékozók számára. Jelen összefoglaló összeállításáig összesen 209 kitöltés érkezett. A válaszadói mintára vonatkozó főbb információk az alábbiakban kerülnek bemutatásra, a szakmai jellegű válaszok beépültek a helyzetfeltárás kapcsolódó fejezeteibe, a lakossági fejlesztési igények pedig összevetésre kerültek az FVS cselekvési tervében bemutatott beavatkozási területek rendszerével.

A lakossági kérdőívet sokkal nagyobb arányban töltötték ki női válaszadók (73% nő, 27% férfi). A válaszadók életkora tekintetében meg kell jegyezni, hogy az előre definiált korcsoportok nem azonos nagyságú intervallumokból álltak. A válaszadók túlnyomó többsége 26 és 50 év közötti (62%) volt, és aktívak voltak a kitöltésben az 51 és 64 év közöttiek (28%) is. Viszonylag kisebb arányban töltötték ki a kérdőívet a 18 és 25 év közöttiek (9%), míg 65 év felett (1%) kifejezetten alacsony volt a kitöltési hajlandóság.

129. ábra: A válaszadók demográfiai jellemzői

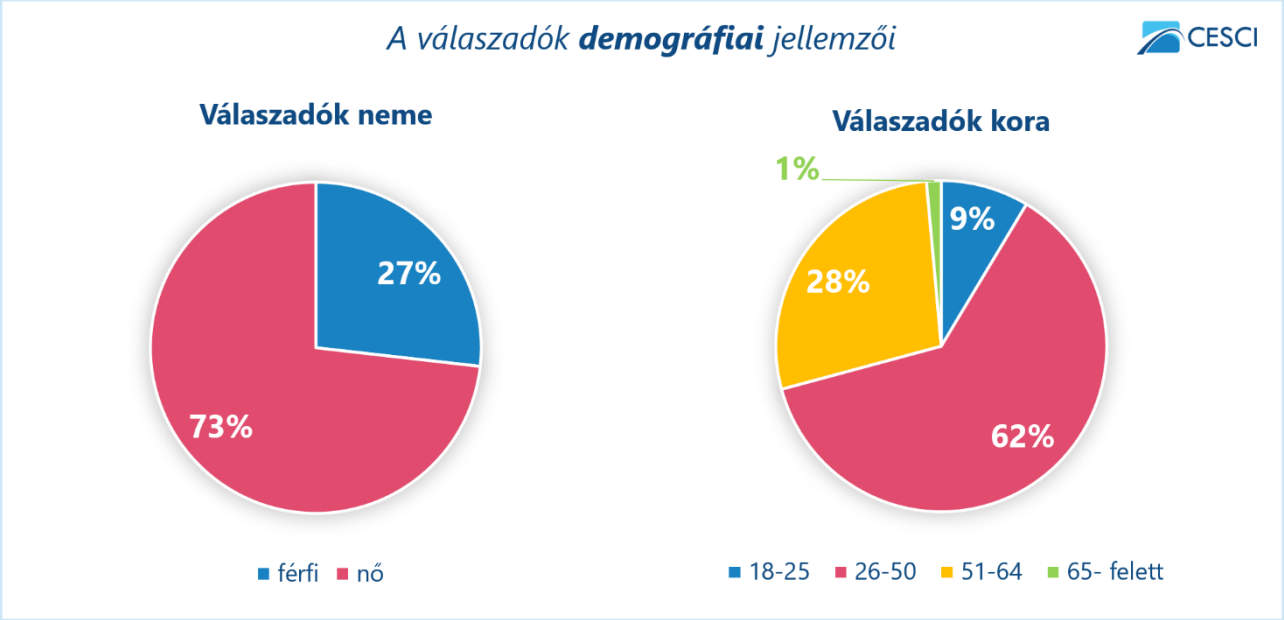

A válaszadók legmagasabb végzettségét tekintve közel azonos arányban töltötték ki a kérdőívet szakképesítéssel rendelkező érettségizettek (60 fő), valamint főiskolát végzettek (64 fő). Közel azonos léptékben voltak a kitöltők között a csak szakképesítéssel (24 fő), a csak érettségivel (18 fő), a felsőfokú szakképesítéssel (17 fő) és az egyetemi végzettséggel (24 fő) rendelkezők. A legfeljebb csak 8 osztályt végzettek minimális mértékben (2 fő) töltötték ki a kérdőívet. A kérdőívet kitöltők jellemzően alkalmazottak (72%), és túlnyomó többségük valamilyen közintézményben vagy közhivatalban (63%) dolgozik. Az alkalmazottak egy része középvezetői, míg néhányuk felsővezetői beosztásban van. A kitöltők között nagyobb számban voltak még KKV-knál, illetve nagyvállalatoknál dolgozók.

130. ábra: A válaszadók képzettségi, foglalkoztatási jellemzői

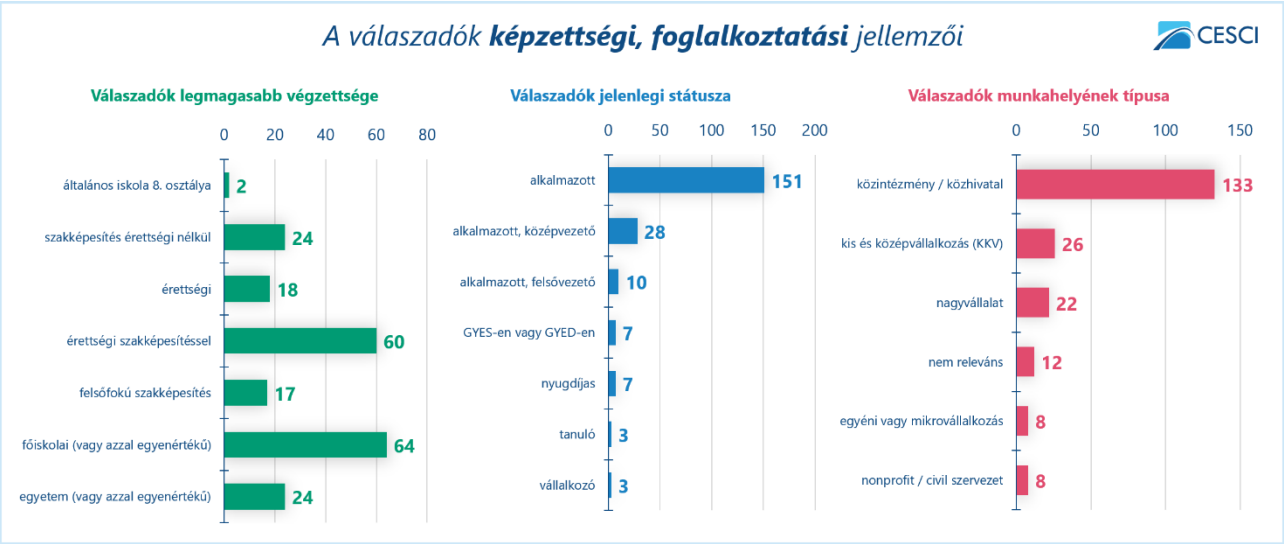

A válaszadók területi kötődésére irányuló kérdésekből megállapítható, hogy a válaszadók munkájukat igen nagy arányban Pápán (90%) végzik, elenyésző azok száma, akik városon kívüli munkahellyel rendelkeznek. A válaszadók lakhelye alapján a legtöbb kitöltő Tókertvárosban lakik, ezt az alsóvárosi, valamint belvárosi lakosok kitöltési aránya követi. A területi kötődést szemléltető ábráról érdemes még kiemelni, hogy a három csatolt településről az összes kitöltés 8,5%-a érkezett.

131. ábra: A válaszadók területi kötődése

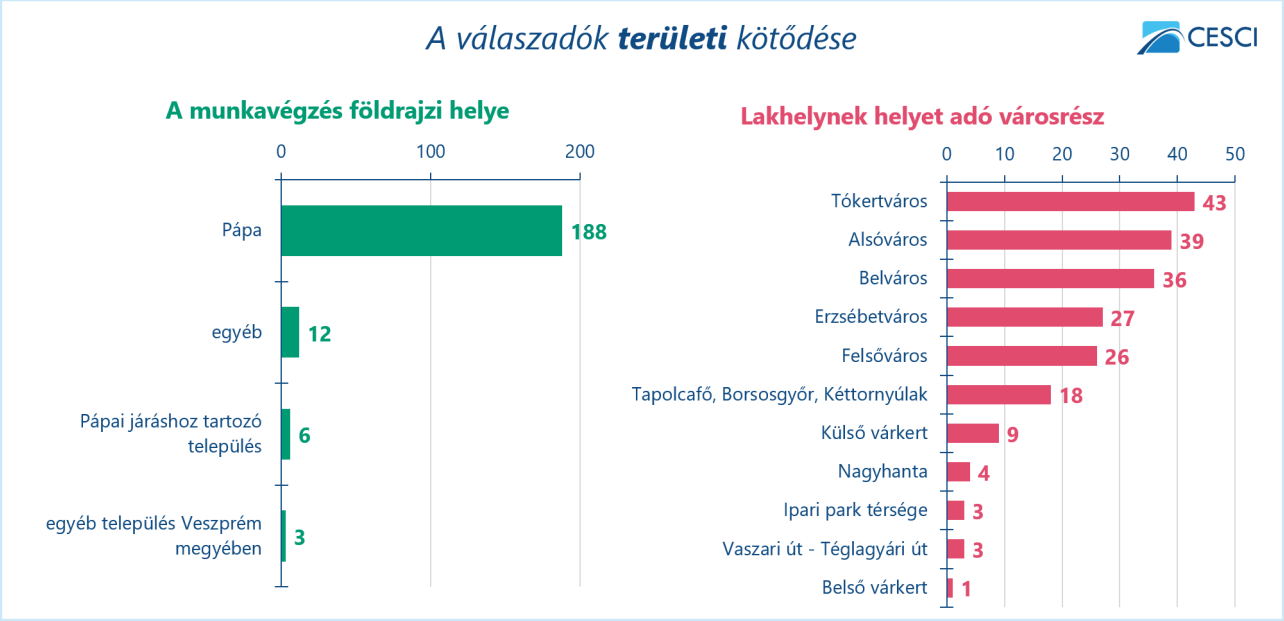

8.2.2. Intézményi/ szervezeti felmérés

Az intézményi kérdőív az FVS Módszertani Kézikönyv 8.2.2 sz. mellékletének megfelelő tartalommal került összeállításra. A kérdőív .pdf verziója függelékként került csatolásra.

Az online kitölthető kérdőívet a város küldte ki a városban működő közintézmények vezetői számára. A kérdőívet az alábbi 12 intézmény töltötte ki. Az intézmények között több olyan is található, mely több tagintézményt foglal magába.

- Pápai Városfejlesztő Társaság Kft.
- Pápa Város Önkormányzatának Egészségügyi Alapellátási Intézete
- Gróf Esterházy Kórház és Rendelőintézeti Szakrendelő
- PVÖ Egyesített Szociális Intézménye
- Pápai Egyesített Bölcsődék
- Pápai Városi Óvodák
- Pápai Bartók Béla Alapfokú Művészeti Iskola
- Munkácsy Mihály Német Nemzetiségi Nyelvoktató Általános Iskola, Pápa
- Pápai Weöres Sándor Általános Iskola
- Tarczy Lajos Általános Iskola
- Kisalföldi ASZC Batthyány Lajos Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium
- Vajda Márta Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola és EGYMI

A begyűjtött információk beépültek a helyzetfeltárás kapcsolódó fejezeteibe, az intézmények által azonosított fejlesztési igények pedig összevetésre kerültek az FVS cselekvési tervében bemutatott beavatkozási területek rendszerével. A válaszok közül érdemes kiemelni, hogy az intézmények fele arról nyilatkozott, hogy nem rendelkezik intézményi szintű fejlesztési tervvel.

8.3. Működési térkép

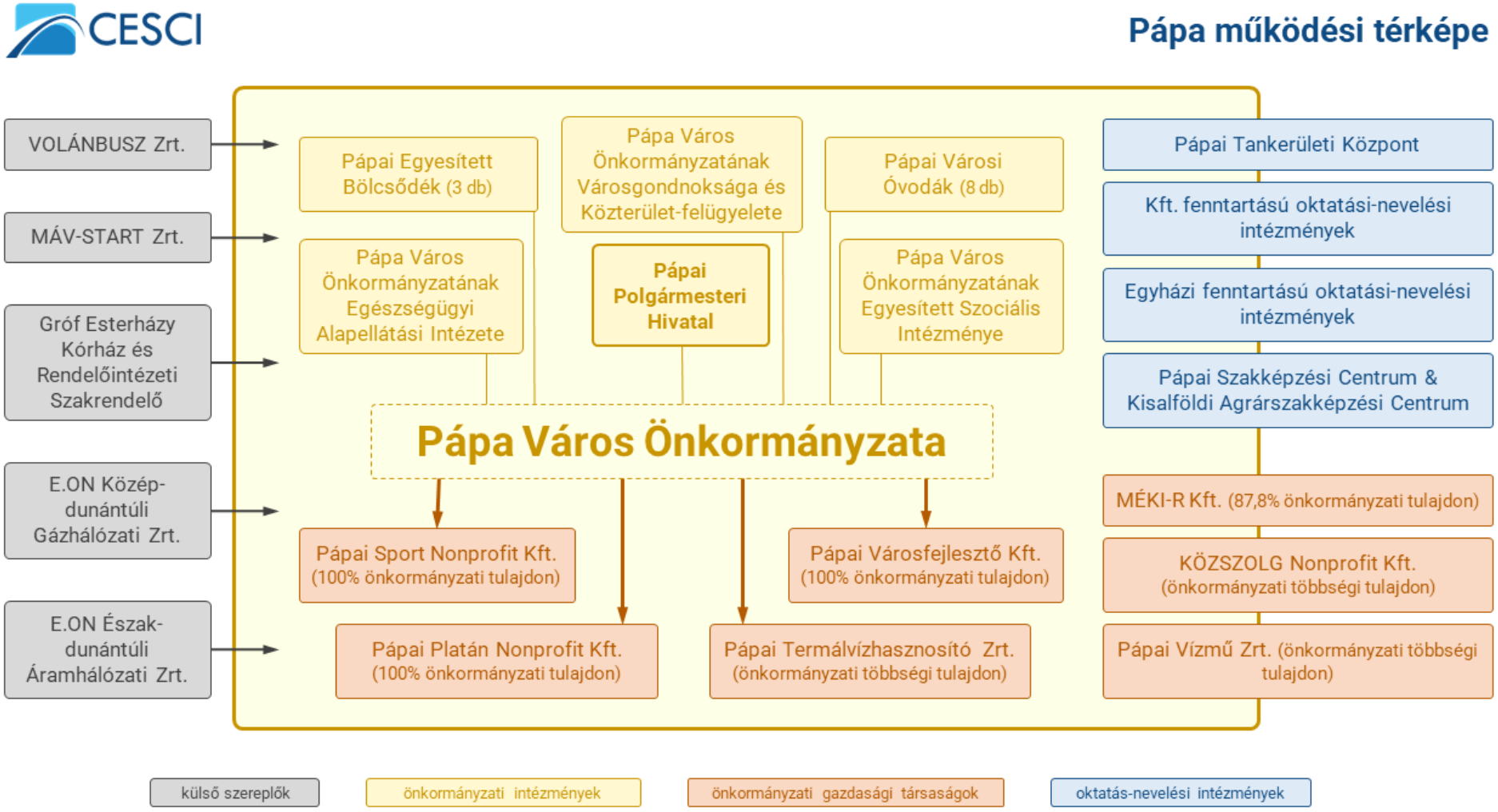

Önkormányzati humán közszolgáltatást biztosító intézmények és gazdasági társaságok:

- Pápa Város Önkormányzatának Egyesített Szociális Intézménye
- Pápa Város Önkormányzatának. Egészségügyi Alapellátási Intézete
- Pápai Egyesített Bölcsődék
- Pápai Városi Óvodák
- Pápai Platán Városmarketing és Turisztikai Nonprofit Kft.
- Pápai Sport Nonprofit Kft.

Az oktatási-nevelési intézmények fenntartó típusa szerint:

- Pápa Város Önkormányzata
    - Pápai Egyesített Bölcsődék (Bóbita Bölcsőde)
    - Pápai Egyesített Bölcsődék Fenyveserdő Bölcsőde tagintézmény
    - Pápai Egyesített Bölcsődék Napsugár Bölcsőde tagintézmény
    - Pápai Városi Óvodák (Huszár lakótelepi)
    - Pápai Városi Óvodák Erzsébetvárosi Tagóvodája
    - Pápai Városi Óvodák Fáy András lakótelepi Tagóvodája
    - Pápai Városi Óvodák Kéttornyúlaki Tagóvodája
    - Pápai Városi Óvodák Nátuskerti Tagóvodája
    - Pápai Városi Óvodák Szivárvány Tagóvodája
    - Pápai Városi Óvodák Tapolcafői Tagóvodája
    - Pápai Városi Óvodák Tókerti Tagóvodája
- Pápai Tankerületi Központ
    - Munkácsy Mihály Német Nemzetiségi Nyelvoktató Általános Iskola
    - Pápai Erkel Ferenc Ének-Zenei Általános Iskola
    - Pápai Weöres Sándor Általános Iskola
    - Tarczy Lajos Általános Iskola
    - Vajda Márta Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény
    - Pápai Petőfi Sándor Gimnázium
    - Türr István Gimnázium és Kollégium
- Szakképzési Centrum
    - Pápai SZC Jókai Mór Közgazdasági Technikum és Kollégium
    - Pápai SZC Acsády Ignác Technikum és Szakképző Iskola
    - Kisalföldi ASzC Batthyány Lajos Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium
- Egyházi Jogi személy
    - Szent Anna Római Katolikus Óvoda
    - Gyurátz Ferenc Evangélikus Általános Iskola Csodavár Óvodája
    - Édenkert Pápai Református Óvoda
    - Szent István Római Katolikus Általános Iskola
    - Gyurátz Ferenc Evangélikus Általános Iskola és Óvoda

    - Pápai Református Kollégium Gimnáziuma, Művészeti Szakgimnáziuma és Diákotthona
    - Pápai Református Teológiai Akadémia
- Korlátolt felelősségű társaság
    - QSI Nemzetközi Iskola Magyarország
    - Balassi Bálint Gimnázium Pápai Tagintézménye
    - Tudásfa Felnőttoktatási Gimnázium és Általános Iskola Pápai Tagintézménye

Pápa Város Önkormányzatának Egyesített Szociális Intézményének felépítése:

- Idősek Otthona
    - Barát utcai
    - Barát utcai (demens csoport)
    - Vörösmarty utcai tagintézmény
    - Teveli utcai tagintézmény
- Időskorúak Gondozóháza
- Fogyatékosok Nappali Intézménye
- Család- és Gyermekjóléti Központ
- Hajléktalanok Átmeneti Szállása
- Gondozási Központ
    - Szociális étkeztetés
    - Házi segítségnyújtás

Pápa Város Önkormányzatának. Egészségügyi Alapellátási Intézetének ellátási feladatai:

- Háziorvosi ellátás (12 db körzet)
- Házi gyermekorvosi ellátás (6 db körzet)
- Iskolaorvosi ellátás (7 db körzet)
- Fogorvosi ellátás (6 db körzet)
- Területi védőnői ellátás (10 db körzet)
- Iskolavédőnői ellátás (6 db körzet)

Önkormányzati gazdasági társaságok által üzemeltetett, működtetett intézmények:

- Pápai Platán Városmarketing és Turisztikai Nonprofit Kft.
    - Gróf Esterházy Károly Múzeum
    - Jókai Mór Városi Könyvtár
    - Jókai Mór Művelődési Központ
- Pápai Sport Nonprofit Kft.
    - Pápai Sport Centrum
    - Városi Sportcsarnok
    - Spartacus Sportpálya
    - Perutz Stadion
- Pápai Termálvízhasznosító Kereskedelmi és Szolgáltató Zrt.
    - Várkertfürdő

8.4. Ábra- és táblázatjegyzék

8.4.1. Ábrajegyzék

1. ábra: Az FVS tervezés folyamata (Forrás: FVS Módszertani Kézikönyve) 4
2. ábra: A városfejlesztési tartalmú stratégiai ciklus – stratégiai menedzsment ciklus (Forrás: FVS Módszertani Kézikönyve) 5
3. ábra: FVS stratégiai célrendszere 5
4. ábra: Funkcionális viszonyok Pápa 60 perces vonzáskörzetében 11
5. ábra Vándorlási egyenleg (ezrelék) (Forrás: TeIR) 13
6. ábra: Az OFTK ábrája Magyarország városhálózatáról 16
7. ábra: Veszprém vármegye funkcionálisan együtt fejlesztendő várostérségei 17
8. ábra: Veszprém vármegye stratégiai térstruktúrája 17
9. ábra: Veszprém Megye Területfejlesztési Koncepciójának célrendszere 18
10. ábra: A Veszprém vármegyei területrendezési terv területszerkezeti tervlapja 21
11. ábra: A Veszprém vármegyei területrendezési terv érintett övezeti tervlapjainak kivágatai 22
12. ábra: Pápa, valamint a várossal szomszédos települések településszerkezeti, illetve szabályozási terveinek áttekintő ábrája 27
13. ábra: Pápa népességdinamikája 2010 és 2022 között (Forrás: KSH) 30
14. ábra: Természetes szaporodás/fogyás (ezrelék) (Forrás: TeIR) 31
15. ábra: Pápai járás és Magyarország korfájának összehasonlítása 2022 (Forrás: KSH) 32
16. ábra: Az öregedési index alakulása Pápán az országos átlaghoz, valamint Veszprém vármegyéhez viszonyítva. Forrás: KSH adatai alapján saját szerkesztés 35
17. ábra: Pápa korosztály szerinti megoszlása az utolsó 3 népszámlálás adatai alapján. Forrás: KSH adatai alapján saját szerkesztés 36
18. ábra: Pápa korcsoportok szerinti megoszlása 2022-ben. Forrás: KSH adatai alapján saját szerkesztés 36
19. ábra: A cigány és az egyéb nemzeti kisebbséghez tartozó népesség aránya (forrás: KSH) 37
20. ábra: Legmagasabb iskolai végzettség a 7 éves és idősebbek arányában (Forrás: KSH) 38
21. ábra: A lakosság digitális jártassága a vizsgált területi egységekre vonatkozóan, az egyes kategóriák értékei szerint, a 6 évnél idősebb népesség %-ában. (Forrás: KSH 2022-es népszámlálás adatai alapján saját szerkesztés) 39
22. ábra: Munkanélküliség Pápán és térségében (2022) 40
23. ábra: Nyilvántartott álláskeresők Pápán nemi bontásban (Forrás: KSH) 41
24. ábra: Közfoglalkoztatás arányának alakulása 2013-2022 között (Forrás: Közfoglalkoztatási portál) 43
25. ábra: Egy lakosra jutó SZJA adóalapot képező belföldi jövedelem (Ft) (Forrás: TeIR) 45
26. ábra: Egy lakosra jutó SZJA adóalapot képező belföldi jövedelem (Ft) (Forrás: TeIR) 46
27. ábra: Természetes szaporodás és vándorlási különbözet Pápán (Forrás: KSH) 47
28. ábra: Közbiztonság Pápa városközpontjában sötétedés után (Forrás: FVS kérdőíves kutatás) 48
29. ábra: Nonprofit és civil szervezetek száma Pápán (Forrás: KSH) 49
30. ábra: Pápa felnőtt háziorvosi körzetei (Forrás: 22 / 2012. (X.25.) önkormányzati rendelet) 53
31. ábra: A pápai egészségügyi alapellátás minősége (Forrás: FVS kérdőíves kutatás) 53
32. ábra: Egy házi- és házi gyermekkörzetre jutó lakosok száma (Forrás: KSH) 55
33. ábra: Egy házi- és házi gyermekorvosra jutó lakosok száma (Forrás: KSH) 56
34. ábra: Egy háziorvosra jutó esetszám (db) (Forrás: KSH) 58
35. ábra: Egy házi gyermekorvosra jutó esetszám (db) (Forrás: KSH) 58
36. ábra: Pápa Városi Óvodák ellátási körzetei (Forrás: Oktatási Hivatal) 65

37. ábra: Pápai óvodai ellátással való elégedettség (Forrás: FVS kérdőíves kutatás) 66
38. ábra: Egy óvodai férőhelyre jutó 3-5 évesek száma (fő) (Forrás: TeIR) 67
39. ábra: Pápai általános iskolák diákszáma (Forrás: KSH) 68
40. ábra: Pápa általános iskoláinak ellátási körzetei (Forrás: Oktatási Hivatal) 69
41. ábra: Általános iskolai feladatellátási helyek átlagos létszáma (fő) (Forrás: TeIR) 71
42. ábra: Pápai közoktatási intézménybe járó nem pápai tanulók területi megoszlása (Forrás: Intézményi és a Pápai Tankerületi Központ adatszolgáltatása) 73
43. ábra: Pápai gimnáziumok diákszáma (Forrás: KSH) 74
44. ábra: Kulturális rendezvényeken és rendszeres művelődési formákban résztvevők száma (Forrás: KSH) 80
45. ábra: Egy lakosra jutó bruttó hozzáadott érték (1 000Ft) (Forrás: TeIR) 86
46. ábra: Pápa ipari parki és barnamezős gazdasági területei területi elhelyezkedése 88
47. ábra: A Pápai Ipari Park területi kiterjedése és főbb közlekedésiinfrastruktúra-fejlesztései 90
48. ábra: A Pápán regisztrált vállalkozások száma és aránya nemzetgazdasági ágak szerint (db) 95
49. ábra: Pápa lakossági kérdőívének eredménye a létrehozott termékek ismertségéről 97
50. ábra: Pápa lakossági kérdőívének eredménye a vásárlás helyszínéről 98
51. ábra: Pápa lakossági kérdőívében a munkahelykínálattal kapcsolatos válaszok megoszlása 104
52. ábra: Pápa lakossági kérdőívében a munkajövedelemmel kapcsolatos válaszok megoszlása 104
53. ábra: Pápa lakossági kérdőívében a munkajövedelemmel kapcsolatos válaszok megoszlása 107
54. ábra: A lakások lakottsági arányának megoszlása (forrás: KSH) 108
55. ábra: Egy lakóra jutó alapterület szerinti megoszlása a lakásoknak (forrás: KSH) 109
56. ábra: Pápa lakásállományának az alapterület szerinti megoszlása (forrás: KSH) 110
57. ábra: Értékesített használt lakások átlagos ára, 2021 (millió Ft) 112
58. ábra: Új építésű lakások aránya Pápán), 2011-2022 (Forrás: TeIR) 113
59. ábra: Az év folyamán kiadott új építési engedélyek és egyszerű bejelentések alapján létesítendő lakások száma, 2005-2022 (db) 113
60. ábra: Pápa helyi önkormányzati beruházásainak alakulása 2014 és 2022 között. Forrás: KSH 115
61. ábra: Pápa lakossági kérdőívében a lakhatási lehetőségekkel kapcsolatos válaszok megoszlása 123
62. ábra: Forgalomképes üzleti vagyont képező önkormányzati lakásvagyon területi elhelyezkedése 126
63. ábra: Közszolgáltatókkal való kapcsolatteremtés jellemző módja a lakossági kérdőívezés alapján 132
64. ábra: A lakossági kérdőívet kitöltők elégedettsége az egyes intézmények által nyújtott digitális technológiákkal, megoldásokkal 133
65. ábra: A lakossági kérdőívet kitöltők internethasználati szokásai 133
66. ábra: A zöldfelületek és a beépített területek megoszlása Pápán 135
67. ábra: Pápa Város Településszerkezeti tervének területfelhasználási terve, valamint a zöldfelületi rendszer szempontjából meghatározó kategóriák jelkulcsa 137
68. ábra: Egy lakosra jutó zöldterület nagysága (m2) (Forrás: TeIR) 138
69. ábra: Pápa város főbb zöldfelületi mutatói 139
70. ábra: Lakossági vélemény a közterületek állapotáról 140
71. ábra: Lakossági vélemény a városi zöldfelületekről 140
72. ábra: Az előre definiált zöldfelület fejlesztési lehetőségek támogatottsága 141
73. ábra: Idő szerinti optimalizálás esetén a leggyorsabb út hossza kilométerben a vármegyeszékhelyig (km) (Forrás: TeIR) 142
74. ábra: Idő szerinti optimalizálás esetén a leggyorsabb út hossza kilométerben autópálya csomópontig (km) (Forrás: TeIR) 142
75. ábra: Pápa térsége és elérhetőségi vonzáskörzetei 143
76. ábra: Közúti forgalmi terhelés Pápa belvárosában (Forrás: Pápa belváros parkolási és forgalmi rend felülvizsgálata, KÜLÖNÚT Mérnöki Iroda Kft.) 146
77. ábra: Pápai utak minőségének megítélése (Forrás: FVS kérdőíves kutatás) 146

78. ábra: Pápa járműállományának változása (Forrás: KSH) 147
79. ábra: Közúti balesetek száma Pápán (Forrás: KSH) 148
80. ábra: Pápán közúti balesetet okozók adatai (Forrás: KSH) 149
81. ábra: Pápai balesetek során meghalt és megsérült személyek száma (Forrás: KSH) 149
82. ábra: Pápa autóbuszvonalai és megállói 151
83. ábra: Pápai közösségi közlekedés járatsűrűségének megítélése (Forrás: FVS kérdőíves kutatás) 152
84. ábra: Jelenlegi díjköteles parkolási övezetek (A zóna – piros, B zóna – narancs) és jelentős befogadó képességű ingyenes parkolófelületek (kék) (Forrás: Pápa belváros parkolási és forgalmi rend felülvizsgálata, KÜLÖNÚT Mérnöki Iroda Kft.) 154
85. ábra: Szolgáltatott víz mennyisége ágazati bontásban – Pápa (Forrás. KSH) 158
86. ábra: Háztartásoknak szolgáltatott víz egy lakosra jutó mennyisége (1000 m3) (Forrás: TeIR) 158
87. ábra: Közcsatornában elvezetett szennyvíz mennyisége – Pápa (Forrás: KSH) 159
88. ábra: A közüzemi szennyvízgyűjtő-hálózatban (közcsatornában) elvezetett összes szennyvíz mennyisége egy lakosra (m3) (Forrás: TeIR) 159
89. ábra: Villamosenergia és gázfogyasztás adatai – Pápa (Forrás: KSH) 161
90. ábra: Internet előfizetések száma a kapcsolat típusa szerint – Pápa (Forrás: KSH) 165
91. ábra: Országos jelentőségű természetvédelmi területek elhelyezkedése Pápa területén 166
92. ábra: Genetikai talajtípusok Pápa térségében 167
93. ábra: Talajvízszint mélysége a felszín alatt 169
94. ábra: Közcsatornahálózatba bekapcsolt lakások aránya (%) 169
95. ábra: Légiforgalomból származó zajterhelés (Vibrocomp, 2016) 171
96. ábra: A lakosságtól szelektív hulladékgyűjtésben elszállított települési szilárd hulladék aránya (%) 172
97. ábra: Pápa helyzete az ország évi középhőmérsékletét mutató térképen 175
98. ábra: Pápa helyzete az évi középhőmérséklet várható változását szemléltető térképeken 176
99. ábra: Pápa helyzete az ország évi csapadék összegét mutató térképen 176
100. ábra: Pápa helyzete az évszakos átlagos csapadékösszeg várható változását szemléltető térképeken 177
101. ábra: Pápa helyzete az évi átlagos szélsebességet, valamint uralkodó szélirányt mutató térképen 177
102. ábra: A felszíni hőmérsékletet szemléltető térkép Pápa területére vonatkozóan 179
103. ábra: Pápa közvetlen járási várostérsége elérhetőségi viszonyai 181
104. ábra: Pápa agglomerálódó vonzáskörzete 182
105. ábra: Munkaerőpiaci vonzáskörzetek Magyarországon és az ingázási kapcsolatos a körzetek között 183
106. ábra: Pápa foglalkoztatási vonzáskörzetei 183
107. ábra: Pápa oktatási vonzáskörzete 185
108. ábra: Pápa turisztikai és rekreációs vonzáskörzete 186
109. ábra Pápai Polgármesteri Hivatal szervezeti felépítése (Forrás: Pápa Város Önkormányzata) 208
110. ábra: Döntéshozatali mechanizmus 209
111. ábra: FVS stratégiai célrendszere 242
112. ábra A stratégia akcióterületei Forrás: ITS alapján saját szerkesztés 280
113. ábra Vállalkozások megoszlása nemzetgazdasági áganként Pápán 2022-ben (forrás: KSH adatai alapján saját szerkesztés) 335
114. ábra Regisztrált gazdasági szervezetek száma Pápán (forrás: KSH adatai alapján saját szerkesztés) 336
115. ábra Regisztrált vállalkozások száma alkalmazotti létszám alapján Pápán (forrás: KSH adatai alapján saját szerkesztés) 336
116. ábra Erdők és erdőtelepítésre javasolt területek övezete 340
117. ábra Pápa helyzete az ország évi középhőmérsékletét mutató térképen 363
118. ábra Pápa helyzete az évi középhőmérséklet várható változását szemléltető térképeken 364
119. ábra Pápa helyzete az ország évi csapadék összegét mutató térképen 365
120. ábra Pápa helyzete az évszakos átlagos csapadékösszeg várható változását szemléltető térképeken 365

121. ábra Pápa helyzete az évi átlagos szélsebességet, valamint uralkodó szélirányt mutató térképen 366
122. ábra A felszíni hőmérsékletet szemléltető térkép Pápa területére vonatkozóan 367
123. ábra Pápa város lakosságának jártassága az IT eszközök használatában, korcsoportok szerint 417
124. ábra Internet-előfizetések számának változása 2013-hoz képest, 1000 lakosra vetítve (forrás: TEIR 419
125. ábra Internet-előfizetések száma 1000 lakosra vetítve (forrás: TEIR) 419
126. ábra Legalább 1 Gbit/s sávszélességű internet-előfizetéssel rendelkező háztartások aránya (forrás: DESI) 420
127. ábra: Pápa Város Fenntartható Városfejlesztési Stratégia projekt végrehajtás intézményi modellje 483
128. ábra Pápa város szegregátumai 489
129. ábra: A válaszadók demográfiai jellemzői 497
130. ábra: A válaszadók képzettségi, foglalkoztatási jellemzői 497
131. ábra: A válaszadók területi kötődése 498

8.4.2. Táblázatok jegyzéke

1. táblázat: Az érintett szereplők bevonásának javasolt módjai 8
2. táblázat: Partnerségi akciók indikatív ütemezése 8
3. táblázat: A Pápával szomszédos települések településrendezési eszközeinek vonatkozó megállapításai 28
4. táblázat: Pápa város korstruktúrája 2010 és 2022 között (Forrás: KSH) 33
5. táblázat: Pápa város korstruktúrája %-os bontásban (Forrás: KSH) 33
6. táblázat: Pápa város korstruktúrája nemi bontásban (Forrás: KSH) 34
7. táblázat A foglalkozáshoz való hozzáférés esélyének helyi potenciálja – programokon részvevő fiatalok száma (2017-2023) (Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi Program) 42
8. táblázat Közfoglalkoztatásban résztvevő romák (Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi Program) 44
9. táblázat: Közfoglalkoztatás számának változása Pápán (Forrás: Közfoglalkoztatási portál) 44
10. táblázat: Passzív foglalkoztatás-politikai eszközök - Álláskeresők ellátásai I. (január 1.) (Forrás: TeIR, Nemzeti Munkaügyi Hivatal) 50
11. táblázat: Passzív foglalkoztatás-politikai eszközök - Álláskeresők ellátásai II. (Forrás: TeIR, Nemzeti Munkaügyi Hivatal) 51
12. táblázat: Pénzbeli és természetbeni ellátásokban részesülők száma Pápán (Forrás: Önkormányzati adatszolgáltatás) 51
13. táblázat: Pápai önkormányzat által biztosított egészségügyi alapellátás adatai (forrás: KSH) 54
14. táblázat: Gróf Esterházy Kórház és Rendelőintézeti Szakrendelő struktúrája 2030-ban (Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi Program, Gróf Esterházy Kórház és Rendelőintézeti Szakrendelő) 60
15. táblázat: Összes működő kórházi ágyak száma és elbocsátott fekvőbetegek száma Pápán (Gróf Esterházy Kórház és Rendelőintézeti Szakrendelő) 60
16. táblázat: Pápai bölcsődék kihasználtság- és férőhelyváltozása (Forrás: önkormányzati adatszolgáltatás) 63
17. táblázat: Pápa városban működő óvodákba beírtatott gyermekek száma (Forrás: Szolgáltatástervezési Koncepció) 64
18. táblázat: Pápai óvodák adatai (Forrás: KSH) 66
19. táblázat: Pápa város általános iskoláinak létszámadatai (Forrás: KSH) 70
20. táblázat: 2022/2023. tanévre beírt általános iskolai diákok létszáma Pápán (Forrás: Szolgáltatástervezési Koncepció) 71
21. táblázat: 2022/2023. tanévre beírt középiskolai diákok létszáma Pápán (Forrás: Szolgáltatástervezési Koncepció) 75
22. táblázat: Pápai szakképzés adatai (Forrás: KSH) 76

23. táblázat: Pápai felsőoktatás adatai (Forrás: KSH) 76
24. táblázat: Közművelődési intézmények száma Pápán (Forrás: KSH) 81
25. táblázat: Hátránykompenzáló programok (Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi program) 85
26. táblázat: Pápa helyi adóbevételei 2014 és 2022 között 87
27. táblázat: Pápa vállalkozásainak száma méretkategóriánként 96
28. táblázat: Az önkormányzat költségvetése, számított bevételei és kiadásai 2021-2025. években 116
29. táblázat: Az önkormányzati vagyonba befektetett eszközállomány 118
30. táblázat: Pápa településfejlesztési tevékenységét meghatározó dokumentumok, azok időbelisége 119
31. táblázat: Pápa lakás-, bérlakás- és szociális lakásállománya főbb volumenadatai 124
32. táblázat: Bérlakások száma, komfortfokozata, területi elhelyezkedése 126
33. táblázat: Pápa Város Önkormányzatának tulajdonában lévő gazdasági társaságok az alábbiak: 130
34. táblázat: Zöldfelületi arányok Pápa város különböző területein 136
35. táblázat: Kerékpárutak és járdák kiépültsége Pápán (Forrás: KSH) 153
36. táblázat: Parkolási díjak néhány dunántúli városban (Ft/óra) (Forrás: Pápa belváros parkolási és forgalmi rend felülvizsgálata, KÜLÖNÚT Mérnöki Iroda Kft.) 155
37. táblázat: Lakossági kedvezményes parkolási bérletek ára néhány dunántúli városban (Ft/év) díjak néhány dunántúli városban (Ft/óra) (Forrás: Pápa belváros parkolási és forgalmi rend felülvizsgálata, KÜLÖNÚT Mérnöki Iroda Kft.) 155
38. táblázat: Parkolók átlagos telítettsége %-ban 2021 szeptember 1-10. között hétköznapokon (díjköteles parkolók szürkével jelölve) (Forrás: Pápa belváros parkolási és forgalmi rend felülvizsgálata, KÜLÖNÚT Mérnöki Iroda Kft.) 156
39. táblázat: Pápa villamosenergia adatai (Forrás: KSH) 161
40. táblázat: Pápa gázfogyasztás adatai (Forrás: KSH) 161
41. táblázat: Kábeltelevíziós hálózatba bekapcsolt lakások száma Pápán (db) (Forrás: KSH) 165
42. táblázat: A városi zöldfelületek és a beépítettség kulcsadatai 178
43. táblázat: A várostérség lehatárolás szempontjai 187
44. táblázat: A kitettségi mátrix szerkezete 233
45. táblázat: Városi felkészültségi mátrix szerkezete 238
46. táblázat: FVS területi célmátrix – városrészi összefüggések 245
47. táblázat: Városi rezilienciát fejlesztő lépések mátrixa 246
48. táblázat: Az FVS összhangja a különböző stratégiákkal 258
49. táblázat: Összefoglaló indikátor táblázat 264
50. táblázat: Az FVS egységes indikátorai 269
51. táblázat: Az adatmenedzsment főbb feladatkörei és felelősei 271
52. táblázat: Az intézkedések és beavatkozási területek rendszerezése 275
53. táblázat: Akcióterületek összefoglaló táblázata 281
54. táblázat: Az **egyedi** beavatkozásokra vonatkozó, módszertanban szereplő táblázatstruktúra átalakítása 288
55. táblázat: **Egyedi** stratégiai beavatkozási területek 289
56. táblázat: A **városrészi** beavatkozásokra vonatkozó, módszertanban szereplő táblázatstruktúra átalakítása 295
57. táblázat: **Városrészi** stratégiai beavatkozási területek 296
58. táblázat: A **városi keretrendszereket** érintő beavatkozásokra vonatkozó, módszertanban szereplő táblázatstruktúra átalakítása 301
59. táblázat: **Városi infrastrukturális keretrendszereket** érintő stratégiai beavatkozási területek 302
60. táblázat: **Városi szervezeti működési keretrendszereket** érintő stratégiai beavatkozási területek 306
61. táblázat: A **térségi keretrendszerekre** irányuló beavatkozásokra vonatkozó, módszertanban szereplő táblázatstruktúra átalakítása 314
62. táblázat: A **térségi infrastrukturális keretrendszereket** érintő stratégiai beavatkozási területek 315

63. táblázat: A **térségi szervezeti működési keretrendszereket** érintő stratégiai beavatkozási területek ... 316
64. táblázat: A városi zöld átállást meghatározó hatályban levő stratégiai és akciótervi dokumentumok ... 320
65. táblázat: Az ÜHG leltár 2015-ben a Pápa Város Önkormányzata Fenntartható Energia- és Klímaakcióterve alapján ... 327
66. táblázat Pápán található nagyobb cégek, vagy nagyobb kibocsátású cégek és tevékenységük (forrás: www.ceginformacio.hu) ... 331
67. táblázat Önkormányzati erdők területe (forrás: Pápa Város Önkormányzatának Közép- és Hosszú távú vagyongazdálkodási terve) ... 339
68. táblázat Egyes felületek légköri szén-dioxid elnyelő képessége (forrás: Klímareziliencia Útmutató 2021-2027) ... 341
69. táblázat Egyes felületek légköri szén-dioxid elnyelő képessége (forrás: 36/2017. (XII.22.) önkormányzati rendelet 8. melléklete) ... 343
70. táblázat A zöld átálláshoz kapcsolódó célok és beavatkozások kivonata ... 347
71. táblázat A zöld átálláshoz kapcsolódó célok és beavatkozások kivonata ... 354
72. táblázat A városi zöldfelületek és a beépítettség kulcsadatai ... 366
73. táblázat Az önkormányzat által megvalósított, tervezett és javasolt adaptációs és hatásmérséklő intézkedése (forrás: www.palyazat.gov.hu) ... 368
74. táblázat A településen megvalósított, tervezett és javasolt adaptációs és hatásmérséklő intézkedések (forrás: www.palyazat.gov.hu) ... 371
75. táblázat A településen megvalósított, tervezett és javasolt adaptációs és hatásmérséklő intézkedések (forrás: www.palyazat.gov.hu) ... 376
76. táblázat A zöld átálláshoz kapcsolódó célok és beavatkozások kivonata ... 377
77. táblázat Modellszámítás a 2050-es klímasemlegesség eléréséhez szükséges intézkedések mértékére ... 378
78. táblázat Monitorig mutatók és mérésük ... 381
79. táblázat Az önkormányzat 2021-2027-es időszakot érintő beavatkozásai ... 384
80. táblázat: A városi zöld finanszírozási keretrendszer kialakításának tervezett ütemezése ... 388
81. táblázat A célok elemzése a relevanciájuk szempontjából ... 392
82. táblázat A tervezett zöld projekt célok ... 395
83. táblázat A beruházások értékelése és kiválasztása ... 403
84. táblázat A zöld források felhasználási módja – zöld átállás üzleti modell összesítő adatai ... 404
85. táblázat A hatásjelentés mutató tartalmáról ... 408
86. táblázat: A GINOP által a digitális gazdaság működését támogató, a városban támogatott projektek 2014-2020 között (forrás: Széchenyi Terv Plusz Térképtér 2014-2020) ... 421
87. táblázat: A GINOP által a vállalkozói réteg kialakítását támogató, a városban támogatott projektek 2014-2020 között (forrás: Széchenyi Terv Plusz Térképtér 2014-2020) ... 423
88. táblázat: A Fenntartható, klímabarát város stratégiai célra vonatkozó digitális specifikus célok ismertetése ... 424
89. táblázat: Az Okos város a digitális világban stratégiai célra vonatkozó digitális specifikus célok ismertetése ... 425
90. táblázat: A Vonzó lakóhely kínálatú város stratégiai célra vonatkozó digitális specifikus célok ismertetése ... 426
91. táblázat: A Vonzó munka- és munkahely kínálatú város stratégiai célra vonatkozó digitális specifikus célok ismertetése ... 427
92. táblázat: A digitális fejlesztésekre vonatkozó beavatkozási területek ismertetése ... 428
93. táblázat: A meghatározott fejlesztési területek kapcsolódása Pápa város stratégiai célkitűzéseihez ... 432
94. táblázat: A beavatkozási területek priorizálását meghatározó mátrix ... 435
95. táblázat: A digitális akciótervben megfogalmazott projektjavaslatok és a beavatkozási területek kapcsolata ... 438

96. táblázat: A Pápa Városi Óvodák Fáy lakótelepi tagóvodájának, Huszár lakótelepi tagóvodájának, Nátuskerti tagóvodájának és a Szivárvány tagóvodájának energetikai korszerűsítése projektkoncepció bemutatása 439
97. táblázat: A pápai Weöres Sándor Általános Iskola és a Pápai Petőfi Sándor Gimnázium energetikai korszerűsítése projektkoncepció bemutatása 440
98. táblázat: A Schwenczel-rét kihasználatlan területének kapcsolása a Schwenczel-réti parkhoz projektkoncepció bemutatása 441
99. táblázat: Az egykori dohányszárító épületének turisztikai célú hasznosítása projektkoncepció bemutatása 441
100. táblázat: A Somlai-Batthyány utca lámpás kereszteződés kiépítése projektkoncepció bemutatása 442
101. táblázat: Az Adatvagyon stratégia kidolgozása projektkoncepció bemutatása 443
102. táblázat: Az Okos közvilágítási rendszer bővítése projektkoncepció bemutatása 443
103. táblázat: A Parkolási rendszer továbbfejlesztése projektkoncepció bemutatása 444
104. táblázat: A Városi applikáció funkcióbővítése projektkoncepció bemutatása 444
105. táblázat: A Turisztikai látványosságok összehangolt működtetése projektkoncepció bemutatása 445
106. táblázat: Az FVS projektek végrehajtása során bevonható forrástípusok 446
107. táblázat: A fenntartható városfejlesztésre tervezett TOP Plusz források 450
108. táblázat: Az FVS részeként megvalósítani kívánt projektek előzetes finanszírozási terve 452
109. táblázat: A Prosperáló város tervezési dimenzióhoz kapcsolódó beavatkozások adatai 456
110. táblázat: A Zöldülő város tervezési dimenzióhoz kapcsolódó beavatkozások adatai 457
111. táblázat: A Megtartó város tervezési dimenzióhoz kapcsolódó beavatkozások adatai 458
112. táblázat - A Kiszolgáló város tervezési dimenzióhoz kapcsolódó beavatkozások adatai 459
113. táblázat: Összesítő pénzügyi tábla 460
114. táblázat: Az FVS részeként megvalósítani kívánt projektek finanszírozási terve és ütemezése 460
115. táblázat: Az FVS részeként megvalósítani kívánt projektek előzetes finanszírozási terve, éves bontásban 462
116. táblázat: A Csapadékvíz-elvezetés és annak főgyűjtőjének kialakítása Pápa város nyugati részében projektre vonatkozó becsült fenntartási költségek, bevételek és megtakarítások 2025-2035 között 463
117. táblázat: A Schwenczel-rét kihasználatlan területének kapcsolása a Schwenczel-réti parkhoz projektre vonatkozó becsült fenntartási költségek, bevételek és megtakarítások 2025-2035 között 464
118. táblázat: A városi kerékpárúthálózat fejlesztése projektre vonatkozó becsült fenntartási költségek, bevételek és megtakarítások 2025-2035 között 465
119. táblázat: A Somlai-Batthyány utca lámpás kereszteződés kiépítése projektre vonatkozó becsült fenntartási költségek, bevételek és megtakarítások 2025-2035 között 466
120. táblázat: A Szociális városrehabilitáció projektre vonatkozó becsült fenntartási költségek, bevételek és megtakarítások 2025-2035 között 467
121. táblázat: A Pápa Városi Óvodák Fáy lakótelepi tagóvodájának, Huszár lakótelepi tagóvodájának, Nátuskerti tagóvodájának és a Szivárvány tagóvodájának energetikai korszerűsítése projektre vonatkozó becsült fenntartási költségek, bevételek és megtakarítások 2025-2035 között 467
122. táblázat: A Várkertfürdő energetikai korszerűsítése projektre vonatkozó becsült fenntartási költségek, bevételek és megtakarítások 2025-2035 között 468
123. táblázat: A Pápa Városi Óvodák Fáy lakótelepi tagóvodájának, Huszár lakótelepi tagóvodájának, Nátuskerti tagóvodájának és a Szivárvány tagóvodájának infrastrukturális fejlesztése projektre vonatkozó becsült fenntartási költségek, bevételek és megtakarítások 2025-2035 között 469
124. táblázat: A Pápai Weöres Sándor Általános Iskola és a Pápai Petőfi Sándor Gimnázium energetikai korszerűsítése projektre vonatkozó becsült fenntartási költségek, bevételek és megtakarítások 2025-2035 között 470

125. táblázat: Az egykori dohányszárító épületének turisztikai célú hasznosítása projektre vonatkozó becsült fenntartási költségek, bevételek és megtakarítások 2025-2035 között 470
126. táblázat: Pápa Város Önkormányzata tulajdonában álló telephely gazdasági célú fejlesztése a Pápai Ipari Park területén projektre vonatkozó becsült fenntartási költségek, bevételek és megtakarítások 2025-2035 között 471
127. táblázat: Az Elektromos busz beszerzése projektre vonatkozó becsült fenntartási költségek, bevételek és megtakarítások 2025-2035 között 472
128. táblázat: Az FVS-hez kapcsolódó projektekre összesítetten becsült fenntartási költségek, bevételek és megtakarítások 2025-2035 között 473
129. táblázat: Az FVS-hez kapcsolódó, önkormányzati körbe tartozó projektekre összesítetten becsült fenntartási költségek, bevételek és megtakarítások 2025-2035 között 474
130. táblázat: Az Erzsébet liget kihasználatlan területének kapcsolása a zöld város projektekhez projektre vonatkozó becsült fenntartási költségek, bevételek és megtakarítások 2025-2035 között 474
131. táblázat: Az FVS részeként megvalósítani kívánt projektek hosszú távú üzemeltetéséhez kapcsolódó pénzügyi hatások, külső források és potenciális externáliák áttekintése 476
132. táblázat: A Rigó lakótelep lakosságának és lakáshelyzetének változása (2011, 2022) (Forrás: ITS, városi adatszolgáltatás) 487
133. táblázat: A Hódoska major (külterület) lakosságának és lakáshelyzetének változása (2011, 2022) (Forrás: ITS, városi adatszolgáltatás) 487
134. táblázat: Horizontális antiszegregációs célok és beavatkozások 490
135. táblázat: Területi fókuszú antiszegregációs célok és beavatkozások 490

9. FÜGGELÉKEK

9.1. A lakossági kérdőív

Lásd: Papa_FVS_Fuggelek_01_Lakossagi_kerdoiv.pdf

9.2. Az intézményi kérdőív

Lásd: Papa_FVS_Fuggelek_02_Intezmenyi_kerdoiv.pdf

9.3. Az életminőséget meghatározó szolgáltatásokkal való elégedettség (2022)

Lásd: Papa_FVS_Fuggelek_03_Eletminosegi_indikator.xls